Elegia
de Thermis ferinis
D. Jos. Popij.

Quanta Dei bonitas sit, quanta potentia, Thermae
Hae quoque prae reliquis, Torpes amice, docent.
Aspicis e gelidis erumpat ut undique saxis
Crebra foco nullo vena calentis aquae.
Tange lacum digitis, arte ipsa ad balnea factum
dixeris: argento purior unda nitet.
Faucibus admoveas, gratum experiere saporem:
nec caput offendit qui venit inde vapor.
Denique tam simplex apparet hic humor, ut illi
vim medicam penitus nemo subesse putet.
Huius at effectus qui sint, et quanta potestas,
hoc obiter lecto carmine certus eris.
Sive tuis attuleris resoluti corporis artus,
seu podagra articulos vexet acerba tuos:
seu miserum affligant crudelia tormina ventrem,
suffusa tumeat seu tibi corpus aqua:
seu pituita iecur, seu bilis adusta lienem
ipsorum laesis obstruat officijs.
Unde solet gravibus praeberi occasio morbis
tetraque deformat luridus ora color:
Excrucient renes duri seu forte lapilli
Undarum solitas impediantque vias:

Centuria haec Fabritianarum Curationum non mere Chirurgica,
sed Medica maiori ex parte gravissima, et affectuum
difficiliorum curationibus Methodicis completitur.
In hac centuria Curatio 32. 33. 34. 35. 36. 37.
38. 39. 40. 41. 43. 45. 48. 49. 55 etc:
Chirurgicam vero quod attinet, ut ipse virum se praestat,
et Hippocratis ac Galeni Chirurgorum peritissimos
decreta, novorum instrumentorum inventione solertissima,
eaque applicatione insigniter illustrat, exornat, ac ditat,
cum sanationi committi solitos, maxime V. pollicis
vulneribus, ~~pollicis~~ digitorum et manuum vulnera, ob angustiam
sanandis non ignaris, fistulis, phlegmonis, observationes 56. exhibet etc:

Bernhardt Steiber
D. [illegible]

85

GUILHELMI FABRICI HILDANI,
Inclytæ Reipublicæ Bernensium Helvetiorum
Medico-Chirurgi Ordinarii

OBSERVATIONUM
ET CURATIONUM
CHIRURGICARUM

Centuria Quarta.

Epistolis nonnullis Virorum doctissimorum, simul & instrumentis ab authore inventis illustrata.

Accessit

EIUSDEM AUTHORIS EPISTOLARUM
ad amicos, eorundemque ad ipsum

CENTURIA PRIMA.

In qua passim Medica, Chirurgica, aliaque lectione digna, continentur.



OPPENHEIMII
Sumptibus Johannis Theodori de Bry, typis Hieron. Galleri
M DC XIX.

Centuria haec Fabricianarum Curationum non mera Chirurgica,
sed Medica maiori ex parte gravissima, ac affectuum
difficillimorum curationibus Methodicis complectitur.
In hac centuria Curatio 32. 33. 34. 35. 36. 37.
38. 39. 40. 41. 43. 45. 48. 49. 51 etc:
Chirurgiam vero quod attinet, ad hisce virum se praestitit,
[illegible] Hippocratis ac Galeni Chirurgorum peritissimos
secutus, novorum instrumentorum inventione solertissime,
eorumque applicationi insigniter illustrat, corrigit, ac [illegible],
cum sanationi committi solitos, maxime v. ~~pollicis~~
[illegible], ~~pollicis~~ digitorum & manuum curvatura ob angustiam
[illegible] non [illegible], putandi, [illegible] observatio 56. restituit etc:

[illegible signature]
D. M[illegible]

85

GUILHELMI FABRICI HILDANI,
Inclytæ Reipublicæ Bernensium Helvetiorum Medico-Chirurgi Ordinarii

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

Centuria Quarta.

Epistolis nonnullis Virorum doctissimorum, simul & instrumentis ab authore inventis illustrata.

Accessit

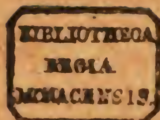
EIUSDEM AUTHORIS EPISTOLARUM *ad amicos, eorundemque ad ipsum*

CENTURIA PRIMA.

In qua passim Medica, Chirurgica, aliaque lectione digna, continentur.



OPPENHEIMII
Sumptibus Johannis Theodori de Bry, typis Hieron. Galleri
M DC XIX.


BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.



Serenissimo PRINCIPI *ac* DOMINO,
DOMINO

GEORGIO-FRIDERICO MARCHIONI BADENSI ET HACHBERGENSI, LANDGRAEFIO IN SUSENBURG, DOMINO AC DYNASTÆ IN RÖTHLEN, BADENWILER, &c.

PRINCIPI *ac* DOMINO *meo clementissimo.*

RECTE & sapienter admodum, PRINCEPS SERENISSIME, HEROS ILLUSTRISSIME, Galenus docuit, Methodo medendi lib. 4. cap. 13. Medici officium esse *Citò, Tutò* & *Jucundè* curare: ubi enim in uno aut altero horum præceptorum erratum fuerit, ut plurimum periclitatur æger. Nisi enim ab initio & quidem *citò* à morbo sanetur, non aliter cum morbo ac cum hoste quodam civitatem occupante, accidere solet; quandoquidem civitatem facilè occupaverit, nisi ab initio quàm diligenter repulsus fuerit. Et flamma ædificium, quamvis marmoreum consumpserit, nisi

)(2 primæ

primæ ſcintillæ extinctæ fuerint; rectè itaque Poëta cecinit:

Principiis obſta: ſerò Medicina paratur,
Quum mala per longas invaluere moras.

Id quoq; Hippocrates ſignificare voluit, cùm monet lib. 2. Aphoriſ. 29. ab initio movenda eſſe, quæ movenda videbuntur. At non ſatis eſt *citò* circa ægros operari, niſi id *tutò* quoque fiat: quapropter Hippocrat. iterum jubet, omnia ſecundum rationem eſſe facienda, hoc eſt, morbum ejuſdémque cauſas & eſſentiam, ægri temperamentum, ætatem, vires, anni tempora, conſuetudinem & id genus alia perpendenda. Qui ſecus faciunt, & Empiricorum atque Agyrtarum more contra rationem (ut *citò* curare poſſint) cum ægris agunt, medicamenta, quæ viribus ægri non reſpondent, adhibent, ægrotantium corpora non ſanant, ſed deſtruunt, naturales operationes & facultates non conſervant, ſed evertunt, funditúsque quandoque devaſtant, ac proinde non *tutò* & ſecurè, ſed periculosè & confusè procedunt. Vult præterea Galenus ut omnia *jucundè*, hoc eſt, abſque dolore fiant. Dolor enim ſpiritus vitales abſumit, inquietudines, vigilias, febres, animi deliquia, & infinita alia ſymptomata excitat; quapropter, quantum fieri poteſt, evitandus eſt.

Cæterùm, SERENISSIME PRINCEPS, cùm

vix

vix aliquis finem hunc triplicem ex ſola Theoria artis (multa enim experientiâ ediſcimus) aſſequi poſſit, viſum eſt mihi in conſcribendis obſervationibus progredi; & quæ ego multis laboribus ac vigiliis in praxi obſervavi, tyronibus artis Chirurgicæ ideo communicare volui, ut talentum à DEO OPT. MAX. pro ſua benignitate mihi conceſſum, in bonum publicum collocarem. Deinde quoque ut memetipſum continuo in arte mea magis magíſque exercerem. Quo enim gravioribus tempeſtatibus, atque turbis hodie ubique ferè per Europam omnia commota eſſe videmus, eò majore quoque diligentia atque conatu ſtudium excolere chirurgicum meritò deberemus omnes. Inprimis verò Principum & Magiſtratus officium eſſet, operam dare, ne imperitiſſimi circumforanei, ſcelerati impoſtores, audaciſſimi & inepti agyrtæ, Judæi infideles, ac ſordidi carnifices (qui omnes ac ſimul de corio humano pro imperiti libidine arbitrii ludũt, nec ipſis Magnatibus parcunt) ad artem hancce generi humano tam neceſſariam exercendam admitterentur, quin potiùs quàm chara ipſis, imò neceſſaria jucundiſſimæ hujus vitæ & ſolidæ valetudinis uſura eſt, tantum quoq; artem, quæ ſanitatem conſervat, & amiſſam recuperat, veluti donum divinum, ac omnium humanarum artium præſtantiſſi-

mam diviniſſimámque excolere, & ad priſtinum ſplendorem reducere deberent. Verùm, ut omnibus notiſſimum eſt, numerus Pſeudomedicorum & Chirurgorum ita excreſcit, ut hodie nullum opificium nulláque ars reperiatur, quæ tot nutriat opifices, aut potius impoſtores, atq; ars Medica ſimul & Chirurgica. Nullus enim tam rudis, tam indòctus atque inſulſus eſt, ſi ſecretum aliquod, ut vulgus loquitur, ex Medicorum libris exſcriptum, nactus fuerit, qui non ſtatim glorietur ſe mira præſtare poſſe. Hinc fit, ut ille Emplaſtro ſtiptico ſive fodicationum, hic unguẽto armario aut potione aliqua vulneraria, omnia, imò & impoſſibilia ſanare ſe poſſe, impudenter promittat. Quę verò incommoda ex hujuſmodi curationibus empiricis ſequantur, paſſim in præcedentibus Centuriis, uti & in hac, exemplis monſtravi. Et profectò mirum non eſt, ſi tot homines ab hujuſmodi Empiricis deſtruantur, cùm fundamentorum artis nullam habeant Theoricam notitiam, ſolamque experientiam ſufficere arbitrentur. At quia ad artem Chirurgicam omnium difficillimam omnes omnium literarum rudes, imò & ſtupidiſſimi imperiti, & nequiſſimi impoſtores admittuntur, mirum non eſt, ſi numerum Pſeudomedicorum (qui ceu funeſta, noxia peſtilentíque lue Rempublicam excarnifi-

carnificant) hodie excrescere videamus. Res profectò deploranda, præcipuè hac tempestate, quâ omnia, ut antea quoque dixi, bello ardere videmus: hac, inquam, tempestate, quâ ars Chirurgica maximè necessaria. In exercitu enim non minùs Medici & Chirurgi docti, atq; in tam divinæ artis operibus exercitati, quàm Duces generosi, intrepidi, & experti requiruntur. Hi enim hostes repellendi, lædendi & destruendi causa, illi verò exercitum conservandi, sunt constituti atque necessarii. Et quemadmodum non parum addit animum militi, si sub Duce generoso & intrepido pugnaverit, sic quoq; multum prodest, si expertos Medicos & Chirurgos adesse sciverit. Cognovi virum quendam in Belgio, heroico animo præditum, qui quodam die ab alio provocatus, in aciem atque dimicationem progredi recusavit, eam solam ob causam, quòd Chirurgum longè excellentem, & eo in loco commorantem, peregrè profectum esse sciebat; paulò pòst reverso Chirurgo, cum adversario suo duellum cruentum intrepidè & animosè aggressus est.

Hæc adscribere visum fuit, non quidem Magistratum carpendi, aut suggillandi causa, quin potius ut commemorarem quàm necesse sit hoc tempore artem Chirurgicam excolere atque ad pristinum splendorem suum revocare; quod tamen nunquam

quam fiet, niſi authoritas Principum & Magnatum intervenerit, neminémque admiſerit, niſi artis ſuæ ſpecimen aliquod exhibuerit. Id quàm neceſſe ſit, ſæpiſſimè in caſtris, ut de reliquis nihil dicam, videmus; ubi aliquando interitus unius hominis, qui negligentia imperitorum medicaſtrorum & barbitonſorum perit, totus exercitus periclitatur. Hanc ob cauſam olim ipſi Reges & Principes ſtudio Medico & Chirurgico oblectabantur, & ipſimet, ut languentibus ſuis militibus opem ferre poſſent in Chirurgicis manum adhibebant.

Cùm itaque, SERENISSIME PRINCEPS, ars Chirurgica, uti dixi (de tonſoria, quâ antiquus ſplendor Chirurgiæ hodie multis in locis obfuſcatur, non loquor) olim ita nobilis ac in tanto honore habebatur, ut etiam ipſi Reges & Principes, teſtante Æliano lib. 11. de varia hiſtoria, & H. Boëtio lib. 2. ipſam exercerent, & poſt Dei cognitionem ars Medica omnium ſit nobiliſſima, maximeq; neceſſaria, hactenus veritus non fui, tres priores Centurias magnis Principibus inſcribere. Primam videlicet Sereniſſimo Principi ac Domino, Domino FRIDERICO IV. Electori Palatino, &c. Secundam Sereniſſimis Principibus patriæ meæ JOHANNI-SIGISMUNDO Electori, & ERNESTO Marchionibus Brandeburgicis, uti & PHILIPPO LUDOVICO

DOVICO & WOLFGANGO-WILHELMO Comitibus Palatinis, &c. Tertiam denique, Serenissimo Principi ac Domino Domino FRIDERICO V. Electori Palatino, &c. quas & à tantis Principibus serena fronte receptas fuisse, res ipsa edocuit. Hanc verò quartam Centuriam cùm sub illustri quoque aliquo nomine in publicum mittere vellem, TU, SERENISSIME PRINCEPS HERÓSQUE ILLUSTRISSIME, inprimis occurristi, cui hasce meas quātumvis exiguas lucubrationes Chirurgicas inscribere volui, quasq; nunc ea, qua par est, reverentia, CELSIT. TUÆ submissè inscribo, consecro, & offero: idq; meritò. Probè enim scio CELSIT. TUAM ad laudatissimam illustriorum quorumvis Principum imitationem, in hoc afflictissimo communis patriæ nostrę statu, quem religiosissimè tanquam verus patriæ Pater cordi habet, non minùs Palladi, ad subditos suos tempore pacis piè prudenterq; regendos, quàm Marti, si quando pro defensione patriæ res postulat, sese consecrasse, & propterea eas CELSIT. TUÆ non ingratas esse, planè mihi persuasum habeo. Submissè itaque oro, ut CELSIT. TUA munusculum hocce chartaceum æqui boniq; consulere, & benevolo animo suscipere velit. Quod superest, Patrem Domini nostri JESU CHRISTI supplex adoro, ut CELSIT. TUAM

cum tota Illustri Familia sua quàm diutissimè conservare, & Spiritu suo sancto ita gubernare velit, ut sub præsidiis ejus Ecclesia Christi floreat, & subditi pacificè & tranquillè in multos annos vivere possint. Dabam Bernæ Helvetiorum 24. Augusti 1618.

Ser^am Cels^am Tuam

Reverenter & submissè colens

GUILHELMUS FABRICIUS Hildanus.

Candi-



Candido Lectori S.

ETIAMSI, *humanissime Lector, ingenii mei tenuitatem satis agnoscam, nec eam, quæ in arduis rebus, quales sunt Medica atque Chirurgica, conscribendis requiritur, doctrinam atque eloquentiam in me reperiam, imò in propriis scriptis ne quidem mihi ipsi satisfacere possim; attamen quum præter exspectationem meam viderem præcedentes Centurias observationum mearum non solùm tyronibus artis Medicæ, verùm etiam viris doctissimis & in arte consummatissimis gratas acceptasq; fuisse veluti stimulo impulsus fui non tantùm ut quartam hancce Centuriam Observationum in publicum emitterem, verùm etiam Centuriam epistolarum ad amicos intimos annecterem; idq; in eum finem non solùm ut Chirurgica quæ sparsim in eis tractantur, tyronibus artis communicarem, verùm etiam ut tantorum virorum erga me amicitiæ atq; humanitatis veluti monumnetum esset perpetuum. Et profectò, nisi id fecissem, hominem omnium ingratissimum & tam excellentium virorum amicitiâ longè indignissimum me esse, ipsemet judicarem Quotiescunque enim apud me perpendo, qu nta humanitate etiam à teneris annis viri docti me amplexi fuerint, in admirationem rapior! fecere id erga ipsos merita mea? nequaquam. Dei itaque summam clementiam atque in me benignitatem primariam fuisse causam, ingenuè fateor. Deinde quoque virorum doctorum præclaram humanitatem & in me benevolentiam, quam, quantum potero & DEUS dederit virium, celebrabo, & magnifaciam, dum spiritus hos reget artus.*

Quia verò aliquibus tædiosa forsan illa videbuntur, quæ præter Medica & Chirurgica hinc inde sparsim occurrunt, uti in epistolis fieri aliter vix potest, ideóque in margine annotavi ea, quæ notabiliora quò eò melius benevolus Lector quod è re sua fuerit, invenire, & reliqua si ab eorum lectione abhorret præterire pro libitu possit.

Porrò in hac Centuria quarta observationum, eundem ordinem, quem in præcedentibus observavi, eásque secundum partes corporis disposui; incipiendo à capite, & descendendo ad pectus, ventrem & artus. In ordine epistolarum nec dignitatem personarum, neque materiam observare potui: quapropter cum omnes simili amore ac reverentia prosequar, ordinem alphabeticum sequutus sum. Plerumque non minus ab amicis receptas, quàm ad ipsas missas epistolas connectere volui, ut lector eò facilius res, quæ tractantur, percipere posset. Accipe itaque quæso, candide Lector, serena fronte exiguos hosce conatus meos, eósque pro humanitate tua dextrè & benignè interpretare, & rudiori stylo ignosce. Vale; Bernæ Helvetiorum Anno 1618. 25. Junii, quæ mihi dies Anno 1560. Hildenæ natalis fuit.

IN

In Ornatissimi Viri

GUILHELMI FABRICII HILDANI

Chirurgica Medicaque arte nobilissimi effigiem,

Hexast. CAROLI UTENHOVII.



HÆc est Cheirurgi pariter Medicique WILHELMI,
Vulnera qui sanat Corporis, effigies
FABRICII, manibus non tantùm; at melle suâvis
Alloquii & linguæ vulnera Cordis ope.
Quis neget ergo illum Medicum pariterque Cheirurgum;
Verba etenim ægrotæ sunt Panacea animæ.

ΜάΚΑΡΟΔΟΣ ΟΥΘΕΝ Ο ΒΙΟΣ.

SOTERIA

Viro D GUILHELMO FABRICIO *Medico & Cheirurgo excellentissimo felicissimo, quum Quartam Observationum suarum Centuriam ederet.*

ÆTERNE nostrum FABRICIUM Jova
Serva favoris præsidio tui
Rectè valentem, quo valente
Freti ope ritè tua valemus,
Quicunque morbos per volucres vices
Tristi in grabato sensimus hactenus
Acutiores. Redde vires
Redde pio Medico vigorem,
Qui certet annis vel juvenilibus,
Vel vincat illos Dulichios senes,
Quos inter Chiron, & Aeson
Nestoream validi senectam
Vixêre priscis temporibus. Tuas
Largire dotes, ô bonus omnium
Dator bonorum. ô fons perennis
Sanguinis & vegeti vigoris,
Quo vita vivit. Vota animi Deus
Audi precantis pro Medico Inclyto,
Et summo Amico, quem Camenæ
Versiculis celebrare nostris
Usque usque pergent. quem merito lubens
Ad pulchra nostræ flumina patriæ
Nunc Gratiarum Triga civem
Lurigerâ veneratur umbrâ.

Animo religioso effudit
Johannes Jacobus Grasserus Basil. Ecclesiæ Minister
14 Octob. 1618.

Clarissimo Viro D. GUILIELMO FABRICIO *Hildano Medico celeberrimo, ex Hassia redeunti apponebat ista paucula Oppenheimii 22. Decemb Anno* 1617. PETRUS TRAPPIUS *Pastor Nerstenii.*

FABRICIO multi passim se nomine jactant,
Rarus at ostendit quod fabricârit opus.
FABRICIO Hildano reliqui concedite palmam:
Mente quod invenit; exhibet ipse manû.

Medica

Medica Chirurgicaq; arte præstantissimo V. D. GUILIELMO FABRICIO *Hildano Chirurgicarum Observationum Quartam Centuriam publici juris facienti.*

DEsine Roma tuum parvo jactare potentem
 FABRICIUM, nostri gloria major erit:
Hostibus ille suos, hic faucibus eripit Orci;
 Marte fuit Latius; noster at arte potens:
Arte Machaonia quæsitam cedite Daphnem
 Pæonidæ, veriti bella movere manu
Aoniæ à teneris turbæ placuêre dicato
 Mæonidum lucus Pæonidumque lacus
Centenos homines superas revocavit ad oras,
 Centenos Medica condidit arte libros.
Pergito FABRICI, Centuria quarta labori
 Quadringenta dabit stemmata clara tuo.
Te beet Altipotens, centumque prioribus annos
 Adjiciat, morbos ut tua dextra fuget.

Clariss. Viro cui ista dicabat χερὶ ϗ κῆρι addictiss.
NICOLAUS VIRETUS.

Anagrammatismus

GUILIELMUS FABRICIUS HILDANUS
Hic famâ, liber illius usu dignus

ARtificem commendat opus, tum operique vicissim
 Maxima ab artificis gratia laude venit:
FABRICII scriptis conjunctum utrumque; meretur
 Et decus authoris nobile, & author, opus.
HIC FAMA DIGNUS, dignus LIBER ILLIUS USU:
 A doctrina usus; famæ sed arte venit.
Pergito ad extremas Gallorum & Teutonis oras;
 Chirurgum laudant FABRICIUM & Medicum:
Optimus hic Medicus, Chirurgus & optimus, uno
 Ore, malis morbis eruta turba, sonat.
Felicis Vir ut ingenii, sic ipsa fidelis
 Est, & prompta Viro, quam regit arte, manus,
Doctrinam libri solidam, scripta aurea, cunctis
 Suppeditant; doctis usque adamata Viris.

Quic-

Quicquid habent rarum est, doctrinæ insignis & usus:
Quo mala magna modo sint superanda docent.
Perge bonis scriptis, VIR MAGNE, favere Medenti:
Sic tua quæ magna est fama perennis erit.

Observantiæ animi signum L. M. Q. S
JOHANNES STIGELIUS Leorinus Silesius.

Piißimo, Peritißimo Clarißimóque & Felici Medico atque Chirurgo, Domino

Gloria non parva est didicisse fideliter artem
Vincendi morbos per corpora nostra vagantes:
Ille sed insignem egregia virtute meretur
Laudem, quam didicit, dum vivit qui utitur arte,
Hacque afflicta malis sincerè corpora sanat:
Est tamen ille magis laudandus, qui insuper addit,
Lucubrata fuit quæ nox non una labore
Multo, ut prodesset mortalibus, illa docendo
Omnia, quæ usus & ars Medicum docuere peritum.

FABRICIO hæc insunt; didicit feliciter artem:
Auxilioque suo succurrit candidus ægris;
Blandis clementer manibus sic vulnera tractat,
Ritè ut (si morbus sic postulet) addere ferrum
Intrepidus nunquam dubitet: Sed culmen honoris,
Conscribens, attingit, quæ observata labore
Ingenti, impertit vulgo non invidus illa,
Omnia jam vili ut pretio cognoscere possit.

Acclamare igitur tanto pariter Medicoque,
Musæ, & Chirurgo: Hic etenim sic vestra sequutus,
Impiger, est castra, ut pridem mysteria Phœbi
Clari conspiciat penitissima. Nónne videtis
Ornarint lauro ut viridi Charites caput albæ?

Sed Summus cœlique solique salique creator
Vivere FABRICIO concedat suaviter, atque
Optatam tandem det ei contingere metam.

Sincero, sincerè charo, observandóque
L. M. Q.
ponebat JOHANNES COMBILLONUS Ecclesiæ Gallicæ,
quæ est Oppenheimii, Minister.

GUILI-



GUILHELMI FABRICI HILDANI
Inclytæ Reipublicæ BERNENSIS *Helvet.*
Medico-chirurgi ordinarii.

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM CHIRURGICARUM

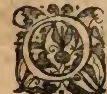
CENTURIA QUARTA

Epiſtolis nonnullis virorum doctiſſimorum, nec nôn inſtrumentis Chirurgicis ab authore inventis illuſtrata.

OBSERVATIO I.

De vulnere quodam graviſſimo capitis hiſtoria ſingularis.

Reverendo, clariſſimo ac doctiſſimo viro, Domino SIMONI GOULARTIO *Theologo celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS *S.P.D.*



QUEMADMODUM magnus mundus, cœlum videlicet, & terra, ut divinus Poëta ſimul, & Propheta exclamat, gloriam Dei annunciant, reverende juxta ac doctiſſime vir, Domine, & amice æternum honorande, ſic etiam in minori mundo, corpore ſcilicet humano admiranda illa Dei opera,

A pruden-

prudentia scilicet ipsius, potentia, clementia, ac misericordia veluti in speculo nobis proponuntur, idque præcipuè in morbis, in quibus aliquando, ut Averroës rectè scribit, monstra videntur. Deus non sine gravissima caussa, ut hujusmodi contingāt, permittit, nimirū quo possit exulceratissimo hocce seculo, ingenium hominis in rebus divinis stupidissimum, veluti ex funesto veterno excitare, & ad pœnitentiam ita provocare. Admirabilis enim cursus cœlestiū orbium Solis, Lunæ, Stellarumque reliquarum, & plura alia, quæ in Meteoris, mari item & terra occurrunt, quia jam à creatione mundi ordinem eundem observant, mentem hominis non ita, quemadmodum prioribus seculis cōmovent. Rectè itaque facit T.R. dum historias illas admirandas, quæ circa parvum mundum occurrunt, magno labore, multisque vigiliis colligit, & quo sibi non tantùm, sed & aliis quamplurimis usui, & emolumento esse possint, fideliter ad posteros transmittit. Faxit Deus Opt. Max. ut T.R. huic generi studiorum ad Dei gloriam & utilitatem proximi feliciter adhuc diu multumque invigilare possit.

Inter rara autem, & admiranda, quæ homini obvenire possunt, sequens historia revera non infimum locum obtinet: Poterit itaque audacter illam, si visum fuerit, suis historiis T.R. inserere. Præterquam enim, quod serenissimus Princeps JANUTIUS à RADZEWIL, &c. illam non semel interim dum Basileæ in gravissimo morbo circa ipsum occupatus fui, mihi narraverit, illam postmodum quoque nobilissimus, ac doctissimus vir Dom. DANIEL NABOROVIUS ejusdem Principis Architriclinus, & amicus meus singularis, jussu Principis sui ad me scripsit. Cupit enim omnino serenissimus Princeps, ut meis observationibus inseratur, & ad posteros perveniat. Sunt autem nobilissimi viri Dom. NABOROVII verba hæc:

Clarissime vir historiam commilitonis mei ALBERTI OBORSCIC nobili loco nati, nunc una mecum Berolini existentis, quam promisi, brevibus accipe. Erat is eo tempore, quo nobilitas à Rege, & Senatu secessionem fecerat in conflictu ad Oranscum Pagum, propè Sidloviociam oppidum, illustrissimi Ducis NICOLAI CHRISTOPHORI RADZIVILII Palatini Wilnensis, inter illustrissimi Ducis mei Equites hastatos, alæ dextræ, qui primi cum Regicis sunt cōgressi: in eoque concursu, qui & robore animatorum in se militum, & impetu volantium equorum paribus armis peragebatur, hasta per caput sub oculo sinistro ita trajectus, ut cuspis ferri posteriori galeæ, quæ cervicem

cervicem tegit, parte perforata, prominerer, ferrum ipsum hasta jam conquassata, festuca saltem sesquipedali remanente, integrum inter palatum & cerebrum relinqueretur. Ille nihilominus & viribus & animo adhuc sibi constans, postquam ex conflictu evasisset, festucam remanentem ante oculos cernens, manibus indignabundus evulsit, ac à Casside caput sibi premi arbitratus, dum illam detrahere cupit, ferro affixam sentit: sic aliquantum animo consternatus, ac dubius, inter palantem post conflictum ab utraque parte militem, ne, dum hostem evadere (quemadmodum generoso equo vectus poterat) cupit, sine Chirurgi auxilio in evidentem mortem incidat, in manus hostium ultrò se obtulit: à quibus captus, & ad generalem exercitus Ducem adductus, ab ipso, tanquàm jã deploratus, abire quo vellet, jussus est. Ita tandem ab illustri Comite Tarnoveo Castellano Lindomiriensi exceptus, ac jussu ipsius trium Chirurgorum curæ commissus est, qui incurabile vulnus esse, omnes unanimi consensu dixêre, tamen ut aliquid præter spem in homine, de quo conclamatum erat, tentarent, instrumentis ad id aptis in loco conflictus destituti, tergo securis cuspidi ferri, quod in capite hærebat fortiter adacto, dum ille pronus humi ab aliquot robustis peditibus teneretur, tertio ictu vix ferrum loco moverunt: quo postea ex capite forcipe extracto, sanguineque plurimo insecuto, cartilago, vel potiùs pars ossis tenuissima, basi ferri quadrangulari, qua hastæ affigitur, magnitudine coronati hærere visa est, cuspide ipsa ab ictu tergi securis retusa, quæ hodie quoque monstrari potest. Ille ferè semianimis Sidloviociam curru vectus, ac Chirurgo illius loci commendatus (qui sequenti die clavos binos, quibus ferrum hastæ affixum erat, alterum ex naribus, alterum ex vulnere extraxit) elapso post quinque septimanarum spatio, integrè convaluit. Cicatrix adeo exigua, sub oculo relicta, ipso integro, ac integræ functionis, ut ulceris alicujus levis vestigium dixeris: ab altera parte in occipitio, ubi ferri cuspis exierat, signum magnitudinis fabæ remansit. Ipsemet robustâ, ac integrâ valetudine nunc utitur, ac à serenissimo electore Brãdenburgico, ac illustrissimis Marchionibus ac Principibus aliis in hoc conventu non sine admiratione inspectus.

Habes vir clarissime, quod voluisti: Si luce dignum judicas, arbitrio, & limæ tuæ committo. Plura scribere nunc non vacat: reliqua commodiori occasione. A te verò vir clarissime, peto, ut me quem semel favore tuo dignatus es, semper eodem prosequi pergas: de me sis

persuasus nihil in rebus meis esse, quod non tui caussa velim. Quod reliquum est te clementiæ, ac protectioni divininæ commendo, ac quam diutissimè bene ac feliciter valere cupio. Berolin: 6. Cal. August. Greg. Anno. 1613.

Atque hæc est historica narratio admirandi hujus vulneris, ad quam ego prolixè nobilissimo ac doctissimo viro Dominò NABOROVIO respondi, ubi *An, & quomodo prædictum vulnus lethale fuerit*, perquisivi. Misissem apographum hujus responsi, sed occupationes, & angustia temporis id in præsentiarum non concedunt. Vale itaque vir reverende, & cum uxore, totaque familia, quam mecum salutat uxor mea, felicissimè vive diu. Raptim Bernæ 18. Maji 1617.

OBSEVATIO II.

In qua, an & quomodo prædictum vulnus per caput lethale fuerit, perquiritur.

Viro genere, doctrina & pietate Nobilissimo DN. DANIELI NABOROVIO *Illustrissimi & Potentissimi Principis ac Domini,* D. JANUTII RADZIVILII *Ducis in Birze Dubinki, ac Schlucko Pocilatoris magni Ducatus Lithuaniæ Borisovien, &c. Capitanei, Principis Imperii, Consiliario prudentissimo, & Architriclinio vigilantissimo. Domino meo in perpetuum observando.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

HActenus non solùm sollicitus, verumetiam anxius de te, tuaque valetudine fui, Nobilissime atque Doctissime mi Dn. NABOROVI. A 19. enim mensis Maj. 1611. quo tuas 17. Februarii datas accepi, nihil de te intellexeram, nec quicquam literarũ deinceps acceperam, præter illas, quas 6. Calend. Augusti superioris anni Berolini dedisti, quæq; ante triduum mihi traditæ fuere: quibus perlectis, vehementer mihi gratulatus sum, inprimis quod Illustrissimum Principem tuum non solùm ex morbo suo gravissimo restitutum esse, verumetiam pro amissa costa sua, novam reperisse, ex eis intellexerim; Faxit DEUS clementissimus, ut cum Illustrissima sua Nestorios usque annos feliciter vivere, Ecclesiæ Dei ornamentum, subditis verò suis solatium, & protector acerrimus esse possit. Ca-

Casum, quem communicasti de raro, admirando, & vix unquam viso vulnere capitis, cum tuis simul accepi, & tam gratus, quàm qui gratissimus mihi fuit. Verè enim dignus est, ut annotetur, & posteris quoque innotescat. Duo autem præcipuè in illo annotanda, atque observanda sunt: Primò singularis divina clementia simul ac potentia, in cujus manu sunt omnia; cui omnia possibilia, facilia, nihilque incurabile est. Secundò, ut etiam in morbis desperatis bene speret Medicus, neque impium & Christianæ charitati adversissimum Ethnicorum axioma, *Desperatos non oportet attingere*, observet. Impium inquam, quandoquidem coram Deo, ut dixi, nihil est incurabile: quapropter sæpissimè, quæ planè incurabilia à vulgò, ne dicam ab ipsis Medicis judicantur, adhibitâ diligentiâ restituuntur. Cujus rei exemplum singulare ante duos menses mihi Coppeti ad lacum Lemmannum videre contigit. Puer ex dysenteria gravissima relevatus, gangræna correptus fuit, quæ in sphacelum conversa, dextrum crus invasit, imò & ipsum genu superavit. Ego advocatus, etsi nullum signum sanitatis in ægro præter juvenilem ætatem elucescere viderem, attamen ut amputatio membri negligeretur, bona cum conscientia proponere non potui: mortuum enim, ut à vivo separetur, ars ipsa docet. Invocato itaque numine divino, & in ipso femore abscisso crure, maxima cum admiratione omnium brevi restitutus fuit æger. Historiam integram, Deo volente, in 5. cent. observat. mearum videbis. Unus itaque ut alteri ad extremum usque anhelitum succurrat, Christiana charitas jubet atque imperat.

Desperati non sunt relinquendi.

Observatio. Post dysenteriam gravissimam gangræna & sphacelus.

Cæterû Nobilissime Vir, etsi vulnus, de quo scribis, meritò à Chirurgis lethale judicatum fuisse, in controversiam vocare minimè contendam: attamen distinctione hîc utendum esse arbitror. Vesicæ, cerebri, cordis, præcordiorum, tenuium intestinorum, ventriculi, aut jecoris vulnus, lethale esse HYPPOCRATES docet. Verùm hoc verbum *lethale*, ut GALENUS testatur in comment. prædicti aphorismi, HYPPOCRATES sæpius dixit de iis, qui ex necessitate sunt morituri; sæpius autem de iis, qui magna ex parte. Ex necessitate moriuntur, teste GALENO loco citato, quibus cor vulneratum est: est enim, ut testatur ARISTOTELES fons vitæ. Nonnulli autem in ipso ferè momento extinguuntur, alii per horas aliquot post acceptum vulnus vivunt, de quo vide exempla plura apud JOHANNEM SCHENCKIUM lib. 2. Cerebrum vulneratum sæpiùs, inquit GALENUS, vidimus: cujus rei exem-

Quæ vulnera lethalia.

Lib. 6. aphor. 18.

Quæ vulnera ex necessitate lethalia.

exempla quoque videre poteris Centuriæ 1. observationum mearum Chirurgicarum observat. 13. Quod de vulneribus superficialibus intelligendum est. Quæcunque enim ad ventriculum aliquem penetrant, ex necessitate sunt lethalia. Eadem distinctione in vulneribus jecoris utendum est: Superficiale enim vulnus jecoris aliquando curatum fuisse, ex observatione 34. Cent. 2. observationum mearum videre poteris. Profundum verò vulnus hepatis, propter profusionem sanguinis, qui thesaurus est vitæ nostræ, ex necessitate lethale est. Sic & vena cava aut aliqua alia vena, aut arteria in abditis corporis partibus, si vulnerata fuerit, propter hœmorrhagiam, quæ cohiberi non potest, ex necessitate mortem infert.

Non omnia jecoris vulnera lethalia.

Ventriculi vulnus feliciter curatum.

Ventriculi vulnus, quamvis ab *Hippocrate* loco supra citato lethale pronunciatum fuerit, non tamen ex necessitate tale esse, testis est admiranda & stupenda historia illa, quam apud *Osvaldum Crollium* in præfatione Basilicæ chymicæ mihi pag. 64. legimus, de rustico, qui Pragæ cultrum ad ventriculum usque deglutiit, quiq; post menses ferè duos à *Floriano Matthis* Cheirurgo feliciter excisus fuit. Apud Johannem Schenckium lib 4. de vulneribus ventriculi alia quoque leguntur exempla. Intestinorum & vesicæ vulnera non ex necessitate lethalia esse, tum ex observationibus *Joh. Schenckii*, tum etiam ex meis colligere poteris.

Quare vulnus illud capitis, de quo in præcedente observ. non fuerit lethale.

Vulnus autem illud, de quo scripsisti, etsi cùm per se, tum etiam propter præstantiam partis affectæ, maximum esset, ex necessitate tamen minimè lethale fuisse rationi consentaneum esse mihi videtur. Id verò ut demonstrem, partes vulneratæ mihi examinandæ erunt. Sub oculo sinistro hastam affixam fuisse, totumque collum inter palatum, & cerebrum transfixisse ex tuis colligo. Arbitror autem, quemadmodum initium vulneris sub oculo sinistro fuerit, sic quoq; ad latus spinæ dorsi ex sinistra parte finiisse, neque in obliquum, hoc est, ex sinistra in dextram partem collum transfossum fuisse. Sic enim aspera arteria, Oesophagus, spina dorsi, & ipsa medulla spinalis, simul læsa fuissent. At nullum symptoma, quod harum partium vulnera consequi solet, in nobili isto ægro apparuisse, ex tuis colligere possum, quapropter collum rectè, non autem in obliquum transfossum fuisse iterum concludo. Primo itaque sub oculo sinistro os illud magnum superioris maxillæ, cui pars dentium inseritur, perfossum fuit: Deinde inter arteriam soporalem, processum mammillarem, gulam, atque asperam arteriam

sub

sub cranio, & quidem ad latus spinæ dorsi musculos perfodit hasta. Harum autem partium nullam, mortem ex necessitate inferre potuisse, verisimile esse mihi videtur. Quantum enim ad os illud superioris maxillæ, quia non usque adeò durum, hasta illud absque ulla ferè violentia perforavit: deinde quia concavum, & succulentum, etiamsi ab ictu mirum in modum confractum, facilè tamen per callum iterum coaluit. Cujus rei exemplum ante menses quatuor hic in quadragenario quodam robusto, & optimo corporis habitu prædito observavi. Huic enim cùm os illud in ipsam capsulam oculi usque vecte ferreo, quo cœmentarii ad sublevandos lapides utuntur, cum ingenti vulnere, maximaque hœmorrhagia depressum, confractumq; e fuisset, in consilium vocatus fui. Hoc vulnus etsi per se magnum, & propter præstantiam partis affectæ, periculosum esse videretur, intra mensem tamen, divino aspirante numine feliciter curavi: Illæso quoque visu: inferior tamen palpebra aliquo modo deorsum reflectitur. Ossiculum enim unicum excidit, id etsi parvum, & notam hanc  vix adæquaret, cicatrix tamen propter deperditum os, concava remansit: Reliqua ossicula confracta, quæ stylo exploratorio toties tetigi per callum iterum coaluerunt. *Observatio.*

Deinde venam jugularem internam, & arteriam soporalem minimè vulneratas fuisse, exigua illa hœmorrhagia indicat. Quam periculosa enim harum venarum, atque arteriarum sit sauciatio, in puella quadam Genevensi ante annos aliquot observavi. Huic cum temerarius Empiricus strumam in collo, cui vena jugularis, & nervus recurrens insertus erat exscindere vellet, hœmorrhagia adeò magna secuta est, ut animam simul cum sanguine profunderet, in ipsa etiam operatione, quemadmodum in quinta Centuria observationum mearum, quæ Deo volente, brevi prodibit, fusius videbis. Hœmorrhagiam autem, quæ extracto ferro hastæ, sequebatur, ex læsione venarum jugularium, aut arteriæ soporalis minimè fuisse, ausus sum affirmare. Quis enim illam inhibuisset, præcipuè in loco conflictus, ubi instrumenta, forsan & medicamenta deerant? Latitant præterea in abscondissimo loco, ad quem medicamenta difficulter pervenire possunt: adde quoque, quod partes illæ propter inspirationem & exspirationem, nec non arteriarum carotidarum continuam pulsationem, in continuo sint motu, quæ omnia ad hœmorrhagiam sunt adversissima. *Observatio.* *Vena jugularis læsio valdè periculosa.*

QUINTA CENTURIA [handwritten margin note, partly illegible]

Nervos quoque insigniores, etsi vulnus circa ipsum principium ten-

nervorum,læsos non fuisse,inde colligo,quod convulsio nulla,neque dolor ipse adeò ingens(quantum quidem ex historia colligere possum) supervenerit.

Porrò quod vasa veluti miraculosè conservata fuerint, ad ferrum hastæ,post Deum referendum est. Cùm enim quadratum,& obtusum esset,venas,arteria simul,& nervos ad latera potiùs retrusit, quam abscidit: veluti videmus, si aliquis stylo rotundo,aut etiam quadrato telam perforare nitatur,fila ad latera retrudi,non autem abscindi,quæ postea tam bellè in pristinum locum redeunt,ut vix vestigium ullum styli in tela appareat. Vidi aliquando cum hominis abdomen globulo plumbeo ex una in alteram partem trajectum esset,ægrum nihilominus absque magnis,& gravioribus symptomatibus convaluisse: Putas ne hic intestina sauciata fuisse? minimè. Intestina enim utpote lubrica, globulo rotundo,& polito facilè cedebant.

Exemplum.

Aliud exemplum.

Conclusio.

Non fuit itaque hoc vulnus ex necessitate lethale,præcipuè in nobili isto ægro,qui,quantum ex historia colligere possum,animo generoso,optimaq; ue constitutione,ac habitu corporis præditus fuit. Gravissimum tamen,& ex numero eorum fuisse vulnerum,quæ ut plurimum lethalia sunt,concludo,idque propter partis affectæ præstantiam. Primò enim cerebro,organo omnium sensuum animalium,proximum erat,at videmus sæpissimè,ex minimo quoque casu cerebrum ita concuti ac commoveri,ut gravissima symptomata,imò & mors ipsa inde sequantur,quemadmodum in puero quodam ex familia Hazveldiorum oriundo,observavi. Deinde proximum erat soporali arteriæ,& spinæ dorsi,origini nervorum, quarum partium vulnera, quam periculo sint plena,nemo non novit. Quid plura? miraculosa,& divina uti ante dixi fuit curatio,& vix unquam talem observatam fuisse existimo. Quapropter tibi,vir nobilissime,& hujus vulnerationis & sanationis testis ocularis, multum debebit familia Æsculapiadea,quod illam in publicum dederis. Me verò,quod attinet,quantum tanti viri familiaritate indignum me esse fateor,tantum humanitatem & benevolentiam erga me tuam indoagnosco. Faxit Deus,ut aliquando non solùm verbis,verùm etiam reipsa pro dignitate tibi respondere possim. Interim vir nobilissime in hoc pectore æternum manebis.De statu familiæ meæ,& peste gravissima Lausannensi libenter aliquid ad te scriberem,verùm præ mœrore vulnus nondum curatum refricare non licet,fiet id post hac. Vale itaque vir nobilissime,& me pro innata humanitate tua redamare perge,Lausannæ 12. Januari 1614.

Exemplum vide observ 2. Cent.1.

OB-

OBSERVATIO III.

De percussione capitis, & gravissimis inde sequutis symptomatibus: ubi quoque de felici perforatione cranii post duos menses à percussione facta agitur.

A Viro clarissimo atque doctissimo Dn. JOHANNE de BURGO *Philosophiæ ac Medicinæ Doctore longè celeberrimo observata, mihiq; communicata.*

COgitabam superioribus diebus, celeberrime mihique amicissime Domine *Fabrici*, quid ad te scriberem, & per quos tabellarios literas meas ad te transmitterē, cum Nobiliss. D. *Wallier* ex arce ista Burgensi discessus & ad patrios lares recessus mihi nunciatus fuit. Mihi n. tā diu quievisse, nec jamdudum ad te scripsisse (quod tamen facere debebam) summæ pigritiæ ac sôcordiæ notam fore existimavi: præsertim cum non ita pridem epistolam à te strictæ adeò amicitiæ, ac officii plenam acceperim, ut hoc solo nomine tibi gratias agere, ac exinde par pari referre, teneri multùm videar. Ego jam officii mei erga te partem expleo; sed quod tanto viro dignum aliquid non habeam, quod scribam, plurimùm doleo. Accipe tamen, quod mihi medicinam facienti, & Magistro Antonio Chalii Chirurgo curanti in rustici cujusdam puero occurrit: hic annum agens decimum quartum, cum ejusdem ætatis pueros sibi vicinos die festo ad ludendum convenisset, unus eorum fortè fortuna eundem improvidum globulo ligneo secundum sinistram ossis frontis partem percussit. A quo quidem ictu in terram dejectus est, voce privatus, cum vomitibus bilis, atq; eorum omnium, quæ deinceps ingerebantur, quæ quidem pauca admodum erant; & cum retinere, ac complecti cibum ventriculus nequiret, tabescere indies videbatur, sine quete, imò cum dolore capitis assiduo, de quo omni momento apud domesticos suos conquerebatur: maximo etiam dolore Cardialgico, morsuque oris ventriculi atque colli in posteriora, contractione comitante. In illum cum semel, post duos menses, à quibus

Capitis percussioni, quæ symptomata sequuta.

Cranii perforatio. bus ictus fuerat, cum Magistro Antonio incidissem, consilium inivi de terebrando cranio. Quod cum bellè ab eodem præstitum esset, pleno ductu pus per factum foramen impetu erupit ac exiliit. Ex hinc medullosa cerebri substantia disrupta, ex vulnere membrana sese foramini obtulit ac fungi instar eminuit, ita ut intromitti, nec quin extra difflaret, contineri vix potuerit; Imò post quatuor aut quinque dies cum intus cohiberi non posset, fuerit resecanda, non quidem novacula, sed filo, cujus nodulo alligabatur, & extremis hinc inde molliter contentis resecabatur. Sed quid inde? nihil aut parum admodum: reliqua enim profluens medulla, priore resecata, sese rursus per foramen ad trium digitorum altitudinem extra inferebat, filo, ut supra resecanda. Hoc cum multoties factum esset, & pugni magnitudine cerebri portio excisa, misellus ille, quantumvis omni salutis spe destitutus esset, ut quod paucis admodum uteretur cibis, nulloque sensu omnia alvi excrementa, quibus plerunque innatabar, rejiceret, subsidente paulatim reliqua cerebri parte, calloque foramini innato, minimo negotio curatus est. Utebatur quidem, quia pauper & rusticus, & patre eadem hora, qua vulnus acceperat, orbatus, cibis cacochymis: nociva quæque sine delectu ingerebat, & vino utens, caseo recenti, lacte, leguminibus, milio, panico, ferculis ex eisdem cum lacte paratis, placentis, & ejusmodi edulis ex farina, lacte, aut aqua subactis vescebatur, quemadmodum & pyris, omnisque generis fructibus crudis. Locus, in quo decumbebat, duobus milliaribus Gallicis ab urbe nostra distabat, quare rarò à Chirurgo invisebatur, verum negotium hoc totum mulierculis committebatur: Hæ cùm parum arctè parumque commodè vulnus aliquando deligarent, solvebantur fasciæ, quas & ipse data opera, tanquam importunus, projiciebat, sicque plerumque pernoctabat, nulla re, ne quidem levissima cerebrum à frigidi aëris occursu vindicante. Multò plura, nisi epistolæ terminos excederem, de hoc eodem scriberem, & quidem scripsissem, si historiam typis dignam, & tuis doctissimis observationibus inserendam existimassem. Multa enim præter ea quæ narrata sunt, recenserem, quæ si audire à me longiore sermone cupias, mihique animi tui affectum literis significaveris, tuæ, quantum in me erit voluntati, tuoque desiderio satisfacere non pigebit. Interea ego, & uxor mea ex acuto morbo, quem ob infelicem partum, & copiosi sanguinis profluxum passa est, vix rediviva Excell. tuam, tuæque Excell. dilectissimam conjugem ex animo salutamus, vobisque si quid penes

Nota

Portio cerebri exscinditur.

Æger bona diæta non utitur.

penes

penes nos sit, quòd usui vestro commodum esse possit, libenter offerimus. Vale Burgi Calend. Decemb. labantis anni 1610.

Tuus

JANUS de BURGO.

OBSERVATIO IV.

Cuidam in fractura calvariæ undecima die morbi cranium felici cum successu perforatur: ubi etiam de inedia APOLLONIÆ SCHREIERÆ agitur.

Viro clarissimo atque doctissimo Domino JANO de BURGO, *Philosopho summo, & Medicinæ Doctori longè celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

LIteræ tuæ, vir amplissime, & æternum mihi observande, Calendis Decembris datæ, tandem 24. Junii à nobili viro Domino *Jacobo Wallier* Soloduri mihi traditæ fuerẽ. Utinam paulo maturius ad me pervenissent. Libenter enim illas secundæ Centuriæ observationum mearum Chirurgicarum, quæ tunc temporis sub prælo erat, adjunxissem. Quod si Deus Opt. Max. vitam extenderit, donec tertia Centuria (quam præ manibus habeo) prodire possit, minimè erit omittenda historia, atque curatio illa rara, & admiratione digna. Et quomodo admiratione non digna? Monet enim *Hyppocrates* libro de vulneribus capitis, intra triduum os, quod secandum est, secari debere: neque permittendum, ut operatio ulterius protrahatur, præsertim ubi tempus calidum fuerit. Ab initio enim neglecta perforatione, propter compressionem, aut punctionem meningum ab osculis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripiuntur. Hinc febris, hinc delirium, vomitus, spasmus, paralysis, aliaque symptomata, imò & mors ipsa, celerrimè supervenire consuevêre. Meritò itaque *Arantius* *Paulum* repræhendisse videtur, qui æstate ante septimum, hyeme verò ante decimum quartum diem calvariam aperiendam esse voluit. Sed mentem Æginetæ incuria typographorum, aut eorum, qui olim de-

Perforatio cranii, quando instituenda.

Lib 6 c 90.

ſcripſerunt librum mutilatam eſſe, cum Porrallio planè ſentio. Cùm enim *Æginetæ* propoſitum nihil aliud, præterquam, ut ex *Hippocratis* & *Galeni* ſcriptis compendium concinnaret: eum mentem horum authorum in re tam magni momenti invertere, nunquam ſibi propoſuiſſe, tam certum eſt, quam quod certiſſimum, uti quoque, quæ mox addit verba teſtantur: inquit enim *Antequam relata ſymptomata accidant.* At in fracturis & depreſſionibus cranii ſymptomata graviſſima ut plurimum ante quartum, & perpaucos, ſic vulneratos ad decimum quartum ſuperſtites manere, etiam mediocriter in praxi verſati ſciũt. Quomodo itaque veriſimile eſſe poteſt *Æginetam* perforationem ad ſeptimum, aut decimum quartum protrahere voluiſſe. Itaque *Æginetam* (quicquid dicat Arantius) cum *Hippocrate & Galeno* conſentire arbitror. Locus autem ille apud *Paulum* adjecto adverbio *Non* in integrum reſtitui poſſe, nullamque poſtea inter *Hippocratem, Galenum & Æginetam* diſſenſionem eſſe, planè mihi videtur: Sic enim legerem: *Quod ſi etiam diſceſſit membrana, & tu ab initio vulneratum non ſuſcepiſti hyeme quidem ante decimum quartum diem omnino oſſis ablationem facere coneris, æſtate verò ante ſeptimum, antequam relata ſymptomata accidant.* Vult itaque *Ægineta* ut cranium perforetur, antequã ſymptomata graviſſima ſuperveniant. Quod ſi ab initio Medicus vocatus non fuerit, nullo modo tamen perforationẽ prætermittendã eſſe, ſuadet, etiamſi *Hippocrates* ipſam ante finem tertii fieri debere, mandaverit. Sed quocunque fiat tempore, cum ratione & fructu fieri poſſe, dummodò fiat, antequam relata ſymptomata accidant, intelligit. Illa enim, quia morbum deploratum eſſe indicant, tacite *Ægineta* hujuſmodi ægros minimè ſuſcipiendos eſſe ſuadet. *Prudentis* enim *eſt hominis*, inquit Celſus lib. 5. cap. 25. *eum qui ſervari non poteſt, non attingere.* Ego tamen hac in re cum Ægineta & Celſo conſentire non poſſum, neque Tuam Excell. ex eorum eſſe opinione admiranda illa & prodigioſa curatio, quã communicaſti, fidem facit. Etiamſi enim morbus planè deſperatus eſſet, attamen poſt Deum tuâ ſolertiâ, & in rebus Medicis atque Chirurgicis ſolida eruditione, priſtinæ ſanitati reſtitutus fuit miſellus ille. Si verò curationem non ſuſcepiſſet, procul dubio cerebrum brevi ſphacelatum fuiſſet, & æger mortem obiiſſet. Concludo itaque ſymptomata, quamvis adſint graviſſima, perforationem tamen minimè eſſe negligendam, dummodò vires ægri aliquomodo conſtent, & Chirurgus ab aſſidentibus ipſius ægri rogatus fuerit. Nihil enim intereſt, Celſi verbis utor, præſidium an

Vide Comment Arantii in Hyp. lib de vulner cap. mihi p. 77.

Hipp lib. de vuln. cap. Galen de uſu partiũ lib 8 & Meth. Med. lib. 6.

an satis tutum sit, quod est unicum: & *extremis morbis extrema adhibenda esse remedia*, inquit *Hippocrates*. Post annum ab accepto vulnere feliciter perforatum fuisse cranium, Ægineta libro, & capite præallegato refert: sed addit, vulnus ex toto factum fuisse, & effluxionem habuisse, ideoque mirum non est membranam illæsam mansisse. Ego undecima die morbi, cùm æger pro deplorato habebatur, cranium cum successu perforatum fuisse observavi: historiam hic recensere non gravabor. *Cranium undecima die morbi feliciter perforatur.*

Anno 1586. sexagenarius quidam & civis in oppido Gex ad radicem montis jurati, nec non hospes diversorii, cui vervex pro insigni erat, in bregma sinistrum percussus fuit, cum cranii fractione & depressione. Cecidit mox in terram, cibum indigestum evomuit, & loquelam amisit. Curatio ab initio barbitonsori commissa fuit: quum verò omnia in pejus ruere vidissent adstantes, *Janum Antonium Saracenum* Medicum Regium longè celeberrimum, & *Johannem Griffonium* Chirurgum rationalem, peritissimumque, Præceptorem meum fidelissimum, in consilium vocarunt. Pervenimus itaque ad ægrum decima die morbi sub vesperam, ipsumque ardentissima febre laborantem, delirantem, & absque loquela invenimus: Vulnus angustum & fractura cranii aderat. Verùm etsi rem in angustiis positam satis superque nobis palam esset: adstantium tamen petitionibus commoti, facta prius prognosticatione, curationem sic aggressi sumus. *Observatio.*

Injecto enemate, & exonerata alvo, crines abrasimus, totumque caput oleo rosaceo, & myrtillorum inunximus. Deinde cutem, & pericranium in formam crucis incidimus, craniumque denudavimus, nec non pulvillis ex stupis suavibus præparatis, & albumine ovi intinctis, vulnus implevimus. Sequenti die officulis nonnullis, quæ à prima tabula separata erant, extractis cranium perforavimus, & quod asperum in osse, instrumento lenticulari lævigavimus. Postea pannum sericeũ melle rosaceo, parumq; oleo rosaceo (ꝓpter dolorẽ immensũ) cerebro imposuimus: totum verò vulnus sequẽti digestivo implevimus. *Curatio vulneris cum cranii fractura.*

℞. Terebint. lotæ in aqua betonicæ & salviæ ℥j. *Digestivũ.*
Ol. rosac. ℥j.s.
de vitellis ovorum ℥ij.

Gummi Elemi lentissimo igne cum supra dictis oleis dissoluti & percolati ℥s.
Croci pulverisati ℈j.
Vitellos ovorum num. ij.

Misce fiat unguentum.

quo imposito, vulneri Emplastrum Basiliconis applicuimus, totumq; caput, & collum oleo rosaceo, & myrtillorum inunximus. Ea die iterum clysterem injecimus, optimamque victus rationem præscripsimus: atque ista methodo per dies aliquot processimus. Interim pus per factum foramen effluxit, & febris, reliquaque symptomata paulatim remiserunt. Sedato dolore & inflammatione, melle rosato, quod membranæ imponendum erat, guttulam unam, aut alteram aquæ vitæ admiscuimus, & vulneri sequens mundificativum imposuimus.

Mundificativum.

℞. pulveris radic. caryophyllatæ
Angelicæ
Aristoloch. rotundæ.
Iridis florent. ana ℥j
Extract. salviæ
Betonicæ ana ℈ij
Gummi Elemi dissoluti in ol. rosac. ʒij

Misce, fiatque cum melle rosato q.s. parumque aquæ vitæ unguentum in mortario. Tandem sequens emplastrum applicuimus.

Emplastrũ.

℞. Emplastri de betonica ℥iiij
Gummi Elemi dissoluti in ol. rosar. ℥j
Pulv. rosar. odiferat.
Myrtillorum ana ʒj
Masticis
Calami aromatici
Anglicæ
Caryophyllatæ ana ʒjs.

Cum s.q. olei rosacei, parumque ceræ, fiat emplastrum, Interim dum vulnus hac methodo curavimus, singulis, aut alternis diebus, alvo sponte non respondente, clysteres injecimus: Per intervalla quoque syrupo rosato solutivo composito cum rhabarbaro, agarico & sena, manna, item & cassia corpus leniter expurgavimus. Sic divino favore, magna cum admiratione adstantium sanitati restitutus fuit.

De Apollonia Schreitera inedia.

Apollonia Schreitera post longam istam inediam iterum edere, & bibere incepit, prima die hujus anni. Ab initio parcè sumebat cibum, & nihil ferè præter juscula, & ut plurimum hordeacea: verùm non diu post, cum esset facta insipiens, omnia etiam lintea, lodices imò, & cultros devorare tentavit. Ego septima die hujus mensis una cum clarissimo

ſimo viro D. D. *Paulo Lentulo* Reipub. Bernenſis Medico celeberrimo, Nobiliſſimo item D. *Johan. Franc de Martines* Dom. in Bourgoy & Pailly, multisque aliis ipſam inviſi. Panem in vino maceratum ei obtulimus, quem avidè devorabat: Vinum tamen bibere noluit, dicens hoc ſibi nocere, & capitis dolorem excitare. Invenimus illam in viridario, ubi cum pueris puerilia tractabat, & coram nobis vociferabatur, canebat, & ſaltabat. Actiones omnes naturales adſunt: dormit enim, inſomnio habet ſuavia. Excrementa quotidie, & menſtrua ſingulis menſibus copiosè excernit, Venter qui antea ſupra modum depreſſus erat, nunc ſecundùm naturam ſeſe habet, reliquaque membra omnia carnoſa ſunt. Plura hac de re non addo: D. D. *Lentulus* enim omnia quæ circa puellam hanc occurrerunt, & occurrunt diligenter obſervat, quæ ſuo quoque tempore in lucem prodibunt.

Cæterum mirum in modũ gaudeo. Deoque Optimo Maximo gratias ago, quod Tuam Excell. una cum genere, & virtute nobili ſua uxore ex morbis acutiſſimis priſtinæ ſanitati reſtituerit: eumque ut nos omnes quam diutiſſimè incolumes conſervare velit, ſuppliciter oro, atque efflagito. Ego cum meis omnibus, nunc laus ſit Deo, rectè valeo, ſuperiori autumno propter multas variasque moleſtias, quæ mihi acciderunt, labores item atque vigilias, quas præcedente æſtate in peregrinationibus, & circa ægros nonnullos magni nominis, habueram, quartana ab initio continua correptus, eaque per menſes aliquot confectus fui. Febris paulatim remiſit, ſed viſcera mea etiam nunc obſtructionibus exercentur, vires que indies diminuuntur. Sed fiat voluntas Domini. Mitto exemplar 2. centuriæ obſervationum mearũ, quod ut Tua Excellent. hilari fronte excipere velit, ſubmiſſè rogo. Ego & uxor mea chariſſima T. Excell. unà cum uxore ſua lectiſſima peramanter, demiſſe, ac ex corde ſalutamus. Vale vir ampliſſime, & ignoſce tumultuanti calamo. Dom. *Wallier* optimè ſeſe habet, & ante menſem ad thermas Piperinas in Rhetiam profectus eſt.

Iterum vale & millies. Dabam
26. Julii Anno 1611.

OB-

OBSBRVATIO V.

De graviſſima commotione cerebri, ex qua mors intra paucas horas ſequuta.

Viro nobiliſſimo atque conſultiſſimo DN. HENRICO A ROSENTHAL, *juris utriuſque Doctori longè celeberrimo, Regis Daniæ, nec non Electoris Brandeburgici, &c. Conſiliario prudentiſſimo.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

MAgno animi cruciatu, mœrore, multisque lachrymis, vir ampliſſime, hæc ad te ſcribo. Inſperatam enim, atque repentinã mortem clariſſimi atque doctiſſimi viri Dn. *Johannis Breuveri* (quem propter ſingulares ipſius virtutes medullitus amabam) quàm acerbè feram, vix verbis explicare poſſum. Ea autem, proh dolor, hoc modo accidit. Secunda hujus menſis die, cum poſt meridiem cum aliis juvenibus doctis, extra urbem hîc in amœniſſimo loco per horas aliquot obambulaſſet, trunculis quin etiam cum ipſis luſiſſet, paulò ante ſextã veſpertinam ſimul ad urbem redeunt. Et quia excalefacti erant, antequam montem (omnes enim in altiore parte urbis hoſpitia habebant) aſcenderent, ut hauſtu vini vires refocillarent, diverſorium ingreſſi ſunt: nullum tamen ex eis vino onuſtum fuiſſe, domeſtici Deum teſtantur. Cæterum optimus ille vir ad cœnam properans, quum ſub crepuſculo veſpertino, inſtabat enim ſeptima, abſque lumine per gradus deſcenderet, eorumque notitiam non haberet, capite in pavimentum lapideum cecidit, cerebrumque adeò concuſſit, ut protinus ſanguinem per os, nares & aures ejecerit, loquelam quin etiam amiſerit. In caſu porro iſto cerebrum concuſſum fuiſſe teſtatur Hippocrates lib. 7. aph. 58. *Quibus enim,* inquit, *aliqua ex cauſſa cerebrum concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.* Quod autem concuſſio cerebri in hoc viro adeò gravis fuit, mirum profectò nemini videri debet. Unaquæque enim res, ut Galenus, comment. in prædictum aphoriſmum, docet, quò magis vacua eſt, eò promptiùs violatur, & frangitur. Circa defectum porrò lunæ, ut idem Galenus de diebus decretoriis lib. 3. ſcribit, cerebrum hominis valdè eſt vacuum, ergo mirum non eſt, quod in hoc viro (deficiebat enim luna) tam graviter læſum fuerit: inprimis quia conſtitutio corporis ipſius etiam ſicca erat. Unde quoque dilucidè apparet, ipſum

Signum concuſſionis cerebri.

mero

mero,ut falsò existimarunt aliqui minimè oneratum fuisse. Ebriosi enim,quia molles,& ipsorum corpora simul,& cerebrum plenum,rarissimè à casu aliquo offenduntur.

Ego cum accersitus essem,hominem quasi Apoplecticum reperi. *Quibus enim cerebrum concussum fuerit*,Galeni verbis utor,*eodem modo,quo Apoplectici sine sensu pariter & motu jacent*.Sanguis copiosè per os,nares, & aures inprimis sinistram effluebat. Abrasis crinibus,vulnus nullum, nullamque contusionem (præter exiguam circa palpebram dextram) in capite reperi. Postquam autem caput oleis convenientibus inunxissem, cataplasma quin etiam applicuissem,& diversiones per ligaturas fortes brachiorum,& crurum administrassem, æger verò multum sanguinis (qui ex capite per æsophagum ad ventriculum defluxerat) & nonnihil cibi indigesti sponte evomuisset,veluti ex sopore expergefactus,iterum adstantes alloquebatur, & quotquot sibi familiares aderant,cognoscebat.Mansit in hoc statu per horas circiter duas invocando absque ulla intermissione sublatis ad cœlum manib. misericordiam Dei.Interim tamen quia sanguis propter sui ebullitionem, maximámque illam contusionem cerebri,& ruptionem venarum & arteriarum per os,nares,& aures continuo emanabat,& proinde vires prosternerentur (ultra libras enim septem sanguinis effluxit)iterùm loquelam, sensum,atque intellectum amisit, & circiter horam secundam noctis piè placideque in Domino obdormivit,maximo mœrore virorum doctorum,& dispendio incomparabili hujus Academiæ. Tanta enim cum laude, & fructu Philosophiam hactenus privatim,& Mathematicas disciplinas publicè prælegit: ut Amplissimus Senatus Bernensis ipsum,si superstes mansisset, ad professionem ordinariam sine dubio promovisset. Quid plura? in ornamentum hujus Academiæ,& Patriæ paulatim evasisset, nisi Deo aliter visum fuisset. Postridie 4. nimirum hujus mensis maxima cum frequentia hominum corpus ad summum templum delatum,ibique honorificè inhumatum fuit.Reverendus, clarissimus atque doctissimus vir D. *Jacobus ad Porsum* hujus Academiæ S.S. Theologiæ Professor longe celeberrimus,& pro tempore Rector Magnificus (qui ut vivi diligentissimam rationem habuit, & plus quā fratrem amavit, atque promovit, ita mortuum minimè neglexit)vestimentis lugubribus indutus, veluti vicarius parentis funus sequebatur.

Côm.in aphor. 58. lib. 7.

Hæc de obitu hujus viri ad te scribere volui,ut parentibus mœstis-

ſimis pro tua prudentia illa indicare poſſis. quos ut Deus Opt. Max. ſpiritu ſuo conſolari, nosque omnes ad piam ſimiliter mortem præparare velit; ſuppliciter oro. Etiamſi enim rependè; piè tamen obiit, nec quicquam intereſt, fidelium mors violenta ſit, aut naturalis, dummodò anteacta vita bona fuerit & pia: atqui hic vir fuit ſincerus, humanus, & verum pietatis exemplar. Quis igitur de ipſius ſalute dubitabit. His vale vir ampliſſime cum tuis omnibus, quos ego & uxor mea peramanter ſalutamus. Raptim Lauſannæ 6. Aprilis 1611.

OBSEVATIO VI.

De admirando dolore capitis.

Viro clariſſimo atque doctiſſimo Dn. SEBASTIANO MAYERO *Reipub. Solodurenſis Doctori Medico ordinario atq; celeberrimo.*
GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LAchrymantibus oculis, & tremula manu nunc ad te ſcribo, clariſſime atque doctiſſime Dom. *Meyere*, idque non ſine cauſſa, quãdoquidem vulnus propter communes, & privatas miſerias cordi meo inflictum, nondum omnino conſolidatum eſt. Propter communes inquam miſerias: Peſtis enim hic ultra duo millia è medio ſuſtulit, ante menſem tamen omnino ferè remiſit, laus ſit Deo Creatori, & Servatori Christo. Privatas meas, quod attinet miſerias, ſcias me poſtquam à vobis diſceſſi, & Lauſannam reverſus fui, uxorem meam, ſimul & filiam natu majorem peſte laborantes offendiſſe. Reſtituta fuit conjunx, obiit verò filia. Poſt menſem, cum uxor mea ferè reſtituta eſſet, filiola mea, quinque circiter annorum ætatis, filius item minor natu, ſimul & ancilla, uno eodemque ferè tempore morbo corripiuntur: Filiola uti quoque ancilla naturæ ſatisfecerunt. Reſtituto filiolo Petro, tandem & Johannes filius meus major natu peſte correptus fuit, & quidem graviſſimè, convaluit tamen. Spacio itaque quatuor menſium ædes meæ percluſæ fuerunt. Ego ut domeſticis meis ſubvenire poſſem, ſeparatim vixi, & ante dies ſolummodò quatuordecim me ipſis adjunxi. Peſtis adeò fuit maligna, ut pauci, eâ correpti evaſerint, imò & multi antequam ægrotarent, extincti fuerint.

De peſte Lauſannenſi.

Succeſſum ſetacei, quod nobili iſto viro nupertimè applicuimus avidè

vidè ex te intelligere cupio, non dubito tamen ipsum maximum levamen inde percepisse, & paulatim pristinam sanitatem recuperaturum: Paulatim inquam, in contumacissimis enim istis doloribus materiam peccantem nonnisi cum tempore evacuari posse, cum alias tum præcipuè annos duos in Belgio observavi. Casum quia rarus, & naturæ ordinem excedere videtur, tecum nunc communicare non gravabor.

Observatio. Annò 1612. Esseniam Marchiæ oppidum unà cum viro clariss. atque doctissimo Dn. *Daniele Daniels* Dusburgensi Clivorum Doctore Medico longè celeberrimo ad Zonimam *Hus* viduam, quinquaginta circiter annorum ætatis, matronam singulari virtute & pietate præditam, vocatus fui. Illa autem spacio undecim annorum dolore acutissimo, ex dextra parte capitis laboraverat, non tamen continuò, sed per intervalla, veluti ter quaterve in anno. Ab initio morbi perpaucos saltem dies ipsam infestaverat dolor iste, successu verò temporis paulatim auctus est dierum numerus, donec tandem cùm ad ipsam vocatus essem, per menses tres continuò ferè tormentis maximis dilaceraretur. Extra cranium autem erat dolor iste, neque certum locum obsidebat, sed hinc, & inde omnes partes istius lateris pervagabatur, & mox circa musculum temporalem, mox circa extremam partem auris, aut ipsam mandibulam inferiorem, vel etiam in ipsa mala, & inferiori parte oculi, & labio superiori crudelitatem suam exercebat. Nunquā autē, quod notandum, dimidiam partem faciei transgredi ebatur dolor iste, & si labium inferius, aut etiam superius, vel nasum occuparet, media tamen pars solummodò dolebat, altera verò omnino doloris expers erat.

Acutissimus capitis dolor.

NB.

Cæterum etsi dolor ita auctus esset, ut aliquando noctes diesque ejularet, & intra horas viginti quatuor, vix per horam unam, aut alteram dormire posset; carebat tamen febri, & appetitus non usque adeo prostratus erat. Et cum dolor, ut Galenus, imò & ipsa experientia testatur attrahat, intumefactio tamē nulla, quod iterum notandum neque durities aut intemperies ulla aderat, præterquam quod nonnunquam quando ægra propter doloris vehementiam manu fricabat faciem, adnata, & palpebræ aliquomodo rubescerent, absque ulla tamen visus læsione.

Dolor nullis medicamentis sedari potest. Multa variaque adhibuimus medicamenta, cum interna, tum etiam externa. Interna ad humores noxios præparandos, & per alvum, urinam simul & sudores evacuandos, Narcotica item veluti Tripheram

cum opio, Nepentem & similia, dolore maximo ipsam infestante, exhibuimus, verum pauco cum fructu. Exterius linimēta Cataplasmata, fomentationes, jam ex rebus calidis, jam frigidis, aut temperatis applicuimus, ex quorum usu tamen raro levatus, quin potius exacerbatus fuit dolor. Tandem quoque Narcotica, veluti opium primò cum suis correctoriis mixtum, deinde purum applicuimus, sed res mira, absque doloris allevatione.

Setacei beneficio dolor capitis inveteratus sedatur.

Ab initio adhibitis prius universalibus setaceum quoque nuchæ applicuimus, ex quo, etsi interim dum prædicta medicamenta adhiberentur, humor acris, & fœtidus copiosè, & continuo exstillaret, non nisi tamen post duos menses ab adhibitione Setacei doloris levamen persentire cœpit, paulatim tamen, & antequam ego ex patria discederem, omnino cessavit dolor, & plenissimè restituta fuit ægra. An verò deinceps, uti antea multoties acciderat, redierit dolor, ex literis D. Doctoris Danielis quas expecto, intelligam. Illustrem virum Dn. de *Casteile* Christianissimi Regis Consiliarium, & apud Helvetios Legatum prudentissimum, uti quoque Illustrem, & singulari virtute præditam matronam, ipsius Conjugem ex me quæso demissè, & ea qua par est reverentia, plurimum saluta, & statum nobilis ægri nostri quam primum rescribe. Mitto ad te fasciculum literarum ad D. Doctorem *Döringium*, intercede quæso meo nomine apud illustrem Dom. Legatum, ut tabellario Schafhusiano tradatur, quo Augustam Vindelicorū, ac inde Bresllaviam pervenire possit. Vale Vir Clarissime, cum tuis omnibus, quos te cùm ego, & uxor mea salutamus peramanter. Lausannæ 12. Decemb. 1613.

OB-

OBSERVATIO. VII.

Contumaciſſimus dolor capitis ſetacei beneficio curatus.

ANDREAS POLSTER Colonienſis, homo quadragenarius, & phlegmaticus, dolore capitis tam acerbo, tamque immani laboraverat, ut domeſticorum ſuorum per cubiculum greſſus & paſſus, (quantumvis exutis calceis, & ſubſtrata arena per pavimentum cubiculi inceſſiſſent) ſufferre non potuerit. Videbantur enim ſibi, quotieſcunque ingredientium in cubiculum greſſus perciperet, cultelli cerebro infigi. Multa adhibuit medicamenta, eaque ex conſilio viri doctiſſimi Dn. *Johannis Breidenbachii* Medici Colonienſis, quibus tamen dolor non ceſſavit. Tandem ego in conſilium adhibitus, ei Setaceum adhibendum ſuaſi, quod & cum conſenſu ejus in præſentia Domini Doctoris *Breidenbachii* applicui. Hoc adeò feliciter ſucceſſit, ut indies manifeſtam doloris mitigationem perſenſerit. Tandem elapſo ſemeſtri Setaceum coaleſcere, & conſolidari permiſit, & loco ejus in ſiniſtro brachio fonticulum ſibi cauſtico inurendum curavit, quo ſic minori impedimento peregrinationibus vacare poſſet.

Contumaciſſimus capitis dolor.

Setaceo dolor tollitur.

OBSERVATIO VIII.

De admirabili admodum & horrifica Mania.

Ad celeberrimum, præſtantiſſimúmque virum Dn GUILHELMUM FABRICUM *Hildanum, cui* CLAUDIUS DEODATUS *Reverẽdiſſimi & Illuſtriſſimi Epiſcopi Baſilienſis. D. Med. S. P. D.*

IN arduis periculique pleniſſimis affectibus, Vir præſtantiſſime exercitatum Medicum, Argum agere, ſeu non ad morbum, & naturam duntaxat mentis & oculorum aciem dirigere, ſed & ſibi ipſi cautè attendere, & ad ſingulos ægrotantium actus ſpectare debere, ex calamitoſa hac cujuſdam magni nominis fanatici hiſtoria conſtabit.

Medicus in omnibus ſit circumſpectus.

Vir quidam nobilitatis genere clarus, annorum circiter quadraginta *Obſervat.*

ad festi cujusdam celebrationem profectus, vesperi benè potus, solusque conscenso equo, ingruentib. jam obscuræ noctis tenebris, sylvam ingreditur horridam, tenebrosam, nocturnisque spectris satis frequentē, hic paulo post à recta semita deflectit, diu multumq; in opaca sylva, frigido sudore perfusus, oberrat: tandem circa auroram ad quandam domum divertens, futuri itineris comites, & festivitatis socios expectavit, quibus cum ad destinatum locum est profectus, at solito mœstior & taciturnior, ibique cum cæteris totum octiduum moratus, tempus præter modum satis hilariter, & jocundè transegit, præterquā quod cum uno & altero levissima de caussa excandesceret ira. Hinc subsequutæ, & convulsiones, & colici cruciatus, qui illum tota ferè nocte malè tractarunt. Mane remittentibus doloribus, ad templum ascendit, confitetur, communicat, domumque reversus parum & bibit & comedit, sed magis magisq; tristior, & timidior evadit: nocte haud dormit, sed mirabilibus phantasiis, falsisque & terrificis imaginationibus turbatur, recrudescunt tum convulsiones tum colici cruciatus. Die subsequente ad eum visendū vocatus, inveni, & constipatū, & trepidabundum, atque magnis torminibus afflictum, unde statim clysterē partim emollientem, partim carminativum, & semel, & iterum, iterūmq; per intervalla injicio, paulatim ad acriores, & magis purgatorios ascēdendo, ita ut evacuata acrium, & æstu excandescentium humorum sentina, non solùm ea nocte, sed & sequendi tota die tam bellè haberet, ut de reditu domum versus omnes cogitaremus. Atqui verò ferinus ardor, cerebro conceptus, clàm furtimque retorridæ bilis igniculos suscitans, atque Mercurii sublimationem urgens (ut loquuntur Hermetici) consilium susceptumque iter mutavit: vesperi siquidem illum offendimus solito nunc cacchinnari, garrire, ridere, nunc tristari, tacere, imò mirantibus omnibus è cœna solus surrexit, & cubitum ivit: at parum & inquietè satis dormivit, occursitantibus iterum variis imaginationibus & phantasiis. Circa diluculum in furorem actus, & iracundiâ plenus, è lecto prosilit, clamoribus, jurgiis, vociferationibúsque omnia adimplet, torvo, & horrendo vultu minatur, & ad fenestras currens, ex alto præcipitium molitur. Ego, qui in eodem quiescebam cubiculo, & rei novitate, & spectaculi tanti terrore perculsus, è lecto prosilio, & ipsum mihi alioquin amicissimum, & familiarissimum blādissimis verbis moneo, hortor, obsecro, lecto ut se componeret, & in altam lucem dormiret. At is torvis metuendus oculis, & immani rabie actus

Convulsiones & dolor Colicus.

Mania.

actus præter omnem expectationem impetu in me facto, gulâ ambabus manibus mihi arreptâ strangulationem, & suffocationem minitatur, & citra dubitationis aleam suffocasset, nisi strepitu pedibus facto, domestici è lectis prosilientes, ocyus in mei subsidium advolassent. Ego Dei providentia suffocationis periculo liberatus, eundem primo blandis, mox paulo severioribus hortor, tum ut lectũ adiret, ut tum à clamoribus abstineret. At cùm neutrum præstaret, & huc illuc cursitans omnia laceraret, accitis aliquot robustis viris, injectis vinculis cõstringi, & lecto alligari curo, eo interim clamante, vociferante, orante subinde, & interdum deierante. Vocato interea Chirurgo, qui tamen ob loci distantiam nonnisi circa noctis crepusculum adfuit, apertâ cephalicâ, nonnisi magno labore, & operationis difficultate, uncias octo sanguinis eduximus. Post venam sectam etsi paulo quietior videretur, non tamen dormivit, ut & nec toto morbi decursu, (unica vice excepta, ut mox dicetur) sed continenter loquebatur, cantabat, orabat, quandoque etiam deierabat. Altero post venæ sectionem die, circa meridiem, nobisque etiámnum prandentibus, præter opinionem è vinculis liberatus, è lecto prosilit, arreptisque scabellis in eos impetum facturus, qui comprehendere denuò satagebant. Tandem dolo circumventus, vinculis de integro stringitur, sicque toto die & tota nocte permansit insomnis, loquens, cantans, garriens, vociferans, oransque: parum cibi admisit, potavit hordeaceam, arcano vitrioli imprægnatam. Tandem lecticæ alligatus, non sine magno omnium nostrûm labore, & molestia domum deportatur: tunc temporis quandoque loquebatur, quandoque silebat, atque emenso itineris dimidio, altissimo somno corripitur, quo ad solutis domi vinculis, dormitans in lectũ deferretur. Post sesquihoram expergefactus, de integro furit, vociferatur, stridet dentibus, cantat, orat, convellitur non rarò, &c. Hæc morbi series, hæc historia.

Maximum ab ægro Medico periculum.

Nunc paucis dicam, quæ in tam ancipiti & periculoso casu adhibita fuere remedia. Post primam illam venæ Cephalicæ sectionem, Diacodium cum hordeacea exhibuimus, somni conciliandi gratia, quin etiam ablatis prius capillis, caput decoctione soporifera, oleisque humectantibus, oleo rosaceo, violaceo, chamomelino sæpè fovimus: imò ad Nepentheos exhibitionem accessimus, & frequentes seminum frigidorum emulsiones: at nullo ingenio somnus induci potuit. Aperta quin etiam fuit Cephalica sinistri brachii, ut & frontis vena suis intervallis

In mania qualia medicamenta adhibita.

tervallis, Accessimus ad Synapismos, Dropaces vesicatoria, manibus, malleolisque affixa. Quo ad purgantia (ut nunc acrium Clysterium infusiones crebras sileam) exhibuimus primis diebus Syrupum de pomis cum foliis senæ quercetani, mox etiam ad balsamiticam Hellebori nigri essentiam in Prisana dissolutam ascendimus, facili enim negotio omnia vorabat canis instar: quæ omnia magnam fœtidissimorum humorum copiam vacuarunt: at nullo penitus fructu, nullo patientis solamine. Usus est quin etiam Spiritu & arcano vitrioli, modo in Prisana, modo in recenti sero caprino dissolutis: Tinctura item rosarum essentiisque rerum cordialium, & roborantium extractis: at omnia in pejus ibant: urgebant vigiliæ pertinacissimæ, incrudescebant terrificæ admodũ convulsiones, pergente semper furore plus quã canino, ita ut assistentes minus cautos, rabiosorum canum instar dentibus peteret. Tandem fractis viribus natura nullam Crisin tentante, circa 14. finem, in ipsius Lunæ coitu vitam cum morte placidè, & quietè satis commutavit, cujus anima Deo vivat. Notandum quod in totius morbi decursu ægrotans semper optima valuerit memoria, ita ut de rebus ante aliquot annos gestis quandoque secum loqueretur.

In Maniaco memoria integra.

Habes vir clarissime terribilem terrificæ Maniæ historiam, quæ me in toto decursu, & anxium valde & cautiorem etiam reddidit: vereorque ne maleficium aliquod in nocturna illa per opacam sylvam, & spectris, veneficarumque incantamentis frequentem, profectione contractum, ansam potissimam huic malo dederit, ut merito illud & τὸ θεῖον Hyppocratis à Medico observari debeat, præsertim cum medicamenta longo usu, & experientia comprobata incassum applicaverit. Vale & quid de hoc casu censeas scribe.

Dabam Bruntruti 26. Maji. 1616.

O B-

OBSBRVATIO IX.

Inveterata melancholia in maniam mutata æger convaluit.

Ad amplissimum atque doctissimum virum Dn. CLAUDIUM DEODATUM,*reverendissimi atque illustrissimi Episcopi Basileensis Doctorem Medicum celeberimum,cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

OBservationem tuam de admirabili admodum,& horrifica mania accuratè à te descriptam,vir amplissime,fautor,& amice plurimũ honorande,accepi,in qua nonnulla observatione digna occurrunt, inprimis autem singularis Dei clementia,qui planè miraculosè te conservavit,cui æternum sit laus atque gloria. Ego per eandem Dei miseridiam simili periculo bis subtractus,liberatusq; fui,primò ex dentib. phreneticæ mulieris, quæ partem sinistri indicis demordisset,nisi adstantes protinus auxilium mihi subministrassent. Non diu post Paterniaci cum melancholico robustissimo,ferreis vinclis alligato medicamentũ,illo recusante propinare vellem,accepto brachio meo,prorsus nihil abfuit,quin me trucidasset,nisi adstantes ex ipsius manib.me eripuissent. Ab eo tempore periculo meo edoctus cũ hominib.hujusmodi cautius ago. Secundò notanda est summa illa diversitas caussæ morbificæ melancholicorum,maniacorumq; hominũ,quæ diversa adeò inducit symptomata,adeoq; inter se contrarios effectus,ut inter centũ melancholicos vix unus similis sit alteri,ita etiã,ut omniũ symptomatũ singulas accidentiũ caussas enarrare impossibile sit,ut Aëtius tetrab.2. serm.2.c.9.imò & experientia ipsa testatur. In Belgio & inprimis Amstelrodami,ubi melancholici,& hujus farinę homines,ne aliquis ab eis lædatur in domo quadam à Magistratu amplissimo ad id destinata diligenter nutriuntur,atque custodiuntur,id aliquando observavi. In curatione eandem vidi diversitatem. Plurimi enim nulla arte nullaque industria sanari possunt,uti eventus in tuo ægro fidem facit,ubi remedia quantumvis præstantissima,& à te ea,qua fieri potuit diligentia,& ex arte adhibita nihil profuerunt. Ego ante annos octo, cùm apud Paterniacenses medicinam facerem, contrarium observavi.

Magna symptomatum diversitas in affectibus melancholicis.

Observatio.

D Quadra-

Quadragenarius quidam robustissimus, nec ex obscura familia oriundus, à multis annis melancholiæ adeò obnoxius fuerat, ut administratione rei familiaris ipsi interdictum fuerit à Magistratu amplissimo: tãdem in gravissimã maniam incidit, cum tanto furore, ut omnia dilacerasset, & frequenter seipsum ex alto præcipitasset, nisi vinculis constrictus fuisset. In istis vehementissimis agitationibus, clamoribusque corpus continuò ferè sudorib. nunc frigidis, nunc calidis madidũ erat. Ego cùm advocatus essem, clysterem acrem infudi, deinde venã in cubito dextro incidi: eadem die post cœnam nonnihil laudani in aqua borraginis dissoluti exhibui, frontem, & tempora oleo rosaceo, & violaceo inunxi, ea nocte utcunque quietior fuit. Postera die ad scrupulum unum extracti Melanagogi ex decocto Polypodii foliorum senæ, betonicæ, cuscutæ, scabiosæ, aliisque appropriatis exhibui: Vomuit bis térve; Alvus quinetiam quater, aut quinquies subducta fuit. Hinc impetus ille maniæ aliquomodo remisit. Eadem die post cœnam iterum somniferum confectioni Alkermes mixtum exhibui: quievit satis bene ea nocte, & altero die penitus mente constabat. Post aliquot dies, cum melanagogum aliquoties reiterassem, & extractum hellebori nigri semel, atque iterum exhibuissem, ita restitutus fuit, ut ab eo tempore, & usque nunc rebus suis domesticis quàm prudenter prospiciat. Vides quanta sit, ut antea quoque dixi, diversitas in curatione horum affectuum. In tuo ægro omnem movisti lapidem, & quidem frustrà, meo contrarium evenit. Ex quibus, ut etiam divinus *Hyppocrates* monet, manifestum fit, nonnunquam in morbis divinum quid, hoc est aliquid, quod captum humanum excedit, subesse. Sed de his aliàs plura. Ante paucos dies tractatum meum de dysenteria Francofurto accepi: mitto exemplar, quod ut æqui boniqúe consulas rogo. Inclusum epistolium mitte quæso Masonopolin, idque prima data occasione.

Maniacus quomodo curatus.

Vale vir amplissime, & æternum feliciter vive. Raptim Bernæ 5 Augusti. Anno 1616.

OB-

OBSERVATIO X.

De hydrocephalo.

Reverendo & Clarissimo viro Dom JOHAN. JACOBO GRASSERO, *verbi divini ministro Basileæ vigilantissimo, Domino & amico singulari.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

ETiam nunc Bernæ vir reverende, fautor, & amice æternùm honorande, apud consultissimum Virum Dom. *Huberum* Tribunum pl. hæreo. Apposui ipsi caustica duo, alterum brachio sinistro, alterum cruri dextro, & medicamenta nonnulla cùm interna ad roborandas, & reserendas partes nobiles exhibui, tum etiam exterius pro corroboratione nervosarum partium applicui: quorum beneficio magnum levamen sentit; quapropter intra paucos dies, Deo volente, Lausannam iterùm me conferam. De Chirurgia mea castrensi responsum nullum accepi, significa quæso, quid nam facturus sit D. König/ quo possim maturè mittere præfationem ad lectorem, & quædam alia. Aut remitte exemplar meum ad Excellentissimum Virum Dn. *Johannem Dürenheimium* communem nostrum amicum: parum enim interest, an ab ipso excudatur, vel potius alium aliquem typographum liberaliorem habeat.

Heri præsente reverendo, pietate & doctrina præstantissimo Viro Dn. *Hermanno Lignarido*, hujus scholæ S.S. Theologiæ Professore celeberrimo, hydrocephalum planè monstrosum vidi. Est is ex præfectura Grandissonensi natus, & filiolus *Philippi Gerou*, & *Johannæ Boyenet*. Annũ quintum ætatis nondum prætergressus, & ex robustissimis, & corpore optimè constitutis parentibus natus est. Circumferentia autem capitis pedes Geometricos duos cum sesquipede, & pollice cõtinet, altitudo capitis eadem est. Craneum utcunque durum, & nonnisi in quibusdam locis membranosum. Reliquæ verò partes corporis proportionem pueri ejus ætatis observant, neque adeò, ut hydrocephalorum solent esse corpora, extenuatæ sunt. Membra enim nutritioni inservientia optimè constituta esse, insignis ejus appetitus indicat: multum enim, & quidem cùm voluptate comedit, ingenio planè stupidus, & cum visu & auditu, tum etiam loquela destitutus est. Caussa hujus mali *Observatio.*

li latet me: referunt enim parentes puerum sanum, & corpore quàm optimè constitutum, & proportionatum progenitum fuisse, circiter annum verò ætatis suæ primum cùm ex morbo gravissimo, & acuto relevatus fuisset, in morbum huncce incidisse, & ab eo tempore caput paulatim accrevisse. Hæc raptim ad te Vir Clarissime, & rerum rararum studiosissime (ne planè nudas ad te mitterem literas) scribo; tu quæso, omnia æqui bonique consule, & me quod facis amare perge. Bernæ 13 Julii 1614.

OBSERVATIO XI.

Ex fumo fornacis non ita pridem exstructæ lethargus & mors.

EX fumo carbonum nondum satis accensorum homines suffocatos esse, sæpissimè observatum est. At vaporem aquæ in angusto aliquo loco inclusum naturæ nostræ adversissimum esse, sequens observatio fidem facit. Patricius quidam, & Senator Lausannensis *Franciscus Braulesius* nomine, quadraginta circiter annorum ætatis, defluxionibus obnoxius, cùm fornacem in cubilico ædificandam curasset, & interim dum exsiccabatur, ille nihilominus in cubiculo dormiret, adeò ipsius cerebrum vaporibus repletum fuit, ut lethargo correptus fuerit. Ego unà cum clarissimo doctissimoque viro Dn. *Abelo Roscio* Lausannensi Medico celeberrimo advocatus, omnem quidem movimus lapidem, nec quicquam eorum, quæ ad morbum depellendum requirebantur, prætermissum fuit, sed oleum & operam perdidimus: Intra paucos enim dies in isto sopore obdormivit.

Observatio.

Admonitio.

Ex hac observatione ediscant Patres & Matresfamilias, quam insalubris, & periculosa sit lavatio illa pavimentorum in conclavibus, apud Germanos frequentissima, uti quoque exsiccatio linteaminum & vestimentorum circa fornaces præcipuè in hyeme, quando fornaces quotidiè semel iterúmve calescunt. Hinc enim cerebrum repletur vaporibus, defluxionibus, obnoxium redditur, omnesque suas actiones ægrè perficit. Ita, quæ ad delicias nobis prosunt, sanitati sæpè obsunt.

OBSER-

OBSERVATIO XII.

Matrona sternutando è vita discedit.

PUerpera quædam pia, atq; honesta in inferiori Germania, cum victus ratione peccasset, & aëri frigido sese maturè nimis exposuisset, multis variisque symptomatibus correpta fuit, inprimis autem capitis dolore vehementi quidem, & continuo, cui sequutus est auriũ tinnitus, auditus & loquelæ depravatio, mentis quin etiam aliquomodo alienatio & visus abolitio: ita enim obstructi fuerunt nervi optici, ut ne radios quidem solares percipere posset. Ego cum clarissimo atque doctissimo Viro Dn. *Henrico Stapedio* medico celeberrimo in consilium adhibitus, multa variaque medicamenta præscripsimus, adhibuimusque, cucurbitulas quin etiam vesicatoria, & setaceũ nuchæ applicuimus, ita ut tandem nonnulla symptomatum remiserint, & de recuperanda valetudine spes aliqua nobis præberetur. Quadam die autem cum ipsi pilulas capitales, quibus grana aliquot extracti hellebori nigri admixtum erat, præscriptæ, à pharmacopola præparatæ, & ab adstantibus exhibitæ essent, post horas duas à sumpto medicamento semel alvum exoneravit, & quidem clementer. Iterum post horas duas nonnihil pituitæ vitreæ evomuit, absque ulla tamen violentia. Post vomitum cùm duodecies circiter sternutasset, protinus extincta fuit, & quidem sternutando.

Ex immodica & violenta sternutatione menstrua erupisse, & adeò copiosè profluxisse, ut ferè de vita cum ægra actum esset, in tertia Centuria observationum nostrarum observ. 58. annotavimus.

OBSERVATIO XIII.

Sternutamentum Empiricorum more adhibitum quæ incommoda ſequuta.

QUam periculoſa ſit ſternutatio in corporibus impuris, & quantum viſui obſit, lector in prima obſervationum noſtrarum Centuria obſerva t. 24. videre poterit. Sed & alia ex ſternutamentis Empiricorum more adhibitis, incommoda conſequi poſſe, ſequens Obſervatio fidem facit.

Obſervatio. Anno 1611. Juvenem quendam *Rutgerum Gummersbachium*, robuſtũ, & optimo corporis habitu præditum, Coloniæ Agrippinæ familiariter cognovi. Ille cum catarrho ad dentes defluente vexaretur, Empirici & circumforanei conſilium auxiliumque implorat. Numerata pecunia, curationem aggreditur, & nullo prius exhibito medicamento purgante, naribus pulverem ex radicibus cyclaminis, pipere, euphorbio, & ſimilibus, calamo inſpirat, & bacillo ex utraque parte bifurcato inter dentes poſito ſternutamenta provocat, & pituitatem per os & nares extrahit, & quidem copioſè. Sed quid fit? eadem die ſequutus eſt tinnitus auriũ moleſtus, & doloroſus. Porro dolor iſte cum per ſe paulatim remiſiſſet & materia ad nares defluxiſſet, ichor emanare cæpit, atque per menſes aliquod inde effluxit. Tandem odoratus ita abolitus fuit, ut ab eo tempore ſive ſuaviſſimi, ſive ingratiſſimi odores fuerint, eos tamen percipere, aut diſcernere potens non ſit.

OB-

OBSERVATIO XIV.

De Ophthalmiæ gravissimæ conpendiosa curatione, ubi etiam de apertione venarum jugularium agitur.

Viro clarissimo atque doctissimo D. MICHAELI DŐRINGIO *Breslaviensi Medicinæ Doctori longè celeberrimo, amico singulari studio obervando.* GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS. *S. P. D.*

QUid agas, & ubinam locorum sedem fixeris clarissime, atque amantissime mi. Dom. D. *Dőringi* ignoro, tribus enim abhinc annis nihil à te literarum accepi, præter Epistolam tuam de rara & admiranda Hernia uterina impressam: quam Dn. D. *Georgius Faber*, communis noster amicus mihi communicavit. Responsum præteritis nundinis in lucem prodiit. Alias præterea ad te scripsi literas de vulneribus digitorum, & manuum, in quibus erroneam doctrinam *Wirtziorum* rationibus simul, & exemplis refutavi: has Lipsiam misi, & ut inde Breslaviam mitterentur operam dedi: eas an acceperis valde ambigo. Tu enim, aut siles (quod tamen vix crediterim) aut literæ (de quo non dubito) in via interceptæ, aut quovis alio modo deperditæ fuêre. O infelix inter nos distantia locorum, cui hæc omnia adscribenda. Statum rerum mearum quod attinet, scias me jam duobus ab hinc annis ferè maximis variisque rebus adversis, præcipue grassante hic peste gravissima (in qua partem domesticorum meorum amisi, aut potius ad beatorum sedes præmisi) & ab eo quoque tempore aliis calamitatibus ita prostratum fuisse, & indies prosterni, ut sæpissimè cum gentium Doctore dissolvi & cum Christo esse cupiam. Etiamsi enim in praxi omnia laus sit Deo Opt. Max. ad votum succedant, & apud Proceres, & magnates nostros in eadem, uti ipsemet me vidisti, sim æstimatione: attamen qui ante annum vulnus mihi inflixit, illud etiam nunc quotidie ad cruorem usque refricat, senectutem quin etiam studiaque mea, quæ meritò sublevare deberet, opprimit. Verum de his nunc obiter, post hac forsan fusiùs ad te scribam.

Cæterum ne exercitia, atque colloquia nostra Chirurgica intermittam

Venarum jugularium sectio.
Leonh. Botallus lib. de venæsectione mihi pag. 106. Petrus Paulus magnus Plesantinus de venæsectio. mihi pag. 95. Galenus de Hyppoc. & Platon. placitis lib. 2. cap 11. Horatius Augen. de venæsectione lib 9. cap. 10.

tam, en quæso, quid sentis de venarum jugulariũ sectione? perpaucos enim Medicos qui sectionem harum venarum approbarunt, hactenus mihi innotuerunt. Quapropter venarum jugularium sectionem, aut nunquam in usu fuisse, aut penitus obsolevisse *Leonhardus Bottallus* scriptum reliquit. Et *Petrus Plesantinus* se nunquam, etiamsi quinquagesimum annum ætatis attigerit, venas jugulares incidisse, neque ab aliis sectas fuisse unquam audivisse fatetur. Hujus opinionis caussa forsan esse potest locus apud Galenum, ubi hæc habet verba. Jugulares tamen, inquit venæ, & soporales arteriæ, non sunt simplici, absolutoque modo, quemadmodum nervi præsecandæ. Peribit enim statim animal immodica sanguinis profusione enectum. Sed Galenus hic non loquitur de sectione venarum jugularium, quæ fit ratione alicujus morbi, sed de totali præcisione earum, idque in eum finem, ut demõstraret, vocem non venarum, aut arteriarum colli, sed nervorum beneficio fieri. Perperam itaque (cum *Horatio Augenio* assero) à sectione harum venarum abhorrent aliqui, quia ex illarum sectione ritè peracta nullum malum observavi contigisse, quin potius in inflammationibus oculorum, & membranarum cerebri, aliisque affectibus capitis efficacissimum subsidium fuisse, cùm in viro quodam ophthalmia laborante (ut mox subjungam) tum etiam in multis aliis observavi.

Quomodo procedendũ in venarum jugulariũ sectione.

Sectionem autem harum venarum ritè fieri debere, non immeritò monet Augenius: Nisi enim prius corpus à multitudine humorum expurgatum fuerit, infelix erit successus, ratione enim ligaturæ colli & sectionis venæ, quæ ambo attrahunt humores, & sanguis ex infimis corporis partibus ad caput rapiuntur. Quapropter si plethora maxima adfuerit, pharmaco expurgato corpore, venam in cubito primo, deinde jugularem secare soleo: sic enim sanguis circa membranas cerebri, oculos, faucesque collectus protinus evacuatur, uti ex sequenti exemplo videre est.

Observatio.

Anno 1600. quinquagenarius & civis quidam Lausannensis Dom. N. *de Combe* inflammatione dextri oculi adeò graviter laborans, ut de visu periclitaretur, & præ dolore dies, noctesque dormire non posset, me accersivit. Exquisita instituta victus ratione, sequenti potiuncula corpus expurgavi.

Purgatio.

℞. Agrimoniæ
Betonicæ
Euphrasiæ

Scabiosæ

Scabiosæ ana p.j
fol. Senæ &
Sem. anisi ana ℨij
Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iij. In quibus dissolve electuarii de succo rosar. mes. ℨij. syrupi rosati solutivi, ex multis infusionibus ℥j. Misce, fiat potio.

Sequenti die venam in cubito dextro incidi, & ad uncias sex sanguinis extraxi, erat enim plethoricus. Ab initio oculis sequens collyrium instillavi.

℞. mucilaginis sem. cydoniorum, cum aqua rosacea extractæ ℥ij *Collyrium.*
Aquæ Plantaginis
Fragariæ
Euphras. ana ℥j
Tutiæ præparatæ ℨj
Cerussæ lotæ, &
C.C. usti & præpar. ana ℈j
Caphuræ gr. vj.
Misce, fiatque collyrium.

Fronti sequens defensivum applicui.

℞. farinæ hordei ℥ij *Defensivū.*
pulv. rosar. rubearum
Myrtillorum ana ℨj
Cortic. granatorum
Balaustiorum ana ℥ß
Succi prunorum sylvestrium immaturarum inspissati ℨj
Cum aqua plantaginis, betonicæ, parumque aceti rosacei fiat cataplasma, quod tepidè singulis diebus bis applicui.

Ne autem cataplasma sive defensivum hoc exsiccando, cutemque contrahendo, affluxionem humorum adaugeat, sindone, aut carbaso aqua rosacea madefacto cooperio, & tepidè applico: omnia tamen (ut virtus defensivi eò meliùs ad cutem pervenire, operationesq; suas exequi possit) madida ut sint necesse est.

Secunda die à venæ sectione in cubito facta, sequentes pilulas, ut devoraret, præscripsi.

℞. Massæ pilularum lucis majoris ℈ij
Aurearum ℈j *Pilula.*
Trociscorum alhandal grana iiij

Ol. fœnicul.gut.sex

Cum syrupo de stœchade, formentur pilulæ quinque involvantur pulvere cinnamomi.

Sequenti die post sumtas pilulas paulò ante prandium, latiori vinculo debito modo ligato ægri collo, & in oppositam sectionis partem inclinato capite, ut vena magis tenderetur, scalpello venam secundum longitudinem incidi, sanguinisque ad uncias circiter septem extraxi: Deinde pulvillum ex stupis f.bricatum, nec non albumine ovi madefactum, pulvereque nostro ad sanguinem sistendum aspersum, applicui, & fascia ad osculum vulneris constrinxi. Ex hac venæ sectione inflammatio oculi protinus ita remisit, ut intra paucos dies plenissimè convaluerit, neque ab eo tempore in hunc usque diem, quo hæc scribo, unquam hoc malo laboraverit.

Quod de sectione harum venarum in inflammationibus membranarum cerebri, & inveterata hemicrania observavi, posthac tecum cõmunicabo, nunc propter festinationem non licet, vocor enim Seisellũ in agrum Lugdunensem ad nobilem quendam juvenem Polypo laborantem, ita ut mihi properandum sit. Ante triduum venerandum senem illum Dn. D. Penotum invisi, is ante annos quatuor in Galliam abivit: sed ante duos menses Yverdunum rediit, ubi Senatus (etiamsi suum habeat Medicum) ipsum iterum benignè recepit. His vale vir clarissime, & feliciter vive cum tuis omnibus, quos ego & Colinetea mea charissima salutamus. Raptim Lausannæ 1 Novemb. 1614.

OBSERVATIO XV.

Ex intempestiva lachrymatione suffusio in oculo dextro suborta.

MAtrona quædam Basileensis pia atque honesta, & quinquagesimum annum ætatis suæ prætergressa, cum obitum matronæ cujusdam ex consanguineis suis tam acerbè ferret, ut per dies aliquot cõtinuò lachrymas effunderet, tandem subitò, & quidem una nocte visu dextri oculi planè privata fuit, absque dolore tamen, & inflammatione. Ego 25. Junii anno 1614. ex Alsatia rediens, & Basileam transiens, in consilium vocatus, & à Dn. *Rodolpho Urstisio* Pharmacopæo exercitatissimo

ſimo ad ipſam adductus fui, & ſuffuſionem, ſive, ut dicunt, cataractam, fuſci coloris, nondum tamen maturam inveni. Ex minimis itaque initiis quandoque maxima, non ſecus atque ex minutiſſima ſcintillula graviſſimum incendium ſuboriri poſſe videmus.

OBSERVATIO XVI.

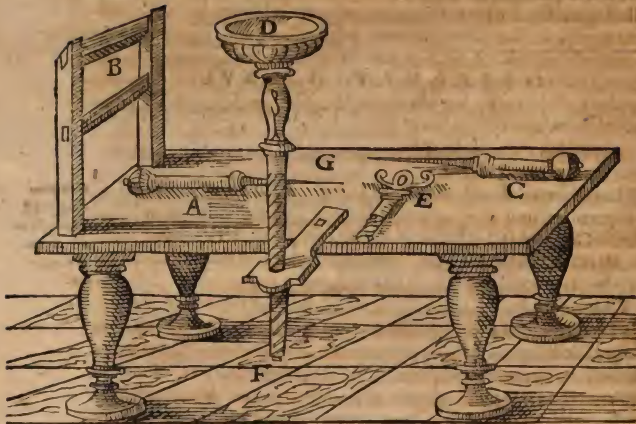
De novo quodam inſtrumento, in deponendis Cataractis utiliſſimo.

INter cæteras difficultates, quæ in deponendis Cataractis occurrunt, ſequentem non minimam eſſe, expertus ſum: nimirum quod brachium Chirurgi ex longa iſta in altum elevatione defatigatum vacillat, & manus tandem tremit, præcipuè ſi operationem ſiniſtra manu adminiſtrare coactus, nec amb dexter fuerit. *Incommodum quod in depoſitione cataractæ occurrit.*

Chirurgum ſenem, pium, & in operationib. chirurgicis longè verſatiſs. Dn. *Came* p. m. familiariter cognovi: Is in decrepita ætate, beneficio perſpicilli (quod tamen periculoſum) Cataractas multas depoſuit. Brachiũ autem, quia tremebat ſervũ aut aliquem alium ex adſtantib. ſublevare, ac ſuffulcire jubebat. Sed quomodo id ſine periculo fieri poſſit, nondum video. Adſtantes enim ſæpenumero faciliùs corpore vacillant, quàm ipſe Chirurgus, & priùs ſyncope corripiuntur, quam ipſemet æger.

Hanc porrò ob cauſſam ſequens inſtrumentum excogitavi, quo operatio hæc tuto, & quam commodiſſimè perficitur. Huic inſtrumento enim cubitus Chirurgi veluti baſi, aut columnæ firmiſſimæ incumbit, eaque ſuſtentatur.

Delineatio instrumenti.



Eſt autem ſcamnum ſatis anguſtum, mediocris altitudinis, ſuper quod ſedeat æger divaricatis cruribus, idque ea in parte ubi litera A- notatum eſt, ut dorſo ſuffulcro B. notato poſſit incumbere. Quod ſi Chirurgus ægrum alligare voluerit, quod tamen non uſque adeo neceſſe eſſe exiſtimo, cum oparatio hæc ferè indolens ſit, id beneficio prædicti ſuſtulcri fieri quoque poterit. Ita in ſcamnum collocato ægro Chirurgus divaricatis quoque cruribus, eidem ſcamno ubi C. notatum eſt inſideat. Sed quia neceſſe eſt, ut Chirurgus ægro nonnihil altior ſit, ideo ſibi pulvinar ſubſternat. Poterit tamen æger in ſedem propriam, aptamq́ue collocari, imò & annecti, ſi opus fuerit. Chirurgus ſimiliter ſi prædicto ſcamno uti noluerit, ſuam quoque propriam habere poterit ſedem, eique prædictum inſtrumentum annectere. Ante operationem autem annectendum eſt inſtrumentum ad ſcamnum, uti in præcedenti figura apparet. Elevet illud quoque Chirurgus, aut deprimat

mat ubi D. notatum est, donec ejus sit altitudinis, ut cubitus ei veluti basi insidere possit: id verò ut commodè fiat, aliquantum excavatum, lana præterea, ac panno munitum esse convenit. Mediante autem torculari F. notato, sursum elevatur, & deorsum deprimitur, prout necessitas requirit. In præcedenti scamno pro sinistra manu operatoris accommodatum est. Si verò dextra manu administranda operatio occurrit, ad alteram partem scamni ubi G. notatum, instrumentum affigendum est. Id autem beneficio clavi E. notati, ex ferro fabricati, cujus cuspis torculata est, commodè fiet.

OBSERVATIO XVII.

Scoria ferri adnatæ infixa, gravissimos, longos, atque continuos dolores excitat, & quibus remediis tandem remota fuit.

FAbro cuidam ferrario Hildenæ in officina sua occupato, frustulum scoriæ cum impetu ad oculum prosiliens, ipsi infixa fuit profundius. Ego post dies aliquot accersitus ex inferiori parte pupillæ ubi iris apparet, scoriam reperi. Macula enim nigra minima & literam hanc o vix excedens bellè ibi conspici potuit. Dolor aderat maximus, & ferè continuus, præcipuè clauso oculo. Tunc enim inferior palpebra ad scoriam ferri, quæ aspera erat, confricabatur; quapropter noctu inprimis ipsum exercebant dolores. Cæterum quamvis omnem diligentiam, omnemque industriam adhiberem, nec tantum semel, imò ter quaterve rem aggrederer, extractionemque tentarem, oleum tamen & operam perdidi. Tam exigua enim erat scoria, tamque profundè infixa, ut neque volsellis, neq; quovis alio modo extrahi posset. Quum autem acuto aliquo instrumento illam propter continuum motum oculi effodere ausus non essem: & dolor simul & inflammatio de die in diem augeretur, negotium naturæ & medicamentis committere statui. Quapropter semel atque iterum expurgato corpore, pilulis capitalibus, collyrium anodynum, & nonnihil repellens applicui, venam in brachio secui, & cucurbitulas scapulis & nuchæ admovi, sed parum cum fructu. Dolor enim, & macula illa nigra, aut potiùs infixa scoria in eodem remanserunt statu. Tandem sequenti applicato sac-

culo, macula intra paucos dies ablata, & dolor sedatus fuit, penitusq; convaluit vir iste: Sacculi autem descriptio hæc est.

℞. radic. Althææ minutissimè incisæ & contusæ ℥j
florum & foliorum betonicæ
euphrasiæ
chamomillæ
meliloti ana M.ß
rosarum odoriferarum M.j
sem. fœnugræci contusi ℥iiij

Incidantur minutim, misceanturque omnia, & fiant sacculi intersuti, ejus magnitudinis, ut illos observat. 3. centuriæ 2. adumbravimus. Horum sacculorum singulis diebus unum lacte vaccino recenter mulcto coquiebam, & calidè applicabam ter quaterque in die.

OBSERVATIO. XVIII.

De plumbi adnatæ infixi extractione, vulnerísque felicissima curatione.

QUæ symptomata gravissima post scoriam ferri adnatæ infixam, & ab initio neglectam, exorta, præcedente observatione declaravi. Nunc similem ferè affectum, qui filio Dom. *Samuelis* Zehenders Patricii Bernensis, & pro tempore præfecti Mildunensis prudentissimi accidit, subjungere visum fuit, ex quibus lector videre poterit, quantum intersit, in tempore ea, quæ requiruntur remedia adhibere. Puer autem cum Anno 1616. circa finem mensis Septembris, quadam die in culina plumbum liquefactum imprudenter, & nimis velociter in aquam frigidam projiceret, eo impetu in altum resiliit, ut non solùm pileo, verùm etiam oculo sinistro infigeretur. Parens qui in proximo conclavi erat, intelligens strepitum (puer enim ex ictu in terram recidit) accurrit, puerumq́ue solum, sed semianimem reperit, protinúsq; ipsum ad me adduxit. Oculum cùm inspexissem, granum unum plũbi ad lentis ferè magnitudinem palpebræ superiori, ubi crines erumpunt, alterum adnatæ infixum reperi, & quidem adeò profundè, ut vix volsellis ea extrahere possem. Extracto tandem plumbo oculo collyrium anodynum, & repellens instillavi, & applicui oculumq́ue diligenter

Observat.

Curatio.

gentes

genter fascia clausi. Frontē oleo rosaceo inũxi, deinde defensivum applicui: altera die corpus syrupo rosato solutivo, parumque pulveris lenæ, in decocto agrimoniæ, betonicæ, euphrasiæ dissoluti, expurgavi, & quotidie bis oculo collyrium applicui: sic intra paucos dies plenissimè convaluit, nullo superveniente symptomate. Hinc videmus quàm utile, ne dicam, necesse sit, statim ab initio morbi ipsius caussam, si fieri potest, aufferte. Quod si ad horas aliquot relictum fuisset plumbum, procul dubio partes læsæ intumuissent, & plumbum arctius membranis inclusum fuisset, nec ante suppurationem extrahi potuisset, interim autem varia periculosissimaque symptomata, inprimis dolor, inflammatio, phlegmone, & similia pertimescenda fuissent. In vulneribus sclopetorum id sæpissimè vidi, in quibus, si ab initio extractio globuli negligitur, ut plurimum postea frustra laborat Chirurgus, donec digestione vulneris facta, unà cum pure expellatur, neque id quidem continuò fit, sed sæpissimè maximo cum ægri incommodo in corpore ad longum tempus, imò & ad finem vitæ usque remanet. Rectè itaque monet *Hyppocrates*, dicens: *Cùm morbi inchoant, si quid movendum move, &c.* *Lib. 1. aphor. 19.*

OBSERVATIO XIX.

De præstantia setacei in fistula lachrymali.

Viro nobilissimo atque doctissimo Dom. PAULO OFFREDO *Medico celeberrimo, amico singulari,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S.P.D.*

QUàm miraculosè, imò præpter omnium spem, & expectationem clarissime atque doctissime Dn. *Offrede*, juvenis ille Coppeti convaluerit, ante dies circiter quindecim ad te scripsi. Ab eo tempore tuas accepi literas, ad quas libenter maturius respondissem, nisi nundinæ Francofurtenses, quæ ut plurimum in scribendis literis me occupatissimum reddunt, obfuissent. Ad quæstiones propositas quid respondeam? Plantat Paulus, rigat Apollo, sed Deus incrementum dat, idq; jam maturè, jam verò tardè, secundùm S.S. suam voluntatem. Verùm, quomodo methodus illa, quam nobili isti viro proposui, in aliis eodem morbo

morbo laborantibus successerit, uno aut altero exemplo nunc tibi declarare non gravabor.

Exemplum I.

Ex frequēti oculorum inflammatione capitisq́; dolore fistula lachrymalis.

Honesta quædam, & pia matrona Lausannensis triginta circiter annos nata, & uxor N.N. robusta, sed humidissimo cerebro prædita, cum inflammatione oculorum sæpissimè, dolore verò capitis continuò vexaretur, tandem quoque fistula lachrymalis in dextri oculi cantho exorta est, ea cùm ad annos circiter duos ægram excruciasset, tandem anno 1598. me in consilium vocavit. Purgato corpore, reliquisque universalibus adhibitis, & collyrio appropriato quotidie in oculum instillato, setaceum nuchæ quoque adhibui. Hinc dolor capitis non diu post ex toto remisit, & fistula intra menses quatuor plenissimè sanata fuit. Vivit matrona illa etiamnunc apud nos, neque ab eo tempore unquam de fistula, aut catarrho ad oculos conquesta est, uti hodie mane illa ipsamet coram marito suo mihi retulit. Ab initio autem per dies aliquot setaceum, quemadmodum, & reliqua vulnera recentia, aliquomodo sibi molestum fuisse refert, deinde verò nullum incommodum attulisse, ita quidem, ut etiam rem familiarem ipsamet quàm optimè administrare posset. In tertium autem usque annum setaceum gestavit, & diutiùs, ut ipsamet affirmat illud retinuisset, nisi per se, ut aliquando fieri consuevit, penitus exsiccatum, & cicatrix inducta fuisset.

Setaceum nullum ægro adfert incommodum.

Setacei beneficio sterilitas & fluxus mensiũ albus curatur.

Laboraverat autem (quod annotatione dignum est) matrona illa per annos aliquot fluxu muliebri, aut menstruis albis, quamobrem nunquam utero gestaverat, adhibito verò setaceo paulatim remisit fluxus, ac paulo post concepit, ac filiam peperit, quæ etiam nunc cum aliis libris quos deinceps progenuit, vivit, ac optimè valet.

Exemplum II.

Fistula lachrymalis quomodo curata.

Nobilis quædam puella Lausannensis per annos aliquot defluxione ad oculos, & fistula lachrymali in dextro cantho laboraverat. Diversa remedia à diversis cum medicis, tum pharmacopæis præscripta, & adhibita fuere, decoctum ligni aliquoties bibit, nihilque eorum quæ necessaria videbantur, omissum fuit, sed absque fructu. Tandem anno 1610. cum ego accersitus fuissem, ulcus sordidum in externa parte

te nasci,& ad glandulam lachrymalem usque penetrans reperi.Adhibitis universalibus, decoctum ligni iterum præscripsi.Interim autem dum eo utebatur:setaceum applicui,ulcus verò eâ quâ fieri potuit diligentia mundificavi,oculo collyriū instillavi,os tamen denudare nolui, cum essem incertus,an & quo in loco caries subesset.Convaluit & usque nunc optima valetudine fruitur.

His omnibus consideratis spero nobilem illum virum, methodo illa,qua alii sanati fuerunt, etiam sanari posse,neque setaceum à me propositum in corporis exercitiis incommodum illi ullum allaturum. Intra paucos dies Neviodunum profecturus sum:quod si aliquid rescribere tibi libuerit,id ad D.*Rudolphum Wagenerum* ibidem Præfectū mittere poteris. Vale vir clarissime & amicorum optime,cum tuis omnibus, quos tecum ex animo saluto. Raptim Lausannæ 5. Martii 1614.

Viro celeberrimo Dn. Guilhelmo Fabrico Hildano *Chirurgo præstantissimo,* Paulus Offredus *S. D.*

Non sine voluptate tuas perlegi vir eximie, quibus te sedulum in ordinaria tua praxi mirabilium & naturæ & artis operum indagatorem prodere pergis,magna sanè tui nominis apud posteros commendatione: nec verò in hanc usque diem responsum distulissem,ni me hoc tempore vernæ curationes,& occupationes,ut nosti,subinde detraxissent. *Post dysenteriam gangrana cruris sequuta, & quibus de caussis.*

Dysenteriam quam refers consectarium habuisse immanem, & repentinum cruris dextri dolorem,quem paulò post gangræna exceperit,illum,inquam , maligni quippiam,& venenati, ut sæpè fit,ab excellenti putredine obtinuisse necesse est,unde cum natura in maligna illa cacochymia repurganda,nulla ope adjuta fuerit,facta est tandem illius μετάσασις in crus alterum,ichore maligno,tenuissima scilicet,teterrimaque dysenterici humoris portione,per mesaræum,quod à lumbis oritur in ipsos nervos,musculosque lumbares transmissa,atque hinc velut momento ad imum usque pedem dextrum decurrente,qui sanè ichor, & ratione tenuitatis,& potissimum ratione adscititiæ cujusdam venenositatis,summa cum esset donatus activitate,tantos cruciatus sui mordicatione,in partibus illis tendinosis,& ἀισθητικοῖς excitavit, ut tandem spiritibus partim doloris vi resolutis, partim à venenatâ materiâ suffocatis, caloris extinctio ibidem subsequuta sit, unde totum illud membrum gangrænâ correptum rectè & feliciter à

te amputatum fuit, non obstante summa ægri imbecillitate. Nam certè eo casu, ut bene monet *Celsus incerta spes certa desperatione potior habenda est.*

Vide infra observationem 9. Illam porrò quam describis ossis femoris à natura separationem, mirari subit unà tecum, non tam eò, quod simpliciter natura os vitâ carens à sanis partibus tandē sejunxit: omne siquidē vivens consortis mortui penitus impatiens esse solet: Verū quod ea pars in femore, quæ ratione suæ compositionis ac temperamenti vapori illi venenato præ aliis obsistere posse videbatur, ea inquam sola gangrænam perpessa est, carnibus interim circumjacentibus sanis relictis: cujus rei caussam dare si fas est, dicam, vaporem illum veneno persimilem, dum crus ipsum destruens vires acquireret eundo eam tandē à subtilissima, corruptissimaque sua natura agendi vim, ac promptitudinem obtinuisse, ut nonnisi in corpus solidæ maximè firmæque compaginis, quale os, agere potuerit, carneis interni partibus sui mollitie, & laxitate tanto hosti veluti cedentibus, ac deleteriam ejus vim libero transitu ipsi cōcesso eludentibus, qua ratione videmus interdum à fulmine, quod mira partium tenuitate, summaque proinde activitate pollet, gladium intactâ vaginâ liquari. Sibi verò malignum illum vaporem os, quod debellaret ceu objectum reliquis partibus magis proportionatum delegisse, ut ita loquar, id etiam indicio esse potest, quod ais, os ipsum ilicò post membri amputationem, aliqua sui parte denudatum, & prominens apparuisse, partibus scilicet adjacentibus ab illo corpore vera νεκρόσεως, mox futuræ, seminaria in se habente, recessum, & liberationē jam affectantibus, ut hic rursum naturæ, licet ἀπαιδεύτου, sagacitatem & providentiam mirari liceat. Hinc etiam certum elicis argumentum adversus eos, qui membrum demortuum in ipsa carne putrida resecare audent, utpote qui naturam rectè agentem imitari nolle videntur: nec verò placuit unquam mihi talis opinio suos etiamsi assertores, fautoresque habeat, non obscuri nominis.

Quomodo gladius à fulmine vagina intacta liquetur.

Membrum demortuū in carne putrida non resecandū.

De fistula lachrymali. Quod spectat ad tuam in fistula lachrymali curandæ methodum nobili germano à te propositam, ea licet classicorum scriptorum authoritate, ut quidem arbitror, non fulciatur, qui omnes ob latens potissimùm in tali affectu ossis vitium manualem in parte affecta curationem requirunt: nihilominus tamen cùm in hac tua curatione, quam apud alios eodem in casu feliciter, ut refers, instituisti, nihil notem, quod ægrum non magnopere juvare possit, adeò, ut spes etiam affulgeat

geat quæpiam, fore, ut caussa antecedente planè semota, continens ipsa, & quicquid reliquum est mali, naturâ duce, probaque victus ratione comite, tandem aboleatur in hac præsertim florenti, & vegeta ægri ætate, idcirco quin se is curæ tuæ submittat, per me non stabit, postquam scilicet hac de re pluribus coram egerimus, quod futurum spero propediem tuo ad nos accessu, uti nuncias tuis ad me. Interim vale, meque tui amantissimum, quod facis redama. Genevæ 16 Aprilis 1614. Parens plurimam per me tibi salutem impertitur.

OBSEVATIO XX.

De ulcere maligno, & cancroso circa radicem linguæ.

Viro Amplissimo ac Doctissimo Domino D. BARTHOLOMÆO MERCLINO *Medico Palatino, & ~~Ligano~~ longè celeberrimo, Domino & amico plurimum honorando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Lavingano

QUantum primus aspectus literarum tuarum Vir amplissime, & æternum mihi observāde exhilaravit (plurimum autem crede propter amicitiam nostram me exhilaravit) tantum earum lectio me conturbavit. Exemplaria enim tertiæ Centuriæ observationum mearum tum temporis nondum acceperam, multò minus invectivas illas *Dn. D. Rulandi* in te (quas ego pacis & concordiæ cultor, atque amator omittere constitueram: amanuensis verò cum literas illas, dum ego in maximis angustiis versabar, & proinde omnia revidere minimè potueram, uti ex epistola ad lectorem tertiæ Centuriæ videre poteris, pro prælo describeret, præter institutum meum inseruerat) legeram. Doleo profectò summopere non solùm propter dissidium inter vos, verum etiam scripta mea tædiis, & invectivis conspurcata esse, libentérque inter vos rem amicè componerem, si tu viam & modum, quomodo id commodè fieri posset, monstrares. Qua de re etiam ad Dn. D. *Rulandum* scribo, eumque ad concordiam, mansuetudinem & reconciliationem adhortor. Te verò venerando seni, & viro humano (quem ego, quamdiu spiritus hos reget artus, veluti parentem,

colam, suspiciam ac venerabor) ne difficilis sis demissè rogo: & sanctè promitto, me effecturum, ut invectivæ illæ omnes, si Deus vitam mihi concesserit, in proxima editione istius Centuriæ planè omittantur.

Cæterùm pro communicatis observationibus, profectò raris, gratias, quas possum, ago maximas, & ut in quarta Centuria observationum mearum, quam præ manibus habeo, locum obtineant, operam dabo. Sed, ut par pari referam, en casum gravissimum oris, quem ante annum Bellitii in Gallia mihi videre contigit; eumque, ut penitus intelligas, ipsius descriptionem, prout à clarissimo ac longè doctissimo viro Dn.D. *Petro Robino* Medico Bellicensi clarissimo ad collegium Medicorum Genevensium scriptus fuit, primò tibi recensebo:

Viris Amplissimis atque Doctissimis D.D.D. Doctoribus Marco Offredo, Andreæ Boneto *&* Paulo Offredo, *Medicis longè celeberrimis* Petrus Robinus *M.D. S.P.D.*

Singularis vestra humanitas atque in me benevolentia, Viri Amplissimi, qua hactenus me amplexi fuistis, facit, ut in casu quodam gravissimo, & veluti immedicabili, consilium vestrum prudentissimum implorare ausus sim, obnixè rogans, ut auxilio, remediisque nobis adesse non gravemini: Casus autem talis est.

Linguæ ulcus. Vir sexagesimum sextum ætatis annum decurrens, superiori mense Novembri ulcus in latere sinistro linguæ contraxit, quod ex parvula vesica in profundum ulcus, illudque sordidum, est excavatum: quod ut curetur cœlo terraque præsidia exquisitissima comparata curavimus admoveri, quorum ope aliquando ad cicatricem productum ulcus, & penitus curatum videbatur; interea dolor perpetuus, mira ciborum deglutiendi, & trajiciendi difficultas, dolor lancinativus ad aurem lateris affecti identidem hominem ferè peremit, ex ulceris nimirum erodentis vicinia, & malignitate. *Curatio.* Primo itaque occursu purgationem integram celebravimus, ex lenientibus, ex apozematis, & reiteratione purgationum, sanguinis missione hirudines pone aures sunt admotæ, Pyroticum regione occipitii ad primam cervicis vertebram inustum. Pilulas Cochias, aggregativas, & aureas, ana ad ℈ j. & aliquanto plus, quolibet decimo die paratæ. Emplastrum de thapsia, betonica, &c. Suturæ coronali derasæ inductum; ulcus sordidum quater in die, primo quidem vino diluto tepentè, tum aqua secunda detersum, per dies plus quàm quindecim: tum consequenter oleo de calchanto per

dies

dies plus quam quindecim detersum. Clysteres quolibet octavo die injecti, reiterata secundò integra, & absoluta purgatio ex leniente apozemate, & secunda purgatione. Paratum gargarisma pro ulcere detergendo ex omni genere detergentium, & astringentium, melle rosato & aliqua parte aloës succotrinæ, & aluminis. Quibus omnibus superioribus præsidiis tantum abest, ut ulceris malignitas sit cohibita, quin potius malignitas illa sit efferata: & sub lingua versus linguæ frenum partes excavat, & depascitur, salvo tamen esophago, & larynge. Chirurgus *Chapusius* Burgundus, casu quodam in hisce partibus præsens, hominem invisit, totuisque ulceris originem, & malignitatem denti putrido, & eroso tribuens, me absente eundem dentem eduxit, eidem ulceri curando gargarisma ex detergentibus, & astringentibus, & unguento Ægyptiaco præscripsit.

Clarissimus Dn. *Saracenus* Lugdunensis medicus in hujus urbis viciniam accersitus, & aliud agens me rogante hominem adivit: cum eodem viro clarissimo consilium inivi. Decoctum ex duabus partibus salzæ parillæ, & una guajaci per dies quindecim paratum, quo mane, & vesperi, & in potu ordinario usus est, non omissa tertiò integra purgatione, & ab initio morbi hactenus congrua victus ratione perpetuò observata, & aqua aluminosa à diebus aliquot ulcere detersо, nihil utilitatis sumus consequuti: morbus artem evincit exhausta pharetra, ulcere magis ac magis deseviente, & serpente, vim præsidiorum artemque eludente. *Decoctum ligni.*

Magna itaque humorum corruptela, pessimus totius corporis habitus, ulceris thelephia, aut chironia natura, perpetua salivatio, eaque viscida & glutinosa, ex ore defluente indesinenter, à morbi primordio ulceris curationem arcent. Hæc totius morbi origo, historia, & præsidiorum series: ut si quid vestra consilia possint, si quæ sint arcana pro tanto morbo profligando, eadem nobis pro vestro erga nos amore testatissimo impendatis, & si quis Chirurgus apud vos cæteris omnibus hac in parte excellat: eundem nobis mittatis, hoc vos iterum atque iterum rogo. Bellitii 10. Februarii 1614.

Primi ulceris in linguæ latere curati labia sunt callo similia, eaque indurata, quæ linguæ obvolvendæ incredibiles pariunt dolores. Hactenus Dom. D. *Robinus*.

Porrò cum à collegio medicorum clarissimo constitutum esset, ut ego advocarer, ac Dn. D. *Paulus Offredus* nomine reliquorum ad me scri-

pſiſſet & ego 7 Februarii 1614. Bellitiũ ad ægrum Dn. *Claudium Montellletum*, ibidem in curia procuratorem prudentiſſimum, perveniſſem, ulcus tale, ut in præcedentibus Dn. D. *Robini* literis deſcriptum eſt, inveni. Convocatis itaque mecum Dn. D. *Robino* & Magiſtro *Claudio Pennino* Chirurgo Bellicenſi, curationem ſic inſtituimus. Primo corpus ſequentibus pilulis iterum expurgavimus.

Pilulæ.

℞. pil. aureatum
cochiarum ana ℈ j ß
trociſcorum Alhandal &
diagridii ana grana iij

Cum ſyrupo roſato ſolutivo formentur pilulæ quinque involvantur pulvere Cinnamomi.

Purgato corpore, ſetaceum nuchæ applicui.

Capiti cucupham ex ſequentibus ſimplicibus præparatam applicuimus.

Pulvis pro cucupha.

℞. florum Betonicæ
Salviæ
roſmarini
lavendulæ an p. ij
radicum & ſeminis pœoniæ
macis
caryophyllorum
olibani
maſticis
cinamomi
ſtyracis calamitæ an ℥ ß
roſarum rubearum
nigellæ Romanæ an. p. ij
Granorum Kermes ℥ iij

Contuſa omnia, & exquiſitè pulveriſata, excipiantur bombace pexo, & cum panno ſerico carmeſino fiat cucupha interpunctim conſuta, pro cranio obducendo. Hiſce adminiſtratis, ægrum iterum ſequenti potiuncula expurgavimus.

Potio purgans.

℞. decocti communis pectoralis cum ſeminibus aniſi,
melonum, citri, acetoſæ, adde
paſſularum mundatarum
prunorum damaſcenorum ana ℥ j

ſub

sub finem decocti, polypodii, &
visci quercini
epithimi
seminis carthami ana ℥iij
fol. senæ mundatorum ℥ij
sem. malvæ ℥j
Fiat decoctio ad ℥iiij
In quibus infunde agarici trochiscati ℥j
rhabarbari ʒjß
turbith. ʒß
gingib. &
sandali citrini ana grana sex.
In expressione dissolve diaphœnici &
confectionis hamech ana ʒjß
electuar. diacarthami ʒj
syrupi rosati solutivi simpl. ℥j
Misce, fiat potio.

Qua expurgato corpore, ad humoris atrabilarii acrimoniam arcendam, serum lactis cum syrupo violaceo per dies quindecim, & plus exhibuimus, & vinum decocto veronicæ, & agrimoniæ, saccharo, & cinnamomo aromatizato diluimus. *Serum lactis.*

Loco affecto sequentia applicuimus. *Gargarisma.*

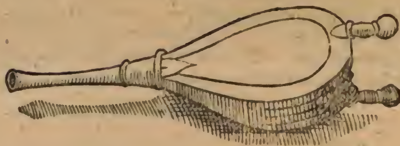
℞. aquæ ranarum aquatilium
gammarorum
plantaginis
rosarum ana ℥ij
mellis rosacei ℥j
Misce, fiat gargarisma, quo os sæpissimè abluatur, & syphone in ulcus ipsum injiciatur.

Postea sequens pulvis beneficio follis, uti hic depictus est, insuffletur.

℞. pulveris ranarum aquatilium &
gammaroum s.a. præparati.
cornu cervi usti & præparati ana ʒj.
Misce, fiatque pulvis, qui fistulæ follis imponendus est.

Delinea-

Delineatio follis.



Tandem ſequens medicamentum in forma linimenti præparatum, bombace in eo intincto ulceri impoſui.

Linimentum.

℞. ceruſſæ lotæ
cornu cervi uſti & præparati
pulveris ranarum &
gammarorum ſ.a. præparati ana ℥ ß.

Cum ſufficiente quantitate mucilaginis ſeminis cydoniorum factæ cum aquis ſupra deſcriptis, fiat inſtar linimenti.

Hac obſervata methodo, & adhibitis medicamentis, malignitas ulceris brevi caſtigata fuit, penitusque remiſit. Cùm verò per menſem apud ægrum moram traxiſſem, & ulcus ferè ad cicatricem perveniſſet, ita quidem, ut res tam domeſticas, quam forenſes iterum adminiſtrare poſſet, domum me recepi, & quæ præterea agenda, Clariſſimo Medico Dn. D. *Robino*, & *Magiſtro Claudio Pennino* perficienda commiſi. Sed quid fit? Poſt meum abitum cum agyrta, & circumforaneus quidam Bellitium percurreret, multumque & ad cœlum uſque (ut hujuſmodi impoſtores facere conſuevêre) ſecreta ſua extolleret, ægro adductus fuit.

Adhibetur circumforaneus quidam.

Is acceptâ pecuniâ, cum præter intentionem Medici atque Chirurgi, ægro medicamẽta ſua applicuiſſet, tertio poſt die hæmorrhagia ex ipſo ulcere adeo magna conſequuta eſt, ut niſi ſedulam diligentiam adhibuiſſet Mag. *Claudius*, in ipſa hora extinctus fuiſſet æger. Hinc maxima conſequuta eſt virium proſtratio. Cum denuò advocatus eſſem, non ſolùm vires mirum in modum labefactatas, verumetiam ulcus priſtinam ferè malignitatem adeptum eſſe, reperi; profundum item & ſordidum erat. Ulceris quidem malignitas blandis & benignis illis ſuperius

rius recitatis medicamentis castigata fuit: sed humidum radicale adeò erat absumptum, innatusque calor extinctus, ut nulla arte aut industria refocillari posset; ita quidem, ut non diu post animam suam Deo reddiderit. Quod sanè mirum non est: erat enim cum ratione constitutionis corporis, tum etiam senectutis supra modum extenuatus: tantaque copia sanguinis (quemadmodum Chirurgus & adstantes referebant) effluxerat, ut vix credibile sit, corpusculum adeò exile atque extenuatum tanta copia sanguinis posse esse præditum.

Verisimile autem est Empiricum illum (quicquid pro defensione sua adstantibus persuadere voluerit) medicamento aliquo acri & erodente usum fuisse, carnemque ad ramum aliquem insignem venæ jugularis internæ non tantùm erosisse, verumetiam pristinam malignitatem ulceri iterum induxisse.

Hisce vale Vir Amplissime, & Generosum ac Strenuum Virum Dn. *Geitzcofflerum* à Geilenbach Dominum in Haunsheim, &c. totamque ipsius familiam splendidissimam meo nomine, quæso, demissè, & ea, qua par est reverentia saluta. Dn. D. *Meyerus* Reipublicæ Solodurensis Medicus, ac Dn. D. *Urstisius* civitatis Biennensis Medicus ordinarius, quibus literas tuas non ita pridem monstravi, te plurimum per me salutare jubent. Iterum vale cum tota familia tua honestissima, quam tecum ex corde saluto. Raptim Bernæ Helvetiorum 1. Augusti 1615.

Ad eundem Virum amplissimum postscriptum.

Ad observationem tuam de insomniis exempla nonnulla in memet ipso observata, vicissim tecum communicare constitui: Verùm nunc propter occupationes non licet. Ante paucos enim menses inclyta Respublica Bernensis Helvetiorum me vocavit, & in numerum Medicorum & Chirurgorum suorum ordinem collocavit: quapropter nunc in transferenda familia mea occupatus sum. Hæc in eum finem tibi significo, ut si quid in posterũ ad me scribere tibi libuerit, literas Bernam sive ad me, sive ad Dom. *Wilhelmum Felß* inter mercatores Ulmenses notissimum mitteres. Historiam & delineationem monstri, superiori anno Lausannæ à me dissecti ad te mitto: iterum atque iterum vale, 16. Augusti 1615.

OBSERVATIO XXI.

De admirando dentium dolore, & gravissimis inde consequutis symptomatibus.

Clarissimo & experientissimo viro Domino GUILHELMO FABRICIO *Hildano, celeberrimo Reipub. Bernensis Medico-Chirurgo, amico suo singulari,* CLAUDIUS DEODATUS *Reverendissimi & Illustrissimi Principis & Episcopi Basilieensis Medicus ordinarius S. P. D.*

ARduum profectò curatuque perquam difficilem fortè etiam omnino deploratum affectum, tam partis obsessæ cerebri scilicet nobilitate & præstantia, quàm caussarum morbificarum eundem foventium & magnitudine, & perennitate, atque ferocia, tibi Medico præstanti & in Chirurgicis operationibus exercitatissimo, nobilis familiæ jussu, & voluntate examinandum, & rationis trutina discutiendum propono, ut iis probè cognitis, & perspectis, vel ipsemet Deorum manus allaturus advolares, vel saltem salutare consilium, optimis, & saluberrimis remediis instructum candido animo submitteres.

Observatio. Annus ferè agitur, quo religiosa, & nobilis Canonissa annos nata 40. plus minus, fero admodum & insolenti correpta catarrho, calamitosam & dolorificam ad dextræ maxillæ dentes defluxionem cum intolerabili, & implacabili odonthalgia pati cœpit, quæ nullo artis Machaoniæ vel ingenio, vel Spagyricæ sedulitatis dexteritate sedari, aut mitigari potuit. Imò verò, (ut in ejusmodi casibus ferè fit) non solùm hinc inde petita, & citra rationem Medicique præscriptum, adhibita fuere remedia, sed & ad usum aquæ fortis seu regiæ perventum, & insanitum est. Unde vel ex plus satis audaci & temeraria illius aquæ administratione, vel sævientis, & excedentis defluxionis appulsu, non dentes solum præ doloris acerbitate evelli debuerint, sed & inferiores maxillæ ab erodentis humoris vehementia, exederentur, finderentur, putrescerent, & fistulosa, cavernosa, maligna atque cacoëthea in mento, glandosisque colli partibus ulcera, & scrophulæ putridum & corruptum madorem, & saniem ad duas ferè pintas quotidiè, & continentes

nenter evomentes,& hac ratione omnem curationis spem eludentes, excitarentur: ut nunc febrem putridam, putrescentium humorum saburram, è loco affecto ad interiora & nobiliora viscera, ventriculum, hepar, lienem, clàm furtimque sese insinuantem, & incipientem superioris maxillæ ab inferiori per contagii legem, cariem, nigritiem, & futuram tandem omnium ossium capitis putrilaginem, silentio involvam.

Altius igitur, ut ab ovo tantæ syndromes malorum, & fontes, & caussas investigans, auditione accepi, nobilem hanc virginem Canonissam à primis ferè adolescentiæ annis, maligna quadam capitis impetigine, vel à parentum semine, vel contagii consortio correptam fuisse, quæ spretis omnis generis remediis, septennali ferè spacio à diversis Medicis frustra admotis, curationem non admiserit, quoad tandem adhibitis à quodam Chirurgo Empyrico cucuphis iterum, iterúmque magna violentia, & impetu evulsis, non tam curata, quàm à legitimo operantis naturæ, & peccantes humores ad capitis superficiem expellentis cursu impedita videretur. *Caussa.* *Empyrici cura.*

Ab hac impetigine utcunque susque deque liberata, post aliquot annos accessit terrifica, & pertinacissima melancholia, multis perdurans annis, quam & corrupta & prava victus, vivendique ratio præibant, & insignes tam lienis, quàm mesenterii, hepatis, & uteri obstructiones sequebantur, & quibus omnibus refractaria ad hunc usque diem menstruorum, vel omnimoda suppressio, vel depravata evacuatio alimenta subministrabant. *Melancholia.*

Ex quibus omnibus tandem colligere licet, & ex intempestiva illius impetiginis curatione, & ex refractaria corruptorum mensium retentione, atque cachectica internorum viscerum constitutione, non solum collectam fuisse peccantium, & corruptorum humorum colluviem, sed & ob diuturnam menstruorum suppressionem, malignam quandam, venenatam, seu Arsenicali & Mercuriali tinctura donatam qualitatem, tota sui substantia totius corporis œconomiæ infensam prognatam: inde natura sui conservandi studiosa collectis, & in unum conspirantibus viribus, qua data porta, intestinum hunc hostem expellere conatur: Verum cum destinata ad hoc officii genus emunctoria, vel humorum copia obstructa sint, vel præpediente morbo suis non fungantur officiis, fit ut natura relictis ordinariis viis, sursum versus per ἀνάῤῥοπὴν ad caput symptomatum vehementia fractum,

viam & cursum infl:ctat, in eoque pleraque totius corporis excrementa deponat: præsertim cum & alvus pigrescens suo non fungatur officio, & renes, vasaque uretira tum arenulis, tum viscosis, & crassis humoribus obsessa', minus commodè urinæ excretioni respondeant: & hepar justo calidius, su'gentibus in caput tam primæ, quam secundæ concoctionis vaporibus alas subministret. Hinc continuus ille, & circularis pravorum humorum in caput, subjectasque partes cursus, & recursus, hinc perennis erodentium & venenatorum humorum in locum affectum decubitus, & mador perpetuus, qui & maxillarum, & dentium, & gingivarum erosionem, exesionem, putredinem, cariem, fissuras, sinuosa item, & fistulosa glandosarum partium colli ulcera, fistulas, scrophulas malignas, & parotidas fortè & futura latitantia carcinomata excitat, fovetque & legitimam curationem non tam impedit, procrastinatque, quàm omnem Medicorum industriam eludit.

Curatio. Pro tanti aff.ctus curatione plurima hactenus, & generosa remedia tam à generosis, & præclaris Medicis, quàm experientissimis Chirurgis in medium prolata, & administrata fuerunt, quæ etsi in similibus, imò & majoribus affectibus Deorum manus fuerint, in hoc tamen pertinacissimo affectu, nihil vel parum emolumenti attulerunt. Nec injuria sanè. Cùm enim hic affectus vix, ac ne vix quidem curationem admissurus sit, nisi morbificis caussis prius sublatis, efflera scilicet, & maligna humorum ad locum affectum defluxione: hæc autem è medio tolli non possit, nisi prius partibus caussas morbificas generantibus, foventibus, mandantibus, atque recipientibus ad naturalem temperiem reductis, fit, ut licet Medici iterum, iterumque & clysteribus, & lenientibus, & purgantibus, & revellentibus, derivantibusque menses item moventibus, & exsiccantibus etiam humorum sentinam evacuare & tollere tentarint: tam pertinax, tamen hactenus fuit fontis istius scaturigo, tamque perennis ad locum aff ctum decubitus, ut incassum hactenus, & purgationes, & venæ sectiones, scarificationes vesicantia, fonticuli tam brachiis, quàm cruribus affixi, omne denique vacuationis genus frustra fuerit adhibitum, & Medici Sysiphi saxum volvere videantur. Inde fit etiam, ut tam rebellis, tamque refractarii morbi caussam aliam non agnoscam, quam perennem illum, & efferum venenatorum humorum, mensiumq; suppressorum singulis Lunis sursum versus ad caput, sui natura humidissimum regurgitantium appulsum: eò quod omnia totius corporis excrementa, suppressi, & corru-

corrupti menses, naturâ duce ad eum locum, ceu ad sentinam, & cloacam viam inflectant, tanto impetu, & ferocia, ut omnium evacuantiũ, revellentium, exsiccantium, ipsius quoque guajaci, & cæterorum vim, & potentiam eludant. Accedit & maxillarum caries, & putrelago, quę quamdiu præsens fuerit, nullam nec cicatrizationem, nec curationem admittet. Quod si vel ferro, vel igneis medicamentorum præsidiis, corruptorum ossium evulsio, vel correctio tentetur, id fortè nec vires, morbi jam diuturnitate, & violentiâ fractæ, ferent, nec partis affectæ nobilitas, citra vel vitæ discrimen, vel faciei turpitudinem, permittet.

Cùm itaque res in angusto posita, & spes admodum sit anceps, ad te ceu alterum Machaonem, & Podalirium, diuturnâ famâ notissimum, magnâ experientiâ clarissimum, & in artis chironiæ operibus longè dexterrimum, hasce dare constitui, ut quid consilii, quídve remedii adhuc supersit, ex te cognoscere possimus: An omnia curatrici naturæ relinquenda? at hoc vix fiet, cùm & ætas jam declinet, & vires partim morbi violentiâ, partim ætatis decursu labascant. An ferro aut igne quid tentandum? Verum quis ista in delicata, & fractis jam viribus Religiosâ audebit? Quis maxillas partim exesas & cariosas, partim adhuc sanas, & suis compaginibus firmiter fixas, citra syncopen, lipothymiam, & hœmorrhagiam ferro evellere tentabit? Quis perennem delabentium humorum fontem, & scatebram, omnia hactenus remedia spernentem exsiccabit? Tuum expectabimus consilium, vel etiam adventum, ut quid facto sit opus, audiamus: Ego saltem eum Medicum de tanto hoste victoriam reportaturum spero, qui perennem defluxionis foveam exsiccare, & corrupta mandibularum ossa frustulatim citra noxam tollere poterit. Sed hoc opus, hic labor: Solus fortè Archimachaon, & medicinæ creator altissimus hæc, & longè majora præstabit, si votis & precibus ardentibus interpelletur.

Clarissimo, atque Doctissimo viro Dn. Claudio Deodato *Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario* Guilhelmus Fabricius *Hildanus.*
S. P. D.

Utinam ego in præscribendis remediis salutiferis, vir clarissime, juxta ac doctissime tam felix essem, atque tu in delineatione morbi accuratus fuisti. Tã doctè enim (sincere, & sine adulatione loquor) & erudite morbum ipsiusq; caussas explicasti, ut q̃d amplius desiderari possit,

Maligna scabie caput debilitatum.

non videam. Maligna, & fœda illa scabie, qua in juventute laboravit ægra, methodice, sed intempestivè & Empiricè curata, caput debilitatum, & ad humores superfluos excipiendos aptum factum fuisse, tam certum est, quam quod certissimum. Reliquæ quoque caussæ, à Te enumeratæ, in primis meloncholia pertinacissima, vita sedentaria, & mensium retentio, caussam morbificam adauxerunt. Hæc omnia nunc proh dolor concurrunt, morbumque difficilem, ne dicam incurabilé reddunt. Interim tamé quia scimus Deum magnum esse & mirabilia facere nec calamum quassatum contererere, quin potius potentiam suam, simul ac misericordiam in imbecillioribus patefacere, de ægris non facilè desperandum est, sæpissimè enim evasisse & sanitati restitutos fuisse, qui pro deploratis habebantur, in praxi non rarò observavi. Quapropter facta prognosticatione, hoc tempore veris digestis, & præparatis humoribus, corpus iterum Melanagogis quam optimè, clementer tamen expurgandum judicarem. Deinde serum lactis ad dies quindecim, aut viginti præbendum censerem: quod si summitates lupuli, scabiosa, item fumaria cichorum, agrimonia, veronica, radices polypodii, scophulariæ, & cortices interiores radicum frangulæ cum sero coctæ fuerint, longe præstantius, & efficacius evadet. Aut extrahatur succus, ex præscriptis radicibus, & herbis, qui depuratus detur cum saccharo. Deinde sumat ℨj sequentium tabellarum.

Desperati nonnunquam evadunt.

Curatio.

Serum lactis.

Tabella.

℞. spec. Diarrh. abb.
aromatici rosati an. ℨj
confectionis Alkermes ℈ iiij
margaritarum præparat ℈ ij
Ol. cinnamomi ℈ß
Sacchari dissoluti in aqua betonicæ ℥ iiij
Misce, fiant secundum artem tabellæ.

Menstruorum provocatio.

Menstrua, quantum fieri potest provocare necesse est, cui rei frictiones, & ligaturæ dolorificæ crurum, & balnea ex herbis appropriatis conveniunt. Cucurbitulæ quoque poplitibus, feminibusque cum scarificatione affigantur. Post balneum, si vires permiserint, incidantur Saphenæ, non tamen una die, sed altera post alteram, duabus, aut tribus dieb. interpositis. Apertionem venarum hæmorrhoidalium in hujusmodi ulceribus malignis multum prodesse, tum alias, tum ante annum in ægro quodam septuagenario, ulcere cancroso oris laborante,

Venarum hæmorrhoidalium apertio.

expertus sum. Cucurbitulas jam hactenus scapulis applicatas fuisse non dubito, quas etiam nunc iterare convenit. Fonticuli brachiis, cruribusque cum ratione applicati fuerunt: sed quia diversio simul, & evacuatio insignis in gravissimo hocce affectu requiritur, suaderem, ut setaceum nuchæ applicaretur, non tamen ferro candente, sed acu optimè scindente. Locus affectus quantum fieri potest blandè tractandus est: acria enim & erodentia medicamenta, si in hujusmodi ulcerib. adhibita fuerint, irritatur, & ingravescit malum. Ego utor tutia, cerussa lota, cornu cervi usto, plumbo usto, succo item scabiosæ, veronicæ, geranei, scrophulariæ aut per se, aut melle rosaceo mistis. *Setaceum.*

Ossibus cariosis mandibularum, ut ignis & ferrum, item oleum vitrioli, & aqua fortis adhibeantur, non suadeo, idque propter gravissimas caussas, sed inspergantur pulveres radicum aristolochiæ rotundæ, iridis florentiæ, angelicæ & thuris, corticum pini & similium, quæ separationem ossium cariosorum accelerant, aut misceantur cum succis prædictis, & melle rosaceo ad formam linimenti. Quod si mandibula aliquo in loco extra os denudata fuerit, applicarem pulverem euphorbii, quod mirandas habet proprietates, sua enim caliditate humores in osse non solum exsiccat: sed & occulta quadam facultate hic convenire videtur: quapropter non immeritò à Dioscoride, & recentioribus Medicis ossibus cariosis adhibetur, nec est quod ipsius acrimoniam timeas, etiamsi enim linguam, & nares mordicet, ulceribus tamen, quantumvis copiosè inspersum nullum dolorem, aut inflammationem excitat. Hæc si cum doctrina Dioscoridis, & Avicennæ, quin & cum neotericorum scriptis conferre volueris, paradoxum esse invenies, sed ego expertus loquor. Ulceribus tamen in ipso ore existentibus, quia inde ad linguam & fauces quoque facilè pervenire potest, ut inspergatur, non suadeo, linguam enim, ut antea monui, fauces naresque mordicat, vellicatque. Plura ut adscribam, tempus nunc non permittit, brevi enim familiam meam, Deo volente, Bernam trāsferam; quapropter nunc occupatissimus sum, ac vix hæc pauca exarare potui, quæ tamen, ut amicè interpretari velis, rogo. Vale vir doctissime & felicissime vive diu. Raptim Lausannæ equestrium 8. Maji 1615.

Ossa cariosa quomodo curanda.

Euphorbii vires in carie ossium.

Euphorbiū ulceribus oris non adhibendū.

O B-

OBSERVATIO XXII.

Cardialgia & Epilepsia gravissima ex inepta venæ sectione sequuta.

Viro doctissimo Dn.D. EMANUELI URSTISIO, *apud Biellenses Medico ordinario*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. D.*

ANte dies aliquot à vobis discedens, doctissime atque amantissime mi Dn. *Urstisi*, opportunè Aventicum veni. Cum enim in transitu præstantissimum virum Dn. *Samuelem Vogt* ibidem præfectum prudentissimum Dominum, & amicum meum plurimum observandum inviserem, civem & sutorem quendam Bernensem Mag. *Hieronymum Zubel* hominem quadraginta circiter annorum ætatis, veluti in agone mortis inveni. Is autem cum per dies aliquot in arce operaretur, vigiliis præternaturalibus correptus fuit, & ita quidem, ut in sextum aut septimum usque diem somnum capere non posset; imò per totam noctem per cubiculum ambulare coactus esset. Harum vigiliarum caussa, cum propter spirituum excalefactionem caput dolere cœpisset, & appetitus paulatim prostratus fuisset, barbitonsorem in consilium adhibuit. Ille cum symptomata illa omnia ex sanguine provenire, ac proinde venæ sectione curari posse ægro persuasisset, vigesima tertia Julii circa septimam matutinam venam in sinistro cubito (non purgato corpore) incidit. Verùm cum vix ad uncias quinque sanguinis extraxisset, cardialgia correptus fuit, mox in terram ipsum corruentem, cum motu inordinato epilepsia quoque invasit. Uxor Dn. præfecti protinus ipsi aquam liliorum convallium, pœoniæ & pulverem unicornu exhibuit, hinc paulatim restitutus fuit. Post semihoram finito paroxysmo epileptico, imprudens barbitonsor venam pollicis dextri cum pertudisset, multumque (ut adstantes referunt) sanguinis extraxisset, iterum & quidem interim dum sanguis effluebat, paroxysmo epileptico, cum totius corporis motu inordinato & convulsivo corripitur. Paroxysmus adeo fuit vehemens, ut singulis momentis ipsum animam edere dixisses. Uxor itaque Dn. præfecti iterum nonnihil aquæ liliorum convallium

Vigilia nimia.

Ex inepta venæ sectione, quæ nata symptomata.

Epilepsia.

lium & pœoniæ exhibet, ſed non eodem cum ſucceſſu, ut in primo paroxyſmo. Ego cum tandem circa ſecundam pomeridianam adveniſſem, hominem, uti dixi, veluti in mortis agone reperi. Pulſus adeò erat variabilis, ut nunquam ſimilem in homine, qui evaſerit, me obſervaſſe auſus ſim affirmare. Jam enim erat magnus & celer, jam tardus, rarus, inæqualis, formicans, parvus & languidus. Sed & (quod omnibus admirabilius, eſt) aliquoties adeò intermittebat & quieſcebat, adeoque deficiebat pulſus, ut æger jam animam effudiſſe videretur. Non enim ictum unum aut alterum, verùm quatuor, quinque, aut etiam plures intermittebat, & ita quidem, ut facilimè paſſus quatuor aut quinque quieſcente pulſu, per cubiculum feciſſes. Iterim dum ita quieſcebat pulſus, corpus apoplecticorum more planè ſine motu & reſpiratione jacebat. Oculi aperti & fixi erant, & vix ſignum ullum vitæ in ipſo obſervari potuit, niſi quod partes corporis, imò ipſæ quoque extremitates ſuo calore naturali fruebantur. Ego cum adveniſſem protinus nares, labia & tempora ſucco rutæ (maximas iſtius ſucci in epilepſia eſſe vires, teſtãtur viri docti) in quo nõ nihil theriacæ diſſolutum erat, inunxi, regioni cordis & carpis epithema calidè applicui, & pulverem epilepticum & aliquantum confectionis Alkermes cum aqua liliorum convallum, pœoniæ & betonicæ exhibui: Non diu poſtquam præſcriptam potiunculam aliaque remedia ſumſiſſet, & loquelam recuperaſſet, delirare cœpit, & ex una in alteram partem lecti ſe projecit: poſt mediam noctem tamen utcunque quievit. Sequenti die cum iterum præſcriptam potiunculam ſumpſiſſet, præter meam & adſtantium ſpem atque exſpectationem melius ſe habuit. Deinde obſervata optima victus ratione, expurgatoque corpore, brevi reſtitutus fuit.

Varietas in pulſu.

Curatio.

Succus rutæ optimus in epilepſia.

In hoc autem caſu nonnulla annotatione digna occurrunt. Primò quid natura valida etiam præter ſpem atque opinionem Medici præſtare poſſit: quandoquidem ego, ut ingenuè fatear, cum pulſum, uti dixi, non ſolùm variabilem & ſummè imbecillem, verumetiam omnino itermittentem in ipſo obſervaſſem, mortem in propinquis eſſe, adſtantibus ſignificavi. Ille tamen, quia juvenis & robuſtus, adhibitis remediis idoneis, intra dies quatuor ſanitati reſtitutus fuit. Reſpexi autẽ in prognoſtico meo non ſolũ ad ea, quæ quotidie in praxi accidere obſervamus; verumetiã ad locum illum Galeni, qui habetur lib. 2. de præcognitione ex pulſibus, ubi ita ſcriptum reliquit: *Si arteria*, inquit, *duorum pulſuum tempus moretur, haud ſcio, an quiſquam ſuperſtes eſſe poſſit.* Et eo-

Annotatio.

Pulſus intermittens quid ſignificet.

H dem

dem libro: *Naturalis arteriæ motus sanitatem refert, vitiosus morbum, omninò intermissus, mortem.*

Oppositis in locis venas eodem tempore incidere periculosum

Secundo, quam periculosum sit in uno eodemque tempore diversis in locis, inter se oppositis, venas incidere: hinc enim maxima facta fuit sanguinis & humorum agitatio & perturbatio; cum vena in cubito sinistro, versus sinistrum latus, in dextro pollice verò versus sinistrum, sanguinem humoresque raperet.

Vena sectionem præcedere debet purgatio.

Tertiò, non esse incidendam venam, nisi prius purgato corpore. Cum enim in hoc viro duplex adesset repletio, ad vasa scilicet, & ad vires, & à duobus ab hinc annis epilepsiæ obnoxius esset, nec tamen ante venæ sectionē expurgatus fuisset, ex prædicta agitatione & commotione sanguinis, & humorum jam per vigilias præcedentes accensorum, vapores multos ad cerebrum & cor elevatos fuisse, & prædicta symptomata excitasse verissimum est.

De agno monstroso ante dies octo hîc nato, & à me dissecto posthac ad te scribam, nunc non vacat. Vale doctissime atque amantissime mi Dn. Urstisi: Strenuum Virum Dn. Capitaneum *Spirerum* meis verbis, quæso, saluta plurimum. Raptim Lausannæ 13. Augusti Anno 1614.

Emanuelis Urstisii *ad* Guilhelmum Fabricium *Hildanum Medico-chirurgum præstantissimum responsio.*

Ea, quæ in sutoris illius, Vir celeberrime atque præstantissime, de quo scribis affectu, observasti, notatu certè dignissima existunt: præsertim vero ea, quæ de constitutione pulsus ejusdem annotasti. Idem fermè non adeò pridem in Matrona quadam urbis hujus honestissima mihi observare contigit. Hæc namque cum ante quatuor septimanas febri continua correpta, eâdemque ultra quatuordecim dies graviter conflicta fuisset, vires adeò prostratæ fuere, retentrixque facultas intestinorum læsa, ut spontaneum alvi profluvium supervenerit, appetitus quinetiam tam prostratus, ut per triduum ne tantillum cibi, atque potus intromitteret: pulsus denique languidus, & inæqualis, modo formicans, modo intermittens erat. Ex quibus sanè symptomatibus sic apparentibus, omnino de vita ægræ conclamatum opinabar. Quarto tamen postmodum ab inedia die, cùm appetitus cibi, & potus denuò redire cœpisset, in delirium quinque vel sex dies durans, incidit. Tandem delirio cessante, balneum quo singulis diebus uteretur, suasi: victum quinetiam restaurantem, medicamentaque corroborantia præ-

Observat.

scripsi

scripsi: quibus sic per aliquot dies usa, singulari Dei Optimi Maximi gratia pristinæ sanitati restituta fuit.

Quæ in margine ad calcem literarum tuarum de observatione sphaceli totius corporis ferè, ut ad eam responderem subnexuisti, illius sanè ampliùs non memini: num forsan observationem illam Basileæ inter schedas meas reconditam reliquerim, ignoro. Mitto hic fragmenta nonnulla lapidis cujusdam, qui in Neostadiensium alpium locis subterraneis toto anno nivibus, ac glacie refertis, à cive quodam urbis hujus inventus, ab ipsoque huc asportatus fuit. Ex qua autem materia lapis iste constet, dubito: videtur mihi ad naturam crystalli accedere, cùm sit pellucidus instar crystalli, non tamen usque adeò durus. Hæc vir clarissime raptim ad te scribere volui, quæ ut æqui bonique consulas rogo, verbis meis quæso uxori tuæ lectissimæ, ac liberis charissimis salutem plurimam annunciato. Bernæ 10. Novembris 1614.

OBSEVATIO XXIII.

De peste gravissima Lausannensi, & nonnullis annotatione dignis, in ipsa observatis.

Viro genere & doctrina sed inprimis pietate Nobilissimo Dn. DANIELI NABOROVIO. *Illustrissimi, ac Potentissimi principis, ac Domini Dom.* JANUTII RADZIVILII *Ducis in Birze, Dubinki, ac Sclucko, Pocilatoris Magni Ducatus Lithuaniæ Borisovien, &c. Capitan. Principis Imperii, Consiliario prudentissimo, & Architriclino Vigilantissimo, Domino meo in perpetuum observando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

Historiam tuam de admirando, & vix unquam observato vulnere capitis, nobilissime, atq; doctissime mi Dn. *Naborovi*, fautor, & amice æternum observande, accepi, & jamdutum rescripsi. Adjunxissem aliquid de statu familiæ meæ, verum mens ægrotabat, neque etiamnunc penitus restituta est, idque non sine maxima caussa. Quanta enim adversa quantaque luctuosa post reditum meum Wormatia, ubi superiori æstate ad Generosum virum Dn. *Eberhardum Kermerer* von

Wormbs genant von Dalberg vocatus fui, advenerint vix tibi exprimere possum. Verum Deus qui fons est, atque scaturigo misericordiæ, quique, ut Spiritus sanctus per Prophetam loquitur, calamum cõquassatum non conteret, & limum ferè extinctum non extinguet, solâ suâ clementiâ, atque misericordiâ hucusque, inter tot miserias tam publicas, quàm privatas me sustinuit. Pestis in hac civitate, quæ uti vidisti ipsemet, non usque adeò populosa est, intra paucos menses, nimirum ab initio Julii usque ad finem Novembris, ultra duo millia è medio sustulit, ante menses tamen quatuor cessare cœpit, & nunc, laus sit Deo, omnino cessavit. Maligna fuit, & vehemens, maligna, quia remedia parum profuerunt, & malignitas morbi remediorum efficaciam longè antecellere videbatur. Vehemens verò, quia multi, antequam vix ægrotarent, extincti fuerunt, qui nescio quanam vertigine, & virium labefactatione oppressi, intra paucas horas, multi verò phrenetici secundo aut tertio die defecerunt.

Esa. 42 3.

Math 12. 18.

Pestis Lausannensis.

Cæterum medicamenta, etiamsi multis, cùm à Dn. *D. Roscio* Medico excellentissimo, tum etiam à me ex arte præscriberentur, methodica tamen, & diligens eorum exhibitio, atque applicatio desiderabatur. Cùm enim neque Medicus, neque pharmacopæus ullus ad provinciam hancce administrandam constitutus esset, & eis, qui hic pestiferos invisitant consortio hominum interdictum sit, balneatori cuidam, aliisque ineptissimis, & sordidis hominibus, quos Marones vocant, totũ negotiũ cõmissum fuit, Hinc factũ est ut ex centũ ægris vix viginti evaserint. Ex domesticis meis tres ex hac lachrymarum valle ad beatorũ sedes evocati fuerunt: primò filia mea tredecim annorum ætatis, quã in reditu meo Wormatia unà cum uxore graviter laborantem reperi. Post dies verò aliquot, cùm à febre aliisque symptomatibus ipsam penitus immunem esse, existimaremus, & quadam die me inscio currendo per viridarium, supra modum incaluisset, & fructibus crudis, atque horariis sese ingurgitasset, iterum in febrem incidit, quæ quia bubo in inguine dextro nondum apertus, mox maligna facta fuit, ipsamque antequam vix remedia adhibere possem, è medio sustulit. Non diu post filiola mea quatuor annorum ætatis eodem morbo correpta fuit. Illa vomitu tam vehementi vexabatur, ut ne jusculum quidem multo minus medicamenta retinere posset. Exhibui ipsi aliquoties lapidem bezoardicum, sed propter vomitus vehementiam vix ad ventriculum pervenire potuit: Obiit illa tertia die morbi. Tandem & ancilla in

morbum

m orbum incidit, maximoque fluore alvi statim ab initio torquebatur, & cùm ab alimentis, tum etiam à medicamentis tam averso erat animo, ut nihil ferè gustare posset: illa quarta die morbi vitam posuit. Uxor mea, & ambo filii gravissimè quidem laborarunt, omnes tamen per Dei misericordiam evaserunt. Lapidem bezoardicum aquæ cinnamomi, & cardui benedicti, confectioneque alkermes mixtum, copiosè ipsis maximo cum fructu exhibui. In hac peste autem nullum eorum, qui aut vomitu, aut fluore alvi laboravit, evasisse scio: Sic & omnes ferè, quibus vena secta fuit, obierunt.

Lapidis bezoardici usus in peste.

Non solum autem in hac civitate, verumetiam in vicinis oppidis, & pagis, Viviaci, & Morsearum ad lacū Lemannum præcipuè gravissime grassata est, multosque egregios viros tum hic, tum in prædictis locis inter quos viginti tres ministri verbi divini in Diæcesi Lausannensi, trucidavit. Mortalitas hæc aliquibus in pagis tam vehemens fuit, ut frumenta in agris, uvæ in vineis, & fructus arborum minimè colligerētur, sed bestiis, & avibus relinquerentur. Neque liberæ, & hujus labis expertes fuere rusticorum & pauperum tabernæ, in ipsis etiam altissimis montibus sitæ, etiamsi inter se separatæ nullaque vicinitas, & usus inter rusticos esset. In hac ipsa urbe idem accidit: etiamsi enim ægri ea, qua fieri potuit diligentia à sanis separarentur, & alii in xenodochium extra urbem, alii in tabernas, ad id hinc & inde in hortis, & viridariis extructas collocarentur, nihilominus tamen infiniti homines, qui nunquam cum ægris consortium ullum habuerunt, peste triucidati fuerunt. Ex quibus satis perspicuum fit, caussam hujus pestis Lausannensis & vicinarum partium non solum propter contagium, verumetiam propter corruptionem aëris fuisse.

Corruptio aëris caussa pestis.

Et profectò insectorum, & præcipuè erucarum copia quæ superioribus annis, in primis 1611. talis fuit, ut etiam folia arborum, & olera in hortis omnino depopularetur, atque depasceret, id satis superque arguunt. Insecta autem hæc non solum præsagium, verum etiam ex parte caussam hujus pestis fuisse, certum est. Præsagium, quia magnam putredinem, ex qua orta fuerunt præcessisse demonstrant. Caussam, quia de mortua putredinem auxerunt, novamque fecerunt. Præterita æstate, & quidem illo ipso tempore, quo pestis hic grassabatur, muscarum copia talis fuit, ut post hominum memoriam vix tanta visa fuerit. Inprimis autem sordidæ istæ muscæ, quæ esculenta, & maximè carnem

Pestis præsagia.

verminoso excremento devastant, præ omnibus aliis superabundabant. Apes, quamvis, ut *Plinius* lib. 10. cap. 8. scribit, ne floribus quidem mortuis insideant, hoc tamen autumno fructus, veluti poma, pyra & pruna, quæ nostrates dissecant, & ad radios solares exsiccant, in ipsa quoque conclavia usque (quod antea nunquam observatum fuit) turmatim sequebantur, ipsisque insidebant. Ex quo colligere possumus, insectum hoc percepisse, floribus aliquid maligni noctu cum rore ex aëre delabente communicatum fuisse, & proinde ex fructibus istis, jam antea manibus hominum confricatis, & aëri nocturno minimè expositis, alimentum suum potiùs, quàm ex ipsis floribus quæsivisse.

Qui fonticulos habuerunt, peste non obierunt.

Neminem autem (quod notandum) eorum, qui fonticulos in brachiis, & cruribus habuerunt (præter unum, aut alterum summè cacochymicum) peste obiisse memini, & proinde præsentaneum præservativum esse tempore pestis, cùm in aliis multis, tum etiam in memetipsó observavi. Ego enim duos habeo, alterum in brachio sinistro, alterum in poplite dextro.

Interim dum pestis hic tam vehementer grassabatur, per intervalla, & quidem sæpissimè in inguine dextro, (in quo ante annos triginta, cum peste gravissimè laborarem, bubo pestiferus mihi ruptus fuit) dolorem sensi, sumpto tamen alexipharmaco ex lapide bezoar, cornu cervi, aqua cinnamomi, & cardui benedicti, mox evanuit dolor ille, sed versus fonticulum in poplite descendit, ibique exacerbatus est, & nonnunquam per diem unam, aut alteram cum inflammatione, & intumefactione cruris continuavit.

Circa fonticulum quoque in brachio materiam aliquam flatulentam collectam fuisse percipere potui. Musculus enim anterior cubitũ flectentium, in cujus medio ferè fonticulus est, per intervalla adeò tremebat, agitabaturque, ut adstantes non solùm agitationem & motum, verùm etiam brachio admota aure veluti crepitum quendam perciperent: Nullus tamen aderat dolor, & nunc per Dei misericordiam omninò remisit tremor, ac palpitatio illa. Putásne mi nobilissime Dn. *Naborovi*, hanc pestiferam aliquam materiam, sed flatulentam fuisse, eamque naturam versus fonticulos veluti ad cloacam expulisse? Atque hæc sunt vir nobilissime, quæ de statu familiæ meæ in præsens ad te scribere potui. Quod superest, Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut in posterum misereatur nostrum, teque quàm diutissimè conservare velit. Vale & æternum feliciter vive. Dabam Lausannæ 20. Martii 1614.

OB-

OBSERVATIO XXIV.

In qua longè maximam esse difficultatem in cognitione, & electione lapidis Bezoar ostenditur.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. D. PHILIBERTO, *magni atque excellentissimi illius Viri Dn. D.* JANI ANTONII SARAZENI F. GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

POst bellum, laus sit Deo Optimo Maximo, suppetiæ tuæ venère. Ante paucos dies enim ex Alsatia (ubi ad Generosum quendam vocatus fueram) veniens, Nobilis iste tibi notissimus, trochiscos viperinos, quas miseras, tandem mihi tradidit. Is quidem superiori autumno ipsos à te accepisse innuit, sed hac excusatione usus, nimirum, cũ, quonã in loco viverem, sibi ignotum esset, illos ad me mittere non potuisse. Vide, quæso, quam nuda, quamque frivola sit excusatio: quasi ego ab eo tempore apud Antipodes vixerim, cum tamen per totam ferè hyemem propter pestem gravissimam, quæ, proh dolor, totam urbem simul & familiam meam exercuit, veluti inclusus fuerim. O qualis negligentia, aut potius qualis ingratitudo ab homine, in quem ego & multa & præclara tibi satis nota beneficia contuli? Sed quid hîc agam, cum dictum Plauti, *si quid juves pluma levior gratia, si quid offendas, plumbeas iras gerunt*, hoc exulceratissimo seculo verissimum esse, etiam in multis aliis experior. Interim ego, ut clavum rectum teneam, omnes nervos Deo volẽte intendã, atque inprimis tibi pro præstitis tuis in me beneficiis gratias nunc ago; referrem quidem libenter, si occasio & facultas mihi non deessent. Pretium, quod significasti, remitto.

Cæterum librum clarissimi ac longè celeberrimi Viri Dn. D. *Bauhini* de lapide Bezoar, doctum profectò & summę eruditionis plenum, te jam vidisse non dubito. Sed tu, quæso, quid sentis de hoc tam pretioso medicamento? Ego revera admirandas operationes ex ipso vidi, non solùm in multis aliis, verumetiam in memet ipso ante triennium, cum quartana continua graviter laborarem, uti in epistolica mea responsione ad Dn. D. *Michaëlem Döringium* de nova rara & admiranda Hernia uterina, quæ futuris nundinis prodibit, fusius videbis. Verùm enimvero majorem difficultatem ipsius cognitione & vera electione *Difficultas in cognoscẽdo vero lapide bezoar.*

sitam

ſitam eſſe exiſtimo. Etiamſi enim varia & ferè infinita ſigna, quibus cognoſcatur, paſſim ab authoribus claſſicis tradantur, ſæpiſſimè tamen incerta ea eſſe, & fucum detegere non poſſe, auſus ſum affirmare. Expertus loquor. Fragmenta enim lapidis habeo, quæ ad unciam ferè uſque ponderant, quæque ſpeciem lapidis Bezoar tam bellè præbent, ut niſi egomet fucum ſcirem, pro vero Bezoar ipſe cum multis aliis viris doctis judicarem. Cineritii ſunt coloris lævigata & expoliata, quemadmodum lapides Bezoar Orientales nonnullos vidi, præcipuè inter pretioſa Sereniſſimi Principis *Janutii Radzivilii*, Ducis in Birze, Dubinki, Slucko, &c. qui ejuſdem coloris lapidem Bezoar magni pretii habebat. Ad hæc ex fragmentis prædictis lapidem ex multis ſquamis compoſitum fuiſſe apparet, adeò tamen inter ſe cohærentibus, ut unum corpus conſtituant, nulloque modo una ab altera ſeparari poſſit. Porrò ejuſdem ſtructuræ præcioſiſſimos Orientales bezoardicos vidi, inprimis apud prænominatum ſereniſſimum principem, qui fragmenta duo mihi donavit, in quibus etſi laminæ nonnullæ obſervari poſſint, cohærent tamen arctiſſimè, ſed atri coloris, & expolitæ ſunt. Centrum ipſius lapidis excavatum fuiſſe ex fragmentis iſtis apparet. Nucleum (quem quoque clementer mihi conceſſit) ſcarabeum, aut inſectum aliquod nigrum fuiſſe apparet. Quid plura? ſi fragmenta mei lapidis cum notis ab authoribus claſſicis traditis, quibus Bezoar orientalis cognoſci ſolet, conferre volueris, precioſiſſimum Bezoar eſſe forſan judicares tu quoque. Non ſolùm enim ex multis corticibus, & laminis, ut dixi compoſitus lapis, verùm etiam in meditullio concavus, & nucleo quodam exterius fuſco, interius albo præditus eſt, facileque alabaſtri modo abradi poteſt, ſed & ſive in ore contentus, ſive in aquã projectus facilè in liquorem diſſolvitur. Quapropter omnes ferè, qui fragmenta hæc apud me viderunt pretiociſſimum Bezoar eſſe affirmarunt, præter Dn. D. *Roſcium*, & Dn. D. *Paulum Offredum*, qui dubitarunt, & *Magnum Bauhinum*, qui negavit, nihilominus tamen nihil artificiale, ſed lapidem in animali aliquo concretum eſſe, ſtatuerunt, & rectè quidem, ut infra nexo decreto meo videre poteris. Hinc apparet, quàm difficile ſit legitimum Bezoar ab adulterino diſtinguere. Lapides enim qui Bezoar referebant in equis, & aſinis quoque repertos fuiſſe *Jordanus, Crato, Bauhinus, & Mindererus* teſtantur. At ego lapidem, qui magnitudinem caſtaneæ ferè adæquabat, inter rariora mea reſervo, qui in plurimis notis cùm Bezoar reſpondet, & tamen in ductu urinario porci

ci

ci Coloniæ Agrippinæ repertus fuit, forsan ibidem cùm mactaretur, propter mortis violentiam ex ipsa vesica detrusus. Illum ante duos annos cum paternos lares inviserem Dn. *Renerus Slotanus*, pharmacopæus Coloniensis exercitatissimus, amicus meus singularis (in cujus præsentia lanius illum extraxerat) communicavit. Est præterea, ut rectè monet *Bauhinus*, talis, tantaque impiorum hominum avaritia, & asturia, quorum ingenia auri desiderium tantoperè acuat, ut lapidis istius omnes conditiones naturales, tam externas, quàm internas perbellè adeò imitentur, ut ferè discerni non possint. Hæc vir clarissime non in contumeliam hujus tam excellentissimi medicamenti scribo, sed ut quanta in ipsius cognitione, & electione sit difficultas, & incertitudo, quantumque proinde Medicum lynceis oculis præditum esse oporteat, demonstrem. Tu quæso omnia æqui, boniqu e consule, & sententiam tuam rescribe. Dn. *Felicem Platerum* communem nostrum amicum graviter laborare, ex Dn. Bauhino intellexi, ego propter festinationem ipsum invisere non potui. Observationes suas ante sesqui annum publici juris fecit. Utinam reliqua sua scripta ante obitum divulgare quoque posset. Bene vale in Christo Jesu, & me ex animo tibi faventem redamare perge. Lausannæ 20. Julii 16'4.

Lapis Bezoar referens in porco repertus

Lib. de lapide Bezoar cap. 26.

GUILHELMI FABRICI HILDANI *de fragmentis lapidum capsulæ huic inclusis decretum.*

Fragmenta hæc lapidis cineritii coloris, & drachmas septem, scrupulos duos, grana sex ponderantia, quæ hactenus à multis variisque doctis, & in re medica, & pharmaceutica eruditis viris, quibus ea monstravi, pro genuino Bezoar habita judicataque fuere testor ego.

Non Bezoar, sed calculum ex vesica hominis excisum esse, eumque non in usum hominis me reservare, sed ut, quanta sit in cognitione & electione veri lapidis Bezoar difficultas, monstrare, probareque possem. Si quis secus fecerit, de fragmentis istis pro Bezoar vendiderit, ægris, aut sanis propinaverit, maledictus, execrabilis esto.

Post scriptum.

Dum tabellarium commodum, qui præsentes literas Lugdunum perferret expecto, vir clarissime, nobilis quidam Lausannensis Basileâ rediens, me certiorem fecit Dn. D. *Felicem Platterum* 29. Julii diem suum obiisse. Iterum vale 1. Augusti 1614. T. *Fabricius.*

Viro clarissimo Guilhelmo Fabricio *Hildano Chirurgo celeceleberrimo, & experientissimo*, Philibertus Sarazenus *M. D. S. P. D.*

Doleo, vir clarissime, non esse tibi redditas meas literas, quas ad te pridem scripsi, cum iis responderem, quas mercator S. Gallensis à te mihi paulo ante tradiderat, una cum pecunia, quæ in trochiscos viperinos expcensa fuerat. Ex silentio tuo proprium mihi silentium imperabam, suspicans te iter aliquot longum suscepisse, quod ad nos scribere occasionem eriperet. Et sanè magis lætatus sum, cum postremas tuas accepi, quæ te incolumem esse tuique semper similem nobis amicum mihi abunde testatæ sunt. Prodiisse in lucem tertiam observationum tuarum centuriam, gaudeo, & perquiram undiquaque illius exemplar, ut desiderium meum scripta tua pervidendi expleam.

Cæterum repetam hic, quæ priore mea epistola continebantur, quã excidisse video. Tuam de lapidis Bezoardici incerta cognitione sententiam verissimam esse quotidie usu comperio. Ubi passim in Europa magno in pretio esse incæpit, eum varii mangones, & pseudopharmacopœi dolosè adulterare incœperunt, quorum ut fallaciam eludamus, duæ mihi ejus incorruptæ notæ aliis omnibus addendæ videntur,
Notæ certissimæ lapidis Bezoar veri.
quas plerique omnes illius seduli indagatores nobis tradidere. Prima
sit durities insignis, nam qui arte conflantur lapides, verorum æmuli
facilius in pulverem, & squammulas, vel levissimo attritu abire con-
1. sueverunt. Secunda sit tinctura levis viridescens, quæ affrictu duriuscu-
2. lo ex linteo molli leviter saliva perfuso contrahitur in linteum. Id e-
nim ex fructibus, & herbis quas depascebatur animal vivens, contin-
git: quarum succus, & substantia in lapidem conversa est, nec dum ta-
3. men virentem herbarum tincturam, & colorem deposuit. Addam eos
lapides mihi suspectæ bonitatis videri, qui in medicullio nucleum dactylorum, aut quippiam simile continent. Animalis enim calor in substantiam lapidescentem agens, eam uniformiter in lapidem commutat, ac homogeneum inde corpus sensim conficit. In quibus nuclei reperiuntur, dolum adesse conjicio, quod necesse habeant artifices corpus aliquod sibi parare, cui veluti fundamento squammas suas squammatim obvolvant. Plura & certiora in re tam incerta, dies nobis, & usus post hæc aperient, quæ ut occurrent, tibi lubens communicabo, ut te id vicissim præstiturum spero. Metuo ne me scribente diutius, inte-

nim abeat tebellarius, quo fit, ut plura, & varia ad te scribere in aliud tempus differam. Perge si placet scriptis tuis, ut & assiduæ benevolentiæ testimoniis nos subinde exhilarate: Te si quem ex hominibus colo & colam in perpetuum. Vale Dat. Lugduni Februar. 22. Anno 1615.

Viro clarissimo, atque Doctissimo Dn. D. Philiberto *Magni, atque Excellentissimi illius viri Dom. D.* Jani Antonii Sarazeni *Filio*, Guilhelmus Fabricius *Hildanus iterum S. P. D.*

Quod tu 22. Frebruarii ad observationem meam dedisti responsum Vir clarissime, fautor & amice æternum honorande 28. Martii Berna Lausannam rediens mihi traditum, perquam gratum mihi fuit. In cognitione enim, & electione lapidis Bezoar te opinione meæ subscribere video. Insignem duritiem notam veri lapidis Bezoar esse scribis. At lapis ille, de quo ego ad te scripsi, durissimus est, interim tamen falsus. Habeo & alium lapidem durissimum, qui Bezoar Orientalem, quam bellè repræsentat, nihilominus adulterinus est, & in ductu urinario porci repertus fuit: inde colligo ex duritie nullum signum certum haberi posse. Tincturam viridescentem in vero lapide Bezoar quoque desiderari addis: sed nónne materiam illam, ex qua nebulones, & impostores suos conficiunt lapides facilimè colore aliquo viridescente tingi posse existimas? Occidentales Bezoar ex multis tenuissimis laminis constant, quapropter in ipsis fucum nullum esse aliquando arbitratus sum, sed parum rectè. Ante menses enim duos, cùm Dn. *Daniel Episcopus* Lithotomus excellens, & senex Bernæ ultra quinquaginta calculos, quos ille ipsemet ex corporibus humanis extraxerat, mihi monstraret, inter ipsos nonnullos observavi, qui ex multis, tenuissimisque laminis constabant, & Occidentalem Bezoar quàm eleganter præ se ferebant. Quapropter optimus ille senex constituit, & hæredibus suis mandavit, ut fato suo functo, omnes quos extrahit, sibique reservavit, feretro suo imponerentur, ne forsan impius aliquis impostor, imposturam cum ipsis exerceret. Itaque quibus notis certis, & indubitatis lapis iste cognosci possit, nondum video. Ad experientiam quidem confugerem, nisi illa propter occasionis celeritatem, & corporis humani dignitatem tam periculosa esset. Hinc quanta in cognitione, & electione hujus lapidis sit difficultas, iterum apparet. Mitto ad te tertiam centuriam observationum mearum, & historiam de

Nota lapidis Bezoar incerta.

vulnere Do. *Wallierii*, tu quæso, omnia æqui, boniq; consule, & ignosce, quod maturius illam non miserim, hodie enim exemplaria mea hic Genevæ accepi. Vale vir clarissime, & me ex innata tua humanitate amare perge. Ocyus Genevæ 5. Aprilis Anno 1615.

OBSERVATIO XXV.

De duplici Pleuritide.

Ad clarissimum, utriusque Medicinæ peritissimum virum Dom. GUILHELMUM FABRICIUM *Hildanum, amicum singularem. S. P. D.*

EVentum & exitum gravissimi morbi nobilis juvenis *Antonii Pagayi* Galli gratiosi Aulici illustrissimi Dom. oratoris Dom. *Petri Castillii* &c. ad quem unâ, vir clarissime, vocati fuimus, nosse procul dubio desideras. Quomodo verò vigesimo tertio Februarii 1615. indefessâ saltatione (uti in hilaribus) & frigidæ largo potu, sævissimâ, dupliciique pleuritide (refugiente, trepidanteque nimirum sanguine) in utroque latere correptus, eiq; confestim vena brachii dextri secta fuerit: Quomodo postridie ex sinistro latere rursus (quandoquidem Chirurgi incisione eodem die, ultra uncias tres non profluxerat) tua manu sanguis emissus, continuoq; dolor ejusce partis pulcherrimè disparuerit: Quomodo tertio die in cubito dextro sectio repetita, singulæ quæ sectiones ad libram ferè peractæ: Quomodo vigesimo mensis, quarto morbi lapidem Bezoar Peruanum scabrum (delectu habito) pondere granorum octo, cum semidrachma confectionis alkermes exhibuerimus, ægerq; per belle sudarit: Quomodo item sacculum anodynũ, tinctúmque bechicum, soporifera ob vigilias, & reliqua usurpaverimus. Denique quinto die morbi ante discessum tuum, cùm durante adhuc nonnullo dolore lateris dextri ipsemet æger quintam etiam sectionem exposceret, illam, ne vires penitus collaberentur, sed die judicatorio sufficerent, inhibuerimus: Hæc, inquam, omnia propè tibi jam cognita sunt, & perspecta: Igitur quæ post discessum tuum sequuta sunt, accipe.

Curatio pleuritidis.

Primo Martii, septimo morbi die, qui solet esse criticus, cum nox præce-

præcedens (ex Aphoriſmo 13. lib. 2.) fuiſſet gravior, Epithemate ex aquis, & pulveribus cardiacis, nec non confectione Alkermes, cum panno coccineo, in carpis, & cordis regione muniendum, quin imò Bezoare denuo confirmandum cenſui. Et ecce circa quintam veſpertinam ſudor eum prehendit, ſed languidus & ſubfrigidus, qui una cum magna debilitate, & proſtratione virium vehementer terrebat aſſiſtentes, ita ut trepidatio fuerit exorta ac concurſatio, nec non acciti cum Sacris Sacerdotes. Hic ego in medio iſto duello ſuccurrere Naturæ, ad eamque corroborandam, fortiusque excludendum ſudorem, confectionem Alkermes iterum exhibere non dubitavi. Illuſtriſſimus Dn. Orator tum valdè erat ſollicitus de ſalute ægri, ad quem citatus, licet res non careat periculo, ſpem tamen bonam habere me aſſerui. Calefactis itaque linteo cruribus, ſumpto medicamento coccineo, applicatisque epithematis, ſine mora profluxit ſudor ad duas horas, uberrimus ſaluberrimusque, ita ut tandem ſuſtulerit oculos æger, & poſtquam levatum ſe ſenſit, abſtergi, cibarique ultro cupiverit. Ad cibum itaque & potum optime ſe habuit, nec à riſu abſtinuit, meque compreſſis fortiter manibus demum redire juſſit. Nondum tamen debellatum erat, ſed tertia die Martii demum, qui erat nonus morbi, cum iterum cœpiſſet ſudare iterumque Alkermes ſumpſiſſet, feliciter perfecteq; judicatus, & abſolutus eſt. Tum mihi in mentē venit, quod Dictator noſter ſcriptum reliquit Comment 1. in Aphoriſ. Hipp. 12. Anaxionem ſi ante tertium diem expuiſſet vel circa ſeptimum, vel *Nonum* vel omnino undecimum diem judicationem ſubſecuturam fuiſſe. Hunc autem noſtrum Antonium ab initio ſtatim cruentam expulſiſſe noſti. Quin arbitror ſi conſtitutio hyemalis non fuiſſet, Criſin citius comparituram fuiſſe, cum eodem loco moneat Præceptor, ſingulis morbis æſtatem addere celeritatem, hyemem verò tarditatem.

Itaque faventibus ſuperis octavo poſt criſin die perfunctum jam morbo ſatisque confirmatum ipſemet in Aulam reduxi, Illuſtriſſimóque reſtitui, nec non liberalem mercedem pro opera reportavi.

Ex qua obſervatione elucere facilè poſſe judico: Primùm duplices etiam, ac utriuſque lateris pleuritidas periculoſiſſimas quidem accidere nonnunquam poſſe. Deinde quanta præcipuè vis ſit in hoc affectu legitimæ, & tempeſtivæ, & largæ quidem, ſed pro viribus, phlebotomiæ, nec adeò validam eſſe eorum ſententiam, qui in ſiniſtro quoque dolore dextræ tantùm venæ ſectionem probant. Ad extre-

rum quanto in pretio duo illa medicamenta lapis Peruanus, & confectio de cocco baphico habenda sint. Et laudes sempiternæ, qui consilia nostra in hoc ægroto divina sua inspiratione dirigere dignatus est, eademque ille nos gratiâ porrò prosequatur. Vale vir clarissime, meq; quod facis ama, & Theodorum puerum meum ex spontaneo promisso commendatum habe. Soloduri extremo Martii Anno 1615,

Tuæ præstantiæ studiosissimus

SEBASTIANUS MEYER Med. Solodurensis.

OBSERVATIO XXVI.

Venus in acutis morbis nocentissima.

Vide librū de gangræna & sphacelo cap. 17.

VEnerem in affectibus nervosarum partium capitisque vulneribus nocentissimam esse alibi annotavimus: eandem in morbis acutis non minus periculosam esse, nunc exemplo demonstrare visum est.

Pleuritidis curatio.

Anno 1612. cum Hildenam profectus fuissem, & Coloniæ Agrippinæ apud amicos per dies aliquot moram traherem, ad civem quendam virum robustum, & triginta circiter annorum ætatis pleuritide laborantem in ipsis diebus canicularibus vocatus fui. Victus rationem tenuissimam institui, & exhibito enemate, venam in cubito pertudi. Loco dolenti fomenta, & inunctiones dolorem lenientia applicui: per os expectorantia dedi, nec quicquam eorum, quæ morbus postulabat, omisi. Circa quartum dolor lateris cessavit, libereque & absque molestia exspuebat, & quidem materiam satis digestam. Septimo sudor copiosè promanavit. Ab eo tempore symptomata cessarunt, ita ut ipsum jam penitus evasisse, cuncti mecum sperarent: sed decepit hercle nos omnes opinio. Decima enim die morbi, cum iterum febre, maximisq; rigoribus correptus fuisset, decima tertia vivere desiit.

Actum autem Venereum caussam mortis hujus viri, profectò optimi & pii fuisse, planè mihi persuasum habeo. Conjugem enim juvenem, formosam (honestam ac probam tamen) &, ut videbatur, Veneri satis deditam habebat. Illam porro bonum istum virum, à morbo maximè prostratum, ad Venerem incitasse arbitror. Decima enim die

morbi

morbi cum summo manè insciis omnibus cubiculum ingressus fuissem, uxorem cum ipso in lecto reperi; quo die, uti dixi, iterum in morbum incidit.

OBSERVATIO XXVII.

Lac deperditum quomodo restitutum.

ANno 1581. Kolgen auff dem Bande Hildensi matronæ illo tempore juvenculæ adhuc, in primo puerperio, cum propter res adversas in summam tristitiam & mœrorem incidisset, mammæ ita exaruerunt, ut ne guttulam quidem exsugere posset infans. Illam sequentibus remediis restitui. Primò, ut se exhilararet, admonui. Deinde corpus pulvere sene brassavolæ leniter expurgavi. Postea singulis diebus in aurora ad ℈ ij. pulveris lumbricorum terrestrium præparatorum cum decocto augalacti, liquiritiæ, & summitatum fœniculi recentium propinavi, & mammas oleo lumbricorum bis in die inungere jussi. His per dies aliquot adhibitis remediis & optima observata victus ratione, lac copiosè ad mammas iterum profluxit: nec unquam in aliis puerperiis hac de re conquesta est, uti illa ipsamet, cum anno 1612. paternas lares inviserem, mihi retulit. Ab eo tempore Coloniæ & alibi eadem methodo multas alias matronas feliciter curavi. *Lactis defectus curatio.*

OBSERVATIO XXVIII.

De variolis, & abscessu interno rupto, vomitúque rejecto.

ANno 1598. filia Dn. *Petri des Champs* civis Viviacensis, ætatis annorum duorum cum dimidio, subitò in morbum abditum, & incognitum incidit; & uno eodemque momento visum, simul auditum, loquelam & intellectum deperdidit; ita ut neque cibum, neque potum appeteret, sed noctes diesque ex una in alteram partem lecti cum maximo impetu se convolveret, atque prosterneret, & quidem quindecim dierum spacio. Postea iterum uno eodemque momento ita restituta, ut visum, auditum, loquelam & intellectum simul & semel recuperaret

Variola. cuperaret, cibum appeteret & assumeret, viresque paulatim recolligeret. Ex morbo isto violento ac subitaneo vix curata, mense Julio Variolis corripitur: tum ego una cum D. *Jacobo Probo*, apud Viviacenses pharmacopola experientissimo ac vigilantissimo vocatus, illam adeo graviter laborantem invenimus, ut de recuperanda valetudine ipsimet desperaremus: totum enim corpus pustulis ita scatebat, ut una alteri adhæreret, & vix respirare, multò minus cibum & potum deglutire posset. Aderat febris continua, cum maxima virium prostratione atque imbecillitate. Adhibitis tamen omnibus, quæ necessaria videbantur, paulatim meliusculè sese habere cœpit. Sed ecce novus in castra nobis incidit hostis, vomitione nimirum corripitur, ita quidem, ut quotiescunque cibum, aut potum assumeret, protinus vomitu rejicere necesse habuerit; nec solum ea, quæ assumebat, purè, sed purulenta materia permixta, nonnunquam quoque solum pus evomebat. Vidi enim aliquoties oculis meis puris albi & bene cocti ad semilibram una vice vomitu ab ipsa rejecti, idque ut plurimum ter quaterque una die: atque in hoc vitæ statu ultra menses sex languida, & adeò extenuata vixit, ut tandem ossa vix cute obtegerentur, atque difficulter respirare posset. In victus tamen ratione & applicatione Topicorum nihil prætermissum fuit. Tandem vomitus paulatim cessavit, viresque ita recuperavit, ut in pristinam optimam valetudinem redierit, & ad hunc usque annum 1609. quo hæc scripsi, bellè se habeat.

Vomitus puris.

OBSERVATIO XXX.

De ~~modo~~ morbo quodam abstruso.

Viro Nobili Dn. PAULO LENTULO *Reipublicæ Bernensis Poliatro dignissimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildan. S.P.D.*

ANte dies quindecim, Vir clarissime, fautor & amice plurimum honorande, feliciter per Dei misericordiam ex Belgio ad meos reversus sum. Quod te in transitu Bernæ non offenderim, doleo: cupiebam enim de duobus casibus, qui mihi in patria observare contigerunt, & ad materiam de inediis, quam præ manibus habes, quadrant. Primus autem est de puella quadam Coloniensi, mihi sanguine juncta, quæ morbo quodam abstruso, & non usque adeo vulgari laboravit,

vit, quem ordine, & prout ipsum ab ipsius ægræ & parentum relatione habeo, partim quoque ipsemet vidi, tecum nunc communicare statui. Illa autem cum Anno 1610. (qui fuit decimus quintus annus ætatis) mense Octobri quadam die, nescio quonam appetitu præternaturali correpta esset, & cibus è vestigio ipsi oblatus non fuisset, protinus rigoribus maximis correpta fuit. In istis rigoribus non solum fames illa præternaturalis evanuit, verùm etiam appetitus naturalis prostratus fuit, ita quidem, ut etiamsi variis medicamentis, etiam à viris doctis præscriptis uteretur, à mense tamen Octobri 1610. usque ad mensem Februarium 1612. neque panem vulgatem, neque carnem aut vinum gustare potuit: panem inquam vulgatem, ad menses enim aliquot solo pane mellito, & parcè quidem sumpto, omnibus aliis rejectis cibis, quantumvis optimis, vescebatur, cerevisiamque ut vocant vulgatem, & minimè generosam bibit. Tandem quoque prædictum panem mellitum odio habere cœpit, ac nihil præter poma, pyra, nucesque comedere, & lac vaccinum bibere potuit. Atque in hoc statu vitæ, dum ego Coloniam venirem, ipsam inveni, & per menses aliquot vidi. Totum autem tempus morbi, nimirum à mense Octobri 1610. usque ad mensem Februariũ 1612. de maximis dolorib. stomachi, imò totius ventris cõquerebatur, & ita quidem vehementibus, ut vix linteamina, & culcitra sufferre posset: nisi tamen abdomen manu tractaretur, aut culcitris nimis oneraretur, dolorem non usque adeò magnum sensit. Porrò etiamsi cibis istis ægris ineptis, ut dixi, uteretur, qui verò boni sunt succi, respueret omnes, noctu tamen satis commodè dormiebat, febris nulla aderat, neque usque adeò extenuata erat corpore: è grabato tamen ab initio morbi surrexerat nunquã. Ego cum superiori anno 1611. mense octobri Coloniam pervenissem, & in consilium vocatus fuissem, inunctiones nonnullas pro ventre, ex oleo anethino, chamomelino, unguento deoppilativo Foësii, & oleo lumbricorum (obstructiones enim viscerum aperit, & menses ducit) & similibus præscripsi, partesque nobiles internis medicamentis quantum fieri potuit roborare studui. Interim etsi prava ista victus ratione uteretur, natura tamen adminiculis istis ita alleviata, atque refocillata fuit, ut 22. Februarii hujus anni 1612. menses, quibus antea nunquam laboraverat, eruperint. Prima vice, quamvis parcè profluerent, maximum tamen commodum inde recepit. Ab eo enim tempore dolores ventris cessarunt, & appetitus paulatim rediit. Quapropter medicamenta nonnulla ad menses du-

Morbi abstrusi historia.

Inedia cujusdam puellæ.

Oleum lumbricorum Hispanicum:

K cendos

cendos apta præscripsi, & cùm deinceps copiosiores profluxus flent, intra paucos menses, & antequam ego Coloniâ discederem, maxima cum admiratione omnium, qui antea ipsam viderant, plenissimè restituta fuit.

Exemplum inediæ diuturnæ. Alter casus est de inedia pullæ Morsiacensis, quàm ego superiori æstate 25. die Julii invisi. Illa jam ultra annos quindecim absque cibo & potu vivit. Casus quia rarus, plurimæque annotatione digna in ipso occurrunt, posthac per otium quoque ad te scribam, nunc enim non licet. Vale itaque vir clarissime, & feliciter vive diu cum tuis omnibus. Raptim Lausannæ 22. Decembris 1612.

OBSERVATIO XXX.

De gravida quadam, quæ spatio sex hebdomadum ab omni ferè cibo ac potu abhorruit, usu tamen clysterum cum fœtu conservata fuit.

NObilis quædam, ac pia matrona propè Lausannam urbem equestrium habitans, corpore non usque adeò robusta, cum utero gestaret, febre corripitur, ex qua ope, atque industria clarissimi, ac longè doctissimi Medici, atque Philosophi Dn. D. *Claudii Auberii.* Trium curiani in Academia Lausannensi Philosophiæ professoris celeberrimi, amici mei familiarissimi cùm restituta esset, ab omni cibo ac potu ita abhorruit, ut spacio sex hebdomadum nihil ferè, per os assumere posset. *Ægra clysteribus nutritur.* Quapropter Dn. *Auberius* jussit, ut singulis diebus bis jusculum carnis castratorum, caponum, gallinarum, & similium, in quibus vitella ovorum dissoluta erant, per alvum injicerentur, quorum beneficio ita fuit nutrita, ut fœtum ad constitutum tempus usque gestarit, feliciterque pepererit, qui & salvus supervixit. Absurdum itaque est, quod multi ab hoc remedio tantoperè abhorrent, ac plerumque potiùs mori cupiunt, quam clysteres admittere. Hæc ex relatione ipsius matronæ, simul & mariti scribo.

OBSERVATIO XXXI.

De Prodigiosa fame.

Ad eundem virum nobilem Dn. D. PAULUM LENTULUM, *&c. Cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

HIstoriam tuam de puella Cornuta, quam promisisti vir clarissime, avidè à te expecto, & valdè à te contendo, ut illam maturè publici juris facere, nec diutiùs intra privatos parietes retinere velis. Est enim profectò non tantùm rara, verùm etiam admiranda, & ita quidem, ut an unquam similis casus visus fuerit, valdè ambigam. *De puella Cornuta.*

Cæterum, quia in præcedentibus meis ad te literis de prodigiosa inedia, & fastidio cibi scripsi, placet nunc de contrario quodam, affectu fame scilicet prodigiosa, & veluti insatiabili tecum communicare.

Anno 1594. cum Colonia Reinbachium ad nobilissimum ac strenuum virum Dn. *de Brempt* Reverendissimi Episcopi Coloniensis Consiliarium prudentissimum & Satrapam in Reinbach vigilantissimum, morbo gravissimo laborantem, vocatus essem, & per mensem ferè integrum apud ipsum moram traherem, Presbyterum ejus oppidi, hominem quadraginta circiter annorum ætatis, robustissimum, & optimo corporis habitu præditum familiariter cognovi. Is bona fide mihi retulit, se septem annorum spacio fame prodigiosa, & veluti insatiabili, tam vehementer laborasse, ut sæpissimè in agris (non habens penes se cibum) humi se projicere, gramina, & herbas abscindere, ac crudè devorare coactus esset. Usus autem fuerat medicamentis quamplurimis, sed absque fructu. Tandem verò anno septimo morbi, nescio qua evacuatione criticâ factâ, à morbo isto liberatus fuit. Postea se morbis rarissimè obnoxium fuisse, mihi affirmavit. *De prodigiosa fame historia prima.*

Nobilem virum Dn. *Jacobum Wallier* ante duos annos propter vulnus gravissimum Burge Segusianorum decumbentem, eodem affectu laborasse memini. Cùm enim per quatuor integros menses decubuisset, ac interim multis gravissimisque symptomatibus (quemadmodum in historica narratione hujus affectus, quam præ manibus habeo) confectus fuisset, tandem quoque prodigiosa fame correptus fuit. Appetitus enim adeò erat vehemens, ut difficulter saturari posset æger, etiam- *Historia altera.*

si enim singulis 24 horis cibum ad minimum quinquies, & quidem satis lautè assumeret, vix tamen mensa mensam expectare potuit. Potum contra non usque adeò appetebat. Cibum retinebat, neque illum indigestum per alvum rejiciebat, nec vomitus ullus aderat. Posteaquam morbo hoc gravissimo per mensem integrum laborasset, & summa cũ difficultate magnisque laboribus & diligentia Dn. D. *Jani de Burgo* Medici celeberrimi vix curatus esset, iterum in tertianam incidit. Febris hæc cum vomitu vehementi ipsum invasit: superveniebant, & deliria, vigiliæ, inquietudinesque maximæ. Febris hæc duorum mensium spatio ægrum mirum in modum excruciavit: interim tamen appetitum illũ immoderatum, & prodigiosum ita delevit, abstulitque, ut deinceps & quidem in hunc usque diem ne minimum quidem istius vestigium senserit. Hæc in eum finem ad te scribo vir clarissime, ut prædictam historiam de cornuta puella ex te extorquere possim, cupio enim, ut par pari referas. Vale & ignosce festinanti calamo. Raptim Lausannæ.

OBSEVATIO XXXII.

De vomitu admirando, & ferè quoditiano, cum aliis gravissimis symptomatibus, qui ultra annos triginta duravit.

Viro clarissimo, atque doctissimo Dom. D. PHILIBERTO, *Magni atque Excellentissimi viri Dom. D.* JANI ANTONII SAZARENI *filio,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

JAm diu nihil literarnm ad te dedi clariss. atque doctissime mi Dn. *Sarazene*, nec me ad te scripturum prius statueram, quam acceperim librũ meum de Gangræna & Sphacelo (qui Oppenheimii excuditur) quo exemplar simul ad te mitterem. Sperabam enim per mercatores nostros Argentimâ ex nundinis redeuntes, exemplaria me accepturum, sed frustra, quandoquidem propter delineationem instrumentorum (quorum nonnulla in æs inciduntur, & proinde tempus requirunt) ante mercatum proximum Francofurtensem ea non expecto, Tractatus meus Gallicus de Dysenteria auctus iterum excusus est, cujus

jus exemplaria Oppenheimio indies expecto, quibus acceptis, mittam quoque exemplar, si forsan amico alicui id offerre volueris, tu enim latinam editionem longe locupletiorem habes. Hactenus circa libellum meum Germanicum de miseria vitæ humanæ, ante annos viginti in Germania excusum; suasu quorundam virorum piorum occupatus fui, eumque revidi, auxi, hyeme sequenti, Deo volente, excudetur. Nunc quãtum per occupationes licet in quarta Centuria observationum mearum progredior, eamque si Deus vitam concesserit, & cæptis faverit, sequenti hyeme ad prælum adornabo. Hisce diebus ex Vallesia (ubi suasu, aut potius jussu quorundam, ex magnatibus nostris thermas Leucenses invisi) rediens, cum adversaria quartæ Centuriæ revolverem, incidi in observationem longè rarissimam, de vomitu videlicet admirando, & quotidiano ferè, qui nunc ultra annos triginta, cum aliis quibusdam gravissimis symptomatibus durat. Quam observationem quin tibi, circa res raras in praxi medica studiosissimo communicarem, intermittere non potui: Tu vicissim si hujus argumenti, vel alterius rarum quid habueris, ut id in commune bonum communicare non graveris, obnixè rogo.

Reverenda ac nobilis quædam Canonissa *Elisabeth Humbischin* von Waltramp nomine, etiamsi ab ineunte ætate, ea qua fieri potuit diligentia, ac cura Masonopoli in illustri Cænobio educata fuisset, continuo tamen fere obstructionibus, ac inde provenientibus morbis, inprimis cachexia, icteritia, febribusque obnoxia fuit. Cibum quoque ut plurimum cum aviditate quadam præter naturali appetebat. Interim tamen crescebat, corpore quin etiam valida, & mente hilaris fuit. Decimo tertio anno ætatis perseverante appetitu illo præternaturali, vomitus supervenit, ita ut singulis diebus semel evomeret & ut plurimum pituitam viscidam, nonnunquam quoque biliosam. Continuavit vomitus ille quotidianus usque ad annum vigesimum octavum ætatis, nec usque adeo molestus ei fuit: quo anno cum variolis gravissimè laborasset, symptomata omnia mirum in modum accreverunt; inprimis verò caput, quod variolis maxime laboraverat, post illud tempus defluxionibus multo magis obnoxium, quam antea fuit, pituitamque copiosius ad ventriculum demandavit. Trigesimo anno ætatis dolore colico, eoque vehementissimo correpta fuit, quo in quartum annum mirum in modum excruciabatur. Tandem quum sequuta esset paralysis crurum, & brachiorum, multaque ex consilio Medicorum

Observatio De vomitu admirando.

Colicus dolor.

Paralysis crur.

dicorum doctissimorum adbibuisset medicamenta,& thermas plumbinas, & ferinas invisisset,aliquomodo restituta fuit,ita ut brachia& crura iterum moveret. In illud tamen usque tempus,quo ipsam vidi, annum quadragesimum quartum agentem,nisi humeris ancillæ innixa,incedere non potuit,scribere quidem,& nere,sed non sine difficultate,præcipue autem duobus ab hinc annis,à quibus morbus ingravescit , & vires labefactantur.Durante colico dolore, vomitus quoque continuavit.Menses quin etiā semper,& ordinatim fluxere,sed parcè.

Suffocatio uteri. Sedato dolore colico,duo alia supervenere symptomata satis molesta', primum est veluti suffocatio ab utero,qua ut plurimum singulis mensibus corripitur , idque tertio,aut quarto die post fluxum menstruorum. Alterum sudor est universalis,& maximus,qui singulis ferè diebus erumpit,ut postea fusius dicam.Suffocatio uteri cum ipsam invadit, sine sensu,ac motu veluti in sopore quodam profundo per dies aliquot jacet,mox exhorrescit,& ex una in alteram partem se projicit: Interim pituita tam copiose ad ventriculum descendit, ut suffocationis metus adsit spiritumque nonnisi difficulter trahere possit: Tandem veluti ex sopore longè profundissimo expergefacta, summa virium prostratio,& labefactatio adest.

Cæterum vomitus ille quotidianus in annum 1616. usq; (quo tempore ipsam Masonopoli invisi) qui quadragesimus quartus fuit ætatis, & trigesimus primus morbi,apud ipsam persistit, & quidem indies ingravescit. Evomit autem primo materiam pituitosam,ac supra modum viscidam,lentam & ad instar collæ tenacem. In secunda verò evomitione nunc materiam planè biliosam & amaram, nunc quoque acidam adeoque acrem,ut linguam labiaque ad cruorem usque erodat,ejicit. Tunc quoque dolor & erosio ventriculi,inflatio hypochondriorum, præcipuè circa sinistrum adest.

Non potest autem (quod maximè notandum) evomere,nisi copiosè sumpto jusculo calido,aut carnis,aut ex farina avenacea,vel vitellis ovorum cum pauco vini,aut semine cumini. Primum,quod sumit jusculum,pane satis spissum est,& semimensuram excedit. Cum hoc jusculo pituitam illam viscidam & ferè insipidam,quæ pani non satis in ore masticato adhæret,evomit. Post semihoram,vel horam integram iterum superveniente nausea,denuò sumpto brodio,non tamen adeò spisso, uti erat primum,evomit materiam biliosam,acidam & acrem. Nonnunquam per horas sex,vel octo ita, uti dixi, excruciatur: præcipuè,

puè, si, ut aliquando fit, per diem unum aut alterum vomitus inducias dederit. Et quotiescunque evomuerit, denuò cogitur accipere jusculum; ita quidem, ut nonnunquam ad mensuras usque duas, hoc est, ultra libras sex brodii assumat. Aliquando ex consilio Medicorum medicamenta vomitum moventia, ex vegetabilibus, vel etiam mineralibus præparata sumpsit, sed cum detrimento; natura enim magis juscula appetit: ex quibus proculdubio semper aliquid nutrimenti sibi retinet. Septies aut octies quoque in anno sanguinem adustum evomit, forsan quia menses non satis copiosè profluunt. Hanc evomitionem sequitur dolor ingens & maximus ventriculi.

Ante vomitum autem pituitam copiosè ex capite ad ventriculum delabentem percipit, mox difficultas respirādi adeo magna subsequitur, ut vix loqui possit. Eadem tamen die aut subsequenti nocte, ingenti superveniente sudore totius corporis, respiratio fit liberior, paulatimque in integrum restituitur. Post sudorem, vel etiam in ipso sudore nausea supervenit, & sumpto ad semimensuram jusculo, vomitus, ut superius dixi, subsequitur.

Hæc omnia, quæ recensui, cum anno 1616. mense Januario Masonopolin ad reverendam Canonissam Dn. *Barbaram Blaurerin à Wartensee* vocatus essem, una cum clarissimo atque doctissimo Viro Dn. D. *Claudio Deodato*, reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Medico, & per mensem ferè integrum apud ipsam commorarer, partim ex ore ipsius ægræ excepi, partim quoque his meis vidi oculis. Nonne mirum est, clarissime atque amantissime mi Dn. *Sarazene*, corpusculum hocce alioquin delicatulum, tantis doloribus, gravissimisque symptomatibus tamdiu resistere posse? etiamsi enim à tot annis, uti dixi, tam sudore isto copioso, quam vomitu vehementissimo quotidie ferè excrucietur, corpore tamen non usque adeo extenuata, & quod admiratione non vacat, mente satis hilaris est, fertque patienter, constanter & Christiane, quæ sibi à Deo Optimo Maximo adveniunt adversa & tristia.

Atque hæc est hujus admirandi ac rarissimi casus narratio, cujus similem ego quidem nunquam observavi: legimus tamen apud *Marcellum Donatum* lib. 4. cap. 3. exempla aliquot. *Johannes Schenkius* observationum medicinalium lib. 3. ex relatione clarissimi ac æterna laude dignissimi Viri Dn. D. *Jacobi Zwingeri* p. m. scribit his verbis: Religiosæ virgini cum essem Patavii, *Hercules Saxonia* navavit operam, quæ jam annis

Observatio de vomitu admiranda

annis triginta vel quadraginta assidua vomendi violenta exagitata; nunquam deglutit tantillum panis, aliúsve cibi, quin mox idem, prout assumpsit, rejiciat, nullo corporis aut faciei damno, ut mirum sit, unde, cum nihil retineat, sibi victum paret. Hæc ex itinere adhuc defatigatus ad te data occasione clarissime atque amantissime mi Dn. *Sarazene*, festinanti calamo scribo, cui ut ignoscere velis, multum rogo. Addidissem consilium, quod reverendæ Canonissæ reliqui, sed propter temporis angustiam id fieri non potuit, fiat id aliàs, si Deus Opt. Max. vitam concesserit. Vale, & cum tuis omnibus, quos mecum salutat uxor mea felicissimè vive diu. Raptim Bernæ 9. Augusti 1617.

Consilium pro prædicta Domina Canonissa Germanicè ad ipsam perscriptum.

Gravem omnino & perdifficilem Domina reverenda Nobilissimaque affectum illum tuum existere, extra controversiam est: quippe quum natura annis jam plus quam triginta pressa ita, modo non oppressa fuerit; quis dubitabit, tam altas interim morbum radices egisse, quæ vix evelli rursus, & averruncari ulla arte poterunt. Et profectò, si secundùm artis nostræ Medicæ certissima pronunciãdum fundamenta, pristinam & perfectam sanitatem R. Dn. nec polliceri, nec præstare quisquam poterit. Propterea tamen totum opus Naturæ etiam non committendum; hac enim ratione morbi vehementia victa, citius succumbet: sed potius quantum fieri poterit illa juvanda, & symptomatum vehementiorum insultus cohibendus aut mitigandus est.

Vomitus non impediendus. Quia verò naturæ longo jam tempore ita vomitus consuetus, ut in habitum ille quasi abierit; nec poterit facilè, nec etiam debet motus hic in posterum impediri. Quod si enim hac in parte quicquam tentataretur, ac vitiosi illi humores, quos tanquam onus grave, excutere vomitu natura hactenus quotidie solita, retinerentur; certè periculum extremum in procinctu futurum nemo non videt. Ergo tutius omnino erit, & consultum magis, ut naturæ in hoc conatu suppetias feramus; & membra principalia, visceraque interiora ita roboremus, quo vires, quarum hic inprimis habenda ratio, conserventur. Id autem assequi poterimus primo quidem, & præcipuè victus ratione adhibita conveniente: deinde etiam medicamentis idoneis intra & extra sumptis.

Cibis mali succi & acribus R. Dn. non utatur: sed iis, qui & conco-

ctu

ctu faciles,& parva etiam quantitate sumpti bene multumq; nutriant: ita enim natura excrementitiis humoribus minus gravata, morbo sese fortiùs, & majore cum successu opponere poterit. Quales autem cibi hi sint, operæ precium duco pluribus commemorare cum R. Dn. longa jam experientia edocta, proculdubio cognitum satis, & perspectum habeat, qui hac in parte sibi magis conveniant.

Ad vomitum provocandum cum natura (propter humores illos, quos acres,& acidos R.D. deprehendit quique è liene in ventriculum absque dubio effunduntur) jusculo potiùs gaudeat, quam vomitorio alio, etiam convenientissimo, dubium non est, quin natura ex jusculis illis, licet diu non retineantur, aliquid succi boni extrahat, seque eo quodammodo refocillet. Quapropter R.D. quo huic etiam naturæ appetitu satis fiat, juscula semper eligat, & assumat meliora, utpote carnium, quæ si in promptu non habentur, ignobilioribus tamen aliis addere poterit ovi vitellum cum pauco vino: ita enim viribus non tantum, & robori naturæ prospicitur: verum jusculа etiam illa propter jucundam, quam ex vino adepta aciditatem & acredinem, viscidam & tenacem in ventriculo hærentem pituitam, melius incidere, abstergere, & ad excretionem præparare poterunt. In eundem finem R.D. ex sequenti tragea jusculis quoque cochlear unum immiscere poterit. *Vomitus quomodo provocandus.*

℞. cinnamomi ℨ ij
croci
macis ana ℈ ij
sacchari ℨ iiij. Misce. *Tragea.*

Quia etiam omnia pinguia, unctuosa, & oleaginea, laxando, & lubricum faciendo superius ventriculi orificium, vomitum valdè promovent, ideò juscula pinguia propinentur, quæ si per se talia non sint, addatur cochlear unum olei amygdalarum dulcium, quod hoc loco maximè convenit, non tam ad promovendam, uti dictum, vomitionē, quam ad temperandam humorum in ventriculo acredinem, sicut & ad morsus illos, ac rosiones tam in orificio ventriculi, quam in palato post vomitum, mitigandas, & inhibendas R.D. eodem utatur oleo, vel lacte amygdalino ritè præparato. Extra verò paroxysmum à pinguioribus in cibo diligentissimè sibi caveat.

Vomitu quia natura, viresque vehementissimo hoc conatu mirum in modum debilitantur, necessarium omnino erit, ut his illicò succurratur: quod sub initio haud incommodè fieri poterit jusculo carnis

bubulæ, aut caponis, vel utatur pulte alba Weinwarm d cta, ex vino, ovis, saccharo, & butyro parata: vel sumat aliquid ex supra posita tragea: aut cum ovo sorb. li vini haustum superbibat. Quæ si minus arrident, degustare poterit aquæ cinnamomi sine vino destillatæ cochlear unum, atque alterum, addendo parum confect onis alkermes, quæ cordi mirum in modum auxiliatur, ventriculum, reliquaque viscera interiora roborat, & vires confortat. Sequentes item tabellæ summopere conveniunt.

Tabellæ.

℞. specierum aromatici rosati
diarrhod. abbat.
diatrion santal. ana ʒß ʒj
Pul. cinnamomi elect ℥ j
confect. onis alkermes ʒj ß
sacchari dissoluti in aqua cinnamomi ℥ iiij.
Misce, fiantque s.a. tabellæ.

Ex quibus singulis diebus mane & vesperi, post cibum quoq; sumptum unam comedat.

Flatus quomodo discutiendi.

Ad flatus, qui post vomitum è ventriculo ascendentes molestiam haud levem pariunt, deprimendos & discutiendos, non solùm proderunt omnia, quæ ventriculo, & viribus roborandis dicata fuere, utpote cinnamomi aqua, confectio alkermes, & tabellæ, sed præter ea anisi conditi usus R.D. debet esset frequentissimus, quo non solum post cibum sumptum utatur, sed aliàs etiam per diem sæpius: quin imò si nimis adscendunt, & urgent flatus, parum aquæ anisi cum saccharo, vel olei anisi destillati guttæ tres, cum vino albo calidè sumendæ

Hisce & similibus medicamentis internis pro ventriculi confortatione debito modo adhibitis, ad topica etiam deveniendum: Unguẽtum itaque, quod cor & ventriculum maximè respicit, tale fiat.

Unguentũ cor & ventriculum roborans.

℞. olei menthæ & scorpionum ana ℥ iiij
nuc. muschat. ʒ vj
caryophyll. ℈ ij
croci orientalis subtilissimè pulverisati
cornu cervi usti & præparati
margaritarum præparat.
confect onis alkermes ana ʒ j.

Misceantur diligenter in mortario, fiatque linimentum, quod reservetur in vase vitreo.

Lini-

Linimento hoc cordis,& ventriculi regio sæpius inungatur.

Præter ventriculum,hepatis,& lienis quoq; diligentissima habenda est ratio,siquidem hepar,quod justo calidius, morbo augmentum addit: Lien autem præcipua mali hujus caussa existit,id quod præter illa ex acidis istis,& acerrimis humoribus,qui vomitu rejiciuntur,haud obscurè liquet. Hepatis ergo caliditas,ut temperetur,omnia calida,& multum aromatizata in cibo vitanda. Vinum si generosius,aquâ diluendum,quod tamen simplici,& cruda,propter ventriculi inbecillitatem non faciendum : sed in hunc usum ejusmodi decoctum fieri potest. *Hepatis calor quomodo temperandus.* *Decoctum.*

℞. veronicæ
agrimoniæ ana M.j,

Coquantur igne forti in aqua ℔ ix.usque ad consumptionem quartæ partis. Dum fervet adhuc,infunde in aliud vas,addendo cinnamomi minutim incisi ʒ iiij sacch. ℥ j ß. Vase bene obdurato refrigescat. Hoc decoctum,& hepati erit utilissimum,& non injucundum.

Per intervalla quoque corpus leviter expurgandum cum rhabarbaro,vel syrupo rosarum,aut syrupo cichorei cum rhabarbaro præparato,qui hic inprimis convenit: Sed rhabarbarum prius in aqua cichorei infundatur & maceretur : Cinnamomi etiam aliquid,& anisi addatur. *Purgatio.*

In purgationibus ejusmodi lien semper respiciendus,& rhabarbaro propterea conjungenda sena, polypodium fumaria, cuscuta, lingua cervina,& similia. Herbæ autem dictæ optimè coquantur,priusquam rhabarbarum addatur: hac enim ratione sena non tantos excitabit flatus,qui etiam cinnamomi,& anisi additione præcaveri poterunt.

Propter lienem etiam lignum tamarisci interdum in vino per noctem infundatur,aut in aqua coquatur,ex qua horis matutinis sumatur haustus: Latus sinistrum inungatur oleo de capparibus. *Ad lienem.*

Ad proximum mensem Majum,cum rosæ recentes in copia haberi possunt,suaderem ut R.D. virtutes earum experiatur sequenti modo. Purgato prius corpore rhabarbaro,& sena,collectisque,à purgatione per aliquot dies,rursum viribus,singulis diebus horis matutinis bibat infusionis rosarum ℥ iij, abstinendo per horas tres ab omni alio cibo, potúve. Quod si laxior ex hujus usu fiat alvus,uti accidere quandoquidem observavi,per diem unum poterit quiescere,& bibere diebus alternis.Infusio autem,quam dixi,rosarum tali modo præparabitur.

Infusio rosarum. ℞. fol. rosarum purpurearum ℥ iiij. In olla nova vitreata infundantur in aquæ ferventis ℔ iij. Vase bene clauso maneant per horas 24. postea iterum calefiant, & forti expressione colentur. Colatura servetur ad usum, uti dictum. Si loco aquæ vulgaris sumatur destillata ex cichorei, agrimoniæ, veronicæ æqualibus partibus, infusio erit præstantior, ex cujus usu plus emolumenti R. D. expectare poterit. Nobiliorem adhuc habebit, si in colaturam primam rosæ recentes iterum infundantur.

Affectus ille, qui R. D. singulis mensibus post purgationes mẽstruas affligit, quo veluti syncope correpta per horas aliquot omni sensu privatur, maximam partem ex vaporibus oritur malignis, ex utero ascendentibus: quem quidem affectum, si lien non movet, certè promovet, id quod haud obscurè colligitur ex palpitatione in hypochondrio sinistro, quæ semper præcedere solet. Huic malo ut succurratur, ab initio statim dum irruit, fortissima fiat ligatura tibiarum sub genu, ut vapores cerebrum impetentes hac ratione revellantur, injiciendus etiam clyster, cui præter melissa, artemisia, matricaria & angelica incoxerint. *Ad præfocationem uteri.* Quod si R. D. ab usu clysterum abhorreat, suppositorium saltem acrius immittatur. Naribus suffumigationes è plumis perdicum, inferioribus verò partibus storax, benzoin, & similia admoveantur. In hac matricis præfocatione ad duo inprimis diligenter attendendum, caussam scilicet & symptomata. Caussa alia non est, nisi humores corrupti, & vapores inde maligni efflorescentes, in utero, quo faciunt etiam, uti dictum tetri vapores è liene ascendentes. Hanc caussam R. D. quia tempus accessionis semper ferè præsentire potest, convenienti purgatione prius evacuare studeat, ubi medicamenta supra posita optimè conveniunt, ut rhabarbarum, folia senæ, benedicta item laxativa, confectio hamech & similia.

In ipso autem paroxysmo symptomatum vehementia, quantum quidem fieri potest inhibenda, & præter ligaturas extremorum, & suffumigationes, cor inprimis roborandum. Exhibeantur itaque aqua cinnamomi, melissæ, buglossæ, borraginis, & rosarum, lapis Bezoar, margaritæ præparatæ, cornu cervi ustum & præparatum, theriaca, &c. cum syrupo citronum. Potest etiam ex aquis modo dictis, aut omnibus, aut aliquibus mistis fieri epithema, & regioni cordis applicari, præstantius erit, si croci, cinnamomi, aceti rosacei, & vini malvatici parum addatur.

Venæ

Venæsectionem quod attinet licet illa R.D. multis jam annis fuerit usitata, ætate tamen jam ingravescente, viribusque declinantibus, non nisi circumspectè, & summa cum cautione administranda. Hujus autem loco venæ hæmorrhoidales semel atque iterum per annum aperiantur: inprimis quia purgationes menstruæ jam deficere etiam incipiunt: Dubium enim non est, quin apertio harum venarum insigne commodum, atque levamen allatura sit: lienosis siquidem affectibus singulariter succurrit, sanguinem crassum, & melancholicum evacuat, ita ut vel hac etiam ratione vomitus ille sanguinis, quo R.D. septies vel octies per annum molestatur, prohiberi posse videatur.

Alvus semper sit laxior, quæ si quando non respondet, Clysteribus provocetur: quibus semper flores chamomillæ, & sambuci, semina fœniculi & anisi (propter flatus) melissa, matricaria. artemisia (propter uterum) incoquantur.

Atque hæc sunt, quæ in gravissimo hoc affectu R.D. proponere volui, certa spe fretus, eam ex recto horum omnium usu si non pristinam, & integram sanitatem, maximum tamen levamen habituram. Deum ter opt. max. precor, ut omnibus hisce clementer benedicat, suaque gratia R. D. adsit, quo animo placido, & patienti tantos gravissimi morbi insultus feliciter tandem superare possit. Mazonopoli 6. d. Januarii Anno 1616.

Clarissimo Viro D.D. Guilielmo Fabricio *Hildano inclytæ Reipubl. Bernensium Medico-Chirurgo celeberrimo,* Philibertus Saracenus *S. P. D.*

Angor sanè intimis sensibus, Vir clarissime & amice obserande, me tamdiu nihil ad te literarũ dedisse, nec ad tuas officii & industriæ plenas respondere potuisse. Si ullius negligentiæ mihi essem conscius, vix ullam, quâ me redimerem ab hac culpa, iniri rationem à me posse existimarem. Præclara enim animi erga me tui inductio, prolixioribus officiis testata, tum etiam eximia in publicum merita, & istud indefessum augendæ & locupletandæ rei medicæ accuratissimis observationibus tuis studium, bonos omnes ac me potissimum, cui earum nonnullas videre voluisti, ita devincit, ut graviter delinquere mihi viderer, non modò si eruditissimis literis à te lacessitus in officio cessarem, verum etiam nisi te ultrò provocarem, laudabilesque tuos conatus bono publico dicatos, secundo quasi applausu & acclamatione erigerem ac incita-

rem. Liceat enim mihi id sine suspicione captatæ gratiæ testari, in tam cœcis & fallentib. ægræ mortalitatis casibus, qui exercitatissimis quoque in arte nostra negotium facessunt, nihil vel ad artis medicæ lumen illustrius, vel ad incrementum locupletius, vel ad hominum usus uberius, istis observationibus reperiri posse existimo. Atque utinam, in eadem tecum palæstra nobiliora & in hac facultate provectiora sese subigerent ingenia, spes esset, fore brevi, ut ex his perplexis ambiguitatis salebris, in quibus adhuc, dum obhæret, eluctata facultas medica, gloriosum caput attolleret, & eruditæ antiquitatis gloriam adæquaret. Verùm, quò pauciores hæc cura tangit, eò jucundior & acceptior tum præsenti tum post futuro seculo erit iste labor tuus, quo ipsius emolumentis tam præclarè consultum esse voluisti. Cui ego sanè mirificè faveo, &, si adesset facultas, cuperem æmulari, sed eadem me caussa ab hoc conatu arcet, quæ hactenus à scriptione revocavit. Crede enim mihi, clarissime & amicissime *Fabrici*, nullam aliam tarditatis istius causam præter assiduas & inexhaustas occupationes extitisse. Nisi enim stationem, in qua nos summus ille Arbiter collocavit, deserere, & ad languentium gemitus & suspiria obsurdescere malumus, in hac quantulacunque auctioris per tot annos in re medica peritiæ fama, ita nobis eorum saluti serviendum est, ut omne tempus ipsis impendatur, & vix quicquam ex eo ad naturæ usus, corporisque refectionem, nedũ ad excolendas debitis officiis amicitias, otii eripi possit. Ignoscas igitur huic cessationi meæ, non mea culpa exortæ, sed negotiorum mole extortæ.

Ad præcedentem observationẽ responsio. Historia illa de religiosa Masanopolensis triginta annos perstante vomitu, nobis non usque adeo nova & insolens est; quippe qui virgines istas sacras frequẽter eo symptomate, alias brevius, alias diutius vexatas, tum alibi, tum in ista urbe, in cœnobio Divi Petri, crebris experimentis didicimus. Mali istius caussa & origo in universum à retenti seminis labe & corruptela repetenda venit. Hæc enim in vasis spermaticis abundantius cumulatum, à facultate expultrice per omnia in uterum deponitur, in quo ob clausum os uteri moram trahit, & impermistum semini virili, nec ad conceptum alteratum, putrescit, & noxiam venenatamque qualitatem contrahit, hæc naturæ infesta, cùm totum corpus, tum maximè os ventriculi, tetro & maligno habitu feriens, id ad depulsionem ejus, quod sibi molestum est, lacessit & sollicitat: quod dein facultas expultrix amoliri studet, simul quoque quicquid pravi & superflui humoris in ventriculo & in partibus vicinis colle-

ctum

ctum est, exigit ac depellit. Hinc illi tam frequentes, imò quotidiani ac diuturni vomitus, qui tam diu affligunt, quam diu corruptum semen in utero stabulatur. In specie verò in ista nobili Vestali, symptomati huic peculiariter favisse judico, parvam ab ortu ipso viscerum ac præsertim hepatis constitutionem ac ejus intemperiem in frigidum magis vergentem: quæ obstructionibus à crasso lento humore profectis valdè opportuna, cachexiam (pituitosam maximè) qua virginum nitor obsolescit, & alia symptomata olim commisit. Prodit autem se cibi appetentia, nec extenuato corporis habitu, quæ in hac virgine erant conspicua. Ex hoc hepatis vitio magna humoris pituitosi copia, nimia illa voracitate aucta, succrevit, ut omnes corporis partes ejus quasi diluvio scaterent. Pubentibus verò annis, quibus genitales partes fœcundo semine turgentes, ad libidinem prurire incipiunt, abundantius semen in capacitatem uteri depletum, ibique situ corruptum ac labefactatum est. Unde ad os ventriculi, exspirante subinde malignâ aurâ, ac ad ejus amolitionem concitata facultate, humoris, quicunque in ventriculo vel genitus, vel ex aliis partibus accumulatus est, per vomitum exclusio est insequuta, qui tamdiu eam tenuit, quamdiu eam irritans caussa perstitit. Hæc verò labes cum viscerum naturalium, ac ventriculi potissimum facultates imminuisset, & eorum functiones offudisset, non mirum, si copiosius in cerebro ac universo corpore pituita restagnans, variolas capiti magis quàm aliis partibus molestas, crebras defluxiones, passionem colicam, & ex ea parte sin, mensium fluxum restrictionem, sudorem totius corporis universalem intulerit. Nec mirum, si aucto malo, in diaphragma, fauces, ac cor ipsum malignus vapor elatus, respirationem difficilem & strangulatum uteri commiserit.

Habes meam de horum symptomatum ac præcipuè de perniciosissimis illius vomitus causis sententiam. Quod si illius compescendi præsidium à me requiras, nullum opportunius & efficacius venæsectione tibi suggerere possim. Detractus enim sanguis, non profert in posterum tantam seminis copiam, quæ natura gravis, eam ad sui expulsionem sollicitet, sed quæ vel in suis vasis innoxiè asservari, vel in nutritionem eorum facile absumi possit. Habes præclaram in simili planè casu apud Johannem Matthæum de Gradi practic. part. 1. de ægritudinibus stomachi. cap. 5. narrationem quæ sententiæ nostræ adstipulatur. Ne verò solus asymbolus sim, nihilque, quod centuriis tuis accenseri possit

Observatio admiranda, de

sit conferam. En habe observationem raram, ac prorsus admirandam. Decessit nuper post puerperii labores Illustriss. D. D. Dhalincourt, Pro regis in Gallia Lugdunensi conjunx, cujus rimato cadavere, cordis illud in volucrum, quod pericardium dicitur, cordi ipsi adhæsisse, humoreque illo naturæ providentia ad ejus irrigationem & refrigerium instituto, vacuum fuisse repertum est, Res stupenda profectò, & nemini antea, quod sciam, observata persensit sane illa ex humoris istius inopia evidentia incommoda. Nam æstuans perpetuò aërem captabat frigidum, siti molesta torquebatur, ne tenuissimi etiam tegumenti patiens, pectus nudabat, quinetiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque extorrefactis humoribus, difficili respiratione laborabat, quæ symptomata nulli alii caussæ potius, quam pericardii ariditati imputanda sunt. Multa observatu digna in praxi quotidiana subinde occurrunt, sed negotiorum moles, accuratius illa annotare non sinit. Spero tamen Deo clementer annuente, ex his occupationum undis me aliquando emersurum, & in bono publico exaggerando, tecum operam ociaturum. Interim tamen *Fabrici* clarissime ac optime, dum otium suppetit perge tuam Spartam naviter exornare, & tuis præclaris laboribus, seræ etiam posteritatis gratiam mereri. De me quoties cogitabis, de homine tui studiosissimo & cupientissimo cogitare te existima. Vale & quàm felicissimè age. Hæc manu & stylo Excellentissimi viri Dn. *Pauli Krokeri* Raptim ad te scribo Lugduno.

OBSERVATIO XXXIII.

De inveterato dolore ventriculi, ejusdémque compendiosa curatione.

MAtrona quædam honesta, ac pia cum ultra annos duos de dolore ventriculi conquesta fuisset, nec ullis remediis ventriculum roborantibus, aut per inferiora purgantibus sanari potuisset: tandemque ex consilio Dn. D. *Danielis Daniels* Düsburgēsis Clivorum Medici celeberrimi vomitivum accepisset, frustrum corii laridi fumo exsiccati, quod ante duos annos inopinanter, cum difficultate tamen deglutierat maxima cum admiratione adstantium evomuit, & brevi plenissimè

mè convaluit. Utinam ſemper cauſſæ morborum tam facilè debellari poſſent. Hæc ex relatione ipſius Dn. D. *Danielis* amici mei integerrimi habeo.

OBSERVATIO XXXIV.

Ex eſu fungorum ſymptomata graviſſima ſequuta, ubi etiam de lapide Bezoar.

PRinceps quædam magni nominis, cum quadam die in prandio fungos comediſſet, ſub veſperam dolore torminibusque maximis ventris, nec non cardialgia correpta fuit, mox quoque vomitus, & fluxus ventris ſupervenerunt. Primò excrementa, & fungos excrevit, mox quoque mucum, qui inteſtinis adhæret, ſanguinemque dejecit, lipothymiæ frequentes, & virium proſtratio aderant, & ita quidem, ut excrementa involuntariè ſimul, & ſudores frigidi profluerent, intellectus quin etiam, omnesque actiones diminuerentur. Medici etſi ſummam adhiberent diligentiam, morbus tamen medicamenta præcellere, eaque reſpuere videbatur. Totam itaque noctem veluti in agone contrivit. Altera die cùm Princeps (quē peregrè abſentem illicò acciverant) adveniſſet, protinus ad grana quadraginta lapidis Bezoar Orientalis in pollinem redacti ex vino albo propinavit, poſt ſemihoram ſudor calidus, & univerſalis ſupervenit, & intellectus rediit, mox ſomnum quoque repetiit, cujus beneficio vomitus, ſimul & fluxus ſanguinolentus ceſſarunt, & intra paucos dies integram valetudinem recuperavit, multosque annos incolumis ſupervixit, ut egomet teſtis ocularis ſum, cum anno 1610. Principi in graviſſimo morbo per menſes aliquot adeſſem, atque ea, quæ ſcripſi, ex ipſius & uxoris relatione annotarem.

De præſtantia lapidis Bezoar.

Lap. Bezo. cum decoct. ad ℈j. [illegible]

M OB-

OBSERVATIO XXXV.

Ex esu fungorum vomitus vehemens, & descensus intestini in scrotum.

NObilis quidam circa Lausannam *Robert du Gai* Seigneur de la chaux nomine, cum anno 1614. mense Augusto fungos comedisset, vomitu adeò vehementi correptus fuit, ut intestina in dextram vaginam cum impetu detruderentur. Ego tertia die morbi unà cum Dn. D. *Abelo Roscio* Medico Lausannensi celeberrimo in auxilium vocatus, in maximis angustiis ipsum invenimus: Dolor enim vehemens, & vomitus frequens aderant. Adhibito sacculo ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, lenientibus, & discutientibus, intestinum in situm naturalem (non tamen sine maximo labore) tandem reduxi, convaluitque æger.

OBSERVATIO XXXVI.

Ex solò contactu fungorum, quæ symptomata consequuta.

NObiles nonnulli, aliique viri docti, ex quorum numero clarissimi viri Dn. D. *Daniel*, Medicus Dusburgensis Clivorum, & Dn. D. *Knoustius*, Medicus Tremoniensis quoque fuerunt, virgines item, & matronæ nobiles, cùm in Belgio per viridaria, prata, & nemora obâbularent, & unus alterum, alteramve jocosè fungis peteret, domumque reversi essent, labia Dn. D. *Knoustii* eâdem vesperâ, ac interim dum cœnabant, supra modum intumuerunt. Mos autem illi erat, ut continuò ferè barbam digitis tractaret, atq; adornaret, quod cum ea die quoque illotis manibus, ut dici solet, fecisset, & labia digitis sæpissimè attigisset, mirum non est (cum fungi venenosam, & lethiferam in se contineât qualitatem, ut Dioscorides & Galenus testantur) si ita, uti dixi, intimuerint labia. Post cœnam tamen, ac postera die, cum aquam Stapedianam, quam Dn. D. *Daniel* secum ferebat, applicuisset, brevi convaluit.

Hæc

Hæc ex relatione Dom. D. *Daniel Daniels*, qui ocularis testis est, scribo.

Annotatio.

Ex his videre licet, quàm periculosus sit esus fungorum, ac proinde, è culina meritò eos ejiciendos esse. Etiamsi enim nonnulli edules sint, ut *Dioscorides* & *Galenus* concedunt, malignam tamen, & venenosam qualitatem in se continere quoque testantur, & ita quidē, ut selectiores, aut innocentiores, ut *Dioscorides* loquitur, largius sumpti quoque noceant. Reliquos (Galeni verbis utor) verò omnes tutius est, ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum esu interierunt. Et Plinius de fungis scribens, hæc habet verba: Familias nuper interemere, & tota convivia, Anneum serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos, & centuriones. Quæ voluptas, addit *Plinius*, tanta, ancipitis cibi? Mulierem ex esu fungorum in morbum gravissimum incidisse, & ab eo insanam permansisse, refert *Forestus*. Plura qui hujus farinæ exempla videre cupit, videat *Johann. Schenckium* observat. Medic. lib. 7.

Diosc. lib. 4. cap. 83. Galen. de alim. ment lib. 1. & lib. de Euchymia & cacochymia. *Plinius lib. 22. cap. 23.* *In Scolio ad observ. 116. lib. 10.*

OBSERVATIO XXXVII.

Quidam veneno infectus, Antimonio pristinæ sanitati restituitur.

SAbaudus quidam ad lacum Lemmanum habitans, vir robustus, pituitosus, & quadraginta circiter annorum ætatis in convivio quodam splendido unà cum uxore veneno inquinatus fuit. Illa cum paulo post circa undecimam noctis naturæ maximis cum doloribus satisfecisset, ille verò graviter laboraret, quæ circa defunctam erant agenda, amicis commisit: & nave trajecto lacu Lemmano, Lausannam ad me venit, circa horam sextam matutinam, narrans omnia, quæ in præcedenti cœna acciderant. Occurrebat mihi tunc in mentem divini *Hippocratis* dictum, *extremis morbis extrema adhibenda esse remedia*: quapropter cùm venenum adhuc in ventriculo latitare ex doloro, eructationibus, aliisque indiciis probè cognovissem, & propterea insigni, ac vehementi aliquo vomitorio opus esse viderem, protinus ad grana sex

antimonii præparati in substantia (infusum enim ut daretur, violentia morbi non admittebat) cum scrupulis duobus confectionis alkermes, & nonnihil cornu cervi usti & præparati, exhibui. Eadem die cùm multum evomuisset, dolor & incendium ventriculi ex toto ferè remiserunt. Deinde singulis diebus tribus horis ante prandium nonnihil de sequenti electuario sumebat.

Electuariũ. ℞. theriacæ androm.
confectionis alkermes ana ℨ ij
conservæ salviæ
menthæ
corticum citri condit. ana ℥ j
cornu cervi usti & præparati
margarit. præparat. ana ℈ iiij
cum syrupo consf. corticum citri
Fiat electuarium.

Pro potu ordinario, nihil præterquam lacte amygdalino cum saccharo, & nonnihil cornu cervi usto, & præparato utebatur. Sic intra paucos dies plenissimè restitutus fuit, sanusque ad suos rediit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Ex haustu maximo aquæ frigidæ ingens dolor ventriculi cum mentis alienatione sequutus.

DOmesticus quidam nobilissimi, ac strenui viri Dn. *Rudolphi ab* Erlach nobilis Bernensis, vir robustus optimoque corporis habitu præditus, & triginta circiter annorum ætatis, cum Anno 1616. 23. Febr. in ædibus nobilis sui pro more pransus esset, & statim à prandio urbem egrederetur, nec non ex fonte ante portam inferiorem urbis, ore admoto tubulo fontis, maximum haustum avidè bibisset, statim dolor ventriculi exortus est, qui paulatim adeò exacerbatus fuit, ut non nisi summa cum difficultate ad ædes nobilis sui redire posset. Quo cum pervenisset, talis fuit dolor, & cruciatus, ut duo vel tres viri quantumvis fortes ipsum vix retinere possent, ne impetu suo veluti phreneticus spondam disrumperet. Ego cum advocatus essem & *Curatio.* nauseam adesse viderem, statim maximum haustum aquæ tepidæ cum

oleo communi propinavi: paulo post provocato vomitu, cum ter, quatérve evomuisset, dolor aliquomodo cessavit, & qui paulo ante mente captus & furiósus fuerat, paulatim ad se redire, & sapere cœpit, sed quia inquietudines, & dolores adhuc instabant maximæ; post evomitiones sumpto jusculo, & hausto lacte amygdalino, circa decimam noctis nonnihil Nepenthis & confectionis Alkermes cum aqua cinnamomi dissolutis exhibui: quievit satis benè ea nocte. Sequenti die dedi potiunculam purgantem: hinc cum bis tervé evomuisset, & alvus aliquoties subducta esset, deinde quoque infuso vini absinthii, menthæ, cardui benedicti, & similibus, quæ ventriculum roborant, usus fuisset, intra paucos dies plenissimè convaluit.

Quæ autem hujus doloris fuerit caussa præcipua, non facilè mihi perspectum est, cum alioquin aqua illa satis sit salubris, & fons ille præ aliis laudetur.

Utinam adstantes diligentiores fuissent, & materiam quam evomuit, antequam abjicerent, prius, uti jusseram, mihi monstrassent, ex inspectione illius procul dubio certius de vera caussa judicium fieri potuisset.

OBSERVATIO XXXIX.

Ex maximo haustu aquæ vitæ, quæ incommoda, & commoda sequuta.

EX immoderato usu aquæ vitæ homines multos periisse scimus. Idem ante annos aliquod ancillæ meæ ferè accidisse memini. Erat illa viginti circiter annorum ætatis, retentionibus mensium, maximísque obstructionibus viscerum ab aliquot annis obnoxia: vino quoque omnino dedita. Quid fit? quadam die post prandium, cum ampullam aquæ vitæ plenam, quam in hypocausto reliqueram, clam apprehendisset, ad satietatē ita bibit, ut paulo post humi cadens, ad semihoram veluti mortua jaceret. Hujus mali caussa, cum nobis nondum cognita esset, perturbati fuimus omnes; vicini quoque nobiscum soliciti accurrunt, nihil aliud existimantes, quam ipsam jam jam animam reddituram, mox tamen quasi ex sopore expergefacta, cum ex una in alteram partem aliquantum se projecisset, sequuta est eructatio, & vomitus

tam copiosus, ut ferè incredibile sit: præter cibum enim, quem paulò ante in prandio sumserat, etiam multos pravos viscidosque humores evomuit, & per alvum rejecit. Tunc nobis primo ex odore excrementorum caussa hujus tam gravis affectus innotuit. Tota illa nocte veluti in agone permansit. Interim ego refrigerantia, & corroborantia, veluti serum lactis decoctum agrimoniæ, & veronicæ, cum syrupo berberorum (quibus & nonnunquam nonnihil confectionis alkermes admiscui) juscula item castratorum, in quibus acetosa, borrago, buglossa, & similia incocta fuerunt, copiosè propinavi. Tandem convaluit, à cachexia quoque plenissimè restituta fuit. Sic post prandium in commodum cessit, quod procul dubio jejuno, & vacuo ventriculo ipsi exitiosum, lethiferumque fuisset.

OBSERVATIO XL.

De fluxu hepatico, & rejectione substantiæ hepatis, post usum Turpethi mineralis.

ANno 1609. mense Martio, nobilis quidam Freiburgensis Helvetiorum Caspar von Praroman nomine, cum obstructionibus viscerum, difficultate anhelitus, & tussicula aliquandiu laborasset; tandem fluxu hepatico correptus quoque fuit. Ego una cum Dn. D. *Sebastiano Meyero* ejus Reipublicæ Medico ordinario in consilium adhibitus, ipsam substantiam hepatis veluti baculo concussam, & in pultem dissolutam, nec non excrementis copiosè permixtam, per aliquot dies observavimus. Hoc affectu cum perpaucos dies laborasset, ac febris aucta, vires verò imminutæ fuissent, naturæ debitum tandem persolvit.

Fluxus hepaticus.

Caussam autem hujus fluxus fuisse Turbith minerale Dn. D. *Nicolaus Paccotus* Reipublicæ Freiburgensis Helvetiorum Senator prudentissimus, & Medicus ordinarius mihi asseruit anno 1615. 26. Martii, qui & descriptionem tabellarum ex speciebus diaïridis, diatragacanti frig. floribus sulphuris, & Turbith mineralis cum saccharo (quibus æger aliquandiu per intervalla usus fuerat) se vidisse mihi affirmavit. Non abs re itaque monent Chymici, Mercurialia & Antimonialia in affectibus hepatis & pulmonis non temerè exhibenda esse. Genere & virtute nobilissimum Virum Dn. *Benedictum ab* Erlach Reipubl. Bernensis Consiliarium

Mercurialia & antimonialia in affectibus hepatis non temerè adhibenda.

filiarium prudentissimum eodem morbo obiisse, ex relatione clarissimi Viri Dn. D. *Pauli Lentuli* habeo: qui & substantiã hepatis (cũ paulò post obitum nobilis ægri Bernam venissem) mihi visendam obtulit.

OBSERVATIO XLI.
Hydrops potus abstinentia curatus.

ABEL ROSCIUS *Medicus Doct.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Chirurgo præstantissimo* S. P. D.

GRatias ago de tractatu D. *Lentuli*: quid de hac re sentiam, aliàs tibi coràm dicere & differere cupio, placideque de hoc subjecto tecum rationes conferre opto. De me vicissim omnia tibi benevolentiæ studia promitto, atque officia offero. Observationem tuam de hydrope, cum anno præterito accepissem, unam nostram, aut alteram ad te mittere decreveram, nisi obstitisset tanta domus meæ afflictio, pro illo, quem scivisti uxoris meæ gravissimo & diuturno morbo, ac ferè toto prodigioso, ac valdè mirando. Jam cum de novo eam historiam mihi in mentem ex tuis literis redegeris, meas lubenter ad te mitto paucis descriptas, ut tuo desiderio responderem. Libellum tuum de combustionibus nuper editum cum perlegerim, jucundum mihi fuit, non solùm eruditionem tuam, sed & judicii tui quoque candorem perspicere, & quid tum mihi, tum aliis de te persuadere possim, patefacere. Id certissimè asseram, te non solùm in hac civitate, sed in tota Helvetia & Sabaudia citra omnium controversiam primis honoribus in arte Machaonica meritò dignum ac dignissimum haberi. Verùm ut ad rem redeam, laudes tuas mihi nunc haudquaquam proposui decantare, potius tuæ ultimæ epistolæ breviter respondere decrevi.

Nobilis quidam Pædemontanus, cum pater meus piæ memoriæ *Historia.* *Alb. Roscius* praxin Medicam apud Delphinates exerceret, in hydropem illum, qui Ascites vocabatur, incidit, & propterea Medicum Doctorem ad se vocavit. Qui, cum dictum nobilem Ascite jam confirmata laborantem cerneret, & ab omni remediorum genere abhorrentem, eum hoc solo consilio curavit, atque perfectè sanavit. Nimirum ei dixit: Si vis sanari nobilissime Domine, & si perfectè ab hoc ingenti ventris tumore liber evadere, hoc est, si vivere velis, necesse est, ut siti, quã

crucia-

cruciaris, mori deliberes. Hoc, si feceris, brevi tempore spero te sanitati restitutum iri. Hoc audito consilio Nobilis statim sibi ab omni potu imperavit, ita ut per mensem integrum nihil prorsus liquidi hauserit, & sanus evasit.

Bene vale doctissime *Fabrici*, teque à me amari certò tibi persuade. Salutant te charissima conjunx mea, ejusque mater *Marionus* Pharmapæus, cæterique amici. Lausannæ quarto Nonas Sextilis anno Christianæ Epochæ 1607.

Alteram historiam, de evacuatione aquæ in hydropico per umbilicum, cujus meminit clarissimus Dn.D. *Roscius*, in exordio præcedentis epistolæ, lector in 2. centuria observat. 58. videre poterit.

OBSEVATIO XLII.

De infelici successu punctionis umbilici in hydropica.

Sectio abdominis in hydropicis, quo in loco commodius instituatur. Vena umbilicalis aliquando in hydropicis dilatatur.

AD serosos humores hydropicorum evacuandos, *Paulus Aegineta* reliquique Medici sectionem in abdomine paulò infra umbilicum, & quidem in opposita parte visceris affecti factam laudant. Ego etsi sectionem hanc non improbem, attamen evacuationem humoris serosi commodius per punctionem umbilici (præcipuè, si naturâ eò tendente, umbilicus intumuerit, propenderitque) fieri posse, cum *Laurentio* lib. 1. quæst. 16. sentio. Dilatatur enim aliquando vena umbilicalis in hydropicis, ita ut serosi humores, & quicquid præter naturam in ipso hepate continetur, per ipsam quoque effluere possit: uti ex observat. 47. centuriæ. 1. videre licet. Accedunt & observationes raræ virorum doctissimorum, *Antonii Benivenii*, & *Laurentii*. Puellam hydropicam, à Medicis pro deplorata habitam, ex apertione umbilici, spontè facta curatam fuisse Dn. D. *Roscius* Medicus doctissimus, mihique amicissimus observavit. Historiam integram Lector in editione centuriæ 2. observationum mearum Chirurgicarum observatione 58. videre poterit.

Porrò etsi apertio umbilici in hydropicis ad expurgādos serosos humores commodissima sit via, & absque periculo fieri possit, multos quinetiam hoc remedio curatos fuisse, celebriores Medici testentur:

attamen hoc genus remedii non semper prodesse, sequens observatio fidem facit.

Anno 1611. mense Majo, mulier triginta annorũ, ætatis Ascite labo- tans, cui umbilicus ad ovi magnitudinẽ propendebat Dn. *Abelo Roscio* apud Lausannenses Doctori Medico celeberrimo, & mihi adducta fuit. & quia vires utcunque constabant, ac natura viam nobis monstrabat; ut umbilicus pungeretur, deliberatum fuit. Instituta itaque optima victus ratione, purgato item aliquoties corpore, & quæ interna viscera coroborant exhibitis, umbilicum præsente prædicto Medico multisq; aliis scalpello punxi. Aquam, eâ quidem, qua fieri potuit, diligentiâ, paulatim & bis solummodo in die parceque extraximus: Nihilominus tertia post punctionem die vomitus, & cibi fastidium superveniebant, vires diminuebantur, & intra paucos dies animam profudit. *Observat.*

OBSERVATIO. XLIII.

De periculosa dysenteriæ curatione per aquam frigidam.

ANno 1610. mense Junio, quadragenarius quidam vir robustus & œnopola in thermis piperinis in finibus Rhetiæ dysenteriâ, aut potius fluxu hepatico correptus fuit. Multum enim pituitæ & serosi humoris ad instar aquæ, in qua caro recens mactata lota fuit, excrevit, absque tamen difficultate & dolore. Suasit quidam, ut jejuno ventriculo maximum haustum aquæ nivis ebiberet. Ex proximis itaq; montibus sibi nivem adferendam curat, eamque ad Solem exponit, quâ liquefactâ, aquam quæ frigidissima bibit. Eadem die fluxus ventris imminutus fuit, subsequenteq; die planè cessavit. Sed paulò post dolore ac tensione hypochondriorum, præcipuè è hepatis regione correptus fuit. Ego cum eodem anno mense Augusto cum Serenissimo Principe *Janutio Radzivilio*, &c. thermas hasce inviserem, in consilium adhibitus fui. Tum manifestam duritiem tensionemque è regione hepatis inveni. Anhelitus difficultas, dolorq; ventris aderat; appetitus quinetiã cũ omnium artuum lassitudine maxima prostratus erat. Ego semel atque iterum corpus clementer expurgavi, ventrem inunxi, & vinum ex radicib. herbis, florib. &c. aperientib. partesq; nobiles corroborantibus

Fluxus hepaticus.

Dysenteria aqua frigida potu malè curata.

præscripsi, victusq; rationem institui. Hinc meliusculè habere cœpit. Quid verò post meum abitum cum eo factum sit, ignoro.

OBSERVATIO XLIV.

De duobus lapidibus ingentis magnitudinis, in vesica fellis repertis.

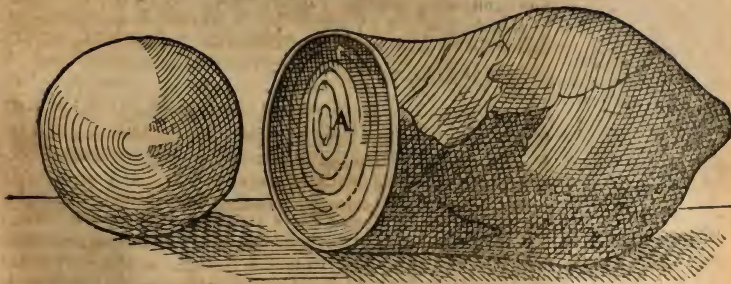
ANno 1612. 11. Februarii Coloniæ à viris clarissimis atque doctissimis, Dn. D. *Johanne Fabricio* & *Henrico Stapedio*, Medicinæ doctoribus longè celeberrimis, lapides duo ingentis magnitudinis mihi exhibiti fuere, quos Dn. *Fabricius* ipsemet ex vesica fellis Comitis cujusdã septuagenarii in Eifflia exsciderat. Unus oblongus, alter ferè rotundus est, pro magnitudine tamen non usque adeò ponderosi sunt. Major enim drachmas quatuordecim, minor verò drachmas quatuor & semis solummodò pendet, quandoquidem spongiosi sunt, & per laminas concreti: sed ab initio multo ponderosiores, neque usque adeò duros fuisse, asserebat Dn. *Fabricius*, quod & etiam nunc in ipsis lapidibus, præcipuè in majori bellè conspicitur. In ipso enim rimæ hinc & inde (ut solent esse in limo, cum à sole exsiccatur) conspiciuntur. Color aliquibus in locis croceus, aliis verò in locis ad nigredinem vergit. Delineationem horum lapidum ad vivum factam dono mihi dedit clarissimus Dn. D. *Stapedius* amicus meus singularis, quam hic subjungere visum est.

Calculi vesica.

Major lapis ex una parte, ubi A. notatur, tantum excavatus est, ut tertiam ferè partem minoris excipere possit, eumque à continua fricatione unius contra alterum ita excavatum fuisse, certum est. Prædictum Comitẽ per totam vitam suam robustum, neque morbis usque adeò obnoxium fuisse (nisi quod aliquando icteritiâ laboraverat) tandemque circa annum septuagesimum ætatis, febre continua, eaque malignâ obiisse referebat Dn. D. *Fabricius*. A multis autem annis, quotiescunque in lecto sese ex una in alteram partem circumvolveret, põdus magnum, molestum, & ex una in alteram partem delabens, è regione hepatis percipere poterat.

Deli-

Delineatio Lapidum.



OBSERVATIO XLV.

De dolore contumaciſſimo, & diuturno ventris, déque ipſius cauſſa poſt mortem reperta.

Civis quidam Aventicenſis *Johannes Caſſellanus* nomine, cum quadam die propter violentum corporis motum in itinere ſupra modum incaluiſſet, & hauſtum frigidæ bibiſſet, febri correptus fuit. Cum autem nullum adhibuiſſet medicum rationalem, varios verò empiricos, & artis imperitas mulierculas, paulatim in cachexiam incidit, ac paulò poſt nauſea quadam continua, & vomitu bilioſo correptus fuit, ita quidem, ut contuò cibum indigeſtum evomeret. Non diu poſt dolor ventris quoque exortus eſt, qui cum de die in diem accreſceret, vomitus paulatim imminutus eſt, tandemq́ue remiſit, aucto tamen & vehementiore facto cruciatu inteſtinorum. Excruciavit ægrum dolor ventris per menſes aliquot, adeoq́ue vehemens fuit, ut dies noctesq́ue ejulare coactus eſſet, & alimenta reſpueret. Hinc vires paulatim mirum in modum proſtratæ fuere. Ego cùm Aventicum ad præſtantiſſi-

Ex hauſtu frigidæ febris.

mum virum Dn. *Samuelem* Vogt/ibidem præfectum prudentiſſimum vocatus eſſem, prædictum virum quoque inviſi, & corroborantia, nec non anodyna nonnulla præſcripſi, ſed abſque ſucceſſu. Ad inſtar ſceleti ferè extenuatus erat, febricula continua aderat, alvumque continuò conſtipatam habebat. Tandem 19. Aprilis cum vitæ ſuæ finem impoſuiſſet, præſente reverendo viro Dn. *Nicolao Vireto* ejus loci verbi divini miniſtro fideliſſimo, & nõnullis aliis cadaver cùm aperuiſſem, hepar ferè totum putrefactum reperi. Fellicula fellis omnino erat vacua, & cholodochus præter modum laxus apertus. Inteſtina & inprimis tenuiòra undique tam flava erant, ac ſi croco infecta fuiſſent. Renes ſimiliter, & præcipuè inferiores apices eodem colore exterius erant tincti: eorum verò parenchyma ita erat lividum, ut principium gangrænæ abſuiſſe argueret.

Hepar totum putrefactum.

Materiam autem quandam bilioſam, inprimis acrem & vellicantem ex hepate graviſſimè affecto per cholodochum amplum, & relaxatum continuò ad inteſtina confluxiſſe, ibique dolorem iſtum graviſſimum excitaſſe, veriſimile eſſe mihi videtur, & color ille flavus teſtis eſt. Et quia facultas expultrix inteſtinorum ex præcedente vomitu partim turbata, partim quoque labefactata fuerat, ſequuta eſt alvi conſtipatio, & doloris vehementia, propter retentam ſcilicet materiam acrem, & vellicantem.

OBSERVATIO XLVI.

De dolore diuturno, & inveterato ventris.

ANno 1611. 4. Decembris, cùm Hildenam parentes & amicos inviſendi gratia profectus eſſem. Medmammenſis quidam in conſilium me vocavit. Is autem dolore graviſſimo, & ferè continuò è regione umbilici laborabat, cibum ſingulis ferè diebus citra moleſtiam ſemel ad minimum evomebat, interim tamen medicamentorum beneficio, etiamſi fortiſſima, nunquam evomere ſe potuiſſe affirmabat. Venter depreſſus erat, & rariſſimè ſponte reſpondebat. Referebat autem (res profectò, quæ admiratione non vacat) porcos ſpacio quinque annorum, à quibus doloribus iſtis excruciatus fuerat, excrementa ſua nunquam guſtare voluiſſe. Porrò etiamſi dolor iſte gravis, & ferè continuus

Nota.

tinuus

tinuus esset, ambulabat tamen, & negotia sua perficiebat, cibum quinetiam cum appetitu sumebat. Præscripsi illi nonnulla, qualis verò tandem fuerit exitus hujus affectus, latet me.

OBSERVATIO XLVII.

Matrona quædam multum pinguedinis per secessum excernit.

MAtrona pia, ac honesta Düsburgi Clivorum habitans, quinquaginta circiter annorum ætatis, per annos aliquot dolore continuo è regione ventriculi vexabatur. Adhibuit remedia quamplurima cum à medicis, tum etiam ab empiricis, aliisque artis imperitis præscripta, & adhibita, sed omnia absque fructu. Tandem in morbum gravem, atque diuturnum incidit, in quo uti & antea remedia, quamvis ex arte præscripta, parum profuerunt, donec quadam die cum torminibus, doloribusque acutissimis totius ventris excruciaretur, ultra libras tres pinguedinis per secessum rejecisset. Postea enim brevi convaluit, & ab omni dolore liberata fuit. Erat autem pinguedo illa alba, purissima, pelliculis inclusa, & in frustula divisa: nihil excrementorum admixtum erat; quapropter fætor nullus aderat: ita etiam ut in multos annos illam sibi reservaverit. Ego cum anno 1612. 6. Augusti clarissimum virum Dn. *Danielem Danielis* medicum longe celeberrimum amicum meum singularem Düsburgi inviserem, nec non Lucullico convivio ab ipso exceptus essem, Matronam hancce ad se vocare jussit. Etiamsi enim Dn. D. *Danieli* casus satis superque cognitus esset, pinguedinem quin etiam ipsemet vidisset, voluit tamen, ut & ego matronam ipsam viderem, & quæ acciderant, ex proprio ipsius ore exciperem, annotarémve. Ab eo porrò tempore morbis se parum obnoxiam fuisse, ipsamet nobis referebat. Ubi verò pinguedo illa generata, retentaque fuerat, aliis dijudicandum relinquo.

Dolor continuus è regione ventriculi.

OBSERVATIO XLVIII.

Dolor Nephriticus quibus remediis sedatus.

Reverendus vir Dn. *Johannes Merula* Paterniacensis Ecclesiæ Pastor fidelissimus, vir pius, & doctus, cum anno sexagesimo tertio ætatis suæ, in diebus canicularibus victus rationem non satis exactè observasset, & quadam die fructus crudos, acetaria item, & vinum aqua frigidissima dilutum in cella vinaria frigida comedisset & bibisset, dolore ventris, & renum correptus fuit. Is adeo gravis erat, ut continuo ferè ejulare coactus esset, & medicamentis verè anodynis, imò & narcoticis vix leniri posset. Vomitus quoque, cibi fastidium, & febris aderant. Ego in consilium adhibitus, alvum enematibus lenitivis, & anodynis subduxi, ventrem & renes oleo amygdalarum dulcium, liliorum alborum, & anethino inunxi, & oleum amygdalarum dulcium per os cum sequenti decocto exhibui bis térve interdiu.

Nephriticus dolor.

Curatio.

℞. radic. Althææ ℥ iiij
sem. Anisi ℥ ij
florum Chamomil.
herb. agrimon. at
veronicæ ana p. j,
liquiritiæ ℥ j

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℔ j ſ. In ℥ iiij hujus decocti dissolve ol.. amygdalar. dulcium sacchari una ℥ j.

Corpus manna, syrupo rosato solutivo composito, rhababaro, agarico & senna dissolutis cum præscripto decocto expurgavi. Tandem cum semicupio ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, relaxantibus, & aperientibus usus fuisset, calculum ejus magnitudinis & figuræ, ut hic depictus est, per ductum urinarium rejecit, postea brevi convaluit, & ultra annos sex supervixit. Tandem anno 1611. 28. Augusti piè placidéque in Christo abdormivit.

Figura

Figura & magnitudo calculi.



OBSERVATIO XLIX.

De infelici successu prædictorum medicamentorum in juvene quodam.

Viro nobili Dn. PAULO LENTULO *Reipublicæ Bernensis Doctori Medico celeberrimo, amico singulari,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

NOn sine admiratione multorum, Vir clarissime, Dominus *Merula* communis & intimus noster amicus ex morbo suo gravissimo convaluit. Calculum, qui magnitudinem ferè nuclei dactyli adæquat, per penem ejecit; inæqualis est, & russi coloris.

Cæterum verisimile esse, quod insignis ille Medicus Dn. D. *Renerus Solinander* piæ memoriæ, olim Illustrissimi Juliacensium, Clivensium, Montesium, &c. Ducis Archiater, fautor meus plurimum honorandus, scriptum reliquit his verbis: *Si res,* inquit, *receptorum multitudine & varietate ageretur, pharmacopola quemvis Medicum facilè vinceret.* Is enim magna ex parte non minus atque artis studiosus novit, quod cuique morbo medicamentum adscribit Medicus. Hæc, inquam, vera esse cùm alias, tum etiam non ita pridem in vicino quodam meo *Josue Flamend* nomine, viro robustissimo, bilioso, & vix vigesimum sextum annum ætatis suæ agente, observavi. Is enim cum paulò post absolutam curationem Dn. *Merulæ*, febre continua, maximoque dolore ventris correptus fuisset, pharmacopœo sese curandum commisit. Is, cum optimum

In præfatione ad lectorem consiliorum suorum.

Ignorantia seplasiarii cujusdam notatur.

Primum & præclarum illum successum medicamentorum Dn. *Merula* cum à T. Excell. tum è me præscriptorum & adhibitorum vidisset, eáque in prædicto ægro adhibuisset, eumque tandem in balneum calidum posuisset; aucta fuit febris, auctus quoque fuit dolor ventris, reliquaque symptomata omnia, tandem delirium quoque supervenit, & ante undecimum extinctus fuit.

Augustinus Tom.1.1. Epist.5. ad Marcellinũ.

Non sufficit itaque medicamentis, quantumvis à Medicis eruditis præscriptis, instructum esse; nisi ab ipsis quoque medicis exhibita applicataque fuerint. Cujus rei exemplum memorabile apud D. *Augustinum* legimus. Magnus ille nostrorum temporum Medicus *Vindicianus*, consultus à quodam, dolori ejus adhiberi jussit, quod in tempore congruere videbatur, adhibitum, sanitas consequuta est. Deinde post annos aliquot, eâdem rursus corporis caussâ commotus, hoc idem ille putavit adhibendum, adhibitum vertit in pejus. Miratus, currit ad Medicum, indicat factum: at ille, ut erat acerrimus, ita respondit: *Ideò malè acceptus es, quia non ego jussi*: ut omnes, qui audissent, parumque hominem nossent, non eum arte medicinali fidere, sed nescio, quâ illicitâ potentiâ putarent. Unde, cum esset, à quibus poterat stupentibus interrogatus, aperuit, quod non intellexerant, videlicet illi ætati jam hoc se non fuisse jussurum. Tantum igitur valet ratione atque artibus non mutatis, quid secundum eas sit, pro temporum varietate mutandum. Non itaque verum est, quod dicitur: Semel rectè factum nullatenus est mutandum: mutata quippe temporis caussâ, quod rectè ante factum fuerat, ita mutari vera ratio plerunque flagitat; ut cum ipsi dicant rectè non fieri, si mutetur, contra veritas clamet, rectè non fieri, nisi mutetur: quia utrumque tunc erit rectum, si erit pro temporum varietate diversum. Hactenus D. *Augustinus*.

Vindiciani dictum.

De eadem re exemplũ. Ophthalmia.

Coloniæ Agrippinæ idem ferè mihi contigit. Quidam ex domesticis Dn. *Gualteri del Prato* piæ memoriæ, Viri virtute & pietate ornatissimi & Compatris mei observandissimi, cum ophthalmia laboraret, ac ego advocatus essem, purgato corpore, & incisâ venâ, collyrium quoque oculis instillavi & applicui, quo brevi curatus fuit æger. Post dies aliquot, cum materfamilias Dn. *Lucretia del Prato* Matrona pietate & singulari virtute verè nobilis (quam honoris & reverentiæ caussa hîc nomino) eodem affectu correpta fuisset, & suasu præcedentis ægri de collyrio, quod ipsi restabat, applicuisset, dolor auctus est, aucta quoque inflammatio. Postera die cum me advocandum jussisset, quale, quæso

quæso, mi compater, ajebat, domestico meo præscripsisti medicamentum, quod ipsi tam salutiferum, mihi verò adversissimum fuit? Respondi ipsi: Salutiferum fuit, quia ego ipsemet id exhibui: Tibi adversissimum, quia me inscio tu ipsamet id applicuisti. Ut igitur videas, quantum manus Medici possit præstare, en protinus idem collyrium præparabo, tibiq; applicabo. Id cũ fecissem, corpusque levi aliquo medicamento expurgassem, brevi non sine admiratione curata fuit. Hic autem Vir clarissime, perpendendum est, collyrium ex lacte muliebri, cum aqua rosacea & plantaginis mixto confectum fuisse: quapropter ratione lactis acidum factum collyrium acrimoniam contraxerat, doloremque excitaverat. Collyria itaque, quæ lac recipiunt singulis ferè diebus renovanda sunt, ut alibi juniores Chirurgos monui.

Collyrium.

Cautio in applicandis collyriis ex lacte confectis.

Utinam itaque, Vir clarissime, seplasiarii, dum Medicorum præscripta medicamenta in proprium usum atque commodum convertunt, morbos diligenter inter se distinguerent, caussas, ætatem, habitum corporis, tempus anni & hujusmodi, de quibus monet Galenus, observarent. Dn. *Merula* n. corpore obesus & pituitosus erat, *Flamingius* verò macilentus & biliosus: Dn. *Merula* sexagesimum tertium annum ætatis suæ agebat, *Flamingius* verò vigesimum septimum nondũ attigerat. Dolor Dn. *Merulæ* ex cruditatibus & calculo renum, quem natura expellere conabatur, & proinde balneum, relaxando vias urinarias mirum in modum ipsi profuit: Dolor verò *Flamingii* ex inflammatione hepatis, & copiosa effusione humoris biliosi ad intestina originem traxerat. Quapropter cum hepar inprimis, omniaque interiora in balneo concalefacta, exsiccataque essent, mirum non est, febrem reliquaque symptomata protinus aucta fuisse. Sed eousque ars medica pervenit, ut etiam imperiti, & hujusmodi homines, qui (ut Plinius scribit) experimenta ducunt per mortuos, de corio humano ludere, aliosque, qui vitam ferè integram in studiis, & praxi medica consumpserunt, quantum quidem possunt opprimere atque reprimere non vereantur. Interim ego quantum Deus virium dabit, ut clavum rectum teneam, omnes nervos intendam: Te hactenus idem fecisse, & in posterum facturum esse certò scio. Plura ad Te scribam, cum quas avidè exspecto, tuas accepero. Vale,

Optima etiam remedia nonnisi cum judicio adhibenda.

Paterniaci Aventicorum.

OBSERVATIO L.

De ingenti calculo, & aliis nonnullis observatione dignis in cadavere repertis.

Viro præstantissimo Dn., GUILHELMO FABRICIO *Hildano Chirurgo peritissimo*, PETRUS BLANDINUS *Med. D.* S. P. D.

ET ipsum te nuper vidisse, suave mihi fuit, & jã te per literas alloqui jncundissimum. Amplissime & clarissime *Fabrici*, artis Machaoniæ decus, nec citius Lausanna domicilium reversus, quin manum calamo admoverim, & tuæ morem gererem voluntati, promissaque adimplerem. Quare brevibus jam accipe summam observationis illius miræ, cujus à me apud te habita fuit mentio, ad stupendam calculi in vesica fellea reperti historiam tuam.

Observat. Juvenis cujusdam annos 25. nati, artis dulciarii, cum fato debita persolvisset, ultimo Decembris proximè effluxi anni, post diutinam, eámque valde molestam illius, quod præ se gerebat corpusculi conflictationem, ex Dyspnæa, Marasmo, & vesicæ calculo cadaver, ex jussu affinium dissecari per Chirurgum curavimus: quo in multa supra naturæ modum admirabilem conspeximus. Primò thoracis in cavitate sinister pulmonis lobus succingenti membranæ unà cum dextro ita tenaciter adhærebat, ut ad medias putrefactus, & summ â puris qantitate, copiáve refertus, sicut & dexter ejusdem lividus planè & ponderosus, vix & summa cum δυσχολίᾳ avelli possint. Duplo majorem solito substantiæ molem cor nactum erat: media quin imò in sua substantia, alba glandula, digiti pollicis magnitudinem excedente, vitiatũ. Quod verò mirum visu, ita extenuatum, & in se contractum præ cibi ἀποσιτίᾳ ventriculum conspeximus, ut cyathi unius haud admittere possit mẽsuram: is verò mera bile porracea, cum pituita juncta; & parietibus vẽtriculi tenacissimè adhærente planè refertus erat, ut cavitas adimpleretur. Ulterius erat hepar exangue, & retorridum, debitam quantitatem excedens, cui intestinum colon firmiter annectebatur per ligamenta quædam, sicut & reliqua intestina peritonæo. Ad corruptionem renem dextrum planè vergere dixisses, ita ex livido albicabat, &

In cadavere dissecto, quæ inventa.

carnis

carnis mollioris erat, ut ex attrectatione in frusta abiret, plus justo naturalem magnitudinem superabat, arenulis, iisque tenuibus, sicut & sero multo refertus erat. Peram, aut sacculum arte fabrefactum sinistrum renem judicasses, hujus enim situs, & figura volebant, sed ob ureteres inde oriundos, & vesicæ implantatos, ob valvulas in interna cavitate magnopere dilatatas, & naturales quodammodò referentes, ob copiam seri ibi contentam (possum enim, & absque veritatis fuco asserere, ultra mensuram Genevensem cum dimidia, ichoris adfuisse hoc est, ad uncias quadraginta sex, aut quinquaginta ad minimum) renem stabiliisses. Ultimo tandem, & cujus caussa hæc scribo, in vesica urinaria repertus fuit calculus immensæ magnitudinis, cujus moles in extractione circiter pondus novem unciarum æquabat, jam cum per quatuor menses exaruerit uncias sex adimplet. Huic & affinem annecto. Superiori anno 1614. sub finem mensis Januarii, in dissectione cadaveris civis honesti, nomine *Jean Lepreux* bibliopolæ in vesica urinaria, quæ in duas bursas velut distincta videbatur, in utraque cysti reperti fuere sex lapilli, nucis gallæ omnes magnitudinem æquantes. Plura possem his annectere, sed ne epistolii fines propositos egrediar, hoc unum, & obnixe rogo, quid sentias de tanta renis dilatatione, scribas. Vale vir amplissime, & cujus fama celebre Podalyri nomen superat, & ut bene cœpisti, me amare perge, & quæ à me scripta, de meliori nota suscipe. Datum Genevæ 27. Aprilis Anno redempti orbis 1615. *Observatio alia.*

Magnitudo & figura calculi.



OBSERVATIO LI.

De calculo ingentis magnitudinis ex vesica hominis extracto.

Viro clarissimo, atque doctissimo Dn PETRO BLANDINO, *apud Genevensis Doctri Medico celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LIteræ tuæ vir clarissime, ante paucos dies mihi traditæ, tam gratæ, quam quæ gratissimæ mihi fuêre, admiranda enim quam plurima &

& annotetione digna continent. Et profectò mirum est quomodo æger iste tot, tamque gravissimis morbis confectus, tam diu subsistere, superstesque manere potuerit.

Pectus serosi humoris plenum, & sinistram partem pulmonis, pleuræ, & costis, mediante callo firmissimè adnatam fuisse, in quinquagenario obstructionibus maximis viscerum laborante observavi. *Vide observat. 43. Cent. 1.*

Substantiam cordis magnitudinem naturalem duplo excedentem, vix unquam observatam esse arbitror. Extenuatam verò, & exanguem illā in dissectionib. aliquādo vidi. Quidā diuturno morbo cum extinctus esset, nullam prorsus in eo portionem cordis, sed ejus tantum tunicam repertam fuisse, testatur *Telesius* Rerum naturalium lib. 5. c. 28. *In cadavere diuturno morbo extincto nullum cor repertum.*

In pericordio plus quam libræ quatuor saniosi sanguinis, & materiæ purulentæ in viro isto, de quo antea mentionem habui, repertæ fuerunt. *Vide observat Joh. Schenckii lib. 2. de corde.*

Ventriculum hoc modo, ut tu scribis contractum fuisse, rarissimum est, præcipue in calculosis, qui ut plurimum continuo sitibundi sunt, multumque potus ingurgitant, ex quo ventriculus labafactatus, & relaxatus, potius dilatatur, quam ut retrahi possit.

Renem sinistrum in formam peræ aut sacculi dilatatum fuisse admiratione non vacat. Id tamen ratione calculi, qui procul dubio valvulæ ut ureteris sinistri adjacebat, aut quod magis rationi consentaneum est, adnatus erat viamque urinæ obstruebat, accidisse arbitror. Ad renem enim, & ureterem cum urina continuò defflueret, nec ulterius progredi posset, paulatim & substantia renis, & ipsius membrana unà cum uretere in formam sacculi, aut peræ extensa, atque dilatata fuerunt. Si enim nonnunquam in hydrocephalis, non solum in ipsa substantia cerebri unà cum membranis, verumetiam cranium ipsum mirum in modum (uti tu ipsemet in musæo meo vidisti) extenditur, dilataturque, quanto, quæso, magis id in rene fieri potuisse putas? Mirandam formam renum in cadavere juvenis cujusdam, *Andreæ Helm* Weissenfeldensis, à clarissimo Philosopho, & Medico Dn. Leonhardo Doldio, Norinbergensis reipublicæ D. Medico ordinario repertam fuisse, testatur Dn. D. *Bauhinus* ad finem theatri sui anatomici. *Caussa tantæ renis dilatationis.*

Calculos ingentis magnitudinis ante menses aliquot mihi ostendit Dn. *Daniel Episcopus* Bernensis Lithotomus excellens, quos ipse diversis temporibus ex calculosis extraxerat. At ego calculum, qui magnitudinem ovi gallinacei multum excedit, ex vesica nobilis matronæ ex- *Vide observat 68. Cent. 1.*

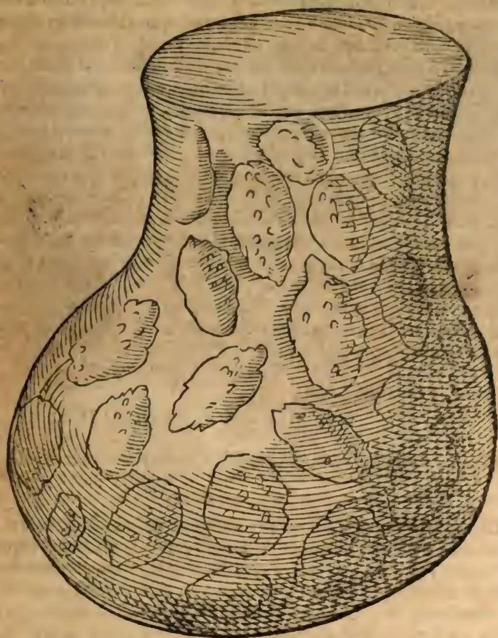
traxi Anno 1598. 28. Julii, quæ & ad annum 1611. uſque ſupervixit.

De calculo monſtroſæ magnitudinis.

Anno 1602. prima Novembris *Andream Vitellium*, oculiſtam, & lithotomum intrepidum, mihique olim cognitum, Hattingiæ in comitatu Marchiæ calculum monſtroſè magnitudinis, cineritii coloris, inæqualem, ac ſi ex multis lapidibus compactus fuiſſet, & ad uncias viginti duas pendentem, ex veſica juvenis cujuſdam viginti annorum ætatis *Johann Groten* nomine, extraxiſſe, Magiſter *Eberhardus Stelincks*, ejuſdem oppidi chirurgus, vir probus & fide dignus (in cujus præſentia *Vitellius* calculum iſtum extraxerat) anno 1612. cum Hildena Hattingiam profectus eſſem, præſentibus multis aliis, hujus operationis teſtibus fideliſſimis, mihi retulit. Sed in ipſa operatione, quæ & longa, & laborioſa, inprimis verò doloroſa fuerat, æger animam Deo reddidit. Delineationem hujus calculi, quam idem Dn. *Eberhardus Stelincks* mihi communicavit, hic quoque annectere placuit: tu, quæſo, omnia æqui boniqué conſule. Filium meum, ut commendatum habeas, obnixè rogo, quo te duce & authore diſſectionibus anathomicis, quæ apud vos frequentes ſunt, nec non conſultationibus chirurgicis, aliquando intereſſe poſſit. Mitto ad te tertiam Centuriam obſervationum mearum, excipe illam, quæſo, ſerena fronte. Vale vir clariſſime, & feliciter vive diu. Raptim Lauſannæ 5. Maji 1615.

Figu-

Figura & magnitudo calculi.



Ad eundem virum Doctissimum Dn. Petrum Plandinum *Postscriptum.*

Obsignata jam, quam ad te dedi, epistola, vir clarissime, literas à viro clariss-

De infelicissimo successu croci metallorū.

clarissimo Dn. *Georgio Fabro* castri Imperialis Fridbergensis D. Medico ordinario, amico meo singulari accepi. Continent illæ de infelicissimo successu Croci metallorum exemplum singulare, Puellæ enim quinque annorum cum à Paracelsista exhibitus esset, paulo post Symptomatibus gravissimis correpta fuit; Vomitu nimirum vehementissimo, cum alvi dejectione, & concussionibus fortissimis totius corporis, tandemque mors quoque sequuta est. Aperto cadavere inter cætera, de quibus aliàs, ventriculus quoque adeò angustus, & in se contractus, ut magnitudinem ovi vix excederet, repertus fuit. Hepar veluti si in aqua ferventissima maceratum fuisset, induratum, & vesicula fellea præter modum tumida, sanguine citrino repleta erat. Intestina à croco isto (qui in ventriculo ita contracto, adhuc latitabat) tincta & infecta fuerunt. Vide quam sit periculosum Chymica medicamenta tractare. Rescribe quæso cujus coloris fuerit calculus, item an æqualis, & politus, an verò inæqualis. Longitudo renis, pro ut ex delineatione quam misisti collgio, pollices geometricos octo cum dimidio, latitudo verò quinque cum dimidio continet. Hæc meo quidem judicio observationi addenda essent, omnia tamen tuo arbitrio relinquo. Iterum vale. Raptim Lausannæ 7. Maij 165.

collegio

Tibi addictissimus

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS.

Viro præstantissimo Dn. Guilhelmo Fabricio Petrus Blandinus. *S. D.*

Literas tuas, vir præclare. quam primum accepi, exosculatus sum, & animum, qui impulit ad scribendum: quid enim ille nisi benevolentia mei æstuat? qui raptim exaratis, tam doctè & luculenter responderit. quas dico literas fronte læta iterum accepi, & maximè ob elucens in iis studium tuum & ardorem in res ob extremam admirationem scitu dignissimas. Percutit sanè ejusmodi serosi humoris quantitas in pectore contenta, sicut & fidem veluti perfodit, & ea sanguinis saniosi in pericardio. Ultra naturæ modum molem cordis auctam admiratione dignum ducis, nec hactenus observatum arbitraris. Sed, quæso, mirari desine, nec tibi quot modis in partium corporis nostri formatione, ludat natura, ignotum. Dein in corpore tot tantisque morbis obsesso, nulla

nulla pars sana (generaliter sanitatis nomine accepto) præter ipsum cor, reperta fuit, quod tum insita virtute, tum substantiæ magnitudine tam diros insultus perferre potuit, hisce & correspondebant ea, quæ animi pathemata dicuntur.

Cordis attenuati ex *Telesio* ad tunicam usque exemplum prodis, sed quid de abscessu nuper in corde viso ab excellentissimo *Paulo Offredo*, à quo tanquam amico, & verè amici nomine digno, plenius accipere poteris, judicabis. In calculosis ventriculum ita rarò adstringi verè assentias, sed hîc ob subitam potus è ventriculo eductionem ab humidi defectu in reliquis corporis partibus, ob hepatis retorridam substantiam, nec alienum ventriculum adstringi. *Abscessus in corde.*

Apprimè satis facit tua de tanta renis dilatatione arguta ratio, nec vivo carens, & privato exemplo. Jam epistolæ tuæ respondens, & quæstiuncu'am, quam proponis libare conabor, sed breviter, & cum *Homero* ἀπτεροχάδην. Quid enim hic vela pandam? Quæris cujus coloris fuerit calculus? item, an æqualis & politus? Fuit hic cineritii coloris, prout semper vesi. ç calculus observatur, inæqualis, in apicem vergens: ad fundum enim vesicæ rotundus veluti erat, tunc ad collum vergens declivior, & multò acuminatior: nullibi sanè erat æqualis, sed planè scabrosus. Geometricam tuam renis diagraphin mirum in modum approbo. *Vesica calculus cujus fit coloris.*

In Ecstasin rapuit me veluti calculi à te visi tanta, tamque monstrosa magnitudo. Quin imò & de croci metallici infelici successu à te scriptum epistolium mirum in modum me movit. Adderem ad hanc rem de metallorum per chymiam præparatorum exhibitione multa, ni & epistolium limites transcenderet, & tabellarius urgeret. Verùm de his plenius alias. Cæterum quas possum animo concipere gratias ago, pro tam honesta Centuriæ exhibitione, & tui erga me synceri, & nivei animi demonstratione, polliceorque, me in omnibus tuis mandatis de filio tuo perhonesto ne latum unguem discessurum. Vale, & diu incolumis Deo benedicente vive: tuam honestissimam consortem meo nomine saluta. Datum Genevæ 12. Maji Anno 1615.

OBSERVATIO LII.

Ex potu vini recentis, ac nondum defæcati, retentio urinæ cum maximis doloribus sequuta.

Lib. de euchymia & cacochymia. *Musti vires.*

MUlta variaque morborum genera ex musto ac vino recenti oriri, testantur Medici. Mustum enim (Galeni verbis utor) licet coquatur ægrè, crassumque succum, & inflationes gignat, alvum tamen subducit: id, quod si interdum efficere nequeat, mirum in modum nocet. *Hactenus Galenus.* Hujus quoque sententiæ est author Scholæ Salernitanæ, & omnes probati Medici. Dysenteriam inducere mustum ac vinum recens, *Forestus* lib. 22. observat. 31. affirmat. Ego idem in viro robustissimo accidisse memini, uti fusius in libro meo de Dysenteria declaratur. Mustum præterea, & vinum novum propter admixtionem crassarum partium, oppilationes viscerum, hepatis, splenis, & venarum Mesaraicarum inducere, & urinam supprimere atque retinere, sæpissimè observatum est. Qua de re lector historiam admiratione dignam in 2. centur. observationum mearum Chirurgicarum videre poterit. *Observat.* Hoc verò anno 1610. mense Octobri simile quid accidit: Quidam enim Vir genere, virtute ac doctrina verè Nobilis, cum præter consuetudinem suam post prandium, & in cœna vinum novum aliquomodo lautè bibisset, eadem nocte suppressione urinæ correptus fuit. Dolor adeò erat magnus, ut ventrem in partes dilacerari atque disrumpi putaret: Aderat & vomitus, inquietudinesque maximæ. Ego in consilium adhibitus, statim sequens Enema præscripsi.

Enema.

℞. radic. Althææ ℥ j.
herb. malv.
violar.
Mercurialis
fol. Althææ
flor. chamomel.
meliloti
sambuci ana M. j.
sem. anisi
fœniculi
petroselini ana ℥ j.

lini

lini
fœnugræci ana ℥ vj.

Coquantur in aqua ad consumtionem tertiæ partis. In ℔ j. colaturæ dissolve vitellos ovorum num. 2. mellis Mercurialis ℥ ij. olei anethi & chamomelini ana ℥ j. ß. salis ℥ j. Misce & fiat clyster.

Interim dum expectabatur operatio Enematis, imum ventris, perinæum, membrum virile, atque os sactum sequenti lenimento inunximus:

℞. Unguent. dialthææ ℥ ij. *Linimentũ.*
ol. liliorum alborum
lumbricorum &
scorpionum ana ℥ j.

Misce fiatque linimentum. Rejecto clystere, urina effluere incepit, & postquam sequens balneum ingressus esset, dolor sedatus est, & urina liberè effluxit.

℞. rad. Althææ *Balneum.*
lilior. albor. an ℥ iiij.
fol. Althææ
malvæ crispæ
violarum
Mercurialis
flor. chamomillæ
meliloti
sambuci ana M. iiij.
sem. anisi
fœniculi
carvi
petroselini
anethi
fœnigræci ana ℥ ij.
sem. lini ℥ iiij.

Incidãtur, quæ incidenda, & contundantur pro semicupio. His adhibitis remediis plenisimè restitutus fuit. Libenter ipsũ purgassem, & quę obstructiones reserunt, & vias urinarias expurgant, exhibuissem, sed occupationes ipsius maximæ, quibus tunc temporis occupatus erat Nobilis iste, id non permiserunt.

Videmus itaque quantum in periculum & vitę discrimen ægros adducant,

Mustum dysentericis non concedendum. ducant, qui dysentericis tempore vindemiarum mustum, tanquam præstantissimum medicamentum non solùm concedunt, sed etiam copiosè præscribunt.

OBSERVATIO XLIII.

De corpore quodam membranoso ex vesica excreto.

Ad virum clarissimum atq; doctiss. Dn. JOHANNEM CRAFFTIUM *apud Neocomenses Doctorem Medicum ordinarium atq; celeberrimum, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

ANte mensem Basileâ redii, vir clarissime, ubi per sex integros menses continuò ferè apud serenissimum Principem *Janutium Radzivillium*, &c. detentus fui. Post reditum meum quartanâ periculosâ correptus fui. Periculosâ, inquam, ab initio enim continua fuit. Multis variisque medicamentis usus sum, quibus Deus ita benedixit, ut nunc omnino ferè remiserit febris, &, si Deo ita visum fuerit, pristinam valetudinem brevi me recuperare posse sperem. Hac æstate varia occurrerunt symptomata, quorum unum aut alterum Tuæ Excell. communicare non gravabor.

Observat. Calculi duo ex vesica extracti. Superiori mense Majo die 14. calculos duos rubri coloris, quorum alter drachmas tredecim, alter unam cum semisse pendet ex vesica Generosi Viri Dn. *Zacharia Geitzcoffieri* à Gailenbach Dn. in Haunsheim &c. extraximus, operationem & curationem feliciter successisse, ut Generoso Viro Dn. Baroni in Gorsier significare non graveris, vehementer rogo. Ipsius enim Generos. hac de re solicitam esse scio.

Observatio de retentione urinæ. Nobilem nec obscuri nominis Virum Basileæ, unà cum clarissimis Viris Dn. Dn. D. *Felice Platero*, & D. *Casparo Bauhino* invisi. Laborabat ille retentione urinæ, quæ ipsum per intervalla, & quidem sæpissimè mirum in modum excruciabat. Retentionem autem hanc non ex calculo, sed ex scirrhoso quodam corpore vesicæ adnato originem habere, verisimile est. Sed, quod notandum, in vesicam hujus viri catetherem exilem, ut vulgò utimur, immittere non potui, ut & ante me Lythotomus

thotomus quidã exili suo catethere ad vesicam pervenire non potuerat. Catethere verò, qui crassitiem pennæ cygni adæquat facilimè in vesicam ipsam perveni. Ante triennium similem casum in octogenario observavi, ut in 2. cent. observat. 65. videbis.

Occurrit & hac æstate matrona gravida Paterniacensis. *Isabeth Rouge* nomine & uxor nobilis Viri Dn. *Daniel Crotte*, quæ maximis doloribus è regione vesicæ laborabat. Urinam guttatim, & continuò tanto cum labore & cruciatu, ac si fœtus edendus fuisset, reddebat. Verùm conjunx mea, quæ me absente illam curandam susceperat, quum veram caussam tantorum dolorum scire explorareque vellet, & digitum munctum oleo amygdalarum dulcium in collum matricis immisisset, duritiemque maximam in ipsa vesica observasset, curationem sic instituit. Primò corpus aliquoties syrupo rosato solutivo cõposito cũ rhabarbaro agarico & sena expurgavit: Enemata emolliẽtia, anodyna & flatus discutiẽtia infudit, ventrẽ, regionẽ vesicæ, imò & ipsũ collũ vesicæ, & uteri oleo liliorũ alb. amygdal. dulc. & anethino inunxit, sacculũ quinetiam ex radicibus, herbis, floribus, & seminibus emollientibus, anodynis, & flatus discutientibus in aqua coctum, calidè applicuit. Satis expurgato corpore per dies aliquot medicamentum urinas insigniter ducens sumpsit; hinc facultas expultrix vesicæ ita irritata fuit, ut quadam die unà cum urina corpus membranosum ad pingui magnitudinem, molle tamen & lubricum excerneret. Et postquam per dies aliquot urinas turbulentas, imò & purulentas reddidisset, & optimam victus rationem observasset, plenissimè convaluit, & nunc partui proxima est.

Observatio de corpore membranoso in vesica reperto.

Curatio.

Prædictum autem corpus membranosum in maximas & tenuissimas membranas extendi potuit. Mater hujus matronæ, cum ante annos quatuor difficultate urinandi diu laborasset, multisque medicamentis ex consilio meo usa fuisset, calculum, qui magnitudinem olivæ adæquat, rejecit.

Anno 1605. simile quid Friburgi Helvetiorum mihi videre contigit. Matrona quædam honesta Friburgensis, *Adami Kunnemanni* uxor, postquam in difficili partu multa variaque sumpsisset medicamenta, ac tandem fœtum mortuum enixa fuisset, dolore acutissimo è regione vesicæ correpta fuit, & urinam guttatim reddidit. Ego bimestri à partu vocatus, ipsam graviter laborãtem, & urinam per collum uteri effluentem, offendi. Illum cum inspexissem, beneficio speculi matricis, ulcus

Observat.

in ipso vesicæ fundo, & ad collum uteri penetrans reperi: sed (quod notandum) per ulcus hoc infinitos lapillos contusi pumicis instar & filamentis atque membranis colligatos ac involutos extraxi: quorum nonnullos inter rara mea reservo, in quibus etiam nunc membranæ istæ apparent. Plenissimè convaluit matrona hæc, & ad annum 1609. usque supervixit. Ulcus quinetiam in ipso collo vesicæ existens, consolidatum fuit, uti fusiùs in 3. cent. observat. videbis.

Ante dies aliquot Neocomensis quidam mihi retulit, ex rupto abdomine cujusdam viri, *Roberti* nomine apud vos in pago l'Ocle, vermem monstrosum prorepsisse T. Excell. ut hujus rei veritatem expiscari, mihiq; communicare non gravetur, vehementer rogo. Vale Vir clarissime cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & uxor mea salutamus. Dabam 22. Octob. 1610.

OBSERVATIO LIV.

De periculosa carunculæ curatione.

Carunculæ in ductu urinario, difficilè curantur.

DUctum urinarium exquisitissimo sensu præditum esse, nullus Anathomicorum & Chirurgiæ practicorum non novit. Inde evenit, ut carunculæ in ipso progenitæ difficulter sanentur; cum morbus acria, & aliquomodo erodentia medicamenta desideret, at locus affectus nihil tale sine maximo discrimine ægri admittit, præcipuè in delicatulis, ut sequens historia fidem facit.

Observatio de caruncula.

Nobili cuidam Parisiensi caruncula ex Gonorrhæa virulenta contracta laboranti, cum Chirurgus medicamentum acre Siphone in ductum urinarium infudisset, protinus dolor ingens exortus est: sequuta deinde inflammatio & febris, urinaque planè suppressa fuit, & intra paucos dies maximo cum cruciatu vivere desiit.

Historiam hancce mihi communicavit Vir nobilis ac strenuus Dn. *Noël Louis* Dn. in Denant, qui hæc omnia suis se vidisse oculis affirmavit. Ex quibus perspicuum fit, Capitellum Vigonis ejusdemque trochiscos de minio (recipiunt enim Arsenicum) non tutò carunculis istis applicari posse.

Admonitio ad Tyrones.

O B-

OBSERVATIO LV.

Matrona gravida variolis laborans infantem variolis affectum peperit.

Viro Amplissimo atque Doctissimo Dn. GEORGIO HORSTIO *Philosopho & Medico summo, nec non Illustrissimi Principis ac Dn. Dn.* LUDOVICI *Landgravii Hassiæ Archiatro, & in inclyta Academia Giessena Hassorum Medicinæ Professori longè celeberrimo, amico singulari,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

DE ærumnoso statu rerum domesticarum mearum Vir amplissime fautor & amice plurimum honorande, ante hac ad te scripsi, quare superfluum esset, nunc iterum refricare vulnus. Pestis nondum omnino hic cessavit; etiamsi huc usque aspera satis fuerit hyems: quaprotet verendum est ne circa ver iterum ingravescat. Deus misereatur nostri.

Cæterum ante annum de pueris quibusdam epilepticis ad te scripsi, & quæstionem movi, nimirum ***an etiam morbi ex forti imaginatione prægnantis fœtui imprimi possint?*** responsum verò ad literas illas etiam nunc avidè expecto. Nunc simile ferè quid occurrit, quod tecum communicare visum est.

Honesta quædam ac pia Matrona in oppido Fontenoy in Lotharingia *Baruc Chardini* uxor, cum primo utero gestaret, & constitutum tempus pariendi ferè attigisset, unà cum marito suo uno eodemque tempore variolis correpta fuit, & quidem tam graviter, ut maritus mortem obiret. Matrona in ipso vigore morbi, cum corpore & mente simul, & quidem gravissimè laboraret (corpore ratione morbi, mente verò propter obitum mariti sui) infantem peperit vivum quidem, sed variolis ita infectum & contaminatum, ut ipsa facies quoque undique pustulis scateret. Vixit nihilominus ad octavum usque diem. Hæc ex relatione piæ, atque honestæ matronæ *Catharinæ Masel*, viduæ Dn. *Miloti*, quæ hic apud nos vivit, quæque ipsamet testis est ocularis, habeo. Cæterùm summoperè ex te intelligere cupio, quæ nam variolarum *Observat.*

fœtus

fœtus veriſſima cauſſa fuerit: Imaginatio matris, an verò ſanguis maternus? Hæc feſtinante calamo ad te ſcribo. Lauſannæ ultima Decembris 1613.

OBSERVATIO LVI.

Prægnans Morbillis laborans, infantem per totum corpus morbillis contaminatum peperit,

HOneſta, & pia quædam matrona, & Reipub. Bernenſis ſenatoris uxor, cum dimidiam partem noni menſis imprægnationis ferè attigiſſet, febre acuta & quidem maligna correpta fuit: morbilli quinetiam mox per totum corpus eruperunt.

Quarta die morbi prægnantium doloribus correpta, puellum per totum corpus morbillis contaminatum peperit. Porrò etſi cum mater tum etiam ipſe infans per dies aliquot graviſſimè laborarent, ambo tamen convaluerunt, inprimis mater: puer enim etiamnunc cerebrum humidiſſimum habet, & catarrhis obnoxius eſt. Quod præcipue inde accidiſſe veriſimile eſt, quod obſtetrix, & adſtantes mulierculæ (quemadmodum mater mihi retulit) infantulum aqua tepida ſtatim poſt partum abluerunt. Aqua enim cum ſit potentia frigida, materiam morbillorum verſus interiora, non ſine maximo damno repulit. *Quodcunque enim atteſtante* Hippocrate, *corporis malum ab exterioribus, & ignobilioribus partibus, verti ad interiora, ut ad partes principes, periculoſum eſt, & aliquando mortem adfert.* Humor enim morbificus ad partes principes propellitur. Id autem balneum aquæ calida, in tenello iſto, & recenter nato puerulo facilè efficere potuit. Hinc videre licet, quam perniciofum ſit, infantulos, recenter natos, aqua quamvis tepida, abluere.

Aqua tepida infantes recens nati non ſunt abluendi. Lib. 6. aphor. 25.

Cæterum cum puer catarrhis, uti dixi, à juventute eſſet obnoxius, & circa ſeptimum annũ ætatis eum viſum dextri oculi planè amiſiſſe parentes percepiſſent, ac ego in conſilium adhibitus fuiſſem, nervum opticum ejus oculi, craſſis, & lentis humoribus obſtructum eſſe, ſtatim cognovi, quandoquidẽ oculi malè affecti pupilla ab altera non differebat, etiamſi ea nihil diſcernere poſſet æger. Aliquoties purgato corpore, & per intervalla applicatis cucurbitulis 14. Januarii 1615. nuchæ ſedaceum quoque applicui, idque in eum finem, non ſolum ut materiam

riam circa nervum opticum collectam, ad nucham revocarem, verumetiam, ut visus alterius oculi conservaretur.

OBSERVATIO LVII.

De admirabili admodum situ fœtus in utero, ipsiúsque uteri ruptione.

Viro clarissimo ac doctissimo Dn. CLAUDIO DEODATO, *reverendissimi ac illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario, atque celeberrimo, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

ULtimæ tuæ ante dies quindecim, penultimæ verò, in quibus de admirabili admodum, & horrifica mania agis, vigesimo quarto Julii, vir amplissime, & amice æternùm observande, traditæ mihi fuerunt. Ab eo tempore nihil literarum tuarum accepi, propter aurigarum, quibus tu commisisti literas, negligentiam. Ut itaque in posterum securè ad me pervenire possint, suadeo, ut illas Biennam ad Dn. *Emanuëlem Ursisium* Medicum posthac mittas. Hactenus in tractatu meo de gangræna occupatus fui, illi nunc postremam manum admovi, observationibus auxi, & figuris novis illustravi. Exemplar Oppenhemium misi, ubi nisi in via deperditum fuerit, forsan futuris nundinis prodibit. Nunc quartam centuriam observationum iterum præ manibus habeo, paulatímque in ipsa progredior. Quod si observationem tuam de leproso communicare tibi libuerit, gratum mihi fuerit, libentérque ipsam centuriæ isti inseram: uti quoque illa, quæ circa reverendam, & nobilissimam Canonissam Mazonopolitanam in posterum tibi observare licebunt. *Vide supra observat. 1.*

Quæ de rustico circa carpum vulnerato scribis, multoties mihi observare quoque licuit, imò & superiori hyeme Patricium quendam Bernensem, Dn. *Nicolaum Kilchbergerum* curandum habui. Receperat autem ille vulnus insigne ad carpum dextrum gladio Helvetico. In ictu isto ramus ille insignis venæ medianæ ad pollicem, indicemque (quem vulgus Chirurgorum ramum cephalicæ venæ esse arbitratur) *De vulnere circa carpũ.*

excurrens, uti quoque arteria & tendo, qui pollicem sustinet, abscissi fuerunt. Hæmorrhagia etsi magna adesset, filo tamen ligatis vasis, protinus remisit. Ex arte curato vulnere, omnia tam feliciter successerunt, ut nullum supervenerit symptoma: circa vasa tamen abscissa, vulnus non nisi maxima cum difficultate coaluit. Nunc tamen omnia, laus sit Deo, salva sunt, nisi quod manus propter nervorum, ac tendonum abscisionem robur suum nondum adepta sit. Verum hæc minimè rara sunt: vulnera enim, & ulcera omnia articulorum, si profunda fuerint, difficilimè coalescere, indies observamus, idque propter motum articuli, & defectum carnis accidit. Motus enim, quia ex corpore humores ad partem læsam rapit, vulnus continuò humectatur, quæ humectatio consolidationi obest, ut Hippocrates & experiẽtia docẽt.

Vulnera articulorũ cur difficilimè sanentur.

Observatio de admirabili situ fœtus in utero.

Porrò ne nudam ad te mittam epistolam, en casum observatione dignum. Præterita hyeme honesta quædam matrona Bernensis, adhuc juvenis, cum tertiò uterum gestaret, & justum tempus gestationis absolvisset, doloribus parturientium tam acerbis, ac vehementibus correpta fuit, ut vix unquam similes observati fuerint. Aqua quin etiam, quæ fœtum comitari solet, uti quoque sanguis, copiosè profluxere, brachiumque dextrum fœtus, primo quoque insultu erupit. Post horam tamen dolores omnes, & conatus parturientium cessarunt, nec deinceps redierunt. Quarto post die, videns obstetrix, rem in angustia esse positam, suasit, ut uxor mea (quæ in extractione fœtus mortui aliquoties per singularem Dei misericordiam magna, ne dicam admiranda, præstitit) advocaretur. Illa cùm ad parturientem pervenisset, brachium dextrum ex utero propendens reperit, febris quoque lipothymiæ, & vomitus aderant. Exhibita confectione alkermes, ex aqua cinnamomi (sine vino destillata) & buglossæ, inuncto quoque ventre oleo liliorum alborum, & amygdalarum dulcium, brachio quin etiam ex ipso orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea propter tensionem peritonæi, ut postea dicam, acerbi fuerant, cessarunt. Verùm dolores, & conatus parturientium (etsi dolores reliquarum partium continuò ægram vexarent) neque medicamentis, neque manu (ut obstetrices, & Chirurgi exercitati aliquando facere consuevẽre) excitari potuerunt. Inunctis partibus dolore vexatis, laxata alvo, anodynis, nec non cardiacis ex meo consilio propinatis, dolores omnino cessarunt, ita ut cibum utcunque cum aviditate assumeret, somnum quinetiam minimè turbulentum caperet, & ita quidem, ut ni-

hil

hil amplius in ipsa, præter exclusionem fœtus, desiderari videretur. Cùm verò motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi monstraret, ex consilio jussuque adstantium, in septimum usque expectaremus: ecce cardialgia cum rigore quodam, ac lipothymia cùm ægram invasissent, protinus piè placidèque extincta fuit.

Sed inquiramus nunc causam, cur fœtum excludere non potuerit? *Caussa difficilis partus.* Illæ etsi multiplices sint: omnes tamen ad tria capita reduci possunt. Aut enim nimis angustum est os uteri, quemadmodum aliquando vidimus in illis, quæ antea nunquam pepererunt, aut ulcere aliquo in istis partibus laborarunt, aut quibus constitutio corporis siccissima est. *1. Angustia orificii.* At hæc antea bis uterum gestaverat, & feliciter pepererat, nec constitatione corporis admodum erat sicca. Altera caussa est situs fœtus præternaturalis, quemadmodum in hac matrona accidit. *2 Situs fœtus præternaturalis.* Fœtus enim in transversum situs erat, & ita quidem, ut caput sinistro, pedes verò dextro hypochondrio ita insisterent, ut in utroque latere prominentia non obscura observari posset. Spina dorsi autem fœtus versus orificium uteri vergebat. Brachium dextrum extra orificium propendebat, sinistrum verò uti quoque crus dextrum (quod versus caput reflexum) mediantibus vasis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commodè sese parare posset, sed omnia inverso ordine acciderent. Tertia denique caussa est facultatis expultricis labefactatio ac prostratio, quæ fit aut propter vitium cordis abolitionem, aut ex solo vitio uteri. *3. Facultatis expultricis labefactatio.* At in hac matrona vires vitales ad finem ferè vitæ suæ integræ permanserunt. Caussa itaque ex utero ipso petenda est, hoc modo. Ab initio cum fœtus, qui & maturus & robustus erat, cum maximo impetu sese moveret, & ad exitum præpararet, sinistro pede corpus ipsum uteri versus dextrum latus dilaceraverat: hinc facultas expultrix ipsius uteri & protinus & omnino abolita fuit, parturientium quoque dolores, & conatus cessarunt. Ruptionem autem illam uteri in aliis quoque observavi, cujus disruptionis subita illa abolitio facultatis expultricis, & parturientium conatus (si vires vitales integræ permanserint) certissima semper mihi fuerunt indicia, idque quotiescunque accidit, de vita parturientis actum est, nisi sectio Cæsarea (quæ tamen in hoc casu valde suspecta est) administrata fuerit. *Uteri ruptio.* Disrupto enim instrumento, nimirum utero, cessat quoque actio, hoc est, virtus expultrix, & parturientium conatus, ut antea quoque dixi: quæ omnia cùm neque

medicamentis neque manu excitari possint, putrescit tandem fœtus, simul & secundina: ex qua putredine vapores putridi, ac maligni ad partes nobiles ascendunt, mortemque accelerant. Occurrit & alia caussa, propter quam dolores, & conatus parturientium protinus cessant, Medicis, ut plurimum incognita, nimirum cùm ex motu isto vehementissimo fœtus, vas aliquod internum disrumpitur, quemadmodum vidi in matrona quadam honesta ac pia, de qua lege observationem 57. cent. 3. In his autem facultates omnes propter deperditionem sanguinis protinus prosternuntur. Delineationem hujus situs admirabilis libenter nunc ad te misissem, nisi procul abessem à bibliotheca mea, fiet id, Deo dante, cùm Bernam reversus fuero.

De milite cujus in epistola tuam mentionem facis, quid dicam? vereor ne subsit fucus: Solus enim Deus miraculosè unico quin etiam verbo ex tempore gravissimos sanat languores, nos autem medicamentis, quæ tempus requirunt, antequam ex potentia in actum à calore nostro innato reduci possint. Verùm si anguis latet in herba, tempus, ac veritas ipsa tandem patefacient. Superioribus annis hujusmodi agyrtas, pseudomedicos, & circumforaneos hic quoque habuimus, sed cum suis miraculis, & remediis veluti fumus brevi evanuerunt. Ante mensem literas ex Hassia, à Dn. *Georgio Fabro* Medico & Chymico celeberrimo accepi, scribit ille Dn. *Libavium* diem suum obiisse, uti quoque Dn. *Jacobum Mosanum*, illustrissimi Principis *Mauritii* Landgravii Hassiæ Doctorem Medicum; & Chymicum eximium, qui & meus fuit amicus intimus: Promiserat ille mihi, se controversiam illam de usu aquæ chalybeatæ in dysenteria enucleaturum: utinam id præstitisset: præstitisset autem sine ullo dubio, nisi invida mors illum nobis eripuisset. Prædictam autem aquam alvum movendi vim habere, cum superiori autumno cum junioribus principibus Genevâ rediens, Bernam transiret, ac me inviseret, constanter mihi coram affirmavit. Tu si libuerit hoc genus argumenti facilè tractare nodumque illum Herculeum solvere posses: Idque ut propter commune bonum facere velis, te etiam atque etiam adhortor.

Libavii obitus.

Aqua chalybeata alvum movet.

Scripsi ad Dn. D. *Crafftium*, & ut radices ellebori nigri ad te mittat, admonui. An autem radices illæ veri ellebori nigri tam copiosè in tractu isto reperiri possint, valdè dubito. Rarus enim nobis est elleborus ille verus, & nonnisi in hortis, & quidem in paucissimis reperitur. Consiligo verò, quam *Mathiolus* in Dioscor. lib. 4. cap. 146. pseudoh elleborum

rum vocat,& *Hieronymus Tragus* part.I. cap.135. legitimum elleborum (quamvis malè,ut idem *Matthiolus* ostendit)esse putat,copiosè in mõtibus nostris crescit: sed adeò malignus est,testante *Trago* part.I.cap. 83.ut etiam lupos & vulpes enecet.Cautè igitur in electione radicum ellebori nigri agendum est.

Hæc Lausannâ,ubi ante dies quindecim ad ægros quosdam vocatus fui,ad te scribo. Vale vir clarissime,& æternùm feliciter vive. Raptim ultimâ Februarii 1617.

Idem ad eundem virum clarissimum atque doctissimum Dom.D. CLAUDIUM DEODATUM *Post scriptum.*

Delineationem situs admirabilis fœtus in utero,quam in postremis meis ad te literis promisi,vir amplissime ac doctissime,nunc ad te mitto,ut possis ea,quæ in descriptione sunt obscura ex delineatione plenius cognoscere. Misissem eam maturius,nisi Lausannæ & alibi aliquandiu detentus fuissem,& pictorem diligentiorem habuissem. Nobilis ille(de quo superiori anno ad te scripsi)qui ex diuturna,& inveterata melancholia in maniam incidit,& à me feliciter restitutus fuit, sexta die mensis Februarii hujus anni,piè placideque obdormivit: Vixit à curatione in decimum ferè annum,& rem familiæ suæ rectè ac prudenter administravit. Vides etiam in gravissimis, & inveteratis morbis minimè desperandum esse. In vehementissimis autem istis corporis agitationibus materiam peccantem in corpore ita agitatam, excalefactam, attenuatamque fuisse arbitror, ut postmodum partim per sudores istos,veluti extraordinarios,partim quoque per medicamenta melanagoga expulsa,atque dissipata sit. Vale vir amplissime. Raptim Bernæ 2.Martii 1617.

Vide supra observ.9.



OBSERVATIO LVIII.
De admirabili quodam affectu uterino.

Clarissimo experientissimoq́, Viro Dn. GUILHELMO FABRICIO *Hildano, Chirurgo-Medico Bernensi, domino & amico longè charissimo,* CLAUDIUS DEODATUS, *reverendissimi ac illustrissimi Episcopi Basileensis Medicus ordinarius S. P. D.*

ADmirabilẽ tuã, clarissime Dn. Hildane, de situ mortui fœtus in utero, ipsiusque uteri ruptione historiam non sine stupore legi. Digna profectò, quæ cæteris observationibus inseratur. Doctè admodum caussas difficultatis partus, & exclusionis fœtus in medium adducis: Ego præter angustiam, siccam corporis constitutionem, situs fœtus in utero contenti perversitatem maximi facio in hoc casu facultatis expultricis prostrationem: nõ tam ob vitalis facultatis jacturam, quàm uteri à periclitante fœtu factam ruptionem, & dilacerationem excitatam: Siquidem rupto instrumento seu utero, ut verè scribis, haud injuria cessat ejusdem instrumenti actio. Gravia autem illa symptomata, cardialgiæ, recurrentesq́; tum lypothymiæ, tum syncope, febris item,

&

& tandem mors ipsa, haud dubiè è venenatis, corruptis & putrescentis tum fœtus, tum uteri vaporibus regiam vitæ sedem impetentibus excitabantur, ut meritò ad cardiaca medicamenta primis morbi insultibus accesseris.

Observatio Affectus quidam uterinus.

Quandoquidem autem de uterinis affectibus nobis sermo fit, admirabilem quoque cujusdam honestissimæ matronæ Biuntrutanæ historiam recensebo. Hæc postquam bis utero feliciter gestasset, elapsis aliquot annis, menstrua, quæ alioquin aut rarentur, aut diminutè satis fluere solebant, singulis postea mensibus & quantitate & qualitate peccantes apparuerunt: post immodicum enim sanguinis fluorē, magna viscosæ, tenacis & albicantis pituitæ copia egerebatur. Interim uterus clam, furtimque in tumorem aspectabilem tractabilemque elevari, & non ipsi duntaxat matronæ, sed & adstantibus amicis de tertio conceptu spem facere cœpit, donec immodicus mensium fluor singulis Lunis copiosè prorumpens, falsam de concepto fœtu opinionem fregit. Venter siquidem indies in molem excrescens, non amicis duntáxat, sed & mihi eundem paulò attentius palpanti, primùm non dubiam de accepta quadam mola, sive ex crassis flatib. aut viscosis & tartareis humoribus, sive carnea congerie ex cruditate & corrupto semine in utero congestis spem fecerat: mox tamen mammarum flaccescentia, falsæ molæ immobilitas, maximè solennis mensium fluor tanta copia, tantoque impetu prorumpens, omnem de concepta in utero mola metum ademit. Vix enim hactenus in utero subsistere potuisset, quin tandem aliquando laxatis uteri vinculis, reseratisque ejusdem vasis, & orificio, unà cum tanto profluentis sanguinis impetu excuteretur. Rejecta igitur & de concepta mola opinione, crevit de imminente hydrope suspicio, crescente utpote indies ventris tumore, cum fœdo faciei colore, cachexia, pedum crurúmve inflatione, & notabili viriū prostratione, ob nimiam scilicet sanguinis profusionem. At cū nectaris vivifici fons hepar, tum propter laudabilem facultatis hepaticæ progressum, tum propter facultatis sanguificæ firmitatem, nec dum vires amittat, cachecticusque ille corporis habitus alia ratione non accedat, nisi quatenus fons vivificus ob nimiam mensium profusionem sensim exhauritur, fit, ut de vera aliqua hydropis specie, certam facere significationem nondum possim. Nec enim præcessit liberalior aquæ pridem suppressæ haustus: nec perennis fit humoris hydropici in partib. abdom. subjectis generatio, quæ facultati hepaticæ

Hydrops.

Hydropis caussa.

impe-

impedimento esse possit. (Jecur n. adhuc omnis vitii expers) Nec item propriũ hepatis officũ, ipsa scilicet sanguificatio à partiũ propinquarũ lienis, mesenteriique interceptione, infarctu, aut sympathia prohibetur: tum quod tales infarctus non adsint, tum quod jecur probe suo fungatur officio; ut ex immodico laudabilis sanguinis singulis Lunis prorumpente fluore, nullam tamen hepatis Atoniam excitante constat. Hæc igitur nobis de aliqua hydropis propriè dicti specie omnem metum ademerunt: Anasarcæ quidem seu hyposarcæ, cum jam nulli crudi ac pituitosi humores in totum corporis habitum effundantur: Tympanitidos quoque, cum res flatulenti spiritus intestinorum capacitati includantur: Ascitidos demum, cum res aquosi nec serosi fluores flatibus permixti internam abdominis cavitatem distendant. Nec etiam de hydrope uteri suspicio esse potest, in eo siquidem, si vel crudi crassique fluores, flatúsve includerentur, vix fieri posset, quin pridem unà cum copiosissimo mensium fluore excluderentur.

Existimo igitur massam illam duram ac globosam, quæ tactu facilè percipitur in abdomine, esse variorum, crassorum, glutinosorumque humorum, fortè & sanguinis concreti, flatuumque crassorum congeriem, propriâ quâdam membranâ inclusam, atque intra peritonæum & intestina in inferiori abdominis parte propè uterum, non in interna ejus cavitate sitam firmiterq; affixam. Et sanè ante paucos annos præsente Chirurgo in defuncta quadam muliere, quæ multis annis hydropica credebatur, similem massam proprio involucro, sacci instar investitam observavi, aperto quippe corpore nihil in abdomine reperi, quàm durissimam massam propriâ membranâ involutam: quâ apertâ, aliquot nigricantis, & fœdissimæ aquæ amphoras, magnam item crassorum humorum, & concreti sanguinis copiam inveni, salvis cæteris abdominis partibus, jecore, utero. Hinc fit, ut opinor, quod honestissima, & sat juvencula matrona nullis hactenus medicamentis curari, massaque ista sensim crescens, nullis thermis emolliri, nullis medicamentis, nulloque artis ingenio excuti possit. Hæc ad te scribo, ut si aliqua industria hanc matronam curare possis, me moneas, nec enim grande deerit tuorum laborum præmium. Vale vir doctissime, & me amare perge.

Observat.

Claris-

Clarissimo viro Dn. D. Claudio Deodato, &c. Guilhelmus Fabricius *Hildanus S. P. D.*

De casu isto inferioris ventris matronæ cujusdam Bruntrutanæ, clarissime atque amicissime mi Dn. Deodate doctè, & accuratè scribis, ac meo quidem judicio affectum illum nondum propriè esse hydropem, sed congeriem potius variorum, crassorum, glutinosorumque humorum, in ipso ventre affixam, rectè concludis. In hydrope enim abdomen ad diaphragma & costas veras usque nunc seroso humore, ut in ascite, & anasarca, nunc flatu, ut in tympanite, æqualiter extenditur, & ita quidem, ut scirrhi, si qui sint in hepate, & liene vix percipi possint. At in vestra ægra globosa illa massa in inferiori ventre, & quidem è regione matricis tantummodò percipitur. Scribis præterea hepar adhuc sanum, ac integrum esse, probè quin etiam suo fungi officio, quod in hydrope fieri nequit. Est igitur affectus, atque durities illa aut in ipso utero, aut extra ipsius concavitatem, omento, mesenterio, aut pancreati affixa. Video te in hanc sententiam inclinare, massam illam duram intra peritonæum, & intestina propè uterum non in interna ejus cavitate sitam, firmiterque affixam esse. Solennis enim mensium fluor, inquis, tantâ copiâ, tantoque impetu prorumpens, omnem de concepta in utero mola, metum ademit: Vix enim hactenus in utero subsistere potuisset, quin tandem aliquando laxatis uteri vinculis, reseratisque ejusdem vasis, & orificio, unà cum tanto profluentis sanguinis impetu excuteretur. Porrò etsi ex ipso omento, pancreate, & mesenterio aliquando hujusmodi excrescentias enasci, ac in scirrhos concrescere sciam, hisce quin etiam meis oculis viderim: hæsito tamen aliquantulum, an in vestra ægra malum sit extra uterum, nec immeritò: Scirrhi enim, qui extra matricem concrescunt, pedetentim enascuntur, & ita quidem, ut aliquando per multos annos tactu deprehendi non possint, præcipuè si in pancreate, aut mesenterio fuerint, profundè enim jacent, & intestinis ita cooperiuntur, ut nonnisi pressu inveniantur. At in vestra ægra parvo temporis intervallo accrevit tumor. Ex omento aliquando admirandi tumores oriuntur, ut apud *Marcellum Donatum* à clarissimo viro Dn. D. *Georgio Horstio* editum lib. 7. cap. 4. videre poteris: sed ut plurimum pro commotione corporis, facilè ex uno in alterum latus commoventur. In vestra autem ægra, quantum ex tuis colligere possum, ferè immobilis fuit tumor. In tumoribus & scirrhis omenti

Responsio ad præcedentem observationē.

Scirrhi pedetentim nascuntur.

Tumores admirandi in omento.

R

menti, mesenterii, & pancreatis mammæ non intumescunt, at in vestra ægra intumuisse non obscurè indicant literæ tuæ. Hinc verisimile mihi videtur, malum potius in utero, quàm extra cavitatem ipsius latitare, etiamsi hactenus menses copiosè, & frequenter profluxerint, ex quibus tu concludis, nihil in ipso utero posse delitescere, sed crede mi Domine *Deodate*, idem me in nonnullis matronis observasse, præcipuè in nobili matrona hujus urbis, quæ molam ejus magnitudinis, ut ipsam non solùm tractando ventrem, verum etiam digito in collum uteri immisso, persentire possem, gestabat: interim tamen suas habuit purgationes menstruales. Non autem ex ipso utero profluunt menses eis, quæ molam gerunt, sed quemadmodum refert Ambrosius Paræus lib. 26. cap. 65. per ramos venæ & arteriæ hypogastricæ, quæ in uteri cervicem sparguntur. Ex ipso quoque utero aliquando profluere menses nec propterea tamen molam excuti verisimile est, nonnunquam enim tam tenaciter adhæret, ut cum ipso utero unum constituat corpus, uti ego in dissectionibus aliquoties observavi. Non malè igitur feceris, meo quidem judicio, si circa exclusionem molæ dummodò vires consenserint, laboraveris. Hæc sunt vir amplissime atque doctissime, quæ pro temporis angustia ad te scribere potui. Vale & cum tuis omnibus æternùm quàm felicissimè vive.

Observat Molam gestantes, etiã menstruales purgationes habere possunt.

Vide cent. 2. obs. 67. & cent. 3. observat. 57.

CLAUDIUS DEODATUS *Med. D. Præstantissimo, famosissimo Chirurgo-Medico Dn.* Guilhelmo Fabricio *Hildano S. P. D.*

Admirabilis illius fœtus in utero constituti delineationem; non sine animi jucunditate contemplatus, mirabilem naturæ solertiam prudentiamque & varios in homine juvando conatus, sum admiratus, quæ, etsi suo non semper potiatur proposito fine, ne tamen frustra omnino suam operam posuisse videatur, inaccessas hominique ferè incognitas vias modosque tentat, ut haud injuria è priscis philosophis Polidædala, & omniscia natura nuncupata fuerit. Operæ precium feceris si pulcherrima hac observatione quartam tuam Centuriam exornaveris.

De aqua chalybeata.

Si in difficili illa quæstione de chalybis in Dysenteria usu, tibi aliqua saltem ex parte satisfactum sit gaudeo, num autem lucem publicam videre digna sint, prudentissimo tuo judicio relinquo, Hoc saltem tibi certò persuasum velim, me propter singularem, quo te prosequor amo-

morem, & candorem omnem operam daturum, quotiescunque sese obtulerit occasio, ut & studia laboresque & insignes conatus, quos in defessis sudoribus, & candida animi significatione in publicam Rei medicæ utilitatem indies magis magisque producis, meis qualibuscunque studiis juvare, & toti mundo commendare possim. Utinam omnes pari passu, eademqne synceritate & candore suas observationes publicis typis darent, brevi temporis spacio, non sine animi jucunditate, & studiosæ inventutis utilitate videremus auctam Rempublicam Medicam, & inter spinosas agyrtarum, & sophistarum sentes, triumphantem.

Monui non ita pridem, ut data occasione, in juvenum Chirurgorum gratiam aliquid solidi, & certi de lepra, ejusque examine, signisq; Characteristicis in publicum ederes. Cum enim hoc tempore ad Lepræ examen imprudentes, & illiterati Chirurgi vocentur, qui cum leprā à lepra minimè distinguere possunt, facilè impingunt, & in ferēda sententia tum sibi, tum ipsis ægrotis plerumque non sine utrorum famæ jactura imponunt: qua de re copiosam satis ad te misi observationem, à nobis nuper observatam. *De lepra.*

Misi quin etiam nuper ad se satis bellam cujusdam Matronæ observationem, falsæ Molæ suspicione laboranti: in qua adductis rationibus probare nitebar, illum ventris tumorem nulli hydropis speciei adscribi; non item molæ uterinæ annumerari posse: sed esse potius massam quandam globosam, ex variis crassis, lentis, frigidisque tum humoribus, tum flatibus congestam, propriæ membranæ seu involucro inclusam, non intra uterum, sed forinsecus, supra uterū, intra Peritonæum, & ipsa intestina consistere, ibique firmiter mediantibus ligamentis, & membranis hærere. *Falsæ molæ suspicio.*

Tu contra doctissimè & solertissimè mentis, & animi tui sensum hoc modo explicas. Doces primò ejusmodi durities Scirrhosas, & excrescentias quandoque in liene, Mesenterio, nō rarenter ipso in omento, & Pancreate oboriri. Descriptam autem à me congestam duritiem seu excrescentiam scirrhosam tibi potiùs intra uteri capacitatem sitam videri, tum quod non pedetentim, sed brevi temporis spacio excreverit tumor; tum quod ferè immobilis fixus, eodem in loco hæreat, cum tamen omēti tumores scirrhosi mobiles sint, & pro varia corporis motione variè etiam moveantur: tum quod ab initio statim mammæ intumuerint, quod tamē nec in mesenterii, nec omēti, nec Pācreatis du-

ris tumoribus contingit: tum demum quod fluentibus licet mensibus ipsam tamen molam non excuti necesse sit, ea quod sæpè tenaciter utero adhæreat,

Hisce omnibus doctissimis rationibus, non tamen contradicendi, sed potius exercendi ingenii studio, brevibus satis facere conabor. Primum nec ipse unquam existimavi, subesse aliquem vel in mesenterio vel in omento, aut pancreate scirrhosum tumorem, cum hæc nostra massa tantam nec duritiem habuerit, sed sit tractabilis satis, nec ita occulta, & immersa, sed circumscripta satis, oculis, tactuique obvia. Ejusmodi massæ cum primas agunt radices, non statim vel à Medico, vel ab adstantibus .ipsisvé ægrotis percipiuntur; præsertim in obesis & pinguibus, donec in aspectabilem molem excreverint; ideoque non mirum si primum generationis principium non considerans, scripserim, exiguo temporis spacio in aspectabilem molem massam illam excrevisse. Rarò enim, ut nosti ad prima morborum principia vocantur medici. Creverũt mammæ primis mensibus, non quod mola utero inclusa ad sui nutrimentum menstruo sanguine fuerit usa: aut quod occlusis uteri venis, sanguis ille ad mammas reptus fuerit (quovis enim mense efflorescunt adhuc etiam) sed quod ob obesi, crassique corporis multis etiam flatibus, & vaporibus referti constitutionem, multi quoque flatus mammis sese insinuarint, ideoque scripsi falsam illam mammarum excrescentiam & inflationem, & nobis & adstantibus falsam de vero conceptu opinionem fecisse. Nervosior multò jam dictis, ultima videtur ratio, cui tamen sic obviandum. E venæ cavæ descendentis testibus, vesicæ, utero aliisque vicinis partibus alimentum impertientis, ramo, duæ propagines disseminantur; quarum altera epigastrica sursum vergens, alteri quæ vulvæ cervici inseritur, & mammis, occurrit, ex qua uteri cum mammis consensus exoritur, & per hanc propaginem, & virgines, & prægnantes menstruum sanguinem profundunt, licet aliis quoque per easdem vias sanguis profluere possit: Altera verò ejusdem trunci propago in ipsius uteri corpus inseritur, inque ejus cavitatem dissеminatur, qui & fœtui alimentum, & omnibus fœminis menstruam purgationẽ præstat. Hinc patet non statim abortum esse pertimescendum, cum gravidis quandoque menses prorumpũt, eo quod ab ex exterioribus venis uteri collo, seu cervici insertis promanent. Quod si ab interioribus venis, fœtui adhærentibus, eique alimentum subministrantibus, fluant, rarò fœtus debito tempore in lucem

Menstruus sanguis, ex quibus venis deriveтur.

Etiam gravidis menses profluere possunt.

cem editur, cùm sint acetabula illa, & ora venarum, quæ in uteri cavitatem desinunt, & per quæ fœtus alimentum trahit, fœtusque involucra fiunt, Ex hisce patet, molam, seu potius massam illam in ipso utero non contineri. Nam cum ipsa acetabula, & ora venarum interiorum uteri, æquè benè molam, ac fœtus ipsos involucri instar circumdent, & ambiant, vix fieri potest, quin in tam frequenti, tamque copiosa mensium eruptione, massa illa jamdudum sit excussa. Et licet fatear una tecum, menses subinde ab exterioribus descendentis cavæ ramis uteri collo, & cervici insertis profluere, nunquam tamen mihi persuadebis, ab ejusmodi venis satis angustis, & exiguo meatu patentibus, tot concreti sanguinis massulas, sæpè pugni instar, tantâ copiâ singulis mensibus prodire, uti nuperrimè adhuc in dicta matrona ipse observavi, quæ etiamnum (nisi massa illa foret) satis bona fruitur valetudine, præterquam quod, ut dictum, singulis mensibus maximam sanguinis concreti partem, partim fluidi, & rubentissimi copiam profundat: unde temporis progressu aliud non expectandum, quàm hydrops. Ipsa moles jam amplius excrescere non videtur, sed in eodem ferè statu permanet, citra aliquam doloris acerbitatem. Et hæc sunt mi charissime *Fabrici*, quæ non contradicendi studio, sed ut amori nostro locum darem, scribere volui. Vale millies, milliesque, & cum sese dederit occasio frequentius ad me scribe. Pro tractatu de gangræna nuper recuso, cùm non habeam, quo talionem reddere possim, gratias habeo longè maximas, precorque Deum ter Maximum, ut tibi Nestoreos annos cùm vitæ, valetudinisque integritate concedat, quò & facilius, & felicius tuis studiis, & laboribus rem medicam exornare queas. Vale. Datum 12. Maji. 1618.

OBSERVATIO LIX.

Gravida, cum ictum bombardæ in coxam reciperet, abortum facit.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. DANIELI DANIELIS *apud Düsburgenses Clivorum Doctori Medico longè celeberrimo, amico meo plurimum honorando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

De morsu canis rabidi.

QUod ad observationem meam de morsu canis rabidi tradidisti responsum, Vir amplissime & amice plurimum observande, gratum, imò gratissimum mihi fuit: & quomodo non gratum? singularem enim tuam in me benevolentiam ex eo satis colligere licuit. Faxit Deus Optimus Maximus, ut contractam inter nos amicitiam fovere, tuæque Excellentiæ officiis debitis respondere possim.

De potione Luchtenbergica.

Descriptio potionis Luchtenbergicæ adversus morsum canis rabidi hisce diebus ab amico quodam Viro docto mihi communicata fuit: illam contra venenam valere, etsi ingredientia fidem faciant, in multis quinetiam maximo cum fructu adhibitam fuisse sciam; attamen, ut in exhibitione methodus observetur, necesse esse mihi videtur. Quomodo enim unum idemque remedium, tam pueris, quàm senibus, & in eadem ferè quantitate exhibitum, intra novem dies venenum hocce tam exitiosum atque lethiferum securè exstirpare possit, non video. Medicamentum enim, ut cum corpore ægrotantis, simul & cum morbo analogiam, proportionemque habeat, necesse est. At quia morsus canis rabidi inter morbos maximos numeratur, omnesque partes nobiles occupat, quisnam, quæso, venenum hocce tam cito, & indifferenter in omnibus levi hocce medicamento expellere atque superare posset? Quandoquidem *extremis morbis*, ut *Hippocrates* docet, *extrema conveniunt remedia.* Deinde reperiuntur multi, quorum calor nativus propter indispositionem aliquam internarum partium labefactatus, & veluti sopitus est; ita ut medicamenta intra novem dies ex potentia in actum convertere non valeat. Alia præterea reperiuntur corpora, quæ pravis humorib. ita abūdant, ut vis medicamēti ab eis suffocetur. Rectè

Medicamentum cum ægro. & morbo propationē habere debet.

itaque

itaque antiquitas medicamentum ex cancris fluviatilibus in morsu canis rabidi per quadraginta dies exhibuit. Sed hæc obiter dicta sint.

Medicamentum ex cancris fluviatilibus ad morsum canis rabidi.

Observat.

Cæterum cum T. Excell. rerum rararum studiosissimam esse sciam, casum sequentem adscribere non gravabor. Superiori mense Junio, undecima die accidit Esseniæ, ut matrona octavo mense impraegnationis ictum bombardæ in coxam dextram reciperet: non tamen globulo, sed chartâ dentib. côtritâ atq; commasticata; intraveratq; charta ista (uti mihi ab adstantibus & barbitonsore ipso relatum fuit) musculos ad longitudinem digiti. Ex ictu porrò isto fœtus adeò commotus fuit; ut protinus (ægra id facilè observare potuit) mortem obiret, & aqua, quæ fœtum comitari solebat, paulò post effluerer. Postera die doloribus parturientium correpta ægra, fœtum nô tantùm mortuum, imò & nigrum, flaccidum, fœtidumque peperit. Etsi autem post partũ per dies aliquot graviter laboraret, côvaluit tamẽ: Vulnus quinetiã viginti quatuor dierum spacio planè consolidatum fuit: sed non nisi suffulcris & incurvato corpore, idque maxima cum difficultate incedere potuit. Ego cum ingratissimum istum Nobilem T. Excell. probè cognitum divino auxilio sanitati restituissem, & 16. Julii ab ipso discessurus essem, ad prædictam ægram accersitus fui, ut quænam hujus impotentiæ & corporis incurvationis esset caussa, investigarem, simulque remedia apta præscriberem. Tum autem duritiem maximam in inguine, & ab ipso osse pubis regionem hepatis versus ascendentem reperi; eaque non solùm musculis abdominis, verùm & quarto itemque crassissimo in femur procedentium nervo adhærebat; quamobrem & doloribus continuis vexabatur ægra, neque uti dixi rectè, sed incurvato corpore & innixa baculo incedere potuit. Præscripsi evacuantia, fomentationes, inunctiones, cataplasmata, enemata, aliaque medicamenta, omnia tamen in illum finem, ut corpus à pravis humoribus exoneraretur, nervi corroborarentur, & durities illa circa nervos emolliretur. Ex usu porrò horum medicamentorum ita restituta fuit, ut nunc erectè, & absque baculo incedere, domestica quinetiam sua negotia peragere possit.

Movebatur autem tunc temporis inter adstantes quæstio, nimirum fœtus an fuerit ex ictu interfectus, necne? Ego etsi propter certas caussas, quid sentiebam, coram adstantes silentio præterirem; attamen fœtum ex ictu ipso mortuum fuisse affirmare ausus sum. Etiamsi enim ad uterum ipsum non pervenerit ictus; adeò tamen commotus fuerat cùm

Quæstio. An fœtus in utero ex ictu bombardæ fuerit interfectus.

cùm uterus, tum etiam ipse fœtus (qui tum temporis, scilicet octavō mense imprægnationis valdè debilis erat) ut ruptis membranis aqua illa, quæ fœtum comitari solebat, efflueret, & hepar uterinum à vasis cotylidonib. abrumperetur, fœtusq; enecaretur: non minus ac pisces in aqua ex violentia ictus enecantur, etiamsi globulus ipsos non attingat.

Nigredo unde.

Nigredo porrò & indicia contusionis, quæ in fœtu apparebant, ex forti imaginatione matris provenisse planè sentio. Simile enim quid clarissimus & longè celeberrimus ille Philosophus simul & Medicus Dn. *Georgius Horstius*, Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicus ordinarius, & in Academia Giessena Medicinæ Professor celeberrimus, amicus meus singularis, Giessæ in matrona quadam observavit. Illam enim secundo, aut tertio die ante partum propter incendium perterrefactam, infantem sanum quidem, sed undique maculis igneis contaminatum pepetisse, non ita pridem ad me scripsit: Tam efficax in prægnantibus est imaginatio; ex qua admirandæ quandoque proveniunt maculæ, fissuræ, extuberantiæ, aliaque quamplurima, quæ captum nostrum excedunt. Hinc quoque duritiem illam, cujus antea memini, ortum suum traxisse verisimile mihi videtur. In forti enim ista imaginatione spiritus, imò & multi humores versus uterum & vicinas partes confluxerant. Et quia barbitonsor, cui demandata fuerat curatio, internarum partium nullam habuerat rationem, tumor ibi in musculosis & nervosis partibus remanserat.

Mater ex nimia propter incendium consternatione, infantem edidit igneis notatum maculis.

Fœtor unde.

Fœtor verò unde provenerit, dubitatur. Nonnulli fœtum ante ictum mortuum fuisse ex fœtore colligere voluerunt: quibus tamen ego subscribere non possum. Cum enim pervestigarem omnia, ægrámque de statu suo ante ictum examinarem, ne minimum quidem, fœtum antea extinctum fuisse sese obtulit. Computruit autem citissimè, primò quia tenellus, ac nondum maturus erat fœtus, secundò quia calido humidoque loco inclusus, tertiò quia calore suo nativo, qui omnia vivificat, & putredini adversatur, destitutus. Quartò quia calor præter naturam qui omnia destruit, in ipso accensus. Quintò quia constitutio aëris tum temporis valdè calida & humida, ac proinde ad putredinem proclivis. Has præcipuas fuisse caussas, quod fœtus tam citò putredinem contraxerat existimo. Tua verò Excell. hac de re quid sentiat, intelligere cupio. Generosus Dn. Comes mecum Tuam Excellēt. avidè expectat, propera itaque ad nos. Vale vir clarissime & Fa-

Caussa putredinis.

bricium.

bricium tuum amare perge. Dabam in arce Bruch. 8. Augusti Anno 1612.

OBSERVATIO LX.

De prolapsu uteri propter ineptam, violentámque agitationem, tractationémque secundinæ.

MAtrona quædam gravida ex nobilissima, & antiqua familia *Erlachiorum* oriunda, cùm totum tempus impregnationis continuis ferè dolorib. lumborum partiumq́ue genitalium confecta, & tandem sexto mense impregnationis parturientium doloribus correpta esset, fœtum mortuum utcunque feliciter peperit. Obstetrix ignorans, alterum adhuc adesse fœtum, cum secundinam vi extrahere vellet, sequutus est dolor lumborum adeò magnus, ut protinus ab opere desistere coacta esset. Aliâ itaque advocata obstetrice, secundùm fœtum peperit, sed mortuum quoque. Cæterum etsi secundus partus utcunque quoque successerit, dolores tamen lumborum, partium genitalium, totiusq́ue ventris (qui post violentam ineptamq́ue agitationem primæ secundinæ supervenerant) continuarunt: uterus quin etiam ad pugni magnitudinem extra vulvam prolapsus, ab obstetricibus reduci non potuit. Postquam per duos ferè menses hujusmodi doloribus noctes, diesque, mirum in modum excruciata esset, obstetricum, muliercularumq; infinitarum, infinitis penè remediis usa fuisset, tandem 14. die mensis Junii superioris anni 1617. me quoque ad se advocare jussit, omnia, quæ ab initio acciderant, exponens. Tum ipsam decumbentem, & propter doloris vehementiam ac diuturnitatem, febricitantē reperi, corpus extenuatum, & vires prostratæ erant, uterus qnin etiam, uti antea dixi, propendebat. Primò itaque propter doloris vehementiam, vigilias, viriúmve prostrationem, sequentem potiunculam exhibui.

Obstetricis incuria.

℞. confectionis alkermes ʒ ß.
extracti nostri anodyni ℈ ß.
aquæ cinnamomi ℥ ß.

Potiuncula corroborans & dolorem leniens.

Cum decocto agrimoniæ, veronicæ, liquiritiæ, ac seminum anisi fiat potiuncula, detur tribus horis post cœnam. Lumbos, os sacrum, coxas,

perinæum, inferioremque ventrem oleo rosaceo inunxi. Ea nocte bene quievit. Quapropter sequenti die, cùm vires aliquomodo constare viderem, ipsam sequenti potiuncula clementer expurgavi.

℞. spec. diturbith. cum rhabarb. ℈ j ß.
syrupi rosat, solutivi ℥ j.
cum decocto præscripto q. s. fiat potiuncula.

Eadem die cùm Badenam mihi proficiscendum esset, optima prius præscripta victus ratione, uxori meæ curationem absolvendam commisi. Illa me absente corpus per intervalla leniter expurgavit, & quæ vires instaurant, uti est confectio alkermes, aqua cinnamomi, & similia, exhibuit: exterius manumque quin etiam admovit, non tantum anodyna, verum etiam tandem adstringentia, prout necesse fuit, applicuit. Hisce remediis, & optimæ victus rationi, Deus Opt. Max. ita benedixit, ut post dies quindecim, cùm ego Badena reversus essem, ipsam in integrum restitutam reperirem.

OBSERVATIO LXI.

De prolapsu uteri in nobilissima quadam domina.

Uteri prolapsus. ANno 1612. cum parentes & amicos invisendi gratia, in patriam profectus essem, ad nobilissimam matronam, cui uterus ad ovi anserini magnitudinem maxima cum ipsius molestia propendebat, vocatus fui, quibus autem de caussis malum illud contraxerit, ab ipsa expiscari non potui. Hoc tamen scio, ipsam nunquam utero gestasse, atque hoc vitio per multos annos laborasse, multosque sustinuisse dolores, neque ullo remedio, quantumvis ex arte adhibito, sanari potuisse. *Curatio.* Fabricavi ipsi globulos ex subere ejus magnitudinis, ac formæ, uti illos hic depinximus, quibus uterus ita in corpore retinetur, ut sive pedes deambulare, sive equum aut currum conscendere voluerit, nullũ incommodum inde persentiat. Primus autem globus omninò sphæricam, alter verò ovalem habet figuram, suntque ex subere fabricati, & sequenti cerato obducti.

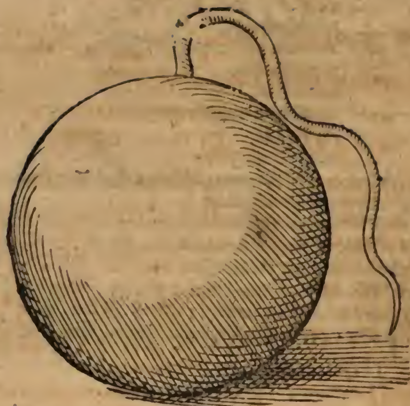
℞. ceræ novæ ℥ iij
colophoniæ,
gummi elemi ana ℥ j.

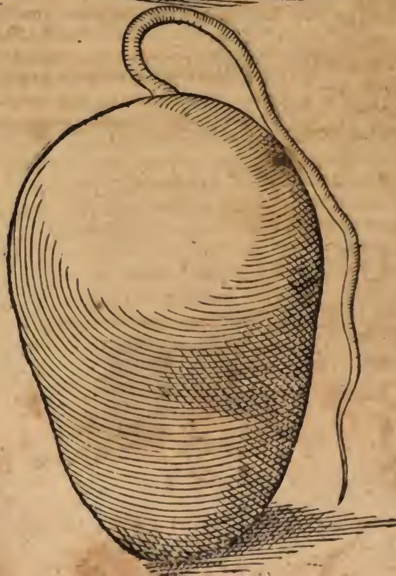
cro-

terebinth. ʒ iiij.
pulv. rosarum odo[illegible]
myrtillorum,
balaustior.
rad. consolidæ majoris ana ʒ j.
masticis &
olibani ana ʒ iiij.

Misceantur omnia diligenter, & cum sufficiente quantitate olei rosacei, fiat ceratum in forma solida. *Ceratum.*

Globi autem cerato intingendi sunt interim, dum adhuc liquidum calidúmve est: idque in eum finem, ut porositates, cavitatesque ipsorum cerato adimpleantur. Postea spatulâ calidâ undique lævigandum est ceratum. Habeant quoque globi annexum funiculum, cujus beneficio urgente necessitate extrahi possint. Utitur nunc sphærico, nunc ovali globulo, prout libuerit, nec unquam ipsum, nisi ante actum venereum deponit.





Diligenter autem prospiciendum est, ut g'obi cum genitalib. proportionem habeant, collumque matricis adimpleant. Magnus enim intrudi non potest; parvus verò uterum non retinet. *Annotatio.*

OBSERVATIO LXII.

Prolapsus uteri compendiosa curatio.

MUlier quædam Jutta nomine Hildenæ habitans, quæ & olim apud parentes meos officio ancillæ per annos aliquot fideliter functa fuerat, cũ viro nupsisset, propter inopiã, & inde resultantem pravam victus rationem (erat enim ipsis res angusta domi) una cum marito scabie correpta & Coloniæ à leprosis (quibus eo in loco, quod alibi inconsuetum, visitatio & examinatio leprosorum commissa est) pro leprosis dijudicati fuere. Non diu post, cum primo utero gestaret & partus difficilis esset, prolapsus uteri sequutus est,

Venit ad me Anno 1580. exponens miseriam suam, purgavi aliquoties corpus pulvere senæ Brassavolæ: postea sacculum sequentem ipsi præparavi, eumque ut calidè ter quaterque in die loco affecto applicaret, ac continuò gestaret, jussi: cujus beneficio brevi restituta fuit. & ab eo tempore plus qnam sexies utero gestavit feciliterque peperit, uti ipsamet mihi retulit. Anno 1612. cum Hildenam parentes, & amicos visitandi gratia profectus essem, Sacculum autem ex sequentibus præparavi: *Curatio prolapsus uteri.*

℞. fol. plantaginis
salicis
mespilorum
querci
Prunorum sylvest.
summitatum rubi
rosarum ana. M, j
Radic. tormentillæ
consolidæ majoris.]
bistortæ ana ℥ j
balaustiorum
nucum cupressi ana. ℥ ß
sem Anisi ℥ i ß.

Incidantur & contundantur omnia grosso modo pro sacculo intertexto.

Etsi autem mulier hæc, & nonnullæ aliæ hoc remedio à me sanatæ fuêre: in multis tamen aliis hoc aliaque præstantiora remedia non rarò frustra adhibui.

OBSERVATIO LXIII.

Menses ultra annum septuagesimum profluunt.

MEnses ad annum usque septuagesimum octavum profluxisse ipsemet observavi, uti observat. 61. Cent. 2. annotavimus. Idem aliis quoque accidisse, quæ sequuntur exempla à viris fide dignis mihi communicata fidem faciunt. Primum clarissimus ac longè celeberrimus vir Dn. D. *Gregorius Horstius* Illustrissimi Landgravii Hassiæ Medicus ordinarius communicavit. Qui in quadam Epistola ad me scripta hæc habet verba:

Menstrua ad 70. usq. annum fluunt.

Observatione 61. Centur. 2. de fluxu menstruo in septuagenaria, vix subscriberem, nisi ipsemet tale quid annotassem in nobili vidua adhuc apud nos vivente, quæ annum circiter septuagesimum tertium jam agit, & statis temporibus ordinato menstruo fluxu laborat: quod ego constitutioni sanguineæ, & bono corporis habitu, quo prædita est, adscribo, sicuti senibus quoque non rarò fluxus hæmorrhoitalis ad ingravescentem usque senectutem perdurat. Hactenus Dn. D. Horstius.

Secundum exemplum clarissimus ac doctissimis vir Dn. D. *Daniel Daniels* apud Düsburgenses Clivorum Medicus ordinarius, & longè celeberrimus, amicus meus singularis, hunc in modum mihi recitavit Düsburgi, dicebat virginem quandam Dorotheam Quant habuimus, illa cum ab anno quinquagesimo ætatis suæ menstruis caruisset & annum septuagesimum ætatis prætergressa esset, denuò ipsi menstrua supervenerunt, & tribus ordinariis mensibus recursum habuerunt, postea cessarunt. Sed quod annotatione dignũ, ex evacuatione illa naturâ quasi reviviscens ad centesimum ferè annum ætatis pervenit virgo illa & hoc tandem anno 1612. mense Martio extrema macie confecta, è vivis discessit.

OBSERVATIO LXIV.

De sarcocele sive hernia carnosa, & qua de caussa ea ut plurimum in dextra parte nascatur.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. PETRO ROBINO *apud Bellicenses Doctori Medico ordinario, longè celeberrimo, amico singulari.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

FEliciter, laus sit Deo, ad meos redii, vir clarissime juxta ac doctissime, sed tardè. Coppeti enim apud juvenem, cui tibiam abscideram per dies aliquot retentus fui. Ille præter omnium spem, atque expectationem convaluit: Os quod (uti ex Dn. *Johanne Monteilleto* intelliges) ante carnem prominebat, natura per se separavit, feliciterque paulò post meum ad ipsum reditum illud absque dolore extraxi. In hoc ægro nonnulla rara observavi, de quibus prolixè ad Dn. D. *Offredum* scripsi. Misissem apographum literarum, sed propter occupationes non potui: instant enim nundinæ Francofurtenses, quo tempore mihi ad amicos in diversis locis degentes scribendum est.

Adipem humanam, quam promisi purissimam, & à memet ipso, cùm ante annos aliquot hic in octavum usque diem corpus virile publicè dissecarem, fideliter collectam, & mundatam, mitto, uti quoque tractatum meum de combustionibus. Tu ut omnia hilari fronte excipere velis, obnixè rogo: & si qua alia in re tibi gratificari possum, promptissimum & fidelissimum semper me invenies. Statum Dn. *Monteilleti* & reliquorum ægrorum nostrorum intelligere percupio.

Dum hæc scribo, in mentem venit quæstio, tuis speculationibus nõ indigna, de qua judicium tuum summoperè expeto: nimirum *cur herniæ carnosæ ut plurimum circa dextrum testiculum oriantur?* ut plurimum inquam: unicum enim hernia carnosa ex sinistra parte laborantem, mihi videre contigit: reliquæ omnes in dextra parte fuerunt: Addam exemplum unum, aut alterum. *Quæstio.*

Exemplum I.

Generosus quidam juvenis, cum amasiam suam amplecteretur, atque

Ex regressu seminis in actu venereo, quæ symptomata sequuta.

que cum ipsa in actu venereo esset, & jam semen ejaculare vellet, à quodam cubiculum ingrediente in actu ita deturbatus fuit, ut semen retrocesserit, retentumque fuerit, quapropter dolor in inguine exortus est, & testiculi intumuerunt. Cùm verò morbum propter verecundiam celasset, dolor in sinistro inguine paulatim per se remisit, intumefactio evanuit, & testiculus ad naturalem statum rediit, circa dextrum verò tumor remansit, qui successu temporis in ingentem herniã carnosam excrevit. Ego cum aliis magni nominis medicis in consilium tandem adhibitus, non solùm carnem circa dextrum testiculum concretum, verùm etiam scrotum serosis humoribus ita extensum reperi, ut magnitudinem capitis infantis ferè adæquaret.

Exemplum II.

Ante annos aliquot patritium Coloniensem unà cum clarissimo viro Dn. D. *Johanne Slotano* Medico celeberrimo invisi: Laborabat & ille maxima hernia carnosa, eaque ex dextra parte.

Exemplum III.

Anni elapsi sunt tres, à quibus Bernam Helvetiorum ad virum quẽdam nobilem unà cum clarissimo viro Dn. D. *Paulo Lentulo* poliatro Bernensi vocatus fui. Laboraverat ille per annos aliquot hernia carnosa ex dextra parte, tandem quoque hydrocele accessit, ita ut scrotum in illam magnitudinem extenderetur, ut membrum virile planè absconderetur.

Exemplum IV.

Ante menses quatuor Paterniacensis quidam *Johannes Comes* nomine, viginti quatuor circiter annorum ætatis, Lausannam ad me venit. Huic testiculus dexter in massam carneam durissimam, quæ magnitudinem pugni longè superabat, excreverat. Deliberavimus inter nos, ut ineunte vere manum adhiberem. Verùm cùm aliquantisper diutius apud nos moram traherem, & affectus de die in diem mira celeritate accresceret, Freiburgum se contulit, ibique curationi cujusdam Chirurgi sese submisit. Quid verò cum ipso factum sit, nondum intellexi.

Exemplum V.

Cùm ante menses duos apud vos viverem, in pagum Vauxuallançon ad reverendum virum Dn. *Casparum Perretum*, ibìdem presbyterũ vocatus fui. Illi autem non solum testiculus dexter, verum etiam vasa spermatica veluti in lapidem induraverant, ita ut manu compresso abdomine, duritiem illam in ipso quoque hypochondrio dextro persentire possem. Malum autem ad ipsam originem usque vasorum spermaticorum ascendere, dolor ipse, quem è regione vasorum spermaticorum ad renem usque dextrum continuò persentiebat, indicabat. Aderat præterea vomitus, & appetitus prostratio, non tamen propter herniam, ut quidam, qui ipsum ante me inviserat, statuit, sed ratione tumoris dolorosi & duri, è regione fundi ventriculi existentis, quique compresso abdomine, tactu facilè percipi potuit.

Quid plura? in tota praxi mea unicum solummodo, ex sinistra parte laborantem hernia carnosa (quæque tandem in cancrum exulceratum, atque insanabilem degeneravit) me vidisse memini. Peculiaris itaque hujus rei ut aliqua sit caussa, necesse est. Te vir doctissime, ut pro acumiue ingenii tui, usu, atque experientia rerum medicarum, illam inquirere, mihique haud gravatim communicare vel is obnixè rogo. Ego quid sentiam hac de re paucis annectam.

Hernia Carnosa, quam Græci Sarcocelen vocant, teste [a] Galeno, fit testiculo indurato, & ut idem *Galenus* [b] testatur cum scirrho convenit. Caussam verò humorũ crassorum, ad testiculos decurrentium abundantiam, atque partis affectæ debilitatem esse, *Guido* [c] & alii [d] statuunt. *Platerus* [e] ex contusione vasorum spermaticorum in scroto, item ex succo è vasis illis luxuriante, *Petrus Pigray* [f] vero ex humore non naturali è venis exsudante, ac paulatim in carnis substantiam transeunte, fieri scribunt. At verò *Vigo* [g] docet per affluxum alicujus humoris fieri herniam carnosam, nempe cum hujus materiæ subtilior pars propter calorem testiculorum in halitum resolvatur: quicquid verò crassum & viscosum est, remaneat, in scirrhum tandem illam indurescere. Prædictæ porrò caussæ, etsi minimè rejiciendæ, attamen cur potius in dextro, quam in sinistro testiculo locum habeant, nondum satis manifestum fit. Etenim potius circa sinistrum testem herniam carnosam gigni debere, non immerito cuipiam videri possit. [h]. Dexter enim testiculus cum propter vasa à magnis vasis eò delata, fit calidior sinistro, ipsum

Hernia carnosa, quam caussam habeat.

[a] *Galenus lib. de tumoribus præter naturam.*
[b] *Meth. Med lib. 14.*
[c] *Guido tractat. 2. doct. 1. c. 7.*
[d] *Petrus Francus l. de herniis cap. 23.*
[e] *Felix Platerus tract. 3 cap. de caussis exuberantia.*
[f] *Petrus Pigray lib. 2. cap 42.*
[g] *Joh. Vigo lib. 2 cap 6.*
[h] *Gal lib. 2. de semine Vesalius lib. 5 c. 13 Bauhinus in theatro suo anatomico.*

T robu-

robustiorem quoque esse, sequitur. Ad calidum enim, & siccum temperamentum ([i] *Galeni* verbis utor) quod actionum robur consequatur omnibus in confesso est.

Galenus loco jam allegato.

Potius itaque circa sinistrum testiculum, qui dextro imbecillior est sanguinemque impuriorem, ut idem *Galenus* [k] testatur, ad se trahit, fluxum illum humorum delabi, ac proinde carnosam illam substantiam procreari posse, verisimile esse mihi videtur. Id verò cum rarissimè observatum sit, caussam carnosæ herniæ obscuram esse cum *Paulo Ægineta* [l] statuo. Quod si tamen præter prædictas caussas, retentionem, & alterationem, aut veluti corruptionem quandam seminis, hujus mali caussam quoque esse, concedere velis, non usque adeo difficile erit caussam invenire, cur in dextro testiculo potius quam in sinistro gignatur. Et revera retentionem seminis in Generoso isto viro, cujus ab initio memini caussam totius mali fuisse certum est. Cum enim vasa omnia semine & spiritibus turgerent, & natura ut sese exoneraret, intenta esset, retentionem ad veluti refluxum illum seminis absque ingenti periculo fieri non potuisse, dolor ille, qui in inguine subortus est, testis fuit. Idem fortassis, & in reliquis, quorum facta fuit mentio (qui forsan caussam morbi propter verecundiam celarunt) accidit hujusmodi enim herniæ ut plurimum in juvenibus, qui sanguine & semine abundant, & in cœlibatu vivunt, accidere solent,

k de usu partium lib. 14.

l de re medica lib. 6. cap 63

Cur hernia carnosa maximè in dextro testiculo generetur.

Rarò autem fit ex sinistra parte, quandoquidem seminalis vena sinistra nō vena cava, quemadmodū dextra, sed ab emulgēte sinistri renis exoritur. Itaq; verisimile mihi planè esse videtur cū semine ex vena emulgente nonnihil salsedinis, & nitrositatis, quæ crassos viscosque humores incidat & resolvat, exsiccet, & putredini adversetur ad sinistrum testem defluere. Tuam tamē sententiam hac de re, ut mihi communicare velis, à te magnopere peto contendoque. Hæc festinanter ad te scripsi, quapropter ut impolito stylo ignoscas velim.

Quod superest Deum ter Opt. Max. elevatis ad cœlum manibus suppliciter, & humilimè oro, ut Spiritu suo sancto te, dum in labyrintho isto Justiniani oberras, clementer conducere, tibique Bartolū aliquem pium adducere velit, qui te quàm citissimè è labyrintho educere, & in cœtum Musarum, & campos Æsculapii introducere possit. Bene vale in Christo Jesu cum lectissima tua conjuge, & me ex animo tibi faventem redamare perge. Nobilissimum virum Dn. *Claudium Flandrinum* Dn. de Montarffier, uti quoque præstantissimos viros Dn. Dn. *Monteil-*

letos

ktos meis verbis officiosè saluta. Raptim Lausannæ ultima Martii 1614. stylo veteri.

OBSERVATIO LXV.

De hernia aquosa, in qua præter spem, & opinionem carnosa quædam substantia, vasis spermaticis adnata, reperta fuit.

Ad clarissimum juxta ac doctissimum virum Dn. HECTOREM SCHLANOVIUM *Reipublicæ Wormatiensis Doctorem Medicum ordinarium ac celeberrimum, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

ETiam nunc, clarissime simul, ac doctissime mi Dn. D. *Schlanovi*, in Germania detineor, neque huc usque ad ultimas fines Helvetiæ ad meos pervolare mihi licuit. In caussa sunt ex parte amici, inprimis viri docti, qui hinc, & inde me retinuerunt, inter quos Dn. D. *Petrus de Spina*, serenissimi & potentissimi Principis ac Dn. Dn. *Friderici* V. Palatini ad Rhenum Medicus ordinarius, & Dn. D. *Johannes Rudolphus Saltzmannus* Argentinensis, Medicinæ professor ordinarius, & Dn. D. *Johannes Küffer*, ibidem Medicus longè celeberrimus, non postremi fuêre. Argentinâ discedens, in Alsatia nobilissimum quendam juvenem, herniâ aquosâ laborantem invisi. Huic quia spacio quatuor annorum varia medicamenta, cum à me ante annum, tum etiam antea ab aliis frustra præscripta & adhibita fuêre, petierunt parentes, ut tentarẽ an aliqua alia via, sanitati restitui possit filius, se quoq; fore contẽtos, ut incideretur scrotũ, dummodò conservaretur testiculus. Parvi, intra 3. septimanas curationẽ me feliciter absolvere posse sperabam: quandoquidem exterius nihil aliud præter aquam, quæ sive ad radios solares, sive noctu ad candelam exponerem scrotum, limpidissima, & in vesicula veluti in ampulla inclusa, apparebat: tactu quin etiam nulla durities percipi potuit: ita quidem, ut nihil præter aquam subesse putarem, uti & ante me ab aliis Medicis, & Chirurgis judicatum fuerat. Sed bone Deus, quàm me fefellit opinio? quàm verissimam esse divini *Hippocra-* *De hernia aquosa.* *Aph. 1. lib. 1.*

tis ſententiam, *judicium difficile*, reipſa inveni? purgato enim, & præparato prius corpore, cum cauſtico meo, abſque ullo tamen dolore ſcrotum perforaſſem, & tertio die poſt applicationem eſcharam ſeparaſſem, præter aquam etiam carneam quandam, & induratam materiam, circumcirca vaſa ſpermatica inveni. Poſt excisionem itaque eſcharæ, cùm nonnihil humoris ſeroſi effluxiſſet, dolor ingens in infimo ventre, inprimis in inguine dextro (qui erat locus affectus) ſubitò exoritur, ſed momentaneus: antequam enim anodynum præparaſſem, per ſe, & nullo adhibito medicamento, remiſit. Sequenti nocte ſcrotum aliquomodo intumuit, & tumor duriſſimus in ſuperiori parte vaginæ circumcirca vaſa ſpermatica plenius percipiebatur. Tunc graviſſima illa & periculoſa ſymptomata, quæ ex hujuſmodi apertionibus aliquando proveniſſe ſciebam, mihi in mentem venerunt. Ante annos enim aliquot, cùm præſtantiſſimus ille, atque excellentiſſimus Medico-Chirurgus Dn. *Johannes Griffonius*, piæ memoriæ Sabaudo cuidam Lauſannæ ſcrotum aperuiſſet, & nihil aliud præter quam de hydrocele cogitaſſet, carnoſa quoque ſubſtantia teſticulo, & vaſis ſpermaticis adnata, ſed ſeroſo humore veluti ſubmerſa & tecta, reperta fuit, quæ & paulò poſt in cancrum malignum degeneravit: ubi medicamenta, ferrum ſimul & ignem fruſtra adhibuit *Griffonius*.

Obſervatio de hydrocele.

Obſervat.

Ante annos circiter tres Lauſannæ idem ferè mihi in quadragenario accidit. Sed ambo iſti viri, quod non omittendum, pravis humoribus referti erant. Nobilis verò noſter æger ſanus eſt corpore, interim tamen ſeriò apud me perpendens periculum, anxius fui præcipuè eam ob cauſſam, quod de periculo ab initio nihil prædixeram. Ægri tamen ætas juvenilis, conſtitutio corporis optima & ſana, & quod ad illud uſque tempus ab omni dolore, inflammatione, & febre immunis fuerat, obediens præterea, cordatus, & ad omnia, quæ agenda, & patienda, paratiſſimus eſſet, animum meum à ſolicitudine abducebant. Iterum igitur expurgato corpore, quæ leviter emolliunt, ſimul & diſcutiunt, veluti emplaſtrum de mucilaginibus cum gummis, de meliloto, & de ranis, per dies aliquot applicui. Ex illis cùm malum minimè ingraveſcere, quin potius duritiem decreſcere, ac nihil maligni ſubeſſe (ab emollientibus enim medicamentis, inquit Galenus de ſimplic. medic. lib. 5. cancroſi tumores exaſperantur, uti quoque in prima centuria obſervationum mearum exemplis demonſtravi) inde cognoviſſem, ad fortiora perveni. Ulceri itaque pulverem inſigniter emollientem, &

materiam

materiam ex profundo attrahentem quotidiè semel inspersi. Exterius linimenta, emplastra, cataplasmata, & similia emollientia applicui, quibus remediis Deus Opt. Max. ita benedixit, ut per singularem Dei misericordiam (cui in omne ævum laus sit, & gloria) spacio quinque septimanarum, curatio feliciter ad optatum finem perducta sit.

Vides clarissime mi Dn. *Schlanovi*, quanta in hisce effectibus sit difficultas, quantaque diligentia, & vigilantia requiratur, quod si corpus cacochymicum extitisset, procul dubio propter accursum humorum de ipso actum fuisset. Hæc non sine caussa, quæ te non latet, ad te scribo, & ut literas nobilissimo viro simili affectu laboranti, communicare velis, suadeo. Vale longum clarissime atque doctissime Dn. Schlanovi cum tuis omnibus, quos tecum perquàm officiosè saluto. Basileæ in transitu 1. Augusti Anno 1615.

OBSERVATIO LXVI.

De Herniæ aquosæ felicissima sectione.

Hernia aquosa si ex caussa interna ac latente originem habet, ut plurimum sinistrã partem scroti occupat, serosusque ille humor in membrana testem involvente Erythroidæa dicta, colligitur: idque præcipuè fit rene sinistro, ut Dodonæus rectè annotavit malè affecto: quapropter serosos humores non attrahens, & ad vesicam mittens, per venam seminariam, quæ isto in latere & emulgente procedit, in membranam Erythroidæam delabitur.

Hernia aquosa plerumque in sinistra scroti parte.

Sectio autem Herniæ aquosæ, si ex hujusmodi caussa originem traxerit, & testiculus simul exemptus fuerit, periculo non vacat, ut idem Dodonæus observat. cap 39. & 40 annotavit. Itaque ne temerè quicquam hac in re tentet Chirurgus suadeo. Ne tamen Tyrones cum meo in præcedẽti observatione exemplo, tum exemplis à Dodonæo recitatis deterreantur, & ab officio, atque instituto abducantur, sequenti exemplo illis animum erigam.

Jacobus Gerbetus vir pius & illustrissimæ Reibublicæ Bernensis commissarius dignissimus, quadragenarius robustus, & bono corporis habitũ præditus (cui & in juventute calculus per incisionem ex vesica extractus fuerat) à multis annis herina aquosa ex sinistra parte vexabatur.

Multa ipsi cum à me, tum ab aliis medicis doctis præscripta, & adhibita tũ interna tũ externa fuêre medicamenta, absq; fructu tamẽ omnia: ita ut tandem in maximã molem excresceret scrotum. Cum verò æger tumorem indies augeri vidisset, denuò me advocandum jussit, petiitque ut extremum sibi auxilium adhiberem; quod etiamsi periculo omnino non vacaret, experiri tamen potius maluit, quam in hujusmodi miseriis vitam diutius trahere. Quamvis enim dolorem non adeo gravem inferret tumor ille, equitando tamen, & ambulando ipsi maximo erat impedimento.

Hernia aquosa incisio. Præparato itaque satis corpore, tum optima victus ratione præscripta, tum purgationibus aliquoties reiteratis, & venæ sectione, septima die Maii Anno 1602. ægrum in sedem collocavi, deinde in superiore parte usque ad tunicam Erythroidæam inciso scroto, ipsum ex anteriori parte ab ipsa membrana aliquantum separavi. At quia tota aqua in tunica illa continebatur, ita ut testiculus ea innataret, ne in posterum denuo descenderet aqua acu incurvata, ac filo reduplicato universam hanc tunicam (præter vasa seminalia) apprehendi, & mediocriter constrinxi, atque ligavi. Postea ex inferiori parte ligaturæ membranam jam ante dictam, secundum longitudinem incidi, & aquam ad libras aliquot extraxi, paulatim tamen, ne vires deficerent: Deinde turundam satis longam crassamque, ex stuppis factam, & albumine ovi madefactam, ad latus testiculi & inferiorem partem scroti versus infixi. Inguina & imum ventris oleo rosaceo inunxi, & hapsum canabis vitello, atque albumine ovi cum pauca aqua rosacea conquassatam, madefactum applicui. Postero die iterum ventre & inguine inuncto, sequens digestivum applicui.

Digestivũ. ℞. terebinth. lotæ ℥ ij
cera novæ ℥ ß
gummi elemi ℥ j
ol. rosac. & amygdal dulc. ana ℥ ß
ol. de vitellis ovorum ℥ ij

Dissolvatur gummi lentissimo igne cum oleis, therebinthina, & cera separatim cum & pauxillo olei liquefactis, & additis, fiatque unguentum: tum admisce vitellum ovi, croci ℈ ß. Unguentum turundis longis & crassis vulneri imposui, & emplastrum Basiliconis applicui. Neque processum huncce antequam vulnus probè esset digestũ, mutavi. Tum pulverem mundificativum ulceri, & turundis quotidie

semel aut bis insperſi & ulcus per menſes duos apertum retinui: interimque ſcrotum omni diligentia mundicavi, corpus item per intervalla purgavi. Tandem vulnus cicatrice obduxi, bona ægri cum valetudine, qua etiam ad hunc uſque annum 1608. quo hæc ſcripſi, fruitur. Ab eo tamen tempore optimam victus rationem obſervat, & ſingulis annis aliquoties ſuperfluos humores pharmacis expurgat.

Annotatio.

In hac operatione cautus, ut ſit Chirurgus, atque circumſpectus, propter peſſima ſymptomata, quæ ſupervenire ſolent, neceſſe eſt. Inprimis autem nullo modo operationem hanc, niſi prius benè præparato corpore incipiat. Quod ſi intemperiem, aut vitium aliquod in rene ſubeſſe cognoverit, aut ab ipſa operatione omnino abſtineat, aut ſcrotum in inferiori ſua parte tantummodò incidat, ut ſeroſus ille & incluſus humor effluat. Via tamē nullo modo (ut fit cum teſticulus abſcinditur) obſtipetur, & ſeroſus humor, qui à rene attrahi non poteſt, in abdomine retineatur, ſed ſi opus eſt, denuò illic defluere poſſit. Vidi ego Biſanthils ſexagenarium virum pium ac probum, cui Dn. *Johannes Griffonius* Chirurgus præſtantiſſimus propter herniam aquoſam ſingulis annis ſcrotum ex inferiori parte perforabat, & ſeroſum humorem evacuabat, poſtea ulcus ad cicatricem perducebat. Pervenit homo iſte ad ſummam ſenectutem. Sin autem in rene vitium non fuerit, & defluxum planè impedire volueris, inciſionem in ſuperiori parte ſcroti propè inguina fieri expedit, quandoquidem duplex Chirurgo eſt ſcopus, prior evacuare ſeroſum humorem, poſterior prohibere, ne rurſus de novo aqua in ſcrotum defluat, coacerveturque. At cum aqua hæc utplurimum ex corpore in tunicam illam erythroidæam dictam defluat, eamque extendat, neceſſe eſt, ut inciſio in ſuperiori parte ſcroti fiat: ſic enim tunicæ dilatatæ corrugantur, & citatrix impedit, ne aqua poſtea facilè in ſcrotum defluat. Ut autem hæc operatio rectè & majori cum facilitate adminiſtretur, non ſuper ſcamnum ligandus eſt æger, nec ſupinus decumbere, ſed in ſella ſedere debet, ut melius aqua deorſum deſcendat, & tunicæ in inguine facilius ſeparari, & acu apprehendi poſſint.

Obſervat.

Quomodo æger ſit collocandus in ipſa operatione.

NB Hernia aquosa Cauti Prudentis

O B-

OBSERVATIO LXVII.
De herniæ aquosæ periculosa sectione.

Herniæ Aquosa duplex.

HErnia aquosa aut simplex est aut composita. Simplex appello, in qua sola aqua scrotũ extenditur; compositã ubi circumcirca testiculum materia putrida collecta, aut denique varices ortæ fuerint. Accedit & nonnunquam, Camerario teste, aquosæ herniæ prolapsus intestini in scrotum, quod & ego observavi. Caro item sæpissimè testiculis & eorum tunicis adnascitur: serosus enim humor iste nonnunquam acris factus, venas capillares, membranasque leniter erodit: hinc pars illa sanguinis, quæ paulatim exsudat, quæque optima & laudabilis est, beneficio caloris innati in carneam substantiam concrescit. Indurescit autem sensim, propterea quod calor nativus paulatim debilitatur: interim tamen in illam aliquando molem augetur atq; accrescit, ut magnitudinem capitis humani, *Montagnana* consil. 227 *Foresto* l b. 27. scholio observat. 23. attestantibus accedat. Reliquum verò sanguinis, quod serosum est, paulatim membranas totumque scrotum adeò extendit, ut caro ista, quæ testiculo adhæret, digitis palpari non possit. Hujus rei exemplum memorabile clarissimo ac longè celeberrimo Viro Dn. *Johanni Griffonio* Præceptori meo perpetuò honorãdo observare contigit.

Observat.

Quadragenarius quidam natione Sabaudus à multis annis hernia aquosa laborans, in Hispania à Medico quodam per scrotum trajecto setaceo, parvo cum negotio primo sanatus fuerat. Post annos verò aliquot, cum in victus ratione peccasset, & in pharmacis sumendis negligens fuisset, denuò in scrotum delapsus est humor serosus, qui non solùm membranas totumque scrotum in maximam magnitudinem extendit; verumetiam carneam substantiam procreavit, quæ tractu temporis supra modum indurata, naturam cancri sapiebat, idque eventus demonstravit clarius. Accedens enim Lausannam, ubi Dn. *Griffonius* tum temporis degebat, nulla in ipso cognosci potuit hernia carnosa, ita seroso humore extensum erat scrotum. Inciso scroto plurimum effluxit aqua, Hinc scrotum primò subsidit: post paucos tamen dies sequutus est dolor vehemens, inflammatio & cancrosum ulcus, maximeque malignum, quodque adeò impetuosè adjacentes partes occupavit, ut ipsius malignitas nullo modo

Hernia aquosa carnosa juncta.

aceri posset. Itaque intra paucos dies maximo cum cruciatu è vita discessit.

Admonitio.

Diligenter itaque Chirurgus signa omnia, quæ de Herniis à Celso, Paulo Ægineta, aliisque Medicis & Chirurgis describuntur, examinet, essentiamque morbi accuratè investiget, antequam manus operi ad hibeat, ne malum in pejus ruat. Præterea videat, ne corpus multis humoribus pravis scateat, aut vitium aliquot insigne in renibus subsit, quemadmodum fuerunt in istis viris herniosis, quorum *Dodonæus* Observat. 39. & 40. mentionem facit. Quotiescunque verò Chirurgus una cum aqua carnem circumcirca testiculum concretam subesse cognoverit, præstat scrotum incidere, testiculum & quicquid circa ipsum concretum separare, atque exscindere, dum modo id radicitus fieri possit: Si enim scirrhosa illa materia processum sive didymum, ut vocāt, jam occupat, & abdomini adhæret, frustra tentabitur incisio, & chirurgo infamiam, ægro verò immaturam mortem inferet. *Cautiones in hernia aquosa incisione observanda.*

OBSERVATIO LXVIII.

Ex herniæ aquosæ inepta sectione immatura mors sequuta.

Dominus *Petrus Crottesius* Paterniacensis Senator prudentissimus vir genere, virtute, & pietate verè nobilis, quadragenarius, robustus, & optimo corporis habitu præditus, cum anno 1606. ex equo in terram cecidisset, scrotum, & testes sibi adeò contudit, ut inde exorto dolore, sequuta sit inflammatio, scrotum quinetiam, & testes mox in tumorem magnum elevati sint. A principio propter verecundiam malū celavit. Tandem cùm me in consilium adhibuisset, victus rationem tenuem præscripsi, corpus purgavi, & venam in cubito incidi. Loco verò affecto ab initio anodyna, discutientia, & quæ simul aliquo modo repellunt, quale est sequens cataplasma, applicui. *Scroti contusio ex lapsu.* *Cataplasma anodynum & discutiens.*

℞. farinæ hordei ℥ij.
farinæ fabarum ℥j.

Coquantur poſca ad formam cataplaſmatis, in fine admiſce pulveris roſarum odoriferarum ℥ ß. & poſt unicam ebullitionem remota ab igne, admiſce vitellum & albumen unius ovi, olei roſarum parum, fiatque cataplaſma, quod ſcroto per dies tres tepidè applicui, bis in die. Deinde quæ magis reſolvunt adhibui: quale eſt ſequens cataplaſma.

Cataplaſma reſolvens.

℞. farinæ fabarum ℥ iij.
hordei ℥ j.

Coquantur vino rubro ad formam cataplaſmatis, poſtea admiſce pulveris roſarum.

florum chamomill.
meliloti ana ℥ ß.
olei roſarum &
chamomill. ana ℥ j.

Vitellum & albumen unius ovi. Miſce fiat cataplaſma.

Horum medicamentorum beneficio dolor, & inflammatio omnino remiſerunt, inflatio quinetiam præcipuè ex dextra parte ſcroti ſubſedit. Circumcirca verò teſticulum ſiniſtrum in membrana Erythroidæa, tumor quidam ex ſeroſo humore remanſit. Denuò itaque corpus per intervalla expurgare viſum fuit: loco affecto fomentationes, & cataplaſmata quæ incidunt, reſolvunt, & diſcutiunt, admovi. Verùm enimverò cum fruſtra hæc omnia eſſe viderem, ſuaſi ut ſcalpello, aut novacula ſcrotum incidi permitteret: ſic enim incluſum humorem facilè & abſque periculo evacuari poſſe ipſi promittebam. Ille etſi non recuſaret, quia tamen tunc præ aliis occupationibus ipſi non licebat, totum negotium naturæ tantiſper, donec tempus eſſet aptum, committere voluit. Porrò etſi tumor ſcroti paulatim accreſceret, & ſeroſus humor magis magiſque in membranam Erythroidæam defflueret, eamque diſtenderet, exiguum tamen incommodum inde ipſi ſequebatur. Quapropter cùm hac de re non uſque adeò ſollicitus eſſet, res in annum uſque 1608. prolata fuit. Tum me abſente, planè imperiti in manus Empirici incidit. Is nulla habita ratione corporis, neque quod heſterno die in magnifico quodam convivio fuerat, & proximã præcedentem noctem inter pocula cum amicis abſumſerat, vigeſima tertia Maji, poſtquam lautè jentaſſet, & vino generoſo, atque mero iterum incaluiſſet, ipſum in ſcamnum collocavit, ac teſtem vi quadam extraxit. Poſt operationem mox ſupervenit dolor maximus, ſupervenit & febris ardens atque continua, vigiliæ, aliaque ſymptomata, qui

Hernia aquoſa empirica curatio.

pium

pium, ac optimum huncce virum, ad finem usque vitæ suæ continuò, ac miserè extorquebant. Et quia artis periti homines in consilium vocati minimè fuêre, lipothymia quoque & sudores frigidi tandem supervenerunt, ita ut vigesima die morbi animam Deo piè reddiderit, maximo cum luctu civium & reipublicæ dispendio. Post mortem scrotum totumque sinistrum latus supra modum intumuit, nigrum lividumque evasit.

OBSERVATIO LXIX.

De monstroso brachio.

Viro Amplissimo, prudentissimóque Dn.D. CASPARO BAUHINO *Anatomico, & Botanico longè celeberrimo Basileensi Archiatro meritissimo, ejusdemque Academiæ Professori primario, &c.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

TAndem, ut fidem meam liberem vir Amplissime, fautor, & amice plurimum honorande, en omnia, quæ in præcedentibus meis promisi, nunc ad te mitto. Quæ omnia, etiamsi perexigua & tua lectione vix digna censeri possint, attamen ut hilari fronte ea omnia excipere & amice interpretari velis obnixe rogo. Postremas tuas 29, Basileę datas nudius tertius accepi; clarissimum ac celeberrimum virum Dn.D. *Pavium* nostrum adhuc (à tribus enim adhinc annis nihil literarum ab ipso accepi) memorem esse, gaudeo. Librum suũ de ossibus, quẽ mihi transmittendum ab ipso accepisti, trade, quæso, Dn. König aut Dn. *Urstisio* Pharmacopæo, ut illũ huc ad me, aut Dn. *Durẽbeimiũ* mittãt.

Puellam illam ex Anglia natam, cum monstrosis cruribus, cujus mentionem facis in libro de Hermaphroditis ante biennium Argentinæ cum clarissimo viro Dn. *Johan Küffero* D. Medico Argentin. vidi, nec sine admiratione. Quæ Dominus *Chapusius* Chirurgus insignis non ita pridem de monstroso brachio ad me scripsit, paucis hic annectere placuit. Superiori, inquit, anno venit ad me paupercula ex pago Cham-doro in præfectura Bellicensi *Antojne Janins* nomine, sexagenaria, laborans tumore ingenti brachii sinistri, & ita quidem, ut circumferentia brachii spithamas tres, hoc est, dimidiam circiter partem ulnæ *Brachium monstrosum.*

Parisiensis adæquaret. Ab annis autem quinque ita accrevisse brachium referebat. Intumefactio circa finem deltoidis incipiebat, qua in parte etiam plus doloris aderat. Durus erat tumor, neque digito cõpresso cedebat, ut solet fieri in œdemate. Color ferè naturalis erat, nisi quod aliquantum ad rubedinem vergeret. Nonnunquam pruritus, & pustulæ, ex quibus ichor subtilis, & flavus exstillabat, superveniebant. Mansit illa apud nos per menses tres: interim præparato, & expurgato corpore cauteriis potentialibus, tumorem aperui, sed nihil præter pus, uti ex aliis quoque fonticulis, exstillavit. Cataplasmata quoque emollientia, discutientia, & resolventia applicui: quibus omnibus cùm nihil me efficere viderem, suasi, ut in posterum nihil amplius tentaret, quapropter ad suos rediit. Brachium autem (quod admiratione non caret) à deltoide, usque ad humerum & collum, uti & circa carpum altero brachio vix absimile erat, quemadmodum ex annexa figura apparet. Hæc *Chapusius*.

Cæterum vir amplissime, caussam (quæ meo quidem judicio obscurissima) cur intumefactio per tot annos in medio brachii substiterit, nec altius ascenderit, Dn. *Chapusius* mecum summoperè scire expedit. Tu rerum anatomicarum peritissimus nodum istum facilimè, nobis solvere poteris. Id si feceris, Dn. *Chapusium* meum tibi multum devinxeris. Vale vir amplissime, & in bonum publicum feliciter vive diu. Raptim Bernæ 16. Junii 1615.


Anthoyna Ianin de Champdoro
en Bugey aagee d'enuirō soixante
ans.

OBSERVATIO LXX.

De infelicissimo successu sectionis venæ in cubito.

Ad virum nobilem Dn. D. PAULUM OFFREDUM *medicum clarissimum & doctissimum, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LIteræ tuæ vir clarissime, fautor & amice æternùm observande, 29. Decembris Genevæ datæ 12. hujus mensis hic Bernæ mihi traditæ fuêre: ex quibus negotium meum cum Dn. *Rouerio* tibi cordi fuisse, satis perspectum habeo. Pro suscepto labore, inprimis pro singulari tua in me benevolentia, gratias, quas possum ago maximas. Literas à Dn. *Rouerio* simul quoque accepi, ad quas respondebo, quamprimum Lausannam reversus fuero, aut forsan ipsemet Genevam me conferam.

Hisce diebus funestus mihi hic occurrit casus, quem nunc tecum communicare constitui.

Observat.

Phlebotomiam quæ sequuta symptomata.

Juvenis quidam ex nobili familia Bernensi oriundus, viginti quatuor annorum ætatis, constitutione corporis calidus & siccus, sed cacochymicus, qui per annos aliquot Lugduni in præsidio fuit, cui cùm ante duos menses Lugduni mediana dextra phlebotomo pertusa fuisset, protinus dolore non solum in ipso cubito, verùm etiam per totum brachium, & ad apices digitorum usque correptus fuit. Pollex similiter, index & medius primo stupore quodã doloroso per dies aliquot discrutiati fuêre, deinde sensum, & motum quoque amiserunt: brachium quinetiam post paucos dies à venæsectione ad humerum usque mirum in modum intumuit. Quapropter alium quendam Chirurgum Lugdunensem in consilium quoque adhibuit: qui cùm inunctiones, cataplasmata, & similia adhibuisset, tumor brachii evanuit, præterquam in loco sectionis venæ, ubi tumor, qui magnitudinem pugni multum excedebat, remansit. Ad natale solum, quum reversus esset, ac ego in consilium vocatus fuissem, tumorem istum in cubito, satis durum, locum verò, in quo vena secta fuerat, utcunque lividum inveni. Rediit mihi tunc in memoriam similis casus, quem anno 1597. Lausannæ mihi videre contigit, quemque tribus verbis hic inserere nõ gravabor.

Honesta

Honesta & pia matrona Lausannensis Benoite femme de Tilman malagnie (quæ tunc temporis adhuc juvenis erat) cum febre continua laboraret, ipsique jussu clarissimi viri Dn. *Alberti Rosses* D. medici, mediana secta fuisset, varia pessimaque sequuta sunt Symptomata, brachium quoque mirum in modum intumuit. Natura enim caussam morbi, humorem scilicet excrementitium ad cubitum propellere videbatur. Tandem cùm ego advocatus essem, & maturantia per dies aliquot applicuissem, ruptus fuit abscessus, & quidem in loco ipso, in quo vena secta fuerat. Maxima inde effluxit puris copia, & quidem ad menses ferè duos: interim autē dum pus efflueret, Symptomata paulatim remiserunt, & pristinæ sanitati, roborique restitutum fuit brachium, quo etiam nunc feliciter utitur. *Observatio de infelici venæ sectione.*

Præclarum itaque felicissimumque successum medicamentorum in prædicta matrona apud me perpendens: referens quoque animum ad generale axioma Medicorum, *Contraria* ut *Hippocrates* docet libro de flatibus, *Contrariorum esse remedia* item quicquid induruit relaxandum, & emolliendum esse, (Galen. lib. 5. Aphoris. Hypp. comment 19.) maturantia, & pus moventia per dies aliquot applico. Sed quid fit? rupta vomica pus effluit, & quidem fœtissimum, sed copioso sanguine, & serosis humoribus mixtum. Tum quoque Dn. D. *Bartholmæus Dunus* hujus Reipublicæ Medicus ordinarius, cum mecum in consilium adhibitus fuisset, ad symptomata, quæ incidebant, quantū fieri potuit debellanda omnes nervos intendimus, sed frustra: brachium enim magis magisque intumuit: sanguis quin etiam, non tamen singulis diebus, sed alternis, aut de tertio in tertium diem, tum copiose effluxit, ut vix prohiberi potuerit. Tandem gangræna consequuta est. Illa autem primò in ipsissimo loco, in quo antea vena secta fuerat exorta, intra paucos dies brachium ad manum & digitos usque invasit. Hac in sphacelum terminata, brachium intra cubitum & humerum amputare, necesse fuit. Operationem septima die hujus mensis præsente Dn. D. *Duno* Medico, & *M. Johanne Knopff* feliciter administravi, omniaque nunc, laus sit Deo, salva esse videntur. *Nota. Cancrosos tumores excipio, eis enim emollientia medicamenta ad versissima esse, observ 89. cent. 1. item observ. 87. cent 3 fusius declaravimus.*

Sed objicies forsan tumorem huncce brachii Aneurisma fuisse? Respondeo non fuisse Aneurisma inde manifestum fieri, quod nulla unquam in ipso observatâ fuerit pulsatio, quemadmodum in aneurismate percipitur, quin potius dolorem, stuporem, tandemque sensus amissionem, ut antea dixi, ad fuisse. Ex quibus perspicuum fit, non arte- *Aneurisma.*

riam

Tendo phlebotomo læsus.

riam sed tendonem musculi bicipitis, qui à sexta & septima vertebra nervos suos (qui ad pollicem, indicem & medium descendunt) recipit, phlebotoma sauciatatum fuisse.

Ratione itaque doloris humores ex corpore affluxisse & circa locum sectionis venæ in cubito collectos fuisse verisimile est. Humores porro isti cum propter cacochymiam maximam corporis ægri, & præcedentem luem veneream non satis exactè curatum, maligni & acres essent, venam paulatim eroserunt inflammationemque excitarunt, calidumque innatum extinxerunt, idque post amputationem brachii, satis superque nobis innotuit. Ex interna enim parte brachii, ubi vena quam Basilicam appellant, descendit, ductus, cum in parte brachii amputata, tum etiam in ipso trunco quam bellè observari potuit.

Per ductum enim hunc pus fœtidum ex corpore tam copiosè defluebat, ut post amputationem brachii cauterio actuali putredinem illam castigare necesse mihi esset.

Hæc sunt vir clarissime, quæ de hoc affectu ad te scribere statui, tu quid sentias rescribe quæso. Similē casum ante annos tres, apud vos in generoso quodam Anglo accidisse à prudentissimo & consultissimo viro Dn. D. *Sarazeno*, Syndico vestro, heri mihi relatum fuit. Illum nisi grave tibi fuerit, & occupationes non obfuerint, ut mihi prima data occasione communicare non graveris, obnixè rogo. Vale vir clarissime & me, ut facis, amore tuo prosequi perge. Raptim Bernæ 21. Januarii 1615.

Viro celeberrimo Dn. Guilhelmo Fabricio *Hildano Chirurgo præstantissimo* Paulus Offredus *M. D. S. P. D.*

ERuditissimas tuas accepi non ita pridem, Vir eximie & amice singularis, quarum pars altera, ut verè dicam, quæ de gratiarum actione est plus satis ampla in re tantula tibi à me præstita, superflua videtur, aut saltem ultra mediocritatis leges, nihil enim esse penes me, quod tibi tuique similibus jure non debeatur, lubens profiteor.

Luctuosa illa symptomata infelicis venæ sectionis consectaria, quæ describis, in corpore juvenili, non sine aliquo stupore legi, utque spreta omni remediorum methodicè administratorum mole, brachium ipsum ad internecionem traxerint: nec enim dubito, quin præter topica omnia medicamenta, & Lugduni & Bernæ ad hujuscemodi tumoris curationem usurpata omne præcesserit revulsionis genus, atque e

id

id inprimis, quod à purgantium classe desumitur, utpote in corpore, quod adeò cacochymicum fuisse refers, pernecessarorum: nec verò in assignanda præcipua tantæ ruinæ caussa à sententia tua discedere possum, cum de nervorum sympathia ob tendinis in vena secanda læsionem dubitare nos haud sinant dolor subitaneus, atq; stupor reliquum manus invadens, ac tres potissimum digitos occupans, nil enim tale in Aneurismate ob arteriam cæsam conspicitur, ut nosti, sed longè diversa ab his symptomata succedunt. Jam autem caussa illa præcipua, & efficiens, cum ad funestorum symptomatum mox subsequentium creationem impar esset, huic se adjunxit materialis, quam adfers excellens puta, & exuberans quædam cacochymia, tum aliis multis de caussis, tum maximè ob Luis Venereæ reliquias enata, quæque ad partem afflictam ac dolentem à natura, ut sui moris est, affatim propulsata, calorē ejus tandem extinxit, ut probè notas, ac sanè hic duplicem illam νεκρώσεως caussam agnosco, tum eam, quæ fit à caloris resolutione ob immodicam scilicet, ac toties recurrentem hæmorrhagiam, tum eam, quæ à suffocatione caloris oritur; tanta nempe humorum, ichorumque illuvie huc appellente; ut hinc etiam mirari desinam, conspectum à te fuisse, post amputationem brachii ductum illum ad latus basilicæ, canaliculi cujusdam instar, qui scatere pure fœtidissimo, cujus ibidem loci generationem evidentes caussas habuisse, non verò, quod velle videris, à reliquo corpore illuc confluxisse, ex antepositis colligere est. *Caussa duplex mortificationis.*

Porrò cum huncce casum cum illo alio, quem interseris de matrona Lausannensi, confero; istud ex utroque haud levis momenti in praxi elicio, quod nimirum in pura plethora, multæq; cacochymiæ participe, si modò nil urgeat, morbusque præceps non sit, commodius tutius que sanguinis per hæmorrhoidas hirudinum ope vacuatio, quam per venam brachii sectam institui possit.

De nobili Anglo, qui ante decennium hic obiit ob venæ sectionem malè administratam multa referre nequeo, quod ejusmodi infortunio planè non interfuerim: memini tamen verum aneurisma tunc temporis notatum fuisse, ob arteriam venæ loco tusam, cui cum maturè prospectum non fuerit, sanguine arterioso per totum brachium sparso, gangræna paulò post succedens hominem è medio sustulit. Vale Vir præstantissime, meque tui amantissimum redamare, quod facis, ne desine. Genevæ 6. Febr. 1615.

OBSERVATIO LXXII.

De infelici successu sectionis cephalicæ in cubito.

Viro præstantissimo, & Chirurgo excellentissimo Dn. CLAUDIO CHAPUSIO GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

Est responsio ad observationem 73.

SUperiori æstate vir præstantissime, dum ego in Germaniam profectus fui, trinas domestici mei à te acceperunt literas, quas tandem ante paucos dies mihi tradiderunt. Propter pestem enim, quæ hic gravissimè grassata est, & ambas filias meas aliosq; ex domesticis meis, ex hac lachrymarũ valle, ad beatorum sedes evocavit, ædes meæ ultra menses quatuor perclusæ fuerunt. Retinuit itaque uxor mea literas omnes, quas me absente acceperat, donec domus, ut dicunt, purificata esset.

Cæterum pulchra quædam, & annotatione digna literæ tuæ continent, ad quæ in præsens propter occupationes, respondere non possum. De casu tamen in epistola tua latinè scripta dicam paucis quid sentiam, ubi perpendendum est cauterium potentiale, an secundum rationem brachio applicatum fuerit necne? Dolorem istum gravissimum, atque diuturnum capitis, istius viri, de quo scribis, ex abundantia humorum pravorum, & quidem pituitosorum ortum fuisse, eventus fidem facit. Porrò, quia morbi ex repletione, ut *Hippocrates* docet, evacuatione curantur, humor ille evacuandus erat. Caput autem non solum per nares & palatum, verùm etiam per setaceum nuchæ applicatum, & fonticulos in brachio commodè evacuari posse, etiamsi tyronibus in arte medica notissimum sit, nec ulla demonstratione indigeat, uno tamen, aut altero exemplo id hic stabilire non gravabor.

Lib. 2. aphor. 22.

Observatio 1. Dolor ingens capitis setacei beneficio curatus

Coloniensi cuidam, *Andreæ Polster* nomine, dolore capitis adeò contumaci, ut nullis remediis, quamvis ex arte præscriptis, & eâ quâ fieri potuit diligentiâ adhibitis, sedari posset, laboranti, cum setaceum applicuissem intra paucos dies à dolore omnino liberatus fuit. Integram historiam in quarta centuria observationum mearum videbis.

Observat. 2

Nobilis quidam in Marchia Junckherr Schel von Aldendorff nomine

mine, triginta circiter annorum ætatis, non solum dolore capitis, verùmetiam catarrho ad pectus defluente, tussi continua, cum totius corporis extenuatione, per multos annos laboraverat, multisque medicamentis à medicis doctis præscriptis frustra usus fuerat. Huic cùm ego Anno 1591. utrique brachio cauteria potentialia applicuissem, à dolore capitis primò, deinde à reliquis quoque symptomatibus ita liberatus, & in integrum restitutus fuit, ut paulò post uxorem duxerit, multosque annos in matrimonio vixerit. Plura si opus esset hujus argumenti exempla adducere possem, sed prolixas scribendi epistolas nunc non datur otium. Secundum rationem itaque brachio applicui isti cauterium, etiamsi ad votum non successerit, eventus enim solus erat in manu Domini, qui omnia pro sancta sua prudentia, atque voluntate dirigit, atque disponit. Hinc evenit, ut sæpissimè remedia, quæ infinitis aliis profuerunt, in hoc vel illo ad votum non succedant, ut inde agnoscant ægri, simul & medici, non propriè esse remedia, quæ sanant languores, sed solam misericordiam, atque benedictionem divinam.

Capitis dolor cum catarrho ad pectus defluente, cauteriorũ beneficio curatur.

Quæstio tamen hic moveri poterit, nimirum an cauterium brachio illi, propter scirrhum inveteratum, quem in axilla latitasse scribis, tutò applicari poterit? Maximus enim, ut postea dicam, inter brachium, & axillam est consensus. Facilè itaque materiam aliquam malignam ex scirrho ad brachium mediante cauterio defluere, gravissimumque affectum istum procreare potuisse, verisimile est.

Quæstio.

Ante annos quatuor cum Soloduri apud nobilissimum virum Dn. *Wallier* propter gravissimum ejus & tibi satis notum affectum moram traherem, simile quid observare mihi licuit. Casum tribus saltem verbis tibi nunc ob oculos ponere non gravabor. Civis quidam Solodurensis, *Georgius* von Buren nomine, cacochymicus, maximisque obstructionibus viscerum obnoxius, & tunc temporis quinquagesimum annum ætatis prætergressus, cum non purgato corpore, & absque ulla necessitate & consilio Medici, cephalicam in cubito dextro sibi tundendam curasset, eademque die in convivio satis lautè vixisset, sequenti die à venæsectione exortus est dolor circa locum incisionis, nō acerbus tamen ab initio, sed potius obtusus erat, quo sensim aucto & vehementiore facto, maxima serosorum humorum secuta est affluxio. Æger simul & barbitonsor, qui venam inciderat, cùm in maximis angustiis viverent, ille corpore, hic verò mente, & ego quoque advocatus

Observatio de infelici sectione cephalica in cubito.

 essem,

essem, totum brachium ab humero usque ad apices digitorum incredibili ferè modo intumefactum repeti. Inflammatio quoque aderat, & undique pustulis, veluti in herpete pustuloso conspiciuntur, scatebat. Ex his autem serosus & acris quidam humor tam copiosè, ut nihil supra effluebat. Inquietudines praeterea, appetitus & virium prostratio, febris, dolores, & inflammatio, talis aderat, ut etiam gangraenā in propinquis esse metuerem, & de recuperanda valetudine parum sperarem: Curationem tamen sic aggressus sum. Instituta optima victus ratione, eadem die alvum, quae adstricta, suppositorio (ab enemate enim averso erat animo) subduxi. Post coenam nonnihil Laudani cum aqua cinnamomi & confectione alkermes exhibui, quievit utcunque ea nocte. Postera die potiunculam ex infusione rhabarbari, agarici & senna, in qua drachmae aliquot electuarii diacarthami dissolutae erant, exhibui: sed vix semel alvum subduxit potio illa. Quapropter sequenti die drachmam unam pilularum cochiarum, & de hermodactylis, cum granis aliquot trochiscorum alhandal, & diagrydii dedi, sed nulla ferè sequuta est operatio, forsan quia in praeparatione praedictorum medicamentorum aliquid à pharmacopola praetermissum fuerat. Cùm enim ad grana quatuordecim lenitivi nostri phlegmagogi exhibuissem, alvum quater, aut quinquies subduxit, vomitumque semel movit absque violentia, & molestia tamen aegri.

Brachio quae dolorem leniunt, calorem nativum, humidumque innatum refocillant, atque instaurant, excrementitios verò humores absumunt, & putredini adversantur applicui. Hinc meliusculè mox habere coepit: & postquam per dies aliquot Apozemate, ad reserandas obstructiones viscerum, usus esset, & per intervalla lenitivo nostro phlegmagogo, hydragogisque expurgatus fuisset, ita restitutus fuit, ut etiam nunc superstes sit.

Vides itaque mi Domine Chapusi, quam periculosum sit, in impuris & pravis humoribus refertis corporibus quicquam movere. Quapropter Galenus lib. 4. Meth. Med. Vulnera non solum propter affectae partis praestantiam, veluti si in parte aliqua nobili fuerint, aut propter ipsius vulneris magnitudinem, verum etiam propter aegri impuritatem atque cacochymiam magna censenda, atque dijudicanda esse, rectè docuit. Videmus enim saepissime ex minimo vulnere, imò & ex acaro gravissimos & lethales suboriri affectus, quemadmodum in tuo aegro *Francisco Prost*, & cive Solodurensi, quorum mentio facta fuit, accidit

Ex-

Ex toto enim corpore humores ad partem læsam veluti ad cloacam confluunt, caloremque nativum istius partis destruunt, variaque symptomata excitant.

Quod de Matrona Cancro laborante scribis, non usque adeò rarum est; & aliquoties hujusmodi Symptomata mihi videre contigit, præcipue ante annos quatuor in nobili quadam matrona Solodurensi die Fraw von Arx nomine. Illa autem per annos quadraginta cancro occulto in mammilla dextra laboraverat. Tandem cum ad decrepitã ætatem pervenisset, & ex consilio imperiti hominis venam in cubito dextro sibi secandam curasset, non solum ædemate scirrhoso, verum etiam dolore continuò affectum fuit brachium, uti in tertia Centuria observationum mearum, quæ Deo juvante futuris nundinis prodibit, fusius videbis. *Observat.* *Cancer occultus in mammilla.*

Accidunt autem hujusmodi symptomata propter maximum, qui ratione musculorum brachium pectori adducentium (quibus mammillæ superstratæ) & venarum ab axillari & humorariæ ramo ad mammillas descendentium, inter brachium & mammillas est consensum.

Scriptum Dn. D. *Jacobi Schyllerii* de inedia puellæ Helveticæ accepi, & gratias habeo maximas, illam nunc iterum comedere & bibere alias ex me intellexisti. Dn. D. *Lentulus* piæ memoriæ, etsi hac de re plurima collegerit & pro prælo annotaverit, nihil tamen præter illa quæ anno 1604. in lucem dedit, quæque jam dudum te vidisse existimo extant. Vale præstantissime vir & feliciter vive diu. Raptim Lausannæ 14. Decembris. 1613.

OBSERVATIO LXXII.

De inepta & periculosa applicatione caustici.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. D. JOHANNI KÜEFFER *Medico Argentinensi longè celeberrimo, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S.P.D.*

TAbellarius, quem ad me misisti, Vir clarissime amicissimeque mi Dn. D. *Küeffer*, undecima hujus Bernam ad me pervenit, tuasque tradidit: sed propter tempestates, maximasq; pluvias ac infortunium,

X 3 quod

quod equo meo in via accidit, ante decimum sextum Badenam pervenire mihi non licuit. Ubi cum Tuam Excell. non offendissem, supra modum contristatus fui: sperabam enim per dies aliquot me tecum me exhilaraturum, pristinamque nostram amicitiam coram renovaturum. Retulit Candidatus ille, quem reliquisti inopinatum discessum tuum, propter adversam valetudinem uxoris tuæ charissimæ accidisse. Doleo ipsius vicem, te verò rogo, ut quomodo se habeat, data occasione mihi significes. Cras, Deo volente, ad meos me iterum conferam, tuasque Bernæ exspectabo.

Causticum, quod à me petiisti, nunc ad te mitto, idq; ut hilari fronte accipere velis, rogo. Diversos mitto lapillos, magnos videlicet & parvos; quo possis secundum naturam subjecti, hoc est, prout cutis aut crassa aut mollis fuerit, hunc vel illum applicare. Ego illos spacio quinque aut sex, imò nonnunquam duodecim horarum relinquo. Diligenter autem prospiciendum est, ne eschara nimis magna & profunda comburatur: hoc enim non solùm odiosum & dolorosum est: verumetiam fonticulus inde veluti inutilis efficitur, erosis videlicet venis capillaribus per quas natura humores peccãtes expellere debebat. Nonnunquam quoque partes nervosæ è caustico, si profundam fecerit escharam, læduntur: hinc dolor ingens, & continuus, aliaque gravissima symptomata sequuntur, uti alibi exemplo de Pharmacopæo quodam monstravimus. Quod si arteria aut vena simul à Caustico erosa fuerit, sequitur hæmorrhagia & magna & periculosa; quemadmodum ante annos aliquot nobili cuidam Lausannensi accidit. Huic cum seplasiarius quidam causticum sinistro brachio applicuisset, & post dies aliquod escharam, quæ & magna & profunda fuit, extraheret, maxima periculosissimaque sequuta est hæmorrhagia. Causticum enim ramum illum superiorem, quem Cephalicum vocant Anatomici, eroserat. Ego accersitus, etsi protinus in subsidium accurrissem, ad libras tamen aliquot sanguinis effluxisse reperi: tanto enim cum impetu prosiliebat ut adstantes omnes, imò & ipse pharmacopæus perterriti facti essent. Pulvere nostro ad sistendum sanguinem stupis albumine ovi madefactis ulceri imposito, feliciter cohibita fuit hæmorrhagia, paulatimque deinde ulcus coaluit.

Eschara nõ sit nimis profunda ex applicatione caustici.

Vide obs. 94. cent. 1.

Observatio periculosa caustici applicatio.

Vides, quàm circumspectè in applicatione caustici procedendum sit, cavendumque ne liquescendo nimis latè serpat, quod quidem instrumento ante annos duos à me ad te misso, facilè impedire poteris.

Vale

Vale vir amplissime cum honestissima tua conjuge, quàm tecum peramanter saluto, uti quoque nobilem virum D. *Johannem Brengenser*, & rescribe, si licet per occupationes. Dabam Badenæ 16. Junii 1617.

OBSERVATIO LXXIII.

De infelici successu cauterii potentialis brachio applicati. Item de gravissimo tumore brachii ex cancro mammillæ progenito.

Ad solertissimum, nec non experientissimum virum Dn. GUILHELMUM FABRICIUM *Hildanum, Medicum & Chirurgum clarissimum.*

VIx artem ullam calumniis adeò obnoxiam esse, atque medicinam, te vir præstantissime, in difficilimis artis Chirurgiæ operibus sæpissime expertum fuisse, non dubito. Me verò quod attinet sycophantarum morsus aliquoties quoque effugere non potuisse, sequens historia fidem facit.

Ante annos tres, aut quatuor, rogatus, atque advocatus in oppidum Moyrem, ut *Francisco Prost* sexaginta circiter annorum ætatis, & gravissimo, nec non inveterato dolore capitis laboranti remediis salutaribus subvenirem, me contuli. Huic universalibus veluti purgationibus, venæsectione cucurbitularum applicatione adhibitis setaceum quoque & cauterium potentiale applicui. Verumenimvero intra duos vel quatuor dies post applicationem cauterii tumor œdematosus in brachio paulatim exortus est, sensimque ita accrevit, ut totum brachium ab humero usque ad digitorum extremitates non secus ac hydropicorum crura intumesceret. Iterum igitur vocatus fui, & ne humiditas illa maxima calorem naturalem dissiparet, penitusque extingueret, brachium scarificavi. Factis scarificationibus multum aquæ limpidæ & velut lixivium, non dissimilis ab ea, quæ ex hydropicorum ulceribus emanare consuevit, effluxit. Remedia quibus usus fui ad humores illos dissipandos, & Esthiomenum præcavendum, ne prolixior sim, silentio involvo. Tumor itaque brachii omnino resolutus & dissipatus fuit.

Observat. prima.

Applicationem Cauterii quæ symptomata sequuta.

Post

Post duodecim tamen dies reversus est, easdemque partes invasit tumor ille: verùm eisdem iterum adhibitis remediis, denuò magna ex parte, non tamen ex toto evanuit. Quapropter variis in locis expertos consuluerunt Medicos, quorum aliqui (petentibus enim consilium semper aliquid respondendum est) symptoma hoc ratione cauterii, nervo appositi, provenisse affirmabant. Eroso enim & abscisso nervo aquam non aliter ac ex amputato sarmento extillare asserebant. Alii aliter sentiebant. Horum tamen rationes, quàm infirmiæ sint, eis qui in anatomicis versati sunt, notissimum est. Sciunt enim nervos longè profundiores latitare, quàm quod à cauterio attingi potuissent. Deinde non supra tendonem musculi deltoidis, sed multò altius appositum fuerat causticum. Post menses tres brachio veluti hydropicorum crura intumefacto, lenta febri extinctus fuit. Nulla tamen aderat gangræna, aut lividitas, nullus item dolor, nisi gravativus. Sed ut veritatem fatear, nisi septuagenaria ætas appropinquasset & observatio, quam mox referam, me movisset, applicationem cauterii istius symptomatis caussam fuisse arbitrarer. Uno enim modo nascimur omnes, sed naturâ declinante diverso modo ruimus in interitum, omnibusq; hominibus, ut summus Doctor gentium docet, semel mori statutum est.

Observat. Cancer in dextra mammilla.

Alterius autem observationis nostræ narratio hæc est. Domina de *Rosieres* defuncti jampridem D. Comitis Pontisualensis soror, anno quinquagesimo ætatis suæ cancro in dextra mammilla correpta fuit. Is ex occulto paulatim exulceratus est, & ita quidem, ut intra spacium decem, aut duodecim annorum, totam ferè mammillam cum maximis & continuis doloribus, atque cruciatu, labris item prætumidis, & aspectu horrendis eroserit. Ego accersitus in Samuelem pagum prope urbem Pontemvallensem, ubi tunc degebat, ad ipsam perveni, & remedia ad sedandos dolores apta adhibui. Dolore aliquomodo sedato semestre post, iterum morbus recrudescere cœpit. Brachium enim dextrum primò circa musculum deltoidem & bicipitem, deinde ad manum usque eodem modo, uti brachium præcedentis viri Dn. *Francisci Prost* intumuit. Iterum igitur advocatus, remedia ad dissipandos humores aquosos applicui, sed pauco cum fructu. Quapropter brachium & manum scarificare coactus fui. Hinc aqua tam copiosa effluxit, ut universum ferè cubiculi pavimentum ea irroraretur, absque ulla tamē, aut saltem exigua tumoris imminutione. Tandem post hebdomadas

tres

rites vivere desiit, brachio, uti dictum, intumefacto, suo verò sentiendi facultate, uti & brachium Dn. *Francisci Prost* minimè destituto. Neuter tamen brachium suum ob tumoris magnitudinem, absque subsidio & adjumento gestare potuit.

Cæterum caussam intumefactionis brachii prædicti viri ad scirrhum durissimum, inveteratum, immobilem doloris expertem & lividum, sub axilla latitantem, nec non costis ipsis affixum, refero. Tumorem enim huncce, cum diu antea mihi monstrasset, funestum istum exitum (quæ enim cum domina de Rosieres acciderant, mihi occurrebant) ipsi prædixi. Tumoris itaque brachii caussam scirrhum istum sub axilla, non autem cauterii applicationem (etsi ipsum diem obitus aliquomodo maturasse non dubitem) fuisse, ac tandem symptoma hoc supervenisse, etiamsi cauterium applicatum non fuisset, existimo. Post mortem invidis, qui hac de re ad summam lætitiam contorquebantur, variis in locis me obtrectandi non defuit materia. Hæc tibi etiamsi experientia, & rationibus te minimè esse sciam destitutum, significare decrevi, ut si aliquando tale quid tibi acciderit, cautus esses, mihique vicissim successum significares. Vale & me amare perge. Datum Sancti Amoris 22. Decembris 1612.

Ex scirrho sub axilla brachii tumor ademato sus.

Tuæ Excellentiæ addictissimus

CLAUDIUS CHAPUSIUS.

OBSERVATIO LXXIV.

De maximo successu fonticuli ad poplitem.

SEnator quidam Solodurensis Dn. *Nicolaus Arey* nomine, cum annum sexagesimum ætatis prætergressus esset, & obstructionib. viscerum imbecillitateque ventriculi adeò graviter laboraret, ut etiam abdomen & crura ipsa tumore œdematoso extenderentur, sitis magna, nec non cibi fastidium, aliaque symptomata adessent, & lecto affixus esset, Una cum clarissimo viro D. *Paulo Lentulo* Reipublicæ Bernensis Doctori Medico me in consilium vocare jussit anno 1608. mense Majo. Instituta optima victus ratione & præparato humore peccante corpus aliquoties rhabarbaro, senna & similbus expurgavimus, &

quæ partes nobiles corroborant, calidumque innatum fovent, exhibuimus. Tandem quoque Canterio potentiali fonticulum ad poplitem dextrum effinximus, inde serosi humores tam copiosè effluxere; ut brevi præter omnium spem atque expectationem restitutus sit æger. Vixit homo iste ad annum usque 1615. & quidem satis commodè. Natura enim humores excrementitios ad fonticulum veluti ad cloacam tam copiosè protrudebat, ut ab eo tempore, & quidem ad finem vitæ suæ paucis usus sit medicamentis.

OBSERVATIO LXXV.

Dolor sciaticus, pruritus item totius corporis beneficio fonticulorum feliciter sanatus.

FRanciscus Crosseranus Lustriacensis ad lacum Lemmanum Senator, nec non Tribunus plebis meritissimus, vir pietate, & virtute ornatissimus, sexaginta circiter annos natus, & amicus meus singulari studio observandus, cum per menses aliquot dolore sciatico, & pruritu molesto, aut potius doloroso totius ferè corporis laborasset, & vix innixo baculo amplius incedere posset, in consilium me vocavit Anno 1613. mense Septembri. Suasi ut corpus à pravis humoribus (erat enim homo maximè cacochymicus) aliquoties evacuaretur, viscera ab obstructionibus liberarentur, corroborarenturque, & quantum fieri posset, ad temperiem reducerentur. Ille verò cum à medicamentis adeò alieno esset animo, ut horum nihil tentare posset, nec vellet, ne planè ipsum sine subsidio relinquerem, cauteria duo, alterum brachio sinistro, alterum poplito dextro applicui, quorum beneficio dolor sciaticus, simul & pruritus ille molestissimus totius corporis paulatim remiserunt, convaluitque æger. Fonticulus autem brachii nullum dolorem intulit, cum tamen fonticulus ad poplitem per menses aliquot continuò ferè dolorosus esset. Acris enim, salsusque, ac pravus ille humor doloris sciatici, & pruritus caussa proxima, cum naturæ beneficio ad fonticulum copiosè demandaretur, vellicando nervosas partes, dolores excitavit.

Dolor sciaticus fonticulis curatus.

OB-

OBSERVATIO LXXVI.

In qua vulnera digitorum & manuum contra opinionem & doctrinam FELICIS WIRTZII aperta retinenda esse, exemplis ostenditur: & opinio WIRTZII refutatur.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. MICHAELI DÖRINGIO *Breslaviensi Doctori Medico longè celeberrimo, amico singulari studio observando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

QUod tanto temporis intervallo, Vir clarissime, fautor & amice æternùm honorande, veteris meæ erga te observantiæ memoriam literis non renovarim, mea profectò negligentia minimè caussa fuit: sed propter occupationes corporis & mentis molestias id accidit. Superiori enim æstate Wormatiam ad Generosum quendam vocatus, variis occupationibus à studiis meis abstractus fui. Post reditum verò meum Lausannam, quæ luctuosa ac funesta mihi advenère, ex proximis meis ad te literis cognoscere potuisti. Silentium itaque meum, si tibi molestum, longè proh dolor caussa silentii mihi molestior fuit.

Responsum meum ad epistolam tuam de nova, rara & admiranda hernia uterina, propter easdem quoque caussas retardatum fuit. Illud tamen per hasce nundinas Silbertinas Francofurtum mitto, ut ibi centuriæ meæ tertiæ annectatur, & simul cum ea excudatur.

Chirurgicum opus *Felicis Wirtzii* superiori anno auctum Basileæ iterum excusum fuit. Multa profectò in ipso continentur, quæ rationi & experientiæ repugnant, ideoque quomodo juniores Chirurgi fructum ex lectione hujus libri capere possint, nondum video. Quænam, quæso, absurda & periculosa hæc est opinio, quam cap. 11. lib. 2. ubi in vulneribus pectoris penetrantibus turundas rejicit, materiamque purulentam, ac sanguinem in vacuo pectoris collectum per urinas, alvum ac sudorem evacuari posse, præter rationem protulit? *Felix Wirtz in vulneribus pectoris turundas rejicit.*

In vulneribus digitorum ac manuum turundas quoque absque ulla

distinctione improbat. Hæc verò doctrina quam erronea sit atque periculosa, etiamsi tibi in Chirurgicis exercitatissimo viro satis superque notum sit, nonnullis tamen exemplis id hic stabilire non gravabor.

Exemplum I.

Civis quidam & mercator Coloniæ Agrippinæ *Wilhelmus Quadus* nomine, in vico Bechergassen habitás, cum quadá die in officina circa merces suas occupatus esset, examen balancis volæ manus infixit. Ego, quia tunc temporis ad Generosum virum Dn. *Sebastianum ab Hatzfelt* Dominum in Wildenberg/ 2c. profectus eram, cunctando, & me exspectando affectum suum neglexit; & ab initio peritos Chirurgos non adhibuit, multò minus vulnus turundis apertum retinuit. Superficie itaque vulneris clausa, circa quartum auctus est dolor: ille, quia corpus sanguine & humoribus oneratum erat, adeò ad se attraxit, ut exorta febre sequuta sit inflammatio ac phlegmone, ita ut variis in locis exulcerata sit manus, & non nisi magno cum labore restituta fuerit.

Vulnus exiguum non negligendũ.

Exemplum II.

Jacobus Bergerius civis Lausannensis, ibique in suprema curia notarius dignissimus circa annum 1594. scapello volam manus sibi punxit. Et quia vulnus propter sui angustiam turundis apertum minimè retineret Chirurgus, & pus in ipso fundo vulneris colligeretur, retineretúrque, talia sequuta sunt symptomata, ut de vita periclitaretur. Dolor autẽ inprimis exortus est acutissimus, mox febris, inquietudines & phlegmone sequebantur. Ego tandem in consilium adhibitus, & omnibus ad morbum depellendum necessariis institutis, post gravissimos ac diuturnos cruciatus, tandem pristinæ sanitati restitutus fuit, & huc usque hîc vivit.

Exemplum III.

Ex punctura spina neglecta gangræna & sphacelus.

Anno 1591. pagana quædam Hildenæ spinâ summum indicem digitum punxit. Cum verò propter caussam superius allatam vulneris superficies coaluisset, & pus circa partes nervosas collectum fuisset, exortus est dolor, inflammatio, atque gangræna, qua in sphacelum conversa, adiit me tandem. Purgato corpore & ad metacarpum abscisso digito convaluit.

Exem-

Exemplum IV.

Anno 1598. rusticus quidam propè Lausannam, tractando spinas, malleolo spinam sibi infixit. Neglecto morbo & maturè nimis clausâ puncturâ, exortus est dolor: mox sequuta est inflammatio & gangræna: tandem sphacelus totam tibiam invasit atque occupavit. Cum verò abscissionem tibiæ recusasset, intra paucos dies extinctus fuit.

Summo itaque studio vulnera angusta, etiamsi in partibus nervosis fuerint, quicquid dicat *Wirtzius*, turundis tantisper, donec vulnus satis fuerit expurgatum, aperta retinenda esse, experientia ipsa, uti ex præscriptis exemplis apparet, testis est. Accedit quoque ratio: In omnibus enim vulneribus, præcipuè per incisionem factis, cutis facilimè & statim ab initio contrahitur, primò quia membranosa est; deinde quoque quia natura illâ veluti tegumento ignobili reliquas partes magis nobiles, veluti carnem, venas, arterias, nervos, nervosasque partes ab injuria aëris vindicare studet. Caro autem tam cito coalescere non potest: primò enim in ipsis quoque vulneribus per incisionem factis quædam species contusionis adest, at caro contusa, ut putrescat, & in pus convertatur, necesse esse, ex *Hippocrate* scimus. Suppurationem autem illam carnis, nisi in tempore, fieri non posse, etiam tyronibus notum est. Contrahitur itaque cutis vulnerum, præcipuè per incisionem factorum, statim ab initio: humores verò, qui ex carne vulnerata confluunt, retinentur, paulatimque incalescunt, & acres fiunt: & quia pars affecta nervosa, ac proinde maximè sensibilis est, sequitur dolor, qui attrahendo sanguinē & humores, gravissima symptomata excitat. *Quare vulnera turundis sint aperta servanda.*

Turundæ autem eâ industriâ, ut ad minimum superficiem vulneris, donec reliquæ partes sauciatæ, veluti caro & nervi, satis expurgatæ fuerint, hiantem retineant, adaptatæ, atque fabricatæ esse debent: ne tamen partes nervosas compugnant, danda est opera. Quapropter profunditas vulneris diligenter observanda est, & ne acies turundæ fundum vulneris, præcipuè si nervus aut nervosum quid detectum fuerit, comprimat, diligenter danda est opera. Augustissima autem vulnera, quia turundam crassam non excipiunt, exilis verò cum nimis sit flexibilis, hinc & inde reflectatur, & fundum vulneris minimè attingat, soleo frustum fili aurei, aut argentei, pro vulneris profunditate longum, carbaso involvere, & unguento aliquo anodyno & digestivo inungere, nec non vulneri infigere. Blandè tamen hujusmodi, uti reliqua o- *Quomodo turundæ adhibendæ.*

 mnia

mnia vulnera, sunt tractanda. Periculosissimum enim, ac omnium ferè exitiosissimum symptoma esse dolorem, alias ex me intellexisti.

Duæ caussa quare turundis in vulneribus utendum. Atque hæc prima, & præcipua caussa est, quod turundis in vulneribus utimur: nimirum ut humores, qui ratione solutionis continui confluunt, effluere possint. Altera est, ut medicamenta ad fundum vulneris pervenire, atque penetrare possint. Ad quid enim, quæso, conducet medicamentum, ad vulnus digerendum, mundificandum, aut carne implendum, si vulnus clausum fuerit? Interim tamen, dum circa vulnus externum occupati sumus, in universalibus nihil omittendum est. Tenuis itaque victus ratio instituenda, corpus à pravis humoribus & sanguine, si plethora adfuerit, evacuandum. Hæc nisi facta fuerint, & vulnus ab initio turundis non dilatatur etiamsi exiguum, & nullius momenti fuerit: aliquando tamen materia illa retenta, gravissima symptomata procreat, mortemque accelerat. Cujus rei exempla præter illa à me adducta, etiam apud authores habemus: Ab exigua & planè despicabili vulnere (ut post *Vallesiolam* lib.3. enarrat.8. scribit *Schenckius* observationum medicinalium lib.5. de digitis manuum) in vola sinistræ manus accepto, quod vix subditam cuti carnem contingeret, *Ludovicum vives*, Senatorii ordinis hominem, ea in curia, quæ apud Monspessulanum est, quam vulgo generalium vocant, intra septimum diem convulsione de repente orta concidisse vidimus. Observavimus, inquit *Horatius Augenius* lib.9. epist.2. Patavii ex vulnere minimi digiti *Johannem Baptistam* Argentinum decessisse.

Ex his vides mi Dn. *Döringi*, quam periculosus sit Empiricus ille processus *Wirtzii*, tuam tamen sententiam atque opinionem intelligere cupio. Plura nunc adscribere non licet. Vale itaque & cum tuis omnibus feliciter vive diu. Clarissimum ac æterna laude dignissimum virum Dn. *Petrum Kirstenium* ex me quæso demissè saluta.

Lausannæ 27. Decembris
Anno 1613.

OBSERVATIO LXXVII.

Ex punctura vespæ circa carpum dolor ingens totius corporis, & lipothymia consequuta.

Viro Amplissimo, atque doctissimo Dn. GEORGIO FABRO *Castri Imperialis Fridbergensis, &c. Doctori Medico ordinario ac longè celeberrimo, amico suo plurimum honorando.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

QUod jam diu nihil literarum ad te dederim Vir clarissime clarissimeque frater, non oblivione amicitiæ nostræ, sed longo locorum intervallo accidit. Cupio enim fraternam nostram amicitiam, quoad vixero tecum literis fovere. Sed quid quæso agis, & quomodo mente simul, & corpore vivis? me quod attinet, aliâs ex meis intellexisti literis, quam graviter, vel potius quam paternè Pater meus cœlestis ante annum me visitaverit, quodque gravissimum mihi inflictum fuerit vulnus. Illud proh dolor, tantum abest, ut cicatrice sit obductum, quin potius insanabile, & lethale ulcus abjerit. Propter continuos enim dolores vires exhaurit, humidumque radicale paulatim absumit. Quæris caussam. Illa tibi nota est, & superiori æstate plenius innotuit: innotuit & nobilissimo & strenuo viro Domino *Wolffgango Adamo à* Schwalbach etiam suo dispendio. Fecit id humanitas sua, & in me benevolentia singularis: quapropter ipsi ut debeo gratias ago maximas, gratias inquam immortales. Sed severum illum pseudomedicum (qui ulcus meum non lenit, sed exasperat, non suaviter abstergit, sed ad cruorem usque confricat) si ad vos redierit, ut indignum vestra amicitia, si me amas repellito, & ut meo nō suo consilio utatur ipsum admonitio. Clarissimo viro Dn. *D. Horstio* ut eodem modo cum ipso procedat, meo nomine quæso significa.

Porro etsi mens ægrotet, corpus quin etiam hic Bernæ (quo ante mensem ad ægros quosdam vocatus fui) laboribus occupatum sit, nefas tamen fore putavi, si colloquia nostra Appollinea negligerem. Occurrit itaque casus non omnino vulgaris superiori æstate à me observatus, & annotatus, quem laconico stylo tibi delineare decrevi.

Matrona

Matrona quædam ex nobilissima, & heroica familia *Sickingiorum* oriunda, nomine & re ipsa *Margarita*, nec non Generosi & strenui viri *Joban. Christophori à Stadion*, serenissimi Principis ac Dn.D. Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. in camera Ensishemiana consiliarii & vicarii prudentissimi, nec non Satrapæ in Landsern vigilantissimi, &c. Uxor cum in canicularibus in prandio à vespa punctionem circa carpum sinistrum accepisset, protinus dolor ingens in loco affecto exortus est. In ipso fere momento cum lipothymia supervenisset, ad lectum se cōferre coacta fuit. Ubi non diu post dolor ille, qui ab initio manum & carpum solum occupaverat, per totum corpus expansus, & acerbior factus fuit. Eodem quoque die vesicæ humore seroso & pellucido (veluti in combustionibus conspiciuntur) repletæ, exortæ sunt. Sub vesperam uti quoque sequenti die, cum totum corpus oleo scorpionum (quod maritus in promptu habebat excellentissimo) inunctū, & sudor lapide Bezoar copiosè provocatus fuisset, brevi pristinæ sanitati restituta fuit ægra, separata per totum ferè corpus Epidermide. Vides vir clarissime minimum quandoque insectum maximum in se continere venenum, præcipuè si ad partem aliquam nobilem (uti in hac matrona, in qua venenum per arteriam carpi celeriter ad cor pervenit) delatum fuerit. Punctiones itaque vesparū non sunt negligendæ, quandoquidē aliquando in insanabile ulcus degenerasse in alia quadam matrona nobili observare mihi contigit: historiam forsan post hac tecum communicabo, nunc non datur otium. Vale frater charissime, cum honestissima tua conjuge, liberisque dulcissimis. Saluta quæso meo nomine generosum ac strenuum virum Dn. Burggrafium, nobilissimum item virum Dn. à Schwalbach/ipsiusque uxorem genere & virtute nobilissimam: præterea clarissimum virum Dn.D. *Horstium*, cujus literas, uti quoque tuas avidè expecto. Bernæ 15. Decembris. 1614.

Punctio vespa.

O B-

OBSERVATIO LXXVIII.

Ex punctura vespæ circa juncturam mandibularum ulcus insanabile consequutum.

Ad eundem Virum clarissimum atque doctissimum Dn. GEORGIUM FABRUM *castri Imperialis Fridbergensis Doctorem Medicum ordinarcum celeberrimúmque, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

CUm præcedentes ad te literas, clarissime atque doctissime mi Dn. *Faber*, obsignassem, nec in tempore commodum tabellarium invenirem, sequentem casum (quem in præcedentibus meis ad te literis quoque promisi) adjungere visum est.

Matrona quædam Düsburg: Clivorum, genere & pietate nobilis N. *Holt* nomine, cum adhuc esset juvenis & quadam die in viridario obambularet, & à vespa punctionem in faciem circa aurem dextram recepisset, protinus exortus est dolor maximus, inflammatio quoque mox sequuta est, & totum caput intumuit. Adhibitis remediis dolor nec non intumefactio ex parte remiserunt, relicto abscessu in ipso loco affecto, quo rupto, sordidum & insanabile sequutum est ulcus; quod etsi præclaris quoque Medicis atque Chirurgis curandum commissum fuisset, oleum tamen & operam perdiderunt omnes, quamvis summam adhiberent diligentiam, uti egomet testis sum ocularis. Cum enim apud *Cosmam Slotanum* Medico-Chirurgum præstantissimum viverem, & Chirurgiæ studio operam darem in sextum usque annum, vidi quanta diligentia quantaque sedulitate circa affectum huncce laboraverit. Defuncto *Slotano*, quum omnia frustra adhibita fuisse vidisset ægra, nihil amplius deinceps tentare voluit, sed curationem palliativam ad finem usque vitæ suæ adhibuit. Ad decrepitam tamen ætatem usque vixit, & quidem utcunque commodè: quandoquidem ulcus hocce velut cloaca erat, ad quam natura superfluos atque excrementitios humores ex toto corpore copiosè & quidem continuò amandabat.

Vespa punctura.

Quod autem affectus ille, qui ab initio non usque adeò gravis esse

videbatur, in diuturnum & insanabile ulcus abierit, ad constitutionem loci affecti meo quidem judicio præcipuè referendum est. Cum enim ulcus è regione juncturæ mandibularum esset, non potuit propter continuum motum juncturæ ad cicatricem perduci. Ulcera enim, ut norunt Medici, non sanantur, nisi exsiccentur: at quia motus, attrahendo humores, humectat, sequitur necessariò, ulcera circa juncturas mandibularum, cum sint in continuo motu, præterquam cum homo dormit, insanabilia esse; nisi forsan Chirurgus methodum illam, quam ego primus inveni, & in prima centuria observationum mearum, observat. 38. proposui, adhibeat: quod si methodus illa tunc temporis mihi cognita fuisset, ægra proculdubio maximum commodum inde recepisset, mihi verò divitias comparassem.

Ulcera circa juncturas mandibularum sunt insanabilia.

De agno monstroso Lausannæ reperto nihil nunc ad te scribo: historicam enim & anatomicam narrationem, unà cum delineatione monstri ad Dn. de Bry misi, qui illã, uti spero, prælo suo subjiciet, ita ut mamaturè ad te pervenire possit. His iterum vale vir clarissime, & *Fabricium* tuum amare perge. Raptim Bernæ 22. Decemb. 1614.

OBSERVATIO LXXIX.

De punctura vespæ.

Item:

De infelicissimo successu croci metallorum.

Viro præstantissimo Dn. GUILHELMO FABRICIO *Hildano, Chirurgo celeberrimo,* GEORGIUS FABER *castri Imperialis Fridbergensis D. Medicus ordinarius S. P. D.*

VIx dici queat, humanissime & præstantissime Dn. *Fabrici*, amicorum optime, & plus quam fraterno, si quis major est, amore prosequende, quam exhilararint me binæ tuæ literæ, 21. Januarii hujus anni, á mercatoribus Argentina redeuntibus, & hac transeuntibus ad me perlatæ. Absterferunt enim omnem nubem & nebulam suspicionis cujuscunque: quibus jam nunc discussis sub amœnissimo hujus veris initio relucet Sol ille tui erga me pristini amoris & benevolentiæ clarissimus

mus,qui quidem non penitus sublatus, sed aliquandiu occultatus fuit in obscuris diuturnioris quodammodò silentii tenebris,mihi ingratissimis. Verùm purgavit se triste illud cœlum,& tu teipsum de intermissi hactenus officii ratione,utinam modo lætiora illa de valetudine tua fuissent,quam variis modis affligi,atque indies magis magisque debilitari,auribus meis valdè ingratum est. Tuum erit mi *Fabrici* omnia,quæ à benignissimo Deo immittuntur,animi Christiani magnitudine constanter perferre,ea præsertim,quæ humanitus nobis quotidiè obveniunt. Interim etiam parcere lectioni & scriptioni,imò affectibus ipsis siquidem vitæ venenum tristitia *ipsa* est. Quæ cum scribo,non dubitabo de tua constantia,quam in sano corpore,& mente tibi mihiq; sanam in multos annos conservet Deus Opt.Max.unicè voveo.

Me meosque,quod attinet,superiori ego æstate variè quoque valui,& non tam corpore,quàm animo minus cómodè. Febre ardentissima correptus,aliquot septimanas graviter decubui,cui ab aliquo intervallo successit recidiva pessima,quæ vires propemodum omnes exhauserat. Verum singulari Dei beneficio,debitaque medicamentorũ applicatione tandem victa discessit,egoque viribus paulatim recuperatis,cum meis mediocriter nunc vivo,& reconvalesco. Quid præsens hic nobis allaturus sit annus,anxius exspecto: quanquam non tantum doleam,quantum scio accidisse,quam timeam,quantum adhuc possit accidere. Variolæ superiori anno multos hic,& in vicinia è medio sustulerunt,has nunc exceperunt morbilli,qui epidemii & nobis jam sunt,atque idem malum mihi quoque domesticum fuit,sed Deo gratia tolerabile & sine jactura vitæ & filiolæ: videntur esse futuræ præludia pestis,sicuti & pleuritides illæ malignæ.

Publica præterea nec pro nostro,nec pro aliorum voto,& voluntate sunt in tota nostra Germania seditiones,& turbæ hic & ubique bella minantur funestissima. De negotio Francofurtensi ex aliis,adeoque ipsis relationibus publicè editis multa cognoscere poteris. Sed ne querelas more meo pro epistola mittere videar,modus hic esto.

Cæterum eodem temporis articulo,quo tuæ mihi offerebantur,inter cætera privato studio tractatum de venenis præ manibus habebã, ideoque eo ipso nomine gratissima erat communicatio duorum istorum casuum,de punctura scilicet vesparum,pro quibus tibi gratias ago maximas. Iis autem pellectus in memoriam mihi revocabam similem fermè casum,quem,dum Anno 1598.Patavii studiorum gratia com- *De punctura vespa historia singularis.*

moraret, excellentissimum D.D. *Julium Casserium Fabricium Placentinum* præceptorem meum æternùm colendum in praxi comitarer, apud matronam quandam nobilem mihi videre contigit. Hæc ipsa in ipsis quoque canicularibus à vespa quadam circa metacarpium dextrum lædebatur: ubi statim dolor obortus est maximus, cum inflammatione insigni supervenit febris ardentissima, & phrenesis. (siquidem nervosis & musculosis partibus inflammatis, hæc noxa cerebro promptissimè cõmunicari solet) Aderant præterea frequentes & biliosæ evomitiones. ventris constipatio, aliorumque symptomatum συνδρομὴ & momentanea quadam istorum exacerbatio: accedente insuper tempore æstivo calidissimo, quod impetum moti jam humoris mobilis in matrona præsertim valdè plethorica, & succulenta magis magisque intendebat. Accersitus itaque supradictus Dn. D. *Casserius*, præmissis Bezoardicis, & cordialibus, locum affectum sine ulteriori mora scarificando cauterizabat, eamque non neglectis aliis convenientibus remediis cum universalibus, tum particularibus (divina annuente gratia) à præsentissimo & evidentissimo vitæ discrimine dextrè liberabat, feliciterque pristinæ sanitati brevi restituebat. Suspicabatur D.D. insectum hoc ab alterius cujusdam venenati animalculi suctu vel insessu, vel herba quapiam venenata depasta, infectum fuisse, & postea malignitatem hanc parti læsæ discrasia, ipsique puncturæ induxisse, id quod rationi, aut veritati haud absonum videtur Epidermis verò, quod in priori illa ægrota sub finem curationis à plerisque corporis partibus fuerit separata, manifestò colligitur, istud venenum summæ fuisse activitatis, eò, quod vitiosum & malignum suum humorem vi internarum partium calorifica, & virtute bezoardica ad remotiores & excrementales partes cutis & poros amandarit, tandemque per sudores epidermide excoriatâ & ablatâ, omnino extra corpus propulerit. Cujusmodi historia legitur in observationibus *Foresti* lib. 30. observ. 5. sub finem. Rectè itaque me hercle mones, ejusmodi virulentos morsus, & puncturas etiam minutissimorum insectorum, si præsertim in musculo aliquo seu jactura fiant, minime esse negligendas. Id quod etiam ex altera historia nobilis matronæ ab *Holt* apparet, cui à punctura vespæ ulcus in facie venenata continuitatis facta solutione cacochecticum & insanabile relictum est. Hujus quidem contumaciç caussam *Galenus* lib. 1. de compos. medic. per genera cap. 18. & lib. 4. cap. 1. Item lib. 1. de medic. per loca. Sic quoque *Comes Montanus* lib. 3. cap. 17. ex parte reddere conantur

tur

tur. Tu tamen prudenter asseris istud ulcus propter continuum junctura motum, & humorum affluxum ad cicatricem perduci non potuisse. Nihil dicam de quibusdam naturæ proprietatibus hominum peculiaribus, ad sanationem inidoneis. Quemadmodum enim ligna quædam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu & corruptela adeò degenerant, ut findi nullo modo possint, sed relinquenda: ita etiam in ejusmodi naturis frustra sæpius instituitur sanatio, ubi præexistente insigni cacochymia, & pravorum humorum abundantia, munia illa innata medicina esse nequit. Quandoque etiam intemperies alicujus particulæ in caussa est, quò minus ulcera consolidationem recipiant: Sed quid ligna in sylvam? *Quare ulcera interdum curari nequeant?*

Pro colophone addere lubet casum de infelici croci istius metallici effectu, qui superiori æstate hic accidit. Fuit aliquãdiu nobiscum Chymiater quidam, homo alioquin non indoctus, sed purus putus Paracelsista. Is rebus suis fortè desperatis aut ad restim usque perductis, spe majoris lucri Francofurtum se contulit, ibique brevi post vitæ & praxeos finem fecit. Habuerat ille puerum pro famulo, quem postea discedens hic reliquit. Famulus verò ab hero suo (nescio quo titulo) fortè fortuna acceperat pixidulam croco isto metallorum plenam, quemq; contra omnes, etiam deploratissimos affectus egregiè prædicare didicerat. Quid fit? Mulier quædam ipsius vicina conqueritur de filiola graviter decumbente, & suspicionem lumbricorum verita, dosin istius pulvisculi tantopere commendati à vicino sibi erogari petit. Illa impetrat satis magnam quantitatem pulveris, tantamque eam ægrotanti filiolæ quinquenni exhibet: à cujus assumptione paulò post gravissima oboriuntur symptomata, vomitus & dejectiones alvi enormes, concussiones vehementes totius corporis, insultus aliquot epileptici, & dolores in toto corpore acerbissimi. Parentes miserrimo hoc spectaculo perterriti & commoti, Dn. D. *Jeremiam Moltherum* Medicum, qui tum temporis me febricitantem amicitiæ gratia inviserat, accersi curant, sed priusquam adventaret, mortem oppetiit infelix ista puella. Cadaver ipsius de consilio Medici & aliorum fuit incisum, & sequentia notatu dignissima in eo deprehensa. *De infelici successu croci metallorum.*

Aqua citrina ore & naribus effluxerat copiosissima.

Omentum visceribus exemptis fuerat à parte inferiori disruptum.

Hepar cærulenm & nonnihil induratum, quasi in aqua ferventissima fuisset maceratum.

Pulmo in dextra parte flavescens.

Vesica fellis præter modum tumida, extuberans, & repleta sanguine aterrimo.

Cor in sinistra parte flaccidum exangue.

Venticulus ad ovi magnitudinem, in quo repertus adhuc fuit iste pulvis seu crocus, à quo etiam intestina fuerunt tincta & infecta.

Atque ita habes historiam consilii imprudentissimi, & facinoris capitali supplicio dignissimi. Alias tibi, quod communicem hoc tempore, mihi nihil occurrit. Accipies etiam à clarissimo Dn. D. *Horstio* nostro cum literis observationes aliquot singulares, minimeque vulgares, si quid posthac erit, te non celabo. Vale.

OBSERVATIO LXXX.

Ex punctione vespæ gangræna consequuta.

Gangræna ex punctura vespæ.

ANno 1587. rusticus quidam propè Lausannam juvenis, robustus & plethoricus à vespa in dextrũ latus faciei haud procul à minori cantho oculi, cum æstatis tempore punctus fuisset, dolor ingens, & inflammatio talis sequuta est, ut sexta die morbi, cum ego advocatus essem, totam ferè partem illam faciei lividam & gangræna contaminatam reperirem. Exhibito clystere, quicquid ita affectum scarificavi, unguentum Ægyptiacum, aliaque ad gangrænam appropriata medicamenta applicui, eademque die venam in cubito dextro incidi. Sequenti die corpus cholalogo, ut infusione rhabarbari, syrupo rosato solutivo & electuario de succo rosarum expurgavi: hinc symptomata remiserunt; & aliquoties reiterato cholagogo, & adhibitis remediis ad gangrænas necessariis (de quibus prolixè in tractatu nostro de gangræna & sphacelo egimus) sanitati restitutus fuit æger.

Curatio gangrænæ.

Eodem tempore civis quidam Lausannensis *Hugo Lugrain* nomine, cum simili modo læsus fuisset, ac in manus imperitorum incidisset, multos sustinuit dolares, non solùm in parte male affecta, verumetiam totius capitis. Tandem convaluit, sed palpebræ dextri oculi propter cicatricem inversæ fuêre. In isto porrò morbo (quod quidem deplorandum) caput & oculi ita debilitati fuerunt, ut post aliquot annos visum omninò amiserit, & ad hunc annum 1614. usque cœcus circumducatur.

OBSERVATIO LXXXI.

De præputio monstroso ejusque abscisione.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. JOHANNI FRIDERICO WERTENBERGIO *Doctori Medico Basileensi longè celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus, S. P. D.*

PLurimum me exhilararunt literæ tuæ clarissime, atque amantissime mi Dn. D. *Wertenbergi*, partim propter theses à te mihi transmissas, partim etiam quia eadem curationem cum puero Dn. *Wenzii* post meum à vobis abitum feliciter successisse, ipsumque nunc præter spem atque opinionem multorum forsan & parentum, sine baculo incedere, indicaverunt. Laus sit Deo opt. max. qui medicamentis & laboribus nostris benedixit: In epilepticis divini quippiam observari posse, tecum assero, cùm id ipsum non raro me edocuerit experientia. Sæpissimè enim nonnihil quod captum nostrum superat in corporibus Epilepticorum delitescit. Quapropter morbus iste etsi ex semine parentum minimè contractus fuerit, multoties tamen nullis remediis eum tolli posse testantur viri gravissimi, præcipuè si æger Baccho, ut est noster æger, addictus fuerit. Sic & morbos comitiales, qui post vigesimum quintum annum ætatis superveniunt, ut plurimum insanabiles esse *Hyppocrites* & *Galenus* testantur, cum ætas illa si commentariis *Johan Lyges* in Aphor. 7. lib. 7, credendum, humida sit, & frigida caussamque morbi adaugeat. A decimo quarto tamen anno ætatis usque ad vigesimum, aut vigesimum quintum non nisi duos Epilepticos sanitati restitutos fuisse, ab eo tempore quo praxin exerceo, observavi. Primus fuit juvenis Lausannensis, de quo vide historiam observat. 41. Cent. primæ observationum mearum. Alter fuit puella ex honestissima familia in Belgio, octodecim annorum ætatis, quæ ab ipsa pueritia Epilepsia laboraverat. Purgato aliquoties corpore provocatisq; mensib. & exhibitis eis, quæ à proprietate occulta huic morbo adversantur, nuchæ quin etiam adhibito setaceo convaluit. Sed hujusmodi exempla rara sunt: Infantulos verò multos morbo comitiali laborantes, feliciter curavi.

In epilepsia quiddam divini.

Lib 5. aph. 7. Galen in comment.

Cæte-

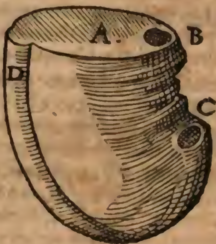
Observatio de phimosi.

Cæterum post meum à vobis abitum casus chirurgicus non vulgaris mihi accidit, quem tibi nunc communicare constitui. Juveni cuidã viginti duorum annorum ætatis ab ipsa nativitate præputium præter modum naturalem & nonnihil monstrose propendebat.

Ita enim versus anteriorem partem contortum erat, ut effluente urina ipsa sursum versus abdomen efflueret. Hinc vesicam commode, & sine madefactione vestimentorum nunquam exonerare potuit, nisi solutis ligulis ad latrinas sese conferret. Si autem pars illa præputii, ut postea ex delineatione videbis, non simplex esset membrana, ut est præputium secundum naturam formatum, sed potius substantia quædam carnosa, effluens tamen urina, sub ipso præputio retinebatur, ipsumque usque ad mediam partem penis mirum in medium extendebat. Propter contorsionẽ n. & complicationẽ præputi, lotiũ per se omnino effluere nõ potuit, nisi digitis diu emulsa glande, atq; præputio: propter continuã hancce emulsionẽ urinæ, & contrectationẽ glandis, membrum virile magnitudinem naturalem multum excedebat. Porrò victus ratione, purgationibus, & venæsectione ad operationem bene præparato corpore, ægrum in dorsum collocavi, & instrumento castratore à Chirurgis dicto, apprehenso, & constricto præputio, ipsum juxta glandem abscidi. Deinde pulverem, reliquaque, quæ ad cohibendam hæmorrhagiam necessaria, postea digestivum, & quæ cicatricem inducunt applicui. Ne autem præputium intempestivè, & præter modum contraheretur, fistulam plumbeam imposui. Sic divino aspirante numine feliciter curatus fuit. Verum id notandum est, me nulla arte, aut industria præputium retro glandem retrahere, ipsiusque coalitionem impedire potuisse, quod quidem propter carnosam illã substantiam, de qua antea dixi, accidisse certum est. Urina tamen nunc absque ullo impedimento, & copiosè, & recta effluit: nec dubito, quin sperma idem facturum sit, cùm ad matrimonium pervenerit, etiamsi balanus à præputio detegi minimè possit. His vale vir clarissime, & feliciter vive diu. Ocyus Bernæ Helvet. 13. Nevemb. 1616.

Deli-

Delineatio præputii monſtroſi.



A. Subſtantia eſt præputii abſciſsi, carnoſa, & utcunque dura.
B. & C. ductus eſt urinarius, rugoſus & contortus.
D. Inferiorem partem penis, quæ ſutura dicitur, denotat; illa dura, & inſtar chordæ extenſa erat.

De phimoſi præcedente, idem ad eundem.

In poſtremis meis ad te literis, vir clariſsime, ubi de abſciſione præputii egi, ſcripſi, me nulla arte aut induſtria præputium retro glandem retrahere, ipſiusque coalitionem impedire potuiſſe. Id autem eam ob cauſſam accidiſſe ſcias, quod æger in prima operatione conſentire noluit, ut ſuperfluum omne abſcinderem, glandis enim læſionem ſupra modum timebat: pars itaque ſuperflua ita ex anteriore parte glandis coaluit, ut nullum ferè foramen pro evacuatione urinæ reſtaret. Quapropter cùm iterum ad me veniſſet, de præputio particulam ad pollicis latitudinem feliciter abſcidi. Hinc præputium adeò retractum fuit, ut amplius glandem obtegere non poſſet, nullum tamen incommodum inde perſentit: & nunc in matrimonio ſatis commodè vivit. De paraphimoſi obſervationem ſingularem ad te ſcribere ſtatueram, nunc verò propter certas cauſſas id in aliud tempus differo.

Vale vir clariſsime, & me quod facis ama.

Raptim Bernæ.

OBSERVATIO LXXXII.

De infelicissimo successu inunctionis ex Mercurio in Arthritide.

Viro clarissimo doctissimoq́, Dn. CLAUDIO DEODATO *reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico longè celeberrimo amico singulari,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

MIraberis proculdubio, Vir amplissime, tam diu me siluisse, nec quicquam literarum ad te dedisse, imò ne quidem responsiones ad postremas tuas misisse. Quæris caussam? Superiori autumno in Hassiam ad nobilissimum quendam ægrum vocatus fui; apud quem mihi aliquandiu persistendum fuit, & ante mensem solummodo ad meos redii: quapropter ut diuturno silentio meo, & quod tractatum meum de gangræna & sphacelo maturius non miserim, ignoscere velis, obnixè rogo.

Unctiones ex Mercurio an in arthriticis conveniãt. Cæterum aliquando me præsente inter literatos, & quidem in disputationibus publicis controversiam hanc, nimirum *an inunctiones ex Mercurio Arthriticis prodesse poßint, necne?* exortam disputatamque fuisse memini. Unus quidem & alter suas habuit rationes: neminem verò hactenus scientiâ & conscientiâ præditum videre potui, qui illinitiones hasce in Arthritide adhibuerit: Agyrta tamen quidam levissimus, imperitusque homo ad istam impudentiam ac temeritatem usque devenit, ut quæstionem hanc dubiumque in Patricio quodam Bernensi & Senatorii ordinis Viro nobis non argumentis Scholasticis & Academicis, sed reipsa solvere non sit veritus: ausculta, quæso, mi Dn. D. *Deodate* integram historiam.

Observat. Fuit is Dn. *Johan. Rudolphus Huberus* ex antiqua familia Patriciorum hujus urbis oriundus, vir pius & solidè doctus, qui & in juventute Germaniam, Belgium, aliasque regiones peragravit, & Academias varias perlustravit. In patriam reversus cum esset, non diu post provincia Grammatei curialis ipsi commissa fuit, in qua se ita gessit, ut postmodum in præfectum Grandissonensem constitutus fuerit. Elapsis annis præfe-

præfecturæ suæ in Senatorem hujus Reipublicæ, tandemque in Tribunum plebis & Ædilem designatus est. Porrò cum ex patre arthritico natus esset, in peregrinationibus quinetiam incommoda multa cùm caloris, tum etiam frigoris (quibus omnibus nervosum genus mirum in modum debilitatur) sustinuisset, ac tandem quoque ratione conversationis vino largiore uti coactus fuisset, circa annum vigesimum octavum ætatis suæ de dolore articulorum conqueri cœpit. Ab initio morbi, cum à quibusdam imperitis hominibus in hanc opinionem, nimirum nihil quicquam medicamentorum in Arthritide adhibendum esse, adductus inescatusque esset, morbum neglexit: quapropter dolores paulatim & vehementiores & frequentiores sequuti sunt, & ita quidem, ut nonnunquam ad dies quatuordecim aut hebdomadas tres præ maximo dolore somnum capere vix posset. Cum ita per annos aliquot miseram vitam viveret, tandemque propter doloris frequentiam ac inquietudines, concoctiones in visceribus probè fieri non possent, paulatim sequutæ sunt obstructiones maximæ, hepatis, splenis, & venarum Mesaraicarum: & arthritis nodosa facta est. Ingravescente sic morbo, variorum, sed ut plurimum, imperitorum hominum consiliis uti cœpit, sed pauco cum fructu. Tandem, & quidem ante biennium, suasu quorundam in Argoviam ad imperitissimum quendam Agyrtam profectus est. Is suis secretis (horum enim hominum medicamenta omnia sunt secreta) cum integram valetudinem se ipsi restituere posse impudenter promisisset, sese ipsi curandum tradidit. Quid fit? vix purgato corpore artus ungue̅to ex Mercurio conflato inungit, & quidem eo usque dum faucium, linguæ gingivarum, totiusque oris intumefactio, inflammatio & exulceratio, summaque virium prostratio sequuta sit, adeò ut in decimum quintum diem usque veluti in agone fuerit. Demum consilio & auxilio cuiusdam viri Ecclesiastici, qui istis in locis medicinam facit, veluti ex cymba Charontis ereptus fuit. Viribus aliquomodo collectis, ad suos Bernam rediit, meq; non diu post iterum in consilium adhibuit: iterum, inquam, antea enim ipsi, & interna, & externa quoque nonnulla medicamenta felicissimo cum successu adhibueram, & fonticulos in brachium & ad poplitem feceram. Sed videamus nunc, quidnam apud ipsum effecerint, & quid deinceps cum ipso acciderit. Campo-Regio (ubi curatio, aut potius destructio hæc à Medicastro facta fuit) Bernam reversus, præter extenuationem, & imbecillitatem externarum partium, summam quoque internorum

Inunctionē ex Mercurio in arthritide gravissima sequuntur symptomata.

viscerum,calorisque nativi labefactationem, ac humidi primogenei diminutionem in ipso observare potuimus: & ita quidem,ut ab eo tépore omnia in deteriùs processerint. Et quamvis multis, & præstantissimis medicamentis,cum à viris doctis,tum etiam à me præscriptis uteretur,thermas quin etiam Piperinas,quæ in obstructionibus viscerũ reserandis,divinas edunt operationes,inviseret,ac fonticulos (quos agyrta veluti minimè necessarios clauserat) iterum sibi aperiendos curasset,parum tamen profecimus,adeò vires,actionesque omnes prostratæ erant. Morbus itaque paulatim ita auctus fuit,ut continuis ferè doloribus affligeretur,nec solum pedum,genuum & manuum,verum etiam scapularum,nuchæ & coxarum. In his doloribus sæpissimè medicastrum illum,ejusque medicinam diris votis execratus fuit. Ante menses aliquot cum morbus postremum insultum facere vellet,primò exortus est dolor capitis tam vehemens,ut suturæ disjunctæ viderentur. Non diu post materia quædam pituitosa tam copiosè in brachium dextrum decubuit,ut totum brachium,manus simul & digiti supra modum, & ita quidem intumefacti sint, ut extinctionem caloris nativi, gangrænamque proximam esse metuerem: præter intumefactionem enim dolores quoque maximi,qui materiam peccantem magis magisque attrahebant,aderant. Nec consultum fuit applicare defensiva,& repellentia, propter metum aliorum gravissimorum symptomatum. Deus tamen ita benedixit medicamentis,ut intra octiduum restitutũ sit brachium. Interim verò catarrhus nunc ad hunc,nunc ad illum articulum,imò & ad ipsum pectus defluxit,hinc sequuta est tussis maxima,non solum propter materiam ex capite ad pulmones de[f]luentem, verum etiam propter duritiem,& intumefactionem hepatis & splenis, qua diaphragma in altum elevabatur. Quæ omnia cum appetitus prostratio,viriumque labefactatio sequuta esset,die quinta hujus mensis, hora prima noctis Ascite piè placideque obdormivit, cum nondum quadragesimum primum annum ætatis suæ absolvisset,maximo cum ipsius familiæ detrimento, atque jactura,ac hujus Reipublicæ incommodo,nec non amicorum suorum luctu. Quinque reliquit liberos, inter quos filiolus est *Nicolaus* nomine,quinque circiter annorum ætatis,in quo jam tum doloris arthritici indicia haud obscura deprehenduntur,quod profectò mirum in tam tenella ætate,vixque simile ab *Hyppocrate* observatum fuisse existimo. Testatur enim lib. 6. aphorismo 30. *Pueros ante usum Veneris Podagra non laborare.* At puer iste non solum

Thermæ Piperinæ.

In puero quinq; annorum arthritici dolores deprehenduntur.

per

per intervalla de dolore articulorum, inprimis circa plenilunium, ac cœlo existente frigido & humido, ita conqueritur, ut etiam noctu nūc inquietè dormiat, nunc præ dolore ejulare cogatur, verumetiam nōnunquam tuberculis pituitosis ad carpos, & pedum articulos laboret. Horum tuberculorum ante annum duo ad suppurationem pervenere, in quibus materiam adeò lentam, ac viscidam inveni, ut vix medicamentorum vi extrahi potuerit. Vides quanta imputi, & morbifici seminis parentum in liberos sit efficacia.

Hæc propter eam quæ à multis ab hinc annis inter nos fuit amicitia & familiaritas, lacrymantibus oculis scribo, ut videas unicum hocce exemplum ad prædictam quæstionem solvendam satis superque sufficere. Apparet præterea exinde hujusmodi illinitiones in aliis quoq; articulorum doloribus (qui ex lue venerea proveniunt non intelligo) absque summo periculo adhiberi nō posse. Gravissimè itaque à Magistratu Amplectissimo mulctanda, atque coërcenda esset fæx illa pseudomedicorum, quæ in doloribus articulorum, quos vulgo die faste lähme vocat, miseros istos ægros veluti ad inferos detrudit: ibique Mercurio suo crudo crudeliter excruciat, ac nonnumquā immanissimè trucidat. Trucidat inquam, possem enim hujus rei exempla plura proferre: sed tria illa observatione 92. Cent. 3. adducta sufficient. Utinam igitur Principes & Magistratus, quibus Reipublicæ salus commissa est, tandē hujusmodi imperitissimis hominibus interdicerent, eorumque audaciam temeritatemque reprimerent. Sed bone Deus, quam procul abest adhuc à scopo? dum hujusmodi impostores non tantum perfert, sed & nonnunquam in gravissimis morbis ipsos advocat, ipsisque quod preciosissimum habet corpus nimirum, imò & vitam ipsam committit. Quapropter mirū nemini videri debet, si aliquando justissimo Dei judicio, Magnates ipsimet ab hujusmodi imperitis impostorib. trucidentur, pœnamq; eorū quæ circa subditos neglexêre etiam in hoc mundo persolvant. Hac de re exemplum memorabile videre poteris obs. 82. Cent. 3. & Tract. de Gangræna & Sphacelo cap. 15. Ignosce quæso vir amplissime si forsan Asiatico discursu molestus tibi fuerim. Non ita pridem ex literis Dn. Constantini Erhardi ad me scriptis maximo cum gaudio intellexi, reverendam Dominam canonissam utcunque restitutam esse. Laus sit Deo Opt. Max. qui benedicendo medicamentis ipsam restituit. Tu si forsan hoc tempore veris ipsam videris, statum ipsius quoque mihi significa. Vale vir amplissime, & cum tuis omnibus

quos tecum saluto, æternùm quam felicissime vive. Dabam Bernæ 11. Martii 1618.

Utrum hydrargyri inűctio Arthriticis conveniat?

Claudii Deodati *Med. Doct. reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Medici responsio ad clarissimum experientissimumq́ Dn.* Guilhelmum Fabricium *Hildanum.*

Consultationes medica.

Non te fugit, clarissime Vir, optimam quidem esse inter Medicos tam Hippocrateos, quam Hermeticos opinionum diversitatem & dissensionem; pessimam autem voluntatum: omnium verò præstantissimam ægris maximè expetendam tum opinionum tum voluntatum consensum & conspirationem. Nihilominus tamen non paucos videris & præstantissimos & celeberrimos Medicos hac nostra ætate, qui consultandi gratia ad sanandos ægros convocati, non tam in eo studium operamque locant, ut morbi ideam, naturam, essentiam, caussas, locum affectum, & debitam curandi rationem in medium proponant; quam ut doctrinæ, ingeniique ostendendi caussa, relicto ægrotante, ad sublimes & hyperphysicas quæstiones atque umbratiles logomachias ingenii acumen librent, & ampullosis verborum opinionumq; ratiunculis, solo contradicendi studio decertant; dum unus Hippocraticorum partes tueri, alter Hermeticorum castra propugnare conatur. Hic contradicentium Authorum opiniones ad veritatis examen revocare; ille novam consultandi methodum crepans, nescio quid novi luminis in Hippocratis orco delitescentis eruere, & ad illustrandos obcæcatos, tam in theoricis quàm practicis, animos cujusdam Promothei instar, subministrare studet. Interea dum hæc non sine fastu, non sine supercilio, & animorum aversione, arrogantia & alienatione fiunt, miseri ægrotantes, ut non rarenter observatum, mediis in consultationibus, non expectato consultátium vel consilio vel auxilio, vitam cum morte commutant. Idem ferè in obscuriorum quæstionum Medicarum discussionibus usuvenire consuevit, in quibus enodandis, multi non tam veritatis lumen quærunt, quam inani verborum lenocinio, ingenii sublimitatem, & pomposam labascentis doctrinæ ostentationem ambiunt & stultè affectant.

Sed his missis, vix quæstioni tuæ arduæ & obscuræ satis quis apodi-

ctice reſponderit, ~~in~~ paucis prius & Arthritidos & Mercurii naturam, eſſentiam, cauſſas proprietatesque in medium produxerit.

Arthritidẽ, quod cõcernit, hoc loci non quemvis dolorem, articulos infeſtãtem audimus, ſed eum duntaxat, qui ſymptomatum vehementia, perenni materiæ morbificæ affluxu, humoris ſeu ſalis potius Arthritici cruditate & ſynathryſmo acerbiſſimus eſt, tum propter communis ligamenti diſtentionem, tum propter vicinorum nervorum, tendinumque ſympathiam & compreſſionem excandeſcentisque tartari, ſeu ſpiritus ſalis vehementem actionem. Ex quibus abundè conſtat, Arthritidos eſſentiam & naturam in articulorum repletione ab acuto tartari ſpiritu, vel ſale acerrimo vitriolato, nitroſo, aluminoſove facta, communis ligamenti diſtentione, nervorum, tendinumq́; compreſſione conſiſtere; quæ cum nervis viciniſque partibus vim inferant, tantam doloris acerbitatem excitant, qua vix major excogitari poteſt, idq́; non citra ingentem partium calorem; ideoque *Hippocrates* lib. περὶ παθῶν hunc affectum *Articulorum febrem* vocat, cum doloris acerbitate conjunctam, ab articulorum repletione, diſtenſione, compreſſione & putredine excitatam.

Arthritis quid?

Arthritidos eſſentia in quibus conſiſtat.

Arthritis articulorũ febris.

Suſcipiens hujus affectus cauſſa eſt, vel ſingulorum articulorum, vel plurium ſimul gentilitia, aut hæreditaria imbecillitas, vel à nativo, & proprio tẽperamento, vel ab immodico Veneris uſu, nimia refrigeratione, otio, immodicáve equitatione eum contracta. Efficiens autem nimia ſalſuginoſi, ſeroſi acuti, aut nitroſi, æruginoſive humoris ſimplicis, vel heterogenei in tartaream ſubſtantiam congelati abundantia, & feritas, quæ vel in ipſis articulorum juncturis, capacitate, & ſynovia gignitur, vel ex aliis partibus in eoſdem impetu fertur, ibiq́; pro varia ſalis congeſti mordacitate & acrimonia, varias ciet dolorum acerbitates, qui & Hyppocrate & experientia teſtibus, potiſſimum veris, & autumni tempeſtatibus recurrunt, recrudeſcuntque quod tunc tẽporis ſeroſæ defluxiones plurimum luxurient, quæ cum ad imbecillas articulorum juncturas impetu ferantur, concretamque ibi tartaream materiam vel augeant, vel diſſolvant, aut calcis vivæ inſtar, irrigando inflamment, fit ut dolores excandeſcant, & ſymptomatum vehementia miſeri arthritici plus ſatis torqueantur.

Cauſſæ arthritidos.

Vere & autumno quare articulorum dolores plerumque recurrant.

Hactenus de arthritidos hiſtoria, quantum quidem ad noſtrum propoſitum facere videtur. Nunc paucis etiam, pro inſtituti noſtri ratione, quantum quidem literarum Laconiſmus patitur, nonnulla de hy-

De Mercurio. hydrargyro, seu argentino vivo, aut Mercurio, admirabili illo hermeticorum Protheo proponamus, ut iis præcognitis, facilius postmodum propositæ quæstionis difficultatem solvere possimus. Inter antiquos *De Mercurio pauca prodiderunt antiqui.* græcos authores vix alius timidius, & incertius de hydrargyri natura, & proprietatibus scripsit, nostro *Galeno*: Quamvis *Dioscorides Galeno* antiquior nonnulla, at obscura satis, nec tanti etiam momenti de eo literis consignarit, quem postea secuti sunt *Oribasius, Actuarius, Ægineta,* aliiq; ue græci medici, qui pauca quædam addiderunt. Inter Arabes verò *Avicenna, Rhases, Mesue,* aliique nonnulli paulo pleniore, & audaciore calamo Mercurii facultates commoda & incommoda depinxerunt. Hos demum insecuti moderniores latini, *Gilbertus Anglicus, Brassavolus, Fallopius, Sylvius, Julius Palmarius, Matthiolus,* & alii quam plures, & præstantissimi dogmatici Medici, quibus etsi Mercurius aliquomodo suspectus, & venenum visus sit: tamen previa & concinna aliqua præparatione, tam quo ad internum, quàm quo ad externũ medicinæ usum, hydrargyrum magnis laudibus, & encomiis extulerunt, unico ferè excepto *Fernelio,* qui suavissuo latinitatis nectare priscorum Arabum, & *Fernelius Mercurii usum improbat.* Mauritanorum barbariem nobis condivit, hic libello suo de lue venerea, omnibus ingenii & eloquentiæ viribus Mercurium è medicamentorum familia deturbare, & ad ultimos Garamanthas, extremosque Indos relegare conatur. Cum enim observasset ex intempestivis hydrargyri inunctionibus tanta cum ferocia, & dolorum aliorúmve symptomatum acerbitate, miseris ægris, & vires labascere, & colliquatis vi medicamenti, corporis humoribus, extrema languescere, refrigerari, membrorum tremores, contracturasque, paralyses, apoplexias, dentiũ á naturali situ divulsiones, & consimilem horrendorum symptomatum syndromen concitari, hydrargyrum qualitate frigidissimum, substantiæ proprietate maximè venenosum, unà cum sectariis proclamavit (quasi verò ejusmodi calamitates á calorificis quoque caussis cieri nequirent.) Hinc usu receptum hodiè, ut nonnisi admixtis calorificis, & Mercurii ferociam frœnantibus, ejusmodi usurpentur inunctiones Mercuriatæ, qualia sunt aromata, pinguedines, adipes, olea, &c. quibus facultates, partium robur, spirituúmque tremores, conservaturos, *Mercurius quid operetur.* præservaturósque sibi persuadent. Nec enim solum, ut volunt, Mercurius excandescentium humorum ferociam, & impetum sua frigiditate coërcet, obtunditque, non solum siccitatem attemperat, malignitatémque eorundem cohibet, sed etiam viscera æstu flagrantia hume-

ctat

ctat, refrigerátque: Unde non mirum, si omnis generis scabies, pruritus, impetigines, psoras, lichenas, & ipsam sæpè lepram demulceat, cōpescat, aut etiam radicitus extirpet. Hisce addunt hydrargyrum suâ perniciosâ, & venenata qualitate caput petere, immodicas defluxiones, molestissimas spuitiones, & scyalismos, atque infectissima alvi profluvia, lethalésque hypercatharses ciere, corporis item humores, & solidam totius substantiam fundere & colliquare, ut proprium, & peculiarem ex iis humorem trahat: Scirrhos quinetiam, nodos tophósq; tam arthriticorum, quàm gallicorum emollire & dissolvere, omnis generis dolores, tam calidos, quàm frigidos, mitigare, (ut nunc omnium ulcerum, fistularumque curam silentio involvam) quæ omnia partim innata frigiditate, partim vi, qua pollere volunt, sulphurea & humida, partim demum venefica proprietate fieri, existimant. *Mercurius caput petit.*

Multas hic audis, doctissime *Fabrici*, easque contrarias ex dogmaticorum sententia Mercurii proprietates, ut, quam in partem declinare debeas, te vix explicare possis.

At Hermetici, quibus naturæ lumen patet, quibusque in reseranda viva rerum & potissimum metallicarum Anatomia, & genium & ingenium micat, longe secus de Hydrargyro sentiunt: non venenatum clamitant; sed ut præstantissimum medicamentum, maximis laudibus extollunt; non tamen illotis manibus ad illius usum accedunt, nec indifferenter quovis obvio, nec crudo, sed arte Spagyrica concinnato, & ad cœlestem quasi δυνάμιν, & essentiam redacto, magno ægrotantium fructu, ad ferocissimorum etiam morborum expulsiones utuntur. Ideoq; quantum fieri potest ad usus medicos adhibent Mercurium nativum, eumque vel Hispanicum, vivum, purum, putumque, per se fluxilem, quem *Plinius* æterni liquoris vomicam appellat, vel Istricum, aut è Schlavonicis, Ungaricis, Cracoviensibúsve fodinis erutum & spiritualibus Auri tincturis à natura impregnatum. Horum defectu, artificioso utuntur, & eo potissimum, qui ex ipsis perfectis corporibus, aut è nativa seu montana cinabri per sales resuscitarios arte spagyrica elicitur. Qui enim ex plumbo & bismuthi admixtione conflatur, cum sophisticatus sit, & (quo empyrici plerumque ob pretii vilitatem utuntur) ob veneficam, terrestrem, & frigidissimam Saturni naturam, humano corpori tantopere inimicam, supradicta symptomata pro ducat, omni studio & diligentia è medicamentorum familia excludendus. Et quoniam non rarenter heterogeneæ aliorum Mineralium substantiæ, *Hermeticorum opinio de hydrargyro.* *Quinam Mercurius eligendus.* *Mercurius qui fit ex plumbo & bismuthi admixtione vitandus.*

ut antimonii, bismuthi, Saturni, &c. Argenti vivi mineris vel affideant, vel & adhærescant, sicque varias & sæpè lethiferas Mercurio facultates inprimant, ideoque Hermetici ceu sagaces naturæ scrutatores, non quemvis citra delectum, sed verum, genuinum, purum putumque, naturalem, Hispanicum, aut alium optimum, rite à sulphureis terrestreitatibus, corporibúsve heterogeneis separatum, repurgatúmque seligunt, qui summa partium tenuitate præditus, aëreus, cœlestis, & spiritus instar ignei, intima quæque etiam solidissima metallorum corpora pervadit, penetratque. Et licet forinsecus ad tactum frigoris intensi significationem faciat albescatque sub ea tamen albedine & insignis rubedo, quemvis carbunculum superans & tenuissimus subtilissimusque latet igniculus, flagranti dulcique liquore insignitus; cujus ope tantam purgandi vim sortitur, quantam nulli aliorum purgantium concessam esse legimus. Nec peculiari, & sibi indita proprietate crassos lentos, viscososque purgat humores ut putat *Fernelius*; sed omnis generis corporis impuritates, unde ex illo rectè p̄parato Catharcticum universale parari potest; uti & alia sexcenta præstantissima remedia, uti est Arcanum corallinum, tantopere in affectibus podagricis decantatum, Mercurius vitæ, Mercurius præcipitatus auri Diaphoreticus, Aquila cœlestis. Tinctura, Essentia, spiritus oleum, & elyxir Mercurii, ut videre est apud Paracelsum, Penotum, Quercetanum, Riplæum, Crollium, Andernacum, Libavium, Beguinum, Bornettum Scotum, F. Valentinum, & alios quàm plures Hermeticos.

Ex Mercurio catharcticum fit universale.

Ex hactenus dictis, doctissime *Fabrici*, paucis intellexisti, quæ meo saltem judicio & Arthritidos & Mercurii sit indoles, natura & proprietatis ratio.

Indicationes curativæ arthritidos.

Jam paulo propius ad Quæstionis solutionem accedentes, tribus ut ajunt verbis, Arthritidos curativas saltem indicationes referemus, ut inde constare posset, qua lege & methodo huic affectui Mercuriatæ inunctiones adhiberi possint.

Cum igitur superius docuerimus Arthritidis generationem tum articulorum imbecillitate, tum feroci materiæ salsuginosæ & acutæ affluxu, & copia quæ eo fertur vel decubitu, vel attractione, vel orgasmo, cieri: duo haud dubiè quoque erunt curationis scopi, materiæ scilicet morbificæ evacuatio & affectarum partium corroboratio. Unde materiæ morbificæ generatio impedienda, genitæ materiæ fons exhauriendus, impediendus orgasmus, materia autem partibus cótenta dissol-

dissolvenda, discutiendaque & partes demum affectæ corrobarandæ. Quibus autem præsidiis tum internis, tam externis, executioni mandari possit, cum jam non sit nostri instituti, propositæ quæstionis solutionem hoc modo aperimus.

Quæstionis propositæ solutio.

Nullus medicorum etiã præstantissimorum inficias ibit, *pro Arthritidos curatione, Mercurium quoque adhiberi tuto posse*: sed quæstio est, num crudo, an ritè præparato; num artificiali, num naturali utantur?

Mercurius crudus arthriticis nõ adhibendus.

Crudum qui adhibent, & eum quidem, qui ex plumbagine, Saturno & Bismutho conflatur, (quo ferè Empirici, tum ob pretii vilitatem, tum quod verã veri & genuini Mercurii signaturam ignorent) & ex eo inunctiones Mercuriatas, additis prout lubet, & calidis, aromaticis, pinguibus, adiposis, oleosisque concinnant, tantum abest, ut Arthritici ea inunxione subleventur ut potius gravissima quæque symptomata, qualia in tuo patiente post inunctionem effloruêre, persentiscant, ob veneficam, malignam, & frigidissimam Mercurii illius plumbaris qualitatem, tum nervoso generi, tum tendinibus, & ligamentis, imò toti humanę naturę infensissimam. Et licet forsan in inunctionum præparatione verum & genuinum Hydrargyrum adhibeant: cum tamen sæpè venenatis aliorum metallicorum substantiis, ut dictum, imprægnetur, & ab iis neglecta debita præparatione, non separetur, non mirũ, si ea quoq; ratione imprudenter adhibitus, suã quoq; malignitatem nervis, ligamentis, tendonibusque communicet. Addo quod Mercurius crudus tota substantia nervosis partibus sit infestissimus.

Mercurius legitimè præparatus in arthritide adhiberi potest.

Quod si è vero, genuino, naturalique hydrargyro artis Hermeticæ ingenio vel oleum dulce Mercurii, vel spiritum illum fragrãtem, quem Mercurii liquorem, seu ardentem aquam Mercurii vocant, per salis Armoniaci fixi oleum præparemus, eoque tophos nodosque podagricos, gypseamque & tartaream materiam juncturis firmiter adhærentem debita ratione præmissisque præmittendis inungamus, minimè quoque dubitandum, quin felicissimus inde sequatur effectus. Cum enim spiritus ille Mercurii ritè præparatus, & subtilissimus, & penetrantissimus sit, usque adeò, ut corallia ipsasque perlas & uniones facili negotio in liquorem agat; nullo modo diffidendum, quin & materiam tartarosam juncturis affixam, vel ipsis periostiis adnatam, uti & tophos nodosque gypseos, enodare, mollire, resolvere, influxilem liquorem agere, sicque tandem evacuationi aptos reddere potis sit.

De interno Mercurii usu.

De interno Mercurii usu, cum nihil quæras, nihil quoque dico: cer-

tum tamen eſt, Hermeticos arcano illo corallino tantoperè laudato in curanda Arthritide, podagricisque affectibus mirandos effectus edidiſſe. Et hæc paucula pro temporis brevitate ad dictæ quæſtionis ſolutionem dicta ſufficiant.

Cauſſa dolorum arthriticorũ in pueris ante Veneris uſum.

Puerulum autem quinquennem articularibus doloribus correptum quod attinet, nec moror, nec miror. Nam à parentum, avorum, proavorúmve ſemine fixæ tincturæ impreſſionem Arthritidos ſuſcepit; quod ſemen cum præcox fuerit, præcoces quoque ejuſdem naturæ fructus, qualitates, proprietates, ſignaturas & characteriſmos, uno pluribusve membris impreſſos produxit. Non quidem laborant podagrâ pueri ante Veneris uſum ſecundùm Hippocratem; niſi à parentum ſemine podagricis tincturis imprægnato id contingat, præſertim cum parentes lue Venerea fuerint aliquando infecti; qui affectus Hippocratis ævo nondum nec effloruerat, nec innotuerat. Coronidis loco addiderim, quod non rarenter filii Arthriticorum, non ſtatim, ſed longo poſt tempore duntaxat paternos affectus perſentiſcant; eo quod innati balſami vitæ vivacitas, & perennis aquæ vitæ irroratio, ſeminales, fixæ tincturæ, impreſſiones impediat; unde hæreditarius morborum character, ob nectaris vivifici abundantiam deliteſcere cogatur, quo minus in germina, flores, fructúmve prorumpat. Quod ſi vivifici nectaris paupertate à primo ortu laboret natura, uti in hoc tuo puerulo; fit, ut eo citius flacceſcens natura, hæreditariam impreſſionem admittat; & præmaturi talis tincturæ flores prorumpant: etſi id in omnibus morbis hæreditariis perpetuum non ſit, ſicut in puerili morbo ſeu epilepſia videre eſt. Et quoniam non ſemper vigent morborum ſemina & tincturarum impreſſiones, fit, ut & ætatis decurſu, & ſeminis morbifici conſumptione parentes ſenio confecti, prolem generent, nullis morborum hæreditariorum tincturis infectam.

Quare nũc citius, nunc tardius affectus hæreditarii in liberis erumpant.

Quæ ſub finem literarum tuarum de Pſeudomedicis parambulanis illis fumi, nugique vendulis adducis, ſummopere placuerant. Quod ſi veram, genuinam & omnibus partibus abſolutam illorum hiſtoriam legere velis, vide & conſule eſſentiam hellebori extractam *Petri Holtzhemii* impreſſam Coloniæ non ita pridem. Hic etſi rem graphicè & abundè depingat; uſque adeò tamen excæcantur hominum, etiam Magnatum & Principum animi & oculi; ut media in luce videntes, non videant, & audientes non audiant. *Mundus vult decipi, decipiatur ergo.* Sed videor te plus ſatis occupatum, plus æquo detineri: parce ergo mihi,

parce

parce ingenuo amori. Vale,& tuum *Deodatum* amare non desistas. 12. Maji 1618.

OBSERVATIO LXXXIII.

De infelici successu potionis vulnerariæ.

IN præcedentibus Centuriis de infelici successu emplastri stiptici, sive fodicationum, uti & de balsamis Empiricorum more applicatis exempla aliquot recensui. Nunc, quid de potione vulneraria, si Empiricè & absque methodo exhibita applicataque fuerit, observavi, in gratiam juniorum Chirurgorum adscribam.

Anno 1616. gladiator quidam M. Conradus---- Dantiscanus quidem natione, sed Bernæ civitate donatus, vir adhuc juvenis, robustus & plethoricus, cum duos inter se litigantes, alterum ab altero separare vellet, gladio acuto in brachium sinistrum vulneratus fuit. Hæmorrhagiâ sedatâ, ex consilio amicorum solo decocto vulnerario (quod ibi non solum in vulneribus, verumetiam in quibusdam aliis affectibus Panaceæ loco habetur) ex Pyrola, virga aurea, sanicula, artemisia & beta rubra in vino coctis cum barbitonsore quodam M. Johann. Knopff nomine, curationem aggressus est. Ter autem in die haustum decocti prædicti sumebat, vulnusque eodem decocto ter abluebat linteumq; insuccatum decocto applicabat, ac reliquum negotium curationis omnino naturæ committebat. Ab initio curatio ad votum successit. Circa tertium verò exorta est inflammatio, dolor ingens, febris, nausea & appetitus prostratio. Quapropter cum ego in subsidium vocatus essem, manus, totumque brachium intumefactum, & ad cubitum usque inflammatum reperi: nec solum brachium intumefactum erat; verùm & musculi pectoris per consensum afficiebantur: hinc quoque de angustia pectoris conquerebatur, propter vapores quoque ex inflammato brachio ascendentes, cor nonnunquam veluti lypothymia afficiebatur. Vulnus autem in musculo isto, qui à *Vesalio* tabula prima musculorum *A*. notatur, & ferè eo in loco ubi versus carpum in tendonem desinit, existebat; vixque hujus magnitudinis, sed exterius veluti cru-

Potio vulneraria.



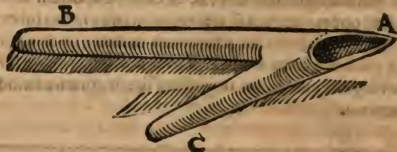
ſtâ obductum & clauſum erat. Accepto ſtylo exploratorio, cum anguem in herba latentem detegere vellem, adſtantes me admonent, ne tale quid tentarem, nec vulnus refricarem; cutem enim ſuperficietenus tantummodo ſciſſam ægrumque decoctum vulnerarium ab initio bibiſſe. Imaginantur namque ſibi noſtrates homines, decoctum hoc conſolidationem externam vulnerum non concedere, niſi ipſa concavitate prius conſolidata: ego tamen ſæpiſſimè contrarium magno ægrorum periculo obſervavi. Immiſſo ſtylo, cum vulnus ſpithamam ferè profundum eſſe, verſus cubitum ipſum penetrans vidiſſent, ſupra modum admirati fuerunt. Inuncto brachio oleo anodyno, turundam, quæ tamen dimidiam partem vulneris nondum attingebat (profundius enim prima vice pervenire non potui) digeſtivo noſtro alibi in affectibus capitis deſcripto inunctā impoſui, & linteum in refrigetativo madefactum tepidè applicui: victus rationem tenuem præſcripſi, vinoque ipſi planè interdixi. Et cum julapium ex refrigerantibus & corroborantibus circa nonam noctis propinaſſem, longè quietior noctem illam tranſegit, & aliquantulum melius habere cœpit. Altera die circa ſextam matutinam Cholagogum exhibui, cujus beneficio corpus clementer expurgatum fuit. Brachium iterum inunxi, turundam paulo longiorem impoſui: idem quotieſcunque vulnus curabam, tentavi, donec ad fundum vulneris pervenerim. Non autem expedit, quod diligenter notandum, ut turunda ejus ſit craſſitiei, ut totum vulnus adimpleat: hinc enim dolor continuus, aliaque peſſima ſymptomata excitarentur: ſed ſufficit, ut circa ſuperficiem vulneris, tres tantummodò partes vulneris adimpleat, & quarta remaneat vacua, ne labia vulneris à turunda extendantur. Turunda autem ex linteis ſuaviſſimis eo modo fabricata eſt, ut formam planè pyramidalem habeat, quo tandem circa fundum vulneris quartam ſolummodo partem vulneris adimpleat, vacuo relicto, ne generatio carnis impediatur propter eandem quoque cauſſam, digeſto vulnere, turunda ſingulis ferè diebus aliquantum abbrevianda eſt.

Curatio vulneris.

Turunda cujus debeant eſſe magnitudinis.

Cæte-

Cæterum post dies aliquot, cum symptomata veluti dolorem, intumefactionem brachii, nec non inflammationem non satis remittere viderem, indeque colligerem adhuc aliquid nobis nondum satis cognitum subesse, eamque ob caussam iterum stylo argenteo vulnus exploratem, secundum inveni sinum (non tamen ejusdẽ profunditatis) sub vena, quam vocant cephalicam, versus medianam penetrantem, planè eo modo, ut hic depinximus. *Vulnus reduplicatũ.*



A. vulnus est externum in cute.
B. ductus est versus cubitum
C. ductus est sub vena cephalica, versus medianam venam.

In superficie itaque videlicet in cute unum erat, in ipsis verò musculis duplex erat vulnus, quod quidem diligenter notandum: quotiescunque enim hujusmodi reduplicatio vulneris accidit, æger versatus in periculo: dum enim Chirurgus curat unum, alterum verò sibi incognitum negligit, pessima suboriuntur symptomata, quemadmodum aliquoties mihi videri contigit.

Detecto itaque altero vulnere, turundam quoque eodem unguento inunctam immisi, idque bis in die: brachium totum prædicto oleo inunxi, & sequens cataplasma applicui. *Cataplasma.*

℞. farinæ hordei
fabarum ana ℥ j.
pulv. rosarum rubearum
balaust. ana ʒ ij.
chamomil.
melilot. ana ʒ j.

Cùm posca, fiat cataplasma: adde sub finem parum olei rosacei & vitellum unius ovi unà cum albumine.

Hanc

Hanc methodum ante decimum quartum diem non mutavi, deinde sarcoticis, & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi, observata tamen optima victus ratione, & laxata alvo, quotiescunque necessitas urgebat.

Reduplicatio vulneris unde?

Porrò reduplicatio hujusmodi vulnerum accidit, aut propter tremulentiam manus, quæ vulnus infligit, aut propter motum, agitationemque corporis vulnerati. Iracundus enim infligendo vulnus, profectò non eandem prudentiam, ac circumspectionem adhibet, qua nos utimur in operationibus Chirurgicis: neque ipsius intentio est, uti nostra, videlicet curare, sed ut plurimum enecare potius, utut autē sit, non vacat periculo maximo hujusmodi reduplicatio vulneris, inprimis, si Chirurgus ignarus, aut negligens fuerit, quemadmodum antea quoque monui.

OBSERVATIO LXXXIV.

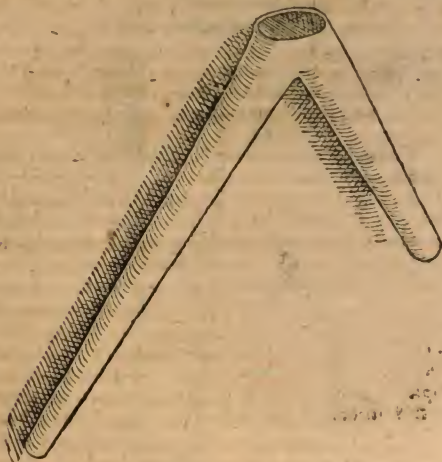
De vulnere reduplicato & gravissimis inde sequutis symptomatibus.

Reduplicatio vulneris quid sit.

REduplicationem vulnerum periculosam esse, in præcedenti observatione obiter notavimus; idque nunc in gratiam tyronum exemplo non vulgari ostendere non gravabor. Reduplicationem autem vulneris voco, quando in cute unum existit vulnus, in musculis verò duo, aut etiam, ut me vidisse memini tria reperiuntur; idque propter caussas in præcedenti observatione allatas: hinc aliquando ægri gravissimis periculosissimisque symptomatibus absque caussa Chirurgo cognita corripiuntur, quemadmodum ex sequenti observatione videre licet.

Circa annum 1608. rusticus quidam in Peroy ad lacum Lemmanum in duello vulnus in coxam dextram, è regione verò articuli gladio acuto recepit. Advocato barbitonsore, qui immisso stylo exploratorio, vulnus sursum versus os sacrum ascendens reperit. Id quamvis eâ, quâ fieri potuit diligentiâ curaret; nihilominus circa tertium exortus est dolor maximus, inflammatio, febris, aliaque gravissima symptomata. Ego circa sextum morbi literis nobilissimi viri Dn. *Johan. de Martines* Dn. in Bourgod piæ memoriæ, cum accersitus essem, hominem in

maximis angustiis reperi, tam magnus erat dolor, inflammatio, febris, & difficultas in reddendis urinis (tota enim clunis usque ad podicem, & perinæum intumefacta erat) immisso stylo, aliud vulnus, quod barbitonsor non observaverat deorsum per medium clunis versus pecem descendens reperi hunc in modum.



A. vulnus externum in cute denotat.
B. ductus est versus os coxigis.
C. ductus versus perinæum.

Cæterum cùm vulnus externum in cute ita angustum, ut ambas turundas excipere non posset, & alterum à me detectum valdè profundum esset, deorsumque tenderet, suasi adstantibus & amicis, ut ex inferiori parte incideretur, quo pus eò melius effluere posset. Exonerata itaque alvo beneficio enematis, & immisso stylo excavato, & ex una

parte aperto, ad ipsum fundum vulneris usque sequens scalpellum per rimam, aut excavationẽ ipsam styli descendi & impressi, donec ꝙ reliquum erat carnis unà cum cute acie scalpelli transfigerem, quo facto, & extracto scalpello, funem ex serico rubro paratam, & digestivo inũctam imposui: coxam ad genu usque totumque latus oleo anodyno inunxi, & loco affecto sequens cataplasma calidè applicui.

Cataplasma.

℞. micæ panis ℔ j.
pulv. seminis fœnugræci
lini
cydoniorum
meliloti ana ℥ ß.
pulv. rosar. rubear. ℥ j.
croci ʒ ß.

Coquantur cum lacte vaccino, fiatque cataplasma, addendo vitellos ovorum num. 2.

Post cœnam julapium ex refrigerantibus, corroborantibus, & dolorem lenientibus exhibui: hinc melius quievit ea nocte, urinamque minori cum difficultate excrevit. Sequenti die cholagogo corpus evacuavi, postera die venam in cubito incidi, & secundum tolerantiam virium sanguinem extraxi. Vulnus autem in duodecimum, aut decimũ quartum diem prædictis remediis bis in die curavi: funem ad minimũ semel in die extraxi, recentemque eodem digestivo inunctam imposui. Hac mothodo cùm per dies aliquot, uti dixi, usus fuissem, & æger optimam, tenuemque victus rationem observasset, dolor, reliquaque symptomata remiserunt. Digesto satis, & mundificato vulnere, sarcoticis & cicatricem inducentibus curationem feliciter absolvi.

Deli-

Delineatio instrumenti, quo perforatio facta fuit.

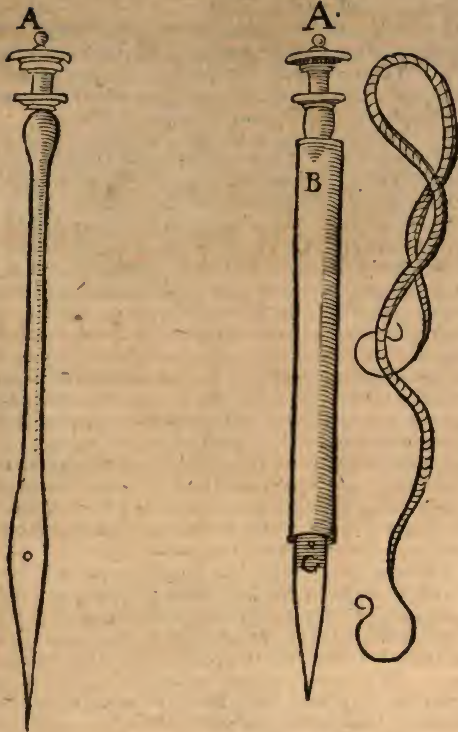


Superioris instrumenti explicatio.

A. Stylus est excavatus,& ex una parte apertus,cujus extremitas D. notata,clementer ad ipsum usque fundum vulneris immittenda est. Deinde acies cultelli B.notata per ipsam rimam styli ad fundum vulneris infigatur,& extra cutem usque extrudatur,donec digitis possit apprehendi. Tandem immissa acie cultelli E.notata in rimam styli excavati, ita extrahēdus est cultellus incisorius,ut ipsius acies rimam non egrediatur. Extracto cultello,funiculus C.notatus,digestivo ut dictū est inunctus,in vulnere relinquatur. Postea quotiescunque opus est novum imponere funiculum,unus alteri annectendus est,sic extracto uno,alter immittitur.

Aliud instrumentum,quo vulnus profundum,& angustum ex adversa parte commodissimè inciditur,perfoditurque.

A.A. Stylus



A. A. ſtylus eſt, cujus acies in formam lanceoli, quo venæ inciduntur, fabricata eſt. 3 fiſtu-

B. fistula ex argento, aut cupro: eam autem non rotundam, sed aliquomodo depressam esse convenit.

Quomodo vulnus ex altera parte incidendũ.

Usus instrumenti talis est: Immissa fistula usq; ad fundum vulneris, immittendum quoque & per carnem cutimque extrudendum est scalpellum. Tandem funiculum scalpello eo in loco ubi C. notatus est protinus annectere convenit. Hoc modo extrahenda fistula unà cum scalpello, ita funiculus sequitur, vulneríque immittitur.

Cæterum quia de incisione & apertione vulnerum hic agitur, visum fuit annectere instrumentum, quo cutis (si subest maximus spaciosissimusque sinus) secundum longitudinem ocyssimè velociterque inciditur, ut in sequenti observatione demonstratur.

Observat.

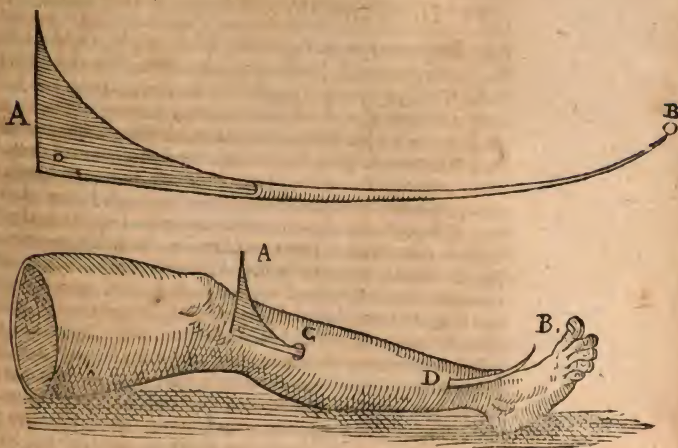
Ante annos aliquot studiosus quidam, & alumnus Illustrissimorum Dn. D. Bernensium, 18. annorum ætatis aut circiter, cum propter frigoris vehementiam quam anno 1601. tempore hyemali passus fuerat, dolore vehementissimo totius tibiæ dextræ, ab ipso genu usque ad ipsas extremitates digitorum pedis correptus fuisset, & tibia intumuisset, Bernam se contulit, ubi clementia, & benignitate magistatus Amplissimi receptus & barbitonsoribus Xenodochii commissus fuit, qui cum abscessum aperuissent, & per menses aliquot ipsi varia remedia, frustra tamen adhibuissent, Lausannam venit, ubi ipsum divino aspirante numine feliciter sanitati restitui. Erat autem tibia ab ipso genu usque ad talum supra modum intumefacta, longitudine quinque circiter digitorum in latitudine positorum infra genu, ulcus erat rotundum ac parvum, ex quo sanies aut ichor copiosè effluebat. Corpus cum propter cruciatus, & dolores, quos Bernæ & in reditu Lausannam passus fuerat, supra modum extenuatũ, ac debile erat, febricula quoque ac cibi fastidio vexabatur.

Abscessus ingens in tibia ex frigore.

Curatio.

Cæterum ulceri prædicto immisso stylo exploratorio, cutem ab ipso osse ad spithamæ ferè longitudinem separatam animadverti: & quia manifesta caries in osse deprehendebatur, ulcus quinetiam tam angustum esset, ut sinus ille maximus, simul ac caries in osse (nisi illud dilatatum esset) expurgari non posset, de dilatatione ulceris cogitare cæpi. Ne tamen temerè quid in extenuato, ac debili corpusculo tentarem, Clarissimum virum Dominum *Abelem Roscium* Doctorem Medicum Lausannensem celeberrimum rogovi, ut mecum ægrum adiret. Ille cum pro sua humanitate paruisset & sinum illum maximum à barbitonsoribus neglectum, simul & cariem in osse stylo explorasset, opinio-

opinioni meæ facilè subscripsit. Sequenti itaque instrumento, præsente prædicto Dn. D. *Roscio*, & Dn. *Claudio Marione* pharmacopæo fidelissimo, cutem incidi, & impositis filamentis dilatavi, idque in eum finem, ut caries in osse auferri posset. Incisionem autem cutis sequenti instrumento feliciter præstiti.



Superioris figuræ explicatio.

A. A. instrumentum est cultellare, & benè scindens.

B. B. ipsius acies acutissima, quæ antequam vulneri imittatur, cera in formam globuli obducēda est, ne inter immittendum carnem hinc & inde compungat.

A litera C. autem usq; ad D. cutis cum incidenda esset, aciei cultelli globulū cereū, uti dictū adaptavi, & cum cultello ad locum, ubi caro incidenda erat, pervenissem, aciemq; extra cutē extrusissem, globulus cereus in ulcere remāsit, tunc ulterius extruso instrumento, carnē è vestigio divulsi. Postea quæ ad cariē ossis removendā desiderabantur, cō-

modè

modè applicui, quod antea propter angustiam vulneris fieri non potuit. In hac autem curatione, quanto cum fructu euphorbio usus sim, lector videre poterit observatione 92. centuriæ secundæ.

OBSERVATIO LXXXV.

De monstroso varice ejusq; abscisione.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. MICHAELI DÖRINGIO *apud Breslavienses Doctori Medico longè celeberrimo amico singulari, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

QUod te ad iter & discessum paras, clarissime atque amantissime Dn. *Döringi*, hisce diebus Coloniæ à viro quodam docto mihi nunciatum fuit. Doleo mei, non tui caussa: mei, inquám, caussa; in reditu enim ad meos, te Giessæ non invisere solùm, sed & ambabus ulnis amplecti sperabam. Tui verò caussa lætor, quandoquidem te hactenus summo cum honore atque emolumento studiosorum provinciam Professoris Medinæ in illustri illa Academia administrasse, & max ma cum gratia ab illustrissimo Principe dimissum fuisse, sat scio. Rectè itaque facis, mi amicissime Dn. *Döringi*, quod maternis & amicorum precibus obtemperas, teque ad paternos lares confers. Ego Deum ter Optimum Maximum suppliciter oro, ut Spiritu suo sancto tibi adesse, teque Angelis suis feliciter conducere velit. Ego etiamnunc in patria hæreo, eritque forsan per menses aliquot mihi hîc persistendum.

Cæterum quia te operationibus Chirurgicis delectari scio, placet in præsentiarum adscribere casum, quem tibi non ingratum fore confido.

Observat. - Anno 1589. ex Gallia cum ad paternos lares reversus essem, ad quadragenarium quendam hîc in vicina virum robustissimum & optimo corporis habitu præditum, *Adolphus* auff dem Bruch nomine, vocatus fui; Laborabat ille ulcere maligno & inveterato in tibia sinistra, unà cum varice ingentis magnitudinis. Crassitie enim brachium meum ad carpum adæquabat, & spithamam ferè erat longa: Incipiebat autem in ipso poplite, & pedem versus descendendo gyrum, & circumvolutiones duas efficiebat. Sed quod notandum, quamprimum tibiam in altum elevabat, protinus retrocedebat sanguis: in terram verò posita

Varix in tibia.

tibia

tibia, iterum descendebat, & quidem in ipso momento: &, ut verbo dicam, sanguis fluebat, & refluebat non aliter; ac si in tubulo quodam, nunc in hanc nunc in illam partem projectus fuisset.

Porrò cum ulcera varicosa, ut nosti, nisi prius abscisso varice consolidari nequeant, curationem sic aggressus sum. Instituta optima victus ratione, aliquoties item expurgato corpore, & venâ brachii ejusdem lateris incisâ, ægroq; in scamno collocato, in ipso poplite cutem blandè ab ipsa vena separavi. Deinde filo reduplicato, mediante acu incurvata varicem amplectebar: in inferiore parte varicis eodem modo processi. Sed antequam filum stringerem, nodumque facerem, tibiam ex scamno in terram collocandam jussi: idque in eum finem, ut sanguis pro more deorsum flueret. Verebar enim, ne sanguis ille propter fluxum & refluxum subtilior factus, incommodum aliquod procrearet. Tandem filum ex superiori parte varicis primò arctè strinxi, nodumq; effeci; postea quoque ex inferiori parte. Quo facto, varicem propè nodum superiorem, ut sanguis in varice, veluti in sacculo oblongo contentus, effluere posset, scalpello incidi. Cum verò copiosior, quàm pro magnitudine varicis decebat, efflueret, & locum attentè inspicerem, repertus fuit ductus cœcus, qui ex inferiori parte ligaturæ varicem ingrediebatur. Ille cum filo ligari non posset, nonnihil unguenti escharotici ad ipsius ostium, postea pulverem nostrum ad sanguinem sistendum albumine ovi copiosè applicui; omniaque fasciâ oxycrato madefactâ ligavi, & in sequentem diem usque reliqui. Demum vulnera aliorum vulnerum more curavi. Interim quoque circa ulcus nihil, quod necesse videbatur, prætermisi, & corpus per intervalla expurgavi. Sic divino favore convaluit, & ab eo tempore in hodiernum diem usque optima sanitate fruitur: ulcus quinetiam clausum remansit. Utinam igitur, vir clarissime, in omnibus morbis caussa auferri posset; nihil enim tunc incurabile esset. Vale vir clarissime, & *Fabricium* tuum amare perge. Raptim Hildenæ 16. Aprilis 1612.

Curatio varicis.

OBSERVATIO LXXXVI.

De affectu quodam graviſſimo, nec non raro Calcanei, tempore peſtis contracto.

Viro nobili Dn. PAULO OFFREDO *Doctori Medico clariſſimo atque doctiſſimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

DIſtuli aliquantiſper ad te ſcribere, Vir ampliſsime, fautor & amice unicè mihi obſervande, non propter negligentiã in ſcribendis literis, multò minus oblivionem tui, ſed quod verebar, ne tuum ſimul & meum adhuc cruentum vulnus refricarem. Ea enim eſt amicitiæ noſtræ ſanctitudo, ut quæ tibi advenêre adverſa, triſtiáve, mentem quoque meam non parum compunxerint. Ut enim de morbo tuo peſtifero, quem acutiſsimum fuiſſe jampridem non ſine maximo dolore intellexi, taceam; annon evulſio illa COSTÆ TUÆ longè nobiliſsimæ doleret? Expertus loquor: Ante quatuor enim annos in eadem fui nave. Ædes meæ propter peſtẽ graviſsimam Lauſanr.ẽſem ultra menſes quatuor percluſæ erant: ex filiabus meis mortem obierunt duæ, famulus item & ancilla. Uxor mea chariſsima, reliquique omnes domeſtici per ſingularem Dei miſericordiam, veluti ex cymba Charontis, non ſine maxima difficultate evaſerunt. Tuas miſerias, inquis, narras: ſic me ſolaris? Ego verò, mi Dn. *Offrede,* adverſa mea præterita, & quæ etiam nunc continuo (quid dicere velim, ſatis intelligis) mihi dolorem cruciatumque adferunt, quantum Deus Opt. Max. pro ſingulari ſua miſericordia atque clementia dat virium, patienter, & quantum fieri poteſt, conſtanter fero. Quapropter te hortor, ad incommoda tua pari mente mecum ferenda. Amiſiſti illam? minimè; ſed properavit ad beatorum illam ſedem, ad quam nos omnes quoque aſpiramus. Scimus enim, inquit Doctor Gentium, nos, ſi terreſtris hujus domus noſtræ tabernaculum diſſolutum fuerit, ædificium ex Deo habituros, domicilium videlicet non manu factum, æternum in cœlis, in hoc enim ſuſpiramus, expetentes domicilio noſtro, quod è cœlo eſt, ſuperindui. Itaque *Lipſii* verbis utor, ut nauta fluctus aſſilientes negligit, interim

terim tamen manum in clavo habet, oculos in astris: sic nos oporte quod bene agimus agere, & mentem ad Deum referre. Et quia no subitò, inquit *Seneca* impulsi, ac prostrati sumus, sed singulis diebus nõ nihil viribus nostris subtrahatur, neque anni denumerantur, incei tumque sit, ubi mors nos expectet, expectamus illum omni loco (egre gia enim res est mortem condiscere) ea tamen lege, quemadmodum D. *Paulus* monet, loco præallegato, ut dissoluto tabernaculo nostro tei restri, ne nudi, sed induti, fide scilicet reperiamur.

Sed ut ad privata mea adversa redeam, etiamsi adeò maligna esse pestis illa Lausannensis, & ex centum ægris vix sedecim evaserint, pe singularem tamen Dei misericordiam atque clementiam, beneficio a lexipharmacorum & fonticulorum, in brachio videlicet sinistro, & poplite dextro, conservatus fui: Imò perpaucos, qui fonticulos gesta bant peste correptos fuisse, observavi. Unum tamen, & quidem mo lestissimum, ne dicam exoticum incommodum mihi eo quoque tem pore supervenit: dolor nimirum gravissimus, & acutissimus in ipso cal caneo dextro: qui quidem, quia etiam nunc me angit, excruciatque ansam dedit affectum illum cum omnibus suis circumstantiis ordin ad te perscribere, tuumque, uti quoque parentis tui summi Philosoph ac Medici consilium, auxiliumque expetere.

Scias autem primò, vir clarissime, ante annos triginta, me peste gra vissimè laborasse, & bubonem in dextro inguine ruptum mihi fuisse Ab eo tempore, quotiescunque aër aliquis pestiferus me afflat, proti nus dolorem in ipso inguine dextro persentio. Tempore itaque pesti Lausannensis aliquoties dolor ingens in inguine exortus est, absque ta men febre, aut aliquo alio graviori symptomate: sed sumpto ad gra na sex vel octo lapide Bezoar cum scrupulis duobus cornu cervi ust & præparati, confectione alkermes ad semidrachmam, omnibusque dissoluti in aqua cardui benedicti & cinnamomi, nec non provocato sudore, dolor mox in inguine evanuit, & ad poplitem versus fonticu lum descendit, non sine inflammatione, intumefactione, & dolore to tius cruris. Materia hæcce pestifera cum aliquoties, & singulis fere mensibus semel in corpore ita collecta, & beneficio naturæ ad fonti culum in crure expulsa fuisset, tandem aliud sequutum est symptom gravissimum, dolor nimirum (qui etiam nunc me excruciat) in ipso cal caneo dextro, adeò acutus & vehemens, ac si subulis partes nervosa compungerentur. Nunquam autem, quod notandum continuus fui

dolor iste, sed suas habuit periodos, certamque observavit horam, nimirum quartam matutinam, & tyrannidem suam per horam ad minimum integram exercuit, idque singulis diebus. Cùm verò corpus pilulis pestilentialibus aliquoties clementer expurgassem, & alexipharmaca prædicta, nec non extracta, & salia cardui benedicti, & scordii sumsissem, & lotione pedis ex radicibus caryophyllatæ, vincetoxici, althææ, malvæ, foliis betonicæ, cardui benedicti, scordii, floribus sambuci, chamomillæ, meliloti, & similibus per dies aliquot usus fuissem, dolor paulatim imminutus, & qui antea per horam integram excruciavit, paulatim veluti momentaneus factus est. Dum ita ultra menses quatuor excrucior, in Alsatiam ad nobilissimum ac strenuum virum Dn. *Franciscum Conradum à Sickingen*, serenissimi Principis Maximiliani Archiducis Austriæ, &c. Consiliarium, & summum præfectum in Stauffen vocor 27. Maji Anno 1614.

Cæterum cum propter diversas occupationes in Alsatia per menses ferè tres detentus fuissem, dolor ille in calcaneo omnino evanuit, ita ut penitus me curatum esse arbitrarer. Reversus Lausannam cum dolor iterum circuitus suos observasset, ac ego hujus subitæ mutationis caussam diu investigassem, cognovi tandem id ex usu vini, ut vocant Vaudensis (de la Vaux) accidere. Ab eo enim tempore quotiescunque de hoc vino bibo, nisi egregriè dilutum fuerit revertitur dolor, ex quibus perspicuum fit, quam adversum pernitiosumq; hoc genus vini sit catharrhosis, quod & in nonnullis Arthriticis hic indies observo. Ante mensem cum Masonopolim in Alsatiā ad nobilē matronā, gravissimo affectu oris laborantē vocatus essem, ibiq; per septimanas quinq; morā traherē, ne semel quidem sensi dolorem, etiamsi ut plurimum vina generosa biberem. Vix domum reversus, dolor quoque rediit. Invadit autem, ut antea dixi, circa quartam matutinam; quam primum verò vesica evacuata fuerit, quod pro more circa quintam fit, imò inter exonerandum ipsam, penitus evanescit, & remittit dolor, nec hactenus unquam ante prædictam horam quartam rediit. Dolore isto acutissimo infestante, si tibiam extendendo calcaneo, ea qua fieri potest violentia spondæ insisto, aut si uxor ambabus manibus locum dolentem comprimit, statim cessat dolor. Cum primum tamen pedem spondæ amoveo, mox, imò in ipso momento dolor revertitur, eademque violentia, ut ab initio excruciat, idque tantisper, donec vesicam exoneravero.

Vinum Vaudense catharrosis noxium.

Cæte-

Cæterum etiamsi nulla adsit intumefactio, nullaque manifesta intemperies, neque semel sedato dolore, ullum incommodum in ipso pede, & in crure usque ad proximum tempus paroxysmi sentiam: vires tamen aliquomodo prosternuntur, lassitudoque aliqua corporis inducitur: quapropter anxius profectò sum hac de re mi Dn. D. *Offrede*: vereor enim ne paulatim incrudescat malum.

Ante menses aliquot propter Catharrhũ ad pectus, à vino per integrum ferè mensem abstinui omnino, & decocto agrimoniæ, veronicæ, liquiritiæ, florum tussilaginis, cinnamomo, ac sacchato aromatizato usus sum, idque cum fructu maximo: Dolor enim calcanei omnino remisit. Quapropter libenter renunciarem vino, si id sine læsione ventriculi, quem usque adeò validum habeo, fieri posset, neque sæpius peregrè mihi proficiscendum esset. Quæso itaque ut pro singulari nostra amicitia, summoque ingenii tui acumine negocium hoc tibi cordi sit, opinionemque tuam simul, & parentis tui rescribere digneris. Ego enim, ut ingenue fatear, in cognitione hujus affectus mihimet ipso non penitus satisfacere possum: & quonam in loco materia morbifica hæreat, item undenam sympathia illa inter vesicam, & talum adeo magna, ut illa exonerata hic protinus à dolore levetur, nondum satis rectè intelligere possum.

Sub finem pestis Lausannensis, materiam quoque flatulentam circa fonticulum in brachio meo sinistro collectam fuisse, percipere potui. Musculus enim anterior cubitum flectentium, in cujus medio ferè fonticulus est, per intervalla adeò tremebat, agitabaturque, ut adstantes non solum agitationem & motum, verum etiam, si brachio admoverent aurem, veluti strepitum quendam perciperent: nullus tamen aderat dolor. Duravit quidem per menses ferè duos, postquam verò prædictis alexipharmacis aliquoties usus fuissem, omnino remisit, neque deinceps ullum incommodum hac de re sensi. Hæc propterea adscribo, si forsan ad cognitionem morbi mei tibi inservire possent. His vale vir Amplissime & cum tuis omnibus æternùm feliciter vive. Saluta quæso meis verbis Amplissimos viros Dn. Parentem tuum & D. *Sarazenum* Syndicum vestrum prudentissimum. Dabam Bernæ 20. Januarii 16.6.

Viro celeberrimo & clarissimo Dn. Guilhelmo Fabricio *Hildano Medico & Chirurgo præstantissimo*, Paulus Offredus, *Med. Doct. S. P. D.*

Responsum ad precedentem observationem.

Non parum me solatæ sunt eruditissimæ, atque humanissimæ tuæ literæ vir celeberrime, & amicissime, quas tamen ante bimestre ferè scriptas, nudius tertius modo accepi. Vulnus meum dum à tui similib. refricatur, non recrudescere illud, ut ais, sed potius deliniri persentio; nec ullum abire diem patior, quin & ipsemet eo fine vulnus hocce coalescere nescium reficiem, nempe ut paternę à Deo visitationis modum ob oculos mihi ponens, ab ejus nutu in spe & silentio pendere discam indies, mundanisque sepositis ad cœlestia divino adspirante numine vehementius contendam, quē ærumnarum, fidelibus contingentium finem esse præcipuum probè nosti. Utinam verò tibi vir optime de prospero valetudinis tuæ, rerumque domesticarum statu gratulari possem: nec enim sine dolore tibi utrinque satis graves mœroris caussas etiamnum suppetere video, eoque dolendum magis, quod isthæc ea vitæ tuæ parte experiaris, quæ subsidio, & alleviamento potius digna foret, & in qua sane messem te facere dulcissimam tot, tantorumque laborum in gratiam & tuorum, & totius quoq; Reipublic. Medicæ à te exantlatorum, tempestivum plane videretur. At verò cum secus sentiat Pater cœlestis, macte animo, pie senex & quod jam pridem instituisti, ceu strenuus Christi miles, bonum hoc certamen decertare perge: nam dabit Deus his quoque finem.

Cæterum quam describis mihi morbi tui naturam, una cum suis omnib. circumstantiis, mirari, quam ulterius perscrutari mallem, adeo rem obscuritatis plenam deprehendo, & in qua enodanda vel mihi vel tibi satisfacere me posse diffiteor: quia tamen tibi gratificari, ac morem gerere semper in votis habui, aliquid super hac re in medium adferre nitar. Et primò de tristi sensatione, quæ grassante peste recurrit subinde ad corporis partem, quæ semel carbunculo vel bubone pestilenti affecta fuerit, nil est ambigendum. Nam & ipse hoc expertus sum: Siquidem postquam carbunculus, quem in collo passus sum ad cicatricem perductus fuit, non destitit locus vario tempore acutissimi, sed ferè momentanei doloris sensum exhibere: idem etiam experiebantur alii quamplurimi, dum hic pestis grassabatur. Quæ res abunde, meo judicio testari potest, quanta sit malignitate donatum venenum illud pestiferum, utpote quod non modo partis affectæ temperiem alterat, verumetiam naturalem ejus habitū, seu τόνον, qui in certâ calidi tum nativi, tum influentis proportione, ac debitâ utriusque ad partis temperiem relatione consistit, immutat, ac velut evertit; ut hinc non solū

De tristi sensatione, quæ tempore pestis recurrit ad partem, quæ semel peste affecta fuit.

Veneni pestiferi malignitas.

pars

pars debilior remaneat, fluxionibusque recipiendis apta, ut in aliis particularibus morbis usuvenit: sed insuper ob illam, velut ἀτονίαν quã venenum pestiferum in partem affectam introducere arbitror, determinari videtur illa partis debilitas ad eam διαθεσίαν tempore pestilẽti, ratione cujus vel levissima in aëre labes sanis omninò corporibus minimè alioquin noxia, per occultam quandam sympathiam, ac familiaritatem, corporis olim peste detenti spiritus & humores nonnihil agitare valet: unde fit, ut locus in eo tempore debilior, quique carbunculi, aut bubonis sanati vestigia retinet, dolorem illum acutum & fugacem persentiat, ab acriore scilicet materia, seu vaporosa, seu ichorosa, quam propulsat eò natura vario tempore. Ac sanè viscera nobilia grassante peste in plerisque indiscriminatim aliquantulum divexari, frequens de fugaci quodam, & vago in emunctoriis præsertim dolore querela satis arguit.

Jam verò, ut caussas doloris attingam, quem in calcaneo dextro, percipis, verisimile omnino est, hunc à materia pestifera primam traxisse originem, ut ipse colligis ex temporis pestilentis notatione, quo primum apparuit: hinc illa ibidem introducta alteratio atque ἀτονία, quam supra diximus, à veneni scilicet præsentia, cujus quidem portio paulò crassior, & humoralis per fonticulum in poplite dextro salubriter evacuabatur: at tenuis ac vaporosa ad calcaneum usque excurrens, & ad partes illas frigidiores ac tendinosas appellens, denegata libera διαπνοῇ, dolorem illum acutissimum, tum distendendo, tum vellicando excitare cœpit. Et quamvis materiam pestiferam, quæ malum istud olim creavit, subesse hocce tempore non sit credendum: varii tamen ichores tum biliosi, tum Melancholici succrescere non desinunt, qui ratione potissimum fonticuli, quem gestas in poplite dextro, totam eam partem, & maximè calcaneum adeò διαθετὴν, & jam debilius divexare pergunt; idq; multò magis cum vino uteris valdè tenui & vaporoso, quale illud Valdense, quod notas, toti nervoso generi, nervorumque principio parum favens.

De caussa doloris calcanei.

Porrò hic doloris in calcaneo typus est, quemadmodum refers, ut nempe singulis diebus recurrat circa horam quartam matutinam, qui spacio unius horulæ, plus minus terminetur, præsertim si manibus locus fortiter comprimatur, aut spondam lecti vehementer eo pede premas, non secus ac in ea levioris convulsionis specie contingit, quæ Gallis vulgò *Gutta crampa* dicitur: hac enim forti cruris affecti compressione,

Quare dolor in calcaneo certa hora recurrat.

ne, vapor, qui est caussa mali continens & proxima, sese in nervosa corpora insinuans, velut excutitur & evanescit: quia verò per somnum calor concentratus in ichores hosce bilioso-melancholicos agens, ab eis acriores vapores, quam multos facili negotio exsuscitat, qui postmodum soluto somno in partes nervosas ceu magis externas ac debiles impetum habent, hinc ideò recursus iste doloris quotidianus, & quidem ilico post somnum patefit: verum quod hujusce doloris sedationé post exoneratam vesicam protinus & manifestò te deprehendere narras, monstro non valdè absimile judicarim: quis enim, quæso, seu generis, operísve societate, seu partium vicinia, inter talum & vesicam consensum unquam notavit? An fortè vesica lotio per noctem collecto distenta, lumbares nervos, quorum propagines ad talum usque excurrunt nonnihil comprimens, impedit, quo minus libera fiat horum vaporum exhalatio; quæ postmodum loco ampliore facto per exonerationem vesicæ felicius peragitur? quod si etiam doloris talum affligentis caussam potissimam in ipso inguine dextro peste olim affecto, ceu in proprio fomite velimus agnoscere, unde postea per continuam nervi substantiam evidens doloris sensus ad ipsum talum terminetur, ibique demum ceu in parte sensus exquisitissimi elucescat, hinc evidentior adhuc evadet, illa harum partium vesicæ vicinarum ab ea repleta compressio, liberam materierum exhalationem impediens: hanc opinionem in re tam ardua expendendam tibi relinquo, & ad ipsam mali curationem, cum ita vis, descendo.

De curatione. Utrumque quod gestas cauterium, locis tamen mutatis, valdè probo: superius enim affigere vellem brachio dextro, nempe ad revulsionem κατ' ἴξιν à partibus affectis: infernum verò cruri sinistro, ut accommoda fiat derivatio, & avocetur hac ratione materiæ descensus in crus dextrum. Catharctica non improbo per vices: verùm in hoc affectu infernas corporis partes infestante, benignum aliquot emeticum non esset abs re: ego penes me habeo non ex metallicis aut mineralibus desumptũ, ꝙ perexiguâ copiâ serosos potissimum humores ἄνω καὶ κάτω tuto & abundè vacuat: si ejus volueris copiã tibi faciã libẽtissimè. Vino utẽdũ omnino cẽseo, sed rubello potius, quàm albo, ꝙ utiliter, meo judicio diluere posses aquâ ex infusione radicũ chynę plus minus ꝓ ratione vini magis minúsve generosi. Inter topica præter ea, quæ usurpas, balnea sulphurea ineũte hac æstate ex usu essẽt. Plura scribere nõ vacat, ob vernas curationes & ꝑservationes, q̃ nos planè avocãt: tu, q̃so, boni

consule

consule, quæ pro temporis angustia hic adscripsi, & me, quod facis, amare perge. Vir amplissimus & consultissimus Dn. *Saracenus* salutem plurimam impertitur tibi, nec non & parens meus, qui Medicinæ hoc suo extremo senio valedixit, ac totum sese Theologicis occupationibus tradidit. Ego verò fausta omnia tibi tuisque ex animo adprecor. Vale. Genevæ 18. Mart. 1616.

Viro nobili Dn. Paulo Offredo *Doctori Medico clarissimo atque doctissimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Multum tibi debeo, clarissime atque doctissime mi Dn. *Offrede,* qui tot tantisque occupationibus in praxi medica obrutus, tam solidè ac doctè ad literas meas respondes, nodumque Herculeum solvis. Plurimum, inquam, tibi debeo, nec candidissimam illam animi tui significationem satis exosculari possum. Interim quoque doleo, quod in præsentiarum verbis tantummodo tibi gratias agere cogor: quod si tamen Deus Opt. Max. vitam extenderit, & occasio sese obtulerit, ne omninò ingratus erga te videar, operam dabo. *Responsum ad præcedentes literas.*

Cauterium ex brachio sinistro removendum, & dextro applicandum esse suades; at ego propter affluentes humores ad oculos in utroque brachio gero cauterium nec sine fructu: utinam ne tandem propter visus mei imbecillitatem ad setacei applicationem pervenire necesse quoque mihi sit.

Fonticidium ex crure dextro in sinistrum derivationis caussa removendum esse censes, & rectè quidem. Altero enim crure, inquit *Galenus,* male habente reliquum scarificabis: Materia enim, exempli gratia, ad crus dextrum per venas defluens, scarificato aut exulcerato sinistro, violentiâ quadam attrahitur: quapropter circa distributionem venæ cavæ supra ossis sacri initium, potius ad sinistrum quam ad dextrum crus defluit. Libenter igitur sententiæ tuæ subscriberem, nisi obstructionibus hepatis à multis annis obnoxius fuissem. Etiamsi enim hepar per venas dextri cruris etiam evacuari posse sat sciam, rectitudinem tamen fibrarum secundum mentem *Hippocratis* & *Galeni* libẽter, & quantum quidem possum, observo. Interim tamen, si dolor calcanei iterum insultum fecerit (à duobus enim mensibus, quia vino modicè & minus generoso, aquâ quinetiam diluto utor, inducias mihi dedit) consilio tuo, volente Deo, parebo. Libenter tamen ex te intelligere percuperem, an fonticulus in dextro crure absq; periculo claudi possit? Ego *Meth med. lib.* 13. *Fonticulus in crure dextro ad hepatis obstructiones.*

quidem dubito: primò propter imbecillitatem viscerum, sed inprimis ingeneratam hepatis obstructionem: ingeneratam, inquam: memini enim utrumque parentem longè charissimum hydrope vitam posuisse. Deinde, quia, ut tu quoque rectè sentis, in inguine dextro, nescio quid malignitatis ab eo tempore, quo peste laboravi, remanserit: illam porrò malignitatem an post hac ingravescente ætate, & propter continuos labores corporis, & mentis molestias imminuto calido innato, & humido primigenio beneficio naturæ ex dextro inguine ad sinistrum per obscurissimas vias regredi possit, valdè dubito. Catarcticum quod promittis gratissimum mihi erit: pretium quod indicaveris libentissimè persolvam. Vino rubello quotiescunque utor, ab ipso detrimentum accipio, & tensionem aliquam hypochondriorum persentio. Ignosce obsecro, vir clarissime, non possum nunc propter occupationes plura ad te scribere. Vale & cum tuis æternùm vive. Ocyus Bernæ 10. Maji 1616. Tractatum meum de dysenteria nondum Francofurto accepi, alioquin misissem ad te exemplar.

Ad eundem virum nobilem Dn. D. Paulum Offredum.

Maturius ad te scripsissem vir amplissime, fautor, & amice plurimum honorande, nisi tractatum meum de dysenteria Francofurto expectassem, & successum affectus mei gravissimi, antequam ad te scriberem observare voluissem. Tractatum ante paucos dies accepi, tam negligentes in rebus authorum sunt typographi, quapropter clarissime mi Dn. *Offrede*, ne moram ægrè feras, eùmque hilari fronte excipias, te etiam atque etiam obsecro. De affectu meo quid dicam? Audivit *Jehova* deprecationem meam: *Jehova* orationem meam suscepit. Quatuor enim nunc elapsi sunt menses, à quibus, laus sit *Deo*, nullum sensi dolorem, interim tamen optimam victus rationem quantum quidem licet observo: à conviviis publicis splendidisque uti & à vino Valdensi, abstineo; corpus quinetiam per intervalla expurgo. Ex eo autem tempore, quo primum dolor cessare cœpit, iterum aliquid singulare in affectu meo observavi: singulis enim ferè noctibus circa horam primam coactus fui exonerare vesicam, quod antea tamen, & quidem per totam vitam meam nunquam mihi contigit. Exinde colligo materiam illam malignam, quæ ad talum decumbebat nunc per urinam evacuari. Vides, quomodo natura aliquando vias sibi aptissimas, nobisque incognitas, ad expurgandos humores noxios sibi construat? Catharcticum

Psal. 6. 10.

cticum tuum ad serosos humores evacuandos nondum accepi: est forsan illud, quod Gemou, sive *Guttam Gamba* appellant. Sed quid quæso de hoc medicamento tibi videtur? Scribit *Carolus Clusius* lib. 4. exoticarum observationum, cap. 8. Gemou esse succum concretum. Sed vixit mecum non ita pridem candidatus quidam Medicinæ *Wolffgangus Gasto* nomine, vir pius, doctus & in chymicis optimè exercitatus; is mihi retulit, se à chymico quodam viro fide digno intellexisse, Gemou non succum concretum, sed chymicum esse medicamentum, imò & nonnihil antimonii in se continere. Tibi hac de re quid videatur, si per ocium libet, rescribe quæso. Ego nunc per Dei misericordiam cum meis omnibus satis bene valeo. Filius meus Lutetiam profectus est: Deus sospitator & tutelaris ipsi æternùm benedicat. Reliqua ex amplissimo viro Dn. *Sarazeno* Syndico vestro prudentissimo, intelliges. Vale clarissime mi Dn. *Offrede*, & æternùm feliciter vive. Ocyus Bernæ 1. Augusti 1616. *De Gutta Gamba.*

Tuæ Excellentiæ addictißimus & obsequentißimus

GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS.

OBSERVATIO LXXXVII.

De morsu hominis.

Rusticus quidam in pago Worb/ prope Bernam Hans Schlichter nomine, in conflictu ab adversario suo iracundiâ excandescente, ad secundum articulum medii digiti manus sinistri morsus fuit. Ab initio à balneatore quodam in secundum mensem usque curatus fuit, sed parum feliciter: quandoquidem malum ita auctum, ut tandem Bernam ad barbitonsorem primarium Xenedochii se conferre coactus fuerit. Is cum nullum aliud remedium, quam ut ad metacarpum abscinderetur digitus, superesse, bono isti rustico persuaderet, operationemque strenuè, & per dies aliquot urgeret, author fuit nobilissimus vir Dn. *Petrus à Wattenville* Dn. in Wyll, ut ad me se contulerit æger. Tum manum, brachium, imò totum corpus propter doloris vehementiam, & diuturnitatem extenuatum, digitum verò præter modum intumefactũ reperi, qui & in superficie juncturæ exulceratus, & ligamen- *Morsus hominis.*

Curatio. ta, ipsæque cartilagines juncturæ erosæ, ossaque inter se disjuncta, & separata erant. Purgato corpore, & parum dilatato ulcere, & imposito pulvere catagmatico, aliisque, quæ in sordidis ulceribus, & eis, in quibus ossa cariosa sunt, adhiberi solent, cartilagines, nec non squamulæ appendicum exciderunt. Deinde brevi consolidatum fuit ulcus, ita quidem, ut spacio sex hebdomadum, divino aspirante numine, tuam curationem absolverim. Juncturam verò cum rigidam, & immobilem permansuram esse scirem (erosis enim cartilaginibus, quæ appendices ossium tegunt, ossa juncturæ mediante callo connectuntur, uti observat. 77. centur. 3. fusius declaravimus) maturè ipsam aliquantum incurvavi, ita ut manus pristinum robur adepta sit.

OBSERVATIO LXXXIIX.

De morsu canis rabidi.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. DANIELI DANIELS *apud Düsburgenses Clivorum Doctori Medico ordinario, atque celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus. S. P. D.*

QUod tua familiaritate, vir clarissime, Nesselrodii apud Generosum virum Dn. *Ketlerum* diutius frui, mihi non licuerit, doleo, nihil enim unquam magis mihi in votis fuit; quam ut cum viris doctis atq; eruditis amicitiam contrahere, cumq; eis me erudire possem. Sed gravissimus morbus charissimæ Matris meæ obstitit: evocavit illam Deus ex hac lachrymarũ valle ad æternã vitam 26. die mensis præteriti, cum ad annum octuagesimum ætatis suæ, piè religiosèque vixisset.

Cæterum colloquia illa, quæ nupertimè Nesselrodii inter nos de morsu canis rabidi habuimus, occasionem mihi præbuerunt, ut tuæ Excel. casum singularem, quem hisce diebus mihi videre contigit communicarem: is verò talis est.

Circa festum purificationis beatæ Mariæ virginis proximè elapsum, rusticus quidam Hildenæ vir robustus viginti septem annorum *Morsus canis rabidi.* ætatis & optimo corporis habitu præditus, à cane rabido circa poplitem, & genu dextrum variis in locis morsus fuit. Eadem die in pagũ Ates vocatum, & ad marginem ferè Rheni situm, ipsum conduxerunt: ubi

ubi facrificulus ejus loci clave ignita *S.Huberti*, ut vocant, vulnera inusſit; ipſumque eadem die ad ſuos remiſit, ad majorem quoque ſecuritatem, *potionem Luchtenbergianam* tantopere in morſu canis rabidi celebratam ſibi adferendam curavit, eaque ſumma cũ diligentia, & prout præſcripta, uſus fuit. Nullũ ſupervenit ſymptoma, & ulcera intra dies quatuordecim planè coaluerunt. Eodem autem tempore porci tres ab eodem cane morſi erant: quibus prædictam potionem ſimiliter exhibuerunt: nihilominus tamen poſt menſem rabie correpti fuêre: Rusticus verò ad finem menſis Aprilis abſque omni incommodo ſupervixit. Tunc primò dolores maximi, & peracuti in tibia dextra exorti ſunt, urina quinetiam ſimul, & excrementa alvi ſuppreſſa fuère. Tertia die morbi cum ego acceſſitus eſſem, vires adeo proſtratas inveni, ut cum è lecto ſurgeret, ex una in alteram partem veluti ebrioſus vacillaret, & ſolus minimè incedere poſſet. Inquietudines, nauſea, anxietates & anguſtia pectoris, nec non dolores maximi in inferiori ventre aderãt, & urina ſimul & excremẽta alvi, ut dixi, ſuppreſſa erant. Circa genu tamen, & in ipſa tibia nihil apparebat, præterquam quod cicatrices lividæ, aut potius nigræ eſſent. Enema emolliens, & anodynum protinus infudi, quo rejecto, ſequuta ſunt excrementa prædura, parumque urinæ. Sacculum quoque ex radicibus, herbis, floribus, & ſeminibus emollientibus & dolorem ſedantibus calidè applicui: & inferiorem ventrem perinæumque butyro recenti & oleo lumbricorum (urinam enim provocat) inunxi. Poſt horas duas, cum iterum alvum exoneraret, excrementa copiosè rejecit: ſequutum eſt & multum materiæ pituitoſæ, viſcidę & ſalivoſæ, veluti ſperma ranarum, multum item reddidit urinæ, quæ etſi obſcura, turbulenta & ſpiſſa eſſet, abſque impedimento tamen & liberè deinceps ad finem uſq; vitæ ſuæ ipſam reddidit. Semel atque iterum ita copiosè exonerata alvo, ipſum jam evaſiſſe penitus ſperabam, ſed fefellit opinio: quandoquidem paulò poſt correptus eſt rigoribus maximis: ſubſequens nox gravis & vires magis magisque proſtratę fuêre: & quia ab initio morbi uſque in quintum diem nihil dormiverat, paulatim in delirium incidit: exclamabat, vociferabatur, adſtantes arripiebat, & objurgabat: ex una in alteram partem lecti ſeſe projiciebat cum impetu, & ſanguinem atrum, & in grumos concretum exſpuebat. Cum verò poſt cœnam nonnihil laudani, & confectionis alkermes exhibuiſſem; omnino remiſit delirium & ea nocte benè quievit. Altero tamen die cum à ſomno pejus haberet,

Potio Luchtenbergica.

mortem ex *Hippocrate* Aphor 1.lib.4.proximam adesse prædixi. Aucta itaq; febre,auctâ etiam imbecillitate virium,& sudore frigido correpto ægro, placidè & mente constanti,animam sexta die morbi effudit.

Hydrophobia. *Morbi maligni nota.*

Cæterum vir clarissime,etiamsi Hydrophopia quæ præcipuum, & verissimum symptoma est morsus rabidi, correptus non fuerit: ipsum tamen pestifero hocce veneno necatum fuisse ex stimo. Primo enim morbum in summo gradu, ut ita dicam, malignum fuisse summa illa virium prostratio, angustia circa præcordia,anxietates, nausea & hujusmodi fidem faciunt. Deinde caussam mortis fuisse morsum canis, dolor ille pungens,qui per dies aliquot,antequam reliqua symptomata supervenirent,tibiam exercuerāt,certissimum est indicium,aliquid veneni ibi remansisse. Et profectò malignitatem aliquam adfuisse, præter dolorem lividitas,aut potius nigredo cicatricum indicat. Vides itaque vir clarissime,nulli remedio,nulloque alexipharmaco,quantūvis approbatissimo in morbis præcipuè acutis,nisi methodicè adhibito,fidendum esse. Præsentaneum & à multis seculis approbatissimum remedium in morsu canis rabidi,est cauterium actuale: at hic inutile fuit! Caussam quæris? Dicam paucis quid sentiam. Primò an sacrificulus clavem illam ignitam *S.Huberti*,satis profundè infixerit,incertum est. Ustionem enim superficialem nequaquam sufficere, exemplum habes observat. 86. cent. 1. observationum mearum Chirurgicarum.

Cauterium actuale in morsu canis rabidi optimum remedium.

Deinde post inustionem eschara excidenda: vulnus quinetiam ad mēses duos,aut tres apertum est retinendum. Eschara enim nisi prima, aut secunda die auferatur,retinetur in ipsa portio aliqua veneni,quæ vi ignis inspissata fuit,iterumque dum putrescit eschara,in liquorem dissolvitur,& per venas capillares ad majora vasa transit,partesque nobiles serpendo paulatim inficit,uti fusius in prima,quàm in secunda centuria observationum monstravimus. At quia in hoc ægro eschara minimè excisa,& ulcera nimis maturè cicatrice obducta fuerant,mirum non est,ipsum tandem pestifero hocce veneno extinctum fuisse. Quia tamen inustio aliqua vulnerum præcesserat,& potione Luchtenbergiana usus fuerat,venenum extremam suam sævitiam exercere,& hydrophobiam excitare non potuit.

In morsu canis rabidi vulnus est apertum tenendum.

De potione Luchtenbergiana judicium authoris.

Potionem Luchtenbergianam,quia multos ea curatos ex T. Excell. intellexi,non improbo: an verò intra novem dies,uti affirmant,venenum hocce tam exitiosum extirpare potens sit,valde dubito,& empiricum istum processum periculosum esse affirmare ausus sum. *Galenum*

&

& alios ex antiquioribus Medicis medicamentum ex cineribus cancrorum fluviatilium, quod omnium est præstantissimum, & à tot viris approbatissimum, ad quadraginta dies exhibuisse, eorum scripta testantur. Quomodo itaque potio ista venenum hocce tam lethiferum intra novem dies debellaret? Ideoque omnia secundùm rationem, ut monet *Hyppocrates*, lib. 2. aphorismo 52. facere, in magnis quinetiam periculosissimis morbis, empyrica methodicè & cum ratione adhibere præstat. Vale vir clarissime, & si libet, & vacat rescribe. Raptim Hildenæ 18. Maji 1612.

Doctissimo Viro Domino Guilhelmo Fabricio *Hildano Medico & Chirurgo expertissimo, Domino & amico suo unicè colendo,* Daniel Danielis *Med. Doct. S. P. D.*

Doctissime atque expertissime Domine *Fabrici* amicorum amicissime, quam te devinxerit Nesselrhodiana nostra contracta amicitia & conversatio ex gratissimis tuis literis vidi, paremque me tibi offero ad quævis præstanda obsequia. Casum quem ad me scripsisti de morsu rabidi canis, legi & perlegi, omnibusque perpensis, rusticum illum, quem sibi patientem habuit, à rabido cane ictum, inprimis ordinario (superstitioso tamen, ut habeo) remedio, clave nimirum, quam dicunt *S. Huberti* ignitâ usum, sibi sanitatem promittendo, fuisse. Deinde etiam ad majorem confidentiam *potionem* illam, quam dicit *Luchtenbergicam*, toties feliciter comprobatam sumpsisse. Hæc cum ita se habeant, superstitiosam illam inustionem multorum animis inhærere constat, quæ tamen, si ferro ad id destinato & concinnè apto, debitè & secundum artis exigentiam fiat, non solùm prodesse, sed etiam radicitus venenum tollere valet: non enim est, quod majorem habeat efficaciam in hoc casu, venenosam illam materiam exstirpandi & corrigendi, quam ipse ignis, præsertim candenti ferro impressus, ignis namque vis penetrativa, abrasiva, mundificativa & stiptica, præcipuè si per ferrum imprimatur: ferrum enim naturâ suâ abstergit, & exsugit succum quemvis imbibendo: habet & hoc, quod infringat penetrativam illâ veneni qualitatem, quo minus ad interna viscera transeat: sed unum restat, ut citò & citè fiat, deinde etiam eschara subitò & aptè excidenda est, ne fortè portio aliqua veneni sub ea lateat, quæ humorib. undique affluentibus, tanquam resoluta & macerata spiritibus & sangui ni participet *Cauterii actualis præstantia in morsu canis rabidi.*

participet, totumq; sua lue corpus inficiat. Deinde ulcera exsecta sunt mundificanda & abstergenda, nec cicatrix ulla inducenda, nisi elapsis ad minimum 40. diebus & ulterius, indiesque semel applicandus & inspergendus pulvis sublimati, qui in hoc casu singularem, imò raram habet efficaciam, viamque latam & aptam venenosæ exhalationi præbet: nec interim deesse debent exquisita antidota, quorum omnium proprietas sit corroborare, & vi propria spiritus corrigere, undiquaque per sudores materiam peccantem (si qua fortè irrepserit) exstirpare & discutere. Hac fortè (meo judicio) si rusticus methodo, debitaque & convenienti victus ratione usus fuisset, jam miser vitam cum morte non commutasset.

Pulvis sublimati usus in morsu canis rabidi.

De Luchtenbergica autem potione, quot ponit, usa, exiguo attamen vel nullo profectu: Credò: alia enim hæc est methodus curandi, quæ saltem per occultam antidotariam vim perficitur, neque hæc inustionem candentis ferri requirit. Illa enim propter escharam inductam, & fortè non resectam, potionis vim acuit, quo minus illa externè vulneribus applicata, suam potuerit exerere efficaciam: & sic non potioni imputandum, sed potius inscitiæ Chirurgi, si fortè quis fuerit. Illam enim toties & tam felici successu comprobatam potionem (cujus ocularem me testem offero) illæsam, nec maculatam volo: plurimi namque adhuc supersunt, qui ex usu illius potionis jam multis elapsis annis, etiam nunc bellè vivunt. Potionis usus est per novem continuos exhibere dies tria cochlearia trinis vicibus indies, nimirum jejuno stomacho in ipso Solis ortu meridie, & vesperi Solis occasu. Deinde locum affectum & vulnera quotidie ter etiam diligenter abluere, petiamque linteam potione illa imbutam vulneribus externè applicare, donec vulnera coaluerunt, & cicatricem obduxerint: nec memini ullũ fuisse, qui hoc ita justè habito processu occubuerit. Quod autẽ scribit magis methodicè esse cum hac potione procedendum, huic vestræ opinioni facile subscriberem, si alia huic curationi methodus adscriberetur: ubi autem hæc suffecerint, & huic subscribo. Quodlibet enim medicamentum, & quælibet operatio suum habet ordinem. Addit D. sua, quod tanto temporis spatio, nimirum à festo purificationis B. Virginis ad finem usque Aprilis rusticus commodè vixerit, vulneráque omnia coaluerint: non miror: Luchtenbergica enim potione abluta, tandem cicatricem posuerunt: Venenum autem, quod inhæsit, altasque in corpore radices propter diutius retentam escharam, injecit,

De potione Luchtenbergiaca.

Potio Luchtenbergica quomodo usurpanda.

cit, ablutione illa superficiali abstergi non potui: Spiritib. enim & sanguini participavit: desiit etiam novem illis absolutis diebus potionis usus. Natura itaque omni medicamine destituta, non potuit evincere impressum totique corpori immixtum venenum: Sic tandem suas edidit operationes, unde extrema illa debilitas, nausea, anxietas, pectoris angustia, vertigo & alia, quæ refert, symptomata orta, tandemq; mors ipsa subsequuta. Convocata ubi D. sua accesserit, refert ante triduum, dolores illi quam maximos & peracutos in tibia dextra exortos esse, imo omnia excrementa alvi & urinæ suppressa fuisse, ipsiusque vires adeò prostratas invenit, ut velut ebriosus è lecto surgens, hincinde vacillaret, minimeque pedibus insistere posset. Circa genu autem nihil dicit apparuisse, quam cicatricum livorem & nigredinem. Hæc omnia simul indicarunt venenum verè subesse totumque corpus planè occupasse. Quod livor in genu & cicatricibus apparuerit cum extremo dolore, non est, quod miremur: hic namque est naturæ motus, materiam peccantem ad loca infecta propellere; debilia enim cum sint, illam profligare non valent, simulque vulnerum coalitio non admisit materiæ affluentis excretionem, unde dolores vehementissimi, inde vertigo & aliæ anxietates: per reflexum enim repetiit materia cerebrum, unde rabies, tandemque ipsa mors subsequuta.

De exhibitione quorundam medicamentorum recenset se enema exhibuisse, quo tam tetra & varia fuerint ejecta excrementa, tam alvi, quam vesicæ: Credo. Constipatio etenim illa corporis, corruptio etiam venenosa, infectio denique omnium humorum, talia excrementa produxerunt. Alia adhibita anodyna, benè & opportunè sunt administrata: sed efficaciam in tam gravi affectu habere non potuerunt: major enim fuit infectio, quam medicamenti virtus. Laudanum quietem & somnum quidem induxit; at venenum tollere nō potuit, uti & confectio alkermes laudano mixta spiritus infectos cordis corrigere desiit, juxta proportionē enim veneni exhibita non fuit: non enim constitit, venenum eo usque serpsisse. In hoc casu medicamentum ex cineribus cancrorum *Galeni* summè laudo: corrigit namque spiritus, omnesque humores continuus ille istius antidoti usus. *Vires medicamenti ex cineribus cancrorū.*

Hæc sunt, mi doctissime Domine *Fabrici*, quæ pro modulo mei ingenii in hoc casu consideravi: quæ, si placuerint, gratum erit. Attamen obnixè rogo, ut judicium suum rescribat: optarem ex animo me in hisce oris semper posse tuâ frui præsentiâ: dexteritas enim & scientia lon-

ga & felici experientiâ comprobata, tuarũ curationum, tua denique ingenii doctrinæ, pietatis & probatæ vitæ cognitio, me totum tibi devinxit, ita ut nihil magis optem, quam officiosissima tibi præstare officia. His vale vir doctissime & expertissime, divino numine semper fultus, & vive diutissimè feliciter, meque tibi amicissimum habe. Dabantur Duisburgi 24. Julii Anno 1612.

OBSERVATIO LXXXIX.

De morsu lupi.

Clarissimo atq; doctissimo Viro Dn. SEBASTIANO MEYERO *Reipublicæ Freiburgensis Helvetiorum D. Medico ordinario atque celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

ANte paucos dies, Vir clarissime, quia Dei beneficio feliciter ex Belgio ad meos reversus sum, diutius differre nolui, quin T. Excell. epistolio hocce interpellarem, pristinam quinetiam amicitiam atque familiaritatem nostram renovarem. Freiburgum Brisgoviorum in reditu peragravi, ibi Medici multis honoribus me affecerunt: & nonnulli ex iis conviviis splendidis me exceperunt. Dn. D. *Mockius* ibidem Medicinæ Professor primarius, simul & reliqui Medici T. Excell. per me plurimum salutare jubent. Responsum ad observationem meam de periculosa cancri occulti curatione, quam ante annum ad te misi, nondum accepi: exspecto illud avidè.

Experientia in re Chirurgica necessaria. Morsus lupi venenosus. Cæterum, mi Dn. *Meyere*, quam necessaria in re Chirurgica sit experientia, indies magis magisque experior. Olim enim morsum lupi venenosum esse in dubium vocare volui: nunc verò opinionem Dn. D. *Caroli Stephani* Medici Regii longè celeberrimi (qui morsum lupi venenosum esse asserit) rationi consentaneum esse, experientia me edocuit. Et quia antehac de morsu canis rabidi inter nos scriptis prolixè communicavimus, non ingratum tibi fore existimavi, si, quod ante duos annos de morsu lupi observavi paucis, ne nudam ad te mitterem epistolam, hîc adscriberem.

Observatio. Anno 1610. mense Februario cum rustici propè Lausannam in venatione lupum in obstantes plagas trusissent, & quinquagenarius quidam

dam ex illis lupum trucidare vellet, insurgit contra ipsum lupus, ipsiúsque genu dextrum arripit: & circumcirca rotulam quatuor in locis dentes altè infigit, ac miserum in terrā projicit, & nisi reliqui rustici accurrissent, lupum quinetiam occidissent, de bono isto viro actum fuisset. Ab initio etsi dolores, & magni & continui adessent: affectum tamen neglexit, neque ulcera, ut aperta manerent, & ichor efflueret, operam dedit. A fera itaque inflictum virus, cum effluere liberè non posset, auctus est dolor, aucta est & inflammatio. Cibi item fastidium & diarrhæa supervenerunt. Tandem cum materia purulenta undique circumcirca genu, & in ipso poplite collecta esset, & sinus aliquot sibi parasset, adductus mihi fuit Lausannam. Plurimis itaque factis incisionibus & aperturis, pus tam copiosè & tamdiu effluxit, ut vires inde mirum in modum prosternerentur. Tandem propter labefactationem virium diarrhæa in lienteriam conversa, planè extenuato corpore, naturæ satisfecit.

Verúm clarissime Domine *Meyere* hic perpendendum est, primò huncce virum cacochymicum, & melancholico succo refertum fuisse, secundò morbum ab initio neglexisse. Ego enim cum advocarer, jam per multos dies decubuerat, & labia vulnerum ferè coaluerant. Deinde propter injuriam temporis, & adversam valetudinem meam (nondū enim à quartana mea planè restitutus erā) rarò ipsū invisere potui, sed negotiū famulo, & ipsis domesticis (qui nonnunquā absente famulo turundas extrahebāt, ita ut labia vulneris nimis citò coaluerint) cōmittere coactus fui: circa affectum itaq; externū errores cōmissi fuerūt. Tertiò nō illam, quæ requirebatur victus rationē observabat. Quartò partem læsam valdè debilem fuisse perpendendum est: antea enim per multos annos, & diversis quidem temporibus ulceribus in ipsa tibia laboraverat. Ab initio itaque morbi, quia corpus purgatum non fuerat, & dolores vehementes (qui ut *Galenus* testatur instar cucurbitulæ attrahunt) adessent, sanguis & humores copiosè affluebant, qui à parte debili & in decliviori loco sita, facilè excipiebantur. Interitum itaque hujus viri potius ad supradictas caussas, quam ad venenosam aliquam qualitatem à fera inflictam, referendam esse, rationi aliquomodo consentaneum esse videtur. Verum tuum hac de re judicium, ut proxima data occasione rescribere non graveris rogo. Ego, ut ingenuè fatear, hujusmodi morsus malignitatem non spernendam, cum maximam contusionem, tum etiam salivam feræ inflictam, sibi adjun-

Carolus Stephanus in venatione lupi.

ctam habere,existimo. Id enim non solum viri eruditi,verum & symptomata,quæ in hoc viro apparuerunt,satis superque testantur.

Civem insuper quendam in oppido Corsonnay prope Lausannam, *Minicus Maria*,si rectè memini,ex morsu lupi obiisse,*Johannes Colonnay* Archigrammateus Corsonnensis,vir virtute & ingenio præstans,mihi retulit. Plura nunc propter instantes nundinas Argentoratenses,ubi multa scribenda mihi occurrunt,adscribere non licet. Vale itaque vir clarissime cum tuis omnibus,quos tecum ego & *Colinatea* mea peramanter salutamus. Raptim ex Musæolo meo 8.Decembris 1612.

OBSERVATIO XC.

Ex Impetigine levissima circa carpum gangræna & mors.

INter ea quæ corpus humanum excruciare solent,sive animalia sive morbi,acari,meo quidem judicio, infimum locum merito obtinent. At ex acaro alterum gravissimis symptomatib. correptum fuisse, alterum verò mortem obiisse, observatione 96.Cent.1.declaravimus. Nunc ex levissima quadam impeti[illegible] idem accidisse mihi retulit nobilis ac doctissimus vir Dn. *Johannes Sarazenus* I. V. Doctor & civitatis Genevensis Syndicus prudentissimus,fautor & patronus meus æternùm honorandus,cum Anno 1615 9. Aprilis Genevæ honorifico convivio me excepisset:& sunt hæc ipsius verba. Dominus de Noyon nobilis Gallus & frater Dn. de *Briquemaud*,Impetigine quadam(Dartes appellant Galli) pruritu continuo,ac molesto circa carpum laborans, Montispessulum venit circiter annum 1595. ubi (etiamsi quantum ad partes internas optime valeret)in consilium advocato Chirurgo, medicamenta varia adhibita fuère. Tandem exorta inflammatione,& Gangræna,fato debitum solvere coactus fuit.

Ex impetigine levissima,gangrana & mors.

^ gine

OB-

OBSERVATIO XCI.
De gangræna post curatam dysenteriam.

Viro nobilissimo ac doctissimo Dn. D. PAULO OFFREDO *Medico celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

HUmanissimas quas ad me dedisti literas, vir clarissime, jamjam accepi, utinam eis in præsens satisfacere & cum egregio isto viro Dn. *Johann. Meteilleto* Bellicium me conferre possem. Sed detineor hic apud juvenem quendam *Urbani Wadans* filium. Is ante menses tres Dysenteria correptus fuit: Morbus gravissimus, contagiosus & malignus fuit. Uno enim eodemque ferè tempore mater, & duo filii in morbum inciderunt: cum verò nullum adhiberent Medicum, mater maximis cum doloribus & cruciatu obiit: filius verò major natu paulatim naturæ beneficio restitutus fuit. In nostro quoque ægro cum fluxus alvi paulatim remisisset; ac ipsum jam penitus evasisse cuncti sperarent, & cum circa vires instaurandas tantummodo occupati essent; ecce novo, & quidem gravissimo symptomate corripitur. Repente enim & ex improviso dolor circa talum dextrum exortus est, ac mox totum pedem invasit. Dolor iste adeò vehemens fuit, ut dies noctesque ejulare coactus esset: interim tamen intumefactio nulla sequuta est: Colorem nullum quin potius frigus maximum, molestum, & dolorosum sensit: quapropter adstantis linteis, tegulisque calidis pedem excalefacere studebant, sed frustra. Dolor enim simul & reliqua symptomata ita exacerverunt, ut intra paucos dies extincto calore innato, sphacelus in pede exortus sit. Is totum crus ad genu usque paulatim invasit, absque ullo tamen caloris indicio, & intumefactione partis affectæ. Substitit sphacelus in ipsa poplite, ubique in sordidissimum ulcus degeneravit. Ulcus hoc cum totum genu occupasset, carnem simul & ligamenta ita erosit, ut ossa in ipso genu, imò & rotula ipsa planè separata essent. *Dysenteria.*

Cæterum etsi æger ex præcedente Dysenteria gravissima supra modum extenuatus esset, & vires propter fœtorem (qui adeo magnus erat

ut etiam adstantes ipsum absque noxa ferre non possent) ferè succumberent, ac proinde de recuperanda valetudine omnes desperarent: attamen quia hoc unicum præsidium, amputatio scilicet membri putridi, superesset; tandem in consilium vocatus fui. Ultima itaque die mensis præteriti, auxilio divino prius invocato, præsente Dn. *Jaccobo Goulartio* verbi divini ministro, multisque aliis tibiam in ipso femore abscidi. Operatio laboriosa, & difficilis fuit: Nervi enim ita erant retracti, & genu versus pectus incurvatum, ut mentum ferè attingeret. Porrò in scamnum collocato ægro, cum crus extendere, & femur scamno annectere vellem, vena in poplite rupta fuit, & sanguis copiosè emanare cœpit. Perpendens itaque in hoc ægro hæmorrhagiâ nihil esse perniciosius, ac proinde ut femur scamno annecterem, inducias non dari, protinus sinistra apprehenso femore, dextra carnem ad os usque incidi; non autem novacula ut in robustioribus & plethoricis corporibus fieri solet: sed cauterio actuali & in forma cultri, quemadmodum hic depictum est, fabricato.



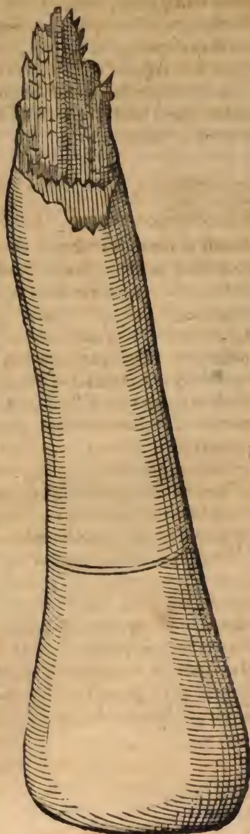
Hujus cauterii etiã beneficio & carnẽ incidi, & sanguinẽ simul restrinxi. Inscisa carne usque ad os ac dextra apprehensa serra, illud feliciter abscidi. Operatio etsi difficilis, nihil tamen sinistri nobis in ea, laus sit Deo, accessit. Altera verò die cum truncum à fasciis denudassem, musculos, qui facta amputatione membri os obtegerant, ita versus coxam retractos reperi, ut os plus quam duos digitos in latitudine posi-

positos ante carnem prominerer: ita ut verendum sit,ne prominentia illa ossis molestiam aliquam posthac nobis pariat. Nunc quia in viribus restaurandis,& symptomatibus, quæ gravissima corrigendis, occupatus sum,ægro per dies aliquot adesse cogor: postea Bellicium me, Deo volente,conferam,& in transitu Genevæ de affectu Dn.*Montcilleti*,& de quibusdam aliis rebus prolixè tecum conferam. Vale vir clarissime cum tuis omnibus,quos tecum ex animo saluto. Raptim Copperi ad lacum Lemannum 4.Februarii 1614.

*Ad eundem virum nobilem atq; doctissimum Dn.D.*Paulum Offredum, *cui* Guilhelmus Fabricius *Hildanus iterum S. D.*

Magnalia Dei,etiamsi in omnibus rebus à Deo creatis appareant, nobilissime atque doctissime mi Dn.*Offrede*,in Medicina tamen præcipuè & luculenter quidem sese patefacere indies experior. Bellicio enim Coppetum ad ægrum,cujus in postremis meis ad te literis mentionem feci,rediens,cum nihil magis expectarem,quam corpus ipsius jamdudum terræ,animam verò Deo consecratum fuisse(quandoquidem prętet prostrationem,& summam labefactationem virium,etiam *sudores frigidi*,qui,ut divinus *Hyppocrates* rectè docuit,*mortem pronunciant*, aderant)præter spem atque opinionem meam,omniumque adstantiũ ipsum rectè valentem inveni. Cum verò truncum inspexissem,os femoris ante carnem adhuc prominens reperi.Qua de re cum iterum supra modum anxius essem,de abscisione cogitare cœpi. Altera itaque die præparatis omnibus,cùm os prominens abscindere vellem,& serram juxta truncum apposuissem,illud jam beneficio naturæ separatum esse primo intuitu magna cum lætitia cognovi: quapropter protinus sententiam mutavi, neque puerum,qui supra modum timore perculsus erat,ulterius defatigare volui. Substiti apud ipsum per dies aliquot,ac quæ officula attrahunt applicui,& quotidie os clementer ex una in alteram partem commovi,atque deduxi: Sic quarta die post meum ad ægrum adventum,os magnum atque integrum absque dolore & ita quidem extraxi,ut ne guttula quidem sanguinis sequuta sit. Longitudinem autem atque formam hujus ossis hic adumbrare volui.

A.pars


C.
B.
A
A.

A. pars ossis est versus genu, quo in loco abscissum fuerat.

A litera A. usque ad B. pars ossis est, quæ per duos ferè menses à carne denudata fuerat: Post operationem enim, ut in præcedentibus meis ad te literis scipsi, musculi versus coxam retrahebantur, ita ut os à carne, imò & ab ipso periostio nudum consiceretur.

Pars verò ossis à B. usque ad C. in ipsis musculis abscondita remanserat, donec tandem beneficio naturæ in medio ferè ipsius femoris separatum esset. Quod autem uatura os femoris per se ita separaverit, profectò admiratione non vacat, imprimis quia durissimum ac solidum, æger verò naturâ supra modum imbecillis, & cum præ virium prostratione vix spirare posset: adde etiam, quod medicamenta ad locum istū, in quo os decidit, nunqnam pervenerint. Ubi iterum divina clementia, atque potentia notanda & celebranda est.

Sed quasnam putas esse caussas vir clarissime, quod ita à carne, imò & periostio denudatum fuerit os? Ego quid sentiam paucis annectā. Musculos beneficio fibrarum & tendinum, & periostii ossibus tenacissimè adhærere sciunt anatomici: non potuit itaque os à carne denudari, nisi erosis fibris & periostio. Cæterū etsi sphacelus in ipso genu substiterit, ibiq; summo naturæ beneficio in sordidissimum ulcus degeneraverit, putredinem tamen longè altius circa os femoris radices suas fixisse, & os à periostio suo denudasse, ex hac historia luce meridiana clarius apparet. Ex quibus videre licet, quàm periculosa & absurda sit opinio atque doctrina eorum, qui membrum demortuum in ipsa carne putrida abscindendum esse docent. Tuam vero, vir doctissime opinionem, atque sententiam hac de re libenter intelligam.

Quare os ita denudatū fuerit.

Membrum demortuum in carne putrida nō est abscindendum.

Nobilis ille Germanus, qui fistula lachrymali laborat, quid agit? Ne incisio illa à Chirurgis proposita te suadente fiat, iterum moneo: idq; propter gravissimas caussas, de quibus post hac Deo dante tecum conferam. Utinam videres matronam, quæ etiam nunc hic apud nos vivit, cui ante annos octodecim similem affectum curavi: ab eo n. tempore nullum incōmodū hac de re sentiit, & non solum à fistula lachrymali, verum etiam ab aliis incommodis uno eodemq; opere liberata fuit. Hæc raptim & inter multas occupationes ad te scribo, instant n. nundinæ Francofurtenses, quę in scribēdis literis continuò mihi labores plurimos pariunt, quapropter ut tumultuanti, & festināti calamo ignoscere velis, obnixè rogo. Vale vir nobilissime & doctissime, iterumq; vale & æternùm vive cum tuis omnibus, quos tecum ex animo saluto. Lausannæ 23 Martii 1614.

Fistula lachrymalis.

OBSERVATIO XCII.

De gangræna ex intemperie frigida & sicca orta.

Gangræna ex intemperie frigida & sicca.

DOminus *Jacobus Marcuardus* vir probus, ac pius, & Moratensis Archigrammateus, septuaginta circiter annorum ætatis, cum per annos aliquot nodosa podagra, simul & Cheiragra adeo excruciatus fuisset, ut ne fulcris quidem amplius incedere posset: Tandem anno 1611. mense augusto frigus quoddam molestum ac stuporem persensit. Cum autem dolor nullus, multo minus intumefactio superveniret, de morbo suo non usque adeo solicitus fuit. Tandem aucto paulatim stupore, pes & digiti pedis primò lividi, deinde nigri evaserunt, & gangræna evidentissime sese patefacere cœpit, sensimque versus genu proserpsit. Ego cum quinta Septembris Moratum ad ipsum accersitus essem, pedem & crus in ipsam suram usq; spacelatum, & instar carbonis nigrum, frigidum & supra modum siccum extenuatumq; reperi. Dolor tamen nullus aderat: neque ab initio morbi ad illud usque tempus adfuerat: inquietudines ferè nullæ; quapropter, dormiebat pro more: appetitus vix depravatus fuit, & vix mutatio aliqua in pulsu persentiri potuit. Rogarunt tum ipse æger tum adstantes, ut amputarem crus, sed ipsorum voluntati parere nolui. Morbum enim penitus insanabilem esse judicavi, primo quia maxima totius corporis extenuatio aderat: secundò quia vires propter ætatem & diuturnitatem doloris, quo toties cum arthritide vexaretur excruciatus fuerat, minimè constarent. Tertiò quia calidum innatum & humidum radicale propter jam dictas caussas, non solum in parte affecta, verumetiam in toto corpore absumptum. At morbi ex siccitate & penuria alimenti, & humidi primigenii ut plurimum insanabiles sunt. Quapropter convulsio à veratro; item ea quæ post ardentes febres supervenit, teste *Hyppocrate*, lethalis est.

Lib. 1 aphor. 16 & lib. 5 aphor. 1.

Post meum abitum barbitonsorem in consilium vocarunt, is spretis omnibus, quæ ego de essentia morbi exposueram, & de eventu prædixeram, ipsis persuadebat; affectum non usque adeo gravem esse & amputato membro omnia salva affirmabat. Ex consensu itaque ægri & amicorũ crus abscidit. In ipsa autẽ operatione ægrũ mirum in modum

cor-

cordatum fuisse postea mihi adstantibus relatum fuit: sed eventus talis fuit, qualem ego prædixeram. Post dies enim aliquot ab amputato membro, gangræna truncum iterum invasit, sensimque altius proserpsit, ita ut paulo post piè placideque expiraret.

OBSERVATIO XCIII.

De gravissima quadam combustione, ejusdémque felicissima curatione.

Viro clarissimo atq. doctissimo Dn. D. PETRO PAVIO *Anatomicæ & Botanicæ scientiarum in inclyta Academia Lugdunensi Batavorum Professori longè celeberrimo, amico suo æternùm honorando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

ETsi ab eo tempore, quo Lugduni in ædibus tuis longè humanissime me excepisti, Vir amplissime atque doctissime, de tuo erga me amore ac benevolentia nunquam mihi dubium fuit: quotidie tamen singulare erga me studium tuum, magis magisque mihi innotescit. Testes sunt literæ tuæ, quas deinceps ad me dedisti: testis quoque est opus tuum de ossibus, quod non ita pridem dono mihi misisti. Non chartaceum, aut osseum profectò, sed aureum misisti munus, adeò mihi charum, acceptumque est, non solùm propter doctrinam, quâ vehementer oblector, verumetiam, quia à tanto amico proficiscitur. Ab amico, inquam, sincero, qui de me, quamvis immerenti, tam honorificè mentionem facit. Sed quidnam ego rependere, aut quanam in re amplissimo Viro gratificari potero, non video: interim tamen studium omne meum, atque ingenium ad humanitatem tuam celebrandam, conferam, tibique, si aliqua in re gratificari potero, non deero officio meo. Vix credas, quam me exhilarant præclara illa scripta tua, quæ ad finem præfationis libri tui de ossibus, promittis, quæque avidè exspecto. Faxit Deus Opt. Max. ut brevi lucē videre possint. Propterea, quæso, Vir amplissime, ne sinas, ut illa, quæ tot laboribus, totque curis ac vigiliis concepisti, quæque & tecum nata sunt, tecum quoque moriantur. Non nobis, sed Deo & proximo nati sumus; nec malevolorum ac sceleratorum, invidiosorumque hominum, qui (nescio quonam spi-

ritu diabolico ducti) leoninis dentibus aliorum scripta libenter dilacerarent, totumque, ut ita dicam, orbem viris probis orbarent, habenda est ratio: sed clavus rectus tenendus est. *Galenus* suos quoq; habuit adversarios, suosque antagonistas habuit *Homerus*; imò & Salvator noster *Jesus Christus*. Sed deflexerúntne à proposito? minimè. Tu itaque Vir amplissime audacter quoque perge, omnemque cunctationem abjice: omnibus, sine omni dubio, probis viris, quibus gloria, Dei utilitásque proximi cordi est, rem facies gratissimam.

Observat. I. Cæterum cum libellum meum de combustionibus tibi gratum acceptumque fuisse, ipsiusque lectionem (uti literæ tuæ Coloniam ad me datæ, testantur) te oblectasse sciam, intermittere non potui, quin tibi sequentem casum, revera non vulgarem communicarem.

Anno 1616. 10. Octobris, excellentissimi ac prudentissimi Viri Dn, *Antonii à Graffenried*, inclytæ Reipublicæ Bernensis Quæstoris ancilla, cum puerulo, qui vesperi pede altero in vas aquæ ferventis plenũ illapsus erat, succurrere vellet, ipsa incautior, vas totum evertit, ita ut tibia *Combustio pravu.* sinistra ad genu usque & supra, mirum in modum aqua aduretetur, unde totum crus ad imam usque pedis plantam, propter doloris vehementiam mirum in modum intumuit. Ab initio applicata fuerunt lintea in spiritu vini madefacta, ex quorum usu tumor quidem nonnihil remisit: verùm ægra cum sequentibus diebus à locis frigidis sibi non temperaret, factum est, ut dolores, inflammatio, aliaque symptomata indies majus incrementum sumpserint. Ego cum quarta die morbi advocatus essem, ipsam febricitantem inveni, dolores, inflammationes & inquietudines aderant maximæ, & totum crus ad femur usque supra *Curatio.* modum intumefactum erat. Præscripta optima victus ratione, & loco vini decocto agrimoniæ & veronicæ propinato, circa nonam noctis potiunculam anodynam exhibui. Altera die clementer corpus expurgavi. Topica hæc fuerunt: ubicunque epidermis nondum separata erat, unguentum sequens applicui:

Unguentũ ad. ambusta

℞. Cæpæ crudæ ℥ j ß.
salis
saponis Veneti albi ana ℥ j.

Misceantur in mortario, fiatque unguentum cum oleo rosaceo & amygdalarum dulcium.

Deinde toti cruri, pedi, imò ipsi genu sequens cataplasma calidè applicui.

℞.

℞.farinæ hordei &
fabarum ana ℥ vj.
farinæ seminis fœnugræci ℥ j.
cydoniorum ℥ ß.
fol.& radic. Althææ
Malvæ pulverisatæ ana ℥ j ß.
radic.curcumæ pulveris ℥ ß.
croci ʒ j.
butyri recentis ℥ iiij.

Cataplasma.

Pulveres seminis fœnugræci & cydoniorum primò aqua parum coquantur, quæ cum iterum refrigerata fuerit, reliquæ farinæ & pulveres unà cum butyro adjiciantur, coquanturque ad consistentiam cataplasmatis cum s. q. lactis vaccini: tandem admisceantur vitelli ovorum numero duo, applicetur que calidè.

Ab initio, ut impetum humorum, qui ex corpore defluebant impedirem (erat enim valdè cacochymica) defensivum supra genu applicui, ac per intervalla potiunculam anodynam propinavi, nec non corpus semel atque iterum expurgavi. His per dies aliquot adhibitis medicamentis, etiamsi nullum adesset ulcus profundum, sed ipsa solummodo epidermis separata, tam copiosè tamen (quod diligenter notandum) pus album, æquale, ac optimum effluere cœpit ut incredibile sit. Ausus enim sum affirmare & ipsi domestici testes sunt oculares, quotiescunque affectum curavimus, curavimus autem ipsum bis in die, plus quam semilibram puris in ipsis linteaminibus, & emplastris repertum fuisse, idque per multos dies continuasse: Tandem sensim diminuta quantitate illa puris, paulatim desiccata est cutis, ita ut intra hebdomadas quinque curationem hancce feliciter, plenissimeque absolverim. Interim autem dum pus ita copiosè effluxit, cataplasmate usus sum, imò & aliquibus in locis, veluti in pede, & circa talum usque ad finem curationis. Applicui tamen & nonnullis aliis in locis magis humidis, circa finem curationis linimenta exsiccantia veluti unguentum de cerusa, de minio & similia. Non ita pridem filiolum Du. *Pierre Bouier* civis Lausannensis, decem mensium ætatis, cui tibia aqua fervente combusta fuit, eadem methodo feliciter restitui, ubi similiter pus supra modum copiosè effluxit. Cæterum annotatione dignum est, tantam copiam puris cum nullum adesset ulcus per ipsos poros effluxisse: Ex quibus perspicuum fit, quantum methodus hæc differat ab illa, pas-

Maxima puris copia per poros effluit.

Observat.

In combustionibus frigida non applicanda.

sim à practicis usurpata. Si enim hic frigida applicata fuissent, materia illa procul dubio tam copiosè non effluxisset: sed in ipsa parte affecta retenta fuisset, maximo ipsius ægræ damno: tandem enim in ipsis vasis, & musculis putrefactis, & acris reddita materia, inflammatio, & caloris nativi extinctio, aut ad minimum herpes exedens, uti juveni cuidam, cujus cent. 1. observation. 99. memini, accidit, sequuta fuisset. De gravissimo quodam, ac lethali vulnere in puella quadam, quæ hic in xenodochio obiit, & quanta cum facilitate in dissectione cadaveris valvulam illam ad principium coli invenerim, alias ad te scribam, nunc enim ne epistolæ limites excedam, finem faciam. Vale vir amplissime, & æternùm vive. Bernæ 1. Maji 1617.

OBSERVATIO XCIV.

Quidam ex combustione pulveris tormentarii sphacelo totius ferè corporis corripitur, ac intra horas duodecim naturæ satisfacit.

Ad Virum præstantissimum atque doctissimum Dn. EMANUELEM URSTISIUM *artium liberalium Magistrum, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

INtra mensem, aut circiter, præstantissime atque doctissime Dn. *Urstisi* binas ad te dedi literas. In prioribus, ut aërem mutares, & huc ad nos venires, hortatus sum: quod nunc quoque facio. Postremis (quas ante dies octo misi) delineationem situs fœtus mortui, quem ante menses duos feliciter hic extraxi, inclusi. An verò literas acceperis, mihi non constat. Postmodum casum non vulgarem videre contigit, quem tibi communicare non gravabor.

Heri, qui fuit tertius hujus mensis, juvenis quidam viginti circiter annorum ætatis, cum noctu pulverem tormentarium pararet, sibimet ipsi tormentum exitiosum mortaleque paravit. In tabulam enim ligneam ad libras usque quinquaginta pulveris tormentarii, qui nondum penitus exsiccatus, insperserat. Verùm cum in eodem conclavi, circa horam quartam matutinam quieti sese tradidisset, & candelam

in

in tabulam ipsam, cui pulverem inspeserat, posuisset, ac paulò post scintilla ex candela in pulverem cecidisset, protinus ita incensus fuit, ut partem domus disrumperet, stramina quinetiam lecti, in quo miser ille nudus jacebat, incenderet. Corpus cùm ita esset in medio flammæ, accurrit ipsius socius (qui ab eodem pulvere graviter quoque læsus est) is copiosè affusâ aquâ, ignem extinxit, miserumque ex Vulcani faucibus eripuit. Nihilominus tamen dolores acerbissimi, protinus ac paulò post virium quoque prostratio supervenerunt. Ego eadem die circiter horam tertiam pomeridianam accersitus, hominem in agone mortis inveni. Calor nativus cum propter vehementiam flammæ, tũ etiam propter copiosè affusam aquam frigidissimam adeò erat extinctus, ut totum corpus (quod undique intumefactum erat) ne pectus, aut ventrem quidẽ excipio, frigidissimum, nigrum spacelatumq; esset. Pulsus nullus percipi potuit, ita ut paulò post è vita discederet. Vale vir præstantissime & saluta meæ & uxoris meæ nomine amicos omnes. Raptim Lausannæ 4 Februarii 1611.

OBSERVATIO XCV.

Ossa propter caussas externas denudata, non semper alterari, cariémque contrahere, exemplis demonstratur.

OSsis cariem unam ex præcipuis esse caussis, quæ vulnerum, & ulcerum consolidationem impediunt, etiam mediocriter in Chirurgicis exercitatis, notissimum est. Corrumpũtur autem ossa aut à caussis externis, aut internis. A caussa externa quotiescunque in vulneribus profundis, & magnis os à carne, & periostio suo denudatum est: tunc enim ratione aëris ambientis corrumpitur: Si enim calidior quam pro temperamento ossis convenit, fuerit, vitalem spiritum ossis, humidumque innatum absumit, fitque aridum & cariosum. Ita etiam, si nimis frigidus fuerit aër, emoritur superficies ossis, propterea quod humidum radicale ratione frigoris veluti gelatum, & ad caloris pabulum ineptum factum sit. Corrumpitur quoque si oleosa, putrefacientia, & acria medicamenta applicata fuerint.

Ossa corrũpuntur aut à caussa externa aut interna.

Oleosa corrumpunt os.

Interna

Interna caussa est, cum acris humor circa aliquam partem ossis collectus fuerit, ossaque eroserit: quemadmodum accidere videmus in abscessibus putridis, præcipuè ex lue venerea, & variolis ortis. Verùm de hac caussa alias, nunc de externa solummodò agere constitui.

Cæterum nonnullos, & quidem non vulgares vidi Medicos atque Chirurgos, qui in hac fuerunt opinione, ossibus etiam in recentibus vulneribus denudatis non posse adnasci carnem, nisi ipsorum superficies naturæ, & medicamentorum beneficio in squamam abierit. Quapropter quamplurimum ipsis vulnus cum osse denudato: occurrebat, illud per dies aliquot ad cruorem usque scalpris abradebant, aut circa medicamenta, veluti oleum sulphuris, vitrioli, aquam fortem, & similia applicabant, ac proinde ex simplici vulnere non rarò ulcus malignum efficiebant. Oleum enim vitrioli, sulphuris, & aqua fortis, propter ipsorum ingentem calorem, acredinem, ac vim causticam humidum innatum ossis absumunt, idque non superficietenus tantum (mirum in modum enim penetrant ad vicinas partes) verumetiam profundè, quemadmodum videmus in dentibus cariosis. Si enim horum medicamentorum aliquod denti carioso impositum fuerit, remittit quidem dolor ad tempus, interim tamen caries non castigatur, sed dēs ad sui usque radicem brevi omninò eroditur. Etsi autem aër adversissimus fit ossibus denudatis, attamen ut ab ipso alterentur, & corrumpantur, non semper sequitur, præsertim si Chirurgus diligentem curam circa vulnus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, idque etsi multis exemplis demonstrare possem, unum tamen, aut alterum, ne nimis tædiosa sit lectio, saltem addere constui.

Non semper ab aëre externo ossa alterantur.

Exemplum I.

Anno 1582. ego adhuc juvenis, cum apud præstantissimum, atque excellentissimum virum Dn. *Cosmam Sclotanum* Chirurgiæ studio operam darem, & ab ipso in pagum Langenberg in Marchia ad ægros quosdā curandos missus essem, incidit mihi in manus quinquagenarius quidam, cui cutis simul & pericranium ictu baculi lignei à toto ferè bregmate sinistro abstractum, separatumque fuit, absque ullá tamen concussione cerebri, aut fractione cranei.

Curatio cōtusionis in capite cum cranio denudato.

Curationem sic iustitui. Primò albumen ovi, pulveri rosarum mixtum ad sanguinis fluxum cohibendum vulneri imposui, cutemque carnosam, quæ ad aurem ferè usque dependebat, quantum fieri potuit

in

n altim reduxi. Alvum quæ adstricta, eadem die Suppositorio subduxi: & venam in brachio sinistro incidi. Altera die sequens lenitivum exhibui. *Purgatio.*

℞. foliorum & florum betonicæ.
fol. agrimoniæ
veronicæ
scabiosæ ana M.ß.
fol. senæ.
sem. anisi an ʒ ij.

Coquantur in aqua ut colatura redeat ad ℥ iij in quibus dissolve electuarii de succo rosar. mes. ʒ ij.
syrupi rosarum solutivi simplicis ℥ j.
Misce fiat potio.

Quotiescunque autem curabam vulnus, ne os ab injuria aëris ambientis læderetur, famulum constitui, qui sartaginem prunis impletam è regione vulneris tenebat. Os detectum diligenter filamentis siccis obtegi, labiis verò vulneris ad decimum quartum ferè diem sequens digestivum imposui. *Nota.* *Digestivũ.*

℞ ceræ novæ
colophoniæ
gummi elemi ana ℥ j.
terebinth. ʒ vj.
ol. rosatum &
de vitellis ovorum ana quantum satis.

Dissolvantur omnia simul & percoquentur admisceanturq; ze
croci ʒ ß.
vitellum ovi unum

Misce fiatque linimentum.

Prospiciendum autem, ne unguentum hoc nimis sit liquidum, neve ad os perfluat, quapropter filamentis illud parce, & labiis solummodo applicui, quod reliquum erat vulneris, filamentis siccis ac mundis implevi, omniaque emplastro Basilicone obtegi, totumque caput oleo rosaceo inunxi. Hoc modo cum per dies aliquot vulnus quotidie curassem; tandem undique in ipso cranio denudato, maculæ rubræ, veluti si illud sanguine conspersum fuisset, apparebant. Hæ cum in singulas horas accrevissent, brevi in substantiam carneam abiêrunt quamvis spongiosam: quæ intra paucos dies cranium denudatum undique obtegit. Tum sequentem pulverem inspersi.

 ℞. flo-

℞. florum betonicæ
salviæ
rosarum ana ℈ j ß.
Rad. iridis florent.
cariophillatæ
ligni sassafras
masticis
thuris ana ℈ ij
croci ℈ j
Misce fiat pulvis tenuissimus.

Tandem quoque emplastrum de betonica applicui. Sic intra mensem curatum fuit ingens hocce vulnus, sine ulla ossis deperditione.

Filamenta pro vulneribus capitis quomodo praeparanda.

Filamenta autem quibus utor in vulneribus capitis, sequenti modo præparare consuevi. Accipio telam contritam, & ad filamenta paranda aptam, eamque sequentibus aquis imbuo, iterum in umbra exsicco, idque ter aut quater repeto, tandemque ex tela illa filamenta conficio.

℞. aquæ betonicæ
salviæ
lavendulæ
rosar. odoriferar. an ℥ j
cinnamoni
ligni sassafras
styracis calamitæ
benzoini ana ʒ j.
Pulverisentur, & cum prædictis aquis commisceantur ad usum.

Exemplum II.

Anno 1616. Dn. *Johan Rudolphi Huberi* Reipublicæ Bernensis Consiliarii, & Tribuniplebis prudentissimi filiolus *Nicolaus* nomine, trium circiter annorum ætatis, cum ex alto cecedisset, & panniculum carnosum inter suturam coronalem, & frontem, versus sinistram partem à cranio separasset, craniumque ad latitudinem palmæ ferè denudatum fuisset, præcedente methodo vulnus feliciter sanavi, absque ulla ossis deperditione.

Exem-

Exemplum III.

Anno 1600. puella quædam octodecim mensium ætatis, Lausannæ in torrentem cum cecidisset, & capite in unam & alteram partem contra rupes projecta fuisset; tanta sequuta est capitis contusio, ut propter puris copiam panniculum musculosum circa bregma sinistrum tribus in locis incidere coactus essem. Incisa cute, cranium nō solùm denudatum, verumetiam depressum, non tamen confractum reperi. Puerorum enim crania nonnunquam absque ulla fractura deprimuntur. /XI:

Sic autem processi: præter universalia bis in die caput sequenti linimento inunxi: *Linimentũ.*

℞. ol. rosac.
mytillorum ana ℥ ij.
chamomil.
amygdalarum dulcium ana ℥ j.
gummi eleni ℥ j.

Misceantur lentissimo igne usq; dum gummi elemi dissolutum fuerit, tum per linteum colentur, reserventurque in ampulla vitrea ad usum.

Cranio filamenta sicca, præscripto modo præparata, labiis verò vulneris præscriptum digestivum, totoque capiti sequens cataplasma calidè applicui: *Cataplasma.*

℞. farinæ fabarum
hordei ana ℥ iij.
pulv. florum & folior. betonicæ
salviæ
rosarum
mytillorum
stœchad. ana ʒ j.
sapæ ℥ ij.

Coquātur in vino rubro ad formam cataplasmatis, adde sub finem
pulv. radicum cariophillatæ
calami aromatici ana ʒ ij.
croci ℈ j.
vitellos ovorum num. tres.

Misce fiat cataplasma: applicetur calidè.

Ab initio autem, & quidem spacio quindecim dierum, cum pus co-

piosè efflueret, jussi, ut mater singulis, ut ita dicam, momentis, digitis os naresque clauderet: idque in hunc finem, ut retentis spiritibus cerebrum inflaretur, impressionemque cranii in situm naturalem reduceret.

Impressio cranii quomodo curata.

Elapso decimo quinto, loco prædicti digestivi, sequens unguentum vulneribus imposui.

℞. pulv. radicum angelicæ
cariophillatæ
iridis florent.
aristolochiæ rotundæ ana ʒj.
cinnamomi electi &
ligni sassafras ana ℈ij.
extracti betonicæ &
salviæ ana ʒij.
croci ℈j.

Cum melle rosato quantum satis fiat unguentum. Post usum cataplasmatis emplastrum de betonica applicui.

Præscriptis adhibitis remediis, impressum cranium non tantùm in naturalem situm rediit; verumetiam vulnera brevi coaluerunt, neque squamæ ullæ ossis exciderunt: & in integrum ita restituta fuit puella, ut ad annum 1613. (quo anno peste obiit) vixerit.

Exemplum IV.

Puellæ cuidam Bernensi, filiæ Dn. *Jonæ Weis*, simile vulnus contusum cúm cranii denudatione, simili methodo, similibusque remediis feliciter curavi, sine ossis deperditione.

Exemplum V.

Crura quamvis excrementitios humores ex toto corpore facilè recipiant, idem tamen & circa tibiarum & crurum vulnera observavi, uti sequens historia fidem facit. Rusticus quidam *Montagni* in ditione Reipublicæ Freiburgensis Helvetiorum, vulnus maximum ex maxima contusione in sinistram tibiam recepit. Paterniacum cum mihi adductus esset, os multum denudatum inveni. Dolor (vulnus enim ab initio neglexerat) maximus, inflammatio, intumefactio totius cruris aderant. Convenientibus adhibitis remediis, in integrum restitutus fuit, absque ulla ossis deperditione.

Exem-

Exemplum VI.

Anno 1615. quidam ex domesticis illustris Viri Dn. *Castilionei* serenissimi Regis Galliæ Consiliarii prudentissimi, & apud Helverios Legati vigilantissimi *Bartholomæus* nomine, juvenis viginti annorum ætatis & robustus, cum ictu securis vulnus in dextrum crus accepisset, facileque majus usque ad medullam ferè fissum, & mihi curandus commissus fuisset; restricto sanguine, corpus eodem die electuario de succo rosarum, nec non syrupo rosato solutivo, cum aqua cichorei dissoluto expurgavi: altero die venam in brachio dextro incidi: in superficie vulneris digestivum, quale ante descripsi, ossi verò filamenta sicca imposui, totum crus ad coxam usque oleo rosaceo inunxi, & sequens cataplasma applicui: *Cataplasma.*

℞. farinæ hordei ℥ vj.
pulv. rosar. rubear.
myrtillorum ana ℥ j.
boli albi ℥ ij.

Cum aceto rosaceo & aqua, fiat cataplasma, sub finem adde albumen simul & vitellum unius ovi; Misceantur, fiatque cataplasma.

Processum illum ante decimum quartum non mutavi. Deinde quæ cicatricem inducunt, applicui. Hisce remediis in integrum restitutus fuit, nullo superveniente symptomate. Partem autem illam ossis, quæ ad medullam usque ferè separata, & in altum elevata erat, fasciis, laminisque plumbeis paulatim clementerque depressi, ita ut mediante collo iterum annexa fuerit, & ne festuca quidem ossis exciderit.

OBSERVATIO XCVI.

Ossa propter caussas internas denudata non semper squamam abjicere, exemplis demonstratur.

Ex caussis quoque internis ossa plerumque cariem contrahunt, præcipuè si humor aliquis acris, aut putridus diutius in aliquam partem corporis defluxerit, & abscessum procreaverit. Ossa enim etiamsi omnium partium corporis sint durissima, attamen successu temporis ab ejusmodi humoribus defluentibus corrumpuntur, quemad- *Ex caussis internis ossa cariem contrahunt.*

Hipp. lib 6 aphor. 45. modum cadentes guttas pertundere saxa videmus. Quapropter rectè *Hippocrates* scriptum reliquit: Ulcera quæcunque annua sunt, quæque per annum integrum durant, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium. Nam cùm hæc ipsa sint maligna, necesse ut non tantum caro ipsa, verum etiam os corrumpatur, & abscedat. In lue venerea, item in variolis, aliisque abscessibus putridis sæpissimè id observatur.

Quotiescunque autem ossa ex hujusmodi caussis denudantur, utplurimum corrumpuntur, antequam caro & cutis ipsa (uti non rarò mihi observare contigit) exulcerantur: nec coalescit vulnus, nisi caries ossis prius ablata fuerit. Id autem commodè fiet, si labia ulceris spongiis præparatis aperta retineantur, & pulvis euphorbii quotidiè inspergatur: vix enim quicquam præstantius ad cariem ossis auferendam occurrit euphorbio, quemadmodum observatione 92 centuriæ primæ observationum mearum fusius declaravimus. *Euphorbiũ ad cariem ossis.* Est enim calidum usque in quartum gradum: quapropter humores ossi imbutos exsiccat: neq; ad partes sanas penetrat, uti faciunt oleum vitrioli & aqua fortis, quémadmodum in præcedente observatione annotavimus. Hac methodo aliquando cariem ossis emendavi, ubi nulla excidit squama. Euphorbium enim paulatim, cum insigniter exsiccando, tum etiam à quadam proprietate occulta, ossa corrigit, & quicquid cariosi cum pure effluit.

Observatio. Hujus rei exemplum mihi Anno 1600. in puella duorum circiter annorum ætatis, & filia Dn. *Petri Sylvii* Viviacensis, ad lacum Lemannum videre contigit. Huic puellæ enim cum post variolas abscessus ingens circa cubitum sinistrum supervenisset, Lausannam mihi adducta fuit. *Os cariosum.* Apertâ vomicâ, os denudatum & cariosum repertum [fuit]. Ex una porrò parte ulceris, ubi profunda erat caries, naturæ atque euphorbii beneficio squama decidit: reliquam verò cariem natura sensim, & quidem insensibiliter correxit, ita ut plenissimè convaluerit ægra, neque ad huncusque annum 1614. quo hæc scribo, ullum incommodum hac de re persenserit.

Observatio. Eodem anno cùm Dn. *Joachimi Robaud*, pharmacopolæ Lausannensis filia duorum annorum ætatis, ulcus ex variolis contraxisset, mihique adducta fuisset, os denudatum, & cariosum reperi. Præscriptis adhibitis medicamentis, ulcus absque ulla manifesta ossis separatione sanatum fuit. *Nota.* Manifesta, inquam, quandoquidem fieri non potest, ut os cariosum carne laudabili obtegatur, & ulcus cicatrice obducatur, nisi prius

prius ablata carie. Sensim itaque naturæ, & medicamentorum beneficio quicquid cariosum, separatur, & veluti pulverulentum quid cum pure effluit.

Hæc in gratiam tyronum adscribere visum est, ne ægros cauteriis actualibus, scapris, aut medicamentis erodentibus facilè excrucient.

OBSERVATIO XCVII.

In qua, in magnis ossium comminutionibus, atque contritionibus, etiam post multos annos fragmenta ossium prorumpere, exemplo demonstrabitur.

Viro clarissimo, atque doctissimo Dn. SEBASTIANO MEYERO *Reipub. Solodurensis D. Medico ordinario,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

INclusas quas nunc ad te mitto literas vir clarissime, ante menses tres ad te scripseram. Cum verò (nescio quonam infortunio id acciderit) per dies aliquot retentæ fuissent, ac interim ego Bellicium ad egregium virum Dn. *Claudium Monteilletum*, ibidem procuratorem vocatus fuissem, in reditu meo ante dies aliquot iterum ad manus meas pervenerunt. Vides quanta sit tabellariorum negligentia! Interim ne longum silentium meum ægrè feras, obnixè rogo. In isto autem itinere nonnulla annotatione digna, & quidem ad materiam illam, de cancro, quam ante hac inter nos literis tractavimus, spectantia, occurrerunt, de quibus Deo volente, post hac tecum communicabo. Nunc tamen ne nudas planè mitterem literas, hunc in praxi utilissimum, & annotatione dignissimum accipe casum.

Strenuus quidē & generoso animo præditus miles *Petrus Gautier* nomine, cum ante annos 20. in Galliis, exercitum duceret, in obsidione & aggressu oppidi cujusdam, ictum sclopeti recepit. Globulus autem in ipsa regione hepatis, & quidem ad latus musculi recti, latitudine circiter digitorum sex supra umbilicum intraverat, & trajecto musculo obliquo, simul & transverso abdominis (illæsis tamen visceribus inter- *Ictus sclopeti.*

nis

nis) superficiem ossis ilei propè os sacrum perforavit, ibidemque ad ipsam cutem remansit. Altera tamen die levi à Chirurgo facta incisione cutis, extractus fuit.

Ab initio etsi gravissima sudervenirent symptomata nonnulla, vulnus tamen è regione hepatis existens, brevi consolidatum fuit, neque ab eo tempore ullum incommodum ægro attulit. Alterum verò ulcus in ipsa superficie ossis ilei, etsi Chirurgus illud ab initio & methodicè, & eâ, quâ fieri potuit, diligentiâ curasset, & ossicula nonnulla comminuta ex ipso extraxisset, tandemq; quoq; ad cicatricē perduxisset: post annos tamen circiter duos, cum æger febre maximisq; rigorib. & bubone in inguine correptus fuisset, iterum dolor ingens, inflammatio insignis, atque intumefactio, in loco prioris vulneris circa superficiem ossis ilei exorta est. Advocatus Chirurgus, illam adhibuit diligentiam, ut tumor ille paulò ad suppurationem pervenerit: quo rupto multum puris inde effluxit; ossicula quoque nonnulla, quæ sese ultrò offerebant à Chirurgo absque ulla violentia extracta fuêre: ac brevi iterum consolidato vulnere, æger convaluit.

Ab eo tempore, etsi aliquoties iisdem symptomatibus corriperetur æger, & diversorum, & quidem in artis operibus exercitatissimorum Medicorum atque Chirurgorum curis sese submitteret; hactenus tamen nullus, ut ferrum & ignis adhiberetur, imò ne *Grisonius* quidem excellentissimus atque exercitatissimus ille Chirurgus suasit. Ante mensem postquam ulcus denuò plus quàm per annum integrum clausum fuisset, ac eisdem symptomatibus corriperetur æger, tandemque apertum fuisset ulcus, nec non multum puris effluxisset Bellicium se contulit, meque in consilium adhibuit. Tum immisso stylo exploratorio, fragmentum ossis in imo vulneris statim inveni. Quapropter suesi, ut adhibitis universalibus ulcus clementer, & absque dolore dilataretur, donec ossa confracta, & quidem illa inprimis, quæ stylo inveniebantur, extrahi possent. Quid verò facturus sit, & an consilio meo in posterum obtemperaturus, nescio: ego enim propter festinationem, curationem isto in loco à familia mea remoto suscipere non potui. Deinde etiam, si prædicta symptomata per intervalla, & ut plurimum de secundo in secundum annum recurrant, malumque iterum recrudescat, & officula ejiciantur, quia tamen non usque adeò malum hoc ipsi molestum est, & ulcus iterum facilè coalescit, non magnoperè hac de re sollicitus est æger. Est præterea vir robustissimus & optimo corporis habitu præditus, morbisque parum obnoxius.

Hæc

Hæc in eum finem ad te ſcribo, ut inde videas, in maximis illis contritionibus, & comminutionibus oſſium, ut alibi fuſius monſtravi, poſt multos etiã annos oſſicula confracta ex vulnerib. prorũpere, ac proinde quã incircumſpectè Chirurgus ille circa affectum nobiliſſimi viri Dn. *Wallierii*, proceſſerit. Ille autem, quomodo nunc ſe habeat, ut ex nobiliſſimo viro Dn. *Philippo à Staphiaco* Dn. in Molondins expiſcari, & maturè ad me reſcribere velis, plurimum rogo. De literis Dn. D. *Dôringii*, quarum in ſuperioribus meis ad te literis mentionem feci, ne ſis ſolicitus, illas enim per aliam commoditatem miſi. Vale vir clariſſime cum tuis omnibus, quos tecum ego & Colinetæa mea peramanter ſalutamus. Lauſannæ 18. Martii 1614.

Vide hiſtoriam de graviſſimo vulnere ſclopeti.

OBSERVATIO XCVIII.

De uſu corticum arborum loco ferularum in fracturis oſſium, & in commodis inde ſubſequutis.

Cortices arborum in fracturis oſſium loco ferularum in uſum quoque receptas eſſe, ſciunt Practici. Ego verò eas ob cauſſas, quas mox annectam planè improbo.

Anno 1587. Nobilis quidam Chamveriacenſis *Claude de Combe* nomine ex Germania rediens Lauſannam, ex ictu equi fracturam tibiæ cum vulnere contraxit. Ego accerſitus fracturam repoſui, ægrumque in lectica ad urbem conduxi: ubi cum in diverſorio ad crucem albam, per dies aliquot permanſiſſet, ut ipſum ad ædes ſuas conducerem, petiit. Porrò in via tranſeundo Romiliacum Sabaudiæ oppidum, Empiricus quidam (quem in oſſium fracturis, & diſlocationibus reponendis ad cœlum uſque extollebat vulgus) ægro adductus fuit. Præcedenti autem die propter maximum æſtum, erat enim ſub finem menſis Auguſti, ſuaſu, ne dicam juſſu ægri, loco ferularum cortices recentes ſalicis applicueram. Solutis itaque faſciis præſente Empirico, impreſſio quædam in parte muſculoſa haud longe à poplite conſpecta fuit: qua viſa arrogans ille Empiricus (me ob juvenilem ætatem in hac parte Chirurgiæ imperitum, & inexpertum judicans) oſſa illa confracta non ſatis accuratè à me repoſita fuiſſe inde collegit: ac ægro perſuade-

re cœpit, ut de novo tibia extenderetur, ossaque confracta, & suis locis remota in situm naturalem reponerentur, Ego, etiamsi fracturam plenissimè restitutam esse, neque eo in loco in quo Empiricus fracturam sibi imaginabatur, unquam os malè affectum fuisse, sed impressionem illam, atque foveam ratione corticum accidisse satis scirem: attamen quia de honore, atque existimatione mea agebatur, supra modum fui anxius. Tandem ægrum & adstantes, ut negocium in sequentem diem differrent, admonui, hisce adductus rationibus: primò quia æger defatigatus: deinde quoque quia operationes nunquam vespertino tempore, nisi maxima urgente necessitate administrandæ. Opinioni meæ cum clarissimus, ac longe doctissimus vir Dn. *Claudius à Veretro I. V.* Doctor judex ordinarius Episcopatus Mauriacensis, & advocatus in supremo senatu Sabaudiæ, ægri gener (qui eadem die châberiaco socero suo obviam venerat) subscripsisset, & ut operatio in sequentē diem produceretur, æger consensisset, protinus totū crus, & ipsum femur oleo rosaceo, & myrtillorum inunxi: ut autem eo melius penetrarent, atque influxos humores repellerent oleo, guttulam unam aut alteram aceti rosacei adjunxi. Inuncto crure, illud à pede usque ad genu fascia sequenti decocto madefacta involvi, mediocriterque constrinxi, idque in eum finem, ut humorem influxum, ibidemque veluti congestum exprimerem.

℞. folior. & radic. plantaginis majoris.
summitatum rubi
rosarum
myrtillorum
foliorum salicis
prunorum sylvestr. ana M. j.
absinthii
rosmarini
salviæ ana M. ß.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde poculum aceti. Post ferulas [stupis] stupis involutas fracturæ iterum circumposui, ac mediocriter constrinxi, tibiamque in capsulam, quā in via usus fuerat æger, collocavi. Lectum ita sternere jussi ut crus malè affectum, natibus nonnihil altius jaceret, & influxi humores sursum refluere possent. Illa nocte optimè quievit, nec fuit dolor. Altera die solutis fasciis, nulla inæqualitas, nullaque depressio, aut fovea reperta,

ta, inscitia nec non arrogantia aut potius impudentia hujus empirici detecta fuit. Quapropter deinceps nobilis æger plenissimam fiduciam in me habuit. Conduxi ipsum chamberiacum, ibique per duos menses apud ipsum moram traxi, curationemque divino favore feliciter absolvi. Ab eo tempore cortices arborum, inprimis recentes, loco ferularum nunquam applicare volui. Hæc quia in superioribus observationibus de fracturis, ossium egimus, in gratiam tyronum adscribere volui, eosque adhortor, ut hac in re cautè, & circumspectè agant. Cortices enim cum exsiccantur, circa fracturam contrahuntur, doloresq; excitant, ossaque nonnunquam suo loco iterum removent.

Cortices loco ferularum in fracturis non adhibendæ.

detecta

OBSERVATIO XCIX.

Usus emplastri oxycrocei in fracturis ossium non semper tutus:

VUlgus Chirurgorum in fracturis absque distinctione, statim ab initio, aut post paucos dies emplastrum oxycroceum fracturæ applicare solet: idque non sine ingenti periculo fieri posse, multis quidem demonstrare possem exemplis, sed hoc unicum sufficiet.

Adolescentem 24. annorum, robustum & biliosum cognovi, cui tibia fracta, in manus barbitonsoris (cujus nomini parco) incidit. Reposita fractura primo apparatu emplastrum ex bolo armeno, farina hordei, & albumine ovi applicuit. Tertio post die deligasset tibiam, & fracturam suo loco repositam inveniret, emplastrum oxycroceum admovit. Eodem die exortus est pruritus, qui paulatim transiit in dolorem vehementem post dies aliquot. Ego vocatus, tibiam inflammatam, & pustulis lividis refertam, & ut paucis dicam, gangrænâ infectam reperi: undique scarificata cutis, & remediis, quæ ad gangrænæ curationem faciunt, applicatis, cessavit gangræna. Postea fracturam suis quoque remediis propriis & aptis, divino favore, persanavimus.

Emplastrũ oxycroceũ in fracturis non semper tutum.

Hinc perspicuum fit, usum hujus emplastri periculosum esse in fracturis præcipuè autem ab initio fracturarum & dislocationum: est & eò periculosius emplastrum istud, quantum subjectum, hoc est, corpus ægri biliosius, calidius, aut pravis humoribus refertum fuerit. Sunt

enim ingredientia hujus emplastri ferè omnia calida. Hinc partem affectam calefacit, sanguinemque & humores attrahit, qui, quod circa initia fracturarum, ac dislocationum in motu sint, & ratione doloris & solutionis continuatis, libentius atque facilius affluunt. Mirum itaque nemini videri debet *Vigonem* lib. 8. cap. 6. Emplastrum hocce *Oxycroceum diabolicum* appellasse. Ego, ut ingenuè fatear, rarissimè eo utor, nisi forsan in fine morbi pro corroboratione partis affectæ, aut ad duritiem aliquam dissolvendam. Usus autem cerati *Vigonis* ad fracturas ossium (cujus descriptionem vide libro & capite præallegato) mihi summoperè probatur. Neque infimum locum hac in parte obtinet emplastrum *Sclotani* præceptoris mei honorandi, cui ego pulveres aliquos convenientes addere solitus sum, ut

Oxycroceũ emplastrũ Diabolicũ.

Emplastrũ ad fracturas ossium.

℞. emplastri Slotani ℥ iiij.
pulveris radicum symphiti majoris
rosarum rubearum
myrtillorum ana ʒ ij.
lapidis ostiocollæ præparati ʒ vj.

Misceantur lentissimo igne cum modico olei rosacei, fiatque emplastrum.

OBSERVATIO C.

Ex applicatione emplastri oxycrocei, & de mucilaginibus, gravissima symptomata.

GEnerosus Dn. Baro in *Gorsier*, vir quadragenarius, robustus, obesus & plethoricus, cum Anno 1609. per nives traha veheretur, genu dextrum aliquo modo sibi contudit. Applicato tamen nescio, quo medicamento, quod ad manus habebat, intra paucos dies sanitati restitutum fuit genu. Verum post menses circiter duos cum de imbecillitate quadam partis affectæ conquestus esset, ac apud quendam artis Chirurgicæ imperitum, consilium petiisset, suasit ipse, ut generosus Dn. emplastrum ex æqualibus partibus oxycrocei, & de mucilaginibus præparatum sibi applicaret. Quod cum fecisset, intra paucas horas, exorto prius dolore, sequuta est inflammatio & pruritus, tandem quoque febris continua, & herpes miliaris cum maximo tumore totius tibiæ,

Post applicationem emplastri oxycrocei, quæ symptomata sequuta.

biæ,& cruris,ad inguina & scrotum usque sese extendens. Dolor erat ingens,& inflammatio adeò magna,ut gravissimum aliquod symptoma,puta gangrænam,vereretur.Ego 16. Aprilis Burgo Segusianorum Neocomum cum nobilissimo viro Dn.*Jacobo Wallier* rediens,unà cũ clarissimo atque doctissimo viro Dn.*Joh.Jacobo Crafftio* Doctore Medico celeberrimo,& Dn.*Jacobo Guy* ad prædictum generosum accersitus fui,& symptomata quæ recensui ex parte observavi,ex parte quoque remiserant. Ante nostrum enim adventum à domesticis meis expurgatum fuerat corpus: Venam in cubito inciderant,& topica anodyna & repellentia applicuerant. Inflammatio tamen,& herpes ad inguina & scrotum usque sese extendebat. Cæterum etsi morbus in declinatione esse videretur,nihilominus tamen quia verebamur,ne nova aliqua exoriretur inflammatio,& affluxus humorum(maxima enim aderat plenitudo cùm ad vires,tum etiam ad vasa)visum fuit corpus denuò paulatim apozemate laxativo , pro interpositis diebus repetito, expurgare: venam quinetiam in brachio dextro iterum incidimus. Exterius verò fascia decocto ex siccantium,discutientium, & corroborantium simplicium madefacta,tibiam,coxamque involvimus. Sic Dei beneficio brevi convaluit.

Iterum itaque monitos velim tyrones,ut in applicatione hujus emplastri prudenter,& circumspectè agant,propter caussas,quas in præcedenti observatione declaravimus.

FINIS.



INDEX.
OBSERVATIONUM ET EPISTOLARUM HUJUS CENTURIÆ.

De

De

FINIS

Ex epistolis Fabricianis singularis Philosophiae, et eruditionis in rebus Medicis et Chirurgicis aspirantibus proficientibus abunde cognoscitur. Hic enim compendiosior ad apicem artis Medicae et Chirurgicae perveniendi via est quam virorum doctorum auditis dictis, et quaestionibus intricatioribus iudicia, familiaribus expertorum colloquiis, aut literariis exploratorum officiis. Ut enim manus manum lavant, ita ingenia ingeniis acuuntur, quae in pectore condita saepius immittuntur.

Apud Fabricium Medicum Chirurgum Virum clarissimum, cuius laboribus toti paene orbi innotuisse, libri eius editi egregie testantur. Libri vero huius contenta principaliora ex Indice, quae ex literis colligitur.

[illegible]

D. [illegible]

GVILHELMI

FABRICII HILDANI

INCLYTÆ REIPUBLICÆ BERNENSIUM HELVETIORUM MEDICO-CHIRURGI Ordinarii

Epistolarum ad amicos, eorundemque ad ipsum

Centuria Prima:

In quibus passim Medica, Chirurgica, aliáque lectione digna continentur.



OPPENHEIMII

Sumptibus Johannis-Theodori de Bry,

Typis Hieronymi Galleri

M DC XIX.



GUILHELMI FABRICI HILDANI
Inclytæ Reipublicæ BERNENSIS *Helvet.*
Medico-chirurgi ordinarii.

EPISTOLARUM AD AMICOS EORUNDEMQUE AD IPSUM

CENTURIA PRIMA.

In qua passim Medica, Chirurgica, & alia notatu digna tractantur.

EPISTOLA I.

Amplissimo viro D. ÆMILIO PORTO, FRANCISCI PORTI *Cretensis F. in academia Heidelbergensi græcæ linguæ professori celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*



MAGNO sanè, & ultra meritum me afficis honore, vir amplissime, qui tam amicè, & candidè ad me scribis, & fructum studiorum tuorum ad me mittis. Utinam liberalem illam animi tui significationem aliquo modo compensare possem. Nunc tibi verbis tantummodò gratias agere coactus sum, reipsa me aliquomodo gratum exhibebo, cum prima centuria mea

mea observationum,& curationum Chirurgicarum in lucem prodierit. Fiet id (si Deus Opt. Max. cœptis faveat) proxima æstate librum de prisca Græcorum compotatione, moralem simul,& Theologicum exosculor,& cupidis ulnis amplector. Faxit Deus, ut reliqua, quæ promittis, in communé Reipublicæ utilitatem, in lucem prodire possint. Orationem tuam doctissimam de ira, maxima cum voluptate legi, nec immeritò. Est enim omnibus Christianis lectu dignissima, imò summè necessaria: Quandoquidem, ut ingenuè fatear,& tuis verbis utar, nulla est perturbatio animi, in qua homines ita peccent, atque in ira. Impetus enim irascentis nihil, aut parũ ab insania, vel à furore differt, ut Galenus libro de cognoscendis, curandisque animi affectibus testatur. Hinc spiritum (ut alibi Galenus docet) in corde,& arteriis inflammat, in venis sanguinem concitat, cerebrum concutit, nervos cõvellit, humores exagitat, calorem innatum labefactat, valetudinem

Observatio. vitiat, morbosque inducit lethales. Ego juvenem, cui caput vulneratum cum clarissimo Dn. D. *Jano Antonio Sarazeno* Medico Regio,& D. *Johanne Griffonio* Chirurgo præstantissimo Genevæ curandum habui:

Ab ira mors. Is ab omni periculo liberatus, ex sola ira in febrem incidit,& brevi post è vita decessit. De effectibus iræ superiori æstate Lausannæ miserri-

Observatio. mum habuimus exemplum. Articularius in duello vulnus cultro inflictum, ad cubitum recepit, is ab omni mortis,& accidentium periculo liberatus, cum per fenestram eum, qui vulnus inflixerat transeuntem ex improviso vidisset, adeò perturbatus, atq; commotus est ira, ut denuò aperta in vulnere vena hœmorrhagia adeò magna sequuta sit, ut à Chirurgis restingui non potuerit, ita ut post paucos dies è vita dis-

Observatio. cesserit. Anno 1585. simile quid Hildenæ in patria accidisse memini. Quidam *Conradus zu Karnap* nomine, in sinistrum bregma in duello vulneratus fuit, vulnere jam digesto, quadam die, cum adversarius ipsius ex improviso cubiculum ægri ingressus, eamque ob caussam æger vehementissima iracundia permotus fuisset, arteria soporalis iterum rupta èst, ex qua sanguis tam copiosè effluxit, ut ipsum nonn si maxima

Morbi ex ira. cum difficultate reprimere, atque sistere potuerim. Multos item propter vehementiam iræ apoplexia, paralysi, febri continua, alisq; morbis gravissimis correptos fuisse observavi. Meritò igitur omnes Christiani hanc materiam de ira attentè legant, ut quomodo hanc animi perturbationem frenare, atque reprimere possint, addiscant. Quandoquidem (ut *Basilius* monet) nihil est, quod Christiano possit vitio

verti

verti magis, quàm quod ad ulciſcendum promptus ſit, atque modis omnib. det operam, par pari referre iis, à quibus injuriam acceperit. Faxit Deus ter Opt. Max. ut quotieſcunq; iraſci nobis acciderit, nequaquã tamen peccemus, quemadmodum *Divus Paulus* monet. Cæterum Colonia Heidelbergam quidam *Matthias Quadus* nomine familiam ſuam forſan ducturus eſt brevi: id ſi fecerit, & ad vos pervenerit, etiam atq; etiam rogo, ut ipſum commendatum habeas. Eſt vir probus, pius, & bonis literis ſummoperè deditus, familia tamen oneratus. His vale vir clariſſime, cum honeſtiſſima tua conjuge, quam mecum ſalutat uxor mea, Deumque ſuppicamus, ut te quam diutiſſime incolumem conſervare velit. Paterniaci 16. Junii Anno 1604.

EPISTOLA II.

Amandus Polanus *à Polanſdorf, præſtantiſſimo, optimoq́; viro D.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano, Medico & Chirurgo Paterniacenſi, amico bonæ fidei S. P. D.*

MAximas ago gratias tibi præſtantiſſime Dn. *Fabrici*, qui de mea valetudine tam es ſolicitus, ut etiam oleum ad deopilandas obſtructiones optimum, liberaliſſimè mihi communicaveris. Fuit illud gratiſſimum, utque viciſſim tibi, tuiſve occaſione data, aliqua gratia reſpondere poſſim, operam dabo ſedulò. De balſamo parum mihi reſtat, quæſo aliquid iterum tranſmitte, pretium adſcribe, bona fide perſolvam. Cæterum amiciſſimè te rogo, ut, ſi tantùm ſuffurari temporis poteris, de ſequentibus quæſtionibus Chirurgicis, de quibus inquirendi anſam nuper in nuptiis mihi præbuit unus ex proceribus noſtræ civitatis, tuam exponas ſententiam. Prima hæc eſt: An ſanguinis guttula è corpore ſub patellam in genu delabi poſſit, quæ non ſolum motum & inceſſum per aliquot annos impediat, ſed etiam ſuppurationẽ efficiat, & poſt uſum thermarum Pfefferenſium copioſiſſimum pus effundat: cum tamen antea præter dolorem neque tumor, neque inflammatio, neque ulcus in genu extiterit? Secundò quæritur: An morbus Arthriticus in corpore juvenili, exempli gratiâ, viginti annorum curari, quibusq; remediis poſſit? Alius etiã mihi amiciſſimus, author fuit, ut de cutaneis affectibus, quibus Chirurgi non rarò Medicis

Quæſtio I.

Quæſtio II

Quæstio III. magis occupantur, quærerem. Quibus balneis artificialibus furfures cutis, ac inprimis capitis detergi commodè, atque curari possint? Hisce te cum conjuge dulcissima, quam saluto millies, divinæ protectioni commendo. Basileæ 18. Septembris 1616.

EPISTOLA III.

AMANDO POLANO *à Polansdorff S S. Theologiæ Doctori,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

MAturius quidem respondissem, Vir amplissime & perpetuò mihi reverende, nisi tota ferè familia mea dysenteriâ graviter affecta fuisset; quæ tamen nunc Dei singulari beneficio convaluit. Ad quæstiones, quas mihi discutiendas proponis, quid vis, ut ego, tardioris naturâ ingenii, respondeam, vel noctuas Athenas adferam? Quia tamen responsum exposcis, dicam paucis, quid sentiam.

Blutstrepffen. *quid sit.* Ad primam quod attinet quæstionem, vox illa aut phrasis loquendi Blutstrepffen / adeò barbara & apud Medicos inusitata existit; ut nunquam apud Practicos quicquam me de illa legisse meminerim. Quid verò vulgus appellet Blutstrepffen / satis mihi cognitum est. Quotiescunque enim dolore aliquo, absque caussa manifesta aliquo in loco, præcipuè circa articulos corripiuntur, illico guttam sanguinis eò defluxisse dicunt. Falsum verò id esse, hinc appetet, quod defluxiones, quæ ex sanguine fiunt, calidæ sint, ac phlegmonem excitent. Ac quamvis pars phlegmone obsessa non statim ab initio (quemadmodum Galenus docet libro de tumoribus præter naturam) sit immodicè calida: quia tamen sanguis ibi inclusus necessariò putrescit, sequitur mox inflammatio: siquidem (ut idem Galenus refert) corpora simul calida & humida, in calidum locum coacta promptè putrescunt. Cæterum quia in illo viro, cujus mentionē fecisti, motus genu per aliquot annos impeditus fuit, absq; tamen rubore & inflammatione loci, non ex sanguine fuisse hanc influxionem, tam certum est, ut nihil certius. Fuit igitur ex frigidis & viscidis humoribus, qui nonnunquam ad annos multos circa juncturas delitescere solent priusquam erumpant. Id *Observat* ego Coloniæ in viro quodam observavi: is propter dolorem quantumvis levissimum circa genu sinistrum per annos quatuordecim claudicaverat.

caverat. Tandem anno 1595. ex interna parte juncturæ ad latus rotulæ, cum tumor apparuisset, me in consilium adhibuit. Purgato itaque aliquoties corpore, discutientibus & resolventibus curam aggressus sum, sed frustra. Tandem enim ad suppurationem pervenit, & primis quidem diebus aqua seri lactis instar, postea verò materia quædam tenax, quasi lac coagulatum, aut veluti caseus recens, quæ ossi (quod cariosum inveniebamus) adhærescebat, effluxit.

Porrò hujusmodi affectus, quos vulgus Blutstropffen appellat, si à caussa frigida originem trahant, fiunt aut per affluxionem aut per congestionem. Per affluxionem, quotiescunque ex capite materia aliqua ad nervum, aut partem aliquam nervosam veluti juncturas, aut membranas musculorum, vel tendines defluit, & tunc oritur statim dolor, quantumvis exterius neque tumor, neque rubedo appareat. Materia enim, quia parva quantitate existit, tumorem non efficit, neq; inflammationem, cum frigida sit. Superiori anno cum cuidam Paterniacensi hujusmodi catarrhus in dextrum humerum ac brachium decidisset ac ingentem dolorem excitasset, me advocari curavit: Nullus aderat tumor, nullaque inflammatio. Videns itaque materiam adhuc in motu esse, statim nonnihil extracti corticum esulæ, cum decocto betonicæ, salviæ, rosmarini & majoranæ exhibui. Istud enim extractum dummodo fideliter præparatum fuerit, vehementer ex juncturis & longinquis partibus absque tamen periculo trahit. Partem verò affectam prima die bis aut ter oleo rosaceo, cui guttula una, aut altera aceti admixta erat, secunda verò die aqua mea arthritica inunxi. His intra dies tres divino favore plenissimè convaluit, nec postea unquam tale quid sensit. Nunc iterum civem quendam hujus oppidi curandum habeo, cui ante dies decem hujusmodi Blutstropffen in sinistram coxam non procul à junctura femoris defluxit, qui mihi non paucos fecit labores: nunc tamen, laus Deo, convaluit. Nonnunquam tamen etsi materia per se frigida fuerit, nisi ab initio cura, atque diligentia adhibeatur, tandem & tumor, & inflammatio, aliaque symptomata calida oriuntur. Doloris enim vi humores ex corpore ad partem affectam, quasi cucurbitula trahuntur.

Observatio de catharro in dextrum ~~humerum~~ brachium delabente.

Exp: Esula

Observatio.

Per congestionem verò fiunt hujusmodi affectus, aut propter errorem facultatis alteratricis: quando scilicet membrum suæ debilitatis caussa nutrimentum dirigere non potest, tunc enim id corrumpitur, & paulatim generatur abscessus: Aut propter expultricis imbecillitatem,

Congestionis caussa.

ita ut in ipso membro superfluitates retineantur atque corrumpantur. Ad hanc itaque caussam refero affectum istius Coloniensis, cujus mētionem feci. Huc quoque referri poterit istius viri, cujus tu meministi affectus, Blutstropffen/(si ita appellare licet) dictus. Materia enim, quæ aliunde defluit, cum aliquid planè præternaturale sit, si nervosas partes petat, veluti sunt juncturæ, tendines membranæ, musculorum, dolores maximos excitat. Nutrimentum verò proprium, etiamsi propter supra dictas caussas corrumpatur: tales tamen dolores non infert; habet enim adhuc cum parte familiaritatem, atque sympathiam quandam. Paulatim tamen in unum congeritur, & in spacium aliquod ad juncturam defluit, ita ut quamplurimum temporis progressu tunica quadam obducatur, in qua postea non modò humores, verùm etiam corpora solida, unguibus, pilis, ossibus; & lapidibus similia inveniuntur, teste Galeno Meth. Med. lib. 14. Ego superiori anno Bernensem matronam, quæ ex hujusmodi abscessu per annos quatuor ad carpum dextrum laboraverat, curandam habui: in quo abscessu materiam lardo non absimilem, membrana inclusam inveni, quæ aëri per dimidiam horam exposita, in lapides induruit.

Observatio de abscessu ad carpum.

Thermarũ pipersnarũ facultas.

Cæterum cum thermæ Piperinæ, præter infinitas propemodum, quas habent facultates, etiam juncturis, & nervis malè affectis, mirificè prosint, facilè fieri potuit, ut earum usu corroborato calore nativo, & vi facultatis expultricis juncturæ, materia postea, quæ sub rotula per annos aliquot detenta fuerat, motumque impedierat, partim in halitum resoluta, partim verò in pus conversa, natura, & vi facultatis expultricis ad cutem expulsa sit.

Ad 2. quæstionem responsio. Articulorũ morbi curatu difficiles.

Ad secundam quàm proponis quæstionem, quæ est, *An Arthriticus morbus in juvene viginti annorum ætatis sit sanabilis,* & quibus remediis? nihil certi respondere possum. Cum enim morbi omnes articulorum, sive ulcera, sive vulnera fuerint sint difficiles curatu: morbus tamen, quem practici (spretis omnibus aliis) propter ipsius violentiam, & pertinaciam tantummodo Arthriticum vocant, omnium est curatu difficilimus: præcipuè si hæreditario jure, uti frequenter accidere solet, supervenerit: subest enim virulenta quædam materia. & caussa hominis ingenio nondum satis cognita. Quia tamen suas quoque habet causas manifestas, & cognitas, hæ inprimis mihi essent inquirendæ, constitutio item, & natura ægri consideranda, antequam aliquid certi de morbi eventu, atque an sanabilis sit necne; prædicere possem. Veruntamē

in

in hac ætate non omnino insanabilem esse existimo, dummodo æger obtemperare velit; neque nodi in articulis comparuerint. Remedia autem cum secundum causas, accidentia, & constitutionem ægri mutentur, & adhibeantur, ea in absentia ægri recensere atque præscribere mihi impossibile est.

Ad 3. quæstionem responsio. Nunc ad tertiã quæstionem nimirum, *quibus balneis artificialibus furfures cutis & inprimis capitis possint detergi, atque curari, pervenio.* Hic verò inprimis considerare convenit hujusmodi furfures ex vaporibus corruptis, qui ex phlegmate salso, aut sanguine corrupto, cholera, aut melancholia adusta elevantur, originem trahere, ac maximam siccitatem cutis arguere. *Quibus balneis cutis, capitisq; furfures curentur.* Hinc necesse est, ut balnea ista partim ex emollientibus & humectantibus, partim etiam ex abstergentibus, & exsiccantibus præparentur. Humectatione enim propter siccitatem maximam cutis; exsiccatione verò propter superfluos humores, qui sub cute retinentur opus est. *Balneum artificiale ad furfures.* Rectè igitur balneum, ex foliis, & radicibus malvæ, betæ, scabiosæ, fumariæ, semine fœnigræci, radicibus Lapatii acuti, scrophulariæ, ellebori nigri, bryoniæ, sulphure, nitro, sale marino, tartaro, furfuribus, staphisagria præscribi potest. Hæc verò, aut pars eorum in lixivio addito parum aceti coqui convenit. Post balneum, cute linteo abstersa, unguento enulato, aut oleo, sive liquore tartari (cujus successum sæpius expertus sum) inungatur. Sed quia iste affectus suas quoque habet caussas internas, atque ut antea dixi corruptionem, & adustionem humorum quoque arguat, haut sufficient topica. Præscribẽda itaque erit ægro optima victus ratio; purgatio item humoris peccantis, phlebotomia & similia secundum exigentiam morbi: Sic enim non solum curabitur hic affectus; verum etiam alia mala, quæ nonnunquam sequi solent, evitabuntur. Atque hæc sunt vir amplissime quæ ad quæstiones tuas respondere potui, quæ quamvis non ita polita, atque exquisita, quemadmodum decebat, sint tamen ut ea æqui boníque consulas, & amicè interpretari velis, obnixè rogo.

Nunc vicissim, nisi molestum tibi fuerit, dubium hoc, quod interdum me valdè conturbat, proponam. Quandoquidem quia hîc & in vicinia sæpissimè ad difficiles partus accersor, adeò, ut fœtus mortuos manibus extrahere cogar, occurrit mihi superiori anno inter cætera matrona quædam honesta Murati *Judica* nomine, & uxor M. Hans Schör/illa per dies sex parturientium doloribus laboraverat, signaq; nonnulla fœtum in utero mortuum esse, aderant. Præcedente enim *Signa fœtus mortui in utero.*

 die

die cum rigore quodam matris fœtus moveri cessaverat, ita ut postea neque parturiens ipsa, neque obstetrices, & adstantes matronæ, motú ullum perceperint. Vertex quoque capitis hujus fœtus, cum paulatim in conspectum sese dedisset, sphacelatus conspectus erat: Fœtor quoque aderat. Ex his & nonnullis aliis signis fœtum mortuum esse conclusimus: sed malè: vivum enim tandem eum extraxi. Sed quia caput per dies aliquot propter angustiam genitalium (erat enim triginta annorum ætatis, constitutione corporis sicca, nec antea utero gestaverat) graviter compressum, atque ex illa compressione, inflammatio, atque corruptio sequuta fuerat, tertio post die è vita discessit. Mater verò convaluit brevi, & usque nunc bona valetudine fruitur. Nunc

Quæstio. quæstio est, nimirum cum signa nonnulla fœtum in utero mortuum esse adsint, & in vitæ periculo parturiens versetur, ego si manum adhibuero, & instrumentis vel quocunque modo fœtum sine periculo tamen matris extrahere, & parturientem divino auxilio liberare conatus fuero, si forsan fœtum adhuc vivum in utero existentem in operatione læderem, an id salva conscientia, & absque damno salutis meæ fieri possit, necne? De hac dubia quæstione quid sentias, mihi mentem tuam aperire non graveris, Mitto momentum de balsamo meo, utere eo, quemadmodum significavi coràm. Utere quoque vino medicato, quod superiori anno præscripsi, & per intervalla hepatis regionem oleo meo deopilativo, quod per Dn. *Urstisium* ad te misi, inunge. Ex his Deo volente non exiguum fructum percipies, dummodò corpus quoque per intervalla clementer expurgatum fuerit. Ego Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut remediis benedicat, ut diu ad Dei gloriam, & ædificationem Ecclesiæ vivere possis. Vale vir maxime, & me, ut facis, ama. Paterniaci Aventicorum *6*. Decembris. *1616*.

EPISTOLA IV.

AMANDUS POLANUS *à Polansdorff*, GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

BInas tuas literas accepi, præstãtissime *Dn. Fabrici* amice plurimũ mihi honorande, in quarũ priorib. respondes ad mea interrogata, & simul quæstionem mihi proponis decidendam. Quod illum attinet, cui

cui Chirurgus quidam dicebat sanguinis guttam in genu decidisse, interea ex hac vita evocatus est, postquam ossa pedis, & tibiarum carie corrupta fuissent, & ipse misere cruciatibus gravissimis excarnificatus, optimi patris mihiq; charissimi, bonus filius. Sæpè optavi, tuum consilium ut adhiberetur: nam indocti isti Chirurgi, quales sunt nonnulli, quantum ægrotantibus noceant, experientia testatur. Quæstionis mihi propositæ decisio facilis est. Quæ ratio est medici periti, purgãs medicamentum exhibẽtis, vel sectionem venæ suadentis; eadem est Chirurgi circumspecti, opera artis suæ exercẽtis. Jam autem sæpè usu venit, ut Medicus peritus purgans remedium præbeat, aut sectionem venæ consulat ægrotanti, qui post usum sectionis venæ, aut medicinæ, pejus habet, & moritur: Cujus mortis caussa nequaquam est Medicus, qui regulas artis sequens sanare voluit ægrotantem non necare. Idem etiam statuendum de Chirurgo fœtum ex utero materno extrahente cum dexteritate, & circumspectione debita, qualis quidẽ in artificem cadere potest, si vel in ipsa extractione fœtus moriatur, mortis culpam ipsi non posse, nec debere imputari; quum & matri, & fœtui succurrere voluerit, non autem perniciem adferre. Modus & finis actionum variant de iis judicia. Actio peracta modo legitimo, & fine bono, conscientia bona peracta est, etiamsi eventus optatus non responderit. Nõ est igitur, quod conscientiæ tuæ scrupulum injiciat, si operationi tuæ Chirurgicæ exitus felix non consensit. Operatio ex præscripto artis peragitur à Medico & Chirurgo: eventus seu exitus in manu Dei, omnia pro sancta, atque justa voluntate sua ordinantis, & dirigentis, positus est.

Medicus secundum rationem agens, etiamsi eventus optatus nõ respondeat, culpandus non est.

Quid diceres de consiliariis, seu Magistratibus politicis, qui in caussa justissima suadent, vel suscipiunt bellum, quod justam causam habentibus sæpè est funestum, & luctuosum? Nonne Israëlitæ, qui bellum inferebant Benjamitis, bonam habebant causam, & Dei jussu bellum inferebant? & tamen uno die ex Israëlitis interierunt viginti duo millia virorum, altero die octodecim millia. Num igitur illi conscientiam læserunt, qui bellum consuluerunt? nequaquam. Jam bone Deus quam longe distat mors infantis unius à tot millium cæde? Stat igitur fixum firmumque, Chirurgum rectè operantem, bonam conscientiam servare, etiamsi exitus non responderit ex voto.

Ad posteriores literas paucis respondeo, quia M. *Urstisius*, quid à me dictum, vel factum sit, quod ad tractatum de combustionibus, & lacy-

crymas in obitum Dn. *Utenbovii* spectat, exponet. Epistolium carminibus se lachrymis illis adjunxi, quo institutum tuum probo. De titulo sententiam meam dixi, relicta tamen ea in re libertate D. *Zuingero* statuendi quicquid videretur ipsi. In præfatione quod mutarem non vidi: rectè illa habet, meo judicio. Valdè opto, ut ex voluntate Dei convenire possimus, ut tecum tanquam cum artifice de hernia agam. Vale prosperrimè cum conjuge tua lectissima, & feliciter age. Basileæ die 26. Februarii Anno

Da nobIs paCeM IehoVa.

EPISTOLA V.

IDEM AD EUNDEM.

MI amicissime Dn. *Fabrici*, à Francofurtensi itinere me avocarunt partim occupationes officii mei, partim pestis, quę Heidelbergæ, Wormaciæ, Moguntiæ, Francofurti, in Hassia, & vicinis Comitatibus grassari dicitur, unà cum dysenteria. Interea nihilominus negotium illud, tibi cognitum, curæ fuit mihi, & erit: ubi aliquid certi habuero, per hominem certũ tecũ cõmunicabo. Ne epistola hæc sit vacua, adscribere placuit electuarium cydoniatum laxativum, mirè gratum, & tutum, quo ipse usus sum aliquoties. E tribus unciis scammonii extrahitur tinctura cum optimo spiritu vini, tamdiu reiterando laborem, quousque nullus novus spiritus affusus tingatur: tinctus Spiritus mistus servetur. Postea ad libras tres pharmacopolarum cydoniati (id est, cydoniorum, & sacchari debitè mistorum & coctorum) cum jam incipit inspissescere, affunditur paulatim spiritus vini tinctus, movendo & agitando spatula, donec omnis effusus sit spiritus, qui inter movendum & supra ignem evanescit, remanente vi purgante scammonii. Ultimò aliquid aquæ cinnamomi optimi affunditur, & parum rursus decoquitur: tandem in scatulas effunditur. Electuarium fit pellucidum, & valde gratum gustu, & suaviter purgans. Dosis à drachmis tribus ad 6. pro ratione personæ, & ægrotantis virium.

Electuariũ cydoniatũ laxativũ.

Virum præstantissimum Dn. *Jacobum Gutlinum*, qui cum generosis duobus Genevam tendit, commendatum tibi esse cupio, & conjugem tuam fœminam honestissimam & M. *Urstisium* plurima salute impertior. Vale feliciter & salve. Basileæ die 18. Septembris 1607.

Epi-

EPISTOLA VI.

Antonius Fayus, *ornatissimo & clarissimo viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano suo. S. P. D.*

CLarissime vir Domine, & amice charissime, pro novo munere, quod mihi tuo nomine exhibuit Dn. M. *Urstisius* gratias ago maximas, nova est ad tua erga me merita accessio. Perge porrò de hominum genere bene mereri, & à Deo fausta omnia expecta. In epigrammate quod nuper de milite vulnerato ad te misi, si fortè illud es editurus muta (*pars quoque cæsa fuit*) pro eo quod est: *pársque recisa fuit*, ne quis putet, amputatam portionem cerebri, siquidem vulneratus fuit cæsim, cranio, utraque menynge & ipsa cerebri substantia tacta ad profunditatem spissitudinis Talleri, longitudo autem vulneris in ipsa cerebri substantia erat æqualis extremæ articulatione minimi digiti, cùm vulnus totum æquaret digitum medium longitudine, occupans frontis partem cameratam. Vale vir optime & peritissime. Te tuosque omnes Deo commendo. Genevæ No. Junii 1607.

De gravissimo vulnere capitis, membranarumq; & cerebri læsione. Ex hac epistola epigramma, quod legitur obs. 13. cent. 1. & obs. 2 cent. 2. corrigendum. Vulnus cerebri.

EPISTOLA VII.

Clarissimo atque excellentissimo viro Dn. D. Arnoldo Manlio *Medicinæ professori in Academia Coloniensi primario, amico ac promotori suo æterrùm colendo.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

INter omnes, quos in diversis locis, diversisque temporibus habui præceptores, vir amplissime, Domine, amice ac mœcenas in perpetuum honorande, tu revera unus ex fidelissimis, mihique semper charissimis extitisti, ut qui non solum in prælectionibus tuis doctissimis, verùm etiam in privatis colloquiis suavissimis, atque humanissimis me erudire nunquam sis gravatus. Quapropter quantum tibi debeo, apud me quidem sentio, quomodo verò tantam in me exhibitam humanitatem compensare possim, nondum video. Amore quidem &

reverentia,quoad vixero,quantum quidem Deus Opt. Max. dederit virium,te prosequi conabor,utinam beneficiis officiisq; simul id præstare possem. Ubicunque tamen tibi inservire potero,nunquam dero officio meo, Prælectiones tuas undiquaque doctissimas in Hippocratis aphorismos,sperabam,aliquando in lucem prodituras,maximoque cum desiderio ipsas hactenus expectavi, ac etiamnum expecto. Nec dubito,eas non solum pergratas,verumetiam longè utilissimas Æsculapiadeæ fore familiæ: cui hac in parte,ut aliquando gratificari velis summoperè rogo,atque efflagito. Ego commentaria nonnulla ex prælectionibus istis exceperam,sed in peregrinationibus meis, proh dolor, mihi nescio quomodo distracta, atque deperdita fuêre. Porrò mitto ad te primam centuriam observationum Chirurgicarum, unà cum tractatu de combustionibus,& dysenteria,vehementer rogans,ut omnia æqui,boniquc facere velis. Nunc secundam centuriam præ manibus habeo,quæ si Deus vitam extenderit,& alia negotia permiserint,post hac quoque prodibit. Vale vir amplissime. Raptim Paterniaci Aventicorum 12. Junii 1608.

EPISTOLA VIII,

Clarissimo viro medico, & chymico celeberrimo Dn. D. Bernhardo G. Penoto à Portu S. Mariæ *Aquitano.* Guilhelmus Fabricius Hildanus *S. P. D.*

MAturius ad te misissem, vir clarissime,tractatum meum de Dysenteria:sed ad quid,noctuas Athenas ferre? interim tamen quia eum videre expetis,en ad te mitto exemplar, quod ut æqui bonique consulas, etiam rogo. Cum *Castellano Masseto* Hydropico vestro,vereor rem deploratam esse, ac paracentesin ei parum prodesse,quandoquidem senex est,& debilis,& vix alimentis uti potest.Sunt & partes nobiles, inprimis verò hepar, & lien ex intemperata victus ratione,multisque doloribus Arthriticis,quos passus est labefactatæ tumefactæ,& induratæ. Et quamvis totum abdomen adeo in tumorem elevatum & extensum sit,ut prædicta membra palpitari non possint: attamen ea indurata: & tumefacta esse, indicat color obscurus & flavus faciei & oculorum, respirandi difficultas, tussicula sicca paucitas urinæ, tumor ædematosus crurum &c. In tumore abdominis aliquid

De hydropico quodã.

quid particulare obsevavi, quod hepatis, & hlienis tumorem indicat: nimirum ventrem ab umbilico deorsum multo depressiorem esse, superiore, sunt enim regiones hepatis, ventriculi & lienis à xiphoide & postremis costarum verarum, usque ad umbilicum valdè elevatæ, & tumefactæ, At tumorem illum ex duritie & inflatione hepatis, & lienis, fieri certissimum est; quandoquidem aqua semper deorsum tendit & imum ventris præcipuè extendit. Adest igitur manifesta, & insignis intemperies, durities, & obstructio viscerum, quæ morbum hunc in senibus præcipuè incurabilem reddunt. Quantum ad paracentesin, non est illa vera curatio, tollitur enim tantummodo caussa conjuncta, nempe aqua, quæ & facilimè regeneratur, nisi prius ablata fuerit caussa antecedens, seu efficiens, nimirum durities, & intemperies viscerum sed existimo, illam tantam esse, ut vix tolli possit. At quomodo tolleretur, quandoquidè adeo aversatur medicamenta, ut ne syrupum quidè rosaceum, mannam, & rhabarbarum sumere possit. An possit aqua illa destillata, quam præscripsimus ex radicibus, herbis floribus, &c. aperientibus, & corroborantibus, uti brevi videbis, & nobis successum indicabis. Si utitur aqua illa, & reliquis medicamentis externis, atque optima victus ratione, cum post aliquot dies poterimus facere paracentesin & paulatim extrahere aquam, sin minus profectò laterem lavabimus: quantum enim hodie extrahemus, cras regenerabitur. Ego absente ægro loquor, tu præsens omnia multò diligentius annotare potes. De successu præscriptorum medicamentorum fac nos certiores: ut quid posthac faciendum sit, maturè deliberemus. Vale vir clarissime, & te amantem ama Paterniaci 18. Augusti 1603.

Signa tumoris hepatis & lienis.

De Paracentesi.

EPISTOLA IX.

Bernhardus G. Penotus à portu S. Mariæ Aquitanus *Med. Doct.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

TUas, simul & literas clarissimi viri Dn. D. *Jacobi Zuingeri* accepi, charissime mi Dn. *Fabrici*, responsum ad literas D. D. *Zuingeri* ad te mitto, fac quæso, ut ad ipsum perveniat. Cæterum officium meum hic resignavi, & domum mihi Genevæ conduxi. Si maturius literas tuas accepissem, prolixius respondissem. Interim tamen quantum ad

Sanicula fœmina Fuchsii verus helleborus Hippocratis.

Aqua & oleum saniculæ.

Fœtor olei de cornu cervi, quomodo tollendus.

plantam, quam tu cum *Fuchsio* saniculam fœminam appellas, paucis dicam quid sentiam. Est illa verus elleborus Hippocratis, epipactis Dioscoridis, & elleborine Matthioli. ~~Eradicellus~~ ipsius purificatis, & spacio 24. horarum aqua maceratis, postea per alembicum vitreum in cineribus destillatis, aqua extrahitur cum supernatante oleo croceo, suavissimo odore prædito, aqua similiter suavissimum habet odorem, nec facilè corrumpitur. Mitto ad te parum hujus aquæ: illa etiamsi ante annos quinque destillata, ampulla quin etiam haud diligenter obdurata fuerit, odorem tamen, simul & gustum retinuit: De ea, ut periculum facerem, nunquam sese occasio obtulit. Extractum quoq; ex radicibus feci, sed nunquam exhibui: interim tamen ipsum melancholicis prodesse, ex odore colligitur. Fœtor olei cornu cervi per retortam extracti aufertur, si oleum Colchotar vitrioli rectificatum fuerit, reiterando laborem, donec nullus amplius percipiatur fœtor. Aqua cornu cervi odorem non habet gravem, ac insigne est anodynum. Tibi ad quid ex usu sit, nescio, nisi fortè in podagra ex caussa frigida, sed de his aliâs plura. Vale raptim Ebrodum 5. Junii 1608.

EPISTOLA X.

CAROLUS UTENHOVIUS *ornatissimo viro, &* ἰατροχειρουργῶν τῶν ἐν τῇ τῶν ἰδίων ἀποικίᾳ *solertissimo* GUILHELMO FABRICIO *Hildano amico neutiquam lpebejo* S. P. D.

Violentius nullum esse tormenti genus, quam quod vias obturat urinæ, scias, hac nocte me expertum fuisse *Fabrici*, crebroque opem implorasse in illo me tuam, at frustra: Proinde licet alexipharmacum *Botterus*, atque *Manlius* præsens mihi persæpè detulerint, tamen quia plurimi te facio, amoque plurimum, mi *Fabrici*, uo idq; merito (quippe qui *Flodropiam* & filiolam adoptivam *Annam* ab orci faucibus, *Carolique* familiam *Utenhovi* integram, hac eruere non gravatus æstate, Deo juvante) te unum, te inquam ego instar omnium in urbe Medicorum atque Chirurgorum ego deinceps volo esse, atque unicum. Proinde te accelerare gressum huc jubeo chare *Fabric*,. & valere *Maria Colineta* cum tui consorte thalami, dulcibusque liberis Coloniæ 1599. 18. Septembris Stilo novato.

Σάρξ ὅλος ὢν οὐδὲν χαίρω, ἄνευ ὁ βίος.

Epistola

EPISTOLA XI.

Viro amplissimo, clarissimoq́ Dn. D. CASPARO BAUHINO *Anatomico & Botanico longè celeberrimo, Basileensi Archiatro meritissimo, ejusdémque Academiæ Medicinæ Professori primario, & Illustriss. Wirtenbergici ducis Medico felicissimo,* GUILHELMUS, FABRICIUS HILDANUS *S. P. D.*

QUæ de fungis, quos miseram, communicasti, vir amplissime, pergrata mihi fuere. Trissaginis sive chamædrys plantam exsiccatam, & chartæ agglutinatam, ad te mitto. Dn. D. *Georgius Jenischius* piæ memoriæ illam alteram Botrydem esse statuebat. Ego cum propter rationes, quas in literis ad Dn. *Jenischium* datis, & quarum apographum nuperrimè ad te misi, recensui, tum & propter singulares virtutes, quas cum scordio communes obtinere, sæpissime usu atque experientia expertus sum, scordii potius illam speciem appellandam esse censeo. Tua verò quæ hac de re sit sententia, scire vehementer aveo. De Euphorbio quoque judicium tuum expecto. De lapide Bezoardico quæcunque singularia observavi, doctissimo Dn. D. *Michaeli Döringio* convictori meo amantissimo, communicavi: qui quia hac de re materia & doctè, & prolixè ad te scribit, nihil repetam hic. Lapides quos habeo parvi sunt, sed tamen boni, uti ego non raro expertus sum. Ante annos aliquot inter manus Dn. *Mahueti*, tum in gymnasio Lausannensi Æbraicæ linguæ professoris, lapidem, quem ipse Bezoardicum fuisse affirmabat, vidi, qui magnitudinem ovi gallinacei adæquabat. Sed in istis magnis potius fucum & dolum, quam in parvis reperiri, quidam pharmacopola Coloniensis, amicus meus singularis, aliquando monuit: Quod & ego verum esse expertus sum. Prima data occasione ad illum scribam pharmacopæum, & petam, ut si quid singulare circa hosce lapides observaverit, nobis communicare non gravetur. Singulis enim annis ipsos in copia in Belgio sibi comparat, atque hincinde distribuit. Vale vir amplissime, & Æsculapiadeæ familiæ lumen æternùm cum tuis omnibus, quos tecum ego, & uxor mea demissè salutamus. Raptim Paterniaci Avent 9. Februar. 1608.

De Trissagine sive Chamædri.

EPISTOLA XII.

Virtute, doctrina, eruditione præstantissimo Viro Dn. CASPARO DORNAVIO *Philosophiæ, & medicinæ doctori amico suo perpetuo honorando*, GUILHELMUS FABRICIUS HILDANUS *S. P. D.*

NOn possum satis exosculari, vir clarissime, ingentem illam in me tuam benevolentiam, & liberalem animi tui significationem, quam antequam nos coràm vidimus, plenissimè mihi exhibuisti, cum observationes meas Chirurgicas carmine eleganti honorare dignatus es. Utinam tales essent, ut tanti viri encomio digni censeri possint. Interim tales quales sunt, mitto ad te exemplar unum, cui addere libuit tractatum de dysenteria. Tu vir humanissime pro tua humanitate humaniter omnia excipe, & æqui, boniq́ue consule. Doleo, quod tot, tamq́ue absurdis mendis, propter incuriam typographi scateant observationes: non enim manuscriptum exemplar corrrectius dari poterat. Cæterùm post tuum à nobis discessum Chirurgica nonnulla rara mihi occurrerunt: inprimis verò in quatuor puerperiis difficilimis adhibitus fui. Primò Lausannæ 7. Septembris: sed parturientem in mortis agone inveni, atque in illa ipsa hora, in qua ad ipsam accessi, è vita discessit. Post mortem aperto ventre præsente clarissimo viro Dn. D. *Rheterio*, fœtus semi putridus, uterus verò dilaceratus conspectus est. Secundò Murati 10. Septembris, ubi ex parturiente fœtum mortuum, præsente reverendo Dn. *Joanne de l'Ozea*, ejus loci verbi divini ministro extraxi. Fœtus post dies aliquot obiit, mater verò pristinæ sanitati restituta fuit. Tertiò in eodem Muratensi agro 27. Septembris præsente nobili viro Dn. *Nicolao à Wattenville*, quem honoris, & erga ipsius Manes observantiæ caussa hic nomino, fœtum semiputridum extraxi, puerpera similiter convaluit. In hac præterea civitate habemus matronam honestam, quæ per tres integros menses fœtum mortuum in utero gestavit. Ego quidem in consilium adhibitus fui, sed uxor mea 20. Octobris fœtum extraxit. Matrona illa nunc laus Deo, bellè se habet. His vale vir clarissime & amicissime, & aliquando ad nos rescribe. Paterniaci Aventicorum 27. Novembris Anno 1605.

Partes difficiles.

EPI-

EPISTOLA XIII.

CASPARUS DORNAVIUS *Med Doct. clarissimo, præstantissimoq; Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Medico-Chirurgo peritissimo. S. P. D.*

CLarissime, & præstantissime mi Dn. *Fabrici*, amice colende; eadem ego memoriæ tenacitate summæ tuæ in me humanitatis, & amicitiæ mecum circumfero imaginem, atque tu præsentis mei recordaris colloquium, &, voto nostro, breviorem conversationem. Quis enim tam ferrei foret pectoris, tam caperatæ frontis, qui non te redamet, sic amantem? non magnificaret generi humano & Asclepiadeæ familiæ tam fructuosè commodantem? Quod verò honorario me tuo, insigni illo, & multis nominibus exoptabili, adficere dignatus est, fecisti, ut animo meo anxium negotium facessam, quibus modis hoc beneficii gravida aliqua gratia rependere possim. At non possum pari Talione. Hoc spondeo tibi lubens, hoc voveo volens, animo me interim gratum futurum, donec & hic reipsa in aliquod gratitudinis monumentum sese exerat, quod tibi tam certè persuadeas velim, quam me tibi communis Æsculapi societate addictum. Observationes illæ tuæ de fœtuum extractione, ut lectu dignæ, ut scitu jucundæ! Macte mi *Fabrici* hac tua dexteritate. Videris mihi hoc pacto brevi collecturus aliam observationum centuriam, & eam in humani generis solatium, publici juris usúsque facturus. Ita ne autem & uxor tua Chirurgicas jam administrat ἐγχειρήσεις? Bone Deus quanti est virtus, scientia, peritia! quæ quiescere non potest, quin spe etiam, & modo insolentiori vim suam diffundat, non secus, atque sol supra horizontem nostrum elevatus, non potest non hoc universum naturæ theatrum illustrare. Expectas tu fortassis, ut tuas observationes meis compensem? Falleris totus, si hanc concepisti opinionem: siquidem nondum tantoperè messis mea, ut dicitur, in herba est. Laborem equidem tibi, si placet, objiciam lubens, & temporis inferam dispendium: quod tu tamen pro initi nostri amoris, amicitiæq; ue sacro, non tanti æstimabis. Dicam quid velim. Adolescens quidam floridæ temperaturæ, carnosæ, benæ, & commodæ ante octennium lapsu quodam dextrum luxavit

Luxatio brachii ex lapsu.

vit brachiũ: quod ab eo tẽpore atrophia, & macie confici cœpit: adeò quidem, ut jam magis, magisq́ue cæteris membris ob corporis augmẽtum increſcentibus, minuatur, decreſcat, macreſcat. Accedit, quod in intrinſeca cubiti flexura, tenſio quædam percipiatur, ut in juſtam longitudinem ac rectitudinem brachium projicere nequeat: ſed incurvatum ferè in modum falcatæ Lunæ citra tamen doloris vim geſtare cogatur. De cauſſa non diſputabo prolixius. Unum monebo: videri mihi à primo reluxati, poſtmodumq́ue repoſiti tempore, errorem in ipſa repoſitione collocatum fuiſſe: & in ipſo articulationis ſpacio vel ex adfluxu humoris, vel alimenti calloſi quippiam ſuccreviſſe. Hoc ut conjiciam, facit, quod tota extrinſeca cubiti articulatio, ejusq́ue proceſſus protuberare plus videatur, quàm ſecundùm naturam ſeſe habere debeat: & inæqualitas quædam ſimul dictorum humeri, & cubiti proceſſuum, licet vel ſub aſpectum vel tactum corpus aliquod ſeu callus præter naturam non veniat. Uſus eſt, ut audio ante annum, imò ante complures annos remediis quibuſdam, ex adipe humano, & nõnullis oleis: ſed citra notabile quodpiam adjumentum. Nunc cum & malum vires aſſumat, & tempus accedat, quo vel pugllatui, vel aliis equeſtribus exercitiis nonnunquam vacare debeat, brachium verò decurtatum, & incurvatum non admittat, accuratiori cura opus eſt. Tu mi præſtantiſſime Dn. *Fabrici*, conſule quæſo in medium, quid tibi & doctrina, & experientia cognitum, in hoc affectu ſalubri cum ſucceſſu, aut ſaltem illius ſpe adhibendum videatur. Dabo operam, ut hoc benevolentiæ genus aliis amicitiæ officiis, & ſtudiis promereri queam. Rogo itaque vehementer, expectationi meæ, ne deſis: & quamprimum fieri poteſt, ſententiam tuam mihi reſcribas. Fieri enim poteſt, ut primo vere Muſas noſtras hinc in alias regiones transferremus. Vale vir clariſſime, amice exoptatiſſime, & me ama. Heidelbergæ Eidibus JanuarI

CIↃ IↃC VI.

EPI-

EPISTOLA XIV.

Ad eundem virum Præstantissimum Dn. CASPARUM DORNAVIUM *Med. Doct. cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

OB solam inspectionem literarum tuarum, vir virtute & doctrina verè præstantissime, & amicorum longè charissime, crede mihi præ gaudio exilii; tum quia te rectè valere, & nostri memorem esse, nec mente à nobis alienari, etsi excelsissimi montes nos jam segregant: Tum etiam quod velitationes nostras literarias gratas tibi fuisse probè intelleximus. Perge quæso mi *Dornavi* in eadem amicitiæ constantia, nec sine eam vel temporis injuria, vel locorum intervallo evanescere. Ego vicissim quoad vixero, Deo dante, sincerè, & religiosè eam erga te conservabo: idq; ubicunque, & quandocunq; sese obtulerit occasio, re ipsâ pro virili declarabo. Porrò visum nonnullis ex amicis meis memoriam celebrare *Karoli* illius *magni* Utenbovii: piæ memoriæ, quam Dn. *Rhetherio* ad calcem præfationis observationum adjicere libuit, aliqui ad me miserunt Epitaphia, nonnulli verò promiserunt, quę suo quoque tempore prodibunt. Quod si simile quid in memoriam hujus viri tam pii, tam docti, & erga quosvis humanissimi, canere, & ad me mittere libuerit, pergratum mihi feceris. Multum enim ipsi propter incomparabilem ipsius in me benevolentiam debui, ac etiam nūc ipsius familiæ debeo. Casus quem proponis gravis est, inveteratus, & vix curabilis: id quod ante annum in juvene satis expertus sum. Is dislocato cubito sinistro, in manus imperiti empirici incidit: qui juncturam nec satis benè reposuit, multo verò minus à dolore, & humorum affluxu vindicavit. Post menses aliquot ad me veniens, illius brachium decurtatum, incurvatumque valdè, & juncturam propter concretam illam materiam circumcirca planè immobilem deprehendi: aderantque dolores, & maximi, & continui. Ego divino favore, maximisque & longis laboribus, tum universalibus, tum topicis medicamentis dolores sedavi, affluxum humorum amovi, affluxos discussi, tantumque effeci, ut nunc, Laus Deo, majori ex parte brachium suum officium faciat, & rusticana negocia ferè omnia peragere possit. In integrum verò propter callosam circumcirca juncturam concretam materiam restitui

Dislocatio cubiti.

tui minime potuit. Hodie denuo, præſente Dn. Urſtiſio (qui te ſalutat plurimum) puerum inviſi, qui eodem plane affectu, ut ille, de quo ſcribis laborat, ſed vix admovebo manum. Ex his intelligere licet, vir Ampliſſime, quid de eventu caſus illius, quem mihi depingis, cogitare atque expectare licet. Atrophia enim brachii hinc evenit, quod ex malè repoſitis, atque extuberantibus oſſibus, vel etiam propter concretam in intrinſeca cubiti flexura materiam, venæ atque arteriæ comprimantur, ita ut alimentum & ſpiritus non facilè permeare, nec ubique partes brachii irrorare poſſint. Atque atrophia illa, ut plurimum incurabilis cenſetur, niſi prius oſſa in naturalem ſitum repoſita fuerint: Id quod hic, quia morbus inveteratus eſt, fruſtra tentaretur. Suaderem tamen, ut prius purgato corpore ſingulis horis matutinis, antequam lecto egrederetur, æger totum brachium, manum & nucham inungere curaret ſucco lumbricorum, cui admixtum ſit parum olei amygdalarum dulcium. Atque ut deinde in maximis laboribus, & exercitiis brachiorum ſeſe exerceret: & nonnunquã graviſſima pondera manu ſublevare tentaret. Sic enim fiet, ut nervi extendantur, parsque affecta mediocriter incaleſcat ſanguinem, atque nutrimentum motu illo violento attrahat. Præparationem ſucci poteris petere ex tractatu meo Germanico de gangræna & ſphacelo cap. 13. pag. 205. Deinde apponerem ceratum Oeſypi Philagrii. His ſi non penitus curatur affectus, maximum tamen inde juvamen: tum ipſum percepturum confido. Ego Deum optimum maximum ſuppliciter oro, ut iis benedicat, & te unà cum generoſo Barone (quem demiſsè ſaluto) totoque ſodalitio veſtro, quàm diutiſſimè incolumem conſervare velit, quo peregrinationem veſtram feliciter abſolvere poſſitis. Vale vir ampliſſime, & amicorum optime, meque amare perge. Paterniaci Aventicorum 27. Martii 1606.

Atrophia ex vaſorũ compreſſione.

EPI-

EPISTOLA XV.

Viro clarissimo atque doctissimo Dn. D. Casparo Helblino, *in illustri Academia Freiburgensi Brisgoviorum Medicinæ professori celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

UT tandem fidem meam liberarem, clarissime atque amantissime mi Dn. D. *Helbline*, en ad te mitto structuram oculi, quam ut hilari fronte excipere velis, obnixè rogo. In separatione ne quid disrumpatur, circumspectè procedendum est. Prima quæ occurrit membrana, adnata, sive conjunctiva est, deinde quod sequitur obtegumentum album, crassúmve, pinguedinem repræsentat. Illud cum abstraxeris, musculi sex, quatuor recti, duo obliqui, simul & nervus motorius per omnes musculos dispersus, & expansus in conspectum veniunt. Sequuntur deinde membranæ, innominata nimirum, cornea, & uvea, in medio separatæ, ut essent, necesse fuit, alioquin quæ præterea in oculo continentur, minimè conspici potuissent. Superior autem pars uveæ, ubi perforata est, in superiori parte ipsius corneæ abscondita est, poteris illam facilimè acicula, aut acie scalpelli apprehendere, extrahere, iterumque pro arbitrio reponere, postea sequuntur retiformis, & membrana vitrea, per crassam autem portiunculam illam albam, humorem vitreum repræsento, in cujus centro humor crystallinus, simul & membrana aragno idea resident. Quod si globulos istos crystallinos, quos promiseras, misisses, artificiosius forsan humorem istum crystallinum, cum sua tunica aragnoidea repræsentassem. Possum enim aragnoideam tunicam ita efformare, ut sit rotunda, undique clausa, & instar telæ araneæ contexta, quo humor crystallinus in medio collocatus conspici possit. Verùm ut globulus ex utraque parte foramen habeat, quo stylum ferreum excipere possit, necesse est. Omninò tamen, ut perforatus sit, non expedit, sic enim splendorem suum ex parte amitteret. Clarissimus vir Dn. D. *Mezius* communis noster amicus, quē ante dies aliquot Basileâ veniens, in via offendi, significavit mihi, te globulos istos paratos habere: si ita est, mitte quæso illos per huncce famulum meum, aut alium fidelem nuncium: Quamprimum enim ad *Structura oculi artificialis.*

Musæum meum reversus fuero, operam dabo, ut tunicam illam cum suo humore crystallino de novo exstruam & ad te mittam. Sed rescribe obsecro, an modum illum adumbrandi tunicam illam, quem jam-jam proposui, approbes, & quid præterea in structura illa oculi, præter humorem aqueum, quem nullo artificio adumbrare potui, desiderari possit. Hæc festinanter ad te, vir clarissime, scribo: quapropter ut tumultuanti calamo ignoscere velis, plurimum rogo. Inclusum fasciculum literarum mitte quæso per tabellarium, ut vocant, ordinarium ad Dn. *de Bry*, ille jam tertiam centuriam observationum mearum, & quædam alia sub prælo habet. Vale vir amicissime, & æternùm vive cum tuis omnibus, quos tecum saluto. Saluta obsecro meo nomine amplissimum ac longè doctissimum virum Dn. D. *Mockium*, clarissimos item, atque doctissimos viros D. D. *Faustium*, & Dn. D. *Mezium*, uti quoque præstantissimum virum Dn. *Federerum*, quos ut Deus Opt. Max. diu conservare velit, ex corde opto. Raptim Bingæ 17. Julii 1614.

EPISTOLA XVI.

JOHAN. CASPARUS HELBLINUS *Med Doct. experientissimo viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

Respondetur præcedenti epistolæ.

OCulum mira arte, & industria elaboratum, quem ante hac clarissimus vir, amicus omni observantia colendus, promiserat, non sine maxima voluptate, hodie à præsentium latore accepi, idque propterea, quod singularem tuam erga me benevolentiam, & animi candorem intelligerem, tum quod symbolum ab amico singulari, ac rarò necessitudinis initæ perpetuum obtinerem, tum etiam quod ornamentum esset maximum eorum, quæ jam ab aliquo tempore non sine studio, & labore perquisivi. Quare tibi, ut amicissimo amico gratias ago, & habeo maximas, meque hujus fore gratum & memorem, candidè polliceor. Utque hujus initium videat, en globulos, quos pro humore crystallino reponere soles transmitto: misissem citius, si occasionem ad te scribendi nactus fuissem: quod si hac forma placuerint, me fide quoque mea liberatum existimabo: sin minus, curabo, ut ad nutum conficiantur, & si Bingę ad dies aliquot permanseris, Adamantem convenienti instrumento exceptum procurabo. Quid verò de hac eleganti

leganti, & laboriosa oculi structura, & de deficiente humore aqueo, qua ratione is etiam addendus, sentiam, alio tempore commodiore significabo. Hisce vale, atque ut cœpisti me amare perge. Datum raptim Freiburgi 19. Julii 1614.

EPISTOLA XVII.

Viro Clarissimo, atque doctissimo Dn. JOHANN. CASPARO HELBLINO, *in illustri Academia Freiburgensi Brisgoviorum medicinæ Professori longè celeberrimo, amico singulari* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus, S. P. D.*

MUnusculum quod misi, tibi gratum fuisse, vir clarissime, & amice æternùm honorande, vehementer gaudeo & syncere dico, majorem esse necessitudinem nostram, quàm ut pro hoc officiolo tantoperè mihi gratias agere debuisses. Globulos crystallinos quos misisti, accepi, & vicissim gratias, ut debeo, tibi ago immortales. Ex eis autem tres, qui omnium minimi, & ex utraque parte aliquomodo depressi, humorem crystallinum quam elegantissimè repræsentant. Utinam reliqui essent similes, & exigua valdè haberent foramina, quo illos absque colla annectere possem: tentabo tamen an aliquo artificio illos potero adaptare, & membranæ aragniodeæ ita inserere, ut ex utraq; parte conspici possint, & genuinum splendorem retineant. Id si ex voto successerit, mittam ad te, ut in præcedentibus meis promisi, specimé, sin minus, monebo, & ut alio modo elaborarētur, à clarissimo viro contendam. Per dies, ut arbitror quatuor, aut quinque hic mihi adhuc commorandum erit; interim, si Adamantem procurare poteris, rem gratissimam mihi feceris: & libentissimè restituam, quicquid expenderis & quidem cum usura. His vale vir clarissime, & me tui amantissimum, vicissim ama. Iterum meo nomine saluta amicos, quorum in præcedentibus meis ad te literis memini. *Responsio ad epistolā præcedentē.*

Raptim Bingæ 28. Junii
1614.

EPISTOLA XVIII.

CLAUDIUS DEODATUS *Reverendissimi, & Illustrissimi Episcopi Basileensis medicus ordinarius,* GUILHELMO FABRICIO *Hidano S. P. D.*

De dysenteria.

INsignem profectò vir excellentissime, & apprimè necessariam de dysenteria tam præservanda, quam methodice persananda suscepisti provinciam, cum sit affectus. qui quavis ferè anni tempestate, & senes, & juvenes, & utriusque sexus homines invadat, totasque quãdoque regiones, & provincias depopuletur, quamvis hoc ratum sit, quod ut sunt anni tempestates, sic & humorum, hunc affectum excitantium Ideæ; & ut humorum sunt ideæ, ita ut hujus affectus formæ: inter alvina tamen symptomata, quæ humoris acerbitate, & excretione laboriosa sunt, dysenteria ferè primatum tenet: Cum enim omnis sanguinis profusio, sive sursum sive deorsum facta, tam ob ipsam fluxionem, quàm profluvii caussam suspecta sit, fit, ut dysenteria ob sanguinis per alvum eruptionem terrifica sit: terrentur enim ægri viso sanguine; quamvis subinde, & Medicum & ægrũ spe salutis soletur, præsertim si humoris morbifici copia, salva nutritionis œconomia excitetur: vel si alvus excrementis figuratis, mollibus, modica bile perfusis & cibi ingesti copiæ respondentibus feratur, & debito tempore: vel cum est Critica, & quæ Lionosis supervenit & senibus hæmorrhagiæ loco. Tales autem dysenteriæ fugaces, in quibus excrementa ad tempus saltem cruore tinguntur, dicuntur. Quod si excrementa humida sint, alba viridia, vitellina, meraca, multaque bile tincta ferantur, si vel sæpè & multum, vel sæpè & paucum, & cum stridore excernantur, tales sanè dejectiones & symptomaticæ sunt, & partibus per quas feruntur calamitatẽ inferunt, maximè si ab atra bile, quæ prænuncium habuit bilis vomitum, quæ tormina induxit, ortus sui caussam agnoscat: Talis enim dysenteria insanabilis carcinomatis Ideam præ se fert, tum propter materiæ feritatem, tum propter ulceris malignitatem.

Dysenteria ægris terrifica.

Dysenteriæ fugaces quæ?

Dysenteria quid.

Quod si caussas examinemus, apparebit. Dysenteriam propriè usurpatam, non esse intestinorum difficultatem, cum sine hac sæpè fiat dysenteria, sed esse cruoris per intestina ad alvum manantis dejectionem,

ad

ad fluxus hæmorrhoidalis differentiam, qui ab alvo duntaxat emanat. Cruoris autem dysenterici dejectio ab intestinis & per intestina manans, vel à partibus superioribus, vel à toto corpore, vel intestinis exulceratis manat. Si feratur per intestina cruor, & loturam carnium recens mactatarum referat, hepatis resolutionem & imbecillitatem arguit. Inde fluxus ille hepaticus, qui non raro magno ægrotantium malo pro dysenterico habetur. Quod si & cruenta, & multa, & naturæ virtute fiat dejectio, à Galeno lib. 4. de art. *αἱματώδης* dicitur, & talis quandoque ob ulcus malè sanatum, dysenteriam *αἱματώδη* excitat, quæ tamen lethalis non est, sed fugax sanguinis exclusio: „ & hac ratione fit, ut „ quandoque à cubiti ulcere alvus cruentis excrementis feratur, quia corpus est permeabile„ *Fluxus hepatis.* *Dysenteria αἱματώδης.*

Dysenteria verò propriè dicta ab intestinorum ulcere nascitur, cum scilicet intestina crassiora, vel superiora & tenuiora torminibus ab atra bile, aliisve acribus salsis, arsenicalibus, aronicis, vitriolatisque humoribus ulcerantur pro humorum scilicet idea, quorum dominatu corpora tenentur, sed de his pauca ista sufficiant. *Dysenteria propriè dicta.*

In curatione quæsitum, *an in dysenteria conveniat phlebotomia*? Sanè si cruoris ab intestino exulcerato manantis exclusio ægrum damnis augeat, à sanguinis detractione minimè abhorrerem: sic, si patiens sit æstuosus, hepar bile accensum excandescat, dejiciendi finem non faciat, sit dejectio cruoris ab intestino manantis, & nec jactatio, nec incendium quiescat, quis non venæsectionem procurabit; ut perennitas à calore & intestini incendio dependens extinguatur, præsertim si virium robur adsit? *De phlebotomia in dysenteria.*

Quod si purgatione opus sit, nullum præstantius pharmacum rhabarbaro excogitari potest, eo quod & fluxionem sistat, partem roboret, ulcus sua adstrictione & moderata siccitate curet: Ast non prius, quam pars ulcerata consolidationem perceperit, clysteribus, potionibus, medicamentis lenientibus, non autem ulcere aut inflammatione affecto hepate. Graviter enim mihi peccare videntur, qui sine doloris levatione, ulcere non mansuefacto, nec materia morbifica mitificata catharctica dysentericis exhibent; ulcus enim medendo ægrescit. *De purgatione in dysenteria.* *Catharctica in dysenteria quando non exhibenda.*

Quod si dysenteria epidemica fuerit, ea nulla ratione prius supprimi debet, superstite totius perennitate, sed exhauriri & confirmari debet, parte prius purgata. Porrò cum initio dysenteriæ adstringentibus utendum non sit, eo quod dejectio, quæ *ἀναδρομὴν*, & non *ἀναγωγὴν* ha-

habet, pleuritidem, peripneumoniam faciat, & dysenterias, aliaque sævia symptomata inferat, meritò quæritur, *an in hujus affectus curatione aquæ chalybeatæ usus admitti possit.*

De usu aquæ chalybeatæ in dysenteria.

Cum variæ sint ferri differentiæ, & unum aliis præstet, pro interno Medico usu semper præstantius eligendum, quale est vel Persicum, Indicum, Chinesium aut Damascenum, idque recens, nec sæpius in officina conflatoria ignibus exercitatum. Tale igitur sumitur ferrum, probè candefactum, & in vino, aqua, cerevisia tenui, lactis sero, alióve congruo liquore extinguitur, semel atque iterum duntaxat: & huic extinctioni meliores Practici, ut & *Mercatus* lib. 2. de affectibus mulierum cap. 18. vim tribuunt purgandi & repurgandi non levem. Nec injuria sanè. Cum enim apertis vi ignis, & reseratis ferri compaginibus, inexistens Halonitrum, & calchanti, seu atramenti quædam species cum sulphure quodam metallico, artis spagyricæ beneficio colligi poterit, quibus meritò laxandi, penetrandi, detergendi, & obstructiones reserandi facultas inest; fit ut fracta vi ignis ferri compage, vis illa prædictis liquoribus propter actuatum in iis Halonitrum & calchantum communicetur. Factâ enim vi ignis resolutione, liquores illi spiritibus nitrosis ac atramentosis, quorum est penetrare, detergere, aperire, naturam ad excretionem stimulare, impraegnantur. Quod si ferrum vetustius, pluriesque vim ignis expertum, & spiritibus illis nitrosis, atque atramentosis ferè exhaustum, sæpius candefiat & extinguatur, poterit tunc procul dubio lientericis, cœliacis, dysentericis, cæterisque morbis resolutis conferre, cùm vim inde sortiantur illi liquores exsiccandi, roborandi atque adstringendi, eò quod ob frequentem, & sæpius repetitam exstinctionem, corpore duntaxat ferri substantia in liquorem transferatur, exhaustis pridem nitrosis, & atramentosis spiritibus. Ego cùm in dysenteria animus fuerit aquam fluxionibus sistendis ex chalybe præparare, meritò secundum *Mercatum* & alios prima exstinctionis aqua, utpote spiritibus nitrosis & purgantibus impraegnata, abjicienda, reservata illa, in quibus sæpius ferrum nitrosis spiritibus pridem exhaustum, fuit extinctum. Et hæc sunt, quæ pro quæstione tua, vir peritissime Masonopoli mihi proposita, pro temporis brevitate, & occupationum frequentia paucis respondere volui. Vale & tuum *Deodatum* amare perge. Datæ Buntruti 6. Januarii 1616.

Aqua chalybeata, quomodo præparãda.

EPI-

EPISTOLA XIX.

Viro amplissimo, atque doctissimo Dn. CLAUDIO DEODATO, *reverendissimi, & illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario atque celeberrimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LIteræ tuæ vir amplissime, ac æternùm mihi observande, mirificam mihi attulerunt voluptatem: non solum quia insignem tuam erga me benevolentiam testantur; verum etiam quia integram ferè dysenteriam curandi methodum continent, & controversiam illam de usu aquæ chalybeatæ in dysenteria accuratè explicant. Quod autem addis ab initio, & antequam materia morbifica fuerit mitificata, catharctica minime esse exhibenda, nondum sententiæ tuæ (nisi scamoneata, & quæ vehementer purgant intelligere velis) subscribere possum, juxta illud divini *Hippocratis* dictum, *Morbi cum inchoant, si quid movendum videtur, move, &c.* Circa initia enim morborum illorum in quibus speratur ægrotus convaliturus, inquit *Galenus*, tentanda sunt majora remedia, nimirum venæsectio, & purgatio: quorum neutrum addit idem *Galenus*, oportet morbo jam consistente adhibere: idque non immeritò. Ab initio enim morbi symptomata adhuc sunt levia, & virtus valida, progressu verò temporis omnia contra se habent. Deinde dolor qui in dysentericis acerbissimus est, nō potest sedari, nisi ablata ipsius caussa: at caussa doloris materia est acris, in intestinis collecta, quæ nisi maturè evacuata fuerit, ingravescit morbus, & virtus prosternitur. Id verò rhabarbaro fieri debere, tecum sentio: addo myrobalanos citrinas, quæ propter evacuandi facultatem partes quoque roborant, & ulcus exsiccant: addo & syrupum rosarum violarum, & de cortoniis, ad leniendos dolores, & materiam morbificam mitigandam. Ab acrioribus verò catharcticis & scamoneatis, quia ulcus exasperant, & materiam ad locum affectum copiosè attrahunt, in dysentericis planè abstinendum esse arbitror, de quibus omnibus plura in tractatu meo de dysenteria.

Responsum ad epistolam praecedentem de dysenteria.

Purgationes in dysenteria quare ab initio statim adhibenda.

Lib. 1. aph. 19.

Catharctica acriora in dysenteria vitanda.

Accuratam tuam distinctionem in præparatione & exhibitione aquæ chalybeatæ approbo quidem: quia tamen adstantes sæpissime, sive id propter negligentiam, sive ignorantiam illorum acciderit in ex-

De aqua Chalybeata.

hibitione ordinem ac methodum Medici, non sine maximo periculo ægrotantis immutare solent, usum aquæ chalybeatæ in dysenteria, cum *Cratone* merito improbandam esse existimo, præcipuè cum multa eaque egregia approbataque remedia, quæ ipsius loco substitui possunt, nobis non desint. Hæc ad amplissimum virum non contradicendi, sed discendi studio scribo.

Sententiam & opinionem tuam de aqua chalybeata libro meo de dysenteria inseruissem: sed manuscriptum exemplar jam Basileâ, Francofurtum miseram, antequam tuas accepi: ut tamen posthac suum quoque locum in opusculis meis habeat epistola tua, operam dabo.

Pro carmine doctissimo, quo librum meum de dysenteria decorasti gratias immensas ago, & habeo, referrem libenter, si occasio aliqua sese offerret: Ne tamen in præsentiarum omninò ingratus videar, en ad te mitto opuscula mea omnia latina, præter tractatum de gangræna, & sphacelo, qui non amplius reperitur. Habeo illum præ manibus, & si Deo ita visum fuerit aliquando iterum prodibit. Interim accipe tractatum illum Germanicè scriptum, observationibus & inventionibus novis auctum & illustratum. Mitto quoque carmen Gallicum pium, ingeniosissimeque factum, quod nomine authoris hic excudendum curavi. Accipe quoque flores sulphuris nativos, quos . omisi, quibus in morbis pectoralibus maximo cum fructu utor, quosque ego eis, qui atte fiunt, longè præferendos esse existimo.

Cæterum cum Ensesheimio Masonopolim reversus essem, iterum ad illustrem virum Dn. *de Bolluveil*, &c. accersitus fui, ubi setaceum cōmuni inter nos consensu præscriptum paulò post applicui: quapropter per dies octo apud ipsum persistendum mihi fuit. Interim circa reverendam canonissam illam, quam potui diligentiam adhibui. Instrumentum cujus delineationem hic annexui fabricare jussi, cujus beneficio tam commodè bibit, ut vix guttula per ulcus illud ex sinistra parte maxillæ effluat. Deus pro sua misericordia statim benedicat remediis, quo tandem pristinam sanitatem, si non integrè, ex parte tamen recuperare possit. Vale vir amplissime, humanissimeque & *Fabricium*, qui tuus est, quod facis amare perge. Raptim Bernæ 12. Januarii 1616.

De-

Delineatio prædicti instrumenti.



Ad eundem virum amplissimum Dn. D. Claudium Deodatum *post scriptum.*

Dum nuncium commodum, qui præcedentes literas ad te, vir amplissime, perferret, expecto, iterũ tuas 16. Jan. stylo novo datas accipio, in quib. ut negotium lib. Dn. D. *Penoti* de præparatione & usu medicamentorum chymicorum, urgerem, suades. Tractavi hac de re cum Dn. *Regio* Basiliensi, qui que librum illum jam prælo suo commisit, ita ut brevi lucem, ut spero, videre possit. De pharmacopæa sua spagyrica nihil unquam ab ipso intellexi, etiamsi mihi à multis annis fuerit familiarissimus. Nunc quia ætatem decrepitam attigit (nonagesimum enim septimum annum ætatis ingressus est) & repuerascit, nec studiis amplius incumbere potest, nihil in posterum ab ipso expectandum esse arbitror. Hodiè literas à Dn. D. *Crassio* accepi, quibus Necomum ad nobilem quendam accersor, cum ad ipsum pervenero, procurabo, ut radices, quas ab ipso expectas, accipere possis. Iterum vale, & millies. Raptim Bernæ 17. Januarii, stylo veteri. Anno 1616.

EPISTOLA XX.

CLAUDIUS DEODATUS, *reverendissimi & illustrissimi Episcopi Basileensis Medicus ordinarius, excellentissimo peritissimoq́; Viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico & Chirurgo Bernensi Dn. & amico singulari.*

EXcellentissime & charissime Dn. *Fabrici*, literas tuas & amoris & doctrinæ plenissimas, unà cum observationibus Chirurgicis tam Latino, quam Germanico idiomate in Reipublicæ Medicæ utilitatem evulgatis accepi; gratias habeo maximas, æternumque habebo.

Libenter admodum tuã in propinandis in affectu dysenterico purgantibus opinionem, meæ, ut opinaris, sententiæ è diametro contrariam intellexi: Verùm ut res ipsa paulò clarius elucescat, lubet exercendi ingenii gratia, hoc argumentum fusius explicare. Licet tam apud *Hippocratem*, quam *Galenum*, dysenteriæ nomen non solùm ad intestini ulcus, sed etiã ad quamvis cruentã dejectionem per intestina factam, referri possit, uti paulò post ex caussarum enumeratione demonstrabo: Scripseram tamen, nisi mea me fallit memoria in dysenteria propriè dicta, primigenia, ab effero humoris morbifici affluxu, intestinorũ ulcus

In dysenteria interdũ ab initio nõ purgandũ.

exci-

excitante nata, graviter illos peccare, qui sine doloris levatione, ulcere prius non mansuefacto, nec mitificatâ prius materiâ morbificâ, purgãtia exhibẽt; tũ quia ulcus medẽdo ægrescat, sicq; afflicto addatur afflictio, tũ quia nc mitificata materia & pharmaco tẽtata, ea liquefaciat, quæ sui natura morbo resistunt, sicq; morbum reddant crudeliorem; tum demum, quod attracti pharmaco ad locum affectum humores, ulcus efficiant insanabile, &c. Tu contra ingeniosè admodum pro tuæ sententiæ confirmatione *Hippocratis* aphorismum 29. sect. 2. adducis, & *Galeni* interpretationem; qui tum aphorismus intelligendus venit, de prima morbi incursione seu principio universalis temporis morbi, cum adhuc cruda sunt omnia, & efferus humor ipsam intestinorum substantiam nondum exedendo invasit, quo tempore (modo non reclamet *Hippocrates* aphoris. 22.) possunt leniter evacuantia præmitti: At rarenter morborum initiis vocantur Medici, sed plerunq; humore morbifico sua feritate intestina depascente, quod effluente sanguine innotescit, jam aut anastomosin, aut diapedesin, aut diæresin subesse, ubi magis urgenti, ulceris scilicet mansuefactioni occurrendum. Nam licet ineunte morbo, naturæ vis sit firma, ut doctè & sapienter scribis, plus tamẽ sæpè valet materiæ morbificæ vis effera, ad avocandũ Medicum ab exhibitione purgantis medicamenti, quàm valeat, & invitet naturæ robur ad ejusdem exhibitionem: Ideo ex *Hippocrate* scribit *Seneca*; Nihil esse periculosum magis, quàm immatura medicina: & *Livius* Medicos plus quiete, quàm agendo & movendo proficere. Hinc præceptor noster *Hippocrates* libro περὶ παθῶν talem proponit curationem. Si quem dysenteriæ vis occuparit, huic toto ventre dolor est atque tormentum ac bilem, pituitam & sanguinem ipsis permixtam egerit: Huic pharmacum potui dato, quod pituitam sursum expurget: postea alvum lacte cocto (clysteribus scilicet malagticis) prolue, dolor si adsit, calidâ multâ partes foveto, &c. Ecce *Hippocrates* in dysenteriæ curatione vomitorium ad materiæ antecedentis per superiora evacuationem exhibet, quo minus exhibito pharmaco dejectorio, materiam morbificam per inferiora trahente, intestini ulcus, & inflammationem augeat. Idem & tu, tacitè quidem in literis fateri videris, dum purgationis loco lenientia, dolorem mitigantia, & ulcus mansuefacientia præfers, syrupum scilicet rosatum, violatum, cotoneatum, myrobalonos, &c. quæ non tam purgationem, qnam mitificationem & mansuefactionem, prout mea est sententia, respiciunt.

Caussa dysenteria.

Sed & ex caussarum dysentericarũ recensione, quarum nec una est ratio, nec modus unus, res adhuc clarior evadet. Caussas ego reperio varias, hepatis ἀτονίαν, δυστονίαν; vacuationem periodicam, & expulsionem symptomaticam: horum egestio vel fit sine intestini ulcere, cum scilicet primum fit, vel fit cum ulcere, quando scilicet tam illuc confluentia, quàm illac effluentia excrementa abradendo, & exasperando molesta sunt, sive ea sunt febrium tabificarum colliquamenta, aut febrium acutarum periptomata, flava vel atra bilis, pituita salsa, & putris, sive dysenterica spleneticorum, &c. Jam verò in dysenteria ab hepatis ἀτονίᾳ excitata, cum egerendi ratio, & facilis sit, & sine morsu, & intestini tormine fiat, nec lenientibus, nec clysteribus anodynis factam cõsolationem requirit, nisi forsan temporis progressu tandem intestinis esset molesta, sed ibi utendum remediis hepar confortantibus, tam foris, quàm intra adhibitis, non autem purgantibus. Sic si in dysenteria ob hepatis δυστονίαν sanguis per intestina fortiter, liberaliterque prorumpat, cum ea sit salutaris & periodica, atque ipsius naturæ, non morbi meritò accidat, qualis est dysenteria vernalis epheborum, ob retentam narium hœmorrhagiam, aut eorum, qui altero crure sunt mutili &c. in ejusmodi, inquam, dysenteria nulla quoque tentanda evacuatio artificialis, cum naturæ lege contingat. Quod si dysenteria ab intestini ulcere contingat, propter concitatum rhevma, ut febrium tabificarum colliquamentum, aut criticam febrium acutarum excretionem, aut lienosorum expulsionem itidem criticam, si simplex, & critica sit excretio, & bonis ægri rebus eat, nulla quoque purgatione opus habebit. Sin verò putrilaginem connexam habeat exulceratio, non solum longa erit ejusmodi dysenteria, sed & post materiæ morbificæ mitificationem demum purgatione opus erit, ad materiæ antecedentis ablationem. Si demum dysenteria non alterius morbi succedanea, sed primigenia, ulceris scilicet, consectaria fuerit, haud dubiè ea curari non poterit, nisi caussa prius ablata, quæ est ulcus. At ulcus, ut ulcus non requirit purgationem (emotâ enim per purgationem humorum sentinâ & ad locum affectum viam inflectens, magis lædit) sed sui detersionem, mundificationem, impletionem, agglutinationemque indicat, non alvi subductionem. Addo, quod omnis fluor sanguinis, sive per anastomosin, diæresin, aut per diapedesin contingat, nec lenientia, nec purgantia, sed unientia, & condensantia medicamenta indicat.

Ulcus purgationem non requirit, quatenus ulcus.

Sed infers, syllogisticas ulceris indicationes Medicum nunquam assecu-

assecuturum, nisi vacuatis prius humoribus acribus,salsis,ulcus ipsum propter perennem affluxum & generantibus,& foventibus,&c. Non inficior, in legitima, & regia omnium ferè morborum internorum curatione tum lenientibus, præparantibus, tum etiam purgantibus, & maximè morborum initiis (febres si & excipias, quarum materia morbifica præviam semper requirit mitificationem) opus esse, sed de ulcere dysenterico agimus, quod quatennus tale, proprie & per se non evacuationem, sed syneurosin, & eysarcosin requirit.

Coronidis loco addiderim, etsi rhabarbarum in dysenteriæ curatione primatum habere videatur, tum quod fluxiones sistat, tum quod partes affectas roboret, & ulcus sua adstrictione, & moderata siccitate sanet: attendere tamen debere medicum, num præsente hepatis æstu, & excandescentia, ejus usus non sit suspectus, præsertim si, ut moris est, torreatur? tostione enim acrymoniam requirit, unde abradendo molestum esse potest. Unde cum in dysenteria purgare animus est, rhabarbarum in taleolos sectum, in aqua endiviæ infundo, cum adstringere, in pulverem redactum cum aqua cichorii, aut agrimoniæ propino omissa toctione. Hoc in affectu magnifacio clysteres primum mollientes, & epicerausticos, ut ulcus mansuescat, & humoris morbifici feritas infringatur: mox iis clysteribus utor, qui propriè ulceris syneurosin & sysarcosin respiciant.

De rhabarbari usu in dysenteria.

De clysteribus.

Aquæ chalybeatæ usus, cum tibi ob caussas allatas sit suspectus, loco illius maximè convenit usus aquæ mastichinæ cum sit stomachica, vel pluvialis tinctura rosarum impregnatæ; sic enim maximè adstringit, viscera confirmat & hepatis æstum demulcet &c. Hæc sunt vir præstantissime, quæ non disputandi, non contradicendi, sed ingenii exercendi gratia, doctissimis tuis literis amicè, & candidè respondere volui. Quid enim vetat, nocétve, cum amico amicè confabulari.

Aqua mastichina usus in dysenteria.

Vale & tuum *Deodatum* amare, & literis recreare
perge. Datum Bruntruti stylo novo
16. Martii 1616.

EPI-

EPISTOLA XXI.

Viro amplissimo, atq; doctissimo, Dn. CLAUDIO DEODADO, *reverentissimi, & illustrissimi Episcopi Basileensis Doctori Medico ordinario, atque celeberrimo.* GUILHELMUS, FABRICIUS HILDANUS *S. P. D.*

DOctissimas, quas de dysenteria ad me dedisti literas, vir amplissime, fautor & amice æternū honorande, accepi; nec sine voluptate & fructu legi. Nonnulla enim quæ ego in tractatu meo, veluti extremis digitis attigi, tu fusius explicas, nec ullam inter nos hac de re video esse controversiam. Dolorem ab initio potius leniendum, quam ulcus exasperandum esse, tecum sentio: ideo capite 7. & 9. pinguedinem castratorum, lumbricos terrestres, lac muliebre, vaccinum, amygdalarum dulcium, aliaque anodyna præscribo. Interim materiam conjunctam & acrem in intestinis collectam rhabarbaro cum fructu evacuo. Rhabarbarum enim in substantia sumptum evacuat quidem quæ in intestinis sunt humores: propter facultatem tamen, quam habet adstrictoriam, vias claudit, impeditque ne ex longinquis locis affluat materia peccans. Assationem rhabarbari tecum post *Rondeletium* improbo, præcipuè ab initio morbi, propter caussas quas tu quoque adfers. Vomitum approbo cap. 8. prius tamen clystere, aut leni aliquo medicamento expurgato corpore: ne acris & maligna materia ad ventriculum trahatur, fastidiumque cibi, aliaque gravissima symptomata inducat, uti fusius in tractatu meo de dysenteria videbis. Illum nondum Francofurto accepi, nec ipsum ante proxissium mercatum exspecto, alioquin ipsum nunc ad te misissem. Impressus quidem est, cum verò præfatio aliquandiu in via retenta fuisset, & serò Francofurtum pervenisset, Typographus tractatum Cathalogo inseruit, exemplaria quin etiam imperfecta vendidit. Vides quanta horum hominum sit avaritia, & jejuna ne dicam sordida lucri aviditas. Nunc tractatum Dn. D. *Penoti* de vera præparatione, & usu medicamentorum Chymicorum ad te mitto, accipe quæso illam hilari fronte. Dolores circa setaceum, quod illustri Baronissæ applicui, non absque igne adhibitum fuit, sed propter affluxum humorum acrium, accidunt. Idem & ego

De Rhabarbaro.

cum

cum fonticulis, quos in brachiis, & crure dextro habeo, sæpissimè experior. Verùm in uncto loco dolenti oleo amygdalarum dulciũ, nonnunquam & rosaceo, dolor cessat, & materia copiosius effluit. Dn.D. *Crassium* radices, quas promiserat, jamdudum ad te misisse non dubito. Ante menses enim duos, cum Neocomum ad ægrum vocatus fuissem, iterum ipsum monui. Herba qua tu uteris in herniosis, estne pulmonaria illa tertia, quæ hoc tempore in opacis locis florescit, quamq; habet *Bauhinus* in postrema editione Matthioli lib. 4 cap. 48. mihi pag. 733. Hæc propter occupationes festinanti calamo, cui ut ignoscere, & Fabricium tuum, ut facis, amare velis, etiam atque etiam rogo. Vale vir amplissime, & cum tuis omnibus felicissime vive diu. Bernæ Helvetiorum 20. Aprilis 1616.

EPISTOLA XXII.

Idem CLAUDIUS DEODATUS, *&c.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

NOn citra animi mei mœrorem intellexi, duo illa præclara Chymiæ lumina *Andream Libavium*, & Doctorem *Mosanum* extincta esse, non sine Hermeticæ familiæ dispendio, modo tamen citra eorum & famæ jacturam. Nam etsi *Libavius* multa egregia & laude digna in Rempublicam Medicam suis monumentis & indefessis laboribus retulerit: cum tamen sibi circa Medicinam & Chymiam utrinque dijudicandam Dictaturam sumpserit, aliorumq; tum Philosophorum, tum Medicorum & Chymicorum labores & conatus non arroserit duntaxat, sed & quibusdam severus nimium Criticus, aliis nimium Logicus, non paucis Sophista quoque visus sit, ut constat ex iis, quæ nuper contra Manes tam *Guiberti Lottaringi*, quam *Crollii, Paracelsi*, contra item *Scheunemannum, Johannem Hartmannum*, & *Rosata Crucis* occultos *fratres*, nescio quam maturo consilio & judicio scripsit, etiam atque etiam verendum, ne cum vivens multis fuerit terribilis, mortui scripta terribiles multos expertura sint. *De obitu & scriptis Libavii.*

Mosanum quidem nec scriptis, nec facietenus novi unquam, auditione tamen accepi, eum in pervestigandis abditioris naturæ mysteriis, in reserandis Hermetici Lycæi arcanis, tam versatum, tamque industrium fuisse, ut non rarenter Dianam nudam Vulcani solertiâ viderit. *De Mosano.*

Hic si supervixisset, haud dubiè facili negotio intricatum illum Gordonii nodum, de vero aquæ chalybeatæ usu in dysentericis enodasset. Si enim Chymicorum monumenta evolvas, audies, legesque illos omnia posse, nil ignorare.

Me, quod concernit, pro singulari quo te prosequor amore, libenter ea in medium proferam, quæ partim sedula auctorum lectione, partim quotidiano usu hac de re comperta habeo.

De aqua chalybeata, & an dysentericis conveniat.

De variis ferri chalybisve, & magisteriis, extinctionibusve, & solutionibus, atq; liquoribus poculentis, (ut nunc hujus metalli arte paratos pulveres, calces, crocos extracta, essentias, tincturas, sales, crystallos, olea, &c. silentio involvam) non solùm Dogmatici, sed & Hermetici Medici multa comperta, & cumprobata habent, in iisque elaborandis tam feliciter insudant, ut tam internis, quam externis usibus idonea nanciscantur medicamenta, quibus & hepaticis & hydropicis, cachecticis, lienosis, empyricis, cœliacis, lientericis, dysentericis, imò & melancholicis insignem suppeditant opem. Et mirum certè, quod Medici hodiè in omnem metallorum vilissimo Marte, in cujus solutionibus acria admodum mineralia continentur, tantas operas impendant, relicto sole & luna, è quorum solutionibus, quantumvis laboriosis, longè tamen nobiliora medicamenta elicere possent.

Quale ferrum adhibendum ad aquam chalybeatā.

Scripseram non ita pridem ad te, varias dari ferri differentias, & unum cœteris præstare, ideoque in interno usu semper præstantius esse sumendū, quale est id vel Persicū, vel Indicium, Chynesiū, aut Damascenum, aut horum defectu chalybem ipsum, vel nativum ex propria vena, vel arte conflatum, ferri scilicet nucleum, purissimam, elaboratissimamque ejus partem. Idem autem ad internos usus, recens sit oportet, non sæpius in officina conflatoria igne exercitatum (quod enim diu multumq; ie ignem, aliasque injurias patitur, id sublato recondito succo radicali, seipso siccius, & ad opus medicum minus idoneum redditur.) Ejusmodi ergo sumitur ferrum vel laminatum, vel in bacillos redactum, vel etiam secundum *Avicennam* acuum Hispanicarum limaturæ, & ex iis probè candentibus, paucis vel pluribus extinctionibus in aqua, vino, tenui cerevisia, lactis sero, emulsionibus, aliisve liquoribus, tam simplicibus, quàm compositis, pro morbi exigentis necessitate, paratur magisterium Martis, vel etiam aqua, vinumque chalybeatum.

Si pluribus extinctionibus paretur (quæ enim lebetibus, ollisve ferreis

æreis diuturna coctione parantur, cum perniciosæ ac virosæ ferè sint, nō moror) prima & secunda extinctione prius abjecta, ceu vi laxandi prædita in variis morborum generibus, præsertim ventriculi atonia, intestinorum hepatis lienisq; imbecillitatibus, in omni demum & matricis, & ventris fluxuum genere, insigne habebis medicamentum, non tam adstrictione, quàm extersione, exsiccatione, & viscerum confirmatione juvans.

Hoc ipsum pulchre docent, qui harmonicam Microcosmi ad Megalocosmum analogiam pervestigant, & Martem Microcosmicū cum Marte metallico Megacosmi, ceu partium illarum custode conferunt, inter quos *Nicolaus Nanzelius* cæteris ansam præripere videtur.

Quod si ex recenti chalybe nondum multos ignes experto, paucioribus extinctionibus paretur, vel serum lactis chalybeatum, vel aqua, cerevisia tenuis, vinum, aliúsve liquor appropriatus, tunc teste *Ludovico Mercato*, lib. 2. muliebr. 18. vim habet non levem alvum turbandi, repurgandi, obstructaque reserandi. Hinc veterum Medicorum non pauci, uti & *Nicolaus Myrepsius*, ex ferri chalybisq; structuris & squāmulis, quædam confecerunt remedia, quibus alvum purgarunt, atque calculosis, nephriticis, hydropicis, lienosis, cœliacis, imò & asthmaticis eximium, extergendo obstructiones expediendo, & exiccando emolumentum præstiterunt, cautè tamen, prudenter & peritè exhibitis. *Aqua chalybeata purgans.*

Nec mirum! Si enim vivam, & interiorem anatomiā Martis mentis oculis intueamur, apertis spagyrica clave ferri cōpagibus, ex fatiscentis Martis solutionibus, halonitrum, & calchanti seu attramenti quandam speciem, cum sulphure quodam metallico colligemus. Halonitrum autem purgare, extergere, obstructiones reserare, exsiccare & roborare, nullus in artis operibus vel mediocriter versatus, ignorat. Unde fracta vi ignis ferri compage, vel eo magna ignis violentia candente, aᵭuantur illius reconditi succi nitrosi, ex profundo per ignitionem ad superficiem attracti, qui immerso in aquam aliósve liquores fervente ferro, iisdem communicantur, & sic spiritibus nitrosis, & calchantosis impraegnantur, quorum est penetrare, detergere, attenuare, aperire, naturamque ad excernendum stimulare, consumere, exsiccare, & roborare tandem, idque eò felicius, quò magis spumosa substantia in liquorem transfertur. Dissipatis econtra multis ignitionibus hisce spiritibus, tollitur quoque vis illa purgatrix, tuncque lientericis, dysentericis, cæterisque morbis resolutis conveniet talis aqua chalybeata, vim

ſortita exſiccandi, roborandi, & etiam adſtringendi eò quod ex multis ignitionibus corporea duntaxat ferri ſubſtantia in liquorem tranſierit, ex hauſtis vi ignis nitroſis ſpiritibus.

Acidularũ vires. Sed & eandem confirmant ſententiam aquæ minerales ferratæ, nitroſæ vitriolatæ &c. quas acidulas vocamus, quasque ſolers natura variis in tractibus abundè profundit, ejuſmodi mineralium ſpiritibus, eſſentiis, tincturis que impregnatas, quarum debito uſu admirandos experimur eff. ctus, modò per ſudorem, modò per urinam, modò per alvum, non quia graves ſint ejuſmodi aquæ, aut quod magnâ copiâ hauriantur, alioquin & cæteræ aquæ tum ponderis, tum quantitatis ratione, idem præſtarent, ſed quia ſpiritibus reconditis nitroſis, calchantoſis, ac vitriolatis abunde ditatæ ſint.

Rhabarbũ, ſcammonea, helleborus, non purgant forma proprietate. Natura mineralis in vegetabilem tranſire poteſt. Idem quoque evenit in plantis quibuſdam nitroſis, ut rhabarbaro, ſcammonea, helleboro, peplio, &c. quæ non à tota ſubſtantia, aut formæ proprietate, vel ſubſtantiæ ſimilitudine hunc vel illum humorem trahere & expurgare; ſed quatenus mineralium ſpiritibus & tincturis, nitroſis, vitriolatis, antimoniatis, vel etiã Mercuriatis abundant, illas exacuationes expedire videntur. Admirabilis enim eſt in rerum natura omnium tam mineralium, quàm vegetabilium & animalium conſpiratio & conſenſus; ita ut levi negotio natura mineralis in vegetabilem, & hæc in animalem tranſire poſſit.

Quare, ut tandem finem faciam, ſi in dyſenteria parare velis aquam chalybeatam fluxib. ſiſtendis opportunam, ferri recentis bracteolas, ſeu bacillos probè candentes, aquâ fontis extingue, primæ & ſecundæ extinctionis aquã abjice, utpote ſpiritibus nitroſis purgantib. imprægnatã, poſtmodum ſumptâ novâ aquâ aliquoties in eã candentes bacillos extingue, & paratum habebis tuo ſcopo liquorem.

Hæc ſunt, Vir clariſſime, quæ pro temporis anguſtia de hac re ſcribere potui. Vale & me amare perge. Dabantur Bruntruti Calendis Majis Anno 1617.

EPI-

EPISTOLA XXIII.

Clarissimo Viro Dn. D. CLAUDIO DEODATO, *&c.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

PLurimum profectò tibi debeo, clarissime, amicissimeque mi Dn. D. *Deodate*, qui in mei gratiam quæstionem de usu aquæ chalybeatæ iterum ad manus suscepisti, eamque fusius enucleasti. Placet summopere scriptio atque discursus tuus, non solùm quia te cum clarissimo Viro Dn. D. *Jacobo Mosano* piæ memoriæ, (qui opinionem suam hac de re ante annos aliquot verbotenus mihi communicavit) per quam bellè consentire video, verumetiam quod tu rationibus firmissimis & ex natura & facultate ipsius ferri depromptis, approbas ea, quæ ego experientiâ vera esse in praxi observi. Quod si vixero, velitationes nostras literarias de dysenteria & aqua chalybeata publici juris libenter faciam, dummodo hoc tibi molestum non fuerit. Scio enim studiosis artis Medicæ illas non tantùm gratas, verumetiam fore utilissimas: Quam periculosus enim sit aquæ chalybeatæ usus in dysenteria, non raro circa ægros observavi. Multum itaq; tibi pro ista tua liberali communicatione debebit familia medica, & ego quidem inprimis non possum non exosculari satis candidissimam istam erga me liberalis animi significationem, qua in perpetuum tibi obstringor, quam arctissimè. *Johannes Hartmannus* contra quem scripsit *Libavius*, nonne is est insignis ille Chymicus, & Professor in Academia Marpurgensi? nescio an ipsius infortunium ad aures tuas pervenerit. Ante menses enim aliquot, cum medicamentum quoddam Chymicum præpararet, atque ex incuria & improvidentia famuli instrumentum diffiluisset, famulus alterum oculum amisit, ipse verò Dn. D. *Hartmannus* etiamnunc de visu periclitatur. Vides, quam periculosum sit, improvidos & negligentes secum habere famulos: interim ipsorum vices vehementer doleo. Vale Vir amplissime, & *Fabricium* tuum amare perge. Dabam Bernæ.

EPISTOLA XXIV.

Idem CLAUDIUS DEODATUS GUILHELMO FABRICIO *Hidano S. P. D.*

CLarissime, atque doctissime Dn. *Fabrici*, literas tuas omni doctrinarum genere plenissimas accepi, nec citra animi oblectamentum avidè perlegi: laudo indefessos tuos conatus, & ferventem in augmentanda & ~~exonerandare~~ Medica laborem. Quartã observationum Chirurgico-Medicarum Centuriam videbo perlibenter; quam utinam meis studiis & laboribus quantumvis tenuibus pro debito exornare possem: Verum vino vendibili suspensa hedera non opus.

De leproso male examinato.

Quod de leprosi examine mones, paucis, & cursim præstabo, ea tamen lege: ut in studiosorum gratiam, & ignavorum Chirurgorum, illotis manibus ad ejusmodi examina accedentium utilitatem rem ipsam fusè, nervoseque tractare, & omnia, quæ ad exactum leprosorum examen facere videbuntur, in medium proferre velis.

Non ita pridem ad cujusdam viri, de lepra non suspecti duntaxat, sed tertium jam à Chirurgis lepræ adjudicati, examen, Magistratus jussu vocatus, cum viderem bonum virum nil minus quam lepra laborare; licet octo jam annorum curriculis leprosis cohabitare fuerit coactus; jussi, ut prædicti illi Chirurgi suam de hoc leproso prolatam sententiam signis Syllogisticis, & rationibus instructam, in medium proferrent. Hi vultu quodam supercilioso, & fastu, ut ferè fit, plusquã ampulloso, illum lepra laborare instabãt, tum quod nativus faciei color in lividum, & fuscum desineret, tum quod visus hebitudine & vocis raucedine laboraret, tum quod maximo anhelitus fætore, & mephiti obvios quoque deterreret, tum quod in crure fœdum aliquod ulcus habuerit; tum demum quod ante aliquot annos ejusdem filiam lepræ adjudicarint, quæ tandem etiam læprosa mortua fuerit. Hisce machinis & argutiis tantum apud Magistratum effecerant, ut bonus vir communi hominum societate exclusus, & leprosis adscriptus fuerit, quibus jam octo annis convixit, citra ullam tamen veræ lepræ signaturam.

Quibus signis Chirurgi quidã lepram dijudicarint.

Quæ cum audivissem, ipsique Chirurgi nil ulterius de lepræ natura, essentia, caussis, differentiis, signis Syllogisticis, seu Pathognomonicis in medium proferrent, statim intellexi, illos lepræ essentiam ignorare,

rare;nec inter lepram & non leprã distinguere,nec ullã differentiã inter leprã Græcorum,quã Psoram perversam vocamus,& verã lepram Arabũ seu Elephantiasin facere posse,unde nec mirũ,si incautiores,& imperitiores isti Chirurgi in cæco hoc examine decepti,cæcam quoque tulerint sententiam.

Paucis igitur,quæ sit inter lepram Græcorum seu Psoram & lepram Arabum, seu morbum Elephanticum, quem & Elephantiasin,Leonthyasin, seu Satyriasin,& Tyriasin vocant,differentiam illis aperui,& bonum hunc virum nullis horum affectuum characteristicis signis laborare demonstravi.

Signa lepræ græcorum.

Cum enim hoc subjectum nulla feræ, & siccæ scabiei species turpiter defœdet,nullisque nec tenuioribus,nec crassioribus squammis obducatur, sed universum corpus incolume, sanum,& nitidum,pilosæ tum capitis,tum superciliorum partes puræ,firmiterque fixæ hæreant, conclu si,bonum virum à Græcorum lepra immunem & salvum esse.

Signa elephanthiasis veræ.

Eundem quoq; nec Arabum lepra,seu vera Elephantiasi laborare, ex absentia omnium signaturarum characteristicarum aut signorum pathognomonicorum defectu convici.Cum enim hic affectus sit contagiosus, sæpè hæreditarius,maligna & perniciosa sua qualitate,plurimumque vitiorum congerie corpus defœdans , atque membranea solum aliqua involucra, & cutem præsertim inficiens,si tali affectu laboraret bonus vir, haud dubiè octo jam evolutis annis,sese aliquod vitium in apertum dedisset,cum tamen ex sex illis signis Syllogisticis nullum hactenus fuerit observatum: Nec enim unquam in cute vel faciei,vel frontis,vel genarum,cubiti,fœmorum,manuum,pe- 1.
dúmve tubercula facilè mobilia, indolentia, & ex livore ad rubedinem tendentia,horridumque aspectum præbentia,epullularunt.

Nunquam in eo visa sunt oris tubercula,quæ ore hiante,linquáque 2.
depressâ in palato,& faucibus circa linguæ radicem,nunc flavescentia, nunc sublivida vel visa vel reperta fuêre. Nunquam item vel in pedum 3.
digitorum interstitiis, vel in plantis in crassa præsertim & dura illic parte, vel in manibus juxta cubiti articulum,præsertim in acutiore illius sede,aliisve artuum locis ulcera efflorueruut. Cum enim ejusmodi ulcera, & fissuræ veram cutim penetrent,lata sint,& rarentur ulterius serpant, labiis callosis, ac prætumidis constent, atque læsa facile cruentent,indolentia sint licet,si talia vel adessent,vel adfuissent, facilè quoque videri potuissent,& ex iis firmum aliquod judicium ferri.

Nun-

4. Nunquam insuper in eo visa sunt narium ulcera, earum septum, fungos, & ossa seu cartilaginem depascentia, naso turpiter delabente, pa-
5. latum columellamque depopulantia. Nunquam præterea in eo observati tumores, non tumidæ in aurium ambitu pinnæ, non crascescentes auriculæ, non plus justo auctæ, aut dilatatæ narium alæ, non palpe-
6. bræ, non labia, non pedes, manúsve inflatæ aut tumidæ. Nunquam demum in oculis juxta majorem canthum nata pellicula, sensim accrescens, quæ sanè si prædictis jam signaturis accederet, magno argumento haberetur.

Cum igitur Pathognomonica hæc sex signa nunquam in hoc subjecto apparuerint, quis illud leprâ correptum dixerit? Cætera autem signa ab illis Chirurgis allata, quemadmodum & alia, quæ addi possent, uti cutis scabrities in pilosa capitis parte, cum squammis & furfuribus, fissuræ item cutis pedum, manuumque & unguium; pilorum item defluvia, sanguinis quoque detracti livor, crassities cum arenosis seu granulosis quibusdam arenulis; cachectica corporis constitutio, frons cornu instar splendescens, formicatio ac titillatio faciei, palati, linguæ, totiusque corporis sensuum stupor; hæc, inquam, & similia non moror, eo quod aliis etiam morbis consectaria atque communia esse possint, quamvis nec & ipsa in hoc nostro subjecto reperiantur, vel si quædam adsint, tanti tamen momenti non sunt, quin durissimos labores noctuque dieque familiæ sustentandæ caussa obire possit.

Filiam, quod concernit, quam leprâ mortuam putabant Chirurgi, falsâ morbi specie decepti fuerunt. Dum enim rem ipsam diligenter investigarem, cognovi tandem ipsam non leprâ, sed inveterato morbo Gallico correptam obiisse. Et, quod notatu dignum est, dum cum leprosis octo annis versaretur bonus vir, prolem ab uxore sana sanissimam accepit; unde si infectus fuisset pater, haud dubiè jure contagii & hæreditario vel prolem vel matrem vel utrumque infecisset.

Ex hac historia apparet, Vir excellentissime, quantum intersit, veram habere veræ lepræ cognitionem; & cum res sit magni momenti, hominem sui natura sociabilem, à communi cæterorum hominum societate defalcare, te etiam atque etiam rogo, ut pro tuæ doctrinæ præstantia, & certa in artis operibus experientia, in studiosæ juventutis, & imperitorum Chirurgorum gratiam, veram, certam, apodicticamque cognoscendæ & examinandæ veræ lepræ methodum apperire non graveris. Vale, & tuum *Deodatum* amare perge.

EPI-

EPISTOLA XXV.

Idem ad eundem.

CLarissime experientissimeque Dn. *Fabrici*, ad literas tuas nuper ad me datas, pro temporis angustia, & negotiorum vacatione respondi, quam potui brevissimè: placuit historia & observatio tua, cui aliam quoque subjunxi, addidi quinetiam observationem aliam de leproso malè examinato, meam insuper sententiam de aquæ chalybeatæ in dysentericis usu aperui, & quæ hactenus de nostra Canonissa observatione digna videbantur, adduxi. Quæ omnia, si ita tibi visum fuerit, & observationes tuas longè doctissimas aliqua ratione exornare queant, licet res sint parvi momenti, poteris illa tuis annectere vel omittere, prout tibi visum. Ego sanè omni studio & labore te, tuaque pro voto juvare, promovere, extollere, & (uti mereris) omnibus admirabilem reddere conor. Quæso D. nostrum *Krafftium* meo nomine millies salutabis, cui sæpius jam per occasionem scripsi, at hactenus responsi nihil.

Quæ de helleboro nigro mones, perplacent, nec enim ignoro Medicos incautiores hac in parte insigniter decipi, quibus quandoque etiam Aconiti radices (helleborinis non absimiles) obtruduntur. Ego hactenus hellebori nigri quatuor species observavi, 1. floribus virescentibus & fœtentibus, 2. floribus virescentibus quidem, at benè olentibus, 3. floribus luteis, 4. floribus tum veris initio, tum septembri fine purpureis ad album vergentibus, & quandoq; sub nivibus erumpentibus. Et hũc helleborum ego magnifacio, è quo arte spagyrica insigne balsamum, spiritusque longè præstantissimus elicitur, qui debito tempore, loco & colore vitro inclusus, tandem crystallos ponit lucidissimos, ad fallendos nauseabundos purgandorum animos, longè excellentissimos. Vale amicissime Dn. *Fabrici*, & tuum *Deodatum* amare perge, eique sæpius scribe. Datum Bruntruti Calendis Majis 1617.

Hellebori nigri quatuor species

Crystalli ex helleboro purgantes.

EPISTOLA XXVI.

Idem ad eundem.

PRæteritis diebus Mazopolim ad Dominas Canonissas, purgandorum corporum caussâ profectus, inter cæteras inveni Dominam nostram Canonissam satis commodè habere, si universam corporis Oeconomiam consideres; at quoad antiquas illas faciei & colli plagas, non item. Præteritâ Quadragesimâ Chirurgus ordinarius utramque maxillam per vices, at frustratim extraxit: Interim dum hæc lento gressu fierent (nec enim natura festinationem permittebat) ulcerum illorum labia indurati, callo, cuteque obduci cœperunt; ita ut jam evulsis quantumvis omnibus ossibus seu maxillis (in quarum vicem succenturiatam quandam duram cartilaginem substituit natura) quantumvis etiam affixo pridem ad nucham setone, humoribusque pleriisque à parte affecta revulsis, plagæ tamen ipsæ nec conjungi nec carne repleri, nec cicatrice obduci sese permittunt. Quo fit, ut major esculentorum & poculentorum pars, non sine magno ægrotantis fastidio, per illas plagas, potissimum per illam, quæ sub mento latet, effluat.

Multa hactenus tentavit Chirurgus suis sarcoticis, glutinantibus, tum oleis tum balsamis, & pulveribus, cerotis, sticticis emplastris, &c. sed omnia frustra. Ideo majora tentaturus, in procinctu erat duriorum labiorum, & cutis sectionem moliri, postea ad suturam devenire, ut scilicet acu per utrumque labium trajectâ, ad mutuum contactum filo mediante labia adduceret. Verùm dubia mihi & anceps visa hæc operatio, tum quod sectio citra doloris acerbitatem, & magnam hæmorrhagiam vix fieri possit, tum quod sutura illa citra novam inflammationem partium, novumque humorum affluxum non perficeretur, & facta ob carnis duritiem, & ineptitudinem, hæsura non esset. Ideoque absenti Chirurgo scripsi, ut sublata prius cute, levi aliquo caustico, non acri & nimis erodente, statim de forti aliquo glutine cogitaret, facto, verbi gratia, ex sanguine draconis, sanguine humano, sarcocolla, thure, mastiche, coralliis, croco Martis cum ovorum albumine. Suasi etiam, ut uteretur unguento illo *Felicis Wirtz*, cujus mentionem in sua Chirurgia facit, & mirabilem vim eidem tribuit ob ingredientium mineralium quorundam efficaciam: Suasi demum usum balsami sulphuris *Penoti*, addito croco Martis, cæterisque glutinantibus & sarcoticis.

Gluten.

Hæc

Hæc sunt, quæ hactenus in difficilimo hoc casu contigêre: Te nunc rogo, ut data prima occasione mihi scribas, quid in hac difficili re facto opus judices, quibus remediis utendum: Vix enim Chirurgus jam dictis utetur, vel quod ad manus non sint, vel quod suis uti malit, licet hactenus nihil effecerint. Vale & me ama.

EPISTOLA XXVII.

Clarissimo atque doctissimo viro Dn. M. CONRADO PFISTERO *in inclyta Academia Basileensi Professori publico* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

EA qua promisi, præstantissime atque doctissime Dn. *Pfistere*, nimirum centuriam 2. observationum, & Usneam cranii humani nunc ad te mitto. De lucubrationibus clarissimi, ac æterna laude dignissimi viri Dn. *Jacobi Zwingeri*, in *Joh. Fernelium*, ad Dn. *Gregorium Horstium*, illustr. Landgravii Hassiæ Archiatrum, quemadmodum tibi promisi, prolixè scripsi, ut ex adjuncta scheda videre poteris. Si aliquo alio modo negotium hoc promovere possum, operam meam non denegabo. Tu interim quæso vide, ne lucubrationes illæ diu supprimantur. *Lucubrationes Zwingeri in Fernelium.*

Cæterum Usneam illam cranii humani, in illum finem ad te mitto, ut ex ipsa pulverem ad hæmorrhagiam narium sistendam tibi præpares. Quam noxia enim tibi sit immoderata illa hæmorrhagia, te non latet. Usnea autem, quam mitto, vera est atque legitima. Cum enim ante menses quatuor in Belgio essem, ipsemet in angulo quodam cœmeterii, in quo ossa humana conservabantur, copiosè illam inveni, & veluti margaritas collegi: rarissimè namque invenitur. Volunt autem nonnulli Usneam craniorum suspensorum eligendam esse: nec parvi ponderis sunt argumenta, quæ hac de re insignis ille Philosophus simul & Medicus, *Rudolphus Godenius* in medium adducit. Ego libenter ipsi subscriberem, nisi an Usnea in craniis suspensorum inveniatur, adhuc incertus essem: Quandoquidem ego intra annos triginta octo, à quibus praxi chirurgicæ incubui, nunquam illam reperire, nec videre potui. Ideoque craniis suspensorum Usneam adnasci, vix mihi persuadere possum. Generatur enim muscus, si humiditas quædam externa, veluti pluviarum cum innata illa humiditate, atque calore elementari ejus rei, cui annasci debet, conjuncta fuerit. Porrò craniis su- *De Usnea cranii humani.* *Usnea qualis eligenda.* *In craniis suspensorũ Usnea non generatur.*

ſpenſorum Uſneam adnaſci non poſſe, hæc me movent argumenta; primò, quia humidum illud elementale, in ipſis contentum, jam ab ardore ſolis exſiccatur, jam à frigore aëris condenſatur: Secundò deficit cauſſa efficiens, nimirum humiditas illa externa pluviarum: etiamſi enim aëri ſint expoſita hujuſmodi crania, imò & quotidie pluviis irrorentur: quia tamen humiditas illa ſtatim à ſole & aëre exſiccatur, nihil generari poteſt. Non enim ſufficiens eſt humiditas elementalis in cranio contenta: ſed ut terræ quoque adhæreat, & continuò lentorē aliquem ex ipſa attrahat, imò & in loco umbroſo expoſitum ſit, neceſſe eſt. Et ut verbo dicam, in patibulo jam ardor ſolis, jam rigidiſſimum frigus, imò & grandines, nives, imbres, ventus impetuoſus, & ſimilia, generationem Uſneæ impediunt. Verum hac de re tuam quoque opinionem intelligere percuperem. Eſt autem Uſnea illa, in pulverem redacta (ut ego multoties expertus ſum) in hœmorrhagia narium præſtantiſſima, per ſe, aut nonnullis aliis, veluti terra ſigillata, pulvere ranarum præparatarum, & ſimilibus mixta applicata. Vale mi præſtantiſſime Dn. *Pfiſtere*. Raptim Lauſannæ 24. Decembris 1612.

Uſnea in Hæmorrhagia narium præſtantiſſima.

EPISTOLA XXVIII.

EMANUEL URSTISIUS *Medicus Biennenſis*, GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

Retulit mihi, Vir clariſſime, D. *Erhardus Rulbmannus* verbi divini miniſter Biennæ, ſe præterita hebdomade Bernam profectum, tuóque conſilio in ſuo affectu uſum fuiſſe, teque cupiviſſe, ut proceſſum, quo ego in affectu illo curando uſus ſum, ad te perſcriberem. Quocirca omnibus aliis circumſtantiis omiſſis, de ejus affectu opinionem meam, ſimulque remedia illa, quæ ei adhibui, brevibus perſtringam. Exiſtimo ego affectum ejus à defluxione in interiores muſculos thoracis procedere: Laborat enim ille dolore lateris, & difficultate reſpirationis, non tamen continuò, ſed ſaltem tum temporis, cum corpus nimium movet, ſive id fiat peregrè eundo, vel montem conſcendendo, vel alio exercitii genere violento: ex quibus ego colligo, humorem quendam excrementitium cum flatu intra dictos muſculos, & pleuram ſe inſinuaſſe, qui dum vehementi corporis exercitio commotus, exaſperatur, dolorem ejuſmodi cauſſat, reſpirationemque lædit. Quoad

Pleuritis notha.

ad hujus affectus curationem, sequentibus remediis usus sum. Primò, quo humor pituitosus præparetur, præscripsi apozema, humoremque sic præparatum pilulis capitalibus expurgavi, cerebrumq; tabellis corroboravi, non interim neglecta scarificatione. Secundò, specialibus pro parte affecta usus fui, unguento dialtheâ, cum oleo chamomil. lilior. amygdal. dulc. mixto, quo latus inungeret; quinetiam sacculo ex floribus chamomil. melilot. scabiosæ fol. malvæ, semine lini, fœnugræci constante, quem continuò in latere affecto gestaret. Ultimò decocto pectorali, cui nonnullæ guttæ olei anisi commixtæ erant, ut aliquot matutinis uteretur, suasi. Hisce præscriptis remediis sic usus, affectus nihil omnino remisit, sed in eodem statu adhuc permanet. Tu igitur, Vir clarissime, quid de hujus affectus caussa sentias, quibusque remediis propellenda, ad nos, quæso, perscribas. Ad observationem tuam, quam de affectu sutoris illius ad me perscripsisti, respondi, sed num illas, quas misi literas acceperis, ignoro. Vale clarissime vir, méque amore & benevolentia tua solita, ut prosequaris, rogo. Biennæ 21. Januar. 1615.

EPISTOLA XXIX.

Dn. EMANUELI URSTISIO *Medico Biennensi celeberrimo amico singulari*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

DE caussa morbi Domini *Erhardi Rulbmanni* doctissime atque amantissime mi Domine *Urstisi*, meo quidem judicio rectè sentis, & materiam illam, quæ ad musculos respirationi inservientes sinistri lateris decumbit, ex capite defluere non dubito. Methodum quoque curandi, quam instituisti non improbo; sed, quod infructuosa fuerit, non medicamentis adscribendum est, quemadmodum ægro coràm fusiùs significavi. Cum enim caussa morbi sit humor lentus, crassus & viscidus, non facilè hoc anni tempore medicamentis expellitur; præsertim cum in partibus musculosis sit contentus, & nonnihil bilis atræ sibi quoque adjunctum habeat. Suadeo itaque, ut curatio in mensem Martium usque differatur: tunc humores isti iterum præparandi, attenuandi, & cum per alvum, tum etiam per sudores expurgandi erunt. Fonticulus quoque ad evacuandam & derivandam materiã *Responsio ad præcedentem epistolam.*

ex capite defluentem, mirum in modum conveniet. Plura nunc adscribere non licet, præter occupationes enim in praxi jamjam mihi ad Dn. D. *Sarazenum* Lugdunensem Medicum, & Dn. D. *Paulum Offredum* scribendum est. Septima hujus mensis die hic juveni cuidam brachiū dextrum gangræna, ex inepta venæsectione contracta, contaminatum ad humerum abscidi. Operatio, laus sit Deo, feliciter successit. Cum primum exemplaria centuriæ tertiæ accepero, tuum quoque à me expectabis. Responsum tuum ad observationem de morbo sutoris accepi, & observationibus adjunxi. Vale clarissime mi Dn. *Ursisi* amicorum optime. Raptim Bernæ 23. Januar. 1615.

EPISTOLA XXX.

Amplissimo ac clarissimo viro Dn. D. FELICI PLATERO *Basileensium Archiatro felicissimo, & Professore Primario* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus, S. P. D.*

EA quæ misisti, vir amplissime, & toti orbi notissime, gratissima fuēre: quandoquidem ego talibus, & similibus valdè oblector. Mihi si rari quid ad manus pervenerit, vicissim communicabo libenter. Nunc ad te numisma *Alexandri Magni*, uti quoque frustum pavimenti tesserati, ex antiquissimo tuderato agro hîc in vicinia effossum, mitto: quæ omnia, ut hilari fronte excipere velis, obnixè rogo. Maturius scripsissem, & gratias egissem, nisi tota ferè familia mea gravissimè ægrotasset. Uxor mea, & liberorum duo, famulus item, & famula dysenteria, minor verò natu puerorum meorum febre continua laboraverunt, nunc tamen omnes, Dei singulari beneficio, convaluerunt.

Aqua chalybeata in dysenteria improbatur. Dum hæc scribo, venit mihi in mentem, quæ apud *Johannem Cratonem* in consilio CCI. de dysenteria, pro quodam Magnifico Domino de potu chalybeato legi. Illo enim in loco potum chalybeatum contra opinionem omnium, quos mihi de hac materia legere licuit, planè improbat, his verbis. In recta, inquit, victus ratione, nihil prætermittatur; nec detur potus chalybeatus, ut fieri solet. Non enim is adstringit, ut falsò existimant Medici, sed turbat alvum. Serum autem lactis in quo chalybs extinguitur, per clysterem injiciatur, quod alvum sistit, hoc tamen secunda die morbi non faciendum.

Cæterum

Cæterum etsi rationes non addat: vix tamen crederem, virum istum tam eruditum, tamque magni nominis hæc divulgasse, nisi rem ita sese habere, usu atque experientia comprobasset. Quicquid tamen sit, postquam potum chalybeatum in controversiam & disceptationem à tanto viro vocatum animadverti; ægrotis meis illum præscribere ausus non fui. Fieri enim potest, ut aqua illa, in qua chalybs ignitus extinctus, acrimoniam aliquam ab igne, non minus, ac frigida omnia, si comburantur, sibi retineat. Quandoquidem, ut *Galeni* de simplic. Medic. facultatibus lib 9. verbis utar, combustorum nullum planè est frigidum. Relinquitur enim in illis velut ἐμπύρευμα sive ignitio quædam. Extinctio autem illa chalybis, aut ferri igniti videtur esse quædam combustio aquæ, eamque metallicam quandam acrimoniam retinere.

Loco itaque aquæ chalybeatæ ægris meis decoctum agrimoniæ, veronicæ, & radicum eryngii marini (de quibus radicibus singulare quid in dysenteria, & intestinorum morbis observavi) maximo cum fructu hactenus præscripsi. Imò non solum pro potu ordinario exhibui; verumetiam cum ipso juscula, emulsiones, & lac amygdalarum præparare operam dedi. Sed quis doctorum hominum hujus seculi te, ut qui non solum in theoricis, verum etiam in praxi, haud ulli secundus, hæc meliùs, aut certius docere, atque nodum hunc solvere poterit? Quæ igitur hac de re tua sit sententia, & an *Cratonis* tibi probabilis videatur opinio: ut uno, aut altero verbo significare velis, etiam atque etiam rogo. Vale vir amplissime, & tum nomine, tum re ipsa Dei singularis beneficio felicissime, feliciter vive diu, idque ad Dei gloriam, & emolumentum Æsculapideæ familiæ. Paterniaci Aventicorum 26. Novembr. 1606.

Decoctum loco aquæ chalybeatæ in dysenteria exhibitum.

EPISTOLA XXXI.

FELIX PLATERUS *Med. D. Archiatros Basileensis clarissimo atque expertissimo Domino* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico & Chirurgo peritissimo, amico suo S. P. D.*

CLarissime, atque amicissime Dn. *Fabrici*, denuo admonitus per *Ursisium* nostrum, ut ad certas quæstiones, quarum unam Anno 1604

Est responsio ad observationem 3. cent. 1.

1604. alteram præcedenti anno, mihi scriptis proposuisti, me unà que judicium expetivisti, tibi responderem; quod hactenus à me minimè factum fuisse, negociis meis, & ætati jam declinanti attribues: Qua tamen adeo adhuc in tertia parte praxeos meæ absolvenda, dies, noctesque laboro, ut pleraque alia seponam.

Gangrana ex longo decubitu. Quod casum attinet cujusdam Jürgen von Bonsfeld/cujus nates ex decubitu longo, easque ob molem corporis premente, atque excoriante accedente urinæ, quæ eo continuo fluebat, acrimonia, locum affectum accensum ulterius irritante, atq; putredinem in eo excitante, quemadmodum ob hanc caussam sæpè gangrænam supervenire, te sæpè observasse ipse fateris, sic & ego fateor, hoc quam frequentissimè contingere ex solo etiam decubitu diuturno, circa ossa dorsi, ad coccygem usque primum cutem excoriari, & nisi sedulò unctione linteaminum, vel loci affecti huic obviam eatur, mox carnem ipsam subjectam inflammari, & non solum suppurari, sed & putrescere, nigerrimamque quam citissimè fieri atque in gangrænam converti, nisi putredo illa subitò auferatur. Quod cum citra aliam irritationem, quam eam, quæ ex compressione partis læsæ accidit, fieri possit, quanto citius hoc fiet, si urina defluens amplius hanc partem irritet. Quam non tantum, quod salsa, & biliosa sua, quam in se habet materia, partem vellicando inflammet, hoc molliri, sed maximè, quod mox corrumpatur, & putrescens malitiam, quæ putredinem similem in partibus inducat, acquirat, id efficere, hoc inprimis comprobare videtur, *Gangrana in pedibus hydropicorum.* quod è pedibus hydropicorum exstillans serum, nisi omni studio alio divertatur, in fasciis hærens, & pedes madefaciens, ocyus inflammationem, quæ subito in gangrænam abit, progignat: quod centies accidisse, nullamque gangrænam frequentiorem esse, quam hanc in pedibus hydropicorum, Ascitic orum accidentem, mortemque ipsis accelerantem, meis oculis vidi; & proinde in opere meo Practico adeo exactè illius mentionem feci,

Caussa gangrænæ. Causam autem omnis gangrænæ non simplicem putredinem, sed corruptionem omnimodam ex mortificatione partis, ob calorem illius nativum in spiritu vitali, singulis partibus insito consistentem, extinctum, natam statuimus. Extingui autem calorem nativum, pabulo illius substantifico, in ea parte insidente, radicitus absumpto; idque plerumq; ab inflãmatione præcedente, tantopere aucta vel in putredinẽ degenerãte, vel summa extrinsecus illata refrigeratione, quod tamẽ

tarius accidit. Ab interceptione nutrimenti hoc vix dum evenire potest; cum etiam extremâ atrophiâ laborantia membra, nondum tamen gangrænam patiantur: & cum plures venæ partem implicent, nisi aliquæ interceptæ sint, à quibusdam tamen, si vel minimum alimenti accedat, pars nihilominus ali possitque consistere. *Ab interceptione nutrimenti gangræna oriri non potest.*

Multo minus ob spiritus animalis privationem hoc poterit accidere; cum is non omnibus partibus conferatur, & præcipua viscera hoc destituta, sensu motuque proin carentia, tamen vivant. Verùm intercepto penitus spiritu vitali influente, qui per arterias partibus indesinenter communicatur, spiritumque vitalem insitum fovet, illiq; materiam præbet, caloremque nativum excitat, cum ille tunc quoque extinguatur, nisi novo affluente continuò suscitetur, eos tunc mortificari, uti dictum, necesse est: Eoque citius, si ob ligaturas, aut præscisiones, aut abscectas arterias, unde hæc potissimum subsequuntur, venæ simul, quæ arterias undique comitantur, & cum illis copulantur, eodem modo affectæ nutrimentum quoque partibus illis distribuere nequeant. Quæ tamen caussa gangrænæ, cum arteriæ in profundo corporis lateant, rara est; vixque nisi à vulnere profundo, magnas arterias abscecante, proficiscitur. *Ob spiritus animalis privationem gangræna accidere non potest.*

Hæc subitò, præterquam constitueram, exarare volui; ut animum meum deditissimum tibi cognosceres: quæ, ut boni consulas, rogo. Et si quid numismatum antiquorum occurrit, quæso, ut mei sis memor: persolvam ea, vel permutabo ad placitum. Vale vir expertissime cum tuis, quos Deus incolumes servet. Basileæ 26. Februar. 1607. *Urstisium* nostrum tibi commendatum habeas deinceps quoque, uti hactenus te fecisse ipsemet narrat, obtestor.

Alterum dubium de aqua chalybeata, cujus mentio in exordio fit, de eo in tractatu nostro de dysenteria cap. 7. pag. 62. agitur.

EPISTOLA XXXII.

Ad eundem Virum celeberrimum Dn. D. FELICEM PLATERUM *Archiatrum Basileensem, cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

PRo doctissimis & eruditissimis tuis solutionibus, Vir amplissime & toti orbi notissime, quibus ad dubia mea proposita respondere placuit;

cuit; & quibus non solùm oblector maximè, sed etiam multum proficio gratias ingentes habeo. Utinam aliquando pro tanta in me tua benevolentia gratum me exhibere possem. Rari, quod ad te mittam, in præsens nihil habeo; præterquam fragmenta nonnulla porphyritis, aliorumq; similium lapidum, quos ego non ita pridem in agro Aventicensi, præsente Dn. Hans von Willading ibidem præfecto & antiquitatis studioso, collegi. Non videntur esse magni momenti; denotant tamen aliquomodo magnificentiam antiquorum. Omnia enim fragmenta, quorum prædictus præfectus multa sibi reservavit, ex utraque parte egregiè & æqualiter perpolita sunt; non aliter, ac si articularius hasce laminas ex ligno, aut alia quavis materia simili scidisset & perpolivisset. Mitto præterea frustum corii, quod qualeque sit, ornatissimus atque doctissimus Dn. *Urstisius* coràm indicabit. Si quando catalogum numismatum tuorum, & quænam in duplo habeas, ad me mittere placuerit, permutabo libenter ea, quæ bis habeo: interim quoque si rari quid mihi occurrit, non invitus communicabo. Vale vir amplissime, & Æsculapideæ familiæ lumen splendidissimum. Paterniaci Aventicorum 29. Junii 1607.

Fragmenta quædam porphyritis in agro Aventicensi inventa.

EPISTOLA XXXIII.

Reverendo, doctissimoq; viro Dn. FRIDERICO COCLOCOMO *verbi divini ministro* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

SUmmoperè doleo vir clarissime, & amice integerrime de morbo uxoris tuæ, præcipuè autem quod scribis, ipsam à medicamentis adeò alienam esse, ut vix ea gustare possit: & in principio morbi non adhibita fuisse remedia: Audio enim ipsam jam tribus ab hinc septimanis cõfectam esse morbo. Res tamen, quia nondum planè desperata est, suadeo, ut in alimentorum præparatione summa adhibeatur diligentia, quo medicamentorum vice esse possint. Et quia scribis febrem esse ardentem, capitis, & renum dolorem magnum, necesse est, ut ab omnibus, quæ difficilis sunt coctionis, abstineat. Hæc autem sunt caro bovina, porcina ferina, sale condita, & fumo exsiccata, pisces, lacticinia omnia præter butyrum, aromata item intensè calida, veluti piper, zinziber, caryophylli, cardamomum, raphanus, sinapi, & similia. Cinnamomo

In febre ardente consilium.

Victus ratio.

momo tamen croco & macis aliquando uti poterit in jusculis: corroborant enim partes nobiles, neque vehementer calefaciunt. vinum quoque interim dum febris est magna, nisi aqua, aut (quod melius) decocto agrimoniæ & veronicæ dilutum fuerit, non concederem. Utatur igitur jusculis carnium recentium, castratorum, gallinarum, aut carnis bovinæ, in quibus acetosa, borrago, buglossa, calendula, lactuca & radices petroselini coxerint. Hordeum quoque mundatum, & avena decorticata cum aqua, parumque butyri cocta, summoperè cōveniunt, uti & emulsiones seminum frigidorum majorũ, & lac amygdalatum. Donec febris est ardens, utatur loco vini decocto sequenti.

Decoctum pro potu, loco vini.

℞. hordei integri
herb. agrimoniæ
veronicæ.
rad. & foliorum acetosæ ana M.s.
tamarindorum ℥j.

Coquantur in ℔.x11. aquæ purissimæ, ad consumptionem tertiæ partis, colaturæ quotiescunque bibere voluerit, addatur parum syrupi de succo acetosæ, de agresta, & citronum: aut ejus loco succi citronum, aut arantiorum acetosorum, dulcoreturque aliquantum saccharo, ne tormina ventris excitet. Tussis tamen si adest, ab hujusmodi & omnibus aliis acidis abstinendum est. Sequens quoque julapium summoperè convenit, bis, aut ter in die sumptum.

Julapium.

℞. aquarum acetosæ, fragariæ
borraginis
lactucæ ana ℥j.
syrupi de succo acetosæ, aut
citronum ℥j.ß.

Misce.

Ad somnũ conciliandum.

Si inquietudines magnæ fuerint, ita ut dormire non possit, exhibeatur ei sequens julapium.

℞. aquarum lactucæ.
papaveris albi.
borraginis ana ℥j.
syrupi de papavere ℥j.s.

Misce pro duabus dosibus, deturque tribus horis post cœnam.

Emulsiones item seminum frigidorum majorum, & seminis papaveris albi somnum conciliant. Tempora & frons inungantur unguen-

to populconis. Applicentur item scapulis cucurbitæ magnæ cum flāma, & scarificatione. Renes inungantur bis, aut ter in die unguento rosato, & refrigerante Galeni, aut præparetur ei sequens linimentum.

Linimentū ad renum calorem tēperandum.

℞. Unguenti rosati.
olei nymphææ ana ℥ j.
caphuræ ℈ s.
albumen unius ovi.
parumque aceti

Misce fiat unguentum in mortario.

Epithema.

Si deliquia animi advenerint, applicetur regioni cordis, sequens epithema.

℞. aquarum borraginis.
buglossæ.
melissæ.
rosarum.
vini malvatici ana ℥ ij.
aceti rosacei ℥ j.
croci.
caphuræ ana ℈ j.
diamargariti frigidi.
cinnamomi electi ana ℥ j.

Misce & applicetur tepidè.

Si alvus non satis lubrica fuerit, utatur clysteribus lenitivis, qualis est sequens.

Clyster.

℞. herb. malv.
bismalvæ.
violar.
mercurial.
flor. chamomillæ.
meliloti ana M j.
sem. anisi &
fœnugræci ana ℥ j.

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis in ℔ j. colaturæ dissolve.

electuarii lenitivi ℥ j.
vitellum unius ovi.
salis p. j.

ol. chamom. &
anethi ana ℥ j.

Misce, fiat clyster.

Si clysteribus uti noluerit, exhibeantur ad minimum suppositoria ex melle, & sale præparata, & utatur prunis Damascenis coctis in aqua, parumque saccharo. De medicamentis purgantibus nihil scribo, tum quia ipsam ab eis planè alienam esse scio: tum etiam, quod nimis debilem ipsam esse vereor. Hæc sunt vir clarissime, quæ in præsens necessaria mihi visa sunt, si aliquid aliud intervenerit, rescribe, & vale cum honestissima tua conjuge, quam ut Deus Opt. Max. pristinæ sanitati restituat, ex corde precor. Datum Coloniæ 10. Novembris 1598.

EPISTOLA XXXIV.

ZACHARIAS GEITZCOFLER à Geilenbach/ &c, *Eques clarissimo, & doctissimo viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano inclytæ Reipub. Bernensis Medico, Paterniaci commoranti Domino & amico suo colendo, S. P. D.*

DEscriptionem affectus gravissimi, vir clarissime, atque doctissime hisce tibi transmitto: expende quæso diligenter casum hunc difficilimum, tuoque nobis maturè consilio succurre; quod diu desideratum per hunc ipsum expectabimus tabellarium: Tu vide ne frustra. Adjunctæ quoque literæ, obnixè roge des operam, ut ad Generosum Dn. de *Gorgier* quam primum perferantur, multum enim interest. In utroque officium mihi facies gratissimum, quod pro re nata vicissim promereri studebo. Raptim. 18. Martii 1609.

Morbi descriptio.

Nobilissimus & generosus Dominus, qui ob adversam valetudinem consilium petit Medicum, annorum nunc est quadraginta septem, brevi corporis statura, & ejus habitu graciliori præditus. Quo ad vitalia, & animalia, (excepto motu crurum) optime valet, animosus est, & cordatus, ac ingenio singulari, judicio, si quis alius, acerrimo, & memoria firma pollens. Partium verò nutritioni dicatarum δυσκρασίᾳ inæquali, ventriculi scilicet frigiditate, & humiditate, hepatis con- *Calculus vesicæ.*

tra, ac renum caliditate non nihil excedente, ſiccitate juncta laborat. Appetitu interim cum quo ad cibum, tum potum integerrimo manente. Inde accedentibus ab extra variis ac continuis in victu, reliquiſque rebus non naturalibus appellatis, ob vitæ conditionem privatam primum, literiſque deditam, aulicam deinde, ac militarem præter voluntatem erratis, magnã cum pituitæ crudorumque humorum, tum bilis copiam aliquod ab annis coacervavit. Qui redundantes, & contrarii humores à robuſtioribus partibus ad debiliores propulſi, renes, ac pedum primum, deinde etiam manuum articulos, multis laboribus, & frequentiſſimis, celerrimiſque per equos diſpoſitos dies noctesq; equitationibus: præ aliis, membris debilitatos, tandem obſedêre, in eoſque deinceps, quoties eorum copia, vel qualitate viſcera gravabantur, aut proprio ad inferiora motu irritabantur, expulſi defluere ſoliti ſunt, Hinc mirum non eſt ſuam magnificentiam ab eo tempore podagra & cheiragra, ut & nephritide ſæpius, ac graviter fuiſſe afflictã.

Arthritici dolores. Ab arthritide poſt uſum thermarum ferinarum in ducatu Wurtenbergico ſitarum, per ſeſquiannum ferè liber fuit, & immunis, qui tamen dolores ante paucos menſes pedes pariter, ac manus iterũ invaſerunt, & ex animi quodam ſubitaneo affectu, ob triſte allatum nuncium ſubitò quoque evanuerunt, impotentiã ad incedendum in cruribus ob eorum calidi nativi imminutionem relicta, ita ut vix incedere in loco etiam plano poſſit, niſi habeat, cui eũdo innitatur.

Nephritici dolores. Nephritici verò dolores licet ſæpius moleſtiſſimi & calculi, ac arenulæ plurimæ excretæ fuerint: per id tempus tamen gravius & deterius affligebant, & poſt diuturnam ponderis lumbis incumbentis moleſtiam, ac denique multos perpeſſos dolores tandem menſe Novembri, anni ſexti ſeculi inchoati. Calculum renalem, quam unquam alias, majorem excrevit. A quo tempore accedente intempeſtivo alicujus diuretici uſu, quoties ſurgit, ſtat, ambulat, vel aliã quacunque ratione commovetur, ad urinę excretionem, citra ipſius tamen remoram continuò irritatur, modò mitius, modò majori cum ardore. Urina tincta & biliosa ſemper eſt, & aſperum, pituitoſos etiam ſæpius, ac crudos humores ſabulo ſupernatantes, vel mixtos continet. Gravis quando hoc malum urget, tunc etiam mictio eſt frequentior, urina parcior, à citrino ad ſubviridem colorem tendens, ac ſabulo ferè carens, cum ardore quodam ad ſphincterem muſculum, & in glande pruritu. Perinæum interdum tumet, qui tamen tumor digito prementi facilè cedit, & à compreſſione urina,

na,

na,ac sabulum copiosius excernitur. Hi posteriores,qui circa vasa urinaria consistunt,affectus,ut generoso Domino molestissimi sunt,eorumque potissimum gratiâ consilium,& auxilium petitur,ita de eorū essentia non sine ratione dubitatum hactenus est. Omnia in vesicæ retentricis imbecillitatem,ac humiditatis viscosæ in glandulis ad collum vesicæ naturaliter,pro illis partibus adversus urinæ morsum muniendis,contentæ privationem,urinæ denique ob bilis permistionem,sabulique asperitatem,acrimoniam referenda videbantur.

Curru etiam pensili cum Generosus Dominus vehitur, tum urinam, quamprimò,absq; tamē impedimento,reddit,interdum cruenta est,aut subturbida,crassa & rubēs,veluti si cervisiæ feces permistę essent; ob venas fortè quæ renes perreptant imbeciliores, & ob violentiorem corporis concusionem hiantes, sanguinemque cum urina,absque manifesto tamen circa renes dolore,fundentes.

Nulla hic signa sunt quæ anguem latere in herba,& λιθίασιν seu vesicæ subesse calculum certò indicare possunt.Nullum percipitur pondus pubem & perinæum aggravans: nullus motus rei alicujus de uno latere in alterum,non illapsus in collum vesicæ,non vagus & oberrans dolor,non intercipitur inter mingendum urina, nec stillatim effluit. Quia verò in opere Medico compertum sit,λιθιάσεως signa incerta esse, ac sæpisimè fallere,pruritus etiam in glande post mictionem à G. D. percipiatur, & ad perinæum titillatio,alvi item excrementa interdum exeant,dum cum conatu quodam ob ardorem lotium reddit:Ideo ad explorationem quæ fit cum cathetere in vesicā immisso,deventum est: vocati duo,sed diversis temporibus Lithotomi,uterque lapidem magnitudine ovi columbini in vesica adesse,liberum,ac mobilem primus,alter vesicæ nonnihil tunicis adhærentem affirmat. Medicus præsens allisionem Catheteris in lapidem propria manu percepit, & quendam quasi attritum ipsemet Generosus Dominus animadvertit.

Signa calculi vesicæ.

Calculo itaque deprehenso, quem in renibus rudimentum accepisse,& demum in vesicam per ureterem delapsum,nec tempestivè expulsum, ob adhæsum arenulatum,& lenti phlegmatis increvisse,conjectura non parva oborta est: atque de curatione ejus cura cogitari cœptum, dubitari verò,medicamentisne,an sectione sit auferendus?

Medicamenta tutiora,& magis optanda videbantur: Ideo nonnulla priusquam ad incisionem veniretur,experiri placuit. Præmissâ idcirco

Medicamẽta calculũ frangentia. circo universali corporis,& legitima evacuatione (in qua ventriculũ debiliorem etiam leviora pharmaca difficulter ferre,& à cassia ob vim diureticam ardorem augeri, observatum est) pulvis asellorum præparatorum frequenti experimento ab *Augenio* inprimis, commendatus, cum liquoribus diureticis à drachma una ad quatuor scrupulos exhibitus fuit: sed majori damno, quam commodo. Urinæ enim destinatas partes ne quidem attigit,ventriculum verò summoperè debilitavit,nauseam,dolorem,& alia symptomata excitando,neque capiti omninò pepercit. Quo factum, ut ab ejus usu Medici destiterint, de curatione hujus mali per pharmaciam fermè desperantes. Etsi enim sint,qui varia jactant experimenta,ut leporis,cicadarum,& scorpionũ cineres, sanguinem hirci, ibicis, cervi, capreolorum, menstruum, liquorem crystalli lapidis,arte chymica solerter præparatum,troglodytem passerem,λιθονθρυπτικὸν *Rhasis*,oleum scorpionum,lixivium Zoroastri Tinelli de stipulis fabarum,succos acidos,& sexcenta alia: nónulli etiam (inter recentiores *Augenius & Tullianus* in Buliatria) gloriantur, se lapides vesicæ tali remediorum genere,absque incisione ademisse. Sunt tamen altera ex parte historiæ curatorum admodum incertæ,& *Calculus vesicæ sola Chirurgia curatur.* rationes satis probabiles,quæ hujusmodi præsidia dubia reddunt:quas apud *Erastum*, *Montanum*, & alios videre licet. *Galenus* etiam scribit, nullam suo tempore fuisse inventam materiam præsidii calculum vesicæ frangentis,sed solâ Cheirurgiâ,seu incisione curari posse. Idem alii recentiores,& præstantissimi Medici liberè fatentur.

Vident enim omnes,nullum esse morbum, in quo majora,ac copiosiora decantentur auxilia,& magis extollantur,in quo tamen minus effectum optatum,& quem tituli promittunt,præstent,quam in λιθιάσει. Quapropter rebus sic stantibus,generosus,& magnificus Dominus de valetudine sua admodum solicitus,& sanitatis pristinæ ob ardua,gravissimaque, quæ ipsi incumbunt negocia, cupidus, rem totam diligentissimè ponderari ac deliberari,& ad subsequentes quæstiones sibi quamprimum responderi summoperè cupit.

Quæstiones. I. Quid de symptomatibus,quæ supra sunt posita,statuẽdum : num in sufficientia sint ad λιθίασιν demonstrandam:& utrum lithotomorũ, quos sæpiùs deceptos fuisse,quotidiana experientia testatur,explorarationi fidendum.

II. Posito lapidem vesicæ urinariæ certò adesse, quæritur: Utrum is tuto in hoc corpore medicamentis λιθονθρυπτικοῖς auferri possit: & si sic

fic,certa,& experta fibi fideliter communicari,eorumque legitimum ufum defcribi petit.

III. Ad fectionem,fi fuerit deveniendum,cùm certum fit,incifionem calculo veficæ tunicis adhærente factam,periculofam,& plerumque lethalem effe: quibus remediis lapis à vefica ante incifionem feparari debeat,generofus dominus primum fcire defiderat.2.Num peracta fectione verriculis opus fit,quæ veficam ab arenis,fanguine grumofo,& aliis,quæ fubeffe folét corpufculis,expurgare poffint. 3.Num per plagam fiftula,feu tubulus more alias folito in veficam demittendus ad aliquot dies,donec vulneris fanies omnis,univerfæque in vefica collectæ,& concretæ fordes expurgentur? an verò ut labra vulneris ftatim concidant,permittendum: exemplo cujufdam noftratis lithotomi,eo in tempore alias fatis exercitati,qui affirmat,illas reliquias omnes per urethram feu penem fua fponte facilime evacuari? 4.Utrum arenulæ fubinde per plagam à renibus tranfeuntes,inibique forte hærentes,confolidationem non impedire poffint?

IV. Incifione feliciter peracta,& vulnere confolidato,qua ratione à calculo deinceps præfervari poffit?

V. Deniq; quibus modis imbecillitas crurum tolli ac podagra præcaveri poffit: & quid de vinaceis in tali cafu fperandum?

Dolor quiefcendo vel pulvinari molli infidendo,adeo magnus vel intolerabilis non eft; nifi cibo vel potu nimium frigefaciente fumpto, vel pedibus,qui femper ferè frigidi,frigore affectis. Nunc pruritus continuus, & frequentiffima exiftit mictio: urina alba, vel virefcens magis, quam tincta: Omnis motus dolorem auget,& tum urina aliquomodo cruenta pro qualitate motus, & plerumque inftar lixivii. In capite glandis verò urinâ redditâ, femper pruritus & ardor.

EPISTOLA XXXV.

Generoso ac strenuo Viro Dn. ZACHARIÆ GEITZCOFLER *à* Geilenbach *Domino in* Haunsheim/ Stauffen/ Moß *&* Weßenburen / *Equiti aurato, Sac. Cæsar. Majestatis & Regis Hungariæ, nec non Ducũ Austriæ Consiliario prudentissimo, Dn. suo benignissimo*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

DOctissimum, quod de affectu tuo misisti scriptum, illustrissime atque generose Domine, ante paucos dies accepi: utinam in artis Medicæ operibus istam haberem notitiam, dexteritatemque, ut Tuæ G. ad valetudinem suam recuperãdam multum prodesse possem. Sum huic Reipublicæ propter salarium obstrictus, itaque an veniam impetrare, & T. G. pro sua expectatione plenius satisfacere, & præsens adesse queam, certò promittere, non omnino est in mea potestate. Interim ad quæstiones, quas proponit, pro ingenii mei tenuitate libenter aliquid respondebo.

Ad primam quæstionem responsio. Quæritur primò, quid de enarratis in scripto transmisso symptomatis sit statuendum, anque calculum vesicæ adesse, demonstrare sufficientia esse possint? Ego planè sentio lithotomos minimè hac in re deceptos fuisse. Ut enim de reliquis, quæ ex scripto tuo elici possunt signis, calculum adesse, taceam, quodnam, quæso, certius dari poterit, quam ipsa allisio catheteris in calculum, cum à Tua ipsamet G. tum etiam à præsente Medico percepta? cujus verò magnitudinis, non usque adeo rectè cathetere explorari licet, indice autem immisso ano facilius. *Magnitudo calculi vesicæ, quomodo deprehendatur*

Ad 2. quæstionem responsio. Quæritur secundò, an lapis vesicæ urinariæ in T. G. medicamentis tutò auferri possit? Hac in re *Galenus* & alii tam antiqui, quam etiam neoterici Medici multum nobis promittunt: ego tamen, ut ingenuè fatear, perquam paucos, imò neminem calculo vesicæ præcipuè magno laborantem absque Chirurgia curatos fuisse vidi. Quod & idem *Galenus* in lib 6. Epidem. *Hippocr.* comment. 5. & *Aretæus* de signis, & curatione diuturnorum morborum lib. 2. cap. 4. testantur. Loquor autem de his, qui ætatem consistentem habent. In pueris enim, quibus calor nativus est validus, viæque laxæ existunt, aliquando calculum vesicæ (intellige incipientem,) medicamentorum beneficio curari. Occurrit *Vesicæ calculus magnus solâ chirurgiâ curatur.*

præ-

præterea in Tua G. alia difficultas, nimirum ventriculi imbecillitas, quam ob caussam medicamenta, quantumvis leviora, difficulter suffert. At si quis calculum in vesica medicamentis conterere & expellere tentare velit, primò ut multa variaque cùm interna, tum etiam externa medicamenta adhibeat, necesse est. Secundò, indiget lapis vesicæ (*Avicenna* lib. 3. fen. 19. tract. 1. cap. 6. verbis utor) medicinis fortibus, quoniam ipsa est frigidior, & quia est longinquior, & quoniam lapis ejus est vehementius confirmatus, ex vehementia coagulationis. Hæc verò quomodo in Tua G. quam, ut dixi, debilioris ventriculi, & calidioris hepatis atque renum esse intelligo, tuto & absque periculo fieri possit, nondum video. Quum enim ex usu cassiæ (quam in ardore urinæ exhibent Medici) ardor urinæ hactenus in te auctus fuerit, quid de reliquis medicamentis ad conterendum calculum, quæ pleraq; omnia sunt calida, ut *Galenus* de compositione medicam. secund. loca lib. 10. docet, sperandum est? profectò nihil aliud præter summam hepatis & renum excalefactionem aliaque incommoda. Amittunt deinde medicamenta maximam partem suarum facultatum ac virium, antequam ad vesicam perveniant.

Ex usu cassiæ auctus fuit ardor urinæ.

Tertiò, lapides nonnunquam vesicæ adhærere, neque absque maximo periculo separari posse, certum est, non nisi manu & instrumentis separentur; atque in ista operatione, & separatione calculi vesica graviter læditur. In Tua autem G. calculum adhærere vix crederem: adhæret enim mediante membrana, qua obductus est, atque tunc immisso cathetere, nulla percipitur allisio. Sin verò ex una tantummodo parte vesicæ annatus fuerit, quod tamen perquam rarò accidit (ut plurimum enim aut omnino adhæret, aut planè liber est) non usque adeò difficilis, nec periculosa erit ipsius separatio, præcipuè si parvus est, quemadmodum lithotomi sperant: & cum totum corpus, tum etiam pars affecta, ante operationem probè præparata fuerit. Hoc tempore tamen propter frigus, quod partibus nervosis, ac proinde etiam vesicæ obest, operatio, nisi maxima urgente necessitate, non erit tentanda: sed in primum ver usque differenda. Ver enim, ut *Celsus* lib. 7. cap. 26. & experientia testatur, ad hanc operationem tum fructu faciendam aptissimum est. Neque etiam tunc temerè, & empiricorum more operatio est tentanda: sed prius universalia à prudenti aliquo Medico præscribenda, exhibendaque: pars affecta præparanda: magnitudo quinetiam calculi exploranda, & an absque mortis discrimi-

Ad 3 quæstionem responsio. Calculus quomodo vesicæ adhæreat.

mine extrahi poſsit, inveſtigandum. Præſtaret enim curationem palliativam adhibere, & aliquomodo miſerè vivere, interim tamen Deo & patriæ inſervire, quam in evidentiſsimo mortis periculo T. G. periclitari.

Poſt extractionem calculi verriculis omnino opus eſt, magis tamen ad explorandum, an alius aliquis adſit lapis inſignis, quam ad arenulas & ſanguinem grumoſum expurgandum. Hujuſmodi enim facilimè poſt operationem naturæ beneficio expelluntur, præcipuè ſi vulnus apertum fuerit conſervatum; quemadmodum mox dicam. Perquiſitio itaque iſta, quæ fit verriculo, clementer fieri debet, & ſi ſecundus lapis, aut fragmenta aliqua magna inveniuntur, extrahantur, ſin minus de arenulis, & ſanguine grumoſo extrahendo non uſque adeò eſt laborandum. *Nota.* Ego non rarò per aliquot dies ab operatione fragmenta, & lapillos, qui etiam magnitudinem phaſeoli ferè adæquabant, naturæ beneficio extruſos, atque rejectos fuiſſe meis vidi oculis.

Quid poſt extractionē calculi faciendum. Porrò ut arenulæ, ſordes, ſanguiſque grumoſus, poſt extractionem lapidis, eò melius effluere poſſit, tubulus aliquantū incurvatus in vulnus intromittendus, vulnuſque ad tempus ſummo ſtudio apertum eſt conſervandum. Non enim intentio Medici eſt, ſolummodò morbum curare, verùm etiam recidivam præcavere. Ne itaque de novo materia aliqua colligatur, patens ſit vulnus, donec renes, & veſica ab omnibus excrementis probè ſeſe expurgaverint. Idque per vulnus facilimè per ductum verò urinarium ſive penem propter ipſius longitudinem, anguſtiam & anfractuoſitatem, vix fieri poteſt. Hæc Tuæ G. aliquomodo erunt moleſta, multum tamen ad integram ſanitatem recuperandam, conſervandamque conducent, & efficient ne recidiva facile ſit verenda: quæ multò magis eſt timenda, quam fiſtula. Hæc enim ſuo tempore cum partes internæ ſatis expurgatæ fuerint, non uſque adeò difficulter conſolidari poterit, illa verò novos cruciatus, & forſan majores adferret. *Obſervatio* Ante annos quindecim cum cuidam viro virtute & pietate præſtantiſſimo Dn. *Gualtero del Prato*, Coloniæ fiſtula in perinæo propter ſimilem ferè cauſſam curata eſſet: poſt menſes ſex ego cum aliis Medicis in conſilium adhibitus, propter graviſſima, quæ superveniebant ſymptomata, illam iterum aperire coactus fui. Convaluit & per annos quatuordecim ſupervixit, ſeptuageſimumque ſeptimum annum ætatis prætergreſſus eſt.

Ad 4 quæſt. reſponſio. Quartò, extracto calculo, ne novus renaſcatur, proſpicere convenit.

nit. Idque Tua G. præstabit, evitando in victus ratione omnia, quæ generationem calculi promovere possunt: sive suppeditando materiam, humores nimirum crassos & viscidos; sive suscitando caussam efficientem, intemperiem scilicet calidam hepatis & renum: purgando item per intervalla corpus. Quæ omnia hic particulatim recensere supervacaneum duxi, cum quia Tua G. hac in re, proh dolor, ipsamet facta est Medicus passivus, tum etiam quia ex præsenti Medico, si opus esset, fusius edoceri poterit. Saltem id repeto, quod & antea monui, vulnus non ilico consolidandum esse propter caussas, quas jam supra commemoravi. Vomitus si per intervalla provocetur, singulare est præservativum tam in calculosis, quam podagricis affectibus, præcipuè si Tua G. ad vomendum facilis fuerit. *Vomitus præservat à podagra & calculo*

Ad præservationem quoque calculi non exiguam vim habent acidulæ Griesbachenses & Langenschwalbachenses. Ventriculo enim gratum est medicamentum, ipsumque simul, ac omnes partes internas roborat, obstructiones viscerum reserat, renes item & vesicam abluit, mirumque in modum expurgat; & si quæ in istis partibus sunt arenulæ, expellit. Usus earundem quoq; acidularum inprimis Langenschwalbachensium Tuæ G. in podagra multum prodesse poterit. Sed hoc tempore ferè inutiles sunt acidulæ. *De acidulis.*

Postremò quærit Tua G. quomodo imbecillitas crurum sit tollenda, quídve de vinaceis sperandum? Ad imbecillitatem membrorum post podagram tollendam, cùm aliàs multoties, tum superiori æstate in Generoso quodam maximo cum fructu hoc unguentum expertus sum, purgato tamen prius corpore. *De vinaceis.* *Unguentũ ad imbecillitatem mẽbrorum post podagram.*

℞. Salis marini diligenter in furno exsiccati & tenuissimè pulverisati ℥ ij.
ol. lumbricorum, &
vulpini ana ℥ iij.

Misceantur diligenter in mortario marmoreo, fiatque unguentum, quo partes affectæ inungi debent tribus horis ante prandium, & antequam æger lecto egrediatur. Eidem unguento aliquando maximo cum successu addo aliquantum olei salviæ, aut rosmarini arte chymica extracti. Ante inunctionem poterit applicari fomentum aliquod ex salvia, betonica, absinthio, Iva arthetica, baccis & ligno juniperino, rosis, floribus primulæ veris, rosmarino, majorana, alumine, & hujusmodi vino rubro incoctis. Cataplasmata item ex iisdem herbis & floribus *Fomentum.*

pulverisatis, & cum farina fabarum, vino rubro, atque sapa coctis, & post fomentationem, atque inunctionem applicata summoperè conveniunt.

Usus vinaceorum in podagra.

Usus vinaceorum mihi hac in re summoperè probatur; inter optima enim remedia & tutissima, quæ partes etiam affectas roborant, & calorem innatum fovent, à *Cratone* in hoc affectu ponuntur. Tempore vindemiarum pedes nonunquam & totum corpus, si morb. universalis est, eis calidè immergatur. Extra tempus verò vindemiarum solitus sum ea vino rubro ac aqua incoquere, & juncturis applicare: Inter coquendum verò betonicam, salviam, ivam artheticam, flores primulæ veris, & hujusmodi flores & herbas, quas antea recensuimus, addo. Si dolor adest, adjicio quoque manipulum unum aut alterum lumbricorũ terrestriũ aquâ solũmodo lotorũ. Hujusmodi medicamẽtis si juncturæ & nervi roborati fuerint, minus defluxiones excipient. Interim tamen ne materia peccans in corpore colligatur, & ad articulos expellatur, summoperè prospicere convenit. Optima itaque victus ratio observanda est, corpusque per intervalla expurgandum: quæ omnia prudentiæ præsentis Medici committo.

Hæc sunt, Vir Generose, quæ pro temporis angustia ad propositas quæstiones respondere licuit: quæ omnia, ut Tua G. æqui bonique consulat, rogo. Dum hasce absolvo à Generoso Domino Barone de *Gorsier*, simul & à nobili Viro Dn. *Ludovico à Wattenville* accipio literas, quos omnes de Tua adversa valetudine summopere solicitos esse percipio. Ego, quia Tuæ G. in præsens proprius adesse, & corâm officia mea minimè præstare possum, simul cum illis illum, qui fons est omniũ bonorum per unigenitum filium suum *Jesum Christum* Salvatorem nostrum suppliciter oro, ut Tuam G. ex hoc gravi morbo liberare, in pristinam optimamq; valetudinem reducere, in eaq; diu conservare dignetur. Vale Generose Domine. Paterniaci Aventicorum 24. Novemb. 1608.

EPI-

EPISTOLA XXXVI.

Ad eundem Virum generosum Dn. ZACHARIAM GEITZCOFLER, *&c. cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

QUod ad quæstiones propositas misi responsum, Illustris, atque generose Domine, Tuam G. jamdudum accepisse, atque ex eo sententiam meam percepisse, spero: itaq; de iis hic nihil repetam. Cæterùm generosus Dn. Baro à *Wattenville* hisce diebus ad se me vocare jussit: sed quia Freiburgi apud nobilem quendam occupatus fui, adventum meum per aliquot dies in Burgũdia expectavit, ubi ipsum hodie conveni. De morbo Tuæ G. fusius inter nos collocuti sumus, ut ex ipso intelliget. Ne operatio ante mensem Aprilem tentetur, iterum suadeo. Operationi etiamsi difficulter interesse queam (tam procul enim abesse familiæ meæ, valdè mihi erit incommodum) quia tamen Tuam G. præsentiam meam valdè desiderare exoptaréve video, libenter parebo, dummodò licentiam à Magistratu meo impetrare potero. Quod si G. Tuam convenire mihi concedatur, ut corpus ante operationem à præsenti Medico diligenter præparetur, neque vulnus ilico cicatrice obducatur, iterum moneo, propter caussas, quas in præcedentibus meis literis recensui, quasque generoso Domino Baroni à *Wattenville* coram fusius exposui. Vale illustris ac generose Dn. & me tuum cense. Raptim Usiers Burgund. 8. Februarii stylo novo Anno 1609.

EPISTOLA XXXVII.

Idem ad eundem.

PAulo tardius, quam sperabam. Illustris, atque Generose Domine ea, quæ promiseram mitto, idq; negligentiæ meæ causa minimè factum est. Radices enim Eryngii Marini ad lacum Lemmanum eruendæ, postea in umbra exsiccandæ erant, ubi tempus requirebatur: Quapropter ne tua G. moram ægre ferat, demissè rogo. Nunc illas mitto, faxit clementissimus Pater cœlestis, ut G. tua maximum fructum inde

capessere

capessere posſit. Mitto & instrumenta pro enematibus exhibēdis: item l b. de inedia *Appolonia Schreiera*: illa etiā nūc vivit, uti Dn. D. *Lentulus* ante paucos dies ad me ſcripſit. Hæc ut G. tua eo animo, quo à me proficiſcuntur accipere velit, obſecro. Succeſſum curationis poſt meum abitum avidè intelligere cupio penitus tamen Tuam G. nunc convaluiſſe ſpero. Circa ſereniſsimum principem Dn. *Janutium Radzivilium* adhuc, una cum clariſsimis viris Dn. D. *Platero* & *Chimeletio* Medicinæ Doctoribus, occupatiſsimus ſum. Me abſente Empiricus ad ipſum adductus fuit, qui Mercurialia nonnulla, aliaque quæ parum conveniebant, adhibuit. Corpus mirum in modum extenuatū eſt, & indies magis magiſque extabeſcit. Nutrimenta pauca, & non niſi invitus ſumit. In inguine dextro ruptus eſt abſceſſus ingens, ex quo ultra libras decem puris effluxit, & adhuc continuo effluit, Eſt & alius abſceſſus ingens profectò in clune dextra aperiendus. Omnipotens Deus, ſummusque Medicus, ut divina ſua gratia per unigenitum filium ſuum ipſi adeſſe, omniaque ad ipſius ſalutem cum corporis, tum etiam animæ neceſſaria benignè elargiri velit, ex corde precor. Vale Illuſtris, atque generoſe Domine, una cum genere, & virtute verè nobiliſſima tua *Relingera*, Uxore chariſſima, filioque dilectiſſimo totaque familia longè nobiliſſima, quam ut Deus Opt. Max. tecum in multa ſecula conſervare, ſpiritualibus, temporalibusq; quin etiam donis ditare dignetur, etiam atque etiam ex corde precor. Raptim Baſileæ Raurac. 2. Julii 1610.

Ingens abſceſſus in inguine.

EPISTOLA XXXVIII.

ZACHARIAS GEITZKOFLER à Geilenbach/&c. *Eques* GUILHELMO FABRICIO *Hildano, S. P. D.*

HÆret adhuc alta mente repoſtum, vir clariſſime, atque doctiſſime amice chariſſime, tum illud fideli quondam promptitudine, & prompta fidelitate mihi præſtitum auxilium, tum, cum in extremis conſtitutus anguſtiis, periculoſiſſimam corporis mei ſectionem in arce mea Haunsheim tuæ dexteritati adminiſtrandam commiſi: quamobrem & immenſas tibi gratias ſemper agam, referamque. Cum autem præter alia tum temporis etiam intelexerim, Te raras quaſdam in affectibus mulierum, & ſecretas habere medicinas: & verò una ex conſan-

guineis

guineis meis difficilimo ejuſmodi, neſcio quo, vehementiſſimè hactenus conflictetur morbo: accuratiorem hujus affectus deſcriptionem Tibi hiſce communicare volui: officioſè rogans, ut caſum hunc non ſolum diligentiſſimè, de quo dubium mihi nullum, examines, atque perpendas: ſed etiam prudentiſſimum tuum conſilium hac de re nobis exponas, illudq; prima data occaſione Auguſtam vindelicorū Dn. *Martino Zobelio* tranſmittas. Facies hac in parte gratum mihi, & acceptum, utque viciſſim honeſto laboris tui præmio gaudeas, operam dabimus ſedulò. Uxor mea chariſsima filiusque ſalutem tuæ Exc. plurimam per me dictam volunt. Hiſce vale vir clariſsime, & feliciter vive diu. Datum Pragæ 16. Februarii 1617.

Deſcriptio morbi illuſtris cujuſdam Matronæ, literis præcedentibus conjuncta.

Illuſtris Domina quædam ætatis annorum triginta unius, habitus totius humidioris, pinguis multum maximè circa ventrem inferiorem, hepatis calidioris, bonum generans ſanguinem, coloris optimi, ventriculi verò frigidioris & cum lienis aliqua notabili duritie. Huic elapſis annis, & etiam ante conjugium menſes fluxerunt inordinati, ut plurimum pauci, nec ſine doloris ſenſu. Cum anno 1614. Thermis quibuſdam Sulphureis per dies quadraginta balneādo, mēſe Julio & Auguſto uſa fuiſſet, per menſes tres vel quatuor ordinatum ſingulis quatuor ſeptimanis menſium curſum & in quantitate mediocrem acquiſivit. Menſe demum Decembri ſigna quædam ingravidationis apparere cœperunt, vomitus quidam materiæ pituitoſæ, inappetentia ad cibum, decolorati menſes, qui tamen nunquam ſubſtiterunt, quin niſi ob gravidationis dubium medicamentis retenti fuiſſent, fortè copioſiores conſueto fluxiſſent; mammæ tumidiores ſolito, ſine lacte tamen: acceſſit & mulierum hac in re peritarum confirmatio, quæ prægnantem perſuadebant: auctus eſt venter paulatim: verum nullus unquam fœtus motus animadverſus eſt, (licet ipſa motum quendam interdum perſentiſcere aſſeveraret) quod aſsiſtentibus Medicis falſæ ingravidationis ſuſpicionem præbuit, ut revera evenit. Elapſo per menſes aliquot partus tempore, coli dolores vehentiſſimi eā & apprehenderunt, cum febre continua & animi deliquiis, à quibus aliquot dierum ſpacio nonnullis evacuationibus, ſed potiſſimè enematibus

Affectus uterinus.

Falſa ingravidationis ſuſpicio.

Tt libe-

Libræ 10. vitreæ pituitæ dejectæ.

liberata est. In quorum administratione hoc notabile fuit; clysterum usu spacio dierum viginti ad libras triginta vitreæ pituitæ subtractas fuisse; ventrisque moles in circuitu spithamæ longitudine minor effecta est, agiliorque in motu reddita est, cum prius difficulter moveretur. Sequenti tempore sæpius purgata est, tum medicamentis per os assumptis, tum per alvum injectis, & semper ingens vitreæ pituitæ copia educta est. Sanguis sæpius vena secta notabili emolumento missus est: verum alvi tumor increscere visus est, corporisque gravitas augeri, usque adeo, ut ferè semper sedentaria degeret, & ob ventris molem in lecto etiam minimè commodè jacere posset. Menses paulatim pauciores visi sunt, nec benè colorati, sed potius muco similes: à duodecim septimanis ex toto substitère, quo tempore omnia graviora reddita: quin & interdum uteri præfocationes, cordisq; palpitationes molestare cœperunt. Quorum accidentium occasione advocati Medici dum ventrem contingunt, invenerunt in regione uteri rem quandam ad tactum duram, à dextra in sinistram transversim se extendentem, longitudinis spithamæ unius cum dimidia, in crassitie verò in sinistra quidem parte limonium pomum, vel aliquid majus referente, in dextra autem multò majorem, sed mobilem; quæ si ab una parte manum prematur, in opposita parte dolor sentitur.

De cætero venter licet pinguis, mollis tamen est, in flatibus (quod aliquando evenit) distendatur. In reliquis nec lumbi, nec inguina, nec partes circa umbilicum dolent: dum in lecto vertitur, nullum sentit gravis materiæ ab una parte in alteram notabilem prolapsum: stans autem circa pubem pondus grave incumbit. Motus interdum quidam circa uterum ab ea persentitur, sed non qualem fœtus edere solent. Lac in mammis nullum, nec tumidiores solito: corpus non emaciatur, color optimus perseverat, in cibo & potu se benè habet.

His sic stantibus, cum à principio hujus affectus aliquot elapsi sint menses, petitur ab excellentissimis ac experientissimis viris.

1. An hæc mola censenda sit, an affectus alius?

2. Si mola judicetur, cum una, & grandis videatur, an provocanda sit? *Hippocrate* dicente, *si mola una caro fiat, mulier perit, neque enim fieri potest ut superstes maneat.*

3. Quibus remediis tutò & cum minori molestia ea abigenda sit.

4. Et ultimò stante mola, an aquis thermalibus sulphureis & nitrosis, quæ & potu & balneo adhiberi consueverunt, tutò uti liceat?

Ad hæc rogamus excellentissimos viros nobis quanto citius fieri possit, communicare sua consilia velint.

EPISTOLA XXXIX.

Generoso ac strenuo viro Dn. ZACHARIÆ Geizkofler á Gailenbach/ *Domino* in Haunsheim/ Stauffen/ Moß vñ Wesenbüren/ ꝛc. *Equiti aurato. Sacræ Cæsareæ Majestatis, nec non Ducum Austriæ Consiliario prudentissimo, Domino suo benignissimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LIteræ, quas ad me dedisti, generose ac strenue Domine, quia domesticis meis interim dum ego Lausannæ circa infantem generosi cujusdam occupatus fui, traditæ fuerunt, celerius ad eas respondere mihi non licuit, ne igitur Tua Generos. moram ægrè ferat, demissè rogo. Sola autem profectò literarum G V. inspectio vehementer me exhilaravit, idque eam solam ob caussam, quod G. T. vivere, & rectè valere ex eis intellexerim. Idem à generoso quodam, qui ante menses aliquot Haunshemio veniens, transiens hac, & in Galliam properans me invisit, nunciatum mihi fuit. Faxit clementissimus Deus Pater cœlestis, ut G. T. optima ista valetudine in multos annos ad Dei gloriam, utilitatemque Patriæ frui possit.

Illustris autem Dominæ, de qua T. G. scribit, vices doleo, Deumq; ter Opt. Max. suppliciter oro, ut Medicorum laboribus, & remediis benedicat, eamq; & patiẽtiâ & constãtia Christianâ adornet, tandẽq; benignè restituat. Tandẽ, inquam: Sunt enim profectò morbi uterini, ut omnes testantur Medici, & ipsa experientia docet, longi & difficiles. *Morbi uterini longi & difficiles.*

Porrò cum ipsam minimè gravidam esse extra controversiam sit, quærit G. T. primò sit ne mola in utero, nec ne? Ego ex signis & indiciis, quæ proponuntur, nihil aliud concludere possum, quam illustrem ægram molam gestare, etiamsi signa nonnulla, quæ contrarium suadent, adsint: inprimis mensium fluor. Quibus enim menses fluunt, in iis molam generari minimè posse, statuunt Medici. *Ambrosius Paræus* tamen lib. 24. cap. 41. Mulierem molam gerentem menstruis laborasse observavit, quod & ego in nobili quadam ac pia Matrona Bernensi, robusta, & plethorica ante annos aliquot advenisse vidi. Illa etsi molã *Responsio ad primam quæstionẽ.* *An menstruis fluentibus mola in utero adesse possit? Observatio.*

ejus magnitudinis gestaret, ut adstantes tractādo ventrem facilè ipsam persentire possent, quam molam etiam erigendo se & ambulando, ponderis alicujus, & globi magni instar ad os uteri delabi sentiebat: (hæc non ex relatione aliorum habeo) singulis tamen mensibus suas habuit purgationes menstruales, sed in minori quantitate, idque ad finem usque vitæ suæ, etiamsi à mola liberata non fuerit. Potest itaque mulier molâ laborare, imò & fœtum gestare, interim tamen suas habere purgationes menstruales, sed in minore quantitate. Non omnibus tamen mola laborantibus id accidere, sat scio, sed paucissimis, & iis tantummodò, quibus habitus totius corporis humidus, & hepar temperatum est, quæque sanguine abundant, quemadmodum illustrem illam Dominam illo abundare intelligo.

In molâ laborantes menses fluere possunt:

Id præterea observavi, molam nonnisi sensim accrescere, si mēstrua simul fluxerint: fluentibus enim menstruis nutrimentum molæ distrahitur. Eis autem, quæ fœtum, aut molam gerunt, ut insignis vir Dn. *Ambrosius Paraus* lib. 24. cap. 65. refert, non ex ipso utero profluunt mēses, sed per ramos venæ & arteriæ hypogastricæ, quæ rejiciūtur, & sparguntur in uteri cervicem.

Non omnes molam gerentes extabescunt.

Molam præterea gerentem tabescere, ac membra mollescere, observarunt practici: ac in illustri domina contrarium observatur. Corpus enim, ut ex narratione morbi ejus intelligo non emaciatur, sed color optimus perseverat, in cibo quinetiam, & potu bene se habet. Non omnes igitur molam gestantes extabescunt: quod & ego in Matrona illa Bernensi, cujus antea memini, observavi, quæ per multos annos molam gestavit, interim tamen menses suos habuit, & corpore robusta fuit.

Observatio.

Anno 1612 Hildenâ Coloniam ad quadragenariam vocatus fui: gestaverat illa molam per multos annos: interim tamen corpore valida, & facie benè colorata semper fuerat: tandem febre continua correpta, & exorto dolore circa pudenda, cum muliebria, ac ventrem tractarem, molam ad struthii ovi magnitudinem inveni, quæ & versus os uteri ita propendebat, ut manu facilè apprehendi posset: Cotyledonibus nihilominus, quemadmodum & illa, de qua obs. 52. centuriæ 2. mentionem habui, ita adhærebat, ut absque ingenti dolore vix commoveri posset. Interim tamen cum ipsam præsente excellentissimo, ac pio viro Dn. *Jodoco Juliens* pharmacopœo Coloniensi, aliquoties & manu, & instrumentis tractassem, medicamenta quinetiam nonnulla, ut postea dicam, applicassem, tandem feliciter ipsam enixa est, & pri-

stinæ

stinæ sanitati restituta fuit. Hæc propterea adscribo, si forsan illustri Dominæ in curatione molæ suæ usui esse possint. Potest itaque muluer molam gestare, interim tamen menses suos habere, corpore quinetiam valida robusta, ac facie benè colorata esse.

Secundò quærit T. G. si mola judicetur, cum una & grandis videatur, an provocanda sit? cum juxta *Hippocratem* libro de sterilibus, muliér, quæ unicam gerit molam, si expellatur, perit. Diligenter hîc perpendendus est locus *Hippocratis*, & cum èis, quæ quotidie in praxi occurrunt, conferendus. *Hippocrates* enim & aliis in locis ita loqui consuevit; quemadmodum lib. 6. aphoris. 18. ubi vulnera vesicæ, cerebri, cordis, intestinorum, & ventriculi lethalia esse pronunciavit. At hujusmodi vulnera sæpissimè sanari, experientia docet. Verùm *Galenus* in commentario hujus aphorismi mentem *Hippocratis* penitus explicat his verbis: Hoc verbum, inquit, *lethale*, sæpius dixit in aliis, & in hoc ipso libro de iis, qui ex necessitate morituri: sæpius autem & de iis, qui magna ex parte. Hæc *Galenus*. Ita etiam de verbis *Hippocratis* hoc loco censendum esse arbitror: non enim mulier, cui unica expellitur mola, ex necessitate perit, etiamsi id aliquando contingat. Observatum enim sæpissimè fuit, molas prægrandes & unicas sine mortis discrimine medicamentis expulsas, imò & manu extractas fuisse. Extat exemplum singulare in 2. centur. observationum mearum observat. 52. de mola, quæ magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat: quam tamen ea dexteritate extraxi, ut non solùm convaluerit ægra, & per aliquot annos supervixerit; verumetiam infantes tres procreaverit, cujus rei testis maritus ipse, & alii quamplurimi, etiamnunc Lausannæ esse possunt. Alia præterea extant exempla observat. 54 ejusdem centuriæ. Et quadragenaria illa Coloniensis, cujus antea mentionem feci, à mola unica & etiam satis magna, quam felicissimè liberata fuit. Non perit itaque mulier, quæ unicam edit molam ex necessitate, sicuti illi necessitate moriuntur (ut *Galenus* lib. 6. aphoris. comment. 18. & experientia docet) quibus cor aut cerebrum ad ventriculos usque vulneratum: sed tunc inprimis cum nimis violenter expulsa fuerit, & hæmorrhagia magna supervenerit.

Responsio ad 2. quæstionem.

An mulier unicam habens molã, si expellatur ea pereat?

His omnibus benè consideratis, nihil video, quod obstare possit, quo minus curatio non sit tentanda: præcipuè cum illustris ægra adhuc sit juvenis & optimo corporis habitu prædita.

Quærit G. T. tertiò, quibus remediis tutò, & minori cum molestia

Responsio ad 3. quæstionem.

mola illa sit abigenda? proponam remedia tuta, quibus & ego in quadragenaria illa Coloniensi, & in aliis cum fructu usus sum. Interim tamen illustris Domina monenda est, morbum huncce, uti quoque ab initio dixi, & longum & difficilimum esse, imò curationem non semper ad optatum finem perduci posse, etiamsi Medicus summam adhibuerit diligentiam. Sæpissimè enim tam tenaciter utero adhæret, ut non nisi post longum tempus excerni possit: imò & cum ægra consenescat, hoc est, ad finem usque vitæ perduret: idque inprimis accidit, quotiescunque (uti ego in aliquibus observavi) uterus ipse unà cum mola unicum inter se constituunt corpus. Hujusmodi molâ matrona illa Bernensis, cujus ab initio memini, ad finem usque vitæ suæ laboravit, absque magna tamen molestia.

Curatio molæ. Curatio autem tribus subsequentibus intentionibus perficitur. Primò, ut victus ratio, quæ calida & humida esse debet, instituatur, ac quam diligentissimè observetur: Secundò, ut corpus à pravis humoribus expurgetur, & vena, si plethora adfuerit, incidatur. Tertiò, ut medicamenta molam expellentia intus exhibeantur: ventri quinetiam provocantia exterius admoveantur. Purgato itaque corpore, primò emollientia, veluti sequens enema per aliquot dies adhibere convenit.

Enema emolliens.

℞. radicum althææ
liliior. albor. ana ℥ j.
fol. althææ
malvæ
parietariæ
violarum
brancæ ursinæ
flor. chamomill.
meliloti
violarum ana M. j.
sem. fenugræci
lini ana ℥ j.
anisi
fœniculi ana ℥ j. ß.

Coquantur in decocto capitis & pedum vituli, ad consumptionem tertiæ partis. In ℔. j. colaturæ dissolve.

butyri recentis,
olei amygdalarum dulcium &

Lilio-

liliorum alborum ana ℥ j.

Misce, fiatque enema, quod iteretur quotidie semel aut bis, idque per dies aliquot. Necesse enim est, ut mola, imò & ipse uterus, partesque omnes, quæ in excretione molæ extenduntur, emolliantur ac lubricæ reddantur.

Ex præscriptis herbis, radicibus, floribus & seminibus præparetur quoque sacculus triangularis, ejus magnitudinis, ut imum ventris & pudenda cooperire possit: is aqua aut brodio capitis, & pedum vituli coctus, calidè applicetur, per horam unam aut alteram, idq; bis aut ter in die. Post fotum venter, pudenda, os sacrum & coxæ sequenti linimento inungere convenit. Linimentũ.

℞. olei liliorum alborum
lumbricorum
amygdalarum dulcium
de vitellis ovorum ana ℥ ß
pinguedinis caponis
ursi
anseris ana ℥ j. Misce

Quæ partes ad molam excludendam necessarias relaxant ac lubricas efficiunt, per os quoque exhiberi poterunt. Detur itaque oleum amygdalarum dulcium, & butyrum recens, cum decocto foliorum althææ, malvæ, & violarum, seminis althææ, malvæ & meliloti, ac pauco sale, ne nauseam excitet: poterit addi pullus, aut frustum carnis castrati, ut eo magis nutriat, corroboretque. Prædictum jusculum poterit quoque syrupo de althæa Fernelii dulcorari & exhiberi. Hisce in sextum, septimum aut octavum diem, prout præsenti Medico consultum esse videbitur, adhibitis, ac iterum expurgato corpore, & saphenâ incisâ, ad ea, quæ facultatem expultricem excitant, transeundum est. Ubi enemata iterum conveniunt; quapropter Enema.

℞. radic. Aristoloch. rotundæ &
longæ
gentianæ ana ℥ ß.
radic. bryoniæ
asari
ellebori albi ana ʒ j.
herbar. dictamni
rutæ

sabinæ

ſabinæ
centauri minoris
artemiſiæ
meliſſæ
matricariæ
pulegii
origani
malvæ
althææ ana M. ß.
flor. chamomill.
meliloti
ſambuci ana M. j.
ſem. carvi
ſeſel.
petroſelini ana ℥ j.
fœnugræci
lini ana ℥ ß.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℔. ij.
In ℔. j. colaturæ diſſolvæ Hieræ Picræ ℥ j.
trochiſcorum de myrrha ℥ ß.
olei rutacei ℥ ij. Miſce.

Sacculus. Ex ſupradictis radicibus, herbis, &c. præparetur quoque ſacculus triangularis, qui aquâ incoctus, ventri calidè applicetur. Interim autem dum enemate & ſacculo utitur, ſequens quoque peſſarium adhibere convenit. *Peſſarium.*

℞. galbani
bdellii
oppopanacis diſſolut. in vino generoſ. an. ʒ ij.
rad. cyclaminis &
hellebori albi ana ʒ j.
trochiſcorum de myrrha ʒ iij.

Miſceantur, & cum ſucco rutæ quantum ſatis fiat peſſarium.
Per os detur ſequens potiuncula.

℞. confectionis alkermes ℈ ij.
trochiſcorum de myrrha ʒ ß.
ſalis artemiſiæ
olei ſabinæ ana ℈ ß.

Cum

Cum decocto artemisiæ, melissæ, radicum aristolochiæ longæ & rotundæ, fiat potiuncula: dulcoretur syrupo de artemisia.

His dum illustris ægra utitur medicamétis, motus naturæ diligenter observandus est: quamprimum enim virtus expultrix commota fuerit, necesse est, ut ægra in modum parturientis decumbat, in lecto tamen (ut vires conserventur) & eo planè modo, quemadmodum monstravi in secunda centuria pag.186. Deinde obstetrix manum inunctam superiori linimento clementer in collum uteri immittet, parturientiumque dolores, & conatus quantum fieri potest, excitet. Illustris quoque ægra ipsamet operam dabit, ut expultricem facultatem, & conatus parturientium stimulet; quo tandem obstetrix manum suam in ipsum uterum immittere, molamque apprehendere possit. Sin mola rotunda, & lubrica fuerit, ita ut obstetrix ipsam digitis apprehendere non queat, habeat forcipem & hamulum, cujus ego dedi delineationem in secunda centuria observat.52. *Quomodo mola extrahenda.*

Dum autem hoc aliaque administrantur, imò per totum tempus curationis, virium diligenter habenda est ratio, & quæ ipsas conservant, atque instaurant, exhibenda, & regioni cordis, & carpis applicanda sunt. Interim tamen quæ corpus clementer excalefaciunt, sanguinemque attenuant, parcè sunt exhibenda, ne extractâ molâ vehemens & periculosa subsequatur hæmorrhagia: & quia mola semper utero adhæret, diligenter prospiciat obstetrix, ne ipsam impetuosè ac festinãter, sed pedetentim ac lentè separet, extrahatque. Ego in separatione molæ, cujus fit mẽtio observ. 52. cent.2. postquam ad ipsius radicem Alnotatam manu pervenissem, dimidiam ferè horam impendi, absque ullo tamen dolore, aut molestia ægrotantis. *Mola clementer extrahenda.*

Extracta mola, ut hæmorrhagia larga evitari possit, in prõtu sint electuaria, syrupi aquæ destillatæ, decoctiões, & ex eis paratæ potiunculæ, reliquaq; omnia, quæ excalefactũ corpus refrigerare, & attenuatũ sanguinem inspissare; viresque instaurare queant. De quibus omnibus præsens Medicus pro sua prudentia providebit.

Extracta mola ventri sequens Cataplasma protinus applicare convenit. *Cataplasma.*

℞. Rad. & fol. plantaginis
bursæ pastoris
fol. prunorum sylvestrium
rosarum rubearum ana M. j

Vn Co-

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis.

Postea ℞. farinæ hordei & volatilis ana ℥ iij
pulv. rosar. rubear.
myrtillorum
nucum cupressi
balaustior.
corticum granatorum
ranarum combustarum ana ℥ j.
terræ sigillatæ
sanguinis draconis ana ℥ ß.

Cum prædicto decocto, parumque, aceti fiat Cataplasma, quod imo ventri pudendisque tepidè applicetur.

Hæmorrhagia si impetuosa fuerit, arctè ligentur brachia, & cucurbitulæ sub mammis affigantur. Vena item in cubito, si vires permiserint, incidatur.

Pessarium ad sanguinem sistentium.

Imponatur quoque sequens pessarium: Fiat turunda est stupis suavibus justæ magnitudinis, quæ superiori decocto madefacta, sequenti pulvere involvenda est.

℞ farinæ volatilis ℥ ij.
terræ sigillatæ
sanguinis Draconis
gypsi.
cinerum ranarum aquatilium ana ℥ iij
musci cranii humani ʒ j

Misce fiat pulvis subtilissimus.

Hisce & similibus remediis hæmorrhagiam cum in Lausannensi matrona, & Coloniensi, tum etiam in aliis feliciter per Dei misericordiam compescui.

Non volo autem illustrem ægram, adstantesque Medicos non monere, in prima curatione rem non semper ex voto succedere, sed post dies aliquot aut mensem iterum omnia reiteranda esse, idque ego in quadragenaria illa Coloniensi, cujus jam antea facta fuit mentio, edidici. Huic enim cum omnia; quæ recensui, adhibuissem, collumque uteri adeo (sine violentia tamen & dolore magno) dilatassem, ut molam manu mea tractare, forcipe quin etiam facilè apprehēdere possem, ipsam tamen extrahere, minimè ausus fui; quotiescunque enim illam apprehendebam, & instrumentis (manu enim non facilè extrahitur mola

mola) extrahere conabar, tanti circa lumbos superveniebant dolores, ut ab opere desistere coactus fuerim: quapropter totum negocium ad dies quindecim protraxi. Interim ut vires instaurarem, dolores lenirē. intemperiem calidam internarum partium temperarem, omnes nervos intendi. Tandem cum præcedentem curationem secundò iterassem, ex voto successit, convaluitque ægra.

Quartò & ultimo quærit T.G. an aquis thermalibus sulphureis, & nitrosis tuto uti possit illustris ægra? Sulphur cum teste *Galeno* de Simpl. Medic. facult. lib. 9. calidum, tenueque sit, & nitrum insignem exsiccandi facultatem obtineat, non video (salvo tamen aliorum virorum, quibus facultas thermarum, quas illustris ægra forsan invisere constituit, nota est) quomodo in hoc casu convenire possint. Thermæ verò piperinæ in Rhetia, etiamsi quoque nonnihil sulphuris, ut *Fuchsius*, *Rulandus*, & alii scribunt, in se contineant, multum tamen in hoc affectu conducere posse existimo: Sunt enim temperatissimæ, nullamque intemperiem calidam visceribus infert aqua hæc: etiamsi aliquis in ipsa scaturigine insederit: quin potius ~~internas~~ internas partes adeò humectat, ut (quod observatione dignum) si sitibundus aliquis has ingressus fuerit thermas, sitis in ipso mox exstinguatur. Obstructiones viscerum, hepatis, venarum mesaraicarum, & lienis ad miraculum ferè usque tollunt: idque non tantum in serenissimo Principe *Janutio à Ratzevil*, &c. verumetiam in nobilissimo viro Dn. *Jacobo Wallier* observavi. Huic enim cum in diuturno morbo suo splen in scirrhum induruisset, beneficio harum thermarum restitutus fuit: uti ex observatione de vulnere quodam gravissimo, & periculoso, ictu sclopeti inflicto, Oppenheimii separatim edita (quæ totam historiam continet) videre licet. Cum ergo Illustris Domina quoque de obstructione, & duritia lienis conqueratur, non saltem eo nomine hasce thermas piperinas ei prodesse posse existimo: sed vel maximè propter principalem illum uterinum morbum, idque duplici ratione. Primò quia thermæ istæ ad omnes uterinos affectus, varios, & inveteratos à *Fuchsio*, *Rulando*, *Thurnisero* & aliis singulariter cōmendantur; unde & in hoc affectu emolumentum ex iisdem nobis promittere possumus. Deinde quia mulieribus uterum gerentibus valdè noxiæ esse dicuntur ab iisdem Authoribus, idque sine dubio propter metum abortus, qui facilè propter insignem & internarum & externarum partium humectationem, & relaxationem supervenire posset. Ergo cum nihil magis in Illustri Do-

Responsio ad 4. quæstionem.

Thermæ piperinæ in Rhetia, quas vires habeant.

Thermæ piperinæ commendantur ad uterinos affectus.

mina præter abortum, ut ita loquar, hoc est, molæ exclusionem, desideretur, omninò ad hanc provocandam erunt accommodatissimæ.

Atque hæc sunt Generose Domine, quæ ad quæsita respondere potui: Faxit *Deus Opt. Max.* ut G. Tuæ grata, illustri verò ægræ salutaria esse possint. Si qua alia in re G. Tuæ inservire possum, meo, uti par est, nũquam deero officio. Uxorem lectissimam, uti & filium dilectum, unà cum conjuge, genere, virtute & pietate verè nobiles ea, qua par est reverentia mecum salutat uxor mea. Raptim Bernæ Helvetiorum 1. Maji 1617.

EPISTOLA XL.

Amplissimis atque doctissimis Viris Dn. Dn. Doctoribus & Chirurgis GENEVENSIBUS *Dominis & Patronis suis perpetuò colendis*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

De cancro exulcerato.

QUi has offert literas, Viri amplissimi ac undiquaque doctissimi, civis Lausannensis & mihi familiaris, non ita dudum petiit, ut ipsius uxorem graviter laborantem inviserem, atque remediis ei subvenirem: sed quia morbum difficilem atque vix curabilem esse animadverti, nolui quicquam tentare, nisi morbus prius communicatus fuisset collegio vestro. Itaque cum maritus statuisset ad vos migrare, ut judicium vestrum expiscaretur, & auxilium collegii vestri imploraret; petiit denuò, ut hæc paucula ad humanitatem vestram scriberem, atque vobis morbum ante oculos depingerem; idque ipsi propter communem nostram amicitiam denegare nec potui, nec debui.

Morbus autem, de quo conqueritur, tumor est durissimus & inæqualis, è regione papillæ mammæ sinistræ, non omnino rotundus, sed triangularis figuræ: Cuspis axillam versus tendit. Tumor non multum elevatus est, videturque periostio costarum aliquo modo cohærere, quãdoquidẽ ferè immobilis est, præcipuè ea parte, quæ axillam respicit. Multæ præterea lividæ & atro sanguine turgentes venulæ circa tumorem conspiciuntur: item glandulæ nonnullæ, tum incircumferentia tumoris, tum etiam sub axilla. Tumor lividus & nonnihil inflammatus: cutis verò in circumferentia plumbei aut cineritii coloris est. In medio tumoris circumcirca papillam scilicet ulcuscula nonnulla apparent, ex quibus manat ichor flavi coloris. Dolor continuus adest

non tamen adeò acerbus: Et, ut verbo dicam, omnia ferè signa canc in hoc tumore conspiciuntur; quem ego non occultum amplius, se exulceratum appellandum fore existimo: ad extremam tamen mali tiam nondum pervenisse certum est. Idque ex eo apparet, quod dolo non adeò acerbus sit, nec labia ulceris prætumida & horrenda sint quemadmodum solent esse in cancris exulceratis, cum ad summan malitiam pervenerint. Ulcera præterea nondum serpunt ad vicinas partes, neque tetrum reddunt odorem: Faxit Deus, ut etiam ad illam malitiam nunquam perveniat morbus. Vereor tamen vix rectè curari posse: quandoquidem veram & legitimam curam (quæ integram extirpationem tumoris requirit, sive id igne, ferro aut medicamentis erodentibus fiat) vix suaderem adhibere, ratione nobilitatis partis affectæ. Palliativam verò, quam vocant, curam, dolores lenire, & incremento morbi ad tempus saltem obsistere, tandem verò non sufficere, vobis omnibus Viri amplissimi notum est.

Quibus verò medicamentis usa sit hactenus, planè ignoro: Maritus particularia indicabit vobis. Ego nihil præscripsi, sed ab Empiricis & tonsoribus tractata fuit. Et quia petiit, ut opinionem meam, de mediis curandi hunc affectum, vobis non celarem, dicam quoque paucis, hac de re quid sentiam.

Scitis Viri amplissimi *Galenum* lib. 2. ad Glauconem cap. 10. cancri curandi rationem duplicem statuisse: quarum prima perficitur medicamentis, humores atrabilares expurgantibus: altera consistit in extirpatione tumoris. Quantum attinet ad primam curandi rationem, nisi statim ab initio administrata fuerit, parum aut nihil ad integram sanitatem posse, certum est, quandoquidem jam materia ita compacta atque indurata est, ut medicamentis purgantibus non cedat. Ad materiam tamen antecedentem imminuendam, non solum utilia, verum etiam necessaria esse medicamenta humores atrabilarios expurgantia, ideoque in cura palliativa necessariò administranda, nullus est Medicorum, qui dubitet.

Altera via à *Galeno* præscripta, est extirpatio tumoris: hanc autem extirpationem nonnulli ferro candente, alii medicamentis erodentibus, reliqui verò cultro incisorio perficiunt. Quantum ad cauterium actuale, illud cum *Albucasi* in scirrhosis, & cancrosis tumoribus, atque ulceribus suspectum habeo, quandoquidem vi ignis, qui in summo gradu caloris & siccitatis agit, magis indurescit materia atrabilaris, fit-

quemalignior. Præterea usu cauterii facilè posset oriri incendium vicinarum partium, pleuræ, cordis, & pulmonis scilicet, ut ipse *Galenus* testatur.

Porrò extirpatio, quæ fit medicamentis escharoticis aut septicis, sive quovis simili medicamento erodente, mihi quoque propter nobilitatem partis affectæ, suspecta est. Adde experientiam docuisse, cancrosa ulcera hujusmodi medicamentis exacerbari, atque pejora fieri.

Superest extirpatio, quæ manu & instrumentis incidentibus fit, quã ego præ aliis eligerem, nisi animadverterem difficultates non paucas, quæ eam quoque incertam faciunt: hæ autem præcipuè sunt, primò cacochymia corporis: secundò labefactatio, & summa imbecillitas partis laborantis: Eam autem non solum ex hoc morbo contraxit, verúm etiam à teneris annis sæpissimè ex hac parte laboravit, quandoquidem ei, adhuc puellæ combusta fuit papilla. Postmodum in matrimonio ter vel quater lac in mamma concrevit. Ratione enim combustionis papilla contracta, & ipsius pori indurati fuerunt. Concretio lactis nonnunquam & apostemata excitavit, quæ an methodicè curata fuerint, nescio: ex relatione autem mariti id fusius intelligetis. Tertium argumentum, quod extirpationem incertam esse mihi persuadet, est, tum tumorem adeò adhærere costis, ut vix moveri possit, tum etiã sub axilla glandulas multas esse, quæ veluti radices hujus mali sunt, extirpari tamen minimè posse. Ex his duobus malis, iisque evidentissimis periculis, quæ tum palliativam, tum veram curam comitari recensuimus, quodnam eligendum sit amplissimo collegio vestro remitto. Ego cùm ætatem jam provectam, cacochymiam corporis & imbecillitatem partis affectæ, atque glandulas sub axilla (quæ veluti radices hujus mali sunt) animadverto, mallem potiùs eligere curam palliativam, quam ægrotum evidentissimo, & inevitabili mortis periculo exponere. Vos pro vestra summa prudentia atque eruditione, singula examinabitis, & si quid à me imprudenter in medium adductum fuerit, id ut pro vestra summa humanitate atque clementia, quã huc usque mihi largiti estis, in bonam partem interpretemini, etiam atque etiam rogo vos omnes viri amplissimi. Benè & feliciter valete in Domino. Lausannæ 15. die Septembris 1596.

Ex lactis concretione apostemata.

EPI-

EPISTOLA XLI.

Viro Clarissimo Doctissimoq́; Dn. GEORGIO FABRO *Castri Imperialis Fridbergensis doctori Medico celeberrimo.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

DEcima quinta die mensis præteriti feliciter Bernam reversus sum, clarissime, atque amantissime mi Dn. Doctor, meosque quinetiam benè valentes, laus sit Deo Opt. Max. inveni. Interim dum ego apud vos, & in Hassia absui, febris quædam maligna, & contagiosa hic grassata est, multosque egregios viros è medio abstulit. Invasit autem cum maximis doloribus capitis, linguæ ariditate, & faucium inflammatione. Nonnulli sopore, alii deliriis maximis correpti fuère, & furibundi animam reddidêre. Hic tamen nunc, laus sit Deo, morbus iste cessat: sed Lausannæ, aliisque in oppidis ibi in vicinia adhuc grassatur. Deus misereatur nostrûm, suamque iram justissimam à nobis avertat. Verendum enim est, ne proxima æstate febris ista maligna in pestem desinat. Observationes tuas raras, de usu & abusu fumi Tabaci avidè à te exspecto. Ego quod ad te scribam nunc nihil singulare habeo; prætérquam quod matrona quædam honesta, & vidua. Dn. *Adami Stösz* civis hujus urbis, cum superiori anno medicamentum à Carnifice nostro sumsisset, eadem die visum planè amiserit, neque hucusque recuperavit. Ante annos tres à Morse ad lacum Lemannum matrona sumpto medicamento ab Agyrta præparato & exhibito intra triduum nō solum visum, verumetiam vitam, maximis, ne dicam impatibilibus doloribus amisisse, alias, si rectè memini, ad te scripsi. Nudius tertius civis quidam Burgdorffensis uxorem suam viginti citer annorum ætatis ad me adduxit: illa ante annum dolore capitis laborans, cum medicamentum per superiora simul, & inferiora purgans ab imperito barbitonsore sumsisset, paulò post ipsius facies totumque caput supra modum intumuit: hinc oculi ita debilitati fuêre, ut etiamnum de visu periclitetur.

Febris maligna.

Matrona sumpto medicamento visum amisit.

Superiori æstate Solodurensis Matrona, cum medicamentum per superiora cum violentia purgans, Antimonium fuisse existimo, sumpsisset, ad insipientiam redacta fuit. In hac fœmina multa annotatione digna occurrerunt, uti forsan in quarta Centuria videbis. Vides mi Dn.

Matrona sumpto medicamento purgante ad insipientiam redigitur.

Dn. Doctor, quanto in honore apud nos sit ars Medica, ars, inquam quæ etiam apud ipsos Ethnicos sacra habebatur, quanquam Reges, & Principes olim tractabant: illa nunc à Christianis Principibus sordidissimis, atque nequissimis illis nebulonibus aliisque imperitissimis hominibus, qui pro arbitrio de corio humano ludunt, committitur. Pro arbitrio, inquam, Magistratus enim, quibus Deus salutem non tantum animarum, verumetiam corporum subditorum commisit, hic aliisque in locis silet, mussitatque, nec hujusmodi impostoribus, ne dicam latronibus interdicit: cujus negligentiæ rationem coram sublimi tribunali Filii Dei daturus est. Interim infiniti homines ubique ab hujusmodi impostoribus trucidantur. Clarissimum virum Dn. Dn. *Horstium* meis verbis saluta quæso plurimum, ipsique significa, me nihil suarum literarum apud Dn. D. *Saltzmannum*, uti promiserat, invenisse, suasque observationes me avidissimè exspectare, Statum familiæ tuæ per hunc Mercatum Francofurtensem, si me amas, significa: sollicitus enim sum vehementer de adversa valetudine tuorum. Radices cyclaminis, uti promiseram, misissem, sed tanta apud nos fuit copia nivium, ut etiam nunc non solum montes, verumetiam urbs ipsa nive cooperiatur. Vale, & *Fabricium*, qui tuus est, ama. Uxor mea charissima mecum te tuamque uxorem, filiasque ex corde salutat, & pro aureo dono misso uxori tuæ gratias agit immortales. Saluto *Christinolam* tuam lepidissimam & optimam, quæ ut tibi chara sit, jubeo, pollet enim ingenio, tibique & uxori solatio futura est. Iterum vale. Raptim Bernæ 28. Februarii 1618.

Nobilissimum virum Dn. *Ridefelium*, totamque istam illustrem familiam meo nomine demissè, & ea, qua par est reverentia, saluta, & quomodo ipsius nobilitas valeat, quamprimum rescribe.

EPISTOLA XLII.

Clarissimo atque doctissimo Viro Dn. GEORGIO JENISCHIO *Medicinæ Doctori,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

QUemadmodum qui in naufragio sunt, Vir clarissime & amice perpetuò honorande, sic de gravissimo morbo tuo anxius fui hactenus

ctentur. Jam gaudio magno afficior, & *Deo.Opt. Max.* gratias ago, quod te mihi, & toti Reipublicæ servaverit, & in pristinam sanitatem remiserit. Ego quia molestissimum negotium meum tibi satis notum, tandem absolvi, & de tua sanitate jam certior factus sum, ex naufragio me ad littus pervenisse arbitror: quapropter posthac Deo dante jucundiorem vivam vitam, & in studio meo Chirurgico progrediar: faxit Deus Opt. Max. ut omnia sint ad sui gloriam & utilitatem proximi.

Theses tuas doctissimas de dolore colico, quas misisti accepi & perlegi: multum placent. Utinam tandem petitionibus meis aliorumque amicorum obtemperare, & hanc materiam fusiùs tractandam suscipere velis: Est materia maximi momenti: & neminem scio, qui ad eam tractandam aptior sit: quandoquidem cum tu ipsemet ante annos aliquot eo morbo gravissimè laborares, multa notatu digna de essentia & curatione hujus morbi te observasse & annotasse scio. *Johannes Fienius* Medicus clarissimus commentarium de flatibus edidit, in quo flatuum natura, caussæ & syptomata, uti & eorum remedia describit, vellem, ut ipsum videres: Si ipsum non habes, mittam tibi exemplar meum, cum primum indicaveris: Sed de paralysi ex dolore colico ne verbo quidem mentionem fecit. Ego nonnulla de colico dolore observavi, quæ si ad illustrandum opus tuum tibi utilia esse possint, libenter communicabo. Cæterum gratias ago maximas (immortales vellem, si possem) pro tua in me benevolentia, quam cum aliàs, tum jam præcipuè cum apud *Proceres Polonienses* honorificè mei mentionem habuisti, satis superque palam fecisti. Magno sanè honore me afficiunt, cum te suadente, me à Magnatibus in Poloniam vocari, & stipendio ordinario honorari student. Sed mi charissime *Jenischi*, scis me à familia & valetudine non satis valida, impediri ad hoc longissimum iter suscipiendum, alioquin esset mihi gratissima & optata conditio, & libenter parerem Nobilissimis illis Proceribus, & D.D. *Johanni Amplia*, quem scribis in hoc negotio laborare: Demissè eum, quæso, meo nomine saluta, & me brevi, Deo dante, ad ipsum hac de re scripturum indica. Vale mi *Jenischi*, & animæ dimidium meæ, & cum nobilissimo Viro *Johanne Amplia* reliquisque amicis diu vive felix. Lausannæ 6. April. Anno 1597.

EPISTOLA XLIII.

Amplissimo atque clarissimo Viro Dn. GREGORIO HORSTIO *Illustrissimi ac Celsissimi Principis ac Domini Dn.* LUDOVICI *Landgravii Hassiæ, &c. Archiatro, & in Academia Giessensi Medicinæ Professori primario ac longè celeberrimo*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

PRoblemata tua doctissima, amplissime atque charissime Dn. *Horsti*, gratissima mihi fuêre, multumq; eorum lectio me oblectavit. Perge, quæso, sic familiam medicam scriptis ornare, & facies rem multis gratissimam atque utilissimam. Quod in iis honorificam mei mentionem fecisti, immortales ago gratias; inde humanitatem & in me benevolentiam tuam agnosco. Ad nonnulla horum problematum libenter exempla tibi communicarem, sed occupationes nunc longas scribere epistolas non concedunt: dabitur forsan posthac ocium atque occasio, addam tamen unum aut alterum.

Observatio. Ex maximo haustu frigidæ in ardente febre, mors.

Quæstione 5. decad. primæ rectè quidem distinguis, quibus in febre ardente potio frigidæ sit utilis, & quibus minimè; item quo tempore morbi offerenda. Ad hanc quæstionem non extra propositum erit sequens exemplum. Quidam hic in vicinia, ardentissima febre laborans, cum maximum haustum, & quantum anhelitus sufferre potuit, aquæ frigidæ bibisset, eadem die extinctus est, ut ex observationibus meis, quæ prodibunt, videbis. *Benivenius* idem advenisse observavit. Quæstione 1. decad. quintæ non absque gravissimis caussis in syncope acetum cum distinctione admovendum, rectè scribis: & tecum consentio: sed mirum forsan tibi videbitur, quod nunc subnectam. Matronam piam atque honestam cognosco Lausannæ, viduam Dn. *Joachimi Robaut*, olim pharmacopæi, quæ acetum adeò aversatur, ut ex solo odore in lipothymiam & syncopen incidat; ideoque ex ipsius culina acetum planè proscriptum est. In lipothymia cum ex resolutione spirituum, tum eorundem oppressione, sal præstantissimum esse remedium, si labia eo fricentur, aut æger id masticaverit, ausus sum affirmare: millies enim id in his, quibus vena incidenda, aut incisa fuerat, cum fructu observavi, neque ullum hactenus remedium inveni, quod citius effectus suos edat. Cæterùm admiratione non vacat, quod sæpissimè

Observatio ex odore aceti lipothymia.

Observatio de sale in lipothymia

mè hi, qui adstant, cum alicui vena inciditur, lipothymia & syncope corripiantur. Imò & nonnullos vidi homines, qui ex sola imaginatione atque cogitatione alicujus horrendi facinoris lipothymia correpti sunt. Exemplum unum non vulgare annectam. Anno 1588. Genevâ in Sabaudiam ad nobilem quendã vocatus, cum in via famulus ipsius nobilis, qui me conducebat eques ad latus mihi esset, ac ego de miserrimo, ac deplorando statu ~~mihi [illegible]~~ Germanorum, quorum mentio fit in tractatu de gangræna & sphacelo, narrarem, & eorum vulnera & ulcera describerem, ex sola narratione historiæ lipothymia correptus fuit: ita ut parum abfuerit quin ex equo in terram prosterneretur. Ego apprehenso freno conductoris mei semimortui, equos ambos retinui, & anxius animo cum nullum mihi ad manus esset medicamentum, urinam propriam manu excepi, eamque in faciem ipsius projeci, quinetiam labia ea fricavi: hinc paulatim recollegit vires, & mecum ad nobilem suum pervenit, ubi, cum quid in via acciderat, narrassem, mirum in modum ipsum deriserunt domestici. Plura non licet. Clarissimum Dn. D. *Lentulum* tuo nomine salutavi, qui te vicissim ex animo salutat, & omnia humanitatis officia tibi offert. *Apollonia Schreiera* adhuc in eodem statu, ut tu illam vidisti, vivit, nec ulla intervenit mutatio. Responsum ad observationem quam superiori anno ad te misi, expecto, inseram illud secundæ centuriæ. De ancyoglosso quodam, si detur otium, posthac observationem ad te scribam, & tertiæ centuriæ inseram, secunda enim nunc completa est. Vale vir amplissime, & feliciter vive diu, meque ut facis ama. Paterniaci Aventicorum 20. Julii Anno 1608.

Observatio

^ militum

Lipothymia urinæ aspersione curatur.

EPISTOLA XLIV.

Idem ad eundem.

HAc ipsa hora suavissimas tuas, vir amplissime, ac æternùm mihi summâ observantiâ colẽde; accepi literas, quas exosculatus sum. O utinam scriptorem earum, simul & parvulum tuum *Horstium* (cui felicissima omnia ex corde opto) ante abitum meum ambab ulnis amplecti possem. Sed festinare, iterumq́ue ad meos me conferre cogor. Sperabam te Lauterbachium ad nuptias venturum, & heri, ut de adventu tuo certior fierem, certum nuncium misi, sed fefellit opinio. O

quàm libenter diſſectioni anatomicæ, quam brevi te adminiſtraturũ ſcribis, intereſſem: ſed detineor hîc propter ſetaceum, quod nobiliſſimo viro Dn. *Riedeſelio* præſente Dn. D. *Georgio Fabro* applicui: Certis enim incidiis conſtat multum humoris peccantis ex capite ad locum affectum, tibi notum, defluere. Ad Dn. *Fabrum* hodiè ſcribam, ipſique quæ expetis, ſignificabo. Dn. D. *Beyerus* non adeſt, cum Francofurtum pervenero, ſalutabo ipſum tuo nomine. De impreſſione centuriæ meæ quartæ quæris, & nonnulla rara, & obſervatione digna te mihi communicaturum ſcribis: erunt mihi profectò longè gratiſſima, mihique veluti ſtimulus ad perficienda nonnulla, quæ præ manibus habeo. Alioquin mea mihi magis magisque diſplicent, & niſi à te, aliisque viris piis ac eruditis, pro veſtra humanitate ſumma tolerentur, jamdudum nihil prodidiſſem, nec in publicum amplius proderem quicquam. Vis ut cauſſas tibi exponam? facerem quidem, ſi id tibi mihique hoc exulceratiſſimo ſeculo aliquid prodeſſe poſſet. In quarta centuria progredior, finemque appropinquo, eamque hac hyeme ad prælum præparaſſem, niſi diverſis occupationibus in praxi & peregrinationibus impeditus fuiſſem hactenus.

Superiori æſtate juſſu quorundam ex magiſtratu noſtro ampliſſimo thermas inviſendi cauſſa in Valleſiam profectus ſum, ubi inacceſſibilem montem Gemium pedes aſcendere, deſcendereque coactus fui: hinc ita defatigatus domum redii, ut per menſem vix lectum egredi potuerim. Acceſſerunt & alia, quæ centuriam illam retardarunt, inprimis liber Germanicus de miſeria hominis, qui & aliquando forſan prodibit. Singulare nunc quod ad te ſcribam, nihil habeo, niſi caſum quendam de admirabili prægnantis in fœtum effectibus. Vivit apud nos Bernæ matrona quædam honeſta, quæ ante annos decem, cum utero geſtaret, ac quodam die cum alia quadam muliere in arenam deſcendiſſet, ſtrenueque inter ſe linguis concertaſſent, ac prægnans ira ſupra modum commota eſſet, puellam poſtea peperit, quæ etiamnunc vivit. Animum quidem habet heroicum, ſed pedes, manusque contractæ ſunt, totumque corpus veluti in continuo motu eſt, ita ut quaſi ſaltando, totoque corpore tremendo, ut ſolent irati incedat, & domeſtica negotia perficiat. Hæc feſtinanter ad te ſcribo. De maculis infantium ex imaginatione matrum, à me ſanatis, in quarta centuria exemplum unum, aut alterum quoque videbis. Ignoſce, quod tractatum meum de gangræna & ſphacelo nondum ad te miſerim, fiet id

Obſervatio de imaginatione prægnantis cujuſdam ira percitæ.

quam-

quamprimum Oppenhemium pervenero. Dominus *Penotus* amicus meus singularis circa finem Augusti piè naturæ satisfecit, cum annum nonagesimum octavum ingressus esset. Obiit in Nosocomio, & quidem in paupertate. Illustrissimus & celsissimus Princeps ac Dominus Dn. *Mauritius* Landgravius Hassiæ ipsi stipendium annuale superiori æstate (cum de ipsius miseria certior factus esset) benignè donavit: ex quo si vixisset, in posterum lautius agere potuisset: sed Deo aliter visum fuit, ipsumque æterno non stipendio, sed hæreditate beavit. Dn. *Philippum Stammium* ex gravissimo affectu suo convaluisse, ipsique cōsilium meum profuisse, ex corde gaudeo, & ut ipsum meo nomine salutes, vehementer rogo. Cogor adhuc per dies quindecim ad minimum hîc moram trahere: interim si rata illa, quæ promittis pro quarta centuria, ad Dn. D. *Georgium Fabrum* (ut illa in transitu invenire possem) mittere tibi placuerit, gratum: Si verò aliquo in loco commodè convenire possemus, gratissimum mihi foret. His vale vir amplissime, & cum uxore lectissima, *Horstiolog.* tuo in omne ævum felicissime vive. Raptim Eisenbachii 28. Octobris 1617. *Obitus Penoti.*

EPISTOLA XLV.

HENNINGUS ARNISÆUS *Med. D. clarissimo & celeberrimo Viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Chirurgo ac Medico Paterniacensi S. P. D.*

NOn ita pridem est, clarissime Dn. *Fabrici*, quod ab *Utilio* civitatis hujus Chirurgo, qui tum iter Bernam, & ad vos meditabatur, invitatus, literas quasdam ad te dederam, quas tamen, nescio an acceperis, cum ipse iter hoc ingredi, & ut promiserat, præsens tibi meas offerre prohibitus fuerit. Tum etiam dubitavi, an mei adhuc tibi memoria superstes esset, quippe, qui cum præterito autumno ad te hac una de caussa, uti te cognoscerem, Genevâ venissem, meum tibi nomen non declaraverim, quam suspicionem auxit amicus meus *Slexerus*, qui mihi nullam tibi mei memoriam superesse retulit. Ejus tamen literæ effecerunt, ut de integro ad te scribere auderem, quippe quod sollicitè mihi injunxerit, ut has suas ad te procurarem literas, responsumque tuum sibi remitterem Lugdunum, ubi commorabitur, responsionem tuam

expectaturus. Jam si tibi rescribere quicquam placet, maturè id fiat oportet, quoniam & ipse abitum meditor propediem, ideoque meas conjungere volui, & te de hoc admonerem. Tres tamen adhuc septimanas hic, credo, subsistam, & si quid rescriptum ad *Slezerum* volueris, interim ad me mittes, ego diligenter procurabo. De cætero nihil scio, quod ad te perscriptim velim; nisi ut te rogé, me, priusquam hinc abeam, doceas, qua methodo Parenchyma hepatis à venis separare soleas. Dn. *Fajus* consilium dedit, ut cum aqua saponis tentem, & jam hepar fœminæ in ea putrescit: experiar, quantum sit effectura. In hac fœmina, quam octiduo, postquam pepererat, secuimus, invenimus ossa pubis non tantum ab invicem, sed & ossa Ilii ab osse sacro distracta, quod hucusque non credideram fieri posse. Nam quanquam multas secui in Germania meretrices, tamen moris illic est, ut ante sex septimanas post partum supplicio non tradantur: unde fit, ut Medici & Anatomici Germani, excepto *Bauhino*, hoc non observarint. Quia tamen non dubito, quin & hujus rei observationem quandam habeas, rogo mihi eam communicari. Peculiare nihil in hac fœmina fuit, præter vermium copiam, ad extremum sinistrum cornu matricis innatorum. Quatuor etiam in manu musculos notavi, ab aliis non descriptos, qui ad excavandum metacarpium serviunt; sed hos in omnibus observavi, ita ut peculiare nihil habeant. Unum tamen à posteriore costa scapulæ musculum in primam & secundam costam, satis validum, quanquam brevem observavi, cujus nemo Anatomicorum mentionem fecit. Quia verò ex uno singulari inductio fieri nequit, & ego tam diligenter in reliquis non inquisivi, nihil temerè affirmo. Unum adhuc operæ pretium erit, ut ad te scribam, quod in juvenculo quodam fure reperimus, Anastomoses scilicet venæ cavæ, & arteriæ venosæ; item canalem ex arteria magna ad venam arteriosam, quæ omnia magis fuerunt conspicua, quàm in infante recens edito, quem etiam nuper secui. In hoc infante & de uracho periculum fecimus, quem ego semper putavi cum *Pareo* ad diducendam urinam non servire, tum quia non hiat in Amnion, in quam urinam effundere debebat, tum quia perforatus non est, quod vel ex inflatione vesicę patere potest. Hoc ego jam quinquies in fœtu humano expertus sum, & propè est, ut inductionem facere audeam, modò tuum judicium consentiat, quod ego in hac re habeo instar multorum argumentorum, quippe cum tibi id genus multa experiri quotidie detur. Scriberem de rebus multis aliis Anatomicis, nisi te occu-

Parenchyma hepatis quomodo à venis separandum.

Ossa Ilei ab osse sacro distracta in puerpera.

Anastomoses venæ cavæ, & arteriæ venosæ in cadavere adulti admodum cōspicua.

Urachi usus.

occupatissimum ulterius occupare erubescerem; & nisi vererer, ne minus bonam apud te inirem gratiam. Dn. *Offredus* ad proximas etiam suas tuam expectat responsionem, & ego unà cum ipso scire desidero, num puella illa, quæ tam diu somno & cibo abstinet, adhuc vitam trahat? Vale Vir clarissime, meæque ignosce temeritati, qui quamvis penè incognitus tam audacter ad te scribo. Sed ita jus esse inter homines doctos ab initio didici, ut quibus cum coràm amicitiam conflare non possint, eos tamen per literas sibi conciliare non prohibeantur; imò hoc literatorum privilegium quam maximum esse puto; nisi fortasse in eo erro, quod alios ex meo æstimem ingenio; quippe qui nihil mihi prius unquam duxi, quam doctissimorum virorum, quibus te merito tuo annumero familiaritatem & amicitiam per literas alere. Vale iterum. Scriptum Genevæ die 5. Aprilis Anno 1607.

EPISTOLA XLVI.

Clarissimo & præstantissimo Viro Dn. HENNINGO ARNISÆO *Med. Doct.* GUILHELMUS FABRCIUS *Hildanus S. P. D*

NUllas à te accepi literas, Vir clarissime, præter eas, quas quinta Aprilis Genevæ dedisti, quæque decima nona hujus mensis ad me pervenerunt. Ad Dn. *Slezeri* literas, quas simul ad me misisti, hodie per amicum quendam, qui Lugdunum iter suum instituit, respondi: quocirca hac de re ne sis solicitus velim. Quæ communicasti Anatomica, mirum in modum arrident, multumque diligentiam tuam laudo. Quod autem ex me scire appetis, quomodo Parenchima hepatis, aliorumque viscerum, quæ in musæo meo vidisti, separaverim, ut tandem vasa omnia nuda conspiciantur, scias me multis variisque modis separationem hanc hactenus tentasse: atq; nunc aquam saponis, nunc aquam, in qua calx viva extincta fuerat, adhibuisse, sed parvo cum fructu. Tandem alium inveni modum. Macerato enim viscere aliquo per horam in aqua calida, baculo ipsum aliquantum concutio, parenchimaque contero: postea scalpello, aliisque instrumentis ad hoc negotium aptis, parenchyma undique à vasis blandè abrado; quæ postea, ut in umbra exsiccentur paulatim, repono.

Respondetur epistolæ præcedenti.

Quomodo Parenchyma hepatis à venis separandum

Disjunctionem ossis pubis mihi hucusque observare non licuit, etiamsi

De disjunctione ossis pubis.

iamsi sæpissimè in laboriosissimis difficilimisque partubus adhibeor, & eâ, quâ possum diligentiâ omnia explorare, annotaréve studeo. Ossa verò Ilei ab osse sacro in difficili partu aliquantum distrahi, facilè concedo: quia verò Autopsia omnium rerum certissimus judex existit, neque clarissimi Dn.D. *Bauhini*, neque tuas hac de re observationes in dubium voco: rarissimè tamen hancce disjunctionem accidere, ausus sum affirmare.

De Uracho an pervius in fœtu humano.

Quod ad Urachum attinet, planè cum *Arantio* & *Bauhino* sentio, illum in fœtu humano non esse pervium; sed ligamentum tantum, cujus beneficio vesica peritonæo alligatur, atque suspenditur. Ego hactenus in multis & diversarum ætatum embryonum cadaveribus summâ diligentiâ urachum perlustravi, sed nunquam perforatum reperi. *Paraus* lib. 3. cap. 35. hujus quoque est sententiæ: libro tamen de generatione hominis videtur sibi ipsemet contradicere. Sic enim scribit cap. 12. Infans materno alvo conclusus, urinam cum primum partium integram conformationem adeptus est, reddere incipit per umbilici ductum, seu urachum. At instante partus tempore, occluditur urachus, tum ne masculus per penem, fœmella verò per uteri cervicem urinam deponit. Hæc *Paraus*. Ego tamen in cadaveribus embryonum, & duorum & trium quatuórve mensium veritatem hujus opinionis observare nō potui. Scio equidem Dn. *Bartholomaeum Cabrollium* Chirurgum celebrē maxima cum dexteritate puellam, cui collum vesicæ clausum erat, quæque urinam per umbilicum (qui instar cristæ galli Indiani propendebat) quotidie excrevit, sanitati restituisse, atque inde forsan occasionem urachum pervium constituendi, sumpsisse: sed ex uno particulari exemplo nihil concluditur. Ludit enim aliquando natura, ordinémque invertit. Sed de his aliàs plura. Vale vir clarissime, & feliciter vive diu. Raptim Paterniaci Avent. 24. Aprilis 1607.

EPISTOLA XLVII.

HERMANNUS LIGNARIDUS *SS. Theologiæ in Gymnasio Bernensi Professor ordinarius viro pietate, doctrina, & rerum usu ornatissimo Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano populari, & amico dignissimo. S. P. D.*

HIstoria admirandæ sanationis, quam perscribi ad te sæpius petiisti, amicissime, præstantissimeque D. *Fabrici* ita se habet: Decumbebat forte in urbe Electorali, tetricus, ac maledicus quidam podagrâ laborans; qui una cum corporis morbo, animi vitia retinens, quantumvis lecto affixus, maledicentia tamen incurrebat in omnes. *Mira podagra curatio.*

Sensit id quidam homo festivus, qui & ipse podagrici petulante lingua læsus fuerat: proinde sub crepusculum vespertinum, cum forte ægrotus à familia solus esset relictus, clam ædes ipsius larvatus Æthiopis instar ingreditur: gradus conscendit, cubiculum aperit; graduque suspenso ad decumbentis lectulum accedit. Hinc ægrotus forma insolita, solitudine, crepusculo ipso perterritus, voce contentiori, quis sit, cur, & unde veniat, quærit. Alter nihil respondens, pede silenti, tardoque lectulum propius accedit: tum brachiis, quæ & ipsa morbo nodoso laborabant arreptum, dorso injicit, atque ita pendentem, vociferantemque extra cubiculum effert, pedes illius gradibus, per quos descensus erat, identidem illidens. Ubi in areæ pavimentum ventum esset, ibi onore deposito, hominem sistit in pedes, nihil locutus, tantum intuens. Mox accurrit, quasi correpturus denuo; atque extra domum elaturus. Ibi, qui prius pedibus insistere præ morbo non poterat, nec in plano quidem ambulare, nedum per gradus ascendere, gradus cursu repetit, superat, ad cubile contendit, & per fenestras clamore totam viciniam excitat. Accurritur ille anhelus, & metu pene exanimatus commemorat, à spectro se lectulo extractum, extra cubile elatum, tractatum miserrime: nisi nomen Jesu ingeminasset, de se actum omnino fuisse. Factum mirantur omnes; maxime quomodo, qui prius usu pedum privatus fuerat, iisdem insistere, ac per gradus evadere potuerit? Quid fit? qui prius Podagricus, inde convalescit, nec unquam postea Podagra fuit tentatus. Res certa, atque explorata, at non perinde certum quænâ sanationis hujus proxima & per se causa sit: nisi for-

tassis dicere libeat illud vestrorum, *contraria contrariis*, ideoque sic doloribus metuque Arthritidem propelli, quemadmodum gaudio intemperato, voluptatibusque vocatur. Dolores dico, qui non sunt ipse morbus. Sed quid ego talia, quæ spartæ meæ non sunt, & quidem ad *Fabricium*, qui & in hac & in aliis similibus causis scrutandis judicio accurato, & pene singulari est. Vale mi popularis, & amice, nosque quod facis ama. Bernæ 4. Decem. 1670.

EPISTOLA XLVIII.

Reverendo atque clarissimo viro Dn. HERMANNO LIGNARIDO *SS. Theologiæ D. atque Professori in Gymnasio Bernensi* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Respondetur epistolæ præcedenti.

QUæ misisti vir reverende domine & amice perpetuo colende, rectè accepi omnia. Historia quam communicare libuit, mirum in modum placet: est enim rara, nec admiratione vacat: neque facilè quæ Arthritidis hujus fuerit sanationis caussa, investigare licet. Dicam tamen postea, quid sentiam. *Ancello* Commissario Lausannensi idem ferè accidisse memini. Ante annos enim aliquot, cum noctu, nescio qua de caussa Campana ad arma vocatum esset, omnesque cōcurrerent, ille Ancellus, qui prius propter dolores Arthriticos vix pedes movere poterat, protinus è grabato surgit, & pedes arcem veluti refugium petit. Postea tamen morbus rediit, qui & ad finem vitæ suæ ipsum comitatus est.

Observatio.

Timor atque formidatio mortis hic in caussa esse potuit: sæpè enim mihi observare licuit, ut hi quibus membrum aliquot amputandum aut dēs extrahēdus erat, ante & in ipsa operatione dolorē vix perciperent: Quandoquidem mens hominis à timore adeò afficitur, ut dolorem minimè discernat. Duobus inquit *Hippocrates* doloribus simul, nec eundem locum occupantibus, vehementior alterum obfuscat. Vis enim sensibilis tota, teste *Galeno* ad vehementiorem abducitur, distrahiturque. Nam (addit idem *Galenus*) & hoc nobis in mœroribus solet accidere, qui sunt & ipsi veluti dolores quidam, solus animi sine corpore. Mens itaque sive interna facultas in iis, qui maximo aliquo timore, ac metu corripiuntur, aliquomodo laborat; mirum itaque nemini videri debet, si dolorem externis partibus hinc obscuretur, & ferè non sen-

Lib 2 aphor. 46. Com 46. lib 2. aphor. Hippocr.

ſentiatur: quod idem *Hippocrates* affirmat lib.2.aphor 6. *Quicunque*, inquit, *parte aliqua corporis dolentes, dolorem ferè non ſentiunt, iis mens ægrotat.* In meticuloſis tamen, cum timor tranſit, doloris ſenſus paulatim redit.

In hiſtoria verò, quam communicaſti, præter timorem, violentia quoque intervenit articulorum extenſio, agitatio, atque dilatatio. Cæterum quia propter timorem ſpiritus, & ſanguis, ut *Galenus* de ſymptomatum cauſis lib. 2. docet, intus ſeſe recipiunt, facilè fieri potuit, ut poſtea copioſe ad articulorũ acetabula, jam antea propter concuſſionem, agitationem dilatata, confluxerint, ibique materiam morbificam, quia nondum in tophos compacta fuerat, evacuaverint: Eodem modo, ut eos, quorum obſervatione 79. Cent.1. fit mentio, tortura violenta, ab Arthritide curatos fuiſſe, arbitror.

Porrò pro reticulo ſive calantica tranſmiſſa gratias ingentes ago, oblata occaſione, ut gratum me præbeam, operam dabo. Eſt profectò res apud nos rara. Filum enim ex quo contexta, non ſericum, multominus Carbaſus eſt; ſed ex corticibus cujuſdam arboris apud Indianos, præcipuè in Inſula Zebut creſcentis, & eorum idiomate cocos appellatæ, confectum eſſe planè ſentio. Filum hoc ſi prunis injiciatur, odorem aromaticum ex ſe reddit, quod neque ſericum, neque carbaſus, minus lana faciunt. Varia, atque inter ſe contraria (ut *Saluſtius Gomara*, item *Johann. Hugonis* in itinerario ſuo cap.56. referunt) omnia tamen incolis ſummè neceſſaria & ſaluberrima ex arbore iſta præparantur. Ex uno enim eodemque fructu, uno eodemque tempore nunc oleum nunc ſaccharum, aut acetum, prout incolis libet, atque diverſas præparationes adhibeant, provenit. Quin etiam arbor iſta, ſi ad radicem perforata fuerit, liquor inde effluit pretioſiſſimus & ſaluberrimus, quo incolæ loco vini utuntur. Ex corticibus præterea combuſtis, & in pollinem redactis, medicamenta ad profligandos morbos ſaluberrima, iiſdem autem corticibus contuſis filum inde, cannabino fortiorem conficiunt. Quid plura? videtur arbor iſta naturæ eſſe miraculum, & Creatoris tale opificium, ut illa ſola ad ſuſtentationem vitæ humanæ ſufficeret. Vale vir reverende, & perpetuò mihi honorande, cum lectiſſima tua conjuge, totaque familia, quam tecum ego, & uxor mea ſalutamus peramanter. Paterniaci Avent. 14 Januarii 1608.

De arbore in India cocos dicta.

EPISTOLA XLIX.

Viro reverendo ac doctissimo Dn. HERMANNO PHRYGIONI *verbi divini ministro fidelissimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

EPistola tua, reverende mi Dn. frater mœrore maximo me affecit, non tantum illam ob caussam, quod de adversa tua valetudine me certiorem fecerit, verumetiam, quod loca nos adeo sejungant, ut debitum officium meum tibi præstare non possim. Utinam huc venire, & ad tempus apud nos morari velles: nec dubito, quin mutatio illa aëris multum ad sanitatem recuperandam tibi conduceret: quandoquidem te in salubriori aëre Germanico educatum, maritimis illis locis, vix sine noxa uti posse, sat scio. Habes hic amicos quamplurimos, inprimis optimum, & charissimum parentem tuum: quid ei gratius & optatius accidere posset, quam si huc venires? Veni igitur mi frater, gratificare amicis, & consule sanitati tuæ. Interim autem dum te expectamus, quid de morbo tuo sentiam, & qua methodo in ipso procedendum erit (quia id à me expetis) paucis aperiam. Primò autem, quia morbus, quemadmodum ex literis tuis percipio, defluxus est humorum acrium, qui continuò à capite ad pectus defluunt, illi ut ad alia loca divertantur inprimis necesse erit. Secundò cerebrum, quod debile, & humidum habes, corroborandum. Tertiò ventriculo prospiciendũ quandoquidẽ humiditas illa cerebri ex parte propter consensũ stomachi cũ cerebro tibi accidit. Quia n. in coquẽdis cibis nõ satis validus, cibum diutius, quàm deberet, retinet: hinc multæ procreantur cruditates, quæ propter hepatis tui intemperiem calidam facilè ad caput elevantur. Inprimis itaque ne ventriculus cibo ac potu gravetur, danda est opera. Sumantur ergo cibi, qui facilè concoquantur, multumque nutriant, & pauca excrementa procreent, qualis est caro recens castratorum, boum, & avium in arboribus degentium. Caro verò ferina, porcina, boum sale condita, & fumo exsiccata, pisces item & avium aquatilium caro, summoperè tibi nocent. In jusculis carniũ recentium coquantur hordeum mundatum, avena decorticata, flores, & folia rosmarini, salviæ, majoranæ, thymi, & similia. Conveniunt &

Destillationis ad pectus curatio.

Victus ratio.

ova

ova recentia & sorbilia. Aromata veluti piper, zingiber, cardamomũ, cariophylli, sinapi, omniaque, quæ insigniter calefaciunt, propter hepatis tui intemperiem calidam nocent. Cinnamomo tamen, nuce muscata, mace, quia partes nobiles roborant, neque nimis calefaciunt, aliquando uti poteris. Omnia cruda legumina, caseus & lacticinia omnia præter butyrum, nocent. Vinum sit album purum antiquum, neque nimis generosum, quale est Rhenale: reliqua, quale est vinum Hispanicum & Gallicum, non usque adeo conveniunt, sunt enim nimis vaporosa. Cerevisia quoque nimis generosa nocet: mediocris itaque bene cocta, quæ tamen neque nimis antiqua, neque acida, est eligenda. Acida enim omnia pectus coärctant, expuitionemque impediunt. Mulsum quoque, in quo prassium, hyssopus, scabiosa, agrimonia, veronica, & botrys coxerint, mirum in modum tibi convenit. A cibo ea, quæ stomachum corroborãt, & os ventriculi constringunt, sumantur: hujusmodi autem sunt mita cydoniorum sine speciebus, conserva rosarum antiqua, coriandri præparati, & pulvis pepticus, cujus hanc meam descriptionem hic adscribere placuit. *Ventriculũ roborantia. Pulvis pepticus.*

℞. panis albi tosti ℥ ij
pulpæ cydoniorum exsiccatorum
cinnamomi optimi
ventricul. gallinarum
seminis anisi &
coriandri præparati ana ʒ ij
sacchari ad pondus omnium

Misce & fiat pulvis crassiusculus.
Sumatur cochlear statim à pastu.

Intemperiem hepatis temperandi gratia poteris aliquando uti tabellis Diarrhodonis Abbatis, & inungere regionem hepatis unguento Sandalino. Ut autem humores, qui in pectus labuntur possint concoqui & expui, necesse est, ut continuo aliquid, quod humores acres incrassat, sputumque faciliat in ore teneas: hujusmodi autem sunt syrupus de liquiritia, de hyssopo, de polytricho, Loch sanum & expertum, Loch de pulmone vulpis, & similia, quæ à Medico vestro præscribi poterunt. Loch botryos in pectoris affectibus præstantissimum est, ideoque ejus descriptionem tibi comunicare non gravabor. *Intemperies hepatis, quomodo temperãda. Expectorantia. Loch botryos.*

℞. succi botryos
scabiosæ

veronicæ
tussilaginis ana ℔. ß
cremoris hordei ℥ iij
sacchari miscellane ℔ ß
Coquantur ad consistentiam syrupi: adde deinde.
specierum diaireos simpl. ℥ ß
pulveris seminis Anisi tenuissimè cribrati ʒ ij
sulphuris bene præparati, aut florum sulph. ʒ j
Misce fiat eclegma.

Medicamenta pectoralia, quomodo usurpanda.

In usu autem horum medicamentorum hæc observare oportet: nimirum ut supino jacente corpore, paulatim lambendo deglutiantur. Corpore enim supino jacente, gula clauditur, aspera verò arteria retegitur, & medicamentum faciliusad pulmonem pervenit.

Unguentũ pectorale.

Pectus quoque singulis diebus ad minimum bis sequenti unguento inungendum est.

℞. unguenti Dialthææ ʒ j
ol. amygdalar. dulc.
lilior. alborum
pinguedinis caponis &
humanæ ana ℥ ß
croci ℈ j
Misce fiat Unguentum

De purgantibus medicamentis nihil addo, sed præsentis Medici Dn. D. *Hermanni Hagii* judicio relinquo. Interim tamen seriò te admoneo, medicamenta purgantia tibi non usque adeò convenire. Corpus enim tuum jam à morbo extenuatum debilitatumque, ab usu purgantium mdicamentorum magis debilitaretur.

Quod si alvus aliquando nimis constricta fuerit, exhibeatur enema, aut suppositiorum, vel ad uncias duas mannæ in decocto pectorali, aut jusculo carnis dissolutæ: convenit & ℥ j syrupi rosati solutivi compositi cum rhabarbaro, agarico, & sena, in decocto pectorali dissoluti.

Corroboratio cerebri ex quibus petenda.

Porrò quia cerebrum tuum propter multas vigilias, labores, studia & frequentem aëris mutationem debile redditum, vapores, qui ex stomacho elevantur, facilè excipit, corroborandum est. Corroboratio autem illa tum ex victus ratione, tum ex admotis medicamentis, sed præcipuè ex diversione quadam catarrhi petenda est. De victus ratione antea

tea dictum est. Corroborant quoque cerebrum conserva florum betonicæ, salviæ, majoranæ, rosmarini, pœoniæ & similia. Cucupham quoque pro capitis corroboratione ex herbis capitalibus, mastyce, styrace, calamita, benzoin, & similibus præparari suadeo.

Diversionem catarrhi in te præcipuè fonticulis fieri convenit, quos & in tuo affectu non satis laudare possum: quandoquidem eorum beneficio semi-phthisicos, qui sanguinem simul & pus exspuebant, sanatos fuisse, his meis vidi oculis. Humor enim acris, qui ex capite ad pectus defluit commodè per eos evacuatur. Suadeo igitur, ut duo cauteria potentialia tibi applicari cures. Primum apponatur brachio sinistro, ad finem musculi brachium attollentis, quem alii Deltoidem appellant, & à Vesalio prima musculorum tabula K notatur. Hic fonticulus ex cerebro præcipuè, simul & nonnihil ex pectore evacuabit. Eo enim in loco musculus ille prædictus deltoides, & musculus brachium pectori adducens, ideoque pectoralis dictus, & in prima musculorum tabula L, in tertia verò Δ à Vesalio notatus, concurrunt. Ramus præterea venæ cavæ, quem vocant cephalicam venam, eo in loco non procul abest. Est & alia ratio, cur locus ille ad fonticulos sit aptissimus, nimirum quia musculus anterior cubitum flectentium, qui à quibusdam biceps appellatur, & à Vesalio prima musculorum tabula Q notatur, cum subter pectoralem musculum ad latus deltoidis adscendit, depressionem, aut veluti foveam quandam in brachio efficit, cujus beneficio ea, quæ fonticulo apponuntur fasciâ, parvo cum negotio retinentur. *Diversio catharri per fonticulos. Fonticulis semi-phthisici sanati. Fonticulus in brachio, ubi applicandus.*

Cæterum etiamsi locus prædictus sit aptissimus, habitus tamen corpusculi tui perpendendus est: Si enim, uti olim te cognovi, extenuatus fueris, causticum non eo, quo dixi, loco apponendum est. Deltoides enim musculus, uti quoque pectoralis ibi desinunt, partemque valde sensilem efficiunt: Paulò intaque infra foveam, aut depressionem prædictam, quæ est in superiori parte brachii, nimirum in anteriorem cubitum flectentium, musculum, quem antea cum aliis bicipitem vocavi, quinque apud Vesalium musculorum tabula prima Q notatur, apponendum est causticum; ita tamen, ut è regione depressionis prædictæ fiat, ne fasciæ facilè decidant.

Alterum cauterium sub genu dextro, & sexto quidem tibium moventium musculo, à Vesalio tabula prima musculorum Z notato, apponatur, trium digitorum in latitudine positorum spatio infra genu: *Fonticulus in crure ubi applicandus.*

ubi

ubi cavendum, ne coarticulatio fibulæ, cum tibiæ osse tangatur: enascuntur enim illo in loco musculus ille sextus, simul & quartus, qui & circa eorum exortum commune habent ligamentum validum, & nervosum, quod caustico minimè tangendum: propter varia, quæ inde possint oriri symptomata. Fonticulus ille humores noxios evacuando, hepar rectificabit, intemperiemque ipsius calidam corriget. Ea enim in parte insignis ramus venæ cavæ ad tibiam descendit. Olim cum Genevæ tua familiaritate utebar, sæpissimè de scabie & ulceribus tibiarum conquerebaris. Jam audio crura tua jamdudum fuisse curata: putásne excrementa, quæ olim ad crura descendebant, jam ad alia loca verti? Fonticulus igitur hic in tibia excrementa ex hepate evacuabit: hinc hepar aliquomodo refrigeratum, minus mittet vapores ad cerebrum. Ne autem quicquam in hoc negotio tibi desit: en ad te mitto nonnihil de caustico meo indolorifico & specifico, cujus ad magnitudinem pisi brachio, totidemque cruri jejuno stomacho instrumento argenteo, quod simul mitto, incluso applicari, & emplastro aliquo tegi, fasciaque ligari curabis. Operationem quatuor horarum spacio sine periculo, imò & sine dolore atque molestia perficient, escharamque inurent, quæ postea applicatione butyri recentis, aut unguenti basiliconis per se excidet. Aut

Fonticulus in tibia dextra ex hepate evacuat.

Unguentū ad casum eschara.

℞. butyri recentis ℥ ij.
ol. amygdalar. dulcium ℥ j.
de vitellis ovorum ℥ j.
mucilaginis seminis cydoniorum
aqua rosacea extractæ ℥ ß.
croci ℈ j.
vitellum unius ovi
Misce, fiat linimentum.

Quod si centrum escharæ secundo aut tertio die scalpello exscinderetur, maximè esset consultum: solent enim nonnunquam humores affluentes, nisi eschara excisa fuerit, dolorem excitare.

Fonticuli quomodo aperti tenendi.

Post casum escharæ singulis matutinis fonticulis imponi debet pisum, & applicato folio hederæ arboreæ, linteamine, aut chartæ bibulæ involuto, fascia amplectendum est membrum: sic apertos tenebis fonticulos, quam diu volueris. Eja igitur, mi frater dilectissime, sis animo forti, & hanc viam & curandi methodum suscipe; si id feceris, sanitatem, Deo dante, recuperabis. Ego Deum Opt. Max. oro, ut remediis

bene-

benedicat, quò brevi amissam sanitatem recuperare possis. Vale & ad nos propera. Coloniæ 4. Novemb. 1598.

EPISTOLA L.

HERMANNUS PHRYGIO *clarissimo Chirurgo & Medico fidelissimo Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano, amico veteri S. P. D.*

Clarissime mihique amicissime Vir, ago tibi gratias maximas pro officiis, donis, consiliis & benevolentia in me tua singulari & summa, quam literę tuę humanissimę testantur admodum luculenter, imò res ipsa. Meum portò est, ubi ubi occasio dederit, & voluntati facultas non defuerit, etiam cum fœnore, quam debeo referre gratiam. Annuat modò votis summus ille Pater. Cæterum de morbo meo rectè divinasti, & rem, ut dicitur, acu mihi tetigisse videris. Planè persuasus sum Deum Opt. Max. qui post longam bonitatis suæ tollerantiam tandem in peccata mea clementer voluit animadvertere, immisisse mihi nuncios iræ suæ ineunte hyeme, vel sub finem autumni, flatus noxios, qui cerebrum meum naturâ humidum supra consuetudinem ferirent, atque inde molestissimum hunc & periculosissimum defluxum in pulmones extare. Jam tu suades defluxionem catarrhi in partes corporis minus periculo obnoxias. Utinam id jam pridem factum esset. Sed serò, ut vulgò ajunt, sapiunt Phryges. Sed sunt alia, quæ me premunt mala, corpusculi agnati imbecillitas aucta per ataxian, & intemperantiam vitæ à teneris unguiculis; Unde quia mores abeunt in naturam, ne nunc quidem servare possum præcisè illam, quam tu & Medicus noster præscribitis diætam & victus rationem. Taceo alia incommoda, quæ mihi proveniunt ex solitario hoc meo cælibatus statu, ex anni tempore adverso, ex habitatione minus propitia præter ea, quæ me latent. Literas ego tuas, ut & libros scientiæ atque καλλοϱθωμάτων tuorũ monumenta cum Doctore nostro Medico communicavi, quem in singulas horas exspecto. Est is Dn. *Carolo Utenhovio* notus, ex familia *Wierorum* vir bonus & pius suamque artem feliciter exercens, mihiq; haud parum addictus, *Hermanno Hagio* nomen est. Sed mea hactenus potius factum est desidentia, quàm ipsius desidia, & incuria, quod non

sum curatus, spero Deum pro sua misericordia me respecturū, & quoquomodo vel per invia viam repertuium, ad caussas morbi mei tollendas, ut effectus cessent. Interea ut rectè admones, serviunt hæ castigationes, mortificando veteri nostro Adam, qui, mirum cogitatu, quàm latè & profundè serpit, per omnem hominis vitam. Discamus mori, & humiliter sapere in Domino, mundoque renunciare, & nobis ipsis. Hæc verò certissima nostra erit vita, victoria, & gloria triumphalis in æternum, virtute spiritus Domini nostri Jesu Christi, cui ego te, mi frater charissime, cum tuis omnibus unicè commendo. Salutem etiam adscribo Dn. *Utenbovio, Dunckio, Quado*, aliisque bonis viris, & communibus amicis. Festinanti calamo 4. Januarii 1599.

EPISTOLA LI.

Ornatissimo viro Dn. JACOBO GUY, *Pharmacopæo apud Neocomenses experientissimo amico singulari* GUILHELMUS FABRCIUS *Hildanus S. P. D.*

Responsio ad observ. 46. cent. 1.

LIteræ tuæ præstantissime Dn. *Guy* amicorum optime, gratissimæ fuêre. Casus quem communicasti, revera admiratione non vacat, cum maximæ pulmonis istius facultatis attractricis indicium existat. Incidi nuperrimè in Chirurgiam cujusdam Parisiensis Chirurgi celeberrimi *Pierre Pigray* nomine, qui non absimilem recitat casum, quem quia forsan non vidisti, brevibus recensebo. Miles quidam, inquit, ictu sclopeti in thoracem vulneratus, post tres, aut quatuor menses à curatione, fragmentum costæ crassum satis, & tres digitos longū per asperam arteriam rejecit. Convaluit, neque ullo deinde symptomate conflictatus fuit. Hactenus *Pigray*.

Historia admirāda.

Observatio.

Ego superiori anno Genevensem *Estiene Juvenon* nomine, ulcere sinuoso, & putrido, circa scapulam, humerumque dextrum laborantē, curandum habui, cui in sinu quodam ulceris turundas duas ex spongiis præparatis factas (procul dubio propter motum musculorum pectoris eò attractas) inveni. Sed de casu isto brevi fusius ad te scribam nunc non vacat. Raptim Paterniaci Aventicorum 10. Febr. 1605.

Turundæ duæ in ulcere inveniuntur.

EPISTOLA LII.

Idem ad eundem,

GRatæ mihi fuerunt literæ tuæ, vir ornatissime, propter subjectum, quod tractant. Rarus enim est, & gravis casus ille, quem describis: Pulmonem namque vulneratum fuisse, non est, quod dubites: id enim symptomata, quæ commemoras, satis denotant: hinc turundæ, quia capitatæ non erant, nec filo annexæ, facile ad pulmonem pervenire potuerunt. Tanta enim est pulmonis attrahendi vis, ut injectam in pectus mulsam propter abscessum, & cariem ossium ad se attrahere, & per sputum excernere posse, *Galenus* observarit. Refert *Ambrosius Pareus*, cum in quodam in thorace vulnerato, injectione ex aqua hordei, in qua centaurium Absinthium, & Aloë incoxerat, usus fuisset, inde maximam amaritudinem oris, & faucium ortam esse. Memini, me præsente clarissimo viro Dn. D. *Esaia Colladone*, apud Genevenses Medico celeberrimo, in privata dissectione officula quamplurima vertebrarum cariosarum in media substantia pulmonis invenisse. Res profectò miranda: Quamvis enim pulmo membrum sit molle, laxum ac spongiosum, officula verò undique aspera, propterea facilè adhærere possint, eo usque tamen propter continuam attractionem pulmonis, in Diastole pervenerunt. Sic etiam pulmo vulneratus turundas ad se per ipsum vulnus paulatim ad ductum aliquem asperæ arteriæ attrahere, & per tussim ejicere potuit. Musculos quoq; ad respirationẽ servientes illa facultate attrahendi non omnino carere, superiori anno in quodam Genevensi, *Stephano Juvenonio* nomine observavi. Is deploratis, sinuosis, & cuniculosis, (ut vocant) ad dextram claviculam, & homoplatam, ex ictu sclopeti ortis ulceribus, laborans, ad me venit Paterniacum. Immisso stylo exploratorio turundas duas ex spongiis præparatis confectas in profundo ulcerũ (ubi ultra mẽses duos delituerant) inveni, & præsente reverendo D. *Merula* hujus Ecclesiæ Pastore fidelissimo extraxi: Chirurgus enim quia filum eis non annexerat, ut solemus in magnis, & cavis ulceribus, facilè propter motum musculorum pectoris, in sinum ulcerum delabi potuerunt. Postea ossibus nonnullis cariosis exemptis, & mundificatis ulceribus, Dei beneficio, optimè convaluit. Id præterea in hac curatione notatu dignum occurrebat

Vulnus pectoris.

Meth. Med. lib 5 lib. 10. cap 32.

Observatio.

Officula vertebrarũ in pulmone reperta.

Observatio

In profundis vlcerib. turundae filo alligandae sunt:

primo quod ichor ille fœtidissimus, qui ante perfectam mundificationem ulcerum effluebat adeo acris, & malignus esset, ut ubicunq; instrumenta mea argentea attingeret, ea nigra efficeret. Deinde quotiescunque æger sibi dendiscalpio dentes purgare & expolire vellet, dentiscalpium non aliter, ac si atramento intinctum fuisset, inficiebatur. Idq; ego hinc evenisse arbitror, quod pulmo continuo ex ulceribus & spongiis iis inclusis aliquid virus illius acris, & maligni attraxerat, quod postea per asperam arteriam & os expirando, gingivis, & dentibus inhæserat. Fœtor enim ingens oris similis erat fœtori ulcerum, Mundificatis ulceribus, purgatoq; corpore, fœtor oris, & ulcerum simul cessarunt. Præterea retulit nobis Chirurgum, qui eum antequam ad me veniret, per menses novem curandum habuerat, aliquoties aquam acerrimam & causticam, maximo cum dolore & cruciatu ulcerib. infudisse: illa quia procul dubio ex vitriolo, alumine, viridi æris, aceto & similibus confecta fuerat, haud difficulter à musculis thoracis absorberi, & à pulmone attrahi, posteaque per arteriam asperam ad gingivas, dentesque pervenire, & dentiscalpium inficere potuit. Ex his facilimè videre est, quomodo turundæ ad pulmonem, & deinde ad os pervenerint. His vale vir ornatissime, & amicorum optime, & me tuum cense, Paterniaci Aventicorum 22. Februarii 1605.

EPISTOLA LIII.

Amplissimo atque doctissimo Viro Dn. D. JACOBO MOCKIO *in Academia Freiburgensi Medicinæ Professori longè celeberrimo & Primario,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

ANte dies quindecim tuas, Vir amplissime, accepi literas: sed quia eadem die Solodurum ad illustrem ac generosum Dominum *Eustachium de Refuge* Legatum Regium vocatus eram, & quem à me expectas librum Domini *Penoti* ad manus minimè habebam, ad tuas respondere maturius non potui. Nunc verò oblata occasione tractatum istum Domini *Penoti* viri pii, & inter Chymistas magni nominis, mihique amici, dono ad te mitto. Si qua alia in re tibi inservire possum, aut potero posthac, audacter, ut imperes, velim atque obsecro. Clarissimus

mus Dn.D. *Janus Antonius Sarazenus* Medicus Regius, qui mihi familiarissimus fuit, quemque adhuc superstitem esse putas, proh dolor, ante annos sex piè in Christo obdormivit, maximo cum familiæ Medicæ totiusque rei literariæ dispendio. Quantum præstitit in *Dioscoridis* castigatione, vidisti procul dubio. Perierunt cum ipso, ut ego quidem vereor præclara nonnulla scripta. Liberos reliquit plurimos, ex quibus secundo natus, *Philibertus* nomine Medicinam Lugduni maxima cum laude exercet: ille, si vellet, ex scriptis paternis multa utilia atque bona in lucem dare posset: idque, ut faciat, ego quantum potero, ipsum monebo. Eundem *Sarazenum* de chorea S. Viti lib. de peste cap. I. scripsisse rectè annotasti; sed de hoc affectu Dn.D. *Felix Platerus* libro suo praxeos capite (si rectè recordor) quarto de mentis alienatione multò prolixius agit. Dn. *Griffonius* similiter ante annos tres Lutetiæ obiit: fuit is Chirurgus longè excellentissimus. Ante annos viginti familiariter cum ipso vixi quatuor circiter annorum spacio, fuitque mihi in re Chirurgica præceptor fidelissimus. Descriptionem unguenti cujus mentionem facis, non vidi. *Sinovia* unde deducta sit vox, ignoro. *Josquinus Dalbemius Ostofrancus*, qui *Paracelsum* latinè reddidit primæ partis Chirurgiæ magnæ tract. 2. cap. II. & *Felix Wirtz* olim Chirurgus Basiliensis sub ea voce das Glidwasser intelligunt. Idem *Paracelsus* Chirurgiæ suæ magnæ lib. 6. & *Felix* Wirtz in Germanico quodam libro Basileæ impresso, vocabulo *Oppodeltoch* utuntur, & sub ea voce emplastrum, cujus apud ipsos quoque extat descriptio, intelligunt. De spagirico, ut monuisti apud seniores nostros inquisivi. Fuit is Medicus Paterniacensis *Vignerius* nomine, qui postea in Galliam revocatus, & Historiographus Regius factus, rem historicam scriptis nonnullis ornavit. Ipsi hic in officio successit Dn. *Sterpinus*, insignis quoque Chirurgus, qui tandem Lausannæ è vita discessit. Plura nunc non licet propter occupationes circa illustrem ac generosum Dn. legatum. Vale itaque vir amplissime, & feliciter vive diu. Soloduri raptissimè 24. Aprilis 1608.

Sinovia quid?

EPISTOLA LIV.

Præstantissimo viro Dn. JACOBO PROBO *Pharmacopolæ apud Viacenses, vigilantissimo atque exercitatissimo.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

GRatæ mihi fuerunt literæ tuæ. Vir ornatissime, sed pergratus fuit allator clarissimus Dn. D. *Aubertus* Medicus vester celeberrimus. Hactenus eum de nomine tantum cognoveram, & ipsius familiaritatem mihi optaveram: jam tuo beneficio eum de facie agnosco. De morte, & mortis genere honestissimæ matronæ N.N. vicinæ vestræ summopere doleo. Audivi enim ex Dn. D. *Auberto* ipsam toto sex dies parturientem, ac tandem fœtum in ipso utero mortuum, imo semiputridum fuisse. Profectò genus mortis miserrimum, & dolorificum: sed Deo ita visum est. Mirarer, quod maritus me non accersiverit, cum sciat me in extractione fœtus mortui aliquam habere experientiam & cum Lausannæ, tum in vicinia cum honore, & fructu ægrotantium hanc operationem fecisse; mirarer, inquam, nisi eum hominem rusticum avarum, & scientiarum contemptorem cognoscerem. Ego expertus loquor, quomodo enim ante biennium, cum eandem ipsius uxorem ex periculosissimo vulnere capitis, cum cerebri concussione laborantem, & gemellis prægnantẽ divino favore sanitati restituissem, sese mecum gesserit & quantas mihi fecerit molestias, tibi satis cognitum est. Est præterea homo arrogans, & tumidus, qui maluit uxorem periclitari, quam votum suum revocare: quandoquidem cum Bernæ mercedis meæ caussa contenderem cum ipso, præsente Tribuno nostro *Johann. Bondu,* & aliis honestis viris, junctis manibus DEUM precatus est, ne sineret illum denuò incidere in meas manus: Exprobratio, quam à viro honesto in virum honestum proferre, non licet: Ita enim ego de ipso sum bene meritus, ut jurè ipsi semper commendatus, non autem suis conviciis affectus esse deberem: quandoquidem vitam (Dei beneficio, & arte mea, multisq; laboribus) matris & gemellorũ servavi: sed

Omnino pertusum ingratus homuncio vas est:
Quicquid in hoc fundis, perfluit, inde perit.

Ego tamen, si me accersivisset, officium meum in tanta calamitate ipsi non denegassem. Plura non licet, propter nuncii festinationem.

Vale

Vale cum nobilissima, & honestissima tua conjuge, & liberis, quos ego meaque uxor salutamus peramanter. Raptim Paterniaci 5. Septembris 1603.

EPISTOLA LV.

Clarissimo & excellentissimo Viro Dn. D. JACOBO ZWINGERO *Basileæ patriæ Medico, ejusdémque Academiæ Professori celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Literas tuas, Vir amplissime, accepi: in quibus ultra meritum me afficis honore, & veluti stimulo quodam ad perficiendas observationes impellis. Utinam facultates, & eruditio voluntati, & propenso animo meo, cum ad gratificandum tibi, tum ad illustrandam aliquomodo artem Chirurgicam, respondere possint. Quicquid tamen sit, tibi inprimis vinculo adamantino (ut sic dicam) me obstrictum profiteor. In observationibus, Deo Opt. Max. duce, progredior. Delineationes instrumentorum ante menses duos ad typographum misi; an incidantur, nescio: ab eo enim tempore nihil literarum ab ipso accepi. Cæterum si affectum illum, de quo scribis, videre (summopere enim in hujusmodi affectibus requiritur ocularis inspectio) & manu mihi tractare liceret, sedem ipsius invenire, non usq; adeò esset laboriosum, ut arbitror. Quicquid tamen ex illa, quam ad me misisti descriptione, conjicio, libenter dicam. Tumorem hunc ex caussa primitiva originem traxisse, rationi consentaneum est: quandoquidem equo dejecta, facilè potuit inde sequi contusio, confluxus humorum, tandemque tumor: qui quia tactu durus est, & doloris expers, forsan aliquid de natura scirrhi contraxit. Ad scirrhi tamen generationem longum requiritur tempus: ideoque si recens est morbus (de tempore enim, quo hoc morbi genere laborat, nullam fecisti mentionem) vix scirrhosis tumoribus erit annumerandus. Sæpissimè mihi occurrunt tumores rotundi, tactu duri, & doloris expertes, in quibus nihil reperitur, præterquam, quæ durissima membrana continetur. Horum tumorum 8. hujus mensis unum ex abdomine puellæ 9. annorum hic Paterniaci exscidi; quæ, laus Deo, convaluit. Oriuntur item tumores ex pituitosis humoribus, qui nihilominus tactu sunt duri. Superiori æstate in matrona

Tumor scirrhosus.

AP

trona

Observatio. Tumor durus ex contusione.

trona Bernensi tumorem ex contusione ortum ad carpum dextrum curavi, qui adeò durus erat, ut ab omnibus scirrhus exquisitus judicaretur. Aperto tumore humorem larido non absimilem ex eo extraximus, qui aëri expositus intra 24. horas in lapillos concretus est. Membranam quoque postea extraximus densissimam. In hujusmodi autem tumoribus membrana extenditur humore, non secus ac inflata vesica, quæ & tactu dura percipitur, quamvis nihil præter flatum contineat.

Tumores in utero tactu percipi vix possunt.

De sede autem tumoris, de quo scribis, nihil certi ausus statuere, cum ad id (ut antea dixi) ocularis inspectio sit necessaria. Quia tamen in externa parte abdominis tactu percipitur, & ipsius magnitudo facilè, ut audio, circumscribi potest, utero vix inhærere existimo. Uterus enim dorso incumbit, osse item sacro, & lumbis annectitur; adeoque intestinis obtegitur, ut in ipso tumores & scirrhi, nisi in maximam magnitudinem excreverint, exterius percipi non possint. Ego in dissectionibus aliquoties scirrhos satis grandes in utero inveni, qui tamen cum in vivis essent, exterius non percipiebantur. De mesenterio idem statuendum. Neque si in vesica lateret tumor ille, facilè perciperetur tactu. Vesica enim mole viscerum intestinorumque sub osse pubis deprimitur; adeò, ut in ipsa tumores & calculi, quantumvis magni fuerint in externa parte ventris non appareant, nec manu apprehēdi possint. Idque ego in illa matrona, de qua in observatione ad te scripta, mentionem habui, præsente Dn. D. *Roscio* Medico celeberrimo, diligenter annotavi. Sed & excernendo urinam, maximam pariunt difficultatem tumores in vesica: At in illa virgine nulla, aut saltem exigua est difficultas,: ergo nec in vesica statuendus est tumor. In omento scirrhos nunquam, phlegmones aliquoties mihi videre contigit. In ipso tamen omnium generum tumores posse oriri, non dubito, sed exterius vix percipientur. Ante annos quatuor venit Lausannam mulier 30. annos nata, tumore, & magnitudine capitis infantis in sinistro latere sub umbilico laborans, rotundus erat ille, & facilè ex una in alteram partem ducebatur. De hoc tumore multæ variæque fuerunt opiniones. Tandem mortua, per dissectionem à me adhibitam, veritas innotuit. Invenimus enim lienem adeò magnum, ut inferior pars ipsius (quæ in tumorem rotundum indurata erat) ad os pubis ferè propenderet. Vidi quoque tumores, & abscessus inter abdominis musculos, quorum exemplum unum aut alterum tibi communicare non pigebit. Ante annos aliquot cum clarissimo Dn. D. *Jacobo Auberto* Vindone Medico

Observatio. Tumor maximus in sinistro latere.

Observatio. Abscessus inter abdominis musculos.

dico celebertimo, ad matronam, quæ de dolore magno è regione ventriculi aliquantum ad latus dextrum conquerebatur, vocatus fuit. Ego tactu tumorem ad latus lineæ albæ sub musculo recto apprehendi, quamvis exterius nihil appareret. Suadebat mecum Medicus, ut cutis & musculus usque ad abscessum incideretur. Ægra verò, & adstantibus, spernentibus consilum nostrum, propterea, quod nullum indicium abscessus ipsis conspicuum esset, non diu post ad interiora ruptus est abscessus. In vacuum ventris defluxo humore, de novo exorta est febris, lipothymia, & dolor magnus sub umbilico, ita ut paucis post diebus è vita discesserit. Anno 1597. venit Lausannam Sabaudus quidā quadragenarius & robustus, qui ex contusione tumorem sub regione hepatis contraxerat. Ego & clarissimus Dn. D. *Roscius* Medicus celeberrimus in consiliū vocati, invenimus ipsum febre, ardore magno, nausea, aliisque gravissimis symptomatibus laborantem. Summam quidem, sed frustra adhibuimus diligentiam, ut in halitum resolveretur materia. Tandem inter peritonæum, & musculos abdominis materia confluxit, & abscessum excitavit, qui exterius vix percipi poterat. Ego præsente Dn. D. *Roscio*, abscessum incidi: pus fœtidum effluxit: Ulcus per menses aliquot apertum servavi, donec tandem sanitatem recuperaverit. Ex hujusmodi autem tumoribus abdominis difficultatem aliquam in excernendo urinam consequi posse, rationi consentaneum est. Quantum enim ad expulsionem urinæ faciant musculi abdominis, omnes sciunt anatomici. Vale vir amplissime, ac ignosce, si tuis plenius satisfacere non potui. Si amicos, inprimis autem reverendum Dn. D. *Polanum*, Dn. Dd. item *Platerum* & *Bauhinum* meo nomine salutare placuerit, gratissimum mihi feceris. Iterum vale, & millies.

Observatio.

Ex tumore abdominis difficultas urinæ.

Paterniaci Aventicorum 23. Decembris 1604.

EPISTOLA LVI.

Clarissimo summaq; doctrina, & pietate præstantissimo viro Dn. JOHANNI BRANTIO, *Scholæ Wesaliensis Rectori dignissimo, amico plurimum honorando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

De catarrho ad oculos. SUmmoperè doleo, vir pietate, & doctrina præstantissime, de adversa tua valetudine: non solum propter illam, quæ inter Christianos debet esse sympathia: verumetiam quod olim tu mihi de facie fueris cognitus. Memini enim te ante annos viginti aliquoties, duce *Cosma Sclotano,* viro pio, & in arte Chirurgica celebri, invisisse: sed & multa de tua pietate, & virtute relata mihi fuerunt à *Balthasaro Glausch ristiano,* qui jam in Rhetia vivit. Nescio quo nam infortunio literæ tuæ, 1. Septembris datæ, tandem heri 26. Februarii à nepote tuo mihi redditæ fuerunt. At quia instant nundinæ Francofurtenses, quo tempore multa mihi scribenda occurrunt, prolixius ad tuas respondere non potui. Ut tamen petitionibus tuis aliquo modo satisfaciam, scribam summatim, quidnam de cura (palliativa potius, quam vera) sentio: morbum enim tuum adeò inveteratum esse, ut ex toto eradicari non possit, arbitror. Diligentia tamen perfici potest, ne malum invalescat, & cæcitas inducatur. Quia autem in defluxionib. ad oculos cerebrum humores mittit, oculi verò recipiunt, necessariò prohibeatur, non tantum ne humores pravi in corpore, & cerebro generentur, verumetiam, ut qui jam generati sunt, & ad oculos defluunt, exsiccentur atque ad partes minus nobiles trahantur. Interim quoque oculi & visus jam multis ab hinc annis à catarrho debilitati, corroborandi sunt, ne fluxionem excipiant. Hæc autem omnia diæta, purgationibus, cerebrum item, & stomachum roborantibus medicamentis, ac tandem topicis perficiantur.

Curatio catarrhi ad oculos.

Victus ratio. In diæta aër eligendus est temperatus; calidus enim humores in capite liquefacit, subtiles & acres efficit: frigidus verò poros claudit, exhalationemque impedit: sed inprimis cerebrum comprimit: hinc vehementes fiunt fluxiones. Quemadmodum enim spongia manibus compressa vi quadam aquam expuit: sic excrementitii humores è cerebro

rebro, frigore compresso erumpunt. In cibo & potu excessus vitandus: qualitas secundum humorum prædominantium naturam, & usus legitimus observandus: quæ omnia nisi diuturnitas morbi, & variorum doctorum consilia in his te satis edocuerint, præsenti Medico clarissimo, Dn. D. *Keuchlenio* (qui de nomine mihi optimè cognitus) pro sua prudentia instituenda relinquo. Alvus semper sit lubrica, id si naturaliter nequit, fiat suppositoriis, clysteribus, vel prunis præparatis, cum infusione senæ, rhabarbari, agarici: ex decocto agrimoniæ, veronicæ, betonicæ, euphrasiæ. Quanquam autem frequentes purgationes violentæ, ratione ætatis tuæ, mihi non usque adeo probantur; sub initio tamen veris, & autumni, ac quotiescunque insignis aliqua intervenerit occasio, purgatione aliqua utendum est, veluti pilulis lucis majoris, cochiis, aureis, aut infusione senæ, rhabarbari, & agarici.

Stomacho etiam propter ipsius cum cerebro consensum prospiciẽdum est. Debilis enim stomachus ad cerebrum multos mittit vapores, qui in humorem conversi, ad oculos descendunt; ideoque ab omnibus quibus gravatur stomachus, & vaporosis abstinendum est. Interim quoque electuariis, aut pulvere aliquo peptico corroberetur, & elevatio vaporum ad caput miva cydoniorum sine speciebus, aut conserva rosarum antiqua, &c. statim à pastu sumptis, prohibeatur, Adhæc autem perficienda, sequens pulvis mihi valdè probatur. *Pulvis pepticus.*

℞. panis albi tosti ℥ ij
pulpæ cydoniorum exsiccatorum
pelliculatum interiorum ventriculi
gallinarum ana ℥ j
coriandri præparati
cinnamomi optimi
sem. fœniculi ana ʒ ij.
florum betonicæ
rosmarini
salviæ
summitatum majoranæ &
euphrasiæ ana p. ij.
sacchari ad pondus omnium.

Misce, fiat pulvis: de quo sumatur cochlear ab omni pastu & horâ matutinâ, si libet: aut cum sufficiente quantitate mellis despumati præparetur ex eo electuarium, de quo sumatur castaneæ magnitudine.

Solet nonnunquam in hujusmodi catarrhis intemperies hepatis adesse; quemadmodum enim ex subjecto calore alembici vapores in altum elevantur, sic ex calido hepate vapores è ventriculo ad caput. Illa autem, si in te fuerit intemperies, tum victus ratione, tum diarrhodone Abbat. & unguento sandalino, temperanda est. In topicis summo studio prospiciendum, ne inflammationem oculorum temperandi gratia, nimis frigida (ut solet aliquoties fieri) applicentur: horum enim freques usus spiritum visivum, humores item oculorum, tum & ipsam membranam corneam, condensat; inde visus hebetatio. Ideoque quotiescunque dolor, & inflammatio oculorum adsunt, tepidè instilletur oculis lac muliebre recens emulctum, in quo aliquid croci integri maceratum, & tutiæ pæparatæ, & cornu cervi usti & præparati dissolutum fuerit. Linteamen quoque reduplicatum in eo lacte intinctum applicetur calidè oculis: singulis tamen diebus reiterandum est lac, ne acescat, & acre efficiatur, ac proinde dolorem adaugeat. Sequens quoque cataplasma dolores lenit, & inflammationem arcet.

Nimis frigida oculis non applicanda.

Cataplasma dolorē leniens.

℞. medullæ panis albi ℔. ß.
pulveris ~~spido.~~ seminis fœnugræci &
cydoniorum ana ℥ ß.

Coquantur in lacte vaccino ad consistentiam catapl asmatis: postea admisce vitellos ovorum num. ij.
croci ℈ j. Misce & applica calidè.

Aut foveantur oculi hoc decocto anodyno:

℞. radicum & foliorum malvarum
flor. meliloti ana M. j.
sem. fœnugræci &
liniana ℥ ß.

Coquantur in aqua pro fotu.

Vehemens defluxus ad oculos quomodo arcendus.

Si vehemens advenerit defluxus ad oculos, purgetur ilico corpus; fronti item, & venis jugularibus applicetur defensivum aliquod, ad fluxum intercipiendum, interim quoque cucurbitulæ magnæ cum flamma scapulis scarificatione applicentur, & vesicatorium post aures admoveatur, purgato tamen prius corpore uti dictum. Sequenti quoque masticatorio poteris aliquando uti jejuno stomacho, ut paulatim materiam ad oculos defluentem, per fauces extrahat.

Masticatorium.

℞. masticis
radicum pyrethri

sum-

summitatum majoranæ
nucis muscatæ ana ℥ j.
ol. fœniculi ℈ ß.

Cum mucilagine gummi tragacanti fiant trocisci magnitudine lupini.

Sternutatoria in morbis oculorum mihi non probantur: trahendo enim humores ad nasum, nervos opticos adimplent, visumque debilitant, quemadmodum in observationibus meis Chirurgicis exemplo declaravi. *Sternutatoria in morbis oculorum non probantur.*

Porro quia sæpenumero in literatis cerebrum propter vigilias, labores & studia debile redditum, vapores, qui ad ipsum elevantur, facilè excipit, corroborandum est. Corroboratio autem illa tum ex optima victus ratione, tum, quæ caput leviter purgant, & foris admoventur, & diversione aliqua catarrhi petenda est. De victus ratione & purgationibus antea. Interea, quæ exterius admoventur, sequens pulvis inspersus capiti, aut ex eo, præparata cucupha & pileolus optimus est. *Corroboratio cerebri.*

℞. flor. rosmarini
salviæ
betonicæ
stœchados
rosarum rubearum
summitatum majoranæ ana M. ß.
sem. coriandri ℥ j.
ligni aloës
masticis
thuris
diamoschi dulcis
styracis calamitæ
nucis muscat.
granorum alkermes ana ʒ ß.

Incidantur, & contundantur secundum artem.

Intrinsecus sumpta corroborant cerebrum & visum conserva florum betonicæ, euphrasiæ, rosmarini, salviæ, pæoniæ, summitatum majoranæ, & seminis fœniculi nondum penitus maturi. Euphrasiam quocunque modo sumptam oculis prodesse, experientia docet. Visum verò corroborant, & acuunt aquâ fœniculi, rutæ, euphrasiæ, chelidoniæ majoris, & anagallidis flore purpureo. His cerebrum & oculi corrobo-

roborantur. Sed quia catarrhus ad oculos destillat continuò, continua, ut inveniatur diversio aliqua, necesse est, alioquin reliqua omnia frustra adhiberentur. Nulla autem diversio præstantior, nulla utilior, imò & securior inveniri potest setaceo,& fõtanellis,ut ego sæpissimè & in multis expertus sum,& indies experior. Quantum enim effici setaceo in morbis deploratis oculorum & capitis,fidem mihi facient honestissimi viri,*Simon Engelgraff & Andreas Polster*,Colonienses (quos ego honoris gratia nomino) & quamplurimi alii ibi cives. Humor enim, qui ad oculos destillat, commodissimè per setaceum evacuatur. Sed requirit Chirurgum in ea operatione expertum,aut alioquin ingeniosum, qualem ego Dn. *Johannem Tac* esse non dubito. De loco autem & applicãdi modo in observationibus meis Chirurgicis disseritur, quem locum poteris consulere. Nollem enim applicare ferro candente,ut solent Chirurgi,propter rationes, quas loco jam citato adduximus.

Setacei laus.

Hepatis intemperies quomodo corrigenda.

Si hepatis intemperies adest,suaderem applicari causticum sub genu dextro,inter quartum,& quintum tibiam moventium musculum, trium digitorum in latitudine positorum ab anteriori sede coarticulationis fibulæ,cum tibiæ osse,ut inde fiat fontanella. Illa enim humores noxios ex hepate evacuabit: descendit namque per eam partem insignis ramus venæ cavæ. Hæc si ritè adhibita,& setaceum,atque fontanella ad tempus aperta retenta fuerint, magnum inde fructum Deo dante percipies,quandoquidem non tantum catarrhus,qui continuò ad oculos destillat,per partes minus nobiles evacuabitur,atque hinc inde dolor,& rubedo oculorum remittent,verumetiam visus paulatim acutior fiet. Plura non licet,propter temporis angustiam. DEUS pro sua misericordia benedicat remediis,ac tibi adsit suo sancto Spiritu,quo possis amissam sanitatem aliquo modo(ex toto enim non sperandum)recuperare,& constanter in omnibus rebus adversis cursum tuum absolvere,& ad scopum,ad quem omnes Christiani adspirant, pervenire. Quod ego toto pectore precor. Vale vir clarissime,& meo nomine plurimum saluta clarissimum Dn.D.*Johannem Tac*,olim mihi cognitum,quod si ad me scribere ipsi libuerit,gratissimum mihi fecerit. Paterniaci Aventicorum 27. Februarii 1604.

Nepos tuus ante dies aliquot Bernæ ad me venit: propter injuriam temporis ipsum apud me retineo: sed operam dabo,ut brevi conditionem Genevæ inveniat. Scribe,quisnam clarissimo Dn. D. *Junio* successerit. Academia Lausannensis superiori autumno clarissimum D.

D.

D. *Guilhelmum Bucanum* Theologiæ præclarum lumen, non sine magna jactura amisit. Clarissimus D. *Beza* vivit & valet pro ætate sua, jam enim agit 85. annum, ut ex ipsius literis non ita dudum ad me datis colligo. Deus pro sua misericordia hoc suæ Ecclesiæ summum lumen diu nobis conservet.

EPISTOLA LVII.

JOHANNES BRANTIUS *Clarissimo, expertissimoq́ Medico Domino* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Reipublicæ Paterniacensis Archiatro dignissimo. S. P. D.*

NUnc verè video vir clarissime, & toto orbe notissime, rectè sensisse Stoicos, virum bonum commune bonum esse. Ita enim rebus meis afflictis afficeris, quam si privatæ essent, & in medium consulis ea, quæ profutura judicas, quam si curæ tuæ viverem commendatus. Habeo tibi pro Christiana ista sympathia, & paterna providaque cura, & pio, & salutari consilio, immortalem gratiam habeboque semper, quãdiu spiritus hos reget artus. Sed quis ego sum, cum nulla necessitudinis usu tibi neque junctus, neque ullo beneficii genere id promeritus, quem tam propenso complectare? Vis me in æternum tibi obstrictum vivere, & quoad in hominum contubernio agis animam tibi debêre. Ecce ergo totum me tibi do, dico, & condico, Deumque eadem opera rogo, ut te quàm diutissimè florentem conservatum, cœlesti ac terrena benedictione locupletet. Sed non fuit mihi datum ab eo tempore, quo doctissima tua consilia mihi reddita, de afflictissima mea valetudine cum clarissimo Medico nostro Doctore *Keuchenio* propter diutinam ipsius à nobis absentiam, & publica negotia, quibus in his ruderibus patriæ nostræ irretitus tenetur, in medium consulere. Dedi verò illi obtulique ante paucos dies legendas doctissimas tuas literas, ad quas ejus responsum in horas expecto. Est ille vir acri judicio, liberalissima eruditione, & insigni pietate præditus, scholarcha scholæ nostræ, & mihi peramicus: sed qui pro sagacitate sua & singulari judicio tecum facit, sentitque, perantiquum & inveteratum malum minimè movendum, sed retundendum potius, & coërcendum, ne latius serpat. Utor ergo ex ejus consilio singulis septimanis, cum nescio qua anti-

Responsio ad epistolã præcedentem.

antipathia à justis purgationibus abhorream, pilulis sine cura: atque his vacillantem, & nutantem valetudinem, quamdiu Deo visum est, sustento. Interim verò Deus in hunc usque diem, cujus nutu & arbitratu in hanc laboriosissimam stationem descendi, suffecit illud robur, & vires, quæ in tam catenata, & assidua provincia requiruntur, nisi quod ante septimanas tres gravius malum ex improviso me inundarit, calculus scilicet renum, sed qui me tantum ad horas aliquot gravissimè infestavit, nunc pro more meo, & corporis conditione divina gratia, mediocriter habeo, & ipsi sileo, dum ipsi visum sit, exemptum me his vitæ ærumnis, quietiore sede collocare, & abstersis peccati reliquiis, eorumque effectis, cœlestibus gaudiis donare. Eam cum horam metamque attigero, DEO mihique vivam, qui dum superstes fui, commune vixi bonum omnibus.

Sed non video, quomodo tam longo intervallo à te seclusus, benevolentissimum animi tui studium, ulla grata significatione remunerer. Sed ignoscet mihi, spero, tua pietas, & propensissimus in omnes literatos amor: ne tamen nihil reponam, mitto brevem delineationem eorum, quæ in Flandria gesta sunt, à reverendo *Willichio* nostro auspicatam, quam velim æqui bonique consulas, & festinationi meæ ignoscas. Vale ac salve clarissime expertissimeque vir, Domine reverenter colende, à me, clarissimo Medico nostro Doct. *Keuchenio*, & consule Budriænsi *Johanne Tackio*, nec gravatim meis ἀζυγρόπατον clarissimum *Bezam*, verbis peramicè saluta, & *Wilhelmum* nostrum, ut salutare fiat Reipublicæ organum, re, consilio, & opera adjuva, & ab eo mercedem expecta, qui se haustum frigidæ suis impensum, remuneraturum condixit. Dabam admodum subitò 21. Junii Anno postremi seculi 1604. Vesalia Clivorum.

EPISTOLA LVIII.

JOHANNES GREGORIUS GOBELIUS *Medicinæ Doct. & serenissimi principis* ALBERTI *ducis Bavariæ Medicus ordinarius*, GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

De thermis Piperinis.

QUæ Oppenhemii de balneis Piperinis in reficiendis tabidorum corporibus inter nos contulimus, clarissime & expertissime mi Dn.

Dn. *Fabrici* nondum exciderunt animo meo: sed quod rationes, quibus aërem thermarum phthisicis salutarem adstruere posse putavi, ad te non perscripserim, discessus tuus celeror, atq; illo tempore assiduæ meæ profectiones obstiterunt. Interea temporis non dubito te, pro singulari tua industria locum *Galeni*, qui tabidos mittebat ad Tabias, ubi aër ab incendio Vesuvii montis temperabatur, legisse, atque ideo cum magis serium negocium tibi expediendum à Domino quodam summæ Nobilitatis acceperim hac vice id singulari modo aliis curis posthabitis, tibi commendare, operæ precium duxi. Est autem affectus oculorum, qui ad longum in his conjunctis literis expositus tibi perpendendus transmittitur. Da operam Clarissime vir, quatenus quę adhunc affectum perfectè cognoscendum faciunt, quid sperandum, & quibus auxiliis præsens defectus corrigi, & deinceps oculis, qui magnam intemperiem contraxerunt, à gravioribus præservari possint, fideliter, & diligentissime perscribes. Et si fortè tuam desiderabunt præsentiam, significa, ubi offendi possis. Magna me spes habet, te pro illa, quam circa oculorum affectus habes experientiam, non difficulter ex narratione transmissa prognosticum facturum, & quid rectè adhiberi vel omitti posse putes, declaraturum. Circa oculi pupillam hactenus ne minimum apparet vestigium alicujus mutationis ad obscuritatem vel nebulam; sed pura & lucida cum perfecta imaguncula apparet pupilla integra. Hoc observat Nobilissimus Dominus, si ad latus oculum extrorsum obliquet, quod tunc introrsum paululũ melius videat. Præcesserunt non diu ante hanc celerrimæ visionis imminutionem capitis quædam vertiginositas, quæ cathartico accepto cessavit: aliquot tamen noctibus solito profundiores observavit somnos. Cætera in addita narratione habes omnia. Laborum tuorum compensationem, si per tabellarium, qui has tibi reddet, nõ acceperis, citra dubium ex Mercatu Francofurtensi per Genevenses, vel Lugdunenses Typographos, qui Lausanam transeunt, repræsentabitur. Bonam in partem accipi liberum hoc per literas alloquium, quia ex brevi illa inter nos habita communicatione animi tui candorem, ut cui noviter introductæ blandiendi formulæ non acceptæ, cognovi, cujus me item ingenii esse, ut tibi persuadeas, velim, atque si occasio ferat, ut tibi vel tuis operam meam commodare possim, reipsa, quod verbis promitto, præstabo. Vale cum tuis feliciter, & de ætate tua nisi grave sit, certiorem me facere velis, quia in effigie operibus tuis Oppenheimii præfixa, posuerunt

De affectu quodam gravissimo oculorum.

fuerunt 52. ego verò te 62. excedere suspicior, utut sit; optima est ætas quæ honestis laboribus & factis accrevit. Monachii in Bavaria 28. Novembris Anno 1615.

Descriptio morbi.

Consilium petitur à viris in arte medica longo usu & doctrina præstantibus, pro nobilissimo viro, ætatis 43. annorum, cætera sic satis sano, neque morbis alicujus momenti alias obnoxio, si destillationes addentes & vertiginem ab aliquo tempore (si præsertim stomachus cruditate, & mesenterium biliosa impuritate laborans, vapores capiti submittant, & eosdem cerebrum calidi alioqui temperamenti, cutis, assidua lectione, & similibus amplius calefactum, ad se trahat) molestum excipias, alias in diæta satis frugalis, & parcus. Is, quod à puero assueverit in visus & oculorum functione solum ferè dextrum oculum adhibere, & ad procul dissita unico conspicillo concavo uti, cum in propinquis distinctissimè conspiciendis visu esset perspicacissimo, ita ut sinister oculus quasi in otio esset, videret autem dextro oculo non rectâ linea, sed semper pupillâ obliq: ad interiorem angulum contorquendo, ubi & conspicillum admovebat, accidit, ut jam ante decennium spectra quædam seu phantasmata instar linearum globulis quibusdam nigricantibus appensarum, & hinc inde ad oculi motum obvolitantium, nata, & oborta fuerint, in dextro oculo in multa luce & aëre aperto clariora, in obscuro aëre minora, quæ tamen ante pupillam vel externis objectis affixa, nisi in sublime, magno apposito labore, intueretur minimè hærebant, ac proinde visum & obtutum neque hebetabant neque caligine obfuscabant. Et licet metu gravioris mali, in quod spectra seu idola hæc commigrare solent, varia tunc consilia Medicorum famâ celebrium conquisita fuerint, spesque non vana esset, cum visa hæc longa assuetudine neque Nobilissimo viro molesta essent, neque pupilla tanto temporis spacio conturbaretur, fore ut paulatim nimia visus acie ætatis decursu hebescente, planè abolerentur, accidit tamen præter spem, ut nuper 17. nempe Novembris die subito visio obtenebrari, & pleraque per nebulam, ac fenestram cerni, quædam etiam penitus obscurari cœperint è regione dextri oculi, magis in luce majori, oculis ad fenestram obversis, melius enim & distinctius omnia in luce obscuriori videt, obrepunt etiam, vesperi præsertim

Affectus oculorum.

tim

tim scintillantes oculo fulgores,& alieni colores veris coloribus mixti in diversis objectorum partibus, literas quasdam in scriptura legit, reliquis planè obtutum fugientibus. Et quod valde molestum accidit nobilissimo viro, ita sinistro oculo, in quo jam olim spectra quoque licet minora observavit, difficulter, ob desuetudinem videt, ut ob consensum dextri malè affecti, ad omnem illius motum, præsertim in majori luce, perturbari, ac malè affici videatur.

Et licet pupilla dextri oculi nihil hucusque (quod notari à plurimis inspicientibus, tam Medicis, quam Chirurgis queat) à sua naturali constitutione & luciditate, seu colore & nigredine, dimota aut conturbata appareat, cum imago inspicientis æquè ac in altero oculo clarè conspiciatur, non immeritò tamen suspicio Medicos tenet futuræ suffusionis, paulatim & sensim aspectabilis, & manifestè cognoscibilis, ni Deus & remedia tempestiva malum avertant, eventuræ, cum hactenus materialis illius caussa, seu corpus opacum, lumini externo speciebus visibilibus instructo, impedimentum objiciens, magis retro in albugineo humore latitare, nec dum pupillę marginibus & corneæ, qui verus suffusionis seu cataractæ est locus, affixum esse videatur. *Suffusionis suspicio.*

Interim dum virorum doctissimorum judicia & consilia super hoc casu, cum particulari remediorum tam intus, quàm extra exhibendorum descriptione, nobis adveniant, quod unicè in tanta, & loci aff. cti, & morbificæ caussæ generationis obscuritate optamus, Medici nobilissimi viri totius provisioni, purgatione corporis repetita, interjectis præparantibus, ac phlebotomiâ dextri brachii, rarò aliàs fieri solitâ, nec non aliis revulsoriis & roborantibus auxiliis operam hoc tempore dederunt; cupiuntque intelligere à viris præcellentissimis, an in hoc dubio statu, & metu suffusionis futuræ, topica citra inflammationem, aut vim siccandi magnam, attenuantia & dissolventia locum habere possint, & tutò adhiberi? An potius certior factæ, suffusionis cognitio & maturatio expectanda, quæ suo tempore manuali operâ curetur & exstirpetur. Etsi magna opinionum de hoc affectu sit diversitas, aliis ἀμαύρωσιν ex nervi optici aliquali obstructione hîc conjicientibus, nec futurum hypochyma timentibus, quam rectè, aliorum esto judicium.

EPISTOLA LIX.

Viro amplissimo atque doctissimo Dn. JOHANNI-GREGORIO GOBELIO *Serenissimi Principis* ALBERTI *Ducis Bavariæ, &c. Doctori Medico ordinario atque celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Responsum ad præcedẽtes literas.

SAlve multum à *Christo Jesu* salutis nostræ authore. Te vivere, & rectè valere, Vir amplissime, imò & novis honoribus ornatum, & à tanto Principe vocatum fuisse, maximo cum gaudio ex tuis, quasi heri sub vesperam accepi, intellexi, tibique gratulor, & ut sempiternæ laudi tibi fit vocatio illa, Deum Opt. Max. suppliciter oro. Me quod attinet, ab eo tempore, quo Oppenhemii apud nobilissimum Virum Dominum de *Kronberg* convenimus, tot, tantisque molestiis & curis veluti submersus jacui, ut quæ de thermis Piperinis præ manibus habueram, minimè absolvere, imò ab eo tempore ne quidem adversaria inspicere potuerim. Oppenhemio enim domum rediens, uxorem meam lectissimam, & partem domesticorum meorum, peste gravissimè laborantes reperi. Convaluit quidem uxor mea, sed duæ ex filiabus meis, ancilla item & famulus debitum naturæ persolverunt: ita ut ædes meæ ultra menses quatuor, more Gallico, maximo meo incommodo occlusæ fuerint. Quæ præterea ab eo tempore adversa, tristiáve mihi evenerunt, ut recenseam, vulneraque nondum coalita refricem, supervacaneum esse censeo. Superiori æstate Senatus P. Q. hujus urbis me vocavit, & in Medico Chirurgum recepit. Faxit Deus Opt. Max. ut migratio illa feliciter, inprimis ad Dei gloriam & emolumentum proximi succedere possit. Ego verò ut quod reliquum mihi temporis à Deo constitutum est (quinquagesimum enim quintum annum ætatis superiori mense Julio ingressus sum) piè absolvam.

Imbecillitas spirituũ visivorum.

Affectus oculorum, de quo sententiam meam expetis, ut video inveteratus, ac proinde gravis est: Quod enim à juventute non nisi sinistro clauso oculo, & dextro unico admoto perspicillo procul res objectas discernere potuerit, summam imbecillitatem spirituum arguit. Illam an ex parentibus contraxerit, literæ tuæ non indicant: utut autem sit, humorem aliquem præternaturalem continuò quoque ad oculos deflu-

defluxisse,certissimum est: quod & destillationes ad dentes,& vertigo ipsa,quæ ab aliquo tempore ægrum molestant,satis superque indicant. Adest itaque summa imbecillitas,imò & paucitas spirituum: quæ quidem imbecillitas partim, ut arbitror, naturalis apud illum est,partim quoque,ut dixi,propter affluentes humores accidit. At quia à diuturno splendore pars spirituum visivorum dissipatur, accidit, ut in luce obscuriori, collectis scilicet spiritibus melius,ac distinctius videat res oblatas. Imagines seu phantasmata & spectra,quæ ante oculos apparent,vapores crassos hinc inde per humorem albugineum atque ante pupillam vagari,indicant. Illæ quid portendant,suffusiones nimirum, *Avicenna*,omnesque qui in medicina claruerunt,testantur,& experientia,uti tibi viro,doctrina rerumque usu in arte medica versatissimo,satis superque notum,fidem facit. Illæ autem,nimirum suffusiones,ut præcaveri possint,primò covneniens victus ratio observanda est: Et quia malum meo quidem judicio præcipuè à stomacho originem trahit(quandoquidem si tribus quatuórve mensibus,*Galeni* verbis utor,suffusionis accidentia apparuerint,pupilla autem pura splendidaque cernatur,ab ore ventriculi nasci affectum ne dubita)illius diligenter habenda est ratio,& ut membro mandanti prospiciatur,recipiens verò corroboretur,danda est opera. Stomacho optimè prospicietur,si convenientem victus rationem observaverit æger,& eis,quæ stomachum corroborant,aliquando utatur: quæ omnia Tuæ Excell. uti Medico ordinario & ægro familiari pro sua prudentia præscribenda,relinquo: Unum tamen reticere non possum,nimirum ut euphrasiæ usus ægro sit familiarissimus. Tanta enim euphrasiæ in imbecillitate visus vis est,atque efficacia,ut ejus usu septuagenarios quosdam (propter vigilias,& studia plurima)amissum visum,in decrepita ista ætate recuperasse observaverim. Varia autem ex herba ista præparare, & potui,ac cibis,ut medicamentosi efficiantur,admiscere solitus sum. Quapropter in umbra exsiccatam,& in subtilissimum pollinem redactam, pastæ aliquando,unà cum fermento permiscere jubeo,hoc modo panis fit medicamentosus,& ex ipso procreatus chylus,cùm ad omnes corporis partes alendas distribuitur,etiam ad cerebrum pervenit,spiritus quinetiam visivos rectificat,corroborat & adauget. Panem præterea biscoctum,quo æger in fine pastus utatur,ex euphrasia,floribus betonicæ,saccharo,& semine fœniculi præparo. Poterit & cum carne,aliisque eduliis incoqui. Quod si æger pro potu suo ordinario

Phantasmata ante oculos, quid portendant.

Suffusiones quomodo præcavẽda.

De locis affectis lib. 4. pag. 749.

Euphrasia usus in affectibus oculorum.

nihil aliud quam vino, aut cerevisia, in qua euphrasia macerata fuerit, uteretur, multum conduceret. Post pastum uti quoque poterit sequenti Tragea, quæ mirum in modum visum corroborat.

Tragea ad visum corroborandū.

℞. euphrasiæ subtilissimè tritæ ʒ j s.
seminis fœniculi
cinnamomi optimi ana ʒ j.
pellicularum interiorum ventriculorum gallinarum ʒ ß.
sacchari ʒ vj. M sce fiat pulvis:

De quo sumat cochlear statim ab omni pastu.

Cæterum membra recipientia, sive locum affectum corroborabis, si humores, vaporésve ad ipsum affluentes ad alia loca traxeris. Fiet id primò reiteratis purgationibus, veluti pilulis lucis, aureis fœtidis, & sine quibus, aut infusione rhabarbari, agarici foliorum senæ, cum aqua betonicæ & euphrasiæ, addito syrupo rosato solutivo quantum satis. Secundò venæsectione in cubito, & cucurbitulis scapulis & nuchæ applicatis. Tertiò humores & vapores ad oculos affluentes fonticulis ad partes minus nobiles perbellè revocabis,: sed quia malum utrumq; oculum occupat, ac proinde utroque brachio causticum applicare necesse esset: suaderem potius setaceum, cùm quia minus erit molestum, quam duo fonticuli, tum etiam quia major per illud fiet à capite & præcipuè ab oculis evacuatio humoris peccantis: vapores quinetiam, qui ad oculos elevantur, beneficio setacei à nervis opticis ad nucham revocabis. In applicatione autem setacei prospiciendum, tum ut locus diligenter eligatur, tum etiam ut multum cutis contineat. Punctio enim si nimis superficialis fuerit, paucissima per eam fiet evacuatio humoris peccantis, & maturè nimis erumpet funiculus. Ante annos decem nobilis quidam Freiburgensis Dn. *Antonius Meister*, Dominus in Mesieres nomine, cum propter diuturnum catarrhum ad oculos defluentem, visum ferè amisisset, & ego tandem in consilium adhibitus fuissem, purgato corpore, adhibitis quinetiam cucurbitulis, setaceum nuchæ applicui, quo etiam nunc absque magna molestia utitur; visus quoque ita restitutus fuit, ut nunc sexagesimum annum ætatis prætergressus, absque perspicillis, & legere, & scribere possit.

Setacei præstantia.

Observatio.

Solet quoque in hujusmodi affectibus hepar plus justo calidus esse, quod & in nobili ægro vestro adesse non dubito. Hinc vapores multi à centro corporis ad cerebrum elevantur, malumq; adaugent, quapropter

pter prospiciendum est, ut quantum quidem fieri possit, ad temperiem reducatur hepar; fiet id optima victus ratione, reiteratis quin etiam purgationibus, ex rhabarbaro, syrupo rosato solutivo, de cichoreo cum rhabarbaro, & similibus. In affectibus quoque hepatis non exiguum fructum adferre fonticulum ad dextrum poplitem factum, non rarò observavi. Est enim via satis apta, per quam hepar se exonerare facilè potest.

Cæterum quæris an in hoc dubio statu, & metu suffusionis futuræ topica citra inflammationem, aut vim siccandi magnam, attenuantia & dissolventia locum habere possint, & tuto adhiberi? an potius certior factæ suffusionis cognitio, & maturatio expectanda, quæ suo tempore manuali operatione curetur & extirpetur? Respondeo ex *Hippocrate*: Morbi cum inchoant, si quid movendum videtur, move, &c. neque donec suffusio, quæ etiam nunc in fieri est, omnino sit facta expectandum esse. Futurum enim malum retardare, & quantum fieri potest præcavere, Medici officium est. Deinde major obstructio nervorum opticorum ex cunctatione illa verenda, atque exspectanda esset. Quapropter præter victus rationem, purgantium medicamentorum usum, & applicationem fonticulorum, etiam topica non improbarem; inprimis si nulla intemperies calida circa oculos observetur. Cum enim caussa mali sit vapor lentus ac crassus, vim attenuandi, incidendi, & nonnihil excalefaciendi, ut medicamenta habeant, necesse est. Non rejicerem itaque purgato prius corpore usum aquæ Euphrasiæ, fœniculi, rutæ, chelidoniæ, imò etiam aquæ vitæ, sed parcissimè, & non nisi per intervalla, reliquis admixtæ. Extractum chelidoniæ non solum in externis nubeculis, verumetiam in incipiente suffusione præstantissimum esse, & ipsius generationem retardare expertus sum, incidit enim attenuatque crassos istos humores, qui visum obfuscare solebant: sed quia utcunque acre est, non ultra magnitudinem capitis aciculæ pro vice, oculo imponendum est, idque fiet hora matutina, antequam æger lecto egrediatur. Hoc tempore hyemali, si collyrio ex præscriptis, aut similibus aquis uti noluerit æger, præstaret id, cum quieti se tradit, quàm quovis alio tempore, applicare. Frigus enim cum in hujusmodi affectibus sit inimicissimum, verendum esset, ne humectatio illa interdiu facta propter frigiditatem aëris, noxia esset, nisi per intervalla guttulam unam aut alteram collyrii calidè oculis instillare volueris. Noctu verò aquas præscriptas non tantū oculis

Quæstio.

Extractum chelidoniæ in quibus affectibus oculorum præstantissimum.

Topica quomodo oculis adhibenda.

lis instillarem, verumetiam linteum reduplicatum & aquis istis madefactum, oculis simul calidè applicarem: Deinde frontem, oculosque linteis suavibus involverem. Atque hæc sunt, vir amplissime, quæ hoc tempore, cum negotiis obruor, & Masonopolim ad reverendam quãdam, ac nobilem Canonissam, gravissimo affectu oris, post extractionem dentis, laborantem, proficisci cogor, ad tuas respondere potui. Tu ut omnia amicè interpretari velis, multum rogo. Si quid ad me rescribere volueris, literas Basileam ad amplissimum virum Dn. Doctorem *Bauhinum*, qui intimus meus est, mitte. Scribis ægrum forsan post hac præsentiam meam desiderare, id si advenerit, quia huic Reipublicæ adstrictus sum, consultũ esset, ut ad Senatum hujus urbis scriberet, quo eo faciliùs licentiam impetrare possem. Hisce vale vir amplissime, & cum tuis omnibus feliciter vive diu. Raptim Bernæ Helvetiorum 30. Novembris 1615.

EPISTOLA LX.

JOHANNES-GREGORIUS GOBELIUS *Med. Doctor, &c.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

Respondetur epistolæ præcedenti.

CLarissime & expertissime Dn. amice colende, propter accuratè scriptum consilium accipe 8. florenos Ungaricos, quos mercator Augustanus curabit Bernæ tibi in auro numerari: eo nomine cupio, mihi per te recognitionem, ut vocãt acceptæ pecuniæ perscribi. Optassem munus amplius, sed fortè dabitur occasio aliàs ampliore honorario te onerandi, quod faciam libenter, ubi res exiget. Consilium tuum omnibus valdè probatum est, in hoc solùm movebant aliquid difficultatis, cum vitio ventriculi oritur hebetudo & obscuritas visionis, quare in nostro subjecto solùm dexter oculus affectus sit; cum nulla sit potior ratio, ventriculi vapores exhalantes magis dextrum, quàm sinistrum latus occupare.

Tumor in dextra tibia.

Habeo hîc tres tuam opinionem desiderantes, unus præclarus sanè vir laborat tumore in dextra tibia à sex mẽsibus, judicãt esse steoma, ego hæsito: morbi Gallici nulla est omnino suspicio: Interim indies tumor altius surgit, nisi lamina plumbea reprimatur. Accedunt Sciatici & Gonagrici dolores: adolescentulus laboravit destillationibus ad oculos, maximè dextrum. Aliæ sunt mulieres, una polypo incipiente,

altera

altera confirmato affecta est cum fœtore. De modo, quomodo huc vocari possis, laboro, merces te digna certè præstabitur. Præsenti sub manu crescet opus & opes: quæ tua sit sententia, expecto. Interim cum uxore & liberis vale feliciter. Salutem dico & ascribo Domino *Weis* Reipublicæ vestræ Syndico. Cursim Monachii postridie Kalend. Julii *1616*.

EPISTOLA LXI.

Ad Virum amplissimum Dn. JOHANNEM-GREGORIUM GOBELIUM, *&c. cui* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

ANte paucos dies, Vir amplissime fautor & amice æternùm observande, Lausannâ, ubi ad ęgros quosdam vocatus fueram, domum rediens, tuas unà cum honorario transmisso, domi meæ inveni, cujus nomine, sed inprimis pro præclara tua in me benevolentia, gratias, quas possum, ago habeoque maximas. Literas, quas conjunx mea, me absente ad te dedit, te jam dudum accepisse non dubito. Caussam, quam ex me intelligere cupis, cur dexter oculus potius sinistro afficiatur, hanc esse existimo: nimirum quod nobilissimus æger à juventute, ut ex præcedentibus tuis colligo, adsuefactus fuerit, in visu & oculorum functione solum ferè dextrum oculum adhibere, clauso sinistro, dextroque adhibito perspicillo. Sinister itaque oculus, cum continuò, ut ita dicam, in otio esset, dexter verò in motu, nullum est dubium, oculum paulatim debilem & fluxionibus obnoxium redditum fuisse. Sunt & nonnunquam caussæ internæ, cur una pars alterâ potius lædatur, quæ Medicum latent. Quis enim, quæso, caussam, cur paralysis in uno dextrum, in altero verò sinistrum latus occupet; aut quod calculus nunc in dextro potiùs, quàm in sinistro rene concrescat, excogitabit? In empyicis aliquando alteram partem pulmonis veluti sanam, alteram putredine penè exesam reperi. *Responsio ad epistolam præcedentē.*

Affectus in dextra tibia, de quo scribis, an sit steotoma, ex tuis nō satis colligere possum. Steatoma autem, ut *Galenus* meth. medendi lib. 14. & *Paulus AEgineta* lib. 6. cap. 36. testantur, tumor est, in quo materia sevo similis, continetur; ut plurimum nullus adest dolor, neque adeò durus est tumor ille. Quicquid sit, verisimile est, materiam illam, quæ *Steotoma quid?*

olim ex capite ad oculum dextrum decumbebat, nunc ad coxam & tibiam defluere. Rectè igitur faceres, meo quidem judicio, si prius purgato corpore, revulsionis gratia cauterium potentiale brachio dextro applicares, & fonticulum fabricares. Laminam plumbeam non improbo: solitus sum eam Mercurio vivo inungere, sic enim magis digerit, concoquit, incidit ac resolvit materiam illam viscosam. Convenit quoque emplastrum de ranis cum Mercurio. His si materia contenta in halitum revocari non potest, ad majora remedia transeundum est, de quibus vide *Galenum, Paulum AEginetam, Celsum*, & alios. In apertione tamen, aut excisione diligenter prospiciendum est, ne aliquid maligni subsit: hoc enim aliquando evenisse, atque hujusmodi tumores in maligna ulcera transiisse memini. Quod si vas aliquod magnum, veluti venam aut arteriam in se continuerit, hæmorrhagiæ in operatione diligenter habenda est ratio.

Curatio.

De Polypo.

De duob. Polypis, inveterato nimirũ, & incipiẽte scribis. Polypus, si inveteratus fuerit, & in sordidũ ulcus degeneraverit, difficilè curatur, & nonnunquam cartilagines ipsas erodit: habes hac de re observationem singularem in 2. centuria observat. 22. In hujusmodi ulceribus aquis, & cineribus ranarum & gammarorum, Saturno item calcinato aut dulcificato, croco Martis, & similibus, maximo cum fructu utor. Sed derivatio per setaceum in hujusmodi effectibus inprimis necessaria est. Incipienti polypo aliquando ad radicem illius, beneficio instrumenti vinculum injeci, feliciterque ipsum filo abscidi: postea per dies aliquot exsiccantibus adhibitis medicamentis æger convaluit. Sed de topicis tantùm scribo, & quidem Laconicè, propter temporis angustiam, jamjam enim Basileam ad ægrum mihi descendendum; de reliquis, cur ego noctuas Athenas ferrem? Libenter tractatum meum de dysenteria ad te misissem; sed ignosce, non licet nunc: fiet alias. Vale Vir amplissime, & æternùm quam felicissimè vive cum tuis omnibus. Ocyus Bernæ Helvetiorum die 8. Augusti 1616.

Curatio Polypi.

EPISTOLA LXII.

Ornatissimo ac celeberrimo Viro Dn. JOHANNI GRIFFONIO *apud Bruxellenses Medico-Chirurgo excellentissimo, Domino & amico suo colendo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

Literas tuas, vir clarissime, 15. Novembris Bruxellæ datas, proximè elapsi Januarii die 12. accepi, quæ mihi multis de caussis fuerunt gratissimæ, præcipuè verò, quod te vivere & valere, imò semimortuum resuscitatum, deinde etiam nostri memorē esse, nos certiores fecerint. Anxius enim fui vehementer, & graviter ferebam tam diuturnum silentium tuum. Scripsi ad te sæpius, inquisivi de te per amicos: sed agitur jam sextus annus, ex quo nihil literarum à te accepi, præter illas, quas jam recensui. Jam gaudeo (& Deo Opt. Max. gratias ago) te vivere, te valere, tuumque in me amorem continuare. Ego curabo, si Deus vitam dederit, ut quanti te faciam, & amem, posthac intelligas, ubicunque enim sese obtulerit occasio, honorificè nominis tui mentionē sum facturus, ut etiam videbis in tractatu meo Germanico de gangræna, qui his nundinis in lucem prodit, in quo ad minimum te quinquies citavi, & admirandam tuam dexteritatem, & experientiam extuli, modestè tamen, ne videar nimis affectare. Vellem tibi aliis in rebus gratificari, sed nullæ mihi sunt facultates, quibus animum meum benevolum, & observantiam erga te possim testatam facere: tu omnia æqui boniqué consule. Cæterum quàm ægrè, & graviter casum tuum tulerim, & quousque contristatus fuerim, verbis nō satis explicare possum, & tibi ex animo condoleo. Interim tamen ad patientiam, & constantiam te adhortor, quandoquidem nobis necessariæ, & utiles sunt in hac vita afflictiones, ut à Lethargo peccatorum nostrorum expergiscamur, nosmet agnoscamus, atque voluptates, & animi passiones calcare discamus, tandemque ad Deum confugiamus. Ille enim fidelis est, nec 1. Cor. 10. sinit nos tentari supra id, quod possimus, sed præstabit unà cum tentatione etiam evasionem, ut possimus sufferre. Precor itaque Patrem cœlestem, ut nos in rebus omnibus adversis muniat suo spiritu, & per fluctuosum hujus mundi oceanum, tandem nos ad vitam æternam

perducat. Mihi quoque non pauca advenerunt incommoda,& indies adveniunt,ut alias ad te scripsi. Et ut verbo dicam,vita nostra ærumnosa,& miseriarum plena est,quibus Deus tandem cum ipsi placuerit,finem dabit. Sed calamitates & afflictiones corporis,atque rerum caducarum parvi sunt momenti,videamus,& DEUM invocemus,ut salvam nobis conservet conscientiam,nosque suo spiritu corroboret,ne sub cruce succumbamus,aut à veritate declinemus.

Hortor te,imò & obsecro, ut animum tuum ad studium Chirurgicum vertas,ex hoc enim studii genere multas percipies utilitates,quarum præcipua est Dei gloria, & propagatio ipsius omnipotentiæ: ad quam admirandæ illæ operationes & curationes,quas fecisti,ut meis his oculis me vidisse testor, sunt referendæ. Ne sinas igitur talentum, quod à Domino accepisti,in terram sepeliri teque inter servos inutiles numerari. Promovebis item bonum publicum,tibique decus & famam immortalem parabis. Interim quoque dum animus intentus est ad studia,quæ occurrunt adversa in rebus externis,facilius obliviscaris,& sic vitam hilariorem vives. Ego si hac in re tibi aliquid officii præstare possum, meo,uti par est,nunquam deero officio. Scribis te specimen observationum tuarum Chirurgicarum ad me missurum: nescio, quid hac de re ad te rescribere debeam. Recusare mihi non licet: tam bene enim de me meritus es,ut quomodo tibi testimonium aliquod gratitudinis meæ erga te exhibere possim,nondum videam. Persuadere præterea vix audeo,quandoquidem me hebetis & tardioris ingenii, ac in bonis literis parum versatum tanti viri scripta revolvere,magna esset temeritas. Veruntamen si qua huc ad me mittere tibi placuerit, non minorem adhibebo diligentiam, ac si essent mea propria,atque sub tuo nomine in lucem dabo: neque me gravabit labor iste. Eorum scriptorum,quæ mittis,apographum tibi reservare suadeo: sæpè enim scripta in itinere intercipiuntur atque deperduntur. Poteris ea Coloniam ad Dn. *Gotschalcum Monhemium* Pharmacopolam in campana aurea in platea Baven Mawren dicta,mittere: is mihi amicitia junctus est,& diligentiam adhibebit,ut ea accipiam. Si qua occurrunt instrumenta nova,& à te inventa,vellem,ut curares, illa diligenter delineari: nihil enim, ut scis,magis ferè desideratur in operationibus Chirurgicis,quàm inventiones optimorum instrumentorum,quibus non rarò operationes,quantumvis difficilimæ,facilimæ efficiuntur. Te hac in parte,ut in reliquis Chirurgicis exactissimum & ingeniosissimum esse

scio

ſcio: idque inter pluta alia teſtatur egregia illa operatio & reſtauratio naſi deperditi, quam ante annos aliquot Lauſannæ in puella magna cum laude & admiratione omnium perfeciſti, ubi jam vix licet cicatricem conſpicere: Illa ante annum nupſit viro. Quæſo igitur, ut cures delineari inſtrumenta à te inventa, ne tecum moriantur. Ego nonnulla rara & ſummè ut lia excogitavi, quæ publicæ utilitatis gratia, ſi Deus vitam extenderit, in lucem dabo. Si delineationes eorum, quæ inveniſti cum inſtructione, quomodo eis utendum, ad me miſeris, curabo, ut ſub tuo nomine meis addantur. Superiori autumno habuimus hîc dyſenteriam popularem, ideo de hoc morbo tractatum edidi Gallicum: libenter ad te miſiſſem exemplar: ſed mercatores hoc tranſeunt, non facilè ſe onerant magnis faſciculis literarum. Succinctus eſt, ſed quantum fieri potuit methodicus, tu poteris à veſtris Bibliopolis tibi comparare, examinare atque cenſuram & judicium tuum reſcribere. Si hujus argumenti rara aliqua obſervaveris, rogo, ut ea Reipublicæ utilitatis gratiâ communicare non graveris, ut in ſecunda editione tuo nomine quoque illuſtratum ſit opuſculum. His vale Vir præſtantiſſime, & Chirurgorum decus, & vive in Domino. Paterniaci Martii die 20. Anno 1603.

Naſus deperditus reſtauratus.

EPISTOLA LXIII.

Reverendo ac doctiſſimo viro Dn. JOHANN. JACOBO GRASSERO *verbi divini miniſtro* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

QUæ Genevâ miſiſti clariſſime, atque doctiſſime Dn. *Graſſere* amicorum optime, mirum in modum grata mihi fuêre omnia, præſertim doctiſſima Diſertatio tua de *Antiquitatibus Nemauſenſibus*, quam non ſine maximâ oblectatione perlegi. Cæterum poſt tuum à nobis abitum ſingularia nonnulla in re antiquaria mihi obſervare licuit, quæ tibi harum rerum inprimis ſtudioſiſſimo, communicare non gravabor.

Ebrodunum enim ad nob liſſimi Dn. *Bartholmai Mey* ibidem pro tempore præfecti prudentiſſimi uxorem, morbo gravi laborantem vocatus, cum ibi per dies aliquot ſubſiſtere coactus eſſem, ſucciſivis horis de antiquitatibus inquirendis aliquándo ſolicitus eram: Oppidum

Antiquitates Ebrodunenſes.

dum enim hoc olim fuisse locum celebrem,& amœnissimũ,historici,& numismata, quæ ibi reperiuntur, fidem faciunt. Porrò cum nobilissimus Dn. Præfectus circa antiquitates me studiosum, esse observasset, in pagum quendam *Ursin* nomine, per filium suum & Dn. *Nicolaum à Graffenried* patricium Bernensem me conducere curavit. Distat autem pagus iste Ebroduno Lausannam versus, iter duarum horarum,& in colle,atque amœnissimo loco situs est.

Primò ductum ibi subterraneum, testudineatum,& eleganter extructũ vidimus: latus est quatuor circiter pedes: profundus verò: ut homo aliquomodo incurvatus commodè per eum perambulare possit. Tendit ductus ille Sacellum (quod in altiore loco pagi situm) versus. In sacello præterea,& cœmiterio murus antiquus,& spissus, fragmenta item marmorea (quæ splendidum ibi & egregium aliquod olim fuisse ædificium, fidem faciunt) conspiciuntur. Inde nos *Jonas Ottonin*, unus ex primariis ejus loci, extra pagum centum circiter passus in agrum suum conduxit, ibique per rusticos sepulturas ad minimum septem, aut octo detegi curavit. Locus iste petrosus est, sterilis,& ante paucos annos dumetum fuit. Sepulturæ autem in ipsam petram, quæ non admodum dura, sed arenosa Sandstein appellant, excavatæ, & insculptæ sunt, nec admodum profundæ, neque nisi terra arenosa coopertæ. Etsi enim olim iisdem lapidibus tectas fuisse, verisimile est, propter temporis tamen diuturnitatem, & lapidis mollitiem omnia facilè à pluviis potuisse collabi existimo. Quatuor autem ex his sepulturis vacuæ erant, forsan quia puerorum, aut juvenum cadavera ibi deposita fuerant. In reliquis præcipua ossa cadaverum, cranium nimirum, ossa brachiorum, coxarum, tibiarumque, & eo quidem modo, ac ordine, quo olim cadavera imposita fuerant, invenimus. Ossa verò parva ac tenera, veluti costæ, ossa digitorum,& hujusmodi non inveniebantur. Cadavera omnia Orientem versus respiciebant, nec brachia, nec manus Christianorum more pectori imposita erant, sed ad latera,& coxas decumbebant. In duobus horum monumentorum arma, eaque ad sinistrum latus cadaveris posita invenimus: in uno scilicet gladium, qui latitudine pollices duos cum dimidio, longitudine verò viginti continet, ex una tantum parte scindentem, planè eo modo fabricatũ, ut olim apud Romanos militibus in usu fuisse, numismata, & marmorea monumenta antiqua fidem faciunt. In altero porrò monumento sicam invenimus: omnia tamen rubigine penè exesa sunt, ut videbis

Sepulturæ quædam in agro Ebrodunensi repertæ.

bis, quando ad nos reversus fueris. Laminam præterea ferream, & chrysographatam nacti sumus, videtur fuisse pars scuti. Hinc conjicio modum illum adornandi ferrum, quem nostri Damasquiner nominant, nostro seculo, ut nonnulli volunt minimè inventam fuisse. De scutis enim chrysographatis apud *Trebellium Pollionem* in vita *Claudii Gotici* me legisse memini. Collegimus & inter rusticos numismata nonnulla cuprea, inter quæ *Augusti, Faustinæ, Claudii Gotici, Galieni, Constantini M. & Juliani Apostatæ* tantum agnoscere potuimus, reliqua rubigine exesa erant. Ex his Magnates ibi inhumatos, & eo tempore, quo Romanum Imperium floruit, Ebrodunum celebrem fuisse locum, perspicuũ fit: Quinetiam Gothos ibi habuisse sedem, testantur eorum numismata, quæ in agro Ebrodunensi reperiuntur. quorum mihi nonnulla argentea ab amicis communicata fuerunt. In quodam autem prædicto monumentorum Sceleton magnæ staturæ & ferè integrum præter ossa digitorum & pedum, invenimus. Hujus cranium præter modum magnum erat, & quod mirandum, dentes omnes & inferioris & superioris maxillæ integri, tamque sani & illæsi erant, ut nihil supra. Cranium tamen hoc, cum ego id integrum è terra evellere, & mecum auferre, solicitus essem, frustatim concidit, præter verticem & bregmata, quæ in musæolo meo conservo: in ista autem parte cranii hæc notatu digna conspiciuntur. Primò spissitudo, quæ duplo quovis alio cranio humano crassior est: Deinde nulla apparet sutura, ut mirum sit, quomodo homo iste ad illam ætatem pervenerit, dentesque tam sanos habuerit: quandoquidem qui suturis carent, fluxionibus obnoxii, & dentes exesos habere solent, ut ego hactenus in multis observavi.

Sceleton ingentis magnitudinis in agro Ebrodunensi repertum.

In alio præterea quodam pago in agro Ebrodunensi Yuorne, & Mordagne nomine, ad lacum sito, pavimentum tesseratum conspicitur, cujus antea quidem frustula nonnulla ad me pervenerant: nunc verò ejus quoque ocularem inspectionem habui. Est id in horto cujusdam rustici, terrâ tectum, circiter tres pedes, & artificiosè extructũ, ut ex frustulo, quod mitto, videre poteris. Plura non licet. Vale vir doctissime & humanissime, & me, ut facis ama. Raptim

Paterniaci Aventicorum 29. Augusti
1608.

EPISTOLA LXIV.

Clarissimo atque doctissimo viro Dn. JOHANNI KÜFFERO *Doctori Medico Argentinensi celeberrimo, amico singulari.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S.P. D.*

RESponsum tuum ad observationem meam, vir clarissime juxta ac doctissime, quod te misisse scribis, non accepi: quapropter ut id iterare velis, rogo. Illustrissimus princips, tibi notus me absente Lausannam transiit: alioquin quæ scribis, libenter præstitissem. Mitto, quod petis cauterium meum potentiale, pro fonticulis faciendis. Magnitudo parvi pisi, Instrumento illo argenteo, quod mitto, inclusa, sufficit. Emplastro autem aliquo tenaciter adhærente, cooperire convenit instrumentum hoc, ne loco suo amoveatur: Pulvillus quoque ex linteo reduplicato superimponendus, & fascia arctè ligandus est, ne cauterium cum liquescit, circumjacentes partes contaminet. Ita procedendo, & cauterium per horas sex, aut octo, vel etiam decem in durioribus corporibus relinquendo, escharam habebis non latam satis, tamen profundam: quæ duobus de caussis mihi summopere probatur. Primò quia absque dolore ferè perficies totum negocium, præcipuè si scalpello, aut acie novaculæ secundo, aut tertio die (ne materia cum affluit, retineatur) centrum escharæ penitus emortuum excideris. Secundò quia venas capillares in ambitu fonticuli, per quas affluentes humores exstillare debent, conservabis: eschara enim si lata, & nimis profunda fuerit, coalescente ulcere, oscula harum venarum callo obducuntur, minusque commodus & aptus erit fonticulus.

Cauterium pro fonticulis quomodo applicandum.

Cauterium autem ut cito liquescat, locus cui imponendum saliva humectandus est. Hæc tibi reservabis.

Cæterum uxor tua lectissima, quomodo valet? quomodo ipsi successit ante annos duos suscepta curatio? Rescribe, si me amas, & nobilem nostrum ægrum; uti quoque clarissimum virum Dn. D. *Saltzmannum*, meis verbis quam officiosè saluta. Salutat te Dn. *Johannes Durenheimius*, Notarius Cæsareus, qui te iterum rogat, ut bulbos aliquot tuliparum, & coronæ imperialis, & si aliquid seminis rarioris pro excolendis hortis habueris, mittas, & precium pro eis à nostris pharmacopolis

præ-

præsertim à Dn. *Johann.* *Melchiore Schurmeistero* ipsius nomine repetas: ipsemet tibi scripsisset, nisi negociorum mole distractus fuisset. Vale & feliciter vive diu cum lectissima tua conjuge. Raptim Bernæ 15. Junii 1615.

EPISTOLA LXV.

Idem ad eundem.

Sylbertinâ Bernam reversus, clarissime amicissimeq; mi Dn. Doctor, tot occupationibus distractus fui, ut maturius ad te scribere non potuerim. Hactenus enim morbus iste Epidemicus ex Italia à militibus nostris allatus, hîc grassatus est: cessat tamen nunc, laus sit Deo Optimo Maximo. Contagiosus fuit, & multos viros egregios è medio abstulit, quorum major pars phrenesi obierunt: alii sopore correpti placidè animam reddidêre: alii post dies aliquot veluti ex somno profundissimo expergefacti, paulatim convaluerunt. Hi de dolore capitis non usque adeo conquesti sunt, uti multi, qui propter maximos capitis cruciatus ita delirarunt, ut sibimetipsis vitam exhausissent, nisi adstantium diligentia obstitisset. Etiamnunc nobilissimum juvenem ex familia *Erlachiorum* curandum habeo: is ante meum adventum ex morbo quidem isto convaluit: loquela tamen & auditus, imò etiam ingenium ipsum ex parte depravatum est. Cæterum, quæ promisi, nunc ad te mitto, primò Osteocollam, sive lapidem sabulosum, quem ego ipsemet cum anno 1613. in Germaniam vocatus essem, collegi: præparationem & usum ex centuriis meis colligere poteris. Mitto quoque ossa aliquot triangularia, quæ ad epilepsiam debellandam singularem vim habere expertus sum. Ante sexennium ultra centum horum ossium habui, inter quæ, quod notandum, vix duo reperiebantur, quæ sibi invicem magnitudine & figura respondebant. Dn. *Jacobus Probus* Pharmacopœus ille Viviacensis, cui ego inprimis præparationem unguenti de Arthanita, quod à me exigis, fidere statueram, ante menses aliquot epidemica quoque ista lue ex hac luce subtractus fuit. Doleo profectò: fuit enim vir pius, & in sua arte excellens ac fidelis: qui & propter vicinos montes unguentum hocce præparandi commoditates omnes habebat. Quantum mihi hujus unguenti superest, tibi communico, mediamque partem mitto: misissem libenter plus: sed crede mihi, ne um-

De morbo Epidemico Anno 1617. Berna, & in vicinia grassante.

Ossa triangularia ad epilepsiam.

umbram quidem hujus unguenti apud seplasiarios nostros invenire potui. Vides, quomodo floreat apud nos ars medica. Quamprimum montes nostri propter nives aditum permiserint, & hujus unguenti simplicia in vigore fuerint, nec sumptibus, nec laboribus parcam, donec ego ipsemet ingredientia recuperare, ac compositionem meam specialem præparare possim: cujus tunc te quoque, si Deus Optimus vitam concesserit, participem faciam. Ad observationem meam 38. centuriæ 3. tibi inscriptam, nullam à te accepi responsum: quapropter ipsum aut in via deperditum, aut à te neglectum fuisse, certum est: quicquid tamen sit, tu defectum facilè resarcire potes. Superiori æstate aliam tibi inscripsi observationem, de inepta & periculosa applicatione caustici: sed propter peregrinationes varias, & occupationes continuas, missa non fuit: Illam nunc benignè excipe, amicè interpretare, & si occupationes permiserint, ad ipsam ocyus responde: præ manibus enim habeo nunc Centuriam quartam observationum, cui etiam illam inseram. Ad excellentissimum virum Dn. *Johannem Bregenserum* prolixè scripsi, & quidem Germanicè, quo conjunx etiam ipsius sciat, quæ circa maritum agenda, aut omittenda erunt. Supervacaneum quidem esse scio, cum tu quotidie ipsi sis præsens: sed quia ita voluisti, & mihi injunxisti, libenter parui. Utinã tibi & ægro satisfecissem. De aliis quoq; duab. matronis quid sentiam, Germanicè ad te scribo, quo possis, si ita tibi visum fuerit, ipsis literas meas prælegere. His vir clarissime ter, quaterque vale, imò cum tuis omnibus, quos tecum ego & uxor mea peramanter salutamus, æternùm quàm felicissimè vive. Clarissimum atque doctissimum virum Dn. D. *Rixingerum* uti quoque clarissimum virum Dn. D. *Saltzmannum* meo nomine, quæso, saluta plurimum. Dabam Bernæ 16. Febr. 1618.

EPISTOLA LXVI.

JOHANNES LEPORINUS *Med. D.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano S. P. D.*

Literæ tuæ clarissime excellentissimeque Dn, *Fabrici* amice & fautor colendissime, ad Dn. D. *Kifferum* exaratæ 20. Januarii me quidem præsente ipsi exhibitæ sunt: ex quibus tum valetudinis tuæ, (de qua tamen valdè dubitavimus hactenus, eobrem quod dum superiori

ri

ri Vere Basileæ viverem D.D.D.D. *Plattero & Baubino* sinistri quid relatum de ea cognoverim) tum omnium rerum statum prosperrimum intelleximus, de quibus omnibus ex animo tibi gratulamur, nobis vehementer gaudemus: præter enim spem omnem Deus nobis ipse reddidit *Fabricium* nostrum, quem fata nobis acerba eripuisse, dudum satis conquesti sumus hactenus: ô faxit Deus, ut & nobis & multis aliis vigeat, & vivat in longos annos. Si quid de nostris scire desideras, breviter sic habe. Setaceum, quod imposuisti Dn. *Antistiti, Johanni Bregenzero*, haud sine effectu abiit, is siquidem pristinæ valetudini ita restitutus est, ut dum materia catarrhosa per factum emunctorium derivata, pulmones non amplius infestaret, illi convaluerint, & ea, quæ fere consumpta erat musculorum caro jam iterum florida appareat, corpus vegetum sit, & vigeant artus, exque bona illa crasi & temperatura, cerebrum etiam novum acquisivit robur, ita ut cuncta, Deo Opt. Max. sit laus in perpetuum ex voto successerint, unico saltem adhuc relicto symptomate, eo nimirum, quod clara voce ea, quæ vult, proferre non possit prædictus Dominus, ad quam molestiam tollendam, si modum aliquem excogitatum haberes, eoque nobis succurreres, magnum profectò quid præstares, illeque satis abunde compensaret. Ossa quidem, fateor, tenuia, lata, ex palato exempta ipsi sunt ante duos (si rectè memini) annos, verum foramen nares versus nullum apparet: ita ut existimare prorsus non possim, inde illud malum, sed potius ex exesa laryngis particula inferiori, arteriæque parte superiore ortum traxisse.

Ex catarrho ad pulmones tabes setacei beneficio curatur.

Me quod attinet, superiori ego æstate, postquam Basileæ Doctoris gradu ornatus essem, Galliam adii, in quo itinere perquam libenter te visitassem, verùm tristi rumore, qui tamen nonnisi vanus, Deo gratia, fuit, deterritus, per Burgundiam Lutetiam versus me contuli: postmodum Aureliæ aliquandiu, ut & Blæsiis commoratus, familiaritate doctissimi Medici Dn. D. *Pauli Renealmi*, & aliorum usus sum. Adventante verò hyeme Argentinam iterum me contuli, quam feliciter ante paucas septimanas de novo ingressus, ibidem usque ad tempus vernū, Deo volente, subsistere constitui. Unicum est, quod solicitis à te rogo precibus, hoc namque, ut consilio mihi in subsequenti casu adsis. Amicum habeo, qui jam per annum laboravit suffusione oculorum, humore namque crasso, & viscido inter crystallinum humorem, & uveā incluso, incœpit primum dextri oculi acies hebescere, donec sensim, & sensim visus ejusdem omnimodè perierit: idem postmodum cum

Suffusio oculorum.

 sinistro

ſiniſtro accidit, ut jam nihil, præterquam exiguam lucem, ac eam vix quidem mane cum ſurgit, ſentiat. Cum verò is ſit temperamento melancholico, & corpore valdè ſicco, nihilque in eo animadverti poſſit, quod ad defluxionem capitis faciat, inutilem putavi ſetacei impoſitionem, licet ſciam Tuam Excell. in oculorum affectibus eodem feliciter aliquoties uſum fuiſſe. Rogo igitur Excell. Tuam ſummoperè, ut mihi quid in hoc caſu faciendum eſſe cenſeat, haud gravatim ſignificare velit, an commodum fore putet, humorem talem vel per interna medicamenta digerendum & evacuandum, ut nicotiana & ſimilibus, vel per externa aliquid abſque periculo eroſionis tunicarum oculi, tẽtandum: Sic quidem *Aquapendens* in lectionibus Chirurgicis propoſuit. Hac in re ſi benevolum ego ſentiam experientiſſimum Dn. *Fabricium*, & ſummè penè mihi gratulabor, & ipſi omni officiorum genere devinctum me agnoſcam. Bene valeat Excell. Tua cum omnibus ſuis, & officioſam ſalutem accipiat à Dn. D. *Saltzmanno*, & me etiam, ut & Dn. D. *Küfferi* uxore, ipſum ad manus habere non potui, nec expectandi tempus ulterius datum eſt tabellioni: Ipſa Tuæ Excell. uxorem honorificentiſſimè ſalutare juſſit. Argentinæ 27. Januarii 1613.

EPISTOLA LXVII.

Doctiſſimo atque præſtantiſſimo viro Domino JOHANNI LEPORINO *Med. Doctori* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

LIteras tuas ſuaviſſimas, & theſes doctiſſimas chariſſime, atque doctiſſime Dn. *Leporine*, accepi, ex quibus te Doctoris titulo ornatum eſſe animadverti, atque didici. Ex animo tibi congratulor, Deumque ſuppliciter oro, ut Spiritu ſuo ſancto tibi adeſſe, ſtudia quinetiam tua ita dirigere velit, ut cùm tibi, tuisque, tum etiam infinitis aliis prodeſſe poſſint: inprimis verò, ut per ea gloria Dei amplificetur, utilitas proximi procuretur, & familia Æſculapidea illuſtretur.

Nobilem noſtrum ægrum Dn. *Johannem Bregenzerum* ex morbo ſuo graviſſimo per Dei miſericordiam convaluiſſe, maximo cum gaudio ex tuis intellexi literis. Vocem tamen etiam nunc aliquomodo depravatam eſſe, mirum non eſt. Ex diuturno enim ad aſperam arteriam defluente

fluente catarrho, organa vocis mirum in modum labefactata, & nonnulla forsan erosa fuisse, nullum est dubium. Verum quia absque oculari inspectione difficulter hac in re aliquid certi definire possum, summoperè doleo, quod in reditu meo ex Belgio Argentinam pertransire, & optimum istum virum invisere mihi non licuerit.

De suffusione. Ad casum illum de suffusione, quem proponis, propter occupationes, & tabellarii festinationem paucis respondere cogor. Quæris, an setaceum in suffusione prodesse possit? Respondeo, nunquam illud in hoc casu obfuisse, non semper tamen profuisse, hactenus me observasse. In principio enim morbi, cum materia adhuc in motu est, & ad oculos fluit, hoc genus remedii maximi est momenti, materiamque ne ad oculos fluat, impedit. In confirmata verò suffusione semper veluti inutile fuisse setaceum, in multis observavi. Quandoquidem materia illa crassa, viscidaque oculo inclusa, quomodo setacei, imò & medicamentorum beneficio evacuari possit, non video. Confirmatam enim suffusionem nonnisi manuali operatione acu scilicet auferri posse, experientia me edocuit. Hujus sententiæ quoque *Galenum* de symptomatum caussis lib. 1. *Avicennam* lib. 3. fen. 3 tractat. 4. cap. 20. *Celsum* lib. 6. cap. 6. *Guidonem* tract. 6. doctr. 1 cap. 2. *Petrum Francum* libro de herniis cap. 52. & 53. *Petrum Pygrium* lib. 2. cap. 2. & alios fuisse, eorum scripta fidem faciunt. Setaceum itaque, quia tuo ægro parum prodesse posse existimo, illud, ut applices, non suadeo. Præsidium enim hoc, quod in quamplurimis capitis & oculorum morbis multis profuit, in desperatis morbis apud vulgus odiosum & suspectum reddere non licet. Clarissimus vir Dn. D. *Felix Platerus* setaceum in suffusione omnino improbat: suffusionem enim contra opinionem omnium ex affluxu humorum fieri negat.

Setaceum an in suffusione conveniat.

Confirmata suffusio nonnisi manuali operatione curari potest.

Plateri de suffusione opinio.

Usum Nicotianæ in hoc affectu non omnino improbo; quandoquidem, teste *Manardo*, calefacit, resolvit, mundificat, & aliquantulum adstringit: corpus tamen ut prius evacuatum sit, necesse est. Fumus enim Nicotianæ materiam non solùm ad fauces, verùm & ad ossa cribrosa & nares trahit: hinc in impuro corpore magis magisq; obstruuntur nervi optici. Deinde quia æger tuus temperamento, ut intelligo, est melancholico, & corpore valdè sicco, raro, ut utatur fumo isto Nicotianæ, suadeo. Conveniunt & mastycatoria ex pyrethro, staphisagria, majorana, mastice & similibus, uti & cucurbitulæ scapulis adhibitæ. Oculis collyrium ex aqua fœniculi, chelidoniæ, rutæ & euphrasiæ instillarem

Nicotiana an in suffusione conveniat.

Cautio in aqua fœniculi pro collyriis.

 stillarem

stillarem. Aquam autem fœniculi (quod notandum) non ex semine, nimis enim acris est, sed ex herba destillatam esse convenit. Poteris & parum mucilaginis seminis cydoniorum admiscere, ut aliquo modo inspissetur collyriũ, neq; cum lachrymis tam citò effluat. Nonnulli saccharũ, fel pisciũ, & perdicũ aliaque acria addunt: quæ quidé in incipiente suffusione non semper spernenda: in confirmata verò absque fructu ægrum macerant; non enim ad locum affectum usque propter crassitiem corneæ membranæ, & quod lacrhrymis protinus abluantur penetrare possunt. Restat igitur manualis operatio, quę exercitatum requirit Cheirurgum. Vale vir clarissime atque doctissime, & saluta meo & uxoris meæ nomine celeberrimum virum Dn. D. *Küfferum* & lectissimam ipsius conjugem. Raptim Lausannæ 8. Febr. 1613.

EPISTOLA LXVIII.

Clarissimo variarúmque scientiarum & linguarum peritissimo Viro Dn. JOHANNI RHETERIO, *Linguæ sanctæ in Academia Lausannensi Professori dignissimo, Domino & Compatri summè honorando,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* *S. P. D.*

De puero cum dente nato. *Dentes in utero formantur.*

DEntes in utero materno formari, Vir undiquaque doctissime, *Hippocrates* & experientia testantur, quod & ego sæpius in dissectionibus abortuum, qui nondum quartum mensem attigerunt, observavi. sed latent obducti gingivis in alveolis maxillarum, usque ad quintum aut sextum mensem ętatis vel ultra, prout calor nativus vividus aut imbecillus fuerit. Idque Deus ita injunxit naturæ, ne papilla matris & lingua infantulorum dilacerarentur. Quinto verò hujus mensis Martii uxor Dn. *Jonæ Merulæ* Pastoris in *Reffudens* puellam peperit, cum dente extra gingivas apparente. Ego heri cum reverendo Dn. *Johanne Merula* Pastore nostro, socero tuo, hujus rei lustrandæ gratia, in pagum *Reffudens* profectus sum, ac dentem non solùm vidi; imò (quia papillam matris, & linguam infantis offendebat) extraxi. Fuit autem incisorius ille inferioris maxillę, qui medius est ordine. Nõ minus extra gingivá prominebat, ac si infans secundum annũ ætatis jam attigisset, & alveolo firmiter satis inhærebat. Durus & acutus est, radicem latam, & aliquo modo

modo excavatam habet. Ex ipso dente ligamentum prominebat robustissimum, quo alveolo adeò alligatus fuit, ut filo (quemadmodum solemus in pueris) ipsum extrahere mihi non licuerit. Mater tam bono têperamento cerebri prædita est, ut nunquam ex dentibus laboraverit: id quoque satis rarum est: Utinam tu & ego possimus de hoc optimo temperamento gloriari. Relatum enim est mihi, non ita pridem à Ludimagistro nostro, defluxiones tuas ad dentes continuare, maximisq; te lacerari tormentis. Olim quinque aut sex annorum spatio defluxiones & dolor dentium me ita excruciarunt, ut coactus fuerim partem molarium curare extrahendam, nonnulli quoque carie exesi, sponte exciderunt. Jam verò, quia primis defluxionibus dilatatæ sunt viæ, dolor (laus Deo) ab aliquot annis cessavit. Quæso, ut generationis hujus dentis inquiras caussas naturales, est enim Philosopho digna quæstio. Porrò nudiustertius D. Tribunus me jussit totius Senatus, & suo quoque nomine tibi gratias agere pro honorifico epigrammate, quod in honorem hujus civitatis armorum conscripsisti, & tractatu meo de dysenteria adjunxisti: oblata occasione, se non ingratum erga te futurum ajebat. His vale Vir doctissime cum tua conjuge & liberis, quos ego & uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci die 12. Mart. 1603.

EPISTOLA LXIX.

Idem ad eundem.

TAndem 24. hujus mensis, vir undiquaque doctissime, & compater plurimum honorande, tractatum meum germanicum de Gãgræna & Sphacelo principibus nostris obtuli: qui iis omnibus (ut reipsa expertus sum) fuit gratissimus. Clarissimum Dn. D. D. *Lignaridum*, *Lentulum*, reliquosque viros doctos tuo nomine salutavi: illi te vicissim salutant plurimum. Discedens Bernam cum clarissimo viro Dn. D. *Paulo Lentulo* D. *Antonio à Graffenried* & nonnullis aliis ad *Apolloniam Schreiers* puellam in *Galtz*, quæ jam ultra annos duos vitam sine ullo cibo, & potu transegit, profectus sum. Illa adhuc in eodem statu permanet, & videtur mihi aliquantum carnosior, quam fuit superiori anno, cum ipsam cum Præfecto hujus civitatis invisi, præcipuè circa partes pectoris. Mammillas nutricis instar habet: Costæ vix conspici possunt: Vultus item brachia, & crura carnosiora sunt, uti & reliquæ corporis partes

De Apolonia Schreier quæ sine cibo & potu vivit.

tes

tes omnes, excepto ventre, qui dorso planè adhæret, Ingenium habet firmum, visum, olfactum & auditum acutissimum. Sensus in partibus externis videtur aliquomodo depravatus, quandoquidem pulices, & muscas non sentit. Ego tamen cum in tibiis vellem acie scalpelli explorare, an sanguis adesset, statim alta voce exclamabat, expavescebatque ita ut ulterius tentare nihil auderem. Injecta tamen ligatura ad carpum dextrum, venæ in manibus sanguine satis turgidæ nobis apparuerunt. Vidimus quoque sudorem circa nasum, & in fronte erumpentem, & lachrymas (postquam ipsam phlebotomo tetigi) effluentes. Animadverti item pustulas nonnullas in manibus, quas præsente Dn. D. *Lentulo & Graffenredio* acu apperui, ex quibus cruor emanabat: inde satis apparet, ipsam nutriri, sed unde? Deus scit: nos cæci sumus omnes hoc in casu; dolus tamen nullus subest. Pictorem nobiscum duximus, qui illam ad vivum adumbrabit. Clarissimus Dn. D. *Lentulus* nobis quoque promisit, se in lucem daturum, quæcunque hactenus hac in re annotavit: illisque effigiem puellæ forsan addet, habent enim jam Bernæ sculptorem non ineruditum. *Thomas* noster (proh dolor) nondum repertus est: scripsimus ad clarissimum Dn. D. *Herculem Saxoniam* Medicum & Professorum Patavinum, ut ibi de ipso apud illustrem nationem Germanicam inquirat: responsum avidè exspecto. Patrem ipsius mœrore præterito mense Februarii obiisse, lachrymantibus literis Matris ipsius *Thomæ* certior factus sum. Cæterum quantum ad res meas domesticas attinet, omnia, Laus Deo, bene se habent: Uxor mea 26. hujus mensis sub hora undecima noctis, filium mihi dedit, qui una cum matre, divino favore, optime valet. Faxit Deus ut ipsum in pietate ad Dei gloriam, & proximi utilitatem educare queam. His vale vir clarissime. & Professionis tuæ decus. Paterniaci 29. Junii 1603.

EPISTOLA LXX.

Idem ad eundem.

TUas vir clarissime, & compater perpetuò honorande, una cum testudine accepi, cujus nomine gratias ago maximas, oblata occasione tuam in me liberalitatem & benevolentiam Deo dante compensabo. Typographus Genevensis, quem tuo & clarissimi Dn. *Goulartii* nomine mihi commendasti, incipit meliusculè se habere: ego nihil eorum

rum omnium, quæ ad humanitatem, & ipsius valetudinem recuperandam pertinent, prætermittam. Sed casus gravis est, & difficilis: quandoquidem ea erat malignitas ulcerum, & ubicunque pus (quod fœtidissimum erat) attingeret, instrumenta mea argentea, ea efficeret nigra non secus, ac si atramento intincta fuissent. Jam verò, laus Deo, & fœtor, & malignitas illa ulcerum cessarunt. E regione anteriora ossis furculæ, aut craviculæ, ea in parte, ubi incurvata est, ductum inveni, quem priores Chirurgi non animadverterunt. Is per medium furculæ (quæ carie perforata) retro versus spinam dorsi penetrat, ibique sinum efficit maximum; ex quo 15. hujus, præsente Reverendo Domino *Merula* socero tuo, duas turundas ex spongia factas, & ante duos menses ibi infixas, extraxi: 18. denuo turundam unam ex spongia quoque in eodem sinu inveni. Nunc clavicula nobis apparet, sed cariosa, & quod mirandum, conspicitur ea in parte furculæ, ubi denudata est, foramen rotundum, & ejus magnitudinis, ut hic depinxi. ◯ Caries illa ossis furculæ maximam nobis faciet molestiam, spero nihilominus ipsum pristinam sanitatem recuperaturum. Reliqua enim ulcera tum adjunctura humeri, tum ad spinam dorsi & è regione homoplatæ, mundificata sunt, & ad consolidationem sese præparant. Literarum clarissimi D. *Goulartii* nihil accepi: Si ad ipsum scribis, poteris ipsi significare, quæ de typographo scripsi: est enim, ut scio, de ipsius sanitate solicitus. *Ulcus malignum.*

Cæterum cum *Elia* tuo curavi, quod petiisti. In legenda Germanica linqua tyro est: loquitur tamen pro ætate sua satis congruè: sed facilimè omnia defluent, nisi continua intervenerit exercitatio. His vale vir clarissime, & profectionis tuæ (judice *Utenhovio*) decus. Paterniaci 22. Septemb. 1603.

EPISTOLA LXXI.

Idem ad eundem.

GRatias agimus Deo Opt. Max. vir reverende, & compater charissime, quod sanus & incolumis dio perveneris. Hinc spem & fiduciam tibi nobiscum nancisci licet, hanc vocationem ad Dei gloriam, & ad ædificationem Ecclesiæ suæ profuturam. Nos Deum Opt. Max. suppliciter rogamus, ut faciat quoque ad commodum & emolumen-

tum tuũ. De morbo filioli tui summoperè doleo: utinam & tibi, & illi hac in re officium aliquod præstare possem, sed impedit nos infelix distantia locorum. Interim tamen prospiciendum, ne negligatur morbus: Solent enim hujusmodi tumores glandulosi circumcirca collum frequenter indurescere, & malignitatem acquirere, ita quidem, ut postea (præcipuè si erumpunt) curatu difficilimi efficiantur. Inprimis verò pueris, qui naturâ tenelli, & medicamenta acria minimè sufferre possunt. Utatur itaque optima victus ratione, caveat sibi tum ab aëre frigido & humido, tum à cibis frigidis & humidis. Panis sit optimus, bene fermentatus & furfurosus, id est, non omnino à furfuribus depuratus. Caro non sit nimis humida, uti nec sicca, inprimis verò porcina, ferina & avium, quæ in aquis degunt, illi adversantur, omnis quoque caro qualiscunque fuerit salita, & fumo exsiccata. Sit igitur sicca veluti avium nemoralium, ovium, taurorum, & similium, potius assata, quàm elixa. Ferculis parum utatur, nisi fuerint juscula carnium, quibus salvia, rosmarinum, majorana, & satureia incocta fuerint. Legumina omnia olera, fructus etiam horarii, id est, qui facilè corrumpuntur, quemadmodum pruna, cerasa & hujusmodi, pisces quoque & lacticinia omnia, excepto butyro, non conveniunt. Vinum bibat albũ, sed minimè generosum, quod decocto agrimoniæ, parumque veronicæ utiliter dilui poterit. Corpus ut per intervalla expurgetur, summoperè necesse est. Id quia pilulis capitalibus in pueris fieri nequit, tabellæ diacarthami vel per se, aut in jusculo carnis dissolutæ exhibendæ sunt, ad drachmas usque duas. Aut detur specierum electuarii indi minoris ʒß. cum jusculo. Mechoacæ quoque radicum pulvis aliquando exhibitus, non absre fuerit. Deinde utatur cerebrum corroborantibus & exsiccantibus, tum sumtis, tum admotis. Sumat itaque singulis horis matutinis parum conservæ florum betonicæ, salviæ, vel majoranæ, aut

Tumores glandulosi in collo.

Victus ratio.

Cerebrum exsiccantia & corroborantia.

℞. conservæ florum betonicæ
salviæ
summitat. majoranæ ana ℥j.
specier. aromatici rosati
diarrhod. Abbat. an. ʒj.
Cum sufficiente quantitate syrupi de betonica fiat electuarium.

Post pastum utatur miva cydoniorum simplici, aut semine anisi & coriandri-

coriandri præparati. Mirum quoque in modum convenit in hujusmodi affectibus decoctum ligni sassafras, hoc modo præparatum & exhibitum: Corroborat enim & exsiccat cerebrum. *Decoctum ligni sassafras.*

℞. ligni sassafras optimi, minutim dissecti ℥ j.
florum betonicæ p. j.
herbar. agrimoniæ
veronicæ ana M.ß.

Macerentur per horas 20. in aqua fontis tepidæ lib. iiij. Deinde coquantur lento igne, & vase bene clauso, usque ad consummationem tertiæ partis. De colatura moderatè calida, & sacchara parum dulcorata capiat ℥ iij. hora sexta matutina: superdormiat, si possit, aut quiescat per duas horas, nec cogatur, meo quidem judicio, ad sudorem. Caussa enim horum humorum, quam vocant conjunctam, cum materia sit crassa, frigida & viscida, usu sudoris facilè in scirrhos concrescit. Sat igitur erit, caussam antecedentem, sive fomitem morbi, id est, humorem phlegmaticum in corpore decocto præscripto absumere: interim verò tumores medicamentis exterius adhibitis emollire, discutere & in halitum convertere. Contineatur igitur puer in loco mediocriter calido, cum optima victus ratione, utcunque exsiccante, vitando jušcula & fructus humidos: quorum loco utatur uvis, passulis, & amygdalis, & pane biscocto. Bibat hoc decoctum per dies viginti, aut per mensem integrum; & purgetur decimo quoque die. Ex residuo decocti prædicti, adjectâ aquâ, parumque passularum, & liquiritiæ, præparetur decoctum secundum, ut vocant: quo utatur in cibis, loco vini: aromatizetur pauco coriandro præparato & cinnamomo. Capiti inspergendus est sequens pulvis, ex quo cucupha quoque præparari poterit. *Secundum decoctum.* *Pulvis capiti inspergendus.*

℞. flor. betonicæ
stœchados
rosarum rubearum
rosmarini
summitat. majoranæ ana M. j.
coriandri præparati ℥ ij.
ligni aloës ℥ j.
masticis
thuris ana ℥ j. ß.
storacis calamitæ
benzoin

caryophyll.ana ℥ j.
moschi grana vj.

Misce, & contundantur secundùm artem, serventurque in vase vitreo bene clauso.

Satis purgato corpore, ad topica perveniendum: illa omnia debent esse emollientia, incidentia, discutientia, parumque exsiccantia. Applicetur itaque sequens fotus.

℞. rad. althææ
bryoniæ
scrophulariæ majoris &
ebuli ana ℥ j.
flor. chamomill.
melilot.
sambuci, ebuli ana M.j.
sem. anisi, & fœnugræci ana ℥ ß.

Fotus ad tumores glandulosos colli

Coquantur in aqua ad consumptionem tertiæ partis: postea madefactâ spongiâ, aut filtro in decocto præscripto calidè applicetur, foveaturque locus per mediam horam, idque bis in die. Post fotum inungatur collum sequenti unguento:

℞. unguenti dialthææ ℥ ij.
ol. lilior. albor.
pinguedinis gallinæ, anseris, ursi & humanæ ana ℥ ß.
aquæ vitæ ℥ j. Misce, fiat linimentum.

Cap de glandulis.

Deinde scrophulæ ex consilio *Avicennæ* fortiter digitis comprimendæ sunt. Tandem applicetur emplastrum diachylon cum gummis, cui admixtum sit parum emplastri de ranis. Hac methodo per dies 14. procedendum est: postea decocto pro fomento, linimento item jamjam præscripto parum aceti scyllitici addatur, & loco emplastri diachylonis, gummi ammoniacum aceto scyllitico dissolutum, aut emplastrum nostrum de cicuta, quod in hujusmodi tumoribus præstantissimum esse reperies, applicetur.

Hæc sunt, mi Compater charissime, quæ pro temporis angustia ad te scribere potui. Deus, qui solus author est Medicinæ, benedicat medicamentis, teque pro utilitate Ecclesiæ quam diutissimè incolumem conservet. Vale Paterniaci Aventicorum 6. die Augusti Anno 1606.

EPI-

EPISTOLA LXXII.

Dn. JOHANNI RUDOLPHO HUBERO *Reipublicæ Bernensis Helvetiorum consiliario prudentissimo* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

TUis, vir præstantissime, atque doctissime primo Januarii Bernæ datas, ante triduũ accepi, & affectum tuum gravissimum pedũ ex eis intellexi, idque non sine mœrore. Utinam ante annum, cum dolores isti, ut scribis, vehementissimi, pedes infestabant tibi adfuissem, & dolorem istum aliquomodo lenire potuissem, idque divino adspirante Numine, facile fieri potuisse, persuasum mihi habeo; quandoquidem morbus nondum inveteratus, & natura satis valida est. Id verò quia hactenus omissum fuit, admoneo te, simul & adhortor, ne Idiotis, aut potius summorũ Dei in hominem beneficiorum contemptoribus (*qui in Podagra nullum adhibendum esse remedium suadent*) fidem adhibeas.

Dolor enim si articulos, partesque nervosas diu infestaverit, debilitantur nõ solum membra illa externa propter concursum humorum, qui ratione doloris affluunt, uti in temetipso expertus es: verumetiam interiora omnia inde labefactantur. Propter continuos enim dolores, vigilias, inquietudinesque intemperies calida circa viscera externa oboritur, sanguis in venis ac visceribus incenditur, appetitus prostratur, nec proba fit concoctio stomachi, multominus sanguificatio in hepate. Inde augetur humor pituitosus, simul & caussa morbi, multique vapores sursum ad caput ascendunt, & obstructiones hinc & inde in visceribus procreantur, quibus tandem varia symptomata, inprimis labefactatio virium, & caloris nativi, qui omnia digerit, concoquit, & vitæ nostræ veluti fomes est, diminutio, humidi radicalis absumptio, aliaque gravissima symptomata insequuntur. Dolor autem, si proximus sedatus fuerit, non usque adeo pertimescenda erunt hujusmodi symptomata. Ego expertus loquor, quandoquidem multos, qui etiamnunc in vivis sunt ex doloribus podagricis ita restitui, ut deinceps ad longum tempus, imò aliquando ad annos aliquot à doloribus istis vehementissimis immunes vixerint. Verum quia parum

Dolores podagrici ab initio non sunt negligendi.

Quæ in curatione podagræ potissimum observanda. prodest refricare vulnus, subsistam, & quæ in posterum agenda, tribus verbis significabo: Ubi hæc observanda: Primò ut generatio caussæ morbi impediatur: impeditur autem optima & exquisitissima victus ratione. Secundò, ut partes nobiles corroborentur, calidum innatum
1. refocilletur, & humidum radicale adaugeatur: id similiter fit partim
2. optima victus ratione, partim quoque medicamentis. Tertiò, ut hu-
3. mores, qui ad juncturas defluunt, per appropriata medicaméta per in-
4. tervalla evacuentur, & beneficio fonticulorum revellantur. Quartò, juncturas, partesque nervosas, ne affluentes humores facilè excipiāt,
5. corroborare convenit. Quintò, diligentia adhibenda est, ut dolor, si supervenerit, protinus sedatur. Sed de his omnibus sigillatim disserere, tempus, & occasiones, quibus me intricatum video, nunc non ferunt, sufficit mihi in præsens ad quæsita tua respondisse, & de reliquis summatim monuisse. De cæteris post hac, aut per literas, aut si datur occasio coràm prolixe inter nos, Deo volente, conferemus, & quomodo pedibus succurrendum sit, videbimus. Vale vir præstantissime, & feliciſſime vive. Raptum Lausannæ 9. Junii 1613.

EPISTOLA LXXIII.

Clarissimo atque excellentissimo Viro Dn. D. JOSEPHO BLAUNERO *Medico Bernensi*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus* S. P. D.

MIrum in modum, vir clarissime atque amice plurimum honorande, de morbo tuo tecum condoleo; idque eo magis, quia gravis est & difficilis, præsertim cum te usum medicamentorum valdè adversari, & nauseam inde maximam contrahi sciam. Quoniam tamen nondum desperatus est morbus, tempus quoque instat optimum, aptúmque, suadeo, imò obsecro, ut tu, qui tot aliis manum salutiferam in gravissimis, desperatisque morbis tam feliciter, maximaque cum laude hactenus adhibuisti, nunc tibi ipsi succurrere non cesses: ego, si hac in re consilio, aut quovis alio modo tibi inservire possum, non deero officio meo. Quod à me petiisti extractum cardui benedicti mitto, utinam inde maximum fructum capere possis. Mitto quoque parum extracti junipeti, quod tum in pectoralibus morbis, tum obstructioni-

Extracti juniperi vires,

bus

bus viscerum præstantissimum est remedium, neque ingratum, ita ut facilè eo uti poteris. Fac, ut maturè usum vini aperitivi, & laxativi incipias, quo materia visceribus infarcta educi possit. Huic vino, ut aliquantum extracti veronicæ (quod similiter mitto) addas, suadeo: summopere enim convenit obstructionibus hepatis, & si quid visceri illo infarctum est materiæ, per urinam expellit. In pectoralibus quinetiam morbis maximo cum fructu non rarò eo usus sum. Ego Deum Opt. Max. suppliciter oro, ut maximum quoque fructum inde habere possis. Et si qua alia in re tibi inservire possum, non invitus faciam. Vale & me tuum cense. Paterniaci Aventicorum 11. April. 1608. *Extracti veronicæ vires.*

EPISTOLA LXXIV.

Clarissimo atque celeberrimo viro Dn. D. JOSEPHO QUERCETANO *Medico Regio* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

STatui aliquando ad te scribere, vir clarissime, & undiquaque doctissime, & amicitiam olim Genevæ inchoatam tecum fovere, sed tuæ, quas scio, seriæ occupationes, & studia non minus gravia, quàm Reipub. utilia, me ab instituto avocarunt. Nunc tamen humanitas tua me audacem reddidit, ad te scribere. Audio communem nostrum amicum *Johannem Griffonium*, Chirurgum præstantissimum, atque ingeniosissimum apud vos Parisiis diem suum obiisse. Doleo non tantùm ob ipsius in me benevolentiam, atque amorem, sed inprimis ob Reipub. jacturam: vereor enim ne præclara quædam scripta Chirurgica cum ipso intereant: Quandoquidem ante annos aliquot inceperat colligere, & concinnare observationes suas Chirurgicas, quas ego Bisantiis apud ipsum vidi: in lucem verò nondum prodiêre. Superiori anno ad me scripsit Bruxellâ, & nonnullas ex suis observationibus ad me missurum promisit: sed hactenus ad me nondum pervenerunt. Cum itaque mecum de medio, & homine apto aliquo, qui hoc damnum publicum resarcire posset, cogitarem, tu in mentem venisti. Obsecro, ut Reipublicæ utilitatis gratiâ hunc laborem suscipere, & apud hæredes, an ipsius manuscripta haberi possint, tentare non graveris. Id si facis, & rariora atque digniora in lucem uti spero, mittis, multum *Griffonii observationes.*

rum tibi devincies posteritatem & honorem tibi apud omnes literatos parabis. Præterea quia homo fuit ingeniosissimus, instrumenta Chirurgica excogitavit multa, eaque utilissima, utinam delineationes in ipsius adversariis invenirentur, spero tamen ipsum in eorum delineationibus, & descriptionibus laborasse hactenus: Quandoquidem adhortatus sum ipsum, ne fineret pulcherrimas, & utilissimas suas inventiones instrumentorum, secum sepeliri. Hæ delineationes, si suis observationibus insererentur, Chirurgis utilissimæ forent, & opus mirum in modum illustrarent. Multum enim ad operationes dextrè, & securè exercendas faciunt instrumenta apta, quod ego etiam indies experior. Pluribus non utor, vereor enim ne te offendam. Vale itaque vir maxime, & in bonum publicum vive diu. Paterniaci Aventicorum 10. Junii 1604.

EPISTOLA LXXV.

Clarissimo, & excellentissimo viro Dn. D. MARTINO RULANDO *Cæsareæ Majestatis Consiliario, & Medico ordinario atque celeberrimo.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

MEritò vir clarissime importunitatem meam mihi tanquam ignoto tibi exprobrabis. Sed ignosce quæso: humanitas enim, quæ hæriâ viro clarissimo Dn. D. *Valentino Rulando* Medico Palatino, Lavingæ mihi exhibita fuit, in caussa est. Accedit & tua erga me benevolentia, quam inde cognovi, quod tuo jussu problemata Medica Physica (quæ mihi tam grata, quam quæ gratissima, inprimis quia in iis Chirurgica plurima eaque pulchra continentur, acciderunt) mihi obtulerit. Utinam aliquid ad manus haberem, quo tibi vicissim gratificari, teque pro dignitate remunerare possim. Post hac tamen & quidem cum secunda Centuria observationum mearum prodibit, ne ingratus sim, operam dabo. Interim tibi operam meam, atque amicitiam offero. Ante dies quatuordecim in Hannsheim perveni, ubi extractionem calculi vesicæ generosi, ac strenui viri Dn. *Zachariæ Geitzkofleri* (qui nunc ferè, laus sit Creatori restitutus est) interfui. Operatio ad votum successit. Calculi inventi fuerunt duo durissimi, & rubri coloris: quorum unus drach-

mas

m as tredecim, alter unam cum semisse pendet. Vale vir clarissime, & me ut albo amicorum tuorum inscribere digneris, etiam atque etiam rogo. Ex arce *Haunsheimiana* 24. Maij 1610.

EPISTOLA LXXVI.

MARTINUS RULANDUS *D. & Cæsareæ Majestatis personæ S. S. Medicus, Clarissimo, & ornatissimo Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medicinæ-Chirurgicæ Doctori præstantissimo Dn. & amico suo amando.*

GRatæ mihi vir clarissime, fuere literæ tuæ, mense Majo Lavingæ exaratæ, sed hoc die demum mihi redditæ. Significatio animi tui erga me, ignotum licet, amicè affecti, gratissima. Nimirum solidæ eruditionis symbolum. Nescio enim, quid de Stoicis illis conseam nimis sibi placentibus, qui literatorum amicitiam fastidiunt omnem, detractum multum de doctrina, cujus inani duntaxat persuasione ducuntur sua putantes, ubi in consortium bonos, & eruditiores recipere rogantur. Jam olim tuo de Gangræna oblato libello, conatus fui in tuam ire familiaritatem; sed partim loci intercapedine longiori, partim negociorum multitudine, impeditus: voti compos fieri haud potui. Nunc auspicium hoc esto felix nostræ inter nos amicitiæ; & jacta ejus prima fundamenta. Lithotomiam bene successisse illustrissimi Dn. *Geitzkofleri*, vobiscum lætor: & non tam patienti, quam vobis, & arti gratulor. Vulnus mihi videbatur semper immedicabile fore; quod æger, si non cachecticus, attamen cacochymicus, & corpus effœtum, nihil laudabilis succi, ad illius coalitum suppeditare, pote sit, quemadmodum noster *Hippocrates* hydropicorum ulcera curatu difficilima pronunciat. Si coalescit, ut Deo, ita & tuæ industriæ, jam omnibus doctis Medicis probatæ acceptum ferendum. Sed vale, & deinceps si nunciaris, per quos meas curem, ponderosiores ex me expectato. Vale iterum meque ama. Ex musæo Pragæ 13. Julii Anno 1610.

Respondetur epistolæ præcedenti.

EPISTOLA LXXVII.

Eidem Viro clarissimo Dn. D. MARTINO RULANDO, *&c.* GUILHELMUS FABRCIUS *Hildanus S. P. D.*

Responsio ad praecedentem epistolam.

SUmma tua humanitas vir undiquaque doctissime, quam ex literis tuis 13. Julii Pragae datis percepi, ita mihi auxit animum, ut te in gravissimis tuis occupationibus scriptis lacessere veritus minimè fuerim. Habebis, si placet, gratam, acceptamque meam in te propensitatem, quae non aliunde, quam ex ipsis virtutis tuae fontibus derivatur. Literae autem, quas 13. Julii ad me scripsisti, tandem 14. Februarii ad me pervenerunt. Vides quanta tabellariorum sit negligentia. Pro tua in eis oblata humanitate, gratias habeo immortales. & vicissim sacratissimae amicitiae nostrae jura tam ritè colam, ut nihil officiorum, nullaque grati animi erga te testimonia in me desiderare possis, & literis deinceps aliquando tibi adero. De usu aquae chalybeatae in dysenteria quid sentias, intelligere percuperem. Celeberrimus enim, & aeterna laude dignissimus vir Dn. D. *Crato* consil. 201. illam dysentericis non concedit, alvumque turbare scribit. Caussam etsi non addat, opinionem tamen hanc non omnino rejiciendam esse, superioribus annis in meis aegris observavi. Puella hic in vicinia *Apollonia Schreiera*, quae per decem ferè integros annos vitam sine cibo, & potu transegit (uti procul dubio ex tractatu à clarissimo viro Dn. D. *Paulo Lentulo* hac de re in lucem edito, vidisti) nunc iterum comedit, & bibit, excrementa excernit, ambulat, dormit, & insomnia habet suavia. Vale vir clarissime, & utere eo, qui tuus est. Raptim Lausannae 24. Februarii 1611.

De inedia Apolloniae Schreierae.

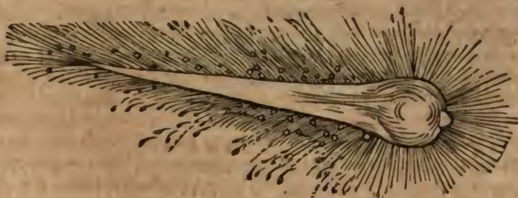
EPISTOLA LXXVIII.

Praestantissimo atque doctissimo viro Dn. MATTHÆO QUADO GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

PRaeterito 10. Januarii binas à te accepi literas clarissime, amantissimeque mi Dn. compater, unas 18 Junii, alteras 12. Octobris Coloniae datas, quibus adjuncta erat tabula urbis Hierusalem, aenigmata item, & canticum encomiasticum, cujus nomine gratias ago maximas,

pre-

pretium tabulæ,& reliquorũ,si indicasses,misissem jam pecuniam: fiet id brevi,Deo dante. Præteritis nundinis Argentoratensibus ad te scripsi,& munusculum pro filiola mea à baptismo misi: scribe,an id ad manus tuas pervenerit. Nono Septembris,hora nona noctis,conspectus est ubique in hac regione cometa horrendus,cujus delineationem ad te mitto.



Cometa Anno ·603. 9. Septembris in Helvetia conspectus.

Theologus quidam, & insignis Mathematicus,mihi amicitia junctus Dn. *Elias Mollerius*,de hoc Meteoro scriptum non spernendum in lucem dedit. Scribe quæso,an apud vos conspectus sit,& quo tempore. D.*Casparus Ens*,quid agit? audio ipsum adhuc apud vos vivere.Saluta eum quæso meis verbis,ipsumque admonito, ut ad ea,de quibus in postremis meis ad ipsum scripsi,maturè respondeat. Mitto carmina Gallica,à quodam amico,viro docto in tabula,quam in arce Vicradiana(suis probè qualem intelligo)sculpsisti,conscripta,quibus & mea Germanica addidi,si libet poteris illa typographo tradere,ut excudantur,& tabulę adjungantur:Id si fiet,mitte quæso singulis exemplar unũ aut alterum. Vale amicorum optimè,& feliciter vive diu cum tota tua familia,quàm ego & uxor mea salutamus peramanter.

Paterniaci Aventicorum 1.Martii 1604.

EPISTOLA LXXIX.

MICHAEL DÖRINGIUS *Med. D. Clarissimo & præstantissimo viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico & Chirurgo excellenti S. P. D.*

Est responsio ad epistolam cent. 3. obs. 46.

RESponsum tuum die 24. Aprilis anni præcedentis Bernâ ad meas illas, quas præcedentis anni 1610. die 20. Augusti ad te perscripseram, missum, sub Augusti initium anni 1611 accepi: è quo non solum tuum de transmisso casu judicium, sed & de erutis inde problematibus quatuor, sententiam abundè intellexi; in quarum explicatione talem te gessisti, ut inde judicii Tui acumen nulli non patere possit, neque ego quod amplius desiderare queam ferè quidquam inveniam; nisi fortassis in humoris defluxi naturæ explicatione. Quanquam enim humorem illum tenuem è capite ad calcem defluxum pituitosum fuisse tibi concedere possem: quæro tamen adhuc, cujus speciei fuerit? Ego ad salsum referendum existimo: & quidem nitrosam pituitam fuisse suspicor: hæc enim & tenuis esse, & frigoris sensum imprimere potest. Posterius docebit Nitrum præparatum, id enim contactu linguam frigoris specie imbuere solet: quam ob causam in ardentissimis febribus, de gravissimorum Medicorum consilio, & experientię testimonio ad restinguendum calorem utilissimè usurpatur: quippe exhalationes sulphureas comprimit, ac compescit. Interim non negem, tumorem illum etiam occultæ nonnullius qualitatis fuisse participem.

Nitri præparati usus in febribus.

De fotibus & inunctionibus non male sentis. Quæritur tamen, an non præmissis universalibus, ex eorundem usu aliquid utilitati sperandum fuerit? Nam quod nihil juvisse visa sunt, id universalium neglectui adscribendum puto. Quomodo autem materia illa è parte affecta aliter quam per fotus, & inunctiones evacuari potuerit, nõ video. Si igitur his remediis è parte evacuanda fuerit, quæro porro, quas remediorum materias eligendas fuisse sentias? Etsi verò olea per infusionem parata, propter unctuositatem cuti illita poros ipsius obstruere videãtur: tamen huic rei fotus mederi possunt, qui ante inunctiones usurpandi, uti & illa, quæ penetrationem ipsorum adjuvare possunt: qualia pro affectus diversitate diversa esse convenit.

Olea per infusionem parata poros obstruunt.

Venæsectionem plenissimè incommodam, & nullo tempore usurpandam

vandam fuisse, non solum propter rationem à te adductam censeo: sed etiam quod materia morbifica non per venas, sed alias vias defluxerit, ad profundiores pedis partes. Vias si scire desideras, *Hippocratis* illud tibi perpendendum produco, σύμπνοια μία καὶ σύῤῥοια μία, scilicet omnia in corpore nostro perspirabilia esse, & permeabilia, ipsaque natura per vias nostro sensui occultas materiam quampiam ejicere novit: cujus rei testimonia quotidie suggerit experientia.

De coalitu & apertione vulnusculorum rectè disseruisti: Atque hæc sunt, quæ ad priora illa problemata addere placuit: Tuum jam erit, de iis judicare, & judicium prima occasione communicare.

Casus uterque cujus meministi notatu dignissimus: prioris tamen origo ex subita contrariorum ignei veluti caloris, & aqueæ frigiditatis pugna pependit. Ab hac enim corporis calor mirè prostratus fuit, & miror hominem ex ista pugna non subitò extinctum fuisse. Posterioris verò originem pituitæ acri adscribis. Quod si de malo Venereo quippiam subfuisset? id enim tales affectus, si cerebrum summamque corporis arcem obsideat excitare *Fernel.* lib. 2. de abditis rerum caussis cap. 14. circa medium prodidit.

Cæterum cum de gangræna, & sphacelo nobis sermo fuerit, placet aliũ casum ad te perscribere, qui consonat illis, qui à te centuria prima observat. 84. propositi sunt. Dum enim superioris anni 1611. mense Junio Merlavium vocaret, vir ille, qui mihi tunc comes erat itineris, ante annos plus minus quinque in pago quodam circa Alfeldiam sito, rusticos duos meretriculam (si rectè etiam nunc memini) eandem ambientes mutua diffidia fovisse, cumque aliquando in cauponâ eâdem convenissent, atque alter cum meretricula choreas duceret, alter indignabundus ipsum securi, vel sica manuaria (quales rustici utplurimum gestare solent) insecutus est, atque sicam illam in hypochondrium dextrum, quoad fieri potuit inflixit. Quem ictum, ut primum sauciatus animadvertit, ignarus adhuc vulneris tam profundi, lædentem adoritur, pugnis malè tractat, ac morsum in unũ digitorum infligit: sed animi deliquio correptus, à conflictu abstinere cogitur. Reliqui sicã è latere postea extrahunt. Quid fit? Sauciatus pro moribundo habetur: Vocatur Chirurgus, alter se subducit. Ubi verò post aliquot dies ægrũ in salutis portu quodammodo versari inaudivisset, revertitur: reversus de mercede cum Chirurgo paciscenda admonetur: at ipse omnia renuit, & nescio quas tergiversationes prætendit. Interim morsum ne-

Vulnus in hypochondrio dextro.

Ex morsu humano neglecto gāgrana & sphacelus.

glexit, digitus inflammatur, inflammatio iterum negligitur, neglecta in gangrænam abit: Gangræna præsens, quin in sphacelum abiret, Chirurgus prohibere non potuit. Unde evenit, ut gangræna, & sphacelo latius subinde serpente, brachium ad cubitum usque abscindi ipsi necessarium fuerit. Hic postea adversarium suum de sumptuum, & damni recompensatione accusavit: Verum alter rectè negavit, partim quod hic ipse propriâ culpâ hoc malum incurrerit, partim quod sumptuum refusionem sibi itidem antea denegaverit. Alter Chirurgi ope plenè restitutus, tunc temporis rectè vivere dicebatur. Quærebam è viro illo itineris comite, nunquid non audivisset, viscerum vel intestinorum aliquod per ictum illum læsum fuisse? sed ipse de hac re nihil referre potuit.

Observationum tuarum Chirurgicarum Centuriam 2. tandem lucem aspexisse gaudeo: pro exemplari dono dato, gratias officiosas ago.

Ipse etiam libros duos de Medicina & Medicis, adversus Jatromastigas, & Pseudiatros ante annum edidi, in quibus non solum generatim de Medicinæ origine, progressu, dignitate, & Medici officio; sed etiam particulatim, tam Hippograticæ & Galenicæ præstantia, quam Empiricæ, Magicæ, Methodicæ, & Paracelsicæ usu, atque abusu, dissero. Misissem quoque exemplar, si qua ratione id commodè ad te perferri posset, scivissem: ita enim ut plurimũ fieri solet, ut vix nudæ literæ rectè tradantur; quod si per occasionem ad manus tuas pervenerint, in mei quæso gratiam lectioni ipsorum pauxillum temporis tribue; & non ipse tantùm tuum de ipsis judicium mihi aperta fronte expone: sed & in aliorum censuram commodè inquire. Quod si præstiteris, magno certè beneficio me tibi obstrinxeris, Vale & per occasionem primam responde. Saluta à nobis tuos omnes, uti & Dn. D. *Lentulum*, ac *Saracenum*, & ut meis illis literis respondere dignentur, meo nomine officiosè roga. Dabantur Brettæ calendis Octobris 1612.

EPI-

EPISTOLA LXXX.

Viro clarissimo, atque doctissimo Dn. MICHAELI DÖRINGIO *apud Breslavienses Doctori medico longè celeberrimo Domino & amico meo plurimum honorando.* GUILHELMUS FABICIUS HILDANUS *S. P. D.*

ANte dies octo vir amplissime ex patria ad meos in Helvetiam properans, Giessenam perveni; ubi Magnificus Dn. D. *Horstius* Rector Universitatis, simul & alii viri docti humanissime me exceperunt. Quod te ibi non repererim, summoperè doleo: nihil enim jucundius mihi accidere potuisset, quam si tua præsentia per horam unam, aut alteram frui licuisset. Diutius, quam animus erat, in Patria moram traxi: impedimenta enim varia intervenerunt: inprimis verò morbi, & quidem gravissimi, quibus bis cõfectus, nunc tamen, laus sit Creatori, planissimè convalui. Detineor hic in arce Haseleck apud nobilissimum virum Dn. *Wolffgangum Adamum Schwalbachium* propter affectum tibi satis notum. Magnificus Dn. D. *Horstius*, simul & clarissimus vir Dn. D. *Faber* in consilium vocati fuêre. Adhibuimns setaceum, reliquaque, quæ ad curationem palliativam spectant, præscripsimus. *Respondetur epistolæ præcedenti.*

Cæterum binas hic à te accepi epistolas: quarum prima, quæ impressa est à Dn. D. *Fabro*, altera calendis Octobris Breslæ data, à Dn. D. *Horstio* mihi tradita fuit. Ex utraque quantum erga me animatus sis, satis superque apparet: Utinam æternum illud benevolentiæ in me tuæ symbolum, æterno aliquo munere compensare possem. Ne tamen omnino ingratus sim, operam dabo, & quoad vixero, amicitiam nostram scriptis fovere non desinam.

Ad primam epistolam respondere non possum, donec ad Musas meas pervenero: de affectibus enim uterinis, varias habeo observationes, quas Deo dante, tibi communicabo: & aut seorsim publici juris faciam; aut tertiæ Centuriæ observationum, (quam præ manibus habeo) inseram: addam forsan & nonnulla de Mercurio vitæ. In altera epistola proponis nonnulla, ad quæ respondere deberem: sed ignosce quæso: non enim omnia, quæ in postremis meis ad te literis scripsi, nunc occurrunt. Historia, quam communicasti, opinionem meam, nimirum morsum hominis aliquid malignitatis in se continere confirmat.

confirmat. Hinc cum neglectum esset malum, in gangrænam transiisse, mirum non est.

Observatio de gangræna ex levissima caussa orta.

De gangræna autem ex levissima caussa progenita (ne planè nudam ad te mitterem epistolam) exemplum unum aut alterum hic adscribere visum est. Ante annos aliquot generosus quidam in Burgundia, ex familia *Wattenvillerum* senex, sed tamen optimo corporis habitu præditus, cum quadam die in digito pedis (si rectè memini) minimo, dolore arthritico graviter laboraret, ipsemet scalpello tuberculum in ipso digito existens perforavit. Cùm verò altè nimis infixisset scalpellum, & fortassis partes nervosas attigisset, auctus est dolor. Mox inflammatio, gangræna sphacelusque cùm supervenissent, præter Medicum ac Chirurgum suum ordinarium, etiam ex proximis provinciis viros eruditos advocare jussit æger. Conveniunt, extremumque remedium adhibent: abscissa quidem ad poplitem fuit tibia, non diu tamen post operationem vitam cum morte commutavit. Ego operationi non interfui, sed totam historiam ante annos duos generosa domina in Gorsier filia ægri, mihi communicavit.

Alia historia. Ex punctura spina mors.

Rusticus quidam in pago propè Lausannam, cum in agris occupatus esset, spinâ talũ aliquomodo sibi punxit. Ab initio malũ neglexit: tandẽ exorta inflammatione, naturæ satisfecit. Ante annos 20. matronę cuidã Hildenæ idem accidit: cum enim spinâ indicem dextrum sibi punxisset, supervenit dolor ingens, inflammatio tandemque gangræna atque sphacelus. Ego cum in consilium adhibitus essem, & digitum in ipso metacarpo amputassem, brevi convaluit. Verùm hujusmodi non usque adeò rara sunt, & ut plurimum propter errorem aut ab ipso ægro aut Chirurgo commissum, accidere solent. Sed & aliquando ex sola fricatione acri inflammationem & mortem supervenisse, exempla habes in prima centur. observat. 96.

Ad observationẽ de uvulæ relaxatione te respõdisse, ex Dn. D. *Horstio* intellexi, sed literæ non ad me pervenerunt. Libros tuos de Medicina & Medicis, primò Fridburgi vidi: placent summoperè; & ut tertium quoque librum maturè in lucem mittere velis, te etiam atque etiam adhortor. Vale mi Dn. *Döringi* cum tuis omnibus, quos tecum peramanter saluto, inprimis lectissimam tuam conjugem.

Raptim ex arce Haseleck 24.
Octob. 1612.

EPI-

EPISTOLA LXXXI.

Clarissimo atque doctissimo Viro Dn. D. PAULO LENTULO *illustrissimæ Reipublicæ Bernensis Archiatro,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Literas tuas, Vir clarissime, per civem quendam hujus civitatis accepi, qui mihi quoque conjugem suam confecto morbo monstrabit. Ac quia tuum quoque antea auxilium imploravit, morbum verò non satis declaravit, petiit, ut illum tibi describerem, tum etiam de curatione intentionem meam declararem, quod ipsi denegare non potui. Morbus itaque (ut tu rectè opinatus es) Chronicus est: sex enim ab hinc annis, dum in matrimonio vixit, non integra valetudine fruitur. Hujus autem indispositionis caussa præcipua (aut saltem una ex præcipuis) meo judicio est, eam immaturam nupsisse: statim enim ineunte anno decimoquarto ætatis nupsit. At illa, quia à teneris annis valdè tenella, & corporis statura mediocri fuit, existimo tum ex concubitu (qui in hac ætate sine violentia fieri non potuit) tum ex bino partu, partes nobiles labefactatas ac offensas fuisse. Ut enim à cerebro incipiam, illud valdè esse debile, defluxiones continuæ ad pectus, & saliva acris denotant: hinc tussi continua, sed præcipuè noctu vexatur. Caput quoque ut plurimum grave est & doloribus obnoxium. Hepatis & splenis duritiés, & oppilationes, denotāt tū dolor gravis hypochōdriorum, tum durities ipsa, quæ tactu percipitur. Stomachi porrò imbecillitatē arguunt tum dolor è regione stomachi, tum ructus & appetitus depravatio, inde multæ generantur cruditates; quæ tamen à natura nō satis expurgantur, quandoquidem ut plurimum alvus constipata est, & urina cruda.

Habes itaque vir clarissime succinctam descriptionem morbi. De curatione quid sentiam, nunc paucis aperiam. Existimo ego obstructiones viscerum naturalium, hepatis scilicet, splenis, venarum mesaraicarum, & renum præcipuam esse caussam reliquarum accidentium. Itaque vellem apozematibus aperientibus, & leniter purgantibus, ob structiones quantum fieri possit, tollere, & humores noxios educere. Interim quoque partes laborantes cum internis, tum etiam externis me-

Cerebri debilioris signa.

Obstructionis viscerū curatio.

medicamentis corroborare: & emplastris atque oleis, vel unguentis ad idoneis ad id aptis duritiem hepatis & splenis emollire. Reliqua tuo judicio atque summæ prudentiæ relinquo, ac ea quæ præscribes, ut sedulo exhibeantur, operam dabo. Interim dum responsum à te expectamus, victus rationé, pro ut morbus requirit, ac eclegma, simul & unguentum pectorale præscripsi. Quamprimum Scordium eruperit, ad te mittam plantas prout promisi. Post festum Paschatos spero me te invisurum: interim si cista Castelbergii aperiatur, quæso ut libros meos retinere velis. His vale vir clarissime cum genere, & virtute nobilissima tua conjuge, & liberis, quos ego & uxor mea salutamus demissè. Salutamus & clarissimum Dn. D. *Lignaridum, & Hibenerum*. Iterum vale Paterniaci 2. Aprilis 1603.

EPISTOLA LXXXII.

Idem ad eundem.

NUdius tertius vir clarissime, & amicorum optime, reverendus D *Merula* Pastor noster fidelissimus vehementissimo dolore colico simul & nephritico (ex flatuum, & excrementorum in intestinis, & arenularum, atque viscosorum humorum in renibus, & ureteribus retentione) correptus fuit. Ego summo mane vocatus, ilico clysterem anodynum, & flatum discutientem exhibui: ex quo non parum levati fuêre dolores. Eodem die sub vesperam, quia dolores ingravescebant, denuo coactus fui reiterare clysterem, & applicare loco dolenti fomentationem anodynam. Heri infusione rhabarbari, & syrupo rosato solutivo clementer ipsum purgavi. Multum pituitæ vitreæ ejecit, sed tanta adhuc restat colluvies humorum viscosorum, adeoque flatus tenaciter intestinis inhærent, ut etiamnunc dolor acerbior sit, & vehementior, præcipuè in sinistro latere. Quapropter te etiam, atque etiam rogamus, ut consilium tuum communicare, aut si commodum erit, tibi que liceat, huc te conferre non graveris. Interim dum te expectamus, studiosissime omnem meam curam, operam atque industriam ad sanitatem ipsi restituendam adhibebo: jam jam enim clysteres reiterabo, & balneum ipsi præparabo. Faxit Deus Opt. Max. ut his, & quæ à te expectamus remediis, & consilio, hunc reverendum, & pium virum pristinæ sanitati restituere possimus. Vale vir clarissime cum nobilissima

Dolor Nephriticus.

bilissima

bilissima tua conjuge, quam ego & uxor mea salutamus peramanter. Raptim Paterniaci Aventicorum 17. Junii 1604.

EPISTOLA LXXXIII.

PAULUS LENTULUS *Med. D. Ornatissimo viro D.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano, Chirurgo rationali, Domino & amico S. P. D.*

HÆc pauca nunc ad te vir ornatissime, atque amice plurimum colende per Oeconomum vestrum. Ego & uxor mea in magno sumus mœrore, propter filiolæ nostræ obitum, & propter infirmam valetudinem filii, & nuper natæ filiolæ: adeò, ut uxori meæ infelicius puerperium accidere non potuerit. Interea & onus totum rei domesticæ administrandæ mihi incumbit, & operi meo de prodigiosis inediis vacandum etiam fuit. Ipse considera, quàm commodè. Tandem tamen priorem partem absolvi, alteram proximis nundinis, Deo favente, emissurus. Exemplar primæ hujus partis ad te mitto, quod ut boni consulas, rogo. Cæterum est, quod te moneam, *Danielem Episcopum* electum fuisse in Oeconomum Insulæ. Eligendus est alter, qui in ejus locum succedat. Competitores sunt plurimi: ex Magistratu pars huic, pars illi favet. Concursitationes plurimæ. Mihi sanè ad hanc usque diem neminem compellare licuit, propter caussam, quam supra dixi. Hæc septimana dabitur occasio aliquos alloquendi. Sed interim tu ipse dispicie, quid tibi animi sit, & quid nos facere velis. Ex Oeconomo, quali in loco sit hujus rei negocium, facilè intelliges. Tua præsentia non esset inutilis. Pharmacopæus *Johann Melchior* mecum hac de re loquutus est: & tibi aliquid esse indicandum consuimus. Fortasse & ipse ad te literas dabit. Vale vir ornatissime & amice singularis. Bernâ raptim 16. Augusti 1604.

EPISTOLA LXXXIV.

PETRUS KIRSTENIUS *Philosophiæ, & Medicinæ Doctor Viro clarissimo, ac celeberrimo Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Medico, & Chirurgo Paterniacensi primario S. P. D.*

NUnciarunt mihi salutem tuã doctissimi & amicissimi mihi duo viri Juvenes, Medici, *Johannes Creutzman*, & *Andreas Weickius*, quorum hic nomini nostro theses suas inaugurales Medicas inscribere voluit, quo facto mutuam nostram animorum conjunctionem adumbrare voluisse videtur; ille verbis tuis epistola sua, benevolentiam nostram mutuam, & amicitiam primus plantavit. Meritò itaque mihi hoc nobile par juvenum, quoad vixero commendatum erit, idem ut abs te fiat, unicè peto.

Quia verò intellexi, te librum primũ Grammaticę meę Arabicæ Bibliothecæ tuæ inseruisse, volui adjectum hoc levidense, primi mei in restituendo *Avicenna* laboris exemplar transmittere, etiam atque etiam rogans, ut hoc æqui boniq́ue consulere, & Germanum, ac syncerum de hoc meo instituto, ac conatibus judicium liberè proxima occasione communicare velis. Hoc facto, eò confidentius tecum de quibusdam casibus Chirurgicis scripto agam. Statui enim suo tempore non pauca in arte nostra hac divina, ad Principem hunc nostrum annotare, quæ certè in praxi quotidiana minus hactenus rectè observata sunt. Vale dabam 27. Februarii Anno 1610. Breslæ.

EPISTOLA LXXXV.

Clarissimo ac æterna laude dignissimo Viro Dn. D. PETRO KIRSTENIO *Philosopho & Medico summo atque doctissimo, nec non Arabicæ linguæ lumini celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

Respondetur epistolæ præcedenti.

QUum nunquam mihi magis in votis fuerit, Vir amplissime, quam ut ubique inter literatos ac pios viros amicos mihi adjungerem, meritò sanè literæ tuæ (quas ante paucos dies hîc Basileæ, ubi nunc pe

men-

mensem integrum apud illustrem quendam ægrum detineor) non mediocriter me exhilarare debuerunt. Et quomodo non exhilarassent? quandoquidem in iis non solùm amicitiam tuam ultrò mihi offers, verumetiam eandem non fictam aut larvatam, sed veram atque candidam esse splendido, mihiq; gratissimo dono transmisso *Avicenna* scilicet tuo (quomodo enim tuum non appellem, cui pristinum suum splendorem restituis?) confirmas. Ex his omnibus veritatem eorum, quæ clarissimi ac doctissimi viri Dn. Dn. *Andreas Weickius & Johannes Creutzmannus* toties prædicarunt, summam scilicet doctrinam, eruditionem, diligentiam, ingentemque humanitatem tuam, facilè mihi cognoscere licuit. Nunc quidem officii mei esset, vicissim gratitudinem animi mei munere aliquo erga te declarare: quid autem, quod tibi condignum sit offerre possim, non video. Ignosce itaque, quæso, si Antidorum in aliud tempus differre coactus sum. Interim tamen inchoatam amicitiam nostram, quoad vixero, sanctè & religiosè conservare, ac fovere conabor, mihique inter tot amicos, quos Deus mihi in Silesia vestra suscitavit, non postremum locum obtinebis. Cæterum quantum ad institutum tuum circa restaurationem *Avicennæ*, meum non est, de his, quæ captum ingenii mei cultum excedunt, judicare. Quia tamen me provocas, & quid de conatibus tuis censeam ex me intelligere cupis, syncerè dico, Deumque testor, non satis admirari me posse labores, quos circa collationem variorũ exemplorum suscipis, nec non multas alias molestias, quas circa hujusmodi labores quotidie occurrere scio, sustines; quin etiã expensa maxima, quæ hac de re facis. Utinam Principi aut Regi alicui regius hicce labor cordi esset; qui tot labores, tot-que expensa benignitate aliqua remunerare, atque hoc medio, ac erga rem literariam liberalitate, perpetuam gloriam sibi comparare vellet. Sed hoc exulceratissimo seculo viget Mars, jacetque contemptus Apollo. Ab instituto tamen ne desistas, quæso: est enim labor non tantùm utilissimus; verumetiam maximè necessarius; ex quo ad Æsculapiadeam familiam maximus fructus proveniet: tibi verò nomen famamq; perennẽ parabis. Hoc tamẽ vereor, quia opus, ut video in multa volumina excrescet, & non nisi multis numeratis pecuniis cõparari poterit, ne mox aliquis ex ipso medullã, ut dici solet, exugat, laboresq; ac vigilias tuas in suum commodum, tuumque detrimentum convertat: Uti Dn. *Henrico Stephano* piæ memoriæ, cum suo thesauro linguæ Græcæ olim accidisse memini. Sed fortassis privilegiis Imperatorum

aliorumque Regum & Principum hæc impedire poterunt. Et quia vitam unius hominis ad præstanda omnia ea, quæ in hoc authore, tam ad correctionem textus Arabici, quam etiam versionem Latinam, & quidem elegantiorem, & correctiorem desiderantur, vix sufficere video, præstaret forsan ante omnia Authorem huncce in elegantiorem linguam Latinam vertere, & à tot mendis, tantisque gravissimis erroribus repurgare. Poteris & hinc inde, ubi controversiæ occurrunt, ex collatione diversarum lectionum textus Arabici pro tua prudentia, summaque eruditione genuinam mentem authoris proferre. Hoc profectò esset, meo quidem judicio opus utilissimum, & ab omnibus acceptissimum. Sed quia ego, ut cœcus de coloribus loquor, obnixè rogo, ut lance audaciam meam amicè intelligere, atque interpretari velis. Præpotens Deus Pater cœlestis, propter filium suum te superstitem in multa provehat secula, & Spiritu suo sancto corroboret, faciatque ut labores tui inde fessi Rebuspublicis, tibique ac tuis utiles sint, ac salutares. Vale vir amplissime, meque amare perge. Basileæ 2. Maji 1610.

EPISTOLA LXXXVI.

Viro amplissimo atque doctissimo Dn D. PETRO PAVIO *anatomicæ, & botanicæ Professori longè celeberrimo, in inclyta Academia Lugdunensi Battavorum amico meo plurimum honorando.* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

SImilitudine studiorum, vir amplissime, non rarò procreari amicitiã, in te expertus sum: Quandoquidem ego anatomicæ scientiæ studiosus, jam à multis annis animum, ad te, anatomicum longè celeberrimum adjeci, & ut aliquando amicitiam atque benevolentiam tuam colligere possem, sæpius exoptavi, eamque præcipuè ob caussam superiori autumno iter meum Coloniâ Lugdunum institui. Porrò te vicissim optime erga me animatum esse humanitas illa, qua me excepisti, testis est. Itaque ut inceptam inter nos amicitiam conservare, atque fovere possim, omnes nervos meos, quoad vixero meritò intendam, teque nisi id ægre feras aliquando Deo volente, literis invisam. Ante paucos dies ad Dn. D. *Bauhinum* scripsi, eumque tuo nomine salutavi: ante mensem enim Martium Basileam & ad meos vix me recipere potero

tero. Interim si quid ad me rescribere placuerit, literas Amstelrodamum ad Dn. *Wilhelmum* Gellenbach transmittere poteris: ille enim mihi amicitiâ junctus est, & literæ, ut ad me perveniant, libenter operam dabit. Mitto munusculum primam scilicet centuriam observatiotionum mearum: utinam tale esset scriptum, ut voluptatem aliquam ex ipsius lectione capere posses. Interim tamen, ut gratum acceptúmque tibi sit: inprimis autem, ut omnia amicè interpretari velis, etiam atque etiam rogo. Vale vir ampliissime, & Anatomicæ scientiæ lumen longè celeberrimum. Raptim Coloniæ 16. Januarii 1612.

EPISTOLA LXXXVII.

PETRUS PAULUS *Med. Doct. In illustri Academia Lugdunensi Batavorum Medicinæ professor. Clarissimo, doctissimoq; viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico, Anotomico, & Chirurgo celeberrimo, amico honorando S. P. D.*

VErissimè veteres, *Hildane* clarissime, *Magnes amoris amor.* Ab eo tempore, quo tu singulari humanitate, me convenisti, nescis, quam me cœperit tui desiderium; quanti te fecerim, quam exoptarim te salutare; cum ecce ultrò tu pulsas amicitię fores, quod cum ita tibi visum, crede mihi, habebis nos sæpius hospites. Mitto hasce Coloniã: si grave non sit, occasione data, & ubi per occupationes licuerit significare, qua ratione commodè ad vos literas mittere potero, ostendam quanti faciam singularem tuam eruditionem, cum insigni illa modestia, ac humanitate conjunctam.

Tu interim rogo in benigniorẽ partẽ interpretare (quod pro innata tua humanitate ac prudentia te facturum confido) neglectam à me hîc cum estes officiositatem: tribue id quæso domesticis meis curis. Animus æger erat, afflictus, imò prostratus consortis charissimæ tam diuturno, fatalique decubitu: illam summus Deus ex hac lacrymarum valle in meliores sedes evocavit. Si aliquando res vestræ ita ferunt, ut hæc loca invisere, aut è tuis aliquem huc mittere placuerit, volo (imò pro inita nostra amicitia jubeo) ædes meæ hospitii loco vobis sint: experiemini, nos hisce locis, si non reipsa, conatu tamen animoque quoad amicitiæ culturam, nemini cedere. Conatu dico: quis namque vobis

bis hac in parte par esse possit? accedis non solum ultrò, amicè compellas, offerens amicitiam, sed & insuper primus scribis, jungis munus non contemnendum. Fateor non illubenter, despero de redhostimento: id tamen mihi animum addit, quod te sperem virium nostrarum defectum, humanitate & in nos benevolentia tua suppleturum. Hac confidentia amicè, & officiosè te saluto, offeroque me meaque. Utere, fruere vir optime, nihil petes, aut imperabis, cujus non sedulum experturus es exsequutorem: *Magnum Bauhinum* à me saluta: quam nos hic laboramus in intestinali illa valvula, diligentissime licet, ac accurratè locum illũ non semel examinaverim, omnia excusserim: tamen præter circulum sive annulum limbo conspicuo prominentem, invenire potui nihil. Vult *Piccolhomineus* tres ibi esset valvulas, similes valvulis cordis: *Varolus*, *Laurentius*, & ex quo sua hi habent, *Bauhinus* unam. Næ ego me felicem judicarem, si modum rationemque hanc rem inveniendi doceri possem. Tu non parum in hoc negocio poteris, vir amice (ut autem velis, rogo) ut pote præterquam, quod clarissimo *Bauhino* familiaris sis, ipse in re Anotomica (quod excellentissima tua scripta testantur) versatissimus. Fac quæso, ut aliquando per te certior hac de re factus, non solum Academiæ nostræ, verum universæ Europæ innotescat, quantum in studio Anatemico per vos profecerimus: non illubẽter namque, verum publico scripto meum, quo hactenus laboravi defectum, vestramque benevolentiam celebrabo Vale vir Doctissime: summus Deus te tuis, nobis, Reipublicæque literariæ diu servet incolumem, quod veris votis opto. Lugduni Batavorum 8 Martii 1612.

De valvula intestinali

EPISTOLA LXXXVIII.

PETRO PAVIO *Philosophiæ ac Medicinæ Doctori excellentissimo, & in Inclyta Academia Lugdunensi Anatomico & Botanico ordinario & longè celeberrimo.* GUILHELMUS FABRCIUS *Hildanus S. P. D.*

Respondetur epistolæ præcedenti.

Literas tuas humanissimas, & tuæ erga me benevolentiæ plenas, Vir amplissime, accepi: ex quibus quantum clarissimo viro, qui tam promptè, imò & in ipso luctu, & inter lachrymas, ad meas rescripsit, &

ultrò omnia humanitatis officia obtulit, obstrictus sum, facilè agnosco: Utinam clarissimo viro officiis respondere possem: Interim tamen oblatâ occasione, ne omnino ingratus videar, operam dabo. Mitto tractatum meum de Combustionibus, aliud quod mitterem, nunc nihil habeo. Structuram oculi (in qua omnes ferè partes oculi ad vivum adumbrantur) quam promisi, mittere non possum, priusquam ad musæolum meum reversus fuero. Sed & ad finem mensis Maji usque forsan hic, & in vicinia mihi persistendum erit. Varia enim occurrunt, quæ retardant: inprimis verò morbus gravissimus charissimæ matris meæ, quæ nunc 79. annum ætatis ferè absolvit, & hydrope laborat.

De obitu conjugis charissimæ tecum ex corde condoleo: utinam familiæ tuæ diutius præesse, tibique solatio esse potuisset. Verum quia Deo Optimo Maximo aliter visum fuit, patienter visitatio illa divina ferenda est. Et meritò quidem. E turbis enim, atque miseriis hujus vitæ ipsam ad meliorem, ad quam nos quoque adspiramus, advocavit. Olim in hac lachrymarum valle, veluti in Oceano, à fluctibus, hoc est, miseriis, quibus vita nostra obnoxia est, hinc & inde agitabatur: Nunc verò quiescit, & æternis gaudiis cum omnibus fidelibus fruitur. Quapropter rectè & p è cecinit Poëta:

Munde vale, nulla hic est constans patria; cælum
Per te Christe datur patria firma piis.

Quamprimum Basileam pervenero, de valvula, Deo dante, cum Dn. D. *Bauhino* loquar, illamque inveniendi rationem, & modum, quo ille utitur, ex ipso inquiram, & clarissimo viro significabo. Ego cum aliàs, tum præcipuè Anno 1595. Genevæ, & anno 1601. Lausannæ in publica dissectione illam parvo cum negotio inveni. Per intestinum enim rectum infusâ aquâ, ne guttula quidem permeabat valvulam: imò & folle inflato intestino, flatus ipse ante valvulam retinebatur, etiamsi vi comprimerem intestinum. Contrario autem modo infusâ aquâ, aut inflato intestino, nihil quod obstaret, observare potui. Sed de his aliàs plura. Literæ tuæ, ut tuto ad me perveniant, in postremis meis ad clarissimum virum literis commodissimam ostendi viam. Vale vir amplissime & Anatomicæ scientiæ ornamentum æterna laude dignissimum. Raptim Coloniæ 29. Martii 1612.

Ratio inveniendi valvulam illã intestinalẽ.

EPISTOLA LXXXIX.

PETRUS PAULUS *Med. Doctor*, GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico anatomico celeberrimo S. P. D.*

Respondetur epistolæ præcedenti.

GRatum fuit, vir clarissime, intelligere, meas tibi redditas, gratissimum quod idipsum intelligebam, tibi non ingratum: ita namque testantur tuæ 29. Martii Coloniâ missæ, quibus junctum de combustionibus tractatum amplexus non solum sum, verum sine mora avidè legi & perlegi. Dico, sine assentatione, nihil me unquam in illa materia legisse, quod cum tuo doctissimo scripto comparari possit, sive methodum spectes, accuratum judicium, sive (quod maximè me affecit) singularia, quæ traduntur remedia: Vulgare ibi nihil est. In precio mihi futurus est is libellus, quemque Chirurgis nostris ita commendabo, ut certus sim, non paucis id maxumo futurum emolumento. Fateor itaque ego me tibi vir clarissime multis nominibus debere, futurumque apud me nomen tuum sanctum, dum superest lachesis quod torqueat, non solum etenim verbis amicitiam offers, verùm insuper muneribus (quibus referendis par esse nequeo) me afficis: & quod omnium maxumum, solaris in hac familiæ meæ ærumna. Amplector, iterum dico, hunc tuum probitatis humanitatisque plenum in me affectum, ac animum, polliceorque me nullam prætermissurum occasionem, de te tuisque bene merendi, quoties occasio se obtulerit. Gratum fuerit, si occasione data, nostro nomine officiosè salutaveris celeberrimum *Bauhinum*: à quo si doceri possemus aliquando exactè modum rationemque inveniendi intestinalem valvulam, næ nos beaveris. Pudet me stupiditatis nostræ in adsequenda tam singulari observatione, quamque adeò dilucidè & describit, & pictura exprimit vir clarissimus: eòque magis me tenet desiderium intelligendi, qua in re hallucinatio nostra consistat. Post tuum à nobis abitum in duobus subjectis magnâ adhibitâ curâ, ne dicam molestiâ (nam inquisivi in hanc rē in intestino fecibus adhuc repleto, ne locus violaretur) in negotium hoc incubui, descriptionem picturamque Bauhinianam adhibui: verum membranosæ valvulæ ne vestigium quidem deprehendere potuimus, licet jam aliquot annis observatum, à me, annulum, sive circulum prominente limbo exstantem spectatoribus conspicuè exhibuerim,

De valvula intestinali.

rim,

tim. Si intestina à mesenterio non separentur, infundaturque per rectum aqua aut flatus subsistent, nec transibunt, ubi ad circulum pervenerint, verum illud facit brevis intestini dicto loco gyratio, & in se contractio potius, quàm impedimentum aliquod, aut repagulum membranosum. Etenim ita cum mesenterio aperto intestino, si hic locus examinetur, nihil se unquam operculi valvulosi nobis exhibuit. Tanto teneor desiderio semel cognoscendi hanc rem, ut ne quidem precio, ac sumptibus parcere velim: eo magis, quod non deesse videam, qui plures hoc loco statuant valvulas: quod videatur clarissimi *Bauhini* dictura inversum habere situm, si illa exprimi debeat valvula, talis namque si existeret, chyli descensum impeditura videretur potius, quam fœcum refluxum. Quæso ex hoc labyrintho nos educito, & cum tuis diu vivito, salutatus officiosè à tui nominis cultore observantissimo. Lugduni Batavorum 18. Aprilis 1612.

EPISTOLA XC.

Viro clarissimo, atque doctissimo Dn. D. PETRO UFFENBACHIO *Illustrissimi Principis, ac Dn. D.* LUDOVICI *Landgravii Hassiæ, &c. & inclytæ, Reipub. Francofurtensis Medico ordinario, amico singulari,* GUILHELMUS FABICIUS HILDANUS *S. P. D.*

Miraberis procul dubio clarissime, & charissime mi Dn. D. *Uffenbachi* amicorum optime, quî fiat, quod præteritis nundinis Francofurtensibus nullas ad te dederim literas, sed pro summa humanitate, atque in me benevolentia tua ignosce, quæso, mihi. Non enim licuit fidem meam liberare: quandoquidem superiori mense Decembri. 12. die Francofurto à vobis discedens, & nonnihil à via recta, ut nobilissimum quendam virum in Ducatu Wirtenbergico inviserem, deflectens, in via catharrus satis vehemens ad pulmones mihi delapsus est; is iter meum aliquantum retardavit: Argentinæ enim & Basileæ ad dies aliquot mihi persistendum. Tandem cum 15. Januarii per Dei gratiam feliciter ad meos (uti forsan ex clarissimo virò Dn. D. *Johan Hartmanno Beyero* communi nostro amico, ad quem ante mensem scripsi, intelligere potuisti) reversus essem, multis, continuisque

negociis à studiis distractus fui. Deinde in quarta Centuria observationum, quam nunc ad prælum adorno, laborandum mihi fuit. Hinc fit, ut quæ in *Albucasin* promisi, nondum præstare potuerim: sed & an omnia præstare potero, multum dubito: negotiorum enim multitudine impedior, multa præterea in hoc Authore adeò obscura occurrunt, ut nisi aliquis in Arabica lingua versatus sit, aut *Avicennam*. aliosque Arabes diligenter legerit, vix sese extricare poterit. Sequenti tamen hyeme, si Deus Opt. Max. vitam concesserit, periculum facere conabor, & si quid hac in re præstare potero, in bonum publicum, pro virili faciam quàm libentisimè.

Cæterum dum hæc scribo, & generosos tuos conatus ac indefessos labores, quos circa scripta majorum, ac parentum nostrorum in re Medica suscipis, perpendo. Aurea illa *Isocratis* occurrit sententia, qua olim hi, qui sepulchra parentum, ac eorum, à quibus beneficia acceperant, non ornaverunt, veluti ingrati, ac impii reprobabantur, & ad munia publica veluti indigni non admittebantur. Superiori seculo perpendentes hæc *Carolus* hujus nominis V. Roman. Imperator, & *Franciscus* I. Rex Christianissimus, non laboribus, non sumptibus pepercerunt, quo antiquorum scripta, penè deperdita, & mucore, ac tineis ferè exesa ad pristinum splendorem revocare possent. Qua in re non minorem gloriam, ac sempiternam memoriam, magnumque ac memorabile nomen, quàm heroicis ab ipsis rebus gestis sibi comparaverunt. Tibi quoque, ne quis vitium ingratitudinis exprobrare possit, antiquorum, & quidem praclarissimorum præceptorum nostrorum, qui nobis, ut divinus monet *Hippocrates*, loco parentum esse debent, scripta è tenebris ad lucem revocare studes. Vidi id superiori anno, non tantum cum *Gordonii* opus à te prodiret, verumetiam cùm in Musæo tuo opus illud Chirurgicum ex *Bruno*, *Lanfranco*, *Rogerio*, *Bertapalia*, *Guilhelmo de Saliceto*, *Guidone*, aliisque divinæ artis nostræ antistitibus conflatum mihi monstrares, & quibusdam floribus fragrantibus horum virorum, de Chirurgia optimè meritorum, monumenta adornare studeas, simul quoque indicares. Rectè profectò facis, charissime mi Dn. Doctor, & ut in ea, quã ingressus es, via strenuè progrediaris, authoresque illos ex cymba Charontis revoces, sedulò te adhortor: non amplius enim illos venales extare pro certo scio: Quandoquidem Venetiis, & Parisiis per amicos, Lugduni verò, Coloniæ, Augustæ, Basileæ, Francofurti, aliisq; in locis frustra illos ipsemet perquisivi aliquoties: quapropter per mul

tos

tos annos opus hocce non,nisi ab amicis mutuo habui: donec tandem excellentissimus ac doctissimus vir Dn. M. *Conradus Pfisterus Basileensis*, ejusdemque inclytæ Academiæ Professor celeberrimus,amicus meus singularis,propter mutuam nostram amicitiam,in meum commodū, suumque incommodum,suam spoliavit bibliothecam,meamque hoc opere ditavit.

De Bruno. Lancfranco, Guidone cæterorum antiquorū Chirurgorū opinio.

Authores porrò istos quod attinet, etiamsi eorum stylus atque elocutio impolita sit; (nonnulli enim eorum ante trecentos sexaginta annos, cum artes liberales propter bella ad maximam barbariem redactæ,floruerunt) doctrina tamen eorum adeò est perspicua,ut quid amplius ad studium Chirurgicum rectè instituendum,ac praxin cum laude & ægrorum commodo exercendam desiderari possit, nondum videam. Ex ipsissimis enim & limpidissimis fontibus *Hippocratis,Galeni, Pauli AEgineta, Avicenna* & *Dioscoridis* scriptis, doctrinam, quam proponunt,hauserunt,collegeruntq;. Deinde quæ apud prædictos authores confusè traduntur, magno cum labore in ordinem certasque classes redegerunt; ac proinde Chirurgiam (quæ ipsorum temporibus, sub & post *Fridericum II.* propter bella, quibus universa ferè Europa arsit,præcipuè Italia, propter factiones Gibellinorum & Guelphorum, floruit, magnoque in honore habita fuit) mirum in modum illustrarunt,ac famam laudemque immortalem meruerunt. Ab eorum præterea temporibus,etsi Deus Opt.Max.sæpissimè ingenia divina suscitaverit,quæ artem mirum in modum illustrarunt; inter quæ lumen illud Italicum *Johannes Andreas à Cruce*, ac maximus *Ambrosius Paraus* non infima: nullus tamen sanæ mentis propter barbarum stylum eos contemnet; multò magis veluti præceptores fidelissimos, honoribus afficiet: quandoquidem, ut *Celsus* refert, *Morbi non eloquentiâ, sed remediis curantur.* Scio equidem superiori seculo quendam extitisse; qui nescio quonam spiritu ductus, non tantùm in *Hippocratem* Medicinæ verè parentem, *Galenum*, item & *Avicennam*; verumetiam *Lanfrancum, Brunum, Rulandum, Guidonem, Vigonem* cæteraque præclarissima lumina,ubique latrare conatus est,eorumque scripta leoninis dentibus dilacerare totum suum studium convertit. Interim tamen ipsum nihil nobis, unde quis Chirurgicam artem ex fundamentis ediscere,& in perfectum practicum evadere possit,reliquisse video: etiamsi & ipse & ipsius discipuli sua ad cœlum usque extollant,reliquaque improbent omnia. Sed dum ipsi aurea *Hippocratis, Galeni, Avicenna*, cæterorumque rationalium scri-

Antiqui authores propter stylū non contemnendi.

pta explodere,& ad Orcum detrudere student: optandum esset, ut id potius solidis rationibus, quàm stolidis conviciis, injuriosissimisque ac iniquissimis calumniis facerent; nec non præstantiora in commodum studiosorum Chirurgicæ artis, simul & commoditatem ægrorum in medium producerent: non autem ingenia tenella, judicio experimentisque nondum satis confirmata, ambiguis suis scriptis in studiis retardarent, imò & intricarent. Intricarent, inquam; qualisnam, quæso, est modus ille scribendi & docendi, passim à Dn. *Felice Wirtzio* usurpatus; quo non solùm antiquorum scripta, nunc tacitè, nunc expressissimis verbis mordere studet: verumetiam nonnunquam unum eundemque processum chirurgicum nunc improbat; mox iterum approbat? Exemplum unum aut alterum, ex quibus veluti ex ungue leonem cognosces, proferam. Parte prima cap.4. de cauterio actuali loquens, eò usque devenit, ut illud à carnificibus inventum fuisse, (nota, hîc tacitè antiquissimos atque præclarissimos Medicos atque Chirurgos mordet) & latronibus tantùm adhibendum scripserit; Sordida profectò, & honesto viro indigna oratio. Sed vide, quæso, inconstantiam hominis, cum mox addit; Quemadmodum restrictionem sanguinis in genere, uti dictum est, non improbo: ita quoque restrictionem sanguinis, quæ fit ferro candenti nō omnino improbo: sed dico ipsum singularé utilitatem, usumq; habere in Chirurgia, veluti in abscisione membrorum, & excisione excrescentiarum. Vides, quomodo id, quod veluti crudele & inhumanum ad inferos usque, ut ita dicam, detrusit, è momento iterum approbat, & ut singulare auxilium extollit. Parte 2. cap.1. vult, ut Chirurgus Anatomiæ optimam habeat cognitionem, & rectè quidem. At paulò pòst sibi ipsi contradicit, ipsiusque plenissimam cognitionem Chirurgo minimè necessariam esse scribit. Quibus verbis juniores Chirurgos à studio Anatomico, cui aliàs multi, præcipuè inter Germanos, non usque adeò sunt dediti, maximo ipsorum, simul & ægrorum damno, avocat: cum tamen Chirurgo scientia Anatomiæ magis, quàm Medico sit necessaria. Medicus enim ingeniosus & doctus, qui tantùm circa internos morbos versatur, facilè ex lectione optimorum authorum, etiamsi ipsemet in dissectionibus manum non adhibuerit, quæ sibi necessaria sunt ad praxin, ediscet. At Chirurgus, qui circa fracturas & dislocationes operatur, excrescentias quoque nonnunquam exscindit, vix aliquid boni præstabit, nisi Anatomiæ notitiam habuerit. Sed & plerunque in cadaveribus Magnatum & aliorum

Wirtzii de cauterio actuali sordida ac impudentissima opinio.

Felix Wirtz Chirurgos à studio anatomico avocat.

Anatomia scientia Chirurgo magis, quā Medico necessaria.

liorum accidit, ut abditorum morborum caussas investigare necesse sit. At quomodo, quæso, Anatomiæ imperitus barbitonsor ex arte cadaver dissecabit, caussasque morbi latentes investigabit? Quid plura? quemadmodum nullus in artium liberalium Magistrum evadere potest; nisi inprimis scientiarum elemẽtis eruditus fuerit, & ipsum Alphabetum, ut vocant, didicerit: sic nullus perfectus potest esse Chirurgus, nisi in Anatomicis fuerit versatus. At, bone Deus, quorsum devenit nobilissima hæc ars? interim enim dum juniores Chirurgi studio Anatomico incumbere deberent, instrumentis Musicis, lectione Eulenspiegelii, Amadisii, Baccho, Venereq; & aliis futilib. exercitiis, quibus officinas suas exornare se posse credunt, oblectantur, tempusque, cujus jacturã nihil perniciosius, miserè consumunt. Hinc tot tamque gravissimi indies ab imperitis circumforaneis ac barbitonsoribus in perniciem generis humani committuntur errores. Exempla habes in tractatu meo de gangræna & sphacelo cap. 15. Item centur. 3. observat. 35. Accidit & hic ante paucos annos casus annotatione dignus, ex quo eruditio barbitonsorum nostrorum in Anatomicis apparet. Arcularius quidam M. Johann Kießling in lustratione exercitus forte fortuna ictum sclopeti in latus, sed solo pulvere tormentario recepit; ex quo ipsa cutis usque ad costas dilacerata fuit. Advocatus barbitonsor Anatomiæ imperitissimus, videns costam denudatam, forficibus illam apprehendit, ipsamque vi, maximoque conatu extrahere tentat: planè enim sibi persuasum habebat, frustum esse bacilli, quo onerantur sclopeta. Cum ægrum ita excruciat, quidam ex vicinis vulnerati Chirurgiæ quamvis ignarus, rerum tamen bellicarum peritus, qui & in castris multoties circa vulneratos fuerat, accurrit: Is, ut par erat, exprobrando ignorantiam, barbitonsorem repellit, ipseque primum apparatum applicat. Ab initio periclitatus quidem, tandem nihilominus feliciter curatus fuit, & in hunc usque diem vivit. *Observatio*

Ante annos tres in Alsatiam ad puellam decem circiter annorum ætatis, atrophia cruris per annos aliquot laborantem, vocatus fui. Circa puellam hanc diversi barbitonsores occupati fuerant, omnemque lapidem moverant, ut extenuationem illam partium musculosarum, ac claudicationem corrigerent. Ego cum primum denudatum crus inspexissem, dislocationem coxæ reperi; indeque Atrophiam propter compressionem vasorum, venarum inprimis, & arteriarum provenire, parentibus indicavi, & quid circa affectum hunce tentandum, aut præterea de eventu expectandum, simul significavi. *Observatio de atrophia cruris.*

Ante

Alia obſervatio de atrophia cruris.

Ante dies 15. hic ad puellam duodecim annorum claudicanté, & atrophia cruris laborantem, vocatus fui. Hanc barbitonſores noſtri per menſes tres in Xenodochio curandam habuerunt: circa genu quidem ubi ſedem mali eſſe arbitrabantur, multa adhibuerunt medicamenta, ſed fruſtra. Nec immeritò: quandoquidem diſlocatio in coxa, quam barbitonſores nunquam obſervarunt, & claudicationis & atrophiæ ſola cauſſa erat. Hæc facit ignorantia artis Anatomicæ, ſimul & ſordida negligentia.

Wirtzii de impreſſione cranii falſa opinio.

Sed redeo nunc unde paululum digreſſus ad ambigua Dn. *Wirtzii* ſcripta. Parte 2. cap. 6. docet; Chirurgum de impreſſione cranii non uſque adeò ſollicitum eſſe debere: ſed totum negocium naturæ potius committendum, parumque referre, an impreſſio cranei remaneat; id enim cerebri motum, propter vacuum, quod eſt inter meningem, & cranium minimè impedire. At bone Deus, quantus error? quanta abſurditas! quam peſtifera opinio! vult tamen, ut Chirurgus caveat, ne peſſima ſuperveniant ſymptomata. At in hujuſmodi affectibus graviſsima ſymptomata non aliunde, quam ex impreſſione cranei provenire, tam certum eſt, quam quod certiſſimum; uti ego exemplis quibuſdam obſervatione 3. cent. 2. Item obſerv. 21. cent. 3. monſtravi. Quibuſcunque enim, inquit *Hippocrates*, cerebrum aliqua ex cauſſa concuſſum fuerit, nimirum ob caſum ex alto loco, ac ictum capitis, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri, vocemque amittere, adeoque omnes alios motus voluntarios. At impreſſionem cranii, niſi valdè fuerit exigua, abſque concuſſione cerebri, accidere non poſſe, ſciunt Medici. Quomodo igitur Chirurgus affectum curabit, ſtante ipſius cauſſa?

Wirtzii de vulneribus pectoris penetrantibus abſurda opinio.

Parte quoque 2. cap. 11. turundas in vulneribus pectoris penetrantibus rejicit; ſanguinem, ac purulentam materiam per urinas, alvum atque ſudorem evacuari poſſe, præter rationem profert.

Item cap. 14. in vulneribus digitorum, & manuum turundas quoque abſque ulla diſtinctione improbat. Hæc doctrina quàm ſit periculoſa, in quarta Centuria, quæ, Deo dante, brevi excudetur, quibuſdam exemplis declarabo.

Wirtzii liber Chirurgicus multa bona continet.

Hæc de Dn. *Wirtzio* adſcribere viſum fuit, non calumniandi, aut mordendi cauſſa; continet enim liber ejus multa bona; deinde ex viris fide dignis habeo, ipſum fuiſſe virum probum, pium, & in ſua vocatione mirum in modum diligentem: ſed ut demonſtrem, ipſius librum cum judicio eſſe legendum, nec omnia approbanda: Deinde quàm perni-

perniciosum sit, antiquorum scripta negligere. Etiamsi enim eorum temporibus, ut antea quoque dixi, ars Medica, præcipuè pharmaceutica, rudis, neque uti hodie exculta fuerit: fundamentum tamen posuerunt; super quod quisquis ingeniosus artifex postea facilè ædificare potuit. Quod si Dn. *Wirtzius* theoriam ex prædictis authoribus excerpsisset, suasque inventiones atque experimenta addidisset; proculdubio longè utilissimum post se reliquisset opus. Sic enim videmus post *Brunum* & *Lanfrancum* (quorum ille anno Christi 1252. hic verò circa annum 1296. floruit) præclara illa lumina *Guidonem de Cauliaco* (qui scripsit anno 1363) ac deinceps *Johannem de Vigo, Julii II.* Pontificis Romani Chirurgum longè celeberrimum, *Tagautium* item, *Fallopium*, & insigne lumen Venetum *Job. Andream à Cruce*, & *Hieron. Fabricium ab Aquapendẽte*, fecisse. Hos omnes fundamento à prædictis viris posito, superædificasse, & antiquorum monumenta novis, nec non pulcherrimis inventionibus adornasse, eorum scripta fidem faciunt. Fundamento quoque marmoreo à prædictis viris ex *Hippocrate, Galeno, Paulo AEgineta, Avicenna, Albucasi*, aliorumque Antistitum divinæ artis nostræ jacto, tandẽ quoque insignis ille Chirurgus Dn. *Ambrosius Paræus* ædificium suum aureum superædificavit, & extruxit, ex quibus satis perspicuum fit, neminem eorum, qui horum authorum scripta spernit aut negligit, in optimum, ac perfectum evadere posse Chirurgum. Dum enim juniores Chirurgi antiquos, optimosque authores negligunt, neque ex eorum scriptis theoriam, artisque præcepta, & fundamentum colligunt, fit (quemadmodum doctissimus ille, & Arabicæ linguæ decus Dn. D. *Petrus Kirstenius*, amicus meus singularis in præfatione sui Avicennæ refert) ut postea in praxi dubii fiant & confundantur, & quam sequantur viam, planè ignorent: imò pro rationalibus artificibus stolidi fiant empirici. Hinc tot, tamque gravissimi, & humano generi exitiosissimi errores in re Medica, atque Chirurgica ab imperitis, ne dicam sceleratis hominibus committuntur: quemadmodum hoc tempore multis fit in locis, etiam hic & in vicinis Rebuspublicis splendidissimis, ubi non solum imperitissimis circumforaneis & agyrtis, verumetiam ipsis carnificibus, nobilissimam hancce artem pro arbitrio exercendi, totque homines devastandi, conceditur potestas. Hoc porrò incommodum evitabimus optimè, si ab antiqua ipsa ratione, & multorum seculorum verâ experientiâ comprobatâ viâ regiâ, ne latum quidem unguem, ad avia declinaverimus: & Magistratus amplissimus ubique (ut aliquibus

Qui antiquorum scripta spernit in perfectum Chirurgum evadere non potest.

bus fit in locis) hanc artem exercendi nemini concederet licentiam, nisi prius examinatus fuerit, suæque artis rationem dederit, speciménque aliquod exhibuerit.

Etsi autẽ prædicti authores inter se, unus ex altero, multa de verbo ad verbum descripserunt: non semper tamen in opinionibus conveniunt. Exempli gratia, *Brunus*, *Lanfrancus & Guido* volunt, ut nervi in transversum dissecti consuantur: *Theodoricus* tamen contrarium docet, & quantum potest, suturam nervi improbat, opinionemque suam authoritate *Hugonis* (qui celeberrimus fuit Chirurgus) probat. *Rulandus* vult, ut ambo capita nervi concisi ferro candente cauterisentur: reliqui verò authores de hac cauterisatione ne verbum quidem prodiderunt, Sed quid in hac diversitate opinionum faciet juvenis Chirurgus? si hac de re in ambiguo est, facilè ipsi solvent nodum loca, quæ extant apud *Hippocratem* lib. I. de morbis, ubi inquit: *Nervus præcisus ac dissectus, non coalescit*: & *Galenum* lib. de constitutione artis Med. *Nervus aut ligamentum dissectum refici non potest.* Si enim nervus præcisus ac dissectus non coalescit, ad quid quæso proderit, ægrum incautè periclitari? consulat quoque hac de re celeberrimum Medico-Chirurgum Dn. *Johan. Andream à Cruce*, qui controversiam hanc doctè, perspicuè, simul & succinctè enucleavit. Adderem nonnulla alia, nisi limites epistolæ jam prætergressus essem. Unum tamen pro conclusione repetere cogor, nimirum junioribus Medicis & Chirurgis lectionem antiquorum authorum necessariam esse, ac proinde præstare antiquos authores, ut tu facere statuisti, potius è tenebris eruere, ipsosque fontes partim injuria temporis d[illegible]tos, partim quoque amanuensium, & typographorum inscitia, & negligentia miserè conculcatos & turbatos reædificare; & ex ipsis purissimam potius, quàm ex rivulis pulvere conspurcatam haurire aquam, totque libros novos, quos faciendi, ut Ecclesiastes cap. ultimo testatur, nullus est finis: conscribere: præcipuè cum nunc vix aliquid dici, aut scribi possit, quod non dictum, aut scriptum sit prius. Quapropter perge vir clarissime, nec ab instituto, quæso, desiste: facies rem Chirurgiæ studiosis utilissimam, omnibusque probis viris acceptissimam.

Nervos dissectos esse consuendos.

Guidonem autem, ut scis, castigavit, & annotationibus illustravit Dn. D. *Laurentius Joubertus* P. M. hanc editionem præ cæteris eligendam, nec annotationes ejusdem authoris omittendas esse arbitror. Et quia exemplaria Chirurgiæ *Johann. Vigonis* distracta: consultum esse

mihi

mihi videtur, ut postremam editionem castigatam, & Anno 1581. Lugduni impressam quoque adjungas. *Mathias Narvatius* Aragonensis, sententias & Aphorismos præcipuos ad Chirurgiam spectantes, ex omnibus libris *Hippocratis* collegit: libellus profectò non spernendus, illum si adjungere tibi placuerit (suadeo autē ut adjungatur) libenter exemplar, quod habeo tibi cōmunicabo. Et si quid aliud quod in hoc negocio tibi usui esse possit, penes me fuerit, per quam libenter te participē faciam. Quæ in *Guidone* tuo circa finem desiderantur, de verbo adverbum describenda curavi, eaque ad te mitto. Galenus Græcus in Bibliotheca Dn. Dn. nostrorum, uti tibi coràm dixi, in triplo extat; an verò exemplar pro te habere possim, ex bibliothecario nondum intelligere potui: non enim in ipsius potestate est, absolutè quicquam hac in re disponere: negocium tamen quantum potero, urgebo. Basileæ exemplar Græcum venale habetur: sed æstimatur quadraginta florenis in albo. Si Galenus meus Græcus integer esset, libenter eum tecum contra alios authores permutarem, sed habeo tantum quatuor partes priores, reliquæ desunt, Superiori hyeme ex Germania rediens, & Basileam transiens Dn. M *Conradum Pfisterum* conveni, virum in Græcis literis solidè doctum, qui mihi significavit, se habere in sua bibliotheca librum Galeni de ossibus Græcè, ut & fragmenta nonnulla alia, quæ in editione Basileensi, & Veneta desiderantur, sed à *Johanne Cajo* Anglo edita in quarto. De his te quoque admonere volui; si forsan ad institutum tuum tibi prodesse possent. His vale vir clarissime, & æternùm quam felicissimè cum tuis omnibus vive. Saluta quæso meo nomine amplissimum, ac doctissimum virum Dn. D. *Johannem Hartmannum Beyerum*, reliquosque apud vos Medicos. Bernæ Helveticorum 20. Maij 1618.

EPISTOLA XCI.

Amplissimo atque excellentissimo viro Domino PHILIBERTO SARAZENO *Doctori Medico Lugdunensi celeberrimo*, GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

POstremas, quas ad te scripsi literas, vir amplissime, fautor & amice æternùm honorande, sub finem mensis Augusti proximè elapsi,

Wormatiâ rediens, & Solodurum transiens, inter manus illustris viri Dn. de *Castelles*, Legati Regii, reliqui; ad quas tamen responsum nullum, minus verò viperas, aut trociscos è viperis, quos cupiebam habere, accepi. Ab eo tempore quanta luctuosa, quantaque tristia & adversa mihi advenêre, vix tibi exprimere possum. Pestis enim, quæ Lausannam agrumque Lausannensem ferè depopulata est, non solùm multos ex amicis, verumetiam nonnullos ex domesticis meis è medio abstulit. Uxor mea & ambo filii gravissimè laboraverunt, per singularem tamen misericordiam Dei convaluerunt: ambæ verò filiæ meæ, simul & ancilla unà extinctæ fuerunt, idque diversis temporibus, & ita quidem, ut familia mea ultra menses quatuor perclusa fuerit. Ego eâdem clementiâ De hucusque conservatus fui.

Ulcus malignum ad lingua radicem.

Ante dies 14. Bellicium ad Dn. *Claudium Monteilletum* procuratorem vocatus fui, & etiamnunc apud ipsum hæreo. Laborabat ille ulcere sordido, putrido, profundo & maligno ad ipsam radicem linguæ lateris sinistri. Multa adhibuimus medicamenta, tam interna, quam externa, à nobilissimo atque doctissimo viro Dn. *Marco Offredo*, item à Dn. D. *Petro Robino* & à me communi consensu præscripta, quib. Deus Opt. Max. ita benedixit, ut malignitas morbi nunc remiserit, & ulcus iterum carne impleatur. Ante dies aliquot sinum quendam sordidum ex fundo ulceris ad ipsos musculos laryngis & œsophagum penetrantem reperi: materiam itaque aliam circa prædictas partes collectam fuisse, hinc mihi colligere licet, quod vox jam liberior sit, & cibum minori cum difficultate deglutiet, & dolor ille maximus auris sinistræ, tussicula item sicca, quâ vexabatur antea, remiserint. Quanta enim inter musculos laryngis, & aures sit sympathia, aliàs in dissectionibus nervi quintæ conjugationis observavi. Sinus porrò iste molestiam quandam nobis parit; quia enim sordidus, gargarismate syphone injecto sæpissimè illum abluere, & turundas medicamentis abstergentibus & mundificantibus obductas, infigere coactus sum, idque absque maxima difficultate eo in loco fieri nequit. Plura hac de re nunc non scribo, cum affectum antehac vidisse sciam. Quendam, *Bernhardinus Dias* nomine, de morte repentina librum scripsisse intellexi: rescribe, quæso, qualis sit liber, ubi excusus, & an lectione dignus. Literas ad clarissimum & consultissimum virum Dn. *Sarazenum* F Genevam mitte: Illum enim Lausannam rediens, in transitu invisere constitui. Quod si drachmam saltem unam trociscorum de vipera electissimorum simul

Inter musculos laryngis & aures magna sympathia.

mise-

miseris, gratissimum mihi feceris; & libenter, ut par est, quicquid expenderis, persolvam. Vale vir amplissime cum tuis omnibus, quos tecum peramanter saluto. Raptim Bellicii 6. Martii 1614. stylo novo.

EPISTOLA XCII.

Idem ad eundem.

Etiamsi ante paucos dies ad te scripserim, vir amplissime, inopinanter tamen oblata occasione ad te scribendi, significare volui confectionem Alkermes, quam misisti, rectè me accepisse, & pretium, quod indicasti, per mercatorem Solodurensem misisse. Pro habito labore, ago habeoque ingentes gratias: quod si vicissim tibi potero gratificari, impera & jube, quæso, audacter. Responsum tuum ad observationem meam de admirando vomitu, ante annum, si rectè recordor, ad te missam, avidè expecto. Cupio enim observationem illam, simul & responsum tuum, si ita tibi placuerit, centuriæ quartæ, quam nunc pro prælo describo, & brevi Oppenhemium missurus sum, inserere: matura itaque quæso responsum, & festinanter mitte ea, quæ missurus es.

Cæterum ne nuda esset epistola hæc, en casum omnibus modis rarissimum, in quem heri vesperi revolvendo adversaria mea, forte fortuna incidi. Anno 1607. 15. Aprilis illustris vir Dn. *Eustacius de Refuge*, Christianissimi Regis Henrici Magni apud Helvetios legatus prudentissimus mihi narravit, se ante annos aliquot, cùm esset adhuc juvenis, quodam die, propter negotia publica, & quidem magni momenti, cursum velocissimum, & veluti fulmineum, si ita cum Poëta loqui liceat, ad horas quadraginta octo facere coactum fuisse: Optatam porrò cum cursu attigisset metam, & quieti se reddere vellet, palpebras cum inferiores, tum etiam superiores, imò nec ipsos oculos contrahere, aut movere se potuisse, & ad tempus aliquot apertis & fixis oculis (quod profectò mirum, & vix unquam observatum) sibi dormiendum fuisse: collum præterea ex ista equitatione vehementi adeò induruisse, ut ipsum nullo modo movere, multo minus caput circumagere potuerit: beneficio tamen medicamentorum quorundam emollientium & corroborantium, à Medico quodam docto præscriptorum, & adhibitorum, intra paucos dies plenissimè restitutum fuisse. *Ex nimia celerrimaq; equitatione, quæ incommoda sequuta.*

Vides, vir amplissime, quid in nobis possit exercitium violentum, præcipuè in eis qui nondum assuefacti sunt; quemadmodum Illustris ille Dominus eo fuit tempore. Quæ enim ex longo tempore consueta sunt, & penè in naturam transierunt, etsi deteriora sunt, & haud quaquam naturâ bona, insuetis, naturâ innocuis, minus molestare solent, & nocere: Oportet igitur non repentè sed paulatim ad insueta permutari, idque in juventute maximè fieri debet. Ego planè existimo, cursum illum, aliosque plurimos, quos illustris ille vir, & in juventute, & consistente ætate inconfecerat, non postremã fuisse caussam sui morbi tam gravis, atque difficilis. Si enim in hoc cursu Pegasario, ut ita dicam, caput, & proinde oculi, nervi, & musculi oculis, palpebris & collo inservientes adeò læsi fuerunt, ut rigidi & immobiles remanserint, an non multo magis partes proximiores, veluti collum vesicæ, sphincter, nates, adjacentesque partes inde labefactatas, nec non ad recipiendos humores excrementitios aptiores redditas fuisse existimas? statueram aliquando historiam morbi ejus una cum curatione quartæ Centuriæ inserere: sed hoc an ipsi gratum esset, dubitavi hactenus, fiet forsan cum quinta prodierit: si Deus vitam concesserit.

Hippocrates lib 2. aphor. 50.

Observatio Motus violentus noxius.

Porro motus ille violentus in his qui minimè sunt assuefacti, quam noxius sit, ante annum hic quoque observare mihi contigit. Aurifaber quidam Maistre *Pierre Durant* nomine, natione Gallus, cum ligna ad culinam & fornacem ipsemet conficeret, finderetque, ac per diem integrum huic operi strenuè incumberet, membra ipsius, & inprimis dorsum ita defatigata fuêre, ut in quartum aut quintum diem se vix movere posset: sed præ dolore maximo in grabato decumbere coactus esset, febris quoque, appetitus prostratio, & inquietudines subsequutæ sunt. Ego vocatus, corpus expurgavi, venam in brachio incidi, totumque ferè corpus oleis & linimentis anodynis inungere jussi, quibus feliciter sanitati restitutus fuit. Utinam igitur unusquisque provinciam sibi à Deo commissam fideliter administraret, nec in alienam messem falcem suam immitteret: Aurifaber debebat tractare aurum, argentum, & gemmas, non putrida, & cariosa ligna. Sed quid quæso dices de iis hominibus, qui ad istam, nescio quam imprudentiam dicam an negligentiam deveniunt, ut etiam hic, & in vicinis. Rebuspublicis splendidissimis, non tantum imperitissimis, ineptissimisque hominibus, verumetiam sordidissimis ipsis carnificibus concedant artem Medicam & Chirurgicam exercere, ægris liberè, & absque ulla

con-

contradictione & interna & externa exhibere remedia. Inspiciũt urinas, præscribunt, & præparant medicamenta, imò ad intima conclavia ægrorum ingredi non verentur, etiam ipse carnifex. Ille ante menses sex cuidam matronæ hujus civitatis, & viduæ *Adami* Stöß potiunculam præparavit, qua sumpta eadem die visum amisit, eumque nondum recuperavit, & forsan nunquam recuperabit. Maximis præterea doloribus capitis affligitur, ad quos tollendos (visum enim quod recuperare possit, nulla spes est) nonnulla adhibui medicamenta, sed quia setaceum respuit, vereor ne frustra adhibeantur cætera. Vides mi Dn. *Sarazene*, quam potens sit Princeps tenebrarum, ut etiam oculos mentis eorum, qui omnibus prælucent, obcæcare possit: & ita quidem, ut videndo non tamen videant, sacras illas gemmas à sordidis istis porcis pedibus conculcari: non videant, inquam, ipsis tandem coram tribunali Dei non minus de salute corporum, quàm animarum subditorum rationem esse reddendam, Princeps enim cum sit imago Dei, ut *Nazianzenus* Orat. 18. rectè scribit, & imaginem Dei gubernet, prospicere debet, ut id non inverso, sed recto, & à Deo, instituto ordine fiat; præcipue his in rebus, quæ animam ipsiusque domicilium, corpus nimirum concernunt. De his aliquando Magnates admonui, admonuerunt & præclari viri publicis monumentis; non ducti invidia, sed quod acerbissimè afflictabantur imaginem Dei à sceleratis, & imperitissimis hujusmodi hominibus destrui, splendoremque artis nostræ longè nobilissimæ fuligine sordidissima horum hominum obscurari: sed ut mihi videtur, hactenus in aëre piscati fuêre omnes. His vale vir amplissime, & æternùm vive. Raptim Bernæ 15. Aprilis Anno 1618.

Observatio Ex sumpta potiuncula purgante, visus amissio.

EPI-

EPISTOLA XCIII.

Clarissimo atque doctissimo Viro Dn. D. SEBASTIANO MEYERO *Medico Freiburgensi,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

CUm præstantissimus Dn. M. *Urstisius* te invisendi & salutandi gratiâ, clarissime atque amantissime Dn. D. *Meyere*, ad vos iter suum instituisset, sine meis ad te literis eum dimittere nefas quidem putavi. Obsecro autem, ut jure amicitiæ nostræ virum huncce pium ac doctum, ut amicum tibi adjungere non dedigneris. Cæterum avidè abs te intelligere cupio, qualisnam fuerit progressus & eventus istius gravidæ, quam nuper, cum apud vos essem, simul invisimus: & quæso, ut per eundem Dn. *Urstisium* hac de re verbum unum aut alterum ad me rescribere non graveris. Quod ad objectionem tuam, nimirum an in morsu canis rabidi, necessaria ex mente *Galeni* sit carnis laniatæ amputatio unà cum ustione, dicam liberè, rectam & tutissimam esse methodum à *Galeno* propositam. Duo enim, quæ in hujusmodi affectibus conveniunt ac desiderantur, simul efficit. Primò, ut effluat sanguis, & cum eo virus, à morsu in parte affecta relictum: Secundò, ut vulnus efficiatur magnum & rotundum; ac proinde diutius apertum maneat. Porrò etsi excisio rationaliter administrari possit, pars tamen affecta eam non semper admittit; veluti si morsus est in loco aliquo nervoso, ut in fœmina illa, de qua in postrema ad te observatione, aut in talo, ut in puella cujus quoque in eadem observatione mentionem feci. Deinde esset hoc duplice dolore ægrum afficere, ac facilimè (quia cuncti sibi persuasum habent solùm cauterium sufficere) nomen crudelis Medici sibi comparare. Sed videamus nunc, an methodus, quam ego in observationibus meis proposui, sufficere possit. Requiritur primò, ut aliquid sanguinis effluat; ideoque scarificationem, & applicationem cucurbitularum atque sanguisugarum adhibeo; quibus sanguinem absque dolore extraho. Secundò vult *Galenus*, ut ulcus sit rotundum, utque diu apertum manere possit. Rotundum autem illud facilimè una eademque opera cauterio rotundo efficio. Deinde ut ad longum tempus apertum reservetur, spongias præparatas, radices gentianæ, fabas aut pisa impono: sicque ulcera si vellem ad annum integrum

Morsu canis rabidi quomodo curandus.

grum

gnum aperta retinere possem. Concludo itaque excisionem carnis à *Galeno* propositam minimè necessariam esse,& solis scarificationibus, cauteriisque,tum ad sanguinem, & virus venenosum extrahendum, tū ulcus rotundū efficiendū sufficere.Hinc videmus *Dioscoridem*,cū de excisione carnis laniatæ loquitur,ustionis nō meminisse,& cōtra,quādo ustionem proponit,excisionem carnis omisisse,quasi unum eorum præsidiorum absque altero sufficere posse,innuere vellet. Ustionem tamen excisioni præfert,nec immeritò. Quæcunque enim ignis non sanat,incurabilia,inquit *Hippocrates*, sunt censenda. Quamobrem videmus insignes practicos sola scarificatione, & inustione cauterii actualis contentos esse,ut apud *Avicennam* lib.4. fen.6. tract. 4. cap. 9. *Gordonium* partic.1.cap.17. *Franciscum Valleriolam* lib.3. observat.3. *Ambrosium Paraeum* lib.21.cap.13. *Andream Baccium* lib.de venenis & antidotis videre est. *Ustio excisioni præfertur in curatione morsus canis rabidi.*

Pro epigrammate tuo doctissimo gratias habeo maximas,& si qua in re vicissim tibi gratificari possum,non invitus faciam omnia,quæcunque amicum decent. Vale vir clarissime cum conjuge suavissima, quam tecum ego,& uxor mea salutamus peramanter. Paterniaci 14. Septembris 1608.

EPISTOLA XCIV.

Idem ad eundem.

TUæ, clarissime Dn.D. *Mejere*, amicorum optime, 20. Decembris scriptæ heri solummodo à quodam puero mihi traditæ fuerunt: ubi tam diu hæserint, ignoro.Quod nobilis iste æger pharmaca nōnisi cum difficultate sumit,doleo: est tamen monendus,ut cordatus sit,atque animosus. Si enim miles generosus pro vana quadam gloria consequenda, infinitis periculis, sese exponit, & in aciem hostis intrepidè irruit,quis quæso ad amissam sanitatem recuperandam,haustulum unum aut alterum medicamenti quantumvis ingrati, recusare velit? Pro corroboratione crurum,juncturarum, & nervorum oleum castorei cōpositū mihi valdè probatur: addere m nonnihil olei Lumbricorum, parumque olei juniperi: poterit quoque in eodem oleo parum gummi Elemi dissolvi, mirum enim in modum nervosis partibus *Nervorum corroboratio.*

convenit, inprimis ubi suspicio aliqua luis venereæ adest. Linimentum itaque hoc modo præscriberem.

Unguentū.

℞. olei de castoreo compos. ℥ ij
gummi elemi dissoluti in prædicto oleo lumbricorum ʒ ij.
aquæ juniperi ℥ j.
theriacæ optimæ ℥ ij.

Misceantur omnia diligenter in mortario.

Castoreum quoque per os exhibitum, non inconveniens est remedium: sed prospiciendum est diligenter, ut sit purum atque optimum: adulterinum enim aliquando, ut *Avicenna* lib. 2. tract. 2. cap. 125. monet, adeò est venenosum, ut etiam una die interficiat. Loco auri, quod admiscendum esse, putas, adderem parum confectionis alkermes, prçterquam enim quod aurum recipit, etiam partes nobiles mirificè corroborat. Si aqua, quam præscripsimus siphone loco affecto applicari non potest, peniculus ex spongia, eo modo, qualis est iste, quem simul ad te mitto, fabricatus, aqua ista imbuendus; & naribus admovendus, convenit. Sed necesse est, ut aqua ista aliquomodo sit mucilaginosa, atque spissa, quo melius undique adhærere possit, idque commodè fiet, addendo parumper mucilaginis seminis cydoniorum. Soleo ex plumbo linimentum, in hujusmodi affectibus preciosissimum hoc modo cõnficere. Projicio in mortarium plumbeum olei rosacei ℥ ij. lythargyrii auri, cornu cervi usti & præparati, tutiæ præparatæ, plumbi usti ana ʒ ij. cum pistillo plumbeo tam diu in mortario agitentur, donec formam linimenti acquirant, poterit & parum succi geranii admisceri. Sed si malum altius in naribus existit, ut nobilis æger existimat, tunc difficultèr unguentum hoc applicari potest.

Unguentum ex plumbo ad ozenam.

Quæris, annon possit caussa conjuncta adhibitis prius universalibus, apophlegmatismis, venæ item sectione sub lingua & similibus per palatum educi. Hæc mihi reverà aliquomodo sunt suspecta: vereor enim, ne hoc modo evacuando caussam conjunctam, nova quædam ex capite copiosè attrahatur materia. Omnibus itaque modis caussa antècedens deorsum erit expurganda, cucurbitulis, item vesicatoriis, setaceo & similibus, ut tu quoque rectè sentis, erit ad contraria loca trahenda atque revellenda. Interim quoque bis, térve interdiu exterius loco affecto, ut eò minus affluentes humores excipiat, spongiolam aut linteum reduplicatum, & decocto aliquo roborante, veluti betonicæ,

salviæ

salviæ, rosmarini, rosarum & similium, vino rubro & austero coctorum, intinctum applicare, partemque fovere convenit. Parte affecta ita corroborata & defluxione ad contraria loca revulsa, ozena facilè sanabitur. Quod, ut fiat, Deum Opt. Max. suppliciter oro. De aqua mea ad hujusmodi ulcera parum mitto: poteris illam per se, aut cum aliis, quas nuper recensui aquis mixtam applicare. De precio nulla est difficultas, paratus enim sum in nobilissimum Dominum ægrum officia omnia mea conferre. Circa gravidam, quæ accidunt annotatione digna, quæso, diligenter observa, & nos, si placet, participes facito. Doctissimum virum Dn. *Techtermannum* Senatorem Reipublicæ vestræ prudentissimum meo nomine saluta plurimum. Mitto tandem observationum mearum exemplar; quod, ut hilari fronte à me excipere velis, rogo. Vale vir clarissime cum lectissima tua conjuge, quam tecum ego & Colinetæa mea charissima, nec non Dn. M. *Urstisius* plurimum salutamus. Paterniaci Aventicorum 20. Decemb. stylo antiquo 1608.

EPISTOLA XCV.

Idem ad eundem.

INclusas, quas nunc ad te mitto literas, vir clarissime, ante menses tres ad te scripseram: cum verò (nescio quo infortunio id acciderit) per dies aliquot retentæ fuissent, ac interim ego Bellicium ad egregium virum Dn. *Claudium Monteilletum* ibidem Procuratorem vocatus fuissem, in reditu meo ante dies quatuor iterum ad manus meas pervenerunt. Vides, quanta tabellionum sit negligentia? Interim ne longum silentium meum ægrè feras obnixè rogo.

In isto autem itinere nonnulla annotatione digna, & quidem ad materiam illam, quam antehac inter nos tractavimus, spectantia, occurrerunt, de quibus Deo volente posthac tecum agam: Nunc tamen ne nudas planè mitterem literas, hunc in praxi utilissimum, & annotatione dignissimum accipe casum.

Strenuus quidem, & generoso animo præditus miles, *Petrus Gautier* nomine, cum ante annos viginti in Galliis exercitum duceret, in obsidione, & aggressu oppidi cujusdam, ictum sclopeti recepit. Globulus autem in ipsa regione hepatis, & quidem ad latus musculi recti, latitudine circiter sex digitorum in latitudine positorum supra umbilicum, *Observatio De vulnere ex ictu sclopeti.*

intraverat,& trajecto musculo obliquo,simul & transverso abdominis (illæsis tamen visceribus internis) superficiem ossis Ilei propè os sacrū perforavit,ubi ad ipsam cutem remansit globulus: altera tamen die levi à Chirurgo facta incisione cutis,extractus fuit: Ab initio etsi gravissima nonnulla supervenirent symptomata, vulnus tamen è regione hepatis existens brevi consolidatum fuit,neque ab eo tempore incommodum ullum ægro peperit. Alterum verò ulcus in ipsa superficie ossis Ilei,etsi Chirurgus illud ab initio,& methodicè,& eâ, quâ fieri potuit diligentia curasset,& officula nonnulla ex illo extraxisset,tandemque quoque ad cicatricem perduxisset,post annos tamen circiter duos,cum febre,maximisque rigoribus,& bubone in inguine correptus fuisset,iterum dolor ingens,inflammatio insignis,atque intumefactio in loco prioris vulneris,exorta est. Iterum advocatus Chirurgus,illam adhibuit diligentiam,ut tumor ille circa cicatricem ossis Ilei,paulò post ad maturationem pervenerit,quo rupto,multum puris inde effluxit, officula quoque nonnulla,quæ sese,ultrò offerebant à Chirurgo absque violentia extracta fuerunt,ac brevi iterum consolidato vulnere,æger convaluit. Ab eo tempore;etsi aliquoties iisdem symptomatibus corriperetur æger,& diversorum, & quidem in artis operibus exercitatissimorum Medicorum atque Chirurgorum,præcipuè Dn. *Johan. Griffonii* Cheirurgi celeberrimi curis sese submitteret, hactenus tamen nullus,ut ferrum & ignis adhiberentur,suasit. Ante mensem verò postquam ulcus iterum plus quàm per integrum annum clausum fuisset,ac eisdem symptomatibus corriperetur,& denuò apertum fuisset ulcus,nec non multum puris effluxisset,Bellicium se cōtulit,meque in consilium adhibuit. Immisso stylo exploratorio, fragmentum ossis statim sese obtulit: Suasi ut adhibitis universalibus ulcus clementer,& absque dolore dilataretur,donec ossa confracta,& quidem illa,quæ stylo inveniebantur,extrahi possent. Quid verò factum sit,& an consilio meo obtemperabit,nescio: Etiamsi enim prædicta symptomata per intervalla recurrant,malumque iterum recrudescat,& officulum aliquod ejiciatur,non usque adeò tamen sibi molestum esse,ac per se iterum coalescere,æger mihi retulit. Est nihilominus vir robustissimus,& optimo corporis habitu prædictus,morbisque parum obnoxius. Hæc in eum finem ad te scribo,ut inde videas, quam imprudenter,& incircumspectè Cheirurgus ille Lucernensis, circa affectum nobilissimi & optimi istius viri Dn. *Wallierii* processerit.

rit. Ille autem quomodo nunc ſe habeat, ut ex nobiliſſimo viro Dn. *Philippo à Staphiaco* Dn. in Molondins expiſcari, & ad me reſcribere velis, plurimum rogo. De literis ad Dn. *Döringium*, quarum in ſuperioribus meis ad te literis mentionem feci, ne ſis ſolicitus, illas enim per aliam commoditatem miſi. Vale vir clariſſime cum tuis omnibus, quos tecum ſaluto. Raptim Lauſannæ 18. Martii 1614.

EPISTOLA XCVI.

Clariſſimo atque doctiſſimo viro Dn. SIMONI AUBERTO *apud Viviacenſes Doct. Med. celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

DEbuiſſem jam dudum vir clariſſime, & amice plurimum honorande promiſſis ſatisfeciſſe, ſed obſtiterunt negocia. Quod de bufonibus obſervavi, paucis aperiam: eorum duo ſunt genera, aquatilia & terreſtria, utraque venenoſa, præcipuè terreſtria. In peſte tamen aliquoties non ſine fructu uſus ſum bufonibus nunc integris, nunc in pulverem redactis. Accipio autem bufones terreſtres, eosque aëri ſuſpenſos & ſole ventoque exſiccatos, ac poſtea in tegulam calidam collocatos, ut exſiccentur, eos in pulverem redigo, ante tamen mortarium, & piſtillum oleo ſcorpionum inungo, ne inter piſtendum pulvis nares feriat, & cerebrum venenoſa ſua qualitate offendat. Hujus pulveris accipio ℥ j. fermenti acris ʒ iiij Theriacæ optimæ ℥ j. foliorum rutæ viridium M. j. Hæc omnia diligenter in mortario cum ſufficiente quantitate mellis commiſceo, & buboni, aut anthraci applico, bis, aut ter in die. Emplaſtrum hoc mirum in modum venenum ex corpore ad ſe rapit. Integer bufo ſole & aëre exſiccatus, ſi buboni peſtifero applicatus fuerit, venenum peſtis mirum in modum ad ſe trahere, experientia docet. Affluxu enim humoris è corpore ita intumeſcit bufo, ut reviviſcere videatur, & tum abjiciendus novuſque applicandus eſt, donec venenum ſatis extractum fuerit. Nonnunquam quoque in ipſo loco affecto magis exſiccatur bufo, idque peſſimum eſt indicium: naturam enim jam à morbo proſtratam, labefactatamq; eſſe indicatur. In exſiccatione autem bufonum diligenter obſervandum eſt, ne venter ipſorum lædatur; illo enim læſo, non amplius venenum peſtis ad ſe

Bufones præparandi modus.

Nota.

Emplaſtrũ ex bufonibus.

Ad bubones peſtilentes.

trahunt, forſan quia læſo ventre venenum ipſorum, cujus beneficio venenum peſtis ad ſe trahunt, ex ipſis effluit.

Conficiuntur & amuleta ex pulvere bufonum, inter quæ ſequens ab *Adriano ſexto* Pontifice Romano (qui natione Belga fuit) magna in æſtimatione habitum, & tempore peſtis ab ipſo geſtatum fuit.

Amuletū.

℞. pulv. bufonum ſ. a. exſiccatorum ℥ ij.
arſenici cryſtallini ℥ ß.
radicum diptamni
tormentillæ ana ℥ ij.
margaritarum non perforatarum ℥ j.
corallorum
hyacinthi
ſmaragdi ana ℥ ß.

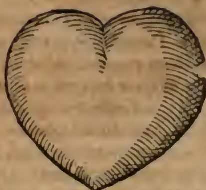
Fiat omnium pulvis, deinde cum mucilagine gummi tragacanti formentur paſtilli, obducantur ſyndone rubra, & ſupra regionem cordis portentur, ſupra camiſiam.

Coſmas Slotanus Illuſtriſſimi Ducis Cliviæ, &c. Chirurgus longè celeberrimus, olim præceptor meus perpetuò honorandus, amuleta hæc, minoris quidem precii, ſed non operationis hoc modo compoſuit.

℞. pulveris bufonum prius in Sole, deinde in tegulis calidis exſiccatorum ℥ j.
arſenici cryſtallini &
flavi ſive auripigmenti ana ℥ ß.
radic. diptamni albi
tormentillæ
gummi euphorbii ana ℥ j.
croci ℥ j.
caphuræ ℥ ß.

Redigantur in pulverem & cum mucilagine gummi tragacanti fiat paſta, ex qua formentur maſſulæ hujus figuræ & magnitudinis:

Suſpen-



Suſpendantur è regione cordis,& continuò geſtentur,ita tamen ne cutem attingant, alioquin veſicas excitare ſolent, præcipuè ſi corpus incaluerit. Amuleta hæc eos,qui, quemadmodum dixi,geſtant,à peſte præſervare, obſervavi: quod & multi viri docti teſtantur: idque ſive abdita quadam facultate atque antipathia, per quam venenum horum ſimplicium aërem peſtiferum & venenoſum repellit, ſive quod natura noſtra paulatim venenis adſueta,aëris venenatam qualitatem retundit atque repellit.

Lapis Buforis vires.

Lev Lemn. de occult. nat mir. lib. 2. c 30.

Bufonis item lapis,quem crapundinam vocant præſtantiſſimum in peſte, alii quæ à venenoſis animalibus, illatis affectibus,remedium eſſe, *Levinus Lemnius*, *Janus Sarazenus* & alii teſtantur. Tanta enim hujus lapidis in putridis affectibus vis eſt & efficacia,ut puerorum appenſus collo, teſte *Renero Solinandro*, olim Illuſtriſſimi Ducis Cliviæ,&c. Doctore Medico longè celeberrimo, amico meo familiariſſimo, lumbricos expellere ſit potens. Lapidem tamen huncce naſci in capitibus bufonem negant *Geſnerus* & *Ambroſius Paræus*: nec ego unquam lapidem hunc in bufonibus inveni.

Sarazen. lib. de peſt. c. 7. Rener Solinand. conſil. 30. ſect. 3. Geſner. de quadrup. Paræus lib. 20. cap. 30.

Cæterum in internis affectibus nunquam mihi ex uſu fuerunt bufones: mortale enim eſſe venenum, ex *Lemnio, Geſnero, Ambroſio Paræo*, aliiſque viris doctis edoctus fui. Recitat *Paræus* hiſtoriam admiratione dignam. Mercatores, inquit, duo in diverſorium publicum ad prandium ingreſſi,& in horto hoſpitis ſibi folia ſalviæ collecta illota vino imponunt, & macerari permittunt. Verùm inter prandendum vertigine, ſpaſmo, ſyncope, ſudore frigido, vomitu aliiſque graviſſimis ſymptomatibus

Lev. Lemn. lib 3. c. 7. de occult. nat. mir. Geſnerus loco dicto. Paræus lib. 20, cap 31.

promatibus correpti, protinus obierunt. Hospite cum domesticis suis de exhibito veneno à magistratu accusatis & in carcerem projectis, se cum mercatoribus de iisdem cibis comedisse, constanter affirmarunt, de vino tamen in quo salviam macerarant, non bibisse. Quapropter tandem ex consilio Medici effossa salvia, bufones quamplurimi ad radicem salviæ inventi sunt, quibus salvia infecta atque intoxicata fuerat. Retulit tamen mihi clarissimus Dn.D. *Solinander* casum, quem postea quoq; consiliis suis inseruit, observatione non indignum. Mulier quædam, inquit, habens maritum hydropicum, quæ expenderat in eo sanando omnia ferè sua, nec profecit quicquam, ut etiam mori statuens, quotidie mortem inclamaret: Uxor ejus sperans moriturum, accepit bufonem, & redactum in pulverem, propinabat ei ex vino, quo facto statim incœpit profluere urina, & venter aquam reddere: & sic sanitati præter spem restitutus, &, quem moriturum ex veneno sperabat, convaluit. Hactenus *Solinander*. Porrò admiratione non vacat, quod *Paræus* lib.25.cap.18. scriptum reliquit: nimirum se in medio lapidis durissimi invenisse inclusum vivum bufonem. In lapide item præduro, & magno tempore *Martini* V. Pontificis Romani serpentem inventam fuisse, *Paræus ex Baptista Leone* refert. Quomodo autem animalia hæc in corpore tam sicco, tamque solido procreata & nutrita fuerint, & vivere potuerint, tuis speculationibus non indigna est quæstio. Vale vir amplissime, & me, ut facis, ama. Paterniaci 15. Octobris 1607.

Consil. 15. sect. 5. observat 19. Hydrops quomodo curatus.

EPISTOLA XCVII.

SIMON TŒLMANNUS J.U.D. *Reipublicæ Augustanæ vindelic. advocatus, Clarissimo, & doctissimo viro Dn.* GUILHELMO FABRICIO *Hildano Medico, & Chirurgo ordinario apud Paterniacenses, percelebri S. P. D.*

CLarissime & doctissime vir Dn. & amice honorande, accepi superioribus mensibus ab eo, qui has tibi traditurus est, observationum, & curationum tuarum Chirurgicarum libellum, quem dono mihi miseras: quod utique munus tanto mihi fuit gratius, atque jucundius, quoniam & pristinæ tuæ erga me benevolentiæ indicium præbet

&

& cum nobilissimi, & longè celeberrimi viri Dn. *Caroli Utenbovii*, parentis & amici nostri æterna vita ac laude dignissimi, honorifica mentione conjunctum est. Non enim potest bonis omnibus, ac literatis non sancta, & accepta esse tanti viri memoria, quo nihil perfectius Græcæ, Latinæ ac Hæbraicæ literæ (ne quid de aliarum complurimum linguarum notitia dicam, quibus hodie Europa utitur) multis seculis viderunt; nihil boni mores candidius, nihil omnes quibus unquam notus, fuit, humanius. Cujus ego encomia nolim humili sermone deterere; quia nec indigent præconio meo, & genus omne laudationis superant. Dedi autem legendum istud opus tuum clarissimo hujus Reipublicæ Medico, & totius Collegii Seniori Dn. D. *Adolpho Occoni* viro publicis monumentis celebri, & jam tertium & octuagesimum ætatis annum agenti, amico meo non vulgari; qui valdè probavit doctrinam, atque industriam tuam, & te licet hactenus sibi ignotum, officiosè salutari petiit. Verùm ne ingratus sim, rogo ut certiorem me facias, an præceptiones Medicas, quibus hæc Respublica in suis Nosocomiis utitur desideres, quarum idem Dn. D *Occo* author est, & mittam earum exemplum ad spectatissimum, mihique amicissimum virum Dn. *Antonium Mauclerum*, civem nunc Francofurtensem (quem in Ubiis puto tibi notum fuisse ob communem cum Dn *Utenbovio* familiaritatem) à quo per mercatorem aliquem vestratem hisce nundinis autumnalibus petere poteris. Aut si hunc librum jam habes, operam dabo, ut quid aliud tibi rependam. Vale, & salve vir clarissime, & si qua in re putabis, me tibi tuisve usui esse posse, audacter impera. Datum Augustæ Vindelicorum die 2. Julii 1606.

EPISTOLA XCVIII.

Idem ad eundem.

CLarissime & doctissime vir, Domine & amice colende, miraris procul dubio diuturni silentii mei caussam, & quod dudum promissam, & destinatam tibi pharmacopœam Reipublicæ nostræ à doctissimo Dn. D. *Adolpho Occone* Medico primario (qui diem suum hic obiit 28. Septembris 1606. hora 3. matutina, anno ætatis 82) adornatam, hactenus mittere distulerim. Sed profectò neque ulla animum meum oblivio, aut negligentia occupavit, neque omnino temerè pro-

craſtinatione uſus ſum. Cùm enim ſummopere placeret mihi ſtudiũ, atque officium tuum erga nobiliſsmi & æterna celebratione digniſsimi viri Dn. *Caroli Utenbovii* manes: putavi ad meam quoque curam pertinere, ut tanti viri memoria, & totius vitæ curſus poſteritati commendetur. Vixit etenim non tantum in Ubiis & Menapiis ætate ingraveſcente, ubi nobis innoteſcere cœpit, poſteaquam ſacris & ferè Ebræis tantum literis ſeſe mancipaſſet: verumetiam antea apud Britannos ac Gallos: & potiſſimum Lutetiæ multos annos magna cum laude & admiratione omnium exegit, & *Turnebo, Lambino, Aurato*, aliisq; præſtantiſſimis viris familiariter conjunctus fuit, quod vel ipſorum monumenta publicè teſtantur. Sed quia mihi occaſio, qua in Galliam venerit, & quamobrem tamdiu illic hæſerit cum quibuſdam aliis ad vitam illius illuſtrandam pertinentibus circumſtantiis, non ſatis cognita ſunt, rogaveram dudum & amicos, qui Agrippinæ vivunt, & eos, qui Francofurti domicilium habent, ut de iis rebus aliquid certi inquirerent, & ad me perſcriberent, quorum hactenus reſponſum fruſtra expectavi: Quapropter non ita pridem, cum per literas intellexiſſem, filiam Dn. D. *Jacobi Utenbovii* Medici quondam Francofurtenſis, Gandavum in Flandriam patriam ſuam, hæreditatis capeſſendæ gratiâ profecturam eſſe: ſummopere petii, ut Patruo Dn. *Carolo* noſtro bene merito hunc honorē haberet, & omnia iſta quàm diligentiſſimè inveſtigaret, quod eam aut jam feciſſe, aut adhuc facturam ſpero: cujus reditum amici ad proximas nundinas Francofurti præſtolantur: unde ſi quid relatu dignum accepero, vobis promptè communicabo. Vale & ſalve vir clariſſime. Datum Auguſtæ Vindelicorum 28. Junii 1608.

EPISTOLA XCIX.

Ampliſſimo atque doctiſſimo Viro Dn. THEODORO *de* MAYERNE *Sereniſſimi atque Potentiſſimi Regis Magnæ Britanniæ Doctori Medico ordinario atque celeberrimo,* GUILHELMUS FABRICIUS *Hildanus S. P. D.*

CUm fama de præclara eruditione tua in re Medica, vir ampliſſime juxta ac doctiſſime ad aures Generoſi cujuſdam perveniſſet, juſſit, ut ad te, quamvis de facie nobis ignotum, ſcriberem, affectumque ejus, qui

qui gravis, & veluti inveteratus est, adumbrarem: Tuum enim consilium audire, multum desiderat.

Generosus autem iste optimo corporis habitu præditus, robustus, & jam 37 annum ætatis prætergressus, naturâ calidus & siccus est. Cum ante annos 12. ex immoderato ac nimis violento coitu gonorrhæam contraxisset, eaque aliquandiu laborasset, quadam nocte sanguinem purum in coitu loco seminis copiosè effluxisse refert. Ab initio, & quidem per multos annos, cum propter verecundiam morbum celasset, penitusque neglexisset, paulatim difficultas urinæ sequuta est; quæ tamen secundùm victus rationem, & exercitiorum violentiam, nunc vehementior, nunc verò remissior fuit: interim tamen à multis annis urinam vix unquam liberè, & sine aliquo conatu & ardore excernere potuit æger. Inter mingendum quoque dolores per totam ferè virgam persentit, & furfures sæpissimè in urina apparuerunt, atque etiamnunc apparent. Lotium non rectà, sed nunc in hanc, nunc verò in illam partem excrevit. A multis quoque annis materia quædam purulenta continuò per membrum virile exstillavit, sed absque dolore, & nonnunquam, quamvis rarò, post excretionem urinæ guttula una, atque altera sanguinis sequuta est. In coitu etsi voluptas minor esset solito, liberos tamen multos ex uxore sua suscepit.

Gonorrhæa.

Sanguis loco seminis excernitur.

Ex gonorrhæa neglecta, quæ symptomata sequuta.

Cæterum cum superiori æstate, propter negocia publica, & quidem magni momenti, maximum iter celeriter eques expediret, pars malè affecta adeo concussa, contritaque, malum quinetiam adeò exacerbatum fuit, ut symptomata omnia, quæ recensui, mirum in modum adaucta fuerint. Quapropter circa finem mensis Septembris, cum ad ipsum accersitus essem, corpusque semel atque iterum cholagogis expurgassem, semicupio usus est æger, syrupum quinetiam violarum & de Althea, cum aqua radicum aperitivarum (ut esset veluti vehiculum syruporum) per intervalla exhibui, perinæumque linimento anodyno, renes verò unguento refrigerante, quotidie bis térve inungere jussi: Quæ quidem medicamenta non sine fructu adhibita fuêre: Remisit enim dolor, & vesicam minori cum difficultate exonerare ægrotus cœpit. Cum itaque omnia salva esse (de carunculis enim & inveterato morbo mihi adhuc nihil constabat) sperarem, ad meos me contuli, & quæ præterea agenda, ægro ipsi atque domesticis peragenda reliqui.

Curatio.

Non diu post meum abitum, quum morbus iterum recrudescere cœpisset, alius quidam Medicus in consilium quoque adhibitus fuit.

Is corpus iterum cholagogis expurgavit,ſyrupum violaceum & de althea cum aqua petroſelini,emulſiones quin etiam ſeminum frigidorum majorum, & amygdalarum dulcium,maximo cum ſucceſſu exhibuit. Perſeverante dolore, cum iterum advocatus fuiſſem, & æger morbum inveteratum eſſe, nobis aperuiſſet, inter nos conſtitutum fuit,ut quid mali ſubeſſet,ſtylo exploratorio cathetereque explorarem. Quapropter corpore medicamento cholagogo ex ſyrupo roſato ſolutivo compoſito, nec non electuario de ſucco roſarum conflato, iterum expurgato,& cathetere immiſſo,carunculas diverſis in locis reperi,præcipuè verſus ſiniſtrum latus ductus urinarii: quæ carunculæ etiam nunc adeò obſtant,adeoque ſunt doloroſæ,ut in hoc uſque tēpus ulterius,quam media pars penis cenſeri poſſit, neque cathetere, neque ſiphone,aut candelis cereis explorare potuerit æger,qui inſtrumenta & medicamenta ipſemet hactenus applicare voluit. Ulterius itaque uſque nunc medicamentis pervenire non potui;etiamſi in proſtatis non leve malum ſubeſſe,imò radicem mali in ipſis deliteſcere nō dubitem. Si enim ex diuturna iſta gonorrhæa,ductus urinarius exulceratus fuit,indeque carunculæ excreverunt,quanto magis de glandularum iſtarum vitio , atque exulceratione ſuſpicari nobis licebit? Dolor præterea(quamvis obſcurus)quem generoſus æger ante menſes circiter duos,ut poſtea dicam, circa podicem ſenſit, malum aliquod ibi ſubeſſe denotat: quandoquidem ubi dolor, ibi & morbum eſſe, *Hippocrates*,& experientia fidem faciunt. Urina quoque ſuperiori autumno aliquoties involuntariè, imò & inter dormiendum effluxit, procul dubio propter ſphincteris,qui glandulis iſtis proximè adjacet, labefactationem, & quam cum proſtatis habet, ſympathian, maximumque dolorem,quem æger antea paſſus fuerat.

Sacculus anodynus. Explorato meatu urinario,& repertis carunculis,ſacculum ex radicibus, herbis, floribus, & ſeminibus emollientibus, reſolventibus,& dolorem lenientibus, calidè applicuimus, totumque perinæum linimento anodyno, & emolliente inunximus; decoctum quin etiam emolliens, ſiphone in ductum urinarium injecimus.Verum quemadmodum antea quoque dixi,roſtrum ſiphunculi, ratione doloris,nunquam ſatis profundè immitti potuit: nihilominus tamen curationem ad votum nobis ſuccedere ſperabamus, ſed fruſtra.Cum enim per dies aliquot corpus violento quodam exercitio iterum commoviſſet æger, morbus novum inſultum præbuit, cujus cauſſa non tantum affectus

in

in meatu urinario exacerbatus fuit, verùm etiam tertiana ægrum invasit: quapropter inceptam curationem caruncularum ad tempus negligere coacti fuimus. Iterum corpus præscriptis medicamentis cholagogis expurgavimus, venam in cubito dextro secuimus, optimam victus rationem, refrigerantem scilicet & humectantem instituimus, & quæ acrimoniam urinæ, ebullitionemque flavæ bilis refrenare solent, propinavimus: lumbos quin etiam regionem hepatis unguento refrigerante unximus.

In ductum verò urinarium collyrium ex mucilagine seminis Cydoniorum, aqua rosacea & plantaginis extracta, cum cerussa lota, tutia præparata, cornu cervi usto & præparato siphunculo injecimus. Hisce per dies aliquot adhibitis remediis, cum febris, & dolor ille acutus in meatu urinario remisissent, de dolore quodam obscuro circa podicem, & è regione prostatarũ conquestus est æger: sed applicato sacculo ex floribus chamomillæ, meliloti, sambuci, rosis, absinthio, & similibus, dolor iste paulatim quoque remisit. Tandem candelam ceream Emplastro de ranis cum Mercurio obductam, in meatum urinarium tam profundè, quantum æger sufferre potuit, ipse immisit, idq; in eum finem, ut explorarem, an hoc modo carunculæ emolliri, atque discuti possent. Fortiora enim medicamenta, propter exquisitissimum sensum, quo æger præditus est, nondum adhibere ausus fui. Candelæ autem, quod minimè reticendum, quotiescunque extraxi; undique materia purulenta & viscida obductæ fuêre. Ex quibus conjicio, meatum urinarium variis in locis exulceratum esse, quod etiam Generosus æger, dum rostrum siphunculi, aut candelam ceream immittit, facilè percipit. Atque hæc sunt, vir amplissime, quæ hactenus circa affectum huncce à me observata fuêre una cum enarratione medicamentorum adhibitorum. *Dolor circa podicem.*

Quæritur nunc 1. *An furfures*, quæ hactenus in urina apparuerunt, *scabiem vesicæ*, ut voluit *Hippocrates* in Generoso nostro ægro *denotẽt*? Ego, salvo tamen judicio tuo, furfures non ex vesica, sed ex ductu urinario provenire existimo. Vesica enim scabie laborante, subsidentiam urinæ non solum furfurosam, verumetiam urinam ipsam crassam esse, idem *Hippocrates* testatur. At in hoc ægro urina non crassa, sed semper (præter quam cum febre laboravit) naturalis fuit, & furfures in admodum exigua quantitate excrevit. Furfures itaque nihil aliud, quam crustulas ex materia purulenta, & viscida concretas, à natura in illum *Quæstio 1. lib 4. aphor. 77. Scabiei vesicæ signa.*

finem procreatas, ut essent veluti tegumenta ulcerum in meatu urinario existentium, esse verisimile est: quas tamen crustulas urina cum effluit, emollit, ab osculis ulcerum separat, & secum educit.

II. *An medicamentis quibusdam per os sumptis, absque topicis caruncula extirpari, & ulcera in meatu urinario sanari possint?* Nos id frustra tentari Generoso ægro semper indicavimus.

III. Si topica adhibenda, an ea, quæ recensui, sufficere possint, an verò fortiora, ab *Andrea Lacuna, Alfonso, Ferreo,* & aliis commendata, in hoc subjecto, tali sensu prædito, ut vix candelam ceream, emplastro de ranis, uti dixi, obductam, sufferre possit, adhibenda? Dubitamus.

IV. *An in prostatis malum aliquod subsit, necne?* De hoc enim æger semper, nos verò nunquam dubitavimus; idque propter caussas superius commemoratas.

V. *An materia aliqua purulenta, quæ per tot annos per penem exstillavit, purum fuerit semen, nec ne?* Ego planè sentio, non semen, sed vitiosam materiam ex superioribus partibus corporis eo delapsam fuisse. Ex diuturna enim gonorrhæa, imò etiam ex immoderato coitu calidum innatum exstingui, humidum radicale absumi, corpusque humanum contabescere, sciunt Medici. Id verò quia in Generoso nostro ægro (qui semper robustus & optimo corporis habitu præditus fuit) minimè accidit, non semen purum, sed vitiosos humores effluxisse sequitur. Hęc propterea adscribo, ut demonstré, malum aliquod in prostatis delitescere, materiamq; illam suppeditare. Ex renibus enim & vesica minimè defluere materiam illam, urina, quæ semper ferè pura, & ut plurimum digesta, & laudabilis (præterquam quod furfures in ipsa apparuerint, uti dixi) fuit, fidem facit. Unum tamen objicit æger, nimirum se antehac nullum percepisse dolorem circa podicem, ac proinde nullum ibi fuisse antea malum. Respondeo cum *Hippocrate*, duobus doloribus simul, nec tamen in eodem loco corporis existentibus, vehementiorem minorem obscurare. Cum itaque caput penis propter concursum nervorum, exquisitissimo sensu sit præditum, mirum non est, si dolor isto in loco (antequam anodyna, injectiones, & consolidantia adhibuimus) vehemens, alterum circa prostatas (quarum sensus non usque adeò exquisitus) obscuraverit. Ex quibus perspicuum fit, collyria reliquaque medicamenta non absque fructu adhibita fuisse, multumque de eis sperandum esse, si profundius immitterentur.

VI. Cum antehac aliquoties Therebinthina, pulvere liquiritiæ invo-

involuta cum fructu usus fuerit æger, quæritur: *possitne Spiritus quoque Terebinthinæ in corpore hocce, alioquin valdè bilioso, tuto exhiberi?*

VII. *An solo usu acidularum, hoc est, sine topicis, affectus, cum in Prostatis, tum etiam in ductu urinario sanari possit?* Nos semper dubitavimus. Etsi enim acidulæ vias urinarias valdè abstergant, carunculas tamen minimè absumere posse existimamus. *Acidulæ carunculas absumere non possunt.*

VIII. An fomenta illa emollientia anodyna, viasque urinarias relaxantia, secundum rationem adhibita fuerint? an verò ex eorum usu carunculæ magis accreverint, uti quidam ægro persuadere voluit: etiamsi effectus contrarium nobis demonstraverit?

De hisce omnibus, vir amplissime, iudicium tuum, atque sententiam avidè expectamus, & in curatione tantisper subsistemus, donec responsum tuum acceperimus. Id si maturè ad nos remiseris, generosum ægrum, meque simul in perpetuum tibi devincies. Vale vir amplissime, & in bonum publicum feliciter vive diu. Dabam 23. Februarii 1615.

EPISTOLA C.

Viro ornatissimo Dn GUILHELMO FABRICIO *Hildano, Cheirurgo experientissimo,* THEODORUS *de* MAYERNE *Serenissimi* JACOBI I. *Magnæ Britanniæ Regis* ἀρχίατρος *S. P. D.*

RESponsionem ad tuas, ante annum ad me datas vel cudere, vel mittere supersedi hactenus, vir doctissime, quod Nobilis & Generosus ille, in cujus gratiam scriptæ illæ fuerant, de suo ad nos adventu, spem diu fecerit nobis, eamque non irritam tandem præstito eventu confirmarit. Quocirca cum in erudito tuo scripto totam recenseres morbi, quo ipse conflictabatur, historiam, & à me longa locorum intercapedine dissito, peteres de agendis consilium, vanum duxi, ea scribere, quæ dato ad manus subjecto reapse facere, atque in ægri compendium præstare satius fuit. Quid igitur in Britannico nostro solo passus sit, quid cum ipso egerimus, accipe. Ἀπεροσχαιρώτως in urethra latentis mictionis difficultas, & mejendi modus, cum suspicionem injicerent, cereolo exploratum deprehendi malum, cujus caussam, gemino (ut ajunt) ab ovo retexens, quindecennalis istius carunculæ primordia gonorrhææ tribuenda inveni, in cujus inflammatoria tentigine, rupta per coitum

coitum, ut vulgus vocat, chorda, vel, ut magis artificiosè, fissa membrana urethræ, inflammationis & tumoris vi contractæ ac brevioris, post largam hæmorrhagiam (qualis ad istos conatus, & violenta ἀποσπάσματα consequi solet) remāsit ulcus, ex quo paulatim succrevit fungus, tumor videlicet præter naturam, atque in meatu morbus, nulla alia ratione, quàm superflui per exæretica sublatione tutò certòve avertuncandus.

Solent spongiosi isti thymi purulentam sudare saniem, quæ minus accuratè hujus affectus penetralia rimantibus sub specie Gonorrhææ plerumque imponere consuevit. Hinc puris filamenta per urinas fluctuantia primo intuitu utrique nostrûm apparuerunt, cujus materiæ partem à prostatis etiam defluere tecum arbitror, quas malè mulctavit, & per longissimum tempus afflixit intemperies malignitate non carens, caloris nativi destructrix, actionum omnium labefactatrix.

Caruncula curatio. Perpensis sedulò singulis difficultatibus, præsertim verò delicatissima ægri natura, cujus exquisitissimus sensus, vel levissima Cheirurgiæ præsidia, pro sævissimis tormentis habet, manum admovi operi, & præmissis universalibus, sæpius iterata blandi Cathæretici per cereolum applicatione, totam absumsi carunculam, exiguo sanè cum dolore, in minus molli verruca dimidiam ferè meatus urinarii longitudinem, cujus dimensionem vix tres digiti latitudine sua adæquassent. Non levemovit negotium colli vesicæ proximitas, cum ad finem ventum est, inprimis autem exiguum illud tuberculum, quod osculo dehiscens viam dat semini in urethram, cujus moles tumore aucta ab humorum affluxu minus perito artifici fecisset fucum, atque exedentium longiorem suasisset usum.

Verum (mi *Fabrici*) hoc tibi sit à me in carunculæ curatione secretū, plus cunctando, quàm festinando promoveri. Quotiescunque ulceris labia remediis irritata intumescunt, ea si lenientibus mulceantur, subsidunt, & (mirum dictu) pertinacissimi obices intra paucissimos dies per se evanescunt.

Ita contigit Generoso nostro ægro, qui nunc Dei Optimi Maximi beneficio tam immunis est à Chronico, & jam penè in habitum converso morbo, quàm fuit unquam; Patet regia seminis & urinæ via, atque amplo, continuo, recto filo redditur lotium, quod nuperrimè stillatim, magno etiam conamine exprimebatur.

Dempto superfluo, restitit ulcus oblongum, respectu partis magnum

gnum, caussæ verò utcunque malignum, quod usque & usque detersum, deficcare atque ad cicatricem perducere indesinenti labore hactenus moliti sumus. Unicum est, post ferruminationem, soliditatem atque duritiem cicatrici procurare, id quod nec levibus, nec paucis vel medicamentis, vel diebus perfici potest, in parte quam urinæ torrens quotidiano flumine alluit. Si per publica negocia licuisset ægro diutius apud nos commorari, curationi addidissemus Colophonem. Defert tamen in ista discessus sui necessitate remedia & consilia secum, quibus absentiæ nostræ jacturam resarciat.

Confirmationis ergò, atque ut quicquid glandulis inhæserit, tollatur radicitus, & succidatur ansa novæ infirmitati, suasi, ut repurgato ex arte corpore, proximo vere diætam sudorificam aggrediatur, qua nihil utilius autumno, cum ad universalis caussæ correctionem, tum ad partis roborandæ utique & validè deficcandæ restitutionem in integrum. Diæta.

Cæteras consilii mei minutias videbis in prolixo scripto, atque in arena decernes quid primum, quid postremum præsens rerum facies suaserit. Curationum animæ sunt temporum opportunitates, quas sectari, earumve momenta arripere absenti denegatum. NB:

Ex ipsius Generosi ore intelliges, quibus artibus utar in debellando pernicioso hoste: qua providentia sævissimorum symptomatum eludam carnificinam, qua sedulitate eorundem præsentium ferociam mitigem.

Epistola excresceret in volumen, si vellem cuncta persequi. Ne tamen publico bono invideam, meam in hac artis particula solertiam, si quando ab aulicis curis respirare mihi licuerit, luci tradam meos de caruncula commentariolos, quos informes fœtus politioribus ingeniis, & peritioribus, atque in artis operibus magis exercitatis lambendos tradam lubens. Neque enim mearum lucubrationum amore ardeo, nec meis majora vel meliora accudi non posse credo.

Ut facias exæretici nostri periculum, ejusdem tantillum mitto, quod tamen sit ad quatuor ingentes carunculas penetrandas & exæquandas satis.

Si tardius opus perfecerit, animum ne despondeas: Tutò & jucundè operari satius, quàm citò, & cum periculo. Vanus nunquam medicamenti erit effectus: quem tamen accelerabis pro libitu Mercurii præcipitati additione. Sed quid ego noctuas Athenas? istud habeto benevolentiæ meæ symbolum, si majus & solidius desideraveris, neq; id tibi denegatum iri scito.

Ad quæstiones tuas nihil respondeo, si meum postulas de iis, quæ generoso ægro vel suasisti olim, vel administrasti, testimonium, quicunque te calumniantur, discant peritis in arte esse credendum, & me secundum artem abs te præstita omnia asseverare. Tu vale, & me nomini tuo atque existimationi non infimis faventem suffragiis, & felicitatis tuæ amantissimum redama. Datum Londini 5. Calend. Februar. 1616.

F I N I S.

Index





Index Authorum

AD QUOS ET A QUIBUS PRIMÆ hujus Centuriæ epiſtolæ ſcriptæ.



INDEX RERUM IN CENTURIAM

quartam Observationum & Centuriam primam epistolarum Chirurgicarum.

INDEX

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

Phlebo-

FINIS.

Candido lectori. Vix credideris, candidissime lector, quanto dolore affectus fuerim cum viderem librum hunce tot mêdis refertum esse. Doleo, inquam, ut enim quàm correctissimè pro prælo describeretur, omnē movi lapidem; imo & sumptus, qui requirebantur impendi, certumq. amanuensem, virum doctum & Medicinæ studiosum, in hunc finem alui, & apographum revidi, ita ut sincere dicam, manuscriptum exemplar correctius dari non potuisset. Errata, quæ sensum ipsum aut evertere, aut obscurare poterant, annotavi, reliqua benevolum lectorem, ut ipse corrigere, nec in me culpam transferre, quin potiùs pro summa sua humanitate, ut antehac, ita quoque in posterum studiis meis favere velit, obnixè rogo, atque efflagito. Vale.

Pag. 5 lin. 2 lege *pro* 5 4. *in margine lethalia*
6. 32. *Oesophagus*
7. 32. *absconditissimo* 27. *in tertia Centuria* 30 *arteria*
9. *in marg. lege percussionem*
10. 21. *edulus*
11. 25 *officulis* 30 *noluit*
13. 27. *extractis, cranium*
14. 25. *Angelica: lin. ult. devorare*
18. 5 *repente: lin ult isti viro*
19. 5 *anno annos*
20. 10 *acru*: 24 *tecum*
21. 26 *duntaxat, mentis &*
22. 2 *ingruentibus*
23. 6 *adiret, sum ut*
25. 12. *misericordiam*: 10. *morbi* (*fica*
28 17. *subiculo*
29. 6. *quem sequutus*: 16 *admixta erant*
31. 3. *venarum*
32. 1 *perpauci*: 1 *Medici*: 24. *attrahunt humores &*
34. 14 *Quod*
37. 15. *infixum*
38 13. *sequebar*
40 26. *liberis*
41 1 *nasi*: 14 *Fabricio*: 27 μετάστασις. 34. *fibribus*
42. 15 *interim*
44. 31 *regions*
45. 26. *diffluens*
54. 2. *non methodicè*: 8 *scimus*: 17. *eschorum*: 16. *scrophularia*
57. 5 *celer* 11. *Interim*: 20 *vallū*
58 6. *in dextro verò pollice versus dextrum*
60 4 *linum: lin ult Kemmerer*
61. 31. *Infecta*: 34. *demortua*
64. 7. *expolita*: 26. *sed &, sive* 32. *ut ex infra*
66 19. *incorrupta*
68 29 *probè*
69 25. *cruenta expuisse*
70 2 *Ei*
71. 1. *Brassavola*: 13. *engalacti*
72 14 *De morbo*
74 5 *puella*
76 9. *duorum*: 21. Sarazini
77. 6 *volento*: 19. *Canonissa*
80. 1 *violentia*
81. 13. *appetitui*: 10. *immiscere*: 21. ℥ ij.
82. 11 ℥ j.
84 17 *præterea: In marg lege præfocationem*
85 16 *usu*: 25. *observando*
86 20. *Hoc*
87 4. *pravam*: 24 *restrictiorem*: 26. *vapor elatus*: 30 *opportunius; lin. ult sim,*
88 4. *involucrum*: 11. *exterrefactus*: 18 *pro ociaturum lege locaturum*: 31 *frustum*
90. 27. *intumuerint*
91. 12. *Serenum*
93. 4 *maximi*: 23. *aliquot: ult pro-* (*jecisset*
94. 1. *incredibile*
98 6. *Colonia* 12. *semis*: 16. *conspi-* (*ctitur*
99 11. *continuò*
100. 8. *Vesicula fellis*: 9. *cholidochus: lin ead laxus & apertus*: 13. *adfuisse*: 15. *cholido-* (*chum*
101. 17 *pelliculis*
102. 10. *fastidium*: 12. *amygdalarum*: 18 *agrimon &* 22. *ana* ℥ j: 23. *composito: lin. ult obdormivit*
103. 14. *Montensium*
104. 2. *tum à me*
106. 19 *admirabilia*
107 4. *valebant*
108. 6. *Doctori*: 8. *Litera*
109. 1. *annotatione*: 5. *costis*: 12 *pericardio*: 17 *labefactatus*: 35. *Lithotomus*
110. 35 *Lithotomus*
111 2. *Blandinum*
112. 16. *collige*
113. 14 *librare*
115 33. *remedium*: 34 *referant*
117. 11 *innatum*: 21. *pugne*
119 4. Gregorio: 13. *quapro-* (*pter*
120 *ult. setaceum*
123. 8 *nimis*: 10. *constitutio* 11. *constitutione*
124 12. *tua*
127. 26. *dele, &*
128 10 *nec flatulenti*: 11 *nec aquosi*
129. 8 *costas*
130. 27 *proposito*: 19 *à prisu*
131. 16. *utrorumque*: 17 *de re*: 19. *adire*: 22 *mola uterina*: 30. *lione, Majeaterie*: 35 *scirrhosi*
132. 2. *eò quòd*. 7. *omento*: 18 *raptus*: 24. *descendentis, testibus*: 28 *altera*: 34 *ab exterioribus*
133. 15. *concreti partim, partim: lin ead rubentissimi*
134. 16. *venena: In marg. propatsonem. lege proportionem*
135 2. *hac*: 14. *quia etiam*
136 6 *Nigredinem*
139. 2 *odoriferæ* 10. *intingendi*
141. 2 *Magnus*: 18 *quàm sexies*: 25. *quercus*
142. 15. *Observationi*: 16. *sale*:

19 habitui: 20 hæmorrhoidalis
143 ult. amasiam
145 5. induruerant: 6. hypochondrio: 24. flatuunt
146 11. difficile: 16. ac veluti: 18. in reliquis: 23 non à vena: 25 nutritatis 25 in ead. l. viscososq;
147. 12. ad ultimos
148. 32. raris
149. 7. quod: 32 ex vesica: 33 hernia aquosa
150 15 ei innataret: 24. conquas- (fatum
151. 2 mundificavi
152. 3 simplicem appello: 31 aqua
153 1. arceri: 16. inferet
155. 20 abhinc
156 20. mecum
158. 20 brachium (piosè
159 19. fœtidissimum: 25 tam co
160. 3. phlebotomo sauciatum: 7. curatam
161. 2 pernecessariorum
165. 10. œdemate: 16. humeraria
167. 16 rogatus
168 8 infirma
169. 1. tres: lin ead. sua verò: 28 fastidium: 30 Doctore
170 24 popliti
173 28. compungant
174 16. exiguo
175 8. dederim: lin ead. charissiméque: 16 in insanabile: 25 adironito
177. 6. ordinarium
178 13. historiam: 14. dele ma-
180 0 quadam: 32 juncturа
182. 5 Ventriculus: 20 dolores
184. 12 modum: 13 contorsionem enim: ead. lin. præputii
189. 15 Amplissimo
191 1. ni paucis: 22 equitatione contracta
192 1 argento
193. 23 δυνάμιν
195 2. tum externis: 13 in unctione
199. 13. versatur
200. ult accersitus
201. In figura, suprema pars charactere A: ductus brevior B: oblongior C notetur: lin. 7. coccygis
208 15. Medicina: 26. in vicinia
209 22. cum albumine
211. 15 illam: 20 dissolutis
213. 12. non usque adeò: 17. ipsi: 30. ad te scribo
214. 10. nostri: 29. cicatricem: 32. pestis
215. 2. particularibus
216. 31. κάτω
217 30. venas sinistri cruris
219. 22. sinistra: 25 Xenodochii
220 6. totam curationem
222 4 Hydrophobia: 14. nulliq;: 27 fusius tam in
223. 33. citò & scitè
224. 12 quod: In marg. Pulveris
225. 1. potuit: 12. livorem
228 1. habeat: 17. quadam impetigine
229. 21. Calorem: 22. adstantes: 24. accreverunt: 27. ibiq;
231. 16 consecratam: 18 pranun- (tians
233. 8 natura: 31. sensit
234 13. sphacelatum
236. In marg. pravis, lege gravis
237. 7 pulveris ʒ ß
239. 5 saluta meo
240. 3 lue Venerea: 9. denudato occurrebat
241. 1. in altum: 8 fol. sexa: 14 injuria aëris: 25 & percellentur: 27 num unum: 29. liquidum: 35 si illud: 36 accrevissent: lin. ead abierunt
242 6. sassafras
243. 5 bregma: 15. elemi: 20. totiq;
245. 5. facileq;: 6. mihi curandus
246. 18. observatione: 26. repertum fuit
247 5 scalpris: 26. quidam
248. 4 supervenerint: 13. adhibuit
250 4 sibi imaginabatur: 18 acuti: 19. mediocriterq;: 20 influxum: 32 parum aceti: in ead. post ea ferulas meas: 33. capsulam: 36 vasculum adfuit: in ult fovea
251 2 detecta fuit: 18 quitibia: 21 quum deligasses
253 17 exsiccantium
255 6 jugularium: 10 dolores: 13. lachrymalis: 32 Claudium: in ead. Fabricius: 36 morbus
259. 10 Offredum: 12. felicissima
264. 2 Librum tuum: 20 Arcularios: 21. ad cubitum: 30. vehementissima (landas
265 10 supplicamus: 17. deoppi-
267. 5. aqua ferri: 15 alteratricis
269. 22 antea dixi: 33 partim
270. 21. deoppilativo
27 . 15. circumspectione: lin ult. Lacrymas
272 2 seu lacrymis
273. 13. articulationi: 20 aterna
274. 25. etiam atq; etiam. 26 paracentesin ei
275. 1. observavi: in ead. & lenu: 17 corroborantibus ut. 19. tum post
276. 3 E radicibus ipsius: 9 obturata: 22 Notet hic benevolus Lector, epistolam D. Uitenbovii, Jambico carmine scriptam, malè soluta orationis modo hic positam esse.
277 19. hac de re atque materia: 22 Hebraica: 32. alentamus
278 10 digna: 22. fœtum semimortuum: 28. convaluit: 31. pro habet
279. 3. Guilhelmo Fabricio: 7 & 8. recordaris colloquii, & voto nostro brevioris conversationis: 13 dignatus es: lin. ult. bona
280 27 transferamus
281. 10 intellexi: 28. aderantq;
283 22.

283 22. & 24 arachnoidea: 25 arachnoideam
285 19 arachnoidea: 21.successerit: 22.elaborentur
286.11 ita &: 17.spes: 21.lienosis: 29.insanabilis
288 27 nitrosis
289. 27. cotoneis
290 penult possit
292 13. Neocomum
293.4 non mitificata
294.6.in marg. quatenus
295.8.sysarcosin: 18 testione
296.14 collectam: 22 fastidium: 24 proximum: penult. non propterea quòd absq;
298. 17. omnium
299.10. Megalocosmi: 12 recenti
300. 25 spiritibus: 10. in marg. Natura
301 12.observavi
302 13 ipsam: 16. lepra & lepra, & alibi per e pro œ
303.30 fuêre
305.3. Fabrici: 28.excellentissimus
306.3. Mazanopolim: 8. frustatim: 33. tribuit.ob
307.10 qua: 27 Goclenius
310.13 Professori: In marg. lin.2. chalybeata.
311.2.eruditum: 10 enim in: 25. singulari: 26 Æsculapiadea
312 8 excoriante,accedente
313.3. pro nisi,etsi: 4 vel minimum: 12. eas
314.10 Arenlarius
316 1 populeonis: 21 ℥j.
317 15 FABRICIO
318.3.in victu: 27.inchoati,calculum
319 12 imbecilliores: 13.concussionem: 15 λιθίασιν: 22.titillatio: 34.ejus tusa
320.21. calculum
322 ult curavi
323 20. ut non nisi
325.30 fiatq;
326. 7 nonnunquam: 13.lumbricorum terrestrium
328 penult. intellexerim
329.26. bonum: 17.duritie: 29. pragnanti: 32.revera: 33. vehementissimi
330 2 subtractas: 19 manu
332.29.correpta
336.19.dissolve: 23 aqua: 28.opopanacis
337.20.extracta: 28 decoctiones.
338.1.partis: 11.Cataplasma: 16 ex (stupis
339. 30. uterinum
343.25.circiter
344.2 quamq;: 11.hujusmodi impostoribus: 15.per
345. 6.naturam.causas
347.7.flatu miliqum: 31.ulnis
348.4. indiciis constat: 26.admirabilibus
350 3.admonere
351 ult.in marg pubis
353 22.onere: 26 fenestras: 27. Accurritur. Ille
354.1 dicere: ead.contraria: 31.solius animi
355 4.violenta: 15.Filum: 25 adhibent.
357.15.mixva: 31.facilitat: 34 botryos
359. 3. styrace calamita: 33 quiq;: 36.tibiam
361.7.mihiq;
364. 4. dentiscalpio: 5. dentiscalpium
366.3 Viviacenses
369.2.fus
370.8.sympathiam
371.20 conservarosarum
373.15.Inter ea: 33 paonia.summitatum
374.5.effici possit
375.18 propenso animo
377.3.celerior: 15.perscribas: 17. experientia: 31. accipe
378.2 suspicor: 6.praestantibus
379 31. ἀμαύρωσιν
181. 14.conveniens
382 35 calidius
383.8. hoc: 15.Futurum: lin ult. Noctu
384.30 steatoma
385.30 & 31 in marg steatoma
391 13 praedictorum
394 8. nullum
400.19 Professorem: 22 Caeterum
401 6.anteriore: 7.clavicula: 18. ad juncturam: 30. Dio
403.9 consumptionem
407 5 illi
409.12 censeam
411.14 scis probè
412.22.utilitatis
419 19. dispice
422.12 hancce
424.12.ibi esse
427.9. Bauhini pictura
438 9. atate confecerat
442.7. ther.ope.℥ 13.
447.16.bufonum
456 30.mirum dictu.

VULNERUM SCLOPETIS INFLICTORUM

Curatio Hippocrati & Galeno, totiq. antiquitati ob instrumenti ignorantiam incognita prorsus fuit. Sunt n. vulnera talia ob id nimirum furiosa & calamitosa, quod non simplici unitatem solvunt, sed partem vulneratam sauciatam, malignitate aliqua, cordi in illa inferunt, corrumpunt, & cutim carnemq. dilacerant, contundunt, frangunt, itaq. summam ob scoporum diversitatem in curando difficultatem objiciunt. Hae ut facilius superari, cumq. tormentis ipsis bellicis in usu vulnera (quando nulla ex principalibus visceribus, quorum officio vita carere ne momento quidem possit, illaesa sunt) exacte sanari debeant, PLAZZONUS ceteris Medicis & Chirurgis ea dexteritate hoc tradidit, ac, ut Chirurgis generalius, qui hoc vulnerum curatione omnino exercitati, magno usui esse possint.

Reinhardt Stirn